

Holy Bible

Aionian Edition®

Ut-Ma'in Bible
Fakia Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as " The Purple Bible "

Holy Bible Aionian Edition ®

Ut-Ma'in Bible

Fakia Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/1/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

SIL Nigeria, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Ut-Ma'in at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēśē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ur-Takun	11
Esta	134
Yunana	153

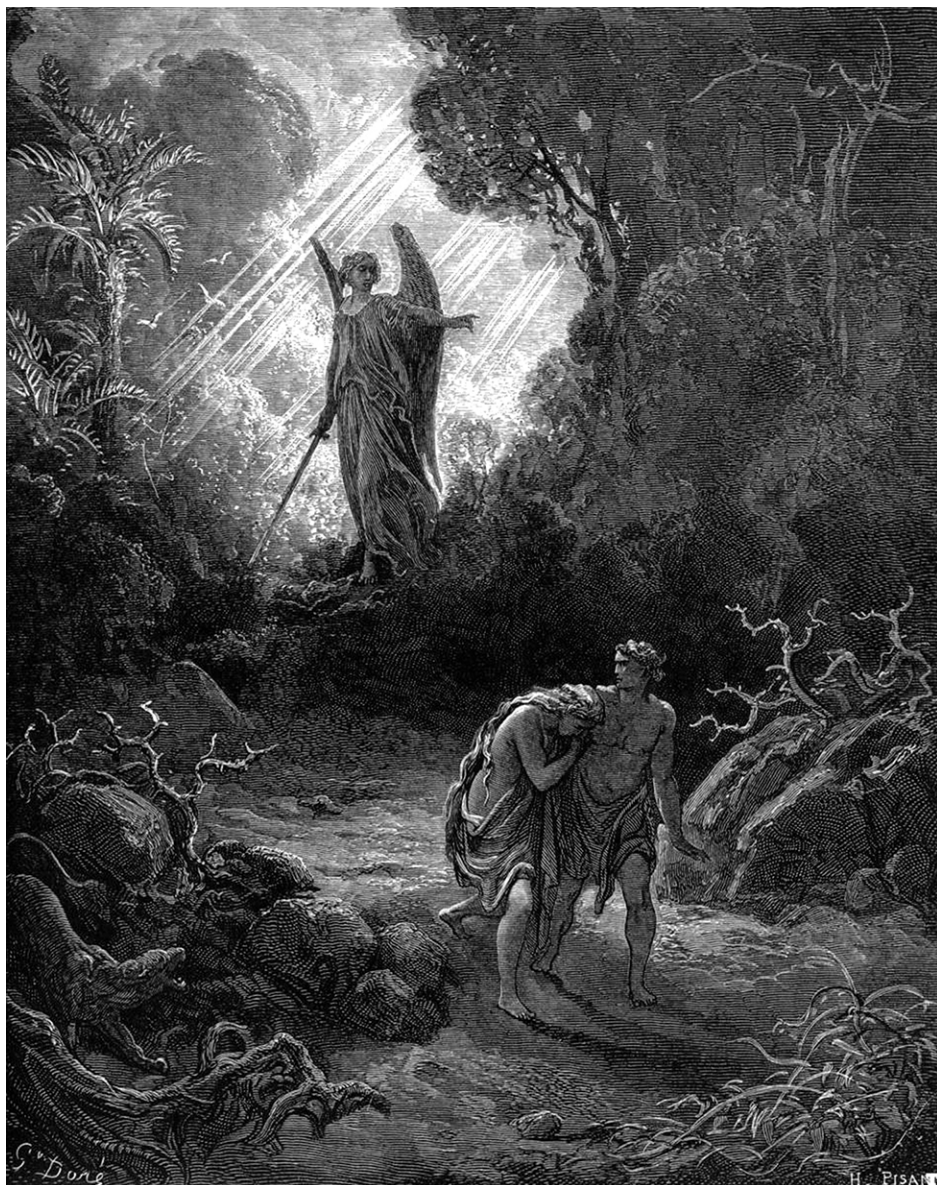
NEW TESTAMENT

Matiyu	161
Pama-u	239
Roma-ne	326
Garatiya-ne	366
Afisa-ne	380
Firipi-ne	394
1 Timoti	404
2 Timoti	415
Hyan-u	423

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Da-ṽ Yawe u-Rṽ buṽ Adamu ę Hawa duḡu mę tak-ṽ Idin, sę wa wṽ' ęken a-tomṽ wa i na
foge kerobin ṽr-'e ṽr-kot u-van nę yṽ o m-rę sha-mṽ u-ra m-bakṽt nę, ṽ gas-ṽ u-dom ę nom
ṽr-'e ṽ fun-yṽ cwadu be-du te-yṽ ṽr-fat.*

ṽr-Takṽn 3:24

Ur-Takun

1 Ur-takun, Ru-u nomug dom u-ru, u-dak-ne. **2** U da-u o dak-u zatte uka ut-senusse da, tumsu o zatte okon da, cwum-u takuste shu-u radu m-bu, tumsu Yar-u u-Ru o ut-riig u-dom m-bu. **3** Se Ru-u zu, “Yage u zun-mu rwuun.” Se zun-mu mok. **4** Se Ru-u hog ur-zwar u zun-mu mok-te. Se wa ke m-zun dugu u-cwum. **5** Ru-u fog m-zun “U-ho.” Tumsu wa fog u-cwum “M-gyup.” U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun. De o ho-du ur-takun. **6** Se Ru-u zu, “Yage huk-du shu'ut du do'e u ke-du bu-mu o dom u bu-mu o ta u-dak-ne, tumsu yage de ke m-bu u-yur.” **7** Ru-u nom ur-huk de keet-ut m-bu mu ooge dom-u huk-du u-ru u bu-mu ooge u-ta ur-huk ne. Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. **8** Ru-u fog huk-ur re, “Huk-du dom u-ru.” U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o ho-du u-yurumse. **9** Se Ru-u zu, “Yage bu-mu ooge ta-u huk-du dom u-ru mo karug ur-be ur-gan, tumsu yage u dak-u u-gagun rwuun.” Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. **10** Ru-u fog gas-u ooge u-gagun “u-dak.” Tumsu bu-mu karge ur-be ur-gan wa fog mo “M-sa.” Se Ru-u hyen nom-u wa nome nong u so-o. **11** Se Ru-u zu, “Yage dak-u apun go-tu ut-kuwut us-te ne su mute ut-ya u go ne u-me to. Koyuhe uka du wa go-de.” Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. **12** Iya o hen dak-u apun go-tu ut-kuwut tu mat-du go koyuhe uka go-ur wa otte u us-te ne su mute ut-ya u go ne me. Se Ru-u hyen nom-u wa nome nong u so-o. **13** U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o u ho-du u-tuturse. **14** Se Ru-u zu, “Yage zun-mu shu'ut u huk-du dom u-ru u ke u-ho u m-gyup

ne, tumsu yage to shu'ut us-nap su kose-du u-da, ut-ho
ne, tumsu us-hak ne. 15 Tumsu yage to shu'ut uka m-zun
u huk-du dom u-ru u ya' m-zun u-dom u-dak.” Tumsu iya
o nomte uka Ru-u zutte. 16 Ru-u nong zun-m yat-mo m-
yur, zun-m yat-mo mo nom faruk-du u-ho tumsu zunun-
m rek-mo nom faruk-du m-gyup. Tumsu wa nom reger.
17 Ru-u sak ur-ho, u-pyaat u reger ne u-dom u-ru, remu e
ye'et m-zun u-dak, 18 remu e nom-ut faruk-du u-ho m-
gyup ne, tumsu u ke m-zun dugu u-cwum. Se Ru-u hyen
nom-u wa nome nong u so-o. 19 U da-u o na kume m-rim
tumsu na kum ur-wun, de ooge ho-du u-nasurse. 20 Se
Ru-u zu, “Yage u bu-mu rwutun nom ur-fat u shi m-bu,
tumsu u no ne u yune ut-kap u dom huk-du u-ru.” 21 Iya
o Ru-u nomte nom-u ur-fat i-yate m-sa, tumsu koyuhe
nom ur-fat ne tu ooge m-yu u-me m-bu, kowan u du wa
go-de, tumsu u koyuhe no yu ut-kap ne kowan u du wa
gode. Se Ru-u hyen nom-u wa nome o u so-o. 22 Se Ru-u
wa'-u to nu-u so-o wa zu, “Deen no mat yaag no sur u-tat
no shi m-sa, tumsu yage no e sur u-tat e shi u-dak.” 23 U
da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o ho-du
u-tanurse. 24 Ru-u zu, “Yage dak-u rwutun ko-uyan go-
du nom-tu ur-fat tu ooge ut-kurup kowan udu wa go-de,
bisa-tu u-bu u nom ur-fat ne u i ooge ut-kurup ne u-dom
u-dak u bisa-tu ur-dog ne u ko-uyan nom-u ur-fat ne.”
Iya o nomte uka Ru-u zutte. 25 Iya o Ru-u nomte bisa-tu
u-dak ut-beet ko-uyan nom ur-fat beet koyuhe uka du wa
go-de. Wa nomug bisa-tu u-bu u nom ur-fat ne u i ut-
kurup beet u-dak koyuhe udu ya go-de. Se Ru-u hyen
nom-u wa nome nong u so-o. 26 Se Ru-u zu, “Yage it nom

net wu otte u-ryun u sha-m in. Yage e nom ur-faruk u dom-u jan m-bu, u dom-u no ne, tumsu u dom-u bisa-tu u-bu ne, tumsu dak u-beet ne, tumsu nom-u ur-fat ne beet i o ut-kurup u u-dak u-beet.” 27 I ya-o Ru-u nom-te net u-me sha-m wa, u-me sha-mu Ru-u o, Ru-u nom-te net, campa u neta Ru-u nom e. 28 Se Ru-u wa'-u un nu-u so-o wa zu, “Deen no mat yaag, yage e nom u-tat, e shi u-dak u-beet tumsu e nom faruk-du o. E nom faruk-du jan-u me m-sa, tumsu u dom-u no ne i dom-u u-ru, tumsu u dom-u ko-uyan nom-u ur-fat u o u-dom u-dak.” 29 Se Ru-u zu, “Um yaag no ko-uyan go-du ku-u o u-beet u mute yaag u-dak u-beet tumsu u ko-uyan go-yu u-te yu otte ut-ya u go ne u-me ya. To shu'ut nom-tu ut-re no. 30 Um yaag ut-ran ut-gwa ne ut-beet to u shu'ut nom ut-re udu ko-uyan bisa-o u o u-dak, ko-uyan no-ya u-dom u-ru, tumsu koyuhe nom-yu ur-fat ya yu o ut-kurup u-dak, u nom-u o ur-fat ne u-beet.” Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. 31 Se Ru-u hyen nom-u wa nome u-beet, o nomug u so-o sok. Se na kum ur-wun tumsu na kum m-rim, de o ho-du ut-shishin.

2 Iya-o Ru-u taaste nom-du dom u-ru u-dak-ne, u nom-tu o me ne ut-beet. 2 Kanda ho-du ur-ta'er u, Ru-u taaste nom-du ank-mu wa ooge ut-nom u-beet; se wa hure dugu ank-m wa u ho-du ur-ta'er. 3 Se Ru-u wa'-u ho-du ur-ta'er nu-u so-o, wa muut de ho-du u-hen. Ru-u nong iya remu zu u ho-ur re wa hure dugu ank-mu wa nome m-beet. 4 Tun-to to ooge ogur-tu dom u-ru u u-dak-ne da na tase nom-du to. Da Yawe u-Ru nome u-dak u dom u-ru ne, 5 tumsu gwa-tu zaar tu apne u-dak da. Tumsu kuw-ut

tū zaar tū rwūne u-dak da, remu zu Yawe Ru-ū wa'ag yū-
 ū rob da uro, tūmsu net zaar wu de ū kuw ūr-tōm ne u-
 dak da. **6** Sēdi rap-ut ū rwūun dugu u-dak, o must u-dak
 u-beet. **7** Sē Yawe u-Rū nom net ū rwab-tū u-dak. Wa fur
 mya-mū ūr-fat ū swa-dū net, se net kum ūr-fat. **8** Yawe
 u-Rū zongte u-tak, ū dekun be-de dū na foge Idin, gas-ū
 hō-dū rwūtun. Kuna wa cinte net-ū wa nōme. **9** Yawe
 u-Rū wa'ag kō-uyan gō-dū u-te ya ū apun kun, te-su o
 zwaru m-hyan ne tūmsu ū zwaru ut-re ne. Te-yū ūr-fat
 oro tek-ū tak-u o. Ū te-yū wadu net-ne ū nap-mū nōm-ū
 sō-o ū nōm-ū yō-o ne. **10** Gi-yū yū'e u-tak m-bu ya jagun
 dugu Idin, dugu kun ya mot m-te ūs-gi ūs-nas. **11** Dim-dū
 gi-yū ūr-takun na zu ya Pison. Gi-u ya gupe m-nar gas-ū
 dak-ū Havira u-beet, be-dū otte kwam-tū shik tū bu-mū
 ut-ro. **12** Kwam-tū shik tū dak-ū Havira tō zatte ūr-waak
 ū okon nōm-o ne ū de naasu o da. Tūmsu ūn otte dap-mū
 wus u-hakun, ū ta'ar-ut rim-tō ne tū shik sok. **13** Dim-dū
 gi-yū u-yurumse na zu ya Gihon, gi-u ya gup m-nar ū
 gas-ū dak-ū Kus u-beet. **14** Dim-dū gi-yū u-tuturse Tigris,
 ja-mū gi-u ya gup ū gas-ū u-dom ū gur-ū Asur. Dim-dū gi-
 yū u-nasurse na zu ya Yupireti. **15** Yawe u-Rū wu net ū-
 me u-tak ū Idin, remu net-ū nōm-ut tōm-dū o tūmsu wa
 gwat o. **16** Sē Yawe u-Rū nōmū net-ū wa ut-him, “Bō keru
 re-dū yaa-tū ūs-te ūs-beet su o u-tak, **17** sēdi A-bō re yaa-
 tū te-yū nap-mū nōm-ut sō-tō ū tū yō-tō ne da, remu zu
 hō-dū bō re yaa-tū te-u ya bō de m-mar za u-sakna.” **18**
 Sē Yawe u-Rū zu, “Nong ūr-zwar ū net ū shu'ut wa u-gan
 da. Yage ūm nōmū wa, wa-ur-sege wu o hōn-hōn ū wun
 ne.” **19** Dugu u-dak Yawe u-Rū nomte kō-uyan gō-dū ut-

bisa u no ne. Wa hatun e udu net wa te'e e ut-dim, tumsu ko-uyan dim-de wa fogte bisa-ut to u no ne, de shu'ute dim-ur wa. 20 Adamu te'e bisa-ut to u no ne u bisa-tu ur-dog ut-beet ut-dim. Ko ba shu'ute iya Adamu zatte wa-ur-sege hon-hon u wa ne da. 21 Se Yawe u-Ru wu roog-m yat-mo ship net-u wa. Da-u wa o tek m-roog, Ru-u for shar-yu u-gas u-gan yu net-u wa, se wa zwape be-ur re du wa forte shar-yu u-gas u ap-mu u-war. 22 Iya o Yawe u-Ru kubte shar-yu u-gas yu wa fare dugu-du net-u wa, wa nom neta. Se wa haatun neta-u ya udu net-u wa. 23 Se net-u wa zu, "M-vaste! Sham-m ri ya, shar-ya yu rwune dugu shar-ut ri, Tumsu ap-m wa dugu ap-m ri. Na de fag-du wa 'Neta,' remu zu, Ru-o rwutun neta dugu war-u net." 24 Remu iya, campa de yagu uso-u wa u ino-u wa ne, wa dap neta wa, e shu'ute u-war u-gan. 25 Net-u wa e neta wa ne beet e o ut-so, sedi e hok m-'e da.

3 Fa-yu zek ko-uyan bisa-tu Yawe u-Ru nome us-ver. Se fa-yu zu neta, "Ko Ru-u zuug A no re u tek-u yaa-tu ko-uyan te ya yu o me tak-u Idin da?" 2 Se neta zu u-fa, "Ru-u zuug it u kere re-du yaatu us-te su ooge u-tak, 3 Sedi Ru-u zuug, 'A no jarun no re yaa-tu te-u ya yu ooge u-tek u-tak da, tumsu A no tam ya da, taas no mar da.'" 4 Tumsu fa-yu zu neta, "Iya o da, no za m-mar da. 5 Ru-u zuug iya remu zu wa nak uzu a no reye is-u no de ut-upus, no shu'ut uka u-Ru, no nap nom-ut so-to u tu yo-to ne." 6 Da-u neta-yu hyane uzu yaatu u-te o so-to udu ut-re, tumsu otte zwaru m-hyan, ut-nom ur-zwar remu ya-du m-nap; se wa ku wa re. Wa yaase tokon udu campa wa, wu ooge ur-kot u wa ne, se wa re. 7 Za rem se is-u un

beet u-pus un nup uzu so-to un oye. Se e saan ran-tu u-te yu mte ut-ya yu na foge te-yu u-rumba. 8 Da-u rim-mu tore se e hog ram-us Yawe u-Ru u-tak. Net-u wa e neta wa e puk te-su u-tak, taas u Ru-u hyan e da. 9 Se Yawe u-Ru fog net-u wa uzu, “¿He bo ote?” 10 Se wa zu, “Um hok ram-us ró u-tak, sedi um hok u-gyer, remu zu so-de um oye, se um puk.” 11 Yawe u-Ru zu, “¿Wana waru bo uzu so-de bo oye? ¿Ko bo re m-re yaatu u-te tu um zu a-bo re da?” 12 Se net-u wa zu, “Neta wa wu bo ya me wa ya' me yaatu te-u ya, tumsu um re.” 13 Se u-Ru Yawe zu neta-u ya, “¿Yan-o bo nome inya?” Se neta-u ya zu, “Fa-ya engusse me se um re.” 14 Se Yawe u-Ru zu u-fa, Remu zu bo engusse neta, Um wa'agu bo nu-u yo-o bo o do'e ut-dor u war ró u-me bisa-tu u-bu u bisa-tu ur-dog ne ut-beet. Bo de ut-fuk ut-men tumsu huug-mo de shu'utu nom ut-re ró u yuur-ur ró ur-beet. 15 Me wa'-u yu-ur yo-de u tek-u ko-ur ró u du neta-u ya ne, ko-ur neta tumsu u ko-ur ró ne, Wa jangu hi-ur ró tumsu hen bo de ket-du dukunte-ut e. 16 Se Ru-u zu neta, “Me swuru bo swadu ur-kob udu ur-mat, u tek-u swadu ur-kob de bo dote mat-du yaag-u ró, Cwan-ut ró do'e ut-shu'ut remu campá ró, sedi wa de ut-shu'ut yu-Yat-ya ró.” 17 Wa zu Adamu, “Remu bo erte cwar-yu neta ró, bo re yaatu te-u ya, ‘yu um zu bo a-bo re da,’ “Um wa'agu u-dak nu-u yo-o remu ró, se bo nong m-ank sok mu swadu ur-kob kanda bo kum nom ut-re u bo de ut-re, u yu-ur ró ur-beet. 18 Dak-u do'e apun-du us-hir m-baat ne remu ró, u same us-gwa ne su na-su ut-kuwut. 19 Us-hund se bo dote re-du nom ut-re, M-te ho-du bo do'e m-

mar tumsu bo de mu-du u-dak, remu zu dugu me u-dak o
bo rwune. Bo rwab-to tumsu bo de ut-barum ut-rwab.”

20 Net-u wa fog dim-du neta wa Hawa, remu zu wa oye
ino-u ut-net ut-beet tu o ur-fat. 21 Se Yawe u-Ru nomu
Adamu e neta wa ut-kus u ka-tu ut-bisa tumsu wa takus
so-ut un. 22 Se Yawe u-Ru zu hi-ur wa, “Gwat u da-o net
shu'ute us-gan u in ne, wa otte nap-mu nom-u so-o u yo-
o ne. Na zaaru yage wun u jakus u-kom u wa ka yaatu te-
yu ur-fat, taas wa re, u wa nom ur-yu m-mommom da.” 23
Remu iya Yawe u-Ru wa yanug Adamu e Hawa dugu tak-u
Idin, remu zu Adamu nom-ut ur-tom u dak-u Ru-u nom-
tu wa. 24 Da-u Yawe u-Ru buze Adamu e Hawa dugu me
tak-u Idin, se wa wu' eken a-tomu wa i na foge kerobin
ur-'e ur-kot u-van ne yu o m-re sha-mu u-ra m-bakut ne,
u gas-u u-dom e nom ur-'e u fun-yu cwadu be-du te-yu
ur-fat.

4 Adamu roogte u neta wa ne Hawa, wa nom ut-men, wa
mut Kayinu. Hawa zu, “Um kwumug ya-du ur-campa,
remu sege-ur Yawe.” 2 Hawa mut tumsu huno-u wa, wa
te'e wa ur-dim Habira. Habira shu'ut wa-gwat-du ban-
du ut-bisa, Kayinu shu'ut wa-ur-tom. 3 U tek-u da-u o
Kayinu haatun nya-u nom-tu ur-tomu wa u du Yawe. 4
Tumsu Habira haatun mat-tu ur-takun u tek-u ban-du
bisa-ut wa tu seme, Yawe kub nya-u Habira, Habira kum
hyu-m pus-mo u nya-u wa haatun. 5 Sedi Yawe onkte
Kayinu u nya-u wa nome ne da, se Kayinu hog us-ryab
sok, wa naas u-shu. 6 Kuna Yawe zutte Kayinu, “¿Yan-o
wa'e jab-u ro nuut? ¿Yan-o wa'e bo naaste u-shu? 7 Me
kabu nya-u ro, a-bo nome nom-tu u-hon-hon. Ba'as-tu ya

7 ur-e' u bōn-du is, a-bō gugme nōm-du nōm-tu u-hōn-
 hōn; tō o ut-sa tō ship bō. Sē bō zēk bēb-du tō.” 8 U tēk-
 u da-u o Kayinu zu dū-fadē wa Habira, “Haanē in cwa
 ur-dog.” Da-u ē o ur-dog, Kayinu kūt dū-fadē wa Habira
 sē wa ho wa. 9 Da-u waasē, Yawe zu Kayinu, “¿Dū-fadē
 ró Habira yu?” Wa shus wa zu, “Um nak da! ¿Me wa o
 wa-gwat-du dū-fadē ri?” 10 Yawe zu, “¿Yan o bō nōmē
 inya? Hyu-mu dū-fadē ró nōng us-kan dugu u-dak u haan
 udu ri! 11 U da-o, bō o nu-u yō-o nē tumsu um dē buz-
 du bō dugu u-dak, u upse u-nu o so hyu-mu dū-fadē ró
 dugu kom-ut ró. 12 Da-u bō nōmē ur-tōm bō za kwum-
 du nōm-tu ur-tōm da, bō dē ut-shu'ut wa-za ur-hurē wa
 riig-tu m-zan u-dak.” 13 Sē Kayinu zu Yawe, “kwup-du
 us-rem ri, zēk bēb-ur ri. 14 Bō yanug mē dugu u-dak,
 tumsu dugu shu ró, tumsu um dē ut-shu'ut wa-za ur-
 hurē u riig-tu m-zan u-dak. Tumsu kōwana hyanē mē
 wa dē hō-du mē.” 15 Tumsu Yawe zu wun, “Iya-o da!
 Kōwana hō bō, um dē tōp-u bō ur-mag u-uso u-ta'er.” Sē
 Yawe wa'-u Kayinu us-nap su ut-him remu uzu kōwana
 hyanu wa, wa za hō wa da. 16 Kayinu yunē wa aruk dugu-
 du Yawe, wa dō'e wa shu'ut u dak-u Nod, u-dom u Idin
 nē. 17 Kayinu roog u neta wa nē, wa nōm ut-mēn sē wa
 mut Enok. U da-u o Kayinu o ma-du okon bō-o, sē wa
 tē'e bō-u o dim-du zwar-u wa Enok. 18 Enok otte zwar
 wu na foge Irad, tumsu Irad wa mate Mehujayer, tumsu
 Mehujayer wa mate Metushayer, tumsu Metushayer wa
 mate Ramek. 19 Ramek gaag neta-nē yur, wa ur-takun na
 zu wa Ada, wa-u-yurumse na zu wa Zira. 20 Ada wa mate
 Jabar, wuna o net ur-takun wu heese gwat-du ut-bisa

tumsu wa yi ut-rimpa. **21** Dim-du or-u wun wa na zuye Jubar, wuna o takun-du a os-du u-moro ur-tukkurma ne. **22** Zira wu oye neta u-yurumse, wa mate Tubar-Kayinu wa shu'ute wu tak-ne m-ank u kwam-tu bu-mu u-dak tu shik tu nom-du tokon nom-to ne. Huno-u wa-neta Tubar-Kayinu dim-ur wa Naama. **23** Dekun ho-de Ramek zu neta-ut wa, "Ada e Zira, ganun ut-to udu-ri, neta-ut Ramek, hogan nom-u um de waru no. Um hoog wa'-u zwar, Remu zu wa zwargun me tumsu wa honse me. **24** A mune uzu na ya'u wu hoye Kayinu ur-kob u-so u-ta'er, kowana ho me, wa de swadu ur-kob u-so ut-shik ut-tut u op-u ta'er." **25** Adamu roog u neta wa ne tumsu. Hawa nom ut-men, wa sur m-mat ya-du ur-campa. Hawa te'e wa ur-dim Set. Wa zu, "Ru-u yaag me dekun ya-du ur-campa de u swas-m Habira wu Kayinu hoye." **26** Da-u Set rogme wa kum zwar wu na zuye Enosh. U da-u o net-tu heese nomu dim-ur Yawe ut-huuk.

5 Tun-to o dim-tu ya'ag-u ko-ur Adamu. Da-u Ru-u nome net, wa nom wa uka sha-m wa. **2** Wa nomug campu u neta-ne, se wa wa'-u e nu-u so-o. Da-u wa nomu un, wa foge "ut-net." **3** Da-u Adamu nome ur-yu us-hak u-kok u-gan ur-shik u op, wa kum zwar wu otte sha-m wa, u-me ryun-u wa u sha-m wa; tumsu wa te'e wa ur-dim Set. **4** Ba Adamu mate Set, Adamu nom ur-yu us-hak ut-kok ut-nas u tek-u hak-su ut-kok ut-nas wa kum eken ya'ag-u campu-ne u yaat ut-gwup-ne. **5** Adamu nong ur-yu us-hak ut-kok ut-jwuur ur-shik u op se wa murus. **6** Da-u Set nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tan us-tan, wa mut Enosh. **7** Tumsu ba wa mate Enosh, Set sur m-nom ur-

yu ūs-hak ūt-kōk ūt-eer ūs-ta'er ū tēk-ū hak-sū ūt-kōk
 ūt-nas ūs-ta'er wa sur m-mat ēken ya'ag-ū campa-ne ū
 yaat ūt-gwup-ne. **8** Hak-sū Set nōmē sē ō ūs-hak ūt-kōk
 ūt-jwūur ū ōp ūs-yur, sē wa mūrūs. **9** Da-ū Enōsh nōmē
 ūr-yū ūs-hak ūt-shik ūt-nas ū-ōp, wa mūt zwar wū na
 zuyē Kenan. **10** Tūmsū ba wa matē Kenan, Enōsh sur m-
 nōm ūs-hak ūt-kōk ūt-eer ū ōp ūt-tan ū tēk-ū hak-sū ūt-
 kōk ūs-nas ū ōp ūs-tan wa mūt ēken ya'ag-ū campa-ne ū
 yaat ūt-gwup-ne. **11** Hak-ūs Enōsh sū wa nōmē ūs-beet sē
 ō ūs-hak ūt-kōk ūt-nas ū ōp ūs-tan, wa mūrūs. **12** Da-ū
 Kenan nōmē ūr-yū ūs-hak ūt-shik ūt-tūt ū ōp wa mūt
 Mahararēr. **13** Ba wa matē Mahararēr, Kenan sur m-nōm
 ūs-hak ūt-kōk ūt-eer ū ūt-shik ūt-yur, ū tēk-ū hak-sū ūt-
 kōk ūt-nas ūt-shik ūt-yur wa mūt ēken ya'ag-ū campa-ne
 ū yaat ūt-gwup-ne. **14** Hak-sū Kenan nōmē sē ō ūt-kōk
 ūt-jwūur ū ūs-ōp sē wa mūrūs. **15** Da-ū Mahararēr nōmē
 ūr-yū ūs-hak ūt-shik ūt-tūt ūs-tan wa mūt Jared. **16** Ba
 Mahararēr matē Jared, wa sur m-nōm ūs-hak ūt-kōk ūt-
 eer ūr-shik-ū ōp ū tēk-ū hak-sū ūt-kōk ūt-nas ū ūr-shik-ū
 ōp wa mūt ēken ya'ag-ū campa-ne ū yaat ūt-gwup-ne.
17 Hak-sū Mahararēr nōmē sē ō ūt-kōk ūt-eer ū ūt-shik
 ūt-nas ū ōp ūs-tan, sē wa mūrūs. **18** Da-ū Jared nōmē
 ūr-yū ūs-hak ūt-kōk ū-gan ūt-shik ūt-tūt ūs-yur, wa mūt
 Enōk. **19** Tūmsū ba Jared matē Enōk, wa sur m-nōm ūs-
 hak ūt-kōk ūt-eer ū tēk-ū hak-sū ūt-nas wa mūt ēken
 ya'ag-ū campa-ne ū yaat ūt-gwup-ne. **20** Hak-ūs Jared
 sū wa nōmē sē ō ūt-kōk ūt-jwūur ūt-shik ūt-tūt ūs-yur,
 sē wa mūrūs. **21** Da-ū Enōk nōmē ūr-yū ūs-hak ūt-shik
 ūt-tūt ūs-tan wa mūt Metusera. **22** Tūmsū ba wa matē

Metusera, Enok nom us-hak ut-kok ut-tut, wa nong m-ha ur-kot u-Ru-ne, tumsu wa sur m-mat eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 23 Hak-su Enok nome se o ut-kok ut-tut ut-shik ut-tut us-tan. 24 Enok nong m-ha ur-kot u-Ru-ne, se Ru-u kub wun, wa umus wun m-da u-ru. 25 Da-u Metusera nome ur-yu us-hak u-kok u-gan ut-shik ut-nas us-ta'er, se wa mut Ramek. 26 Tumsu ba wa mate Ramek, Metusera sur m-nom us-hak ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-nas ut-yur, u tek-u hak-su ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-nas ut-yur wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 27 Hak-su Metusera nome us-beet se o us-hak ut-kok ut-jwuur ut-shik ut-tut us-jwuur, se wa murus. 28 Da-u Ramek nome us-hak u-kok u-gan ut-shik ut-nas us-yur, se wa mut ya-du ur-campa. 29 Ramek te'e wa ur-dim Nuhu, wa zu, “Yage unwa hatun it rus-du jab dugu pama-u swadu ur-kob-u it u remu ank-mu ut-kom mu it ne u dak-u Yawe wa'e nu-u yo-o.” 30 Ba Ramek mate Nuhu, Ramek nom us-hak ut-kok ut-tan ut-shik ut-nas u op us-tan, u tek-u hak-su ut-kok ut-tan ut-shik ut-nas u op us-tan wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 31 Hak-su Ramek nome us-beet se o us-hak ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-tut u op-us ta'er, se wa murus. 32 Ba Nuhu nome us-hak ut-kok ut-tan, se wa mut Shem, Ham, u Japet ne.

6 Se net-ne heese ut-nom u-tat u-dak, tumsu na matu un ya-ut-gwup. 2 Se tokon yar-tu m-mya tu dom u-ru hyen ya-ut-gwup ut-net o so-ye sok, tumsu un gaan ya-ut-gwup i he un u jab. 3 Yawe zu, “Yar-u ri zaru ut-shu'ut u-me net m-mommo da, remu zu war-tu m-mar to un

otte. Sedi u ane u-shu, hak-us wa zaar ut-zeg u-kok u-gan
 ur-shik.” 4 U da-u o, tumsu da tase, tokon net-to oró beb-
 ne i na zuye “Nepirim.” E o ur-yu u-dak, da-u tokon yar-
 tu m-mya tu dom u-ru rooge u ya'at ut-gwup u net-ne, se
 e matu e yaag. E shu'ute campa-ne tumsu beb-ne i na o
 m-hog u e ne i da-u dim. 5 Se Yawe hyen jab-u yo-o net
 nong u-tát u-dak, dorog-su jab-u wa us-beet okon zarra
 se nom-ut yo-to u-da u-beet. 6 Yawe nom namu jab sok u
 wa nomte net u-dak, tumsu wa shi u remu jab. 7 Se Yawe
 zu, “Me hastu ut-net ut-beet tu um nome, dugu me u-
 dak, net-ne, ut-bisa ne u nom-tu ooge ut-kurup ne, u no
 ne e o ut-riig u-dom u-ru, remu jab naag me um nom-tu
 e.” 8 Sedi Nuhu kwumug hyu-m pusmo udu Yawe. 9 Tun-
 to ooge ogor-tu ko-ur Nuhu. Nuhu net-u gyer u-Ru wa,
 wa zatte ur-pyap u net-tu da-u wa da. Tumsu wa nong m-
 ha ur-kot u-Ru-ne. 10 Nuhu mak-ut ya'ag-u campa-ne
 tut: Shem u Ham u Japet ne. 11 Sedi Ru-u hyen uzu net-tu
 u-dak u naag tumsu o shug u yunus-du jab ne. 12 Ru-
 u hyen uka dak-u nuute, net-tu u-dak ut-beet e naag u
 yuur e. 13 Ru-u zu Nuhu, “Um nong us-dorog uzu me
 horussu ut-net ut-beet, remu zu un shuuste u-dak u jab-
 us yo-se ne. Iya o hen, um de horussu un beet u-dak-ne!
 14 De'e bo nomu hi-ur ró u-hat u ut-bak tu te-yu u-jarin.
 Bo nom ut-kur tumsu bo rake o dap-mu u-te, u-do ne. 15
 Ka bo dote u nom-du hat-u ya: wur-mu hat-u ya do'e ut-
 shu'ut us-na ut-kok ut-nas ut-shik ut-yur op, bo nom m-
 huk us-na ut-shik ut-tut u op us-tan, tumsu ja-mu shu'ut
 us-na ut-shik ut-yur u us-tan. 16 Bo nomu hat-u ya ur-
 byam, bo yage u-na u-gan ur-mot dugu dom. Se bo nom

u-is u-me gas-yu u-hat. Bō nōm ya ut-kur ut-tut kō-u-he dom-u oru wa. 17 Gwat! Um dō'e tage dū u-dak u bu-mu dō'e rē-dū u-dak, mū dō'e hōrusse nōm-tu ur-fat ut-beet tu ūs-vu'e. Kō-uyan u-dak o dō'e ut-mar. 18 Sedi um de estēdu ūs-rem ri u bō ne, tūmsu bō de cwadu u-hat, bō u ya'ag-u ró ne u nēta ró ne u nēta-tu ya'ag-u ró ne ur-kot u bō ne. 19 Tūmsu um o ut-sa um guu koyuhe go-tu nōm-tu na nōme ut-beet. Remu iya se bō haatun yur u-me nōm-tu ur-fat ut-beet, u-sō u u-gob ne u nōmu ooge ut-kurup ne u-dak, u-me u-hat ur-kot u bō ne, kō e ut-kwus ur-fat. 20 Kab yur u tēk-u go-tu koyuhe bisa ya m-cwa u-me u-hat u-sō u u-gob ne tūmsu koyuhe no ya ne, kō e ut-kwus ur-fat. 21 Bō dō'e u kab-du go-du nōm-tu ut-rē u dō'e koru bō ut-beet u net-tu u-bu ró ne u nōm-tu ur-fat ne ut-beet.” 22 Nuhu nōm kō-uyan ūka Ru-u zūtte wa nōm u-beet.

7 Se Yawe zu Nuhu, “Cwa u-hat, bō u bu-u ró ne beet, remu zu um hyanug bō wa jab-u sō-o wa u-me net-tu uno da-o. 2 Bisa-tu u-hen ut-beet, kab kag ta'er u sō ne ta'er dugu koduhe go-de. Bisa-tu za u-hen ut-beet, kab u-kag u-gan u sō ne u-gan dugu koduhe go-de. 3 Go-tu no ut-beet, kab kag ta'er u rob ne ta'er, u remu go-ut e reet u-shu ur-yu ne da-u bu-mu rē-dū u-dak arke. 4 Kwukus m-roog ut-ta'er dugu da-o, um dō'e kasnu u-yu u rē-dū u-dak ut-hō ut-shik ut-yur m-gyep ne ut-hō ut-shik ut-yur, har se um haste nōm-tu ur-fat tu um nōme u-dak u-beet.” 5 Se Nuhu nōm kō-uyan ūka Yawe zūtte wa nōm. 6 U da-u o Nuhu oog ūs-hak ut-kok ut-shishin da-u bu-mu takse u-dak. 7 Tūmsu Nuhu, u ya'ag-u wane, u nēta wa

ne, u neta-tu ya'ag-u wa ne, e to u-hat remu e poste bu-mu do'e re-du u-dak. 8 U dame ya-ubu Nuhu ne, bisa-tu to u-me u-hat: ut-bisa ut-go ut-go tu u-hen u tu za u-hen ne, u go-tu no ne u nomu hog ne i o ut-riig u-dak. E to u-hat u-so u u-gob ne yur yur ka Ru-u zutte Nuhu. 10 Da-u roog-mu ut-ta'er nome, se bu-mu re-du u-dak haan mo takus u-dak. 11 Da-u Nuhu o us-hak ut-kok ut-shishin, u ho-du op ut-ta'er u pyaat-yu u-yur, bu-mu ta u-dak mo bokon dugu me u-dak, na nom yu-u ut-turum sok dugu dom u-ru. 12 Yu-u re u-shu ur-rob ne m-te ut-ho ut-shik ut-yur u m-gyup ne. 13 U gandi ho-ur re de Nuhu to u-hat, ur-kot u ya'ag-u wa ne Shem, Ham, u Japet ne, ur-kot u neta wa ne u neta-tu ya'ag-u wa ne tut. 14 Un to u-hat u ko-uyan go-du ut-bisa tu u-bu, u ko-uyan bisa-tu ur-dog ne tu o ut-riig u-dak kowan u du wa gode, u ko-uyan bisa-tu ut-kurup ne ur-kot, u no ne ut-go ut-go. 15 Nom ur-fat i ko-uyan go-de e haan udu Nuhu u-kag u-so ne e to u-hat. 16 Campa u neta-ne u go-tu ut-bisa ne ut-beet e to u-hat uka Ru-u zutte Nuhu. Se Yawe tage u-is yu u-hat u-dim. 17 M-roog ut-shik ut-yur na o u rob-du u-yu u-dak, bu-mu hu swurun, mo hu jak-su u-hat dugu u-dak m-da u-ru. 18 Se bu-mu sur m-nom u-tat mo nom m-ja sok dugu u-dak, hat-yu hu ut-riig u-dom m-bu. 19 M-vaste bu-mu takus m-ha ror-tu zuge m-ja ut-beet u-dak. 20 Bu-mu nom m-ja mo pus ja-mu ut-ror m-te us-na ur-shik, tumsu mo takus ut-ror ut-beet. 21 Nom-tu ur-fat ut-beet tu ooge u-dak to murus. E murumuste beet: u no ne, u bisa-tu u-bu ne, u bisa-tu ur-dog ne, u nom-tu ur-fat tu rek-to u i ooge ut-riig u-dak, u net-ne ut-beet. 22 Nom-tu

ur-fat ut-beet, e murmusse, tu nome us-vu'e i ooge ut-riig u dak-u gagun. 23 Ru-u hast nom-tu ooge u-dak ut-beet, net-ne ut-bisa ne u nom ur-fat ne i o ut-riig u-dak u no dom u-ru ne beet na hast e dugu me u-dak. Nuhu wa Ru-u yage u i o ur-kot u wa ne u-hat. 24 Bu-mu re-du u-dak mo rees u-dak m-te m-roog u-kok u-gan u roog-mu ur-shik ut-yur u op.

8 Sedi Ru-u bakuste Nuhu u bisa-tu ur-dog ne ut-beet u bisa-tu u-bu ne, tu ooge ur-kot u wa ne u-hat. Se wa yagne m-mya u-dak, tumsu bu-mu hub. 2 Se Ru-u wu bu-mu u-dak yage ur-rwun, tumsu wa wu bu-mu dom u-ru yage ur-rob. 3 Se bu-mu heese ut-hab u-dak cashi cashi, da-u roog-mu ut-shik ut-ta'er u op arke, se bu-mu hub m-cum. 4 Tumsu u ho-du op ut-ta'er u pyat-yu u-ta'er se hat-yu ees u dom-u ror-tu Ararat. 5 Bu-mu re u-shu m-hab m-te takun-du pyat-yu u-op, u takun-du pyat-u ya, dos-tu ut-ror rwun u-do. 6 Da-u tokun ho-to ut-shik ut-yur arke, Nuhu upus pyam-yu wa nome u-hat. 7 Se wa tom u-ryag, se ya hu ut-riig ya hu pam-du ut-kap u-dim u-shu ne se da bu-mu hose dugu u-dak. 8 Tumsu wa tom ur-gorop u de hyan uzu bu-mu hab-ug ko de hyanu gagun u-dak. 9 Sedi gorop-du kwumug be-du ur-juz da remu zu bu-mu takuste u-dak, se de barmun u-hat. Tumsu se Nuhu nub u-kom wa maas de wa muut de u men-tu u-hat. 10 Wa sur m-este m-roog ut-ta'er se wa sur m-tom ur-gorop dugu u-hat. 11 Da-u gorop-du muune udu wun m-rim, se wa muun u ran-u yar-o ne u te-yu zetun u-nu! Se Nuhu nup uzu bu-mu habug dugu u-dak. 12 Wa sur m-este tokon ho-to ut-ta'er, se wa sur m-

tom ur-gorop, sedi u da-u o de swurug m-muun udu wun da. 13 U ho-du ur-takun du u-pyaat, da-u Nuhu nome us-hak ut-kok ut-shishin u-gan, se bu-mu tuus dugu u-dak. Se Nuhu hast is-yu u-hat se wa hyen dak-u guuste. 14 M-vaste da-u pyat-yu rooge ur-shik ut-ta'er u pyaat-yu u-yur dak-u guus u-beet. 15 Se Ru-u zu Nuhu, 16 “Rwuune dugu me u-hat, no beet u neta ro ne, u ya'ag-u ro ne, u neta-ut un ne. 17 Rwutun go-tu nom-tu ur-fat ut-beet tu ooge ur-kot u bo ne: u no ne, u bisa-tu u-bu ne, u nom-tu na nome ne ut-beet tu ooge ur-da u-dak. Nom iya ko e ut-nom ur-kes u-dak e nom u-tat u-dak.” 18 Nuhu rwuun u-do, ur-kot u neta wa ne, u yaag-u wa ne, u neta-tu yaag-u wa ne. 19 Ut-bisa ut-beet u nom-tu ur-fat ne ut-beet tu ooge ut-riig u-dak u no ne beet, u ko-uyan u ooge ur-nok u-dak rwuun dugu u-hat, koyuhe u du wa go-de. 20 Se Nuhu ma-u Yawe ur-sak. Se wa kub tokun bisa-tu u-hen to ut-beet u no ne i u-hen, wa yu' ur-toog u-dom ur-sak. 21 Yawe hog wus u-hakun se wa zu u-me jab-u wa: “Um zamun ut-sur wa'-u u-dak nu-u yo-o remu net da, ko ba shu'ute uzu dorog-us wa dugu ur-ya nom-ut yo-to to. Um zamun ut-sur horussete nom-tu ur-fat da, ka um nomte. 22 “Abite dak u-beet oro: na nomu da-u kuw u da-u ket ne, da-u m-tor u da-u hund ne, da-u u-gos u da-u u-zwuun ne, u-ho m-gyup ne, to zamun ut-yage da.”

9 Se Ru-u wa'-u Nuhu u ya'ag-u campa-ne wa nu-u so-o. Tumsu wa waru e, Matun yaag tumsu no nom u-tat, no shuus u-dak. 2 Bisa-tu u-dak ut-beet, u no dom u-ru ne beet, bisa-m rek-mo m-beet i o ut-riig u-dak, tumsu u jan ne me m-bu, e do'e hog-du gyer-u no. Um wa'ag to ut-

beet u ta-u beb-ur no. 3 Nom-u ooge ur-fat tumsu ut-riig um yaag no to shu'ut nom ut-re no ut-beet. Uka um yete no hyu ut-ran ne, um yaag no ko-uyan u da-o u-beet. 4 A no jarun no tu ap-mu bisa-yu za na pan da. 5 Kowana kabe fat-du net, na nomu wa kwup-du us-rem. A bisa-yu ur-dog u hoye net, na ho ya. Tumsu kowana ho or-u wa net kowana ho wa. 6 “Kowana azge hyu-mu or-u wa net, net wa do'e u ho-du wa, Remu uzu sha-mu u-Ru mo na nomte net. 7 “U da-o matun yaag no nom u-tat, tumsu no sur m-shus u-dak.” 8 Se Ru-u waru Nuhu u ya'ag-u campa wa ne tumsu wa zu, 9 “U da-o um nong estedu us-rem u bo ne u yaag-u ro ne i do'e haan, 10 tumsu ut-bisa ne tu ooge u-hat u bo ne u no ne, u bisa-tu u-bu ne, tumsu u bisa-tu ur-dog ne, u nom-tu na nome ne tu ooge u-dak. 11 Um nong estedu us-rem ri u no ne: Um zamun tumsu ho-du nom-u ur-fat u-beet u bu-mu re-du u-dak da, um zamun tumsu nom-du bu-mu re-du u-dak mu de ho-du u-dak da.” 12 Se Ru-u zu, “Um o kose no sha-mu estedu remu-us ri tumsu u nom-tu ut-fat ne ut-beet, estedu us-rem u net-tu da-u do'e u haan ne ut-beet. 13 Um wa'ag u-rokoromb ut-ku'ut. Ya o kose-du sha-mu estedu us-remu ri u no ne tumsu u-dak-ne u-beet. 14 Da-u um haatun ut-ku'ut u-dom u-ru, rokoromb-yu do'e ut-rwun ut-ku'ut, 15 tumsu me baksu estedu us-remu ri u no ne tumsu u nom-tu ur-fat ne ut-beet. Um zamun u ho-du ut-fat u bu-mu re-du u-dak da. 16 Da-u um hyane u-rokoromb ut-ku'ut, me baksu estedu us-rem su m-mommo su um nome u nom ur-fat ne u-dak.” 17 Ru-u zu Nuhu “Inya ya o ut-kose sha-mu estedu us-rem

su um nome u mot-tu nom-tu um nome tu u-dak u-beet.”

18 Yaag-u campa-ne Nuhu i rwune dugu me u-hat u uso-u e ne na zu e: Shem, Ham u Japet (Ham wa mate Kan'ana).

19 Un tut e o yaag-u Nuhu, dugu-du e de na kume net-tu burgussete u-dak. **20** Da-u bu-mu arke, Nuhu heese ur-

tom u-dak, tumsu wa ooge net wu tak-ne kau-du u-tak u inabi. **21** Da-u wa swaye ke, se ke ho wa. Wa rut ur-so u

rimpa-ur wa. **22** Ham (uso u Kan'ana) wa hyen uzu uso-u wa o ur-so, wa aruk m-rwu u-do wa waru or-ut wa ne. **23**

Sedi Shem ne e Japet e kub u-kus e hobog o u zag ut-kap-u e. E hu m-ha m-targadim e do'e e takus so-du uso-u e.

Se e hast shuut e u kit taas e hyan so-du uso-u e da. **24**

Da-u Nuhu yune dugu hodu ke, wa nup nomu vaste-ur wa nomu wa. **25** Se wa wa'-u Kan'ana nu-u yo-o, “Yage u

Kan'ana shu'ut u nu-u yo-o ne! Yage tumsu wa shu'ut tok u tek-u or-ut wa ne.” **26** Tumsu wa zu, “Yage Yawe,

Ru-u Shem, wa wa'-u Shem nu-u so-o, tumsu Kan'ana do'e shu'ut tok-u Shem. **27** Yage Ru-u sur tat-u kwum-ut

Japet, yage Japet nom ur-yu rimpa-ut Shem, tumsu u Kan'ana shu'ut tok-u Japet.” **28** Da-u bu-mu re-du u-dak

arke, Nuhu sur m-nom seken hak-se ut-kok ut-tut u ut-shik ut-yur u op. **29** Nuhu nong us-hak ut-kok ut-jwur ur-

shik ut-yur u op, se wa murus.

10 Tun-to o ogor-tu ya'ag-u Nuhu: Shem, Ham, u Japet.

Na mak-ut ya'ag-u campa-ne e da-u bu-mu re-du u-dak arke. **2** Yaag-u campa-ne Japet e oye: Gomar, Magog,

Midiya, Jaban, Tubar, Meshek, u Tiras. **3** Yaag-u campa-ne Gomar e oye: Asukenaz, Ripat, u Togarma. **4** Yaag-u

campa-ne Jaban e oye: Erisha, Tarshish, Kittim, u Rodanin.

5 Ine ya'ag-u net-ut to ne, e rwune dugu ko-ur Jaban i o ur-yu u-kit m-sa. Yaag-u e shu'ut ut-ko, kowan udu e rem-de, u dak-u e ne. **6** Yaag-u campa-ne Ham e oye: Kush, Masar, Put, u Kan'ana. **7** Yaag-u campa-ne Kush e oye: Seba, Havira, Sabata, Raama, u Sabateka. Yaag-u campa-ne Raama e oye: Sheba u Dedan. **8** Kush wa mate Nimro, wa oye net ur-takun wu shu'ute u-keg udu m-gag u-dak. **9** Wa oye yu-shu a u-sa ne u-shu Yawe; “O wa-e na zut Nimro, wa o yu-shu a u-sa ne u-shu Yawe.” **10** Bo-tu wun taktun ur-faruk to ooge Babira, u Ereĳ, Akat u Karne ne. Bo-ut to ut-nas ut-beet to o me dak-u Shinar. **11** Dugu dak-u o wa aruk m-ha Asur, se wa mu bo-tu Neneba, Rehobot-Ir, Kara-ne, **12** tumsu Resen, u ooge u-teĳ u Neneba u Kara-ne; o oye bo-u yat-o. **13** Masar wa mate: Ruda-ne, Anama-ne, Rehabita-ne, u Naputa-ne, **14** Patarus-ne, Kasaruhi-ne (kuna Firistiya-ne rwutun), u Kapator-ne. **15** Kan'ana wa mate: Sidon, Sidon mat-du ur-takun wa, tumsu u Het-ne, **16** u Jebusi-ne, u Amoriya-ne, u Giragashi-ne, **17** u Hiwi-ne, u Araki-ne, u Sinite-ne, **18** u Awadi-ne, u Zemara-ne, u Hamati-ne. Da-u tase ko-ur Kan'ana, se e burug kohene. **19** Tumsu bor-su Kan'ana teeg dugu Sidon m-ha gas-u Gerar m-te Gaza, tumsu m-te bo-tu Sodom, u Gomora, u Adma, u Zeboyim ne (ut-mor u Rasha ne). **20** Tunto oye ko-tu ya'ag-u campa-ne ko-ur Ham, koduhe ko-de u du wa rem-de, tumsu dak-u wa ne. **21** Na mak-tu Shem ya'ag-u campa-ne, wu ooge yu-wuya Japet. Tumsu Shem wa ooge uso-u ko-ur Eber ur-beet. **22** Yaag-u campa-ne Shem e oye: Eram, Ashur, Arpazad, Rud, u Aram. **23** Yaag-u Aram e oye: Uz, Hur, Geta, u Mash. **24**

Arpazad wa mate SHERA, SHERA wa mate EBER. **25** EBER wa mate ya'ag-u campa-ne yur, Wa gan na zu wa Pereg, remu u da-u o dak-u mote, du-dim-u wa na zu wa Jokta. **26** Jokta wa mate: Armodad, Sherep, Hazaramavet, Jera, **27** Hadoram, Uzar, Dikara, **28** Qbar, Abimayer, Sheba, **29** Opir, Havira u Jobab. Ayan-ne oye ya'ag-u ko-ur Jokta beet. **30** Gas-u dak-u un shu'ute o yunge dugu Mesha m-ha Separ m-ha gas-u ror-tu u-dom. **31** Tunto ooge ko-tu ya'ag-u Shem uka ko-ut e u rem-ut e ne, be-tu ur-shu'ut-u e u dak-ut e ne. **32** Armo ne oye ko-du ya'ag-u Nuhu, dugu takun-ur e. Dugu-du e de rem-tu burge u-dak u-beet, da-u bu-mu re-du u-dak arke.

11 U da-u takun-du u-dak rem-de ur-gan du net-tu nomte us-rem. **2** Da-u net-tu rwune dugu u-dom, e kum dak-u ooge nurugse u-me dak-u Shinar e shu'ut ukun. **3** E zu or-ut e ne, “Haanun in nom ut-kunku in zom-to sok.” Un nom ut-kunku to shu'ut uka ut-taar, tumsu rwab-tu shu'ut uka m-kwarta. **4** E zu, “Haanun, in nomu hi-du war in u-bo, u ma-u m-wur u do'e te-du dom u-ru in nomon hi-du war in ur-dim taas in burugse u-dak da.” **5** Tumsu Yawe cuzun u remu wa got bo-u ma-u m-wur u ya'ag-u ut-net o ut-ma. **6** Yawe zu, “A-muune zu net-tu o same-du ut-hi ne tumsu e wur ur-rem ur-gan e takun nom-du go-du un nom-o, okon zaar u e do'e ut-zong ut-nom u do'e zeg-du beb-ur e da. **7** Haane, in ciz u-dak, in wagusse rem-ur un, uka un zatte ut-nap rem-du or-ut un ne o ut-war da.” **8** Iya-o Yawe burgusse un kohene u-dak u-beet, se un yage ma-du u-bo. **9** Remu iya na fogte be-ur re Babira, remu zu kuna Yawe engusse ut-rem tu u-

dak u-beet, u kuna Yawe burgusse ut-net u-dak u-beet.

10 Tun-to ooge ogor-tu ya'ag-u ko-ur Shem. Da-u hak-su us-yur arke ba na tase bu-mu re-du u-dak, Shem wa mute Arpazad. Da-u Shem o us-hak ut-shik ut-tan. **11** Ba wa mate Arpazad, Shem sur m-nom us-hak ut-kok ut-tan, u tek-u hak-su ut-kok ut-tan wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **12** Da-u Arpazad nome ur-yu us-hak ur-shik u op us-tan, se wa mut Shera. **13** Ba wa mate Shera, Arpazad sur m-nom ur-yu us-hak ut-kok ut-nas us-tut, u tek-u hak-su ut-kok ut-nas u op us-tut wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **14** Da-u Shera nome ur-yu us-hak ur-shik-u op, wa mut Eber. **15** Ba wa mate Eber, Shera sur m-nom us-hak ut-kok ut-nas us-tut, u tek-u hak-su ut-kok ut-nas us-tut wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **16** Da-u Eber nome ur-yu us-hak ur-shik us-op us-nas, wa mut Pereg. **17** Ba wa mate Pereg, Eber sur m-nom us-hak ut-kok ut-nas ur-shik u op, u tek-u hak-su ut-kok ut-nas u op wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **18** Da-u Pereg nome ur-yu us-hak ur-shik u op, se wa mut Rewi. **19** Tumsu ba wa mate Rewi, Pereg sur m-nom us-hak ut-kok ut-yur u hak-su us-jwur, u tek-u hak-su ut-kok ut-yur u op wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **20** Da-u Rewi nome ur-yu us-hak ur-shik u op us-yur, se wa mut Shurug. **21** Ba wa mate Shurug, Rewi sur m-nom us-hak ut-kok ut-yur us-ta'er, u tek-u hak-su ut-kok ut-yur us-ta'er wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **22** Da-u Shurug nome ur-yu us-hak ur-shik us-op, se wa mut Nahor. **23** Ba wa mate Nahor, Shurug

sur m-nom us-hak ut-kok ut-yur, u tek-u hak-su ut-kok ut-yur wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 24 Da-u Nahor nome ur-yu us-hak ur-shik us-jwur, se wa mut Tera. 25 Ba wa mate Tera, Nahor sur m-nom us-hak ut-shik ut-tan u op us-jwur, u tek-u hak-su ut-shik ut-tan u op us-jwuur wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 26 Ba Tera nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut u op, se wa mut Ibram, Nahor u Haran. 27 Tunto o ogur-tu ko-ur ya'ag-u Tera. Tera wa mate Ibram, u Nahor u Haran. Tumsu Haran wa mate Rot. 28 Da-u uso-u wun Tera ooge ur-fat, Haran murus u bo-u Ur u dak-u Kardiya-ne, be-du ur-mat u wa. 29 Ibram nomug ur-gu, tumsu Nahor nom ur-gu. Dim-du neta Ibram wa na zuye Sera, neta Nahor wana zuye Mirka. Mirka u huno-u wa Iska e oye yaat ut-gwup u Haran. 30 Sera o u-makut wa zatte yaag da. 31 Tera kagub wa'-u wa Ibram, u Rot ne zwaru wa'-u wa Haran, u Sera ne kumuwa wu o neta wa'-u wa Ibram. E aruk ur-kot dugu bo-u Ur dak-u Kardiya-ne m-ha u dak-u Kan'ana. Tumsu da-u e tene bo-u Haran, e shu'ut ukun. 32 Tera nomug us-hak ut-kok ut-yur us-tan, se wa murus u Haran.

12 Yawe zu Ibram, “Yune, bo yage dak-u ro, u net-ut ro ne, u bu-u uso-u ro ne, bo do'e u dak-u um de kosu bo. 2 “Me ya'u bo ya'ag, tumsu ko-ur ro ut-shu'ut dak-u yat-o, me wa'-u bo nu-u so-o; Me ut-wa bo nom ur-dim sok, remu bo shu'ute fun-yu kwum-du nu-u so-o udu eken. 3 Me wa'-u nu-u so-o, udu i wa'-u bo nu-u so-o. Tumsu kowana wa'-u bo nu-u yo-o me wa'-u wa nu-u yo-o, Ko-tu u-dak ut-beet e kwum-u nu-u so-o dugu-du ro.” 4 Se

Ibram aruk, uka Yawe war-tu wa, se Rot dor wa. Da-u wa arke dugu bo-u Haran, Ibram o us-hak ut-shik ut-tut u op us-tan. **5** Ibram kub neta wa Sera, u Rot wa'-u yu-wuya wa, u nom-tu wa otte ne ut-beet, u ca wa u na u wa u gwar-u wa u tok-ne i u-bu wa ne beet tu wa kargusse u dak-u Haran, wa aruk m-ha u dak-u Kan'ana. Un te kun. **6** Ibram u net-tu bu-u wa yune e aruk m-ha men-tu bo-u Shekem. Wa de wa cust-u kug-du yakun te-yu Ok yu na foge More. U da-u o, net-tu Kan'ana to ooge u shu'ut ukun. **7** Yawe kose hi-ur wa udu Ibram wa zu, "Me ya'u bo un o dak-o udu ko-ur ro." Se Ibram ma'e Yawe ur-sak, wu kose hi-ur wa udu ro. **8** Dugu kuna wa arke m-ha u gas-u ror-tu u-dom u Beter ne. Wa nom rimpa-ur wa ukun, u tek-u Beter u gas-u u-ta tumsu Ai u gas-u u-dom. Wa mu ur-sak du nom-du toog ukun wa nomu Yawe ut-huuk. **9** Ibram yune wa re u-shu m-haane m-sa gas-u Negiv. **10** U da-u o na nong us-mer u dak-u Kan'ana sok, wa'ag Ibram u cwadu dak-u Masar. Wa shu'ut ukun uka ham-ut u-da cashi. **11** Da-u e nome ut-mor u cwadu Masar ne, Ibram zu neta wa Sera, "Um nak uzu bo neta so-wa wa bo ooge. **12** Da-u net-tu dak-u Masar u hyane bo, e do'e ut-zu, 'Neta wunu ya.' E do'e ho-du me sedi e yagu bo ur-fat. **13** Zu un bo huno-u ri o, remu zu a-bo waru un iya, unu yagu me ur-fat. Un za ho-du me da u remu ro." **14** Da-u Ibram tene Masar, net-tu Masar hyen uzu Sera o so-ya sok. **15** Da-u tu-yat-to pyu-u faruk hyane wun, se e nom-u wun ut-vam u-shu Faruk-u Masar, na kub wa m-cwa u pyu-u faruk. **16** Remu iya Faruk-u Masar nom-u Ibram u-nya u-tat u remu Sera: ban-du ca, u gwar-

ne, u na-ne, u so-u janka ne, u gob-u janka ne, u tok-ne neta-ne, u tok-ne campa-ne, u rakum-ne. 17 Tumsu Yawe haatun gom-us yasse, u bu-u Faruk-u Masar u-beet u remu Sera, wu ooge neta Ibram. 18 Se Faruk-u Masar fog Ibram, wa zu, “¿Yan o bo nomu me iya? ¿Remu yan-o wa-e bo wargu me uzu neta ró wa da? 19 ¿Remu yan-o bo nomtu me, us-bi uzu huno-u ró wa? Bo za nom-ut iya da! U da-o kab neta ró, bo yage be-ur rinde bo aruk.” 20 Se Faruk-u Masar wu eken tok-ne wa u e shu'e Ibram u net-ut wa ne. Se un kub Ibram tumsu un tok wa, wa aruk, u neta wa ne u nomu wa otte ne u-beet.

13 Ibram e neta wa e yage Masar, e kub nom-tu e otte ut-beet, tumsu Rot dor un m-nok m-cwa dog-du Negiv 2 Ibram shu'ute wa ut-kwum sok, ut-bisa ne, u kwam-tu shik ne tu bu-mu ut-ro u tu pus-to ne. 3 Ibram ne hu ut-riig dugu Negiv m-te bo-u Beter m-ha dekun be-de u tek-u bo-u Beter u bo-u Ai ne, e tamug ut-cust e nom rimpa-ut e u be-ur re. 4 Tumsu be-du Ibram maate Yawe ur-sak. Kuna Ibram nomte Yawe ut-huuk ukun. 5 Rot, wu nome m-ha e Ibram, kowa wa otte ban-tu ca, u ban-tu gwaar ne, u ban-tu na ne, ut-rimpa ne u-tát. 6 Sedi e otte ut-bisa u-tát, tu do'e hosu un ur-shu'ut ur-be ur-gan. Dog-du gwat-du ut-bisa nom un cashi u bu-mu us-swa ne, u nom-tu ut-re tu ut-bisa ne. 7 Se har u to u tek-u a-gwat-du bisa-ut Rot ne u a-gwat-du bisa-ut Ibram ne. Tumsu net-tu Kan'ana u net-tu Periziya-ne o shu'ut ukun u da-u o. 8 Ibram zu Rot, “Remu uzu in huub-tu ur-mat to na ooge, nong ur-zwar na hog in u-har da, ko tek-u a-gwat-du ut-bisa ró u a-gwat-du ut-bisa ri ne da. 9 ¿Dak-u u-no

u-beet o za u-shu ró da? Duste gas-u cite bo u bo ooge
 ussa, u yu-u mot. Abite Gas-u kom ur-beer o bo ooge
 ussa, se um kab Gas-u kom ut-cwa. Abite uzu kom ut-cwa
 o bo ooge ussa, se um kab Gas-u kom ur-beer.” 10 Rot
 jakus is-u wa wa hyen gas-u fug-yu Jodan u-beet, m-te
 Zowar, otte m-bu kohene. Gas-u o u-beet, be-to so-to uka
 tak-u Yawe tumsu uka dak-u Masar. (Na nong iya kanda
 Yawe horusse Sodom u Gomora ne.) 11 Se Rot dustu hi-
 du war-wa gas-u gote fug-yu Jodan m-sa gas-u u-dom.
 Wa aruk u gas-u o u bisa-ut wa ne u tok-ne wa ne beet,
 tumsu e burgusse e Ibram. 12 Ibram aruk u gas-u dak-u
 Kan'ana, Rot shu'ut u gas-u bo-tu gi-yu Jodan se wa ku
 ut-rimpa u dapus Sodom. 13 Net-tu bo-u Sodom net-ut
 yo-to to tumsu e o yu-du ut-ba'as sok udu Yawe. 14 U-
 dim da-u Ibram mote u Rot ne, Yawe zu Ibram, “Bir bo
 gwat be-du bo otte ur-beet. Gwat gas-u kom ur-beer gas-
 u kom ut-cwa ne, u-dom u-ta ne. 15 Me ya'u bo dak-u
 u-no u-beet, bo u ya'ag-u ró ne m-mommō. 16 Me ut-
 wa ko-ur ró nom u-tát uka tat-u m-hereg! Wu kere ognu
 hereg-mu u-gi wa keru ognu u ko-ut ró. 17 Yune bo nar
 dak-u o u-beet kohene, um o yasū bo o.” 18 Se Ibram hast
 rimpa-ut wa, wa aruk, wa shu'ut u dapus seken te-us yat-
 se su Ok u Mamre u bo-u Hebron. U be-ur re, wa maate
 Yawe ur-sak du toog.

14 U da-u o gag-mu yunne u gas-u o. U da-u Amraper
 faruk-u Shinar, u Ariyo faruk-u u Erasar, u Kedoramar
 faruk-u Eram, u Tidar faruk-u Goyim, 2 e ru u remu e
 nom-ut m-gag u Bera ne faruk-u Sodom ne, Birha faruk-
 u Gomora, Shinab faruk-u Adma, u Shimeba faruk-u

Zeboyim, u faruk-u Bera ne Tumsu net-tu fog bo-u Bera
 “Zowar.” 3 Tun-to faruk-to ut-tan e same net-tu m-gagu
 e fug-yu Sidim “yu na foge Sa-mu ut-ma.” 4 Us-hak op
 us-yur e o dorru Kedoramar faruk-u Eram, sedi u hak-yu
 op u-tuturse un nom gug-mu us-rem u wa ne. 5 U hak-
 yu op us-nas, se Kedoramar faruk-u Eram u farkina-ne i
 ooge ur-kot u wa ne, e do'e e re net-tu bo-u Refatis m-
 gag u bo-u Asterot Karayin ne, u net-tu Zuzi-ne u bo-u
 Ham, tumsu net-tu Emim-ne ne u bo-u Sheve u Kiriyatim
 ne, 6 u net-tu Hori ne u dom-u ror-du Seyir, m-sa gas-u
 Er-paran-ne u dapus ur-dog. 7 Se un muun u-dim un do'e
 u bo-u Mispas (du na foge u da-u o Kades). Un re gas-
 u net-tu Amerek otte u shu'ut m-gag, tumsu ur-kot u
 Amoriya-ne i o shu'ut bo-u Hazazon Tamar. 8 Se farku
 Sodòm u farku Gomora ne, u faruk-u Adma ne, u faruk-u
 Zeboyim ne u faruk-u Bera (tumsu u na zuye Zowar) e
 do'e e nom zong-su m-gag fug-yu Sidim. 9 E ru e nom m-
 gag u Kedoramar ne faruk-u Eram, u Tidar ne faruk-u
 Goyim, u Amraper ne faruk-u Shinar, ur-kot u Ariyo ne
 faruk-u Erasar. Ut-faruk ut-nas to nom m-gag u faruk-
 tu ut-tan ne. 10 Fug-yu Sidim otte ut-kub u u-rwabur
 ne. Tumsu da-u faruk-u Sodòm u faruk-u Gomora ne
 kusme, tokon net-to heemse u-rwabur tumsu eken som
 m-da dom ut-ror. 11 Faruk-tu ut-nas e kub cwu-tu net-tu
 Sodòm u Gomora ne u nom-tu ut-re e ne ut-beet, se e
 yune e aruk. 12 Tumsu un maas Rot wa'-u yuwuya Ibram.
 Rot o u shu'ut u Sodòm, tumsu un kub nom-tu wa otte
 ne ut-beet. 13 Sedi wa-gan u tek-u net-ut Rot wa kusum
 wa do'e wa waru Ibram nomu un nome u-beet u net-ut

Eber-ne. Da-u o Ibram o shu'ut u dapus te-us yat-se su Mamre, netu Amoriya-ne. Ibram nong estedu us-rem u Mamre u or-ut wa ne yur Eskor u Aner ne, e same ut-hi u Ibram ne. **14** Da-u Ibram hoge uzu na maste wa'-u yu-wuya wa Rot, wa kargusse net-tu na iise m-gag net-tu me bu-u wa ut-kok ut-tut u op-u eer. E yune e buz karma-ne Kedoramar m-ha u Dan. **15** Da-u gyup-mu nome, Ibram mot net-ut wa ut-kir ut-kir. E heese karma-ne un m-gag koyuhe gas-ya un re e m-gag. Un buz un m-te Hoba, u ooge u m-erug mu kom ur-beer u bo-u Dimaskus ne. **16** Ibram onkun nom-tu na kabe ut-beet. Wa onkun Rot wa'-u yuwuya wa u nom-tu Rot otte ne ut-beet u neta wa ne u tokun net-to ne. **17** Ba Ibram muune da wa tase re-du net-tu Kedoramar u net-ut wa ne m-gag, faruk-u Sodom do'e wa bit Ibram u fug-yu Sheve (yu na zuye Fug-yu Faruk). **18** Merkizedek faruk-u Sarem wa rwutun ur-beredi u ke ne. Wa ooge wa-toog yu u-Ru wu Zuge ur-Beb. **19** Se wa wa'-u Ibram nu-u so-o, wa zu, "Yage u-Ru wu Zege ur-Beb, wu nome dom u-ru u-dak-ne, u wa wa'-u bo nu-u so-o. **20** Yage na nomu u-Ru wu zege ut-vam, wu ya'u bo re-du ur-korro dom-u huub-ut yo-to ro." Se Ibram yase Merkizedek ur-kwus ur-gan u tek ut-op u-me nom-tu wa onkon u kom-ut un ut-beet. **21** Se faruk-u Sodom zu Ibram, "Mutun me net-ut ri tu na mase. Sedi cinu hi-du war ro cwu-tu bo onkun ut-beet." **22** Se Ibram zu faruk-u Sodom, "Um nongu Yawe estedu us-rem, u-Ru wu Zuge ur-Beb, wu nome dom u-ru u-dak-ne. **23** Um zuug um zaar u kab-du okon nom-o dugu-du ro da, ko urandi u-gan, ko na-u u-kaat u-gan, remu zu taas bo zu,

‘Me wa wa'e Ibram kum-ut nom ut-kom.’ 24 Me onk-u nomu ya'ag-u beb-ne ri i m-gag tase ut-rees u war-o. Tumsu um o u kon-us ro bo ya' huub-ut ri Aner, Eskor, u Mamre og-du cwu-tu e onkun m-gag.”

15 Ba da-u arke, Yawe nom us-rem u Ibram ne u bo' uzu, “Ibram, a-bo hog u-gyer da, remu uzu me ut-e' bo, og-ur ro ut-nom u-tat.” 2 Ibram zu, “Yawe, Uso-u u-bu ri, remu remer-mu yan-o bo dote ya'u me tun-to nom-to me ya um zatte wa' da? Bo yaag me ya'ag da, ko Eriyazer dugu Dimaskus, tok u-bu ri wa do'e u re-du nom ut-kom-u ri? 3 Bo yaag me ya'ag da, tok-u u-bu ri de shu'utu wa re-du nom-u ut-kom ri.” 4 Se Yawe nom us-rem, “Iya-o da, tok-u ro zaar ut-shu'ut wu do'e u re-du og-du u-bu ro da. Bo do'e u kwum-du ya-du ur-campa du hi-ur ro wa do'e u re-du nom-u ut-kom tu u-bu ro.” 5 Wa-ko-uyan rwutun wun u-do wa zu wun, “Jakse is bo gwat dom u-Ru bo ogor reger abite bo ut-ker. Iya-o ko-ur ro dote ut-shu'ut.” 6 Se Ibram ye jab udu Yawe, tumsu Yawe got wun wa nom-du nom-ut so-to u remu yadu jab-u wun udu u-Ru. 7 Se wa zu wun, “Me wa Yawe wu rwutun bo dugu Ur dak-u Kardiya-ne remu um ye'et bo uno dak-o, o shu'ut u ro.” 8 Se Ibram shus wa zu, “Uso-u u-bu ri Yawe re-o um dote ut-nap uzu dak-u uno ut-shu'ut u ri?” 9 Yawe zu wun, “Haatun me so-yu u-na yu us-hak us-tut, u so-yu u-gwaar ne yu us-hak us-tut, u kag-yu u-ca ne yu us-hak us-tut, ur-gorop ne, ur-tuntubur ne.” 10 Ibram haatun nom-ut to ut-beet udu u-Ru. Se wa kwupurse bisa-ut to wa mot to u-yur hon-hon wa cin to kowan mgwat or-u wa. Sedi wa kwupurte no e da. 11 Da-u sagra

heene u-dak e tu'ut ap-mu nom-ut to, Ibram buz e. **12** Da-
u ho-du do'e m-he, roog-mu ho Ibram, se cwum-yu ya-du
u-gyer takus wun. **13** Se Yawe zu Ibram, “Nap uzu ko-ur
ro ut-shu'ut uka ut-hamut u dak-u zaare dak-u e da. Na
do'e wadu e m-tok tumsu e do'e swadu ur-kob us-hak ut-
kok ut-nas. **14** Sedi me ut-ya dak-u un nome m-tok ur-
kob, da tase um do'e ut-wa un ru dugu dak-u o u nom-u
ut-kwum ne u-tat. **15** Bo tumsu, bo ut-ha udu uso-ut ro
m-yar tumsu na do'e u jwak-du bo u teku wuur so-de. **16**
Ba tek-u cara-u u-nasurse ko-ur ro do'e ut-muun u ane,
tumsu e kab dak-u uno u e re net-tu Amoriya-ne m-gag
remu zu ba'as-tu net-ut to shuug u-ro ne da u na dote ya-
du e ur-kob da.” **17** Da-u ho-du heye dak-u nongon u-
cwum, se Ibram hyen rem-du u-ra u rwudu m-fu'ut u u-
ra ne u o m-tok de rwuun, de haan de o m-da u tek-u ap-
mu Ibram keme. **18** U ho-ur re, Yawe nom estedu us-rem
u Ibram ne wa zu, “Me ya'u ya'ag-u ro uno dak-o, dugu
gi-yu Masar m-ha u gi-u yat-ya yu Yupireti ne. **19** Me ut-
ya bo dak-u Keni-ne, u Kenizi-ne, u Kadmona-ne, **20** u
net-tu Het-ne, u Periziya-ne, u Rifatis-ne, **21** u Amoriya-
ne, u Kan'ana-ne, u Giragashi-ne, u Jebusi-ne.”

16 Sera neta Ibram, wa mak-tu wa yaag da, sedi wa otte
tok-u neta wu ooge netu dak-u Masar wu na zuye Hajara.
2 Sera zu Ibram, “Yawe hooste me ur-mat, cwa bo roog u
tok-u ri ne, jiya me ut-kwum yaag dugu-du wa.” Ibram
ees u nomu Sera waru wa ne. **3** Da-u Ibram nome us-hak
us-op u shu'ut dak-u Kan'ana, Sera, neta wa, kub Hajara
wu Masar wa yasu Ibram u wa shu'ut neta wa. **4** Ibram
roog u Hajara ne, wa nom men-tu ub. Da-u Hajara hyane

uzu wa ut-men ne, wa hu u jurmu ino-u u-bu wa. **5** Sera zu Ibram, “Bo wa wa-e uno nom o u-beet. Um ya'aste bo Hajara, da-u wa hyane wa kwumug men-tu ub wa hu u jurmu me. Yage Yawe nomu in kwub-du us-rem u nom-u uno u bo nomu me.” **6** Ibram shasu Sera, “Tok-u ro wa, nomu wun uka citta bo.” Se Sera hu kosu wun m-tok, se Hajara som dugu-du wa. **7** Wa-tom-u Yawe hyen Hajara u kit-u per-mu m-bu ur-dog, u dapus fun-yu hamu bo-u Shur. **8** Wa zu, “Hajara tok-u Sera dugu hene o bo oone, tumsu he bo otte m-ha?” Wa zu, “Um songon dugu-du ino-u u-bu ri Sera.” **9** Wa-tom Yawe zu wun, “Barme udu ino-u u-bu ro, bo yase hi-ur ro udu wa.” **10** Wa-tom Yawe sur m-zu wun, “Me ut-wa ya'ag-u ro nom u-tat, na za kerru ogru e da.” **11** Wa-tom Yawe zu wun, “Bo ya men-tu ub ne, bo do'e u mat-du ya-du ur-campa. Bo te'e wa'-u wa ur-dim Ismaru, remu zu Yawe hok kan-us ro su swadu ur-kob ro ne. **12** Wa do'e ut-shu'ut uka janka-yu ur-dog yu net, Tumsu wa do'e u nom-du shu'ut-ur yo-de u kowan ne, kowan do'e u nom-du shu'ut-ur yo-de u wun ne. Wa do'e ut-shu'ut m-ra u or-ut wa ne.” **13** Dugu kun, Hajara fog Yawe u dekun dimde, wu nome us-rem u wane, wa zu, “Bo wa u-Ru u hyene me.” Wa sur m-zu, “Nip-to uzu um hyanug wu hyene me?” **14** Remu iya-o wute na fog-ut du-ur re Beer-Rahai Roi, wata “Ru-u ur-fat wu hyene me.” De o ukun u tek-u bo-tu Kades u Bered ne. **15** Hajara matu Ibram ya-du ur-campa, Ibram te'e wa ur-dim Ismaru. **16** Ibram oog us-hak ut-shik ut-nas us-shishin da-u Hajara matu wa Ismaru.

17 Da-u Ibram nome us-hak ut-shik ut-nas u op us-jwuur, Yawe haan udu wun wa zu wun, “Me wa Yawe u-Ru wu otte beb-du ko-uyan, nomu me m-tok u-me jab-u so-o tumsu bo shu'ut za ur-pyap. **2** Me ut-nom estedu us-rem u bo ne, me ut-wa ko-ur ró e nom u-tát sok.” **3** Se Ibram kakus hi-ur wa u-dak, tumsu Ru-u zu wa, **4** “Estedu us-rem-u ri ya u bo ne, net-tu ut-dak u-tát to do'e ut-shu'ut ko-ut ró. **5** Na zamun u fag-du bo Ibram da, dim-ur ró do'e ut-shu'ut Ibrahi, rem uzu um wa'ag bo shu'ut uso u ut-dak u-tát. **6** Me ut-wa bo mat yaag u-tát, ya'ag-u ró do'e ut-shu'ut ut-dak u-tát, dugu-du ró de faruk-tu dote u rwuun. **7** Me ut-nom estedu us-rem su m-mommo u bo ne tumsu u ya'ag-u ró ne u ko-ur ró du do'e u haan ne. Um shu'ut Ru-u ró u Ru-u ko-ut ró ne tu do'e u haan u dim-u ró. **8** Dak-u Kan'ana u-beet, u bo ooge shu'ut-du ur-hamut o, me ya'u bo dak-u o u o shu'ut u ró m-mommo u ya'ag-u ró ne i do'e haan u dim-u ró, me ut-shu'ut Ru-u e.” **9** Ru-u zu Ibrahi, “Sedi bo um ut-sa bo ship estedu us-rem-u ri, bo u ko-ut ró ne beet i do'e u haan u dim-u ró remu dak-tu de haan. **10** Estedu us-rem u ri ya su um ooge ut-nom u bo ne u ya'ag-u ró ne, ya-du ur-campa ur-beet se na nongu de ur-pes. **11** Se na nongu no ur-pes, ut-kose uzu um nong estedu us-rem u no ne. **12** Dugu u-cara m-te okon cara-o, ya-du ur-campa ur-beet se na nongu de ur-pes u ho-du roog-mu ut-eer ur-mat ne. Za ya-ubu ró ne war-e da tumsu u tok-ne i na mate bu-u ró tumsu u tok-ne i bo one u shik dugu do i mate. **13** Se na nongu e beet ur-pes, ko i na mate bu-ut no ko i na one u shik, war-ut no do'e kose-du sha-mu estedu rem-us

ri su m-mommo. 14 Campa u-beet wu na nome ur-pes da, na ruutu wa dugu or-ut wa remu zu wa pakus estedu us-rem.” 15 Se Ru-u sur m-nom us-rem u Ibrahi ne, “Neta ró Sera na za ut-swur m-fag wa Sera da, dim-ur wa do'e ut-shu'ut ‘Saratu.’ 16 Me wa'-u wun nu-u so-o, me ut-wa wun matu bo ya-du ur-campa. Me wa'-u Saratu nu-u so-o, tumsu net-tu ut-dak u-tát to shu'ut ko-ut ró, faruk-tu do'e u rwuun dugu-du ko-ur Saratu.” 17 Ibrahi kakus hi-ur wa u-dak. Wa nom ut-numus wa o us-dorog jab-u wa, wa zu, “¿Ut-nome nengen-yu us-hak ut-shik ut-tan nazu wa shu'ute uso u wa'? ¿Ut-nome Saratu ut-shik ut-nas u op na zu wa makut ur-ya?” 18 Ibrahi zu u-Ru, “Yage Ismaru u kum nu-u so-o udu ró!” 19 Sedi Ru-u zu, “E, neta ró Saratu wa matu bo ya-du ur-campa. Bo te'e wa u wa ur-dim Ishaku. Me shusu estedu us-rem su um nome u bo ne udu ko-ur wa. Estedu us-rem se ut-shu'ut m-mommo udu wa u ko-ur wa ne. 20 Sedi kon-us ró mottu Ismaru ne, um hok kon-us ró. Me wa'-u wun nu-u so-o tumsu me ya'u wun yaag u-tát. Me ut-wa ya'ag-u wun e nom u-tát. Wa ut-shu'ut uso ut-faruk op u ut-yur. Me ut-ya wun ut-ko u-tát wu do'e ut-shu'ut dak-u yat-o. 21 Sedi estedu us-rem-u ri u Ishaku ne. Hak-yu oone, Saratu do'e matu bo Ishaku.” 22 Da-u Ru-u tase us-rem u Ibrahi ne, se wa aruk. 23 U gandi ho-ur de, Ibrahi kub wa'-u wa Ismaru, u yaag-u camp-ne beet i ooge bu-u wa, ur-kot i na mate ne bu-u wa, tumsu u i wa oone-ne. Se wa nomu e ur-pes beet, ka Ru-u zutte wa nom. 24 Da-u na nomu Ibrahi ur-pes, wa oog us-hak ut-shik ut-tan za u-gan. 25 Da-u o wa'-u wa Ismaru o us-hak us-op us-tut da-u na nomu wa ur-pes. 26

U gandi hō-du ūr-ganū de, na nōmū Ibrahi nē ē Ismaru ūr-pēs. 27 Campa-nē beēt i ooge mē bu-u Ibrahi, ū i na oone nē ū shik dugu dō, na nōmū ē ūr-pēs ū wa nē.

18 Da-ū Ibrahi ooge ū shū'ūt ū is-yū cwadu rimpa-ūr wa ū da-ū hō-yū dunge sok, Yawe haan ūdū Ibrahi ū dapus seken te-ūs yat-se sū Ōk sū Mamre. 2 Se Ibrahi jakus is u-ru wa hyen net-nē tūt ū ees ū dapus wa. Da-ū wa hyane ūn, se wa kusum m-som dugu is-yū rimpa-ūr wa m-ha ūdū ūn. Wa hē ūt-kwukūt u-dak ū yadu m-zēg. 3 Ibrahi zu, “Uso-ū u-bu ri, a ūm kume hyū-m pusmo ūdū ró, a-bō aruk bu-u ri da. 4 Yagun na haatun nō m-bū, ū nō jaas na-ūs nō, ū nō hure ū kug-du te-u inya. 5 Yage ūm haatun nō nōm ūt-rē ū nō rē, kō nō kumu beb-du ūr-nōk. Bashute nō haagun ū bu-ū tok-ū nō, yagun ūm nōm iya.” Ūn zu, “Nonge, nōm ūka cittu bō.” 6 Ibrahi aruk m-mu m-som ū rimpa-ūr wa. Wa zu Saratu, “Nōm m-hōr, bō kab kōk-tū m-hyū ūt-tūt, bō kwūūt tō, bō nōm ūt-kak.” 7 Se Ibrahi dō'e ūdū ban-du bisa-ūt wa, wa dug gob-du u-na dū o so-de wa yasū tok-ū wa, se tok-ū wa dō'e wa hō tumsū wa mang ya m-hōr m-hōr. 8 Da-ū na tase nōm-du nōm ūt-rē, Ibrahi kūb nōmtū m-bēngu m-mē nē ū ap-mu na mange mō nē, wa huutu hamūt-ūt wa. Da-ū ūn o tek-ū rē-du nōm ūt-rē, Ibrahi ees ū kit-ū ūn ū dapus yakun te-ya. 9 Da-ū ūn tase rē-du nōm ūt-rē, ūn shit wa, “¿Neta ró Saratu yū?” Wa zu ūn, “Wa o mēn-tū ūr-rimpa.” 10 Wagan ū tek-ū net-ūt tō wa zu, “Hak-yū one badane, ūm o ū muun ūdū ró, Saratu neta ró wa ūt-kab ūr-ya.” Saratu o ū erru wun ū ūr-rimpa. 11 Ū da-u o Saratu nē ē Ibrahi ē wuūmte, Saratu yakke hyan-du u-pyaat. 12 Saratu nōm

ut-numus u war-wa uzu, “Ur-wu ba me ne, tumsu uso u-
 bu ri wa wumte kowa. Um zamtun m-hog zwarru m-
 roog u campa-ne um dote ur-mat da?” 13 Se Yawe zu
 Ibrahi, “Yan o wa'e Saratu ut-numus? Remu yan-o wa
 zutte, ‘Ur-mang ba me ne ut-kab ur-ya?’ 14 Okon oro u
 zege beb-ur Yawe? Me ut-muun m-moon u go-du da-u
 uno, Saratu ut-kab ur-ya du ur-campa.” 15 Saratu hog
 u-gyer, wa nom m-se mu nomu wa ware. Wa zu, “Um
 numuste da.” Sedi Yawe zu wun, “Bo nong ut-numus.” 16
 Da-u net-ne tut-u e yune ur-aruk, Ibrahi shu'u un. Da-u
 un o tek-u ur-nok u fun-u un, un teen dekun be-de. E
 gwatun u-dak u-fug, e hyen bo-u Sodom. 17 Se Yawe zu
 hi-ur wa, “Nong ur-zwar uzu um yase Ibrahi nom-u um
 zonge ut-nom da. 18 Ko-ur Ibrahi ut-shu'ut dak-u yat-
 o tumsu ur-beb ne sok, tumsu dak-tu u-dak u-beet ut-
 kwum nu-u so-o dugu-du wa. 19 Um dak Ibrahi remu zu
 wa wartu ya'ag-u wa u a bu-u wa ne i do'e u haan u dim-
 u wa e ship fun-u Yawe, u remu nom-du nom-tu o tu so-
 to ur-zwar ne. U da-u o um do'e nomu Ibrahi nom-u um
 nomte estedu us-rem.” 20 Se Yawe waru Ibrahi, “Um hok
 us-rem u-tat su nom-ut yo-to u mottu Sodom u Gomora
 ne, remu zu ba'as-ut e nong u-tat. 21 Um do'e ut-cuzun
 um hyan ko uzu ko yur un nong u yo-de uka um hokte re,
 um ut-sa um nap.” 22 Se net-ut to aruk dugu kun m-ha
 Sodom, sedi Yawe kus u ees u-shu Ibrahi. 23 Ibrahi hikne
 u kit-u wun. Wa zu, “Bo horrusse a-jab-us so-se ne u a-
 za-jab-us yo-se ne? 24 A-na kume net-ne a-jab-us so-se
 ne ut-shik ut-yur u op u-bo, bo horusse un beet bo za
 yage e u remu net-ne ut-shik ut-yur u op a-jab-us so-

se? 25 Um nupuste bo zaar u nom-du go nom-u o da, bo horusse a-jab-us so-se ne ur-kot u i yo-ye ne. ¿Remu yan-o bo dote u horusse i yo-ye us-gan u i so-ye ne? Za u-sakna bo zaar u nom-du go-o nom-o iya da. Bo de nomu u-dak u-beet kwup-du us-rem, tumsu bo nomu nom-u ooge hon-hon.” 26 Yawe shus wa zu, “A mune uzu um kwumug net-ne ut-shik ut-yur u op u bo-u Sodom a-jab-us so-se ne, me yage bo-u o u-beet u remu a-jab-us so-se ne.” 27 Ibrahi sur m-shas wa zu, “Remu uzu um kerge nom-du us-rem za u-gyer udu Uso-u u-bu ri, ko uzu a wakun wa um ooge da sedi m-huug m-cwa ne, 28 a mune uzu na kwumug net-ne ut-shik ut-yur u tan a-jab-us so-se ne, ¿bo ut-ho u-bo u-beet u remu kob-du tan?” Yawe zu, “Um za horusse o da a mune zu um kwumug net ne ut-shik ut-yur u tan net-tu o ukun.” 29 Ibrahi sur m-zu, “¿M-ha iya ne bo horusse bo-u Sodom, a mune uzu na kwumug net-ne a-jab-us so-se ne ut-shik ut-yur?” Yawe zu, “Um za horusse un da u remu net-ne jab-us so-se ne ut-shik yur.” 30 Ibrahi zu, “Uso-u u-bu ri, a jab-u ró na u remu ri da, yage um nom us-rem. ¿Bo horusse bo-u Sodom, a mune uzu shik-de na kume u op a-jab-us so-se ne?” Se wa zu wun, “Um za ho-du un da, a mune zu um kwumug net-ne ur-shik u op ukun a-jab-us so-se ne.” 31 Ibrahi zu, “U da-o remu zu um kwumug beb-du us-rem u Uso-u u-bu ri ne, a mune uzu shik-de na kume warre ukun ne.” Wa zu, “U remu kwaz-ur re, um zaar u horussu bo-u o da.” 32 Ibrahi zu, “Uso-u u-bu ri, a jab-u ró na da, yage um sur m-nom us-rem u-so u-gan. ¿A mune uzu net-ne op e na kume a-jab-us so-se ne?” Yawe zu wun, “A

um kume net-ne op a-jab-us so-se ne, um zaar u horusse bo-u o da.” 33 Da-u Yawe tase us-rem u Ibrahi ne, wa aruk wa, se Ibrahi aruk m-mu u rimpa-ur wa.

19 A-tom u-Ru ne yur e haan u Sodom m-rim, tumsu Rot o u shu'ut u is-yu cwadu u-bo. Da-u wa hyane un, wa yune, wa bit un, wa kwukut ut-jwun u-dak wa kakus shu-u wa u-dak. 2 Wa zu un, “Haanun u bu-u tok-u no, u no jaas naas no tumsu no roog u ane a is-u gase ur-wun tep tep se no aruk m-mu.” Sedi un zu wa, “O'o, yage it roog u ane kat-du u-bo.” 3 Se Rot ekse un, da tase un aruk m-mu unu e ne u bu-u wa. Rot zonge un morog-du re-du nom ut-re, wa nomu un ur-beredi du za m-yis, se un re. 4 Kandi un toot m-roog, campa-ne i ooge bo-u Sodom u-beet, u yaag-u beb-ne ut-nengen ne gunus bu-u un otte. 5 Se un fog Rot, un zu, “Net-ut to yu tu haane udu ro m-gyup? Rwutun un u ane udu it, it roog u e ne!” 6 Se Rot aruk m-rwu u-do wa tage u-is u dim-u wa, wa do'e unu e ne nom us-rem. 7 Wa zu un, “Gagun jab, or-ut ri, a no jarun no nom go nom-u yo-o un da. 8 Gwatun, um o yaat ut-gwup-ne yur i tame nap-du campa da. Yagun um rwutun no e udu no, u no nom nom-u citu no u e ne. Sedi a no nomu net-ut tun-to okon da, ham-tu ut-ri to u bu-u ri.” 9 Sedi un zu wa, “Ya it ur-bel!” Tumsu un zu hi-ur un, “Unwa net wa ham-ut wa, sedi wa o ussa wa shu'ut wa kwupu in us-rem. U da-o it u nomu bo m-zeg nomu it ooge ussa u un ne.” Se un hu ekse Rot sok. Un o ut-sa un vukus is-yu u-bu. 10 Sedi hamut-ut to nabun u-kom e nuk Rot m-cwa u-bu. Se e tage is-yu u-bu. 11 Se un muut net-ut to po-ne beet, u ya'ag-u campa-ne, ut-nengen ne, i

ooge u ees u is-yu u-bu, taas e hyan is-yu cwadu u-bu da.

12 Se net-ne yur-u e zu Rot, “¿Ko bo otte wakun u ane, ko maan-ut ró, ya'ag-u campa-ne ko yaat ut-gwup, ko wakun u-me bo-u uno wu ooge wu ró? Rwutun e dugu ane, 13 remu uzu it do'e u horussu bo-u uno u-beet. Yawe hok uzu nom-ut yo-to net-ut tunto nong u-tát o wa'e wa tomton it horusse bo-u uno.” 14 Se Rot aruk m-rwu wa do'e wa nom us-rem u maan-ut wa ne, e sa'e gutu ya-ut-gwup-u wa. Wa zu e, “Zongun no aruk m-rwu dugu ane, remu zu Yawe o mottu horussu bo-u uno!” Sedi maan-ut wa kub uzu horo wa otte. 15 Da-u is ut-sa ut-gas, se a-tom u-Ru ne waru Rot uzu, “Nom m-hor, bo kab neta ró u ya-ut-gwup-u ró ne yur i ooge ane, taas na haan na horussu bo-u uno ur-kot u no ne remu ba'as-ut un da.” 16 Da-u Rot gugme nom-du m-hor, se net-ut to shipus wa u-kom, u neta wa ne, u yaat ut-gwupu wa ne yur, e ruut un m-yar dugu bo-u o, remu zu Yawe o hog-du on-ur un. 17 Da-u na ruute un m-yar dugu bo-u o, wa-tom u-Ru wagan zu un, “Somtun fat-ut no! A no gwat u-dim da ko no ees u bedu o nurugse da. Dusun u dom-u ur-ror, taas na horussu no da.” 18 Sedi Rot zu un, “O'o, Uso-tu u-bu ri. 19 Um kwumug hyu-m pismo dugu-du no, no gu fat-ur ri u nomu so-o u no nomu me. Um zaar u kerru te-du dom-u ur-ror kanda bo horusse Sodom da. Uno nom-u yo-o u masu me, tumsu me ut-mar. 20 Gwat, okon bo-u rek-o oro u kit-u kun. Yage um do'e ukun, no hyang o rek-o, u da-u o fat-ur ri ut-kusum.” 21 Wa-tom u-Ru shus wa zu wun, “Um hok kon-us ró, um zaar u ho-du bo-u rek-o o da. 22 Zonge m-hor-m-hor bo som m-ha ukun, um zaar

u nɔm-du ɔkɔn da se bɔ teeg kɔn.” (Ɔ wa-e na fog-ut
 bɔ-u ɔ Zɔwar, wata be-ur rek-de). 23 Da-u ho-du ɔɔge u
 rɔwɔn, Rɔt u bu-u wa ne te u-bɔ u na fɔge Zɔwar. 24
 Se Yawe hu u dasun eng-tu u-ra dugu dom u-ru u bɔ-tu
 Sodom u Gomora ne. 25 Wa horussete bɔ-ut to u net-tu
 ɔɔge ur-yu ne u-me to, u bɔ-tu ɔ nurugse ne ut-beet, ut-
 ran ne ut-beet. 26 Sedi neta Rɔt bir u-dim da-u wa ɔɔge u
 dorru dim-u wa, se wa barum kirru ut-ma. 27 Da-u is gase
 ur-wun tep tep, Ibrahi barum m-mu u-dim u be-du wa
 tamte ur-ees u-shu Yawe. 28 Se wa gwatun u-dak u gas-u
 Sodom u Gomora ne, u be-du ɔ nurugse ne ur-beet, wa
 hyun fu'ut-u yat-o u rɔwɔn dugu me bɔ-ut to sha-mu m-
 fu'ut dugu ra-u yat-o. 29 Sedi Ru-u hok kon-us Ibrahi,
 wa yage Rɔt ur-fat. Wa ruut Rɔt dugu swadu ur-kob du
 heene bɔ-ut to. 30 Da-u tase Rɔt yage bɔ-u Zɔwar remu
 zu wa ɔ gyer-u net-tu ɔɔge ukun. Wa do'e wa shu'ut u
 dom-u ur-ror u-so' u ya-ut-gwup-u wa ne yur. 31 Dekun
 ho-de yu-wuya zu huno-u wa, “Campa-ne zamun u gas-u
 unɔ da. In zaar u kwum-du campa wu do'e ga-du in uka
 na nomte da. Za m-tumb uso in do'e nom-du ur-wu' za
 yaag. 32 Haane, yage yu-u ya' wun ke wun swa, se yu-u
 roog u wun ne, ko in u cinu go dugu-du uso-u in.” 33 Da-
 u gyep-mu nome, un yu' wa ke e ho wa, se yu-wuya to wa
 roog u wun ne. Wun nak da-u gwup-u wun rute da ko da-
 u wa yune da. 34 Da-u is gase yu-wuya zu huno-u wa,
 “Gyup-ne, um roogte u uso ri ne, yage u in sur m-ya wun
 ke u da-o m-gyep. Se bɔ cwa u no wa ne roog u wun ne
 ko in u cinu yaag dugu-du uso-u in.” 35 Se un wu' uso-u
 un wa swa ke e ho wa u gyup-m mo. Se du-dim to wa

roog u wa ne. Wun nak da-u gwup-u wun rute da ko da-u wa yune da. 36 U remu iyane, ya-ut-gwup-u Rot beet un nom men-tu uub dugu-du uso-u un. 37 Yu-wuya mut ya-du ur-campa, wa te'e de ur-dim Mowab, ya'ag-u Mowab e na fuge da-o Mowab-ne. 38 Du-dim sur m-mat ya-du ur-campa, wa te'e wa ur-dim Amona. Wa na fuge ya-du net-ut ri, ya'ag-u Amona e na fuge Amona-ne u haan da-u uno.

20 Ibrahi u net-ut wa ne e yune un aruk, se da-u e teye gas-u dog-du Negiv. E do'e e shu'ut u tek-u bo-tu Kades u Shur ne u-da cashi. Se wa shu'ut sha-mu ham-ut bo-u Gerar. 2 Ukun Ibrahi ware ut-net uzu Saratu, "Huno-u ri wa." Se Abimerek, faruk-u Gerar, tom na fagun Saratu wa kub wa. 3 M-gyup Ru-u haan udu Abimerek u bo' wa zu wa, "Bo u wu mare ganse u remu neta wu bo kabne, neta wakun wa." 4 Sedi Abimerek haag u kit-u wun da, se wa zu, "Uso-u u-bu ri, i bo horussete net-tu za ut-ba'as? 5 Ibrahi wa zu me huno-u wa o, tumsu Saratu u hi-ur wa zuug me iya, 'Oru ri wa.' Um to u sa'u wa jab gan, kom-ut ri zatte ut-ba'as da." 6 Se Ru-u zu wun, "E, um nak uzu bo saag wa jab gan. O wa'e um hooste bo nom-du ut-ba'as udu ri, tumsu o wa'e um hooste bo tamdu wun. 7 U da-o muute camp-a-u ya neta wa, wa nomu bo us-toog. Wawaru rem-su u-Ru wa, u da-u o bo ut-nom ur-fat. Sedi a-bo gugme muutu neta-u ya udu camp-a-u, bo nap uzu bo u net-tu u-bu-u ro ne ut-beet no ut-mar." 8 Da-u is gase ur-wun te tep Abimerek fog morog-du tok-ne wa beet. Da-u o wa waru e nomu na nome, un hog u-gyer un beet. 9 Se Abimerek fog Ibrahi wa zu, "i Yan-o bo nomu it inya?"

¿Yan ba'as-to um nomu bo? Bo haatun me tun-to nom-ut yo-to yatto tunto u dak-u ri u net-ut ri ne ut-beet. Bo nongu me nomtu kame da.” 10 Abimerek shit Ibrahi, “¿Remu yan-o bo nomte go-du uno nom-o?” 11 Ibrahi zu, “Um nomug us-dorog uzu, ‘Gyer u-Ru zaar udu net-tu dinde be-de da, e keru ho-du me e kab neta ri.’ 12 Ut-nip huno ri wa. Uso-u it u wa ne o u-gan, sedi kowan o u ino-u wa, sedi um gu wa. 13 Da-u Ru-u fagu me um yage bu-u uso-u ri, um zu Saratu, ‘Ka bo dettte u kosu me ut-cwanu ya, be-du yu-u huute ur-beet, bo zu me huno-u ro wa um ooge.’” 14 Se Abimerek kub eken u tek-u ban-tu ca wa u gwaar ne u na ne, tumsu u tok-ne neta-ne u campa-ne, wa yasu Ibrahi e, tumsu wa mutun Saratu neta wa. 15 Abimerek zu Ibrahi, “Dak-u ri ya ukun udu ro, shu'ute u be-du citu bo.” 16 Se Abimerek zu Saratu, “Um yaag campa ro kwam-ut pus-to tu shik ut-kok ut-op, remu zu u shu'ut us-nap u net-tu bo ooge u to ne ut-beet uzu bo nomug okon u za so-o da.” 17 Ibrahi nom us-kon udu u-Ru, Ru-u yu Abimerek m-yar, u net-ut wa ne u tok-u wa ne, neta-ne, ko e kumu mat-du yaag tumsu, 18 remu zu Yawe wa'ag neta-ne beet i ooge u bu-u Abimerek, uzu e za ur-mat da remu zu Abimerek kab-ug neta Ibrahi Saratu.

21 Yawe este us-rem tumsu wa nomu Saratu nomu wa zu wa ut-nom. 2 Nong hon-hon u da-u Ru-u waru Ibrahi, Saratu kub men-tu ub, se wa matu Ibrahi ya-du ur-campa u da-u wu-ur wa. 3 Ibrahi te'e ya-du ur-campa wa ur-dim Ishaku. 4 Da-u Ishaku nome m-roog ut-eer, Ibrahi nomu wa ur-pes uka Ru-u zutte wa nom. 5 Ibrahi nong us-hak ut-shik ut-tan da-u wa mate Ishaku. 6 Saratu zu, “Ru-u

wa'ag me ut-numus; kowana hoge wa segu me nom-du ut-numus. 7 ¿Wana tame ut-zu Ibrahi uzu Saratu u wurgu wa'? M-ha iyane um mak-tu Ibrahi ya-du ur-campa u da-u wu-ur wa.” 8 Da-u Ishaku rogme na o u mottu kasdu wa ur-de, Ibrahi bun morog-ur yat-de du ur-so. 9 Dekun hode, Ismaru wa'-u Hajara wa dak-u Masar o hor e Ishaku, Saratu hyen Ismaru u nomu Ishaku numus-tu us-jurum. 10 Se Saratu zu Ibrahi, “Buz tok-u neta unwa e wa'-u wa ne, wa za re-du nom-u ut-kom ri ur-kot u Ishaku wa'-u ri ne da!” 11 Rem-us se tum jab-u Ibrahi sok remu zu Ismaru wa'-u ro wa. 12 Se Ru-u zu Ibrahi, “A jab-u ro na u remu buz-du tok-u neta unwa Hajara e wa'-u wa ne da. Nom nom-u Saratu zu bo nom, remu zu dugu-du Ishaku de na dote fag-du ko-ur ro. 13 Sedi me ut-nom dak-u yat-o dugu-du wa'-u tok-u neta ro wa shu'ut u-dak, remu zu wa'-u ro wa ooge kowa.” 14 Se Ibrahi yune ur-wun tep tep, wa kub nom ut-re u kub-du m-bu ne, wa yasu Hajara. Ibrahi subgu Hajara to ut-kap, wa yasu Hajara wa zu wa aruk u wa'-u e ne. Se Hajara aruk, wa hu ut-riig ur-dog du o dapus bo-u Bersheba. 15 Da-u bu-mu ur-kub tuse, se Hajara rust ur-ya u kug-du m-yara u yakun te-ya ur-dog. 16 Se wa aruk, wa do'e m-ra wa shu'ut uka ra-mu ta-u u-ta, wa dorog u jab-u wa uzu, “Um za ussa um hyan mar-mu wa'-u ri da.” Se wa hu us-kan. 17 Sedi da-u Ru-u hoge kan-su ur-ya, wa-tom u-Ru fog Hajara. Wa zu, “Hajara, ¿yan-o nome? A-bo hog u-gyer da, Ru-u hok kan-su ur-ya u be-du de otte m-rut. 18 De'e, bo yunus wa'-u wa, u bo par wa, remu zu dugu ko-ur wa de, um dote kadu dak-u yat-o.” 19 Se Ru-u upus is-u Hajara, wa hyen du-du m-bu.

Wa do'e wa shu'ut kub-du m-bu wa yu ya-ur wa, wa so. 20 Ru-u o ur-kot u wa'-u wa ne, wa nen. Wa nom ur-yu u-me ur-dog wa shu'ut wa nap-mu ta-u u-ta. 21 Da-u wa ooge shu'ut dog-du Paran, ino-u ro kwumnu wun neta dugu dak-u Masar. 22 U tek-u da-u o, Abimerek e Pikor yu-Yat-ya karma-ne e do'e udu Ibrahi. E zu wa, "Ru-u o ur-kot u bo ne u tek-u nom-u bo ooge ut-nom u-beet. 23 Remu iyane, ton-de u-Ru ne uzu bo zaru re ra-u ri da, u ya'ag-u ri ne, ko a ko-ur ri ne. Nomu me nom-ut so-to, u dak-u ri ne u bo otte shu'ut mu ur-hamut uka um nomte bo." 24 Ibrahi zu, "Um tondte." 25 Ibrahi haatun Abimerek us-kan u mottu du-du m-bu du tok-ne Abimerek rumse ur-beb dugu-du tok-ne Ibrahi. 26 Abimerek zu, "Um nak wu nome uno nom-o da. Bo wargu me da, takun-du m-hog-u ri ya u ya-o." 27 Se Ibrahi yu Abimerek ban-du ca u gwaar ne u na ne, se e yur e nom estedu us-rem. 28 Ibrahi dugur ya'ag-u ca ta'er dugu me ban-du ca wa. 29 Abimerek zu Ibrahi, "Rem-u yan-o bo dugurte ine yaag-u ca-ye u war-e?" 30 Wa zu, "Kab ca e, e shu'ut us-nap uzu me wa kawe du-ur re." 31 Remu iya na fug dim-du be-ur re Bersheba, remu zu kuna e nomte us-tond. 32 Da-u e taase nom-du us-tond u be-du na zuye "Du-du us-tond," se Abimerek e Pikor yu-Yat-ya karma-ne, e yune e aruk m-mu u dak-u Firistiya-ne. 33 Ibrahi ser u-te go-du te-yu m-yara u Bersheba kuna wa fukte u tek-u dim-ur Yawe, u-Ru u za ur-ma. 34 Se Ibrahi shu'ut wa dak-u Firistiya-ne.

22 Da-u na nome us-hak u-tat, se Ru-u reg ya-du jab-u Ibrahi, se Ru-u fug wun wa zu, "Ibrahi!" Ibrahi zu, "Me ya." 2 Se Ru-u zu, "Kab wa'-u ro, ya-du ur-gan u ro

Ishaku, wu bō zege ut-cwan, bō aruk m-ha u dak-u na zuye Moriya. Bō yasū wun ukun sha-mu ya-du toog u dom-u dekun ror-de du um do'e kosu bō.” 3 Ibrahi yune ur-wun tep tep. Wa zong janka-u wa, wa zu tok-ne yur u dor wa, u wa'-u wa ne Ishaku. Da-u wa bukre ut-te tu nom-du toog, se e heese m-ha u be-du Ru-u waru wun. 4 Da-u e nome m-roog ut-tut, Ibrahi jakus is wa hyan be-ur re dugu m-ra. 5 Ibrahi zu tok-ne wa, “Estun it u ane u-janka ne, it u Ishaku do'e m-ha u ane jit, it nomon ut-huuk, it do'e ut-muun udu no.” 6 Ibrahi toksu Ishaku ut-te tu nom-du toog, wa kub u-ra u-van ne, e wane aruk m-nok ur-kot. 7 Ishaku bir wa got Ibrahi, wa zu, “Uso-u ri.” Ibrahi zu, “Wa'-u ri, me ya.” Ishaku shit wa zu, “Um hyanug u-ra, ut-te ne, sedi um hyanug ca-yu na dote nom-du toog da.” 8 Ibrahi shus wa zu, “Wa'-u ri, Ru-u de haatun ca-yu toog.” Se un re shu m-ha ne un yur. 9 Da-u un teye be-du Ru-u waru wun, Ibrahi nom ur-sak wa suk ut-te u-dom. Wa gugrusse wa'-u wa Ishaku, wa suk wa u-dom ur-sak, u-dom ut-te. 10 Se Ibrahi kabun u-van, u remu wa punut wa'-u wa. 11 U da-u o wa-tom Yawe fog wun dugu dom u-ru, wa zu, “Ibrahi! Ibrahi!” Wa shus, “Me ya.” 12 Wa zu wun, “A-bō hō wa'-u ró da, u da-o um nak uzu bō wa u-gyer u-Ru wa bō oye, remu zu bō hooste me wa'-u ró da, ya-du ur-gan u ró.” 13 Se Ibrahi jakus ur-hi, wa hyun kag-yu u-ca kar-us wa surgusse us-hir, se Ibrahi do'e wa maas ca-u ya, wa do'e wa nom toog u ya u swas-mu wa'-u wa. 14 Ibrahi te'e be-ur re ur-dim, “Yawe de'e ut-ya.” Iya o na fugte u haan u da-o, “U dom-u ur-ror de Yawe dote ut-ya.” 15 Se wa-tom Yawe sur m-

fag Ibrahi dugu dom u-ru, u-yurumse. **16** Se wa Yawe zu, “Remu zu bo hok rem-us ri bo hoostu me wa'-u ro da, ya-du ur-gan-u ro, um nong us-tond u hi-du war ri ne, me wa'-u bo nu-u so-o tumsu ko-ur ro do'e ut-nom u-tat. **17** Me wa'-u bo nu-u so-o, um wa ko-ur ro de shu'ut u-tat uka reger i dom u-ru, de shu'ut tumsu uka hereg-mu u-gi, ya'ag-u ro de re-du dak-tu huub-ut yo-to ro m-gag. **18** Dugu-du ya'ag-u ro de net-tu u-dak ut-beet to dote u kwum-du kom-u u-Ru remu zu bo dorog rem-us ri.” **19** Se Ibrahi e Ishaku muun u be-du tok-ne wa otte estu un, unu e ne aruk m-mu u Bersheba. Kuna Ibrahi retu u-shu ur-yu ne u bo-u u Bersheba. **20** Da-u sure m-waas, na waru Ibrahi uzu, “Mirka mak-tu Nahor huno-u ro ya'ag-u campa-ne eer.” **21** Wa ur-takun na zu wa Uz, huno-u wa na zu wa Buz, u Kemuwer (Kemuwer wa o uso-u Aram), **22** Kesed, Hazo, Pirdas, Jidrab u Betuwer ne. **23** Betuwer wa matu Rebeka, Mirka wa matu huno-u Ibrahi Nahor ya'ag-u campa-ne eer. **24** Nahor mut yaag nas dugu neta wu do, wu na zuye Rema, dim-tu ya'ag-u e na zu: Teba, u Gaham, u Tahas, u Maaka ne.

23 Saratu nomug us-hak u-kok u-gan ur-shik us-ta'er.

2 Wa marug u bo-u Kiriyat Arba (be-du na fuge u da-o Hebron) dak-u Kan'ana. Ibrahi nom us-kan sok, wa nom ut-bomos u remu mar-m Saratu. **3** Se Ibrahi yage u-du neta wa, wa de'e wa nom us-rem u net-tu Het-ne. Wa zu un, **4** “Me ham-ut wa um ooge udu no, babun me ur-kengi, u de shu'ut be-du u-dok-u ri ko me jwak-u neta ri.” **5** Net-tu Het e shasu Ibrahi, e zu, **6** “Uso u-bu it, er rem-us it, bo net-u yat-o wa bo oye it. Dag be-ur so-de du

bō ut-sa, bō jwak neta ró ukun. Wakun zaar u tek-u it wu
 do'e ut-zu wa gugum ya-du bō be-du jwak-du neta ró
 da.” 7 Se Ibrahi he ut-jwun u-shu net-tu dak-u Het. 8 Wa
 zu un, “Remu zu nō o ussa nō nomu me ur-sege, um o
 ussa nō konu me Eparon wa'-u Zohar. 9 Wa babu me u-
 pukus u jwak-du ut-net u Mapera u ooge u-ta u madu
 tak-u wa, shutun me wun wa babu me be-ur re me ut-top
 nom-u wa zu um top. Um ut-sa kengi-ur re uka de dote
 shu'ut kengi-ur ri du mommo du jwak-du me u net-tu
 bu-u ri.” 10 Eparon og u shu'ut ukun ur-kot u net-tu Het-
 ne. Wa zu Ibrahi u hog-mu net-tu Het ut-beet i haane
 ukun u is-yu u-bo. 11 Se wa zu Ibrahi, “Uso u-bu ri, iya-o
 da, er rem-us ri. Me ya bō ur-kengi u-pukus ne, u ane u
 shu net-ut ri ut-beet, bō jwak u-du neta ró.” 12 Ibrahi
 kwukut ut-jwun u shu net-tu dak-u o. 13 Se wa nom rem-
 su nom-ut to udu Eparon u hog-mu net-tu o ukun ut-
 beet, “Um konog nō, a nō eese, me top-u shik-u be-ur
 re ur-beet remu um kum-ut be-du um dote u ha jwak-
 du net-ut ri a e mare ukun.” 14 Eparon shasu Ibrahi wa
 zu, 15 “Uso u-bu ri, er me, be-ur re teeg kwam-ut pus-to
 tu shik ut-kok ut-nas, uka shu'ut-ur yu-u shik-u e okon
 nom-o o da, do'e bu jwak neta ró.” 16 Ibrahi hog rem-us
 Eparon, wa top wa nomu wa zuye wa top kwam-ut pus-
 to tu shik ut-kok ut-nas iya na bubte u-turru. Wa nong
 nom-ut to ut-beet u-shu nengen-tu Het. 17 Iya-o tak-u
 Eparon u o u Mapera u-dapus Mamre, u ur-dame u-pukus
 ne, us-te ne us-beet su o bor-yu u-tak, shu'ut u Ibrahi u-
 beet. 18 Se be-ur re shu'ut be-ur Ibrahi du m-mommo u
 shu nengen-tu Het u is u-bo. 19 Se Ibrahi dok neta wa

Saratu ukun u men-tu Kan'ana, pukus u Mapera u dapus Mamre (u na foge Hebron) 20 Iya-o tak-u o u-pukus ne u o net-tu Het babu Ibrahi o shu'ut be-ur wa du u-dok.

24 Ibrahi wu'umte tumsu hak-us wa nong u-tat, tumsu Yawe wa'-u wun nu-u so-o u-me nom-u wa o ut-nom u-beet. 2 Dekun ho-de Ibrahi zu tok-u wa wu zege m-tumb, wu shu'ute wa-gwat-du bu-u wa, Ibrahi zu, “Kab tond bo wa kom-ut ro u-ta kut-ut ri. 3 Um o ut-sa bo ton-de Yawe ne wu nome dom-u u-ru u-dak-ne uzu bo za yage wa'-u ri unwa ga neta-tu dak-u Kan'ana tun-to da. 4 Sedi bo ha u dak-u ri u tek-u ko-ur ri bo kwumnu wa'-u ri Ishaku neta ur-gu.” 5 Se tok-u wa zu wun, “A mune uzu gwup cwanug wa doron it u muun u dak-u unu da, Um shu'e wa'-u ro m-mu u dak-u bo rwutun?” 6 Ibrahi zu wun, “Gwat sok taas bo jarun bo kab wa'-u ri m-mu be-du um rwutun da! 7 Yawe, Ru-u dom u-ru, wu rwutun me dugu dak-u uso-u ri u ko-ur ri ne, wa nong estedu us-rem us-tond ne uzu wa ya' dak-u unu udu ya'ag-u ri. Wa de tomnu watomu-u wa u-shu ro wa de ut-wa bo kwumnu wa'-u ri neta ukun. 8 Abite uzu wa zaar ussa wa doron bo u muun da, bo rwuug dugu tond-su um nome bo ne. Sedi ko re o nomte a-bo jarun bo muut wa'-u ri ukun da.” 9 Se tok-u wa kub tond-us se wa wu komut wa kut-u uso u-bu wa Ibrahi. Wa nom estedu us-rem uzu wa dor nom-u wa zu wa ut-nom. 10 Se tok-u wa kub rakum Ibrahi op tumsu wa saku e cwu-tu shik tu u-nya ut-go ut-go dugu uso-u u-bu wa. Se wa dor u-fun m-ha dak-u Aram, m-te bo-u Nahor. 11 Se wa wu rakum e he ut-jwun u dapus du-du net-tu soye u-do u-bo, rim-mu nomug u da-u o neta-ne o

haan u yubdu bu-mu ut-swa u du-ur re. **12** Se wa nom us-
 toog, “Yawe, Ru-u uso u u-bu ri Ibrahi, ya me re u-shu bo
 kose cwan-ut ro udu uso u-bu ri Ibrahi. **13** Me ya ees u is-
 u ur-du, ya-ut-gwup i bo-u uno de haan u du-ur rinde u
 yubdu m-bu. **14** Sin-se se o kon-us ri, me ut-shut wa-
 gan, ‘Ya me m-bu mu ut-swa dugu kub-du m-bu wa,’ a
 wa zuye me, ‘Swa m-bu tumsu me ut-ya rakum-u ro e
 swa’ — yage wa shu'ut neta wu bo duse Ishaku. Iya o um
 dote ut-nap uzu bo koske cwan-ut ro udu uso u-bu ri.” **15**
 Kanda wun taaste us-toog, Rebeka rwun u shar-du m-bu
 wa ne m-sak ut-kap, wa o wa'-u gwup-u Betuwer wu o
 wa'-u zwaru Mirka wu ooge neta huno-u Ibrahi Nahor.
16 Rebeka gwup-u So-wa wa sok wa maag ha-mu ur-gu,
 sedi wa nak campa da. Wa aruk m-he u be-du yubdu m-
 bu, wa shusun shar-du m-bu wa rwun. **17** Tok-u wa nom
 m-hor wa bit wun, wa zu wa, “Um o u kon-us ro, ya me
 m-bu mu shar-ur ro cashi um swa.” **18** Gwup-u wa zu
 wun, “Uso u-bu ri, onko bo swa.” Se wa nom m-hor wa
 cust sharru m-bu wa dugu zagu ut-kap-u wa, wa yasu
 wun, wun swa. **19** Da-u wa ya'e wun bu-mu ut-swa, wa
 zu, “Me ut-ya rakum-u ro ko e m-bu e swa u koru e.” **20**
 Wa nom m-hor wa daas bu-mu ur-sharu wa u-kora u ya-
 du ut-bisa m-bu wa barum udu ur-du u yubundu m-bu
 wa yu'ut rakum-u wa beet. **21** Tok-u wa ho'us us-ram wa
 o gwat-du wun. Wa o us-dorog uzu ko Yawe yaag wun
 re-du u-shu udu sa-u Ishaku neta. **22** Da-u rakum tase
 swadu m-bu, se tok-u wa kub kwat-yu ur-swa u us-kwa
 ne su ut-kom su kwam-tu bu-mu ut-ro su shik sok wa
 yasu Rebeka. **23** Se wa shit Rebeka uzu, “Gwup-u wan wa

bō oye? Gyer jab waru me, ʒko uso-u ró otte kur-tu it
 dote m-roog u gyup-mu ya-o?” 24 Wa shus wa zu, “Uso-u
 ri wa na zuye Betuwer, tumsu uso-u rò u ino-u rò ne e na
 zuye Nahor e Mirka.” 25 Wa sur m-zu wun, “It otte ut-zan
 u nom-tu ut-re ne tu rakum, u kur-tu m-roog ne tu ut-
 hamut ne.” 26 Se tok-u wa kug wa nom Yawe ut-huuk. 27
 Wa zu, “Ut-vam udu Yawe, Ru-u uso-u ri Ibrahi, Yawe
 koske cwan-ut wa nip-ut wa ne jab-u so-o wa ne udu uso-
 u u-bu ri, remu uzu wa dor-ut te me m-ha udu ko-du uso-
 u u-bu ri.” 28 Wa-gwupu aruk m-mu m-som wa waru a-u-
 bu ne nom-u nome u-beet. 29 Rebeka otte yu-wuya wuna
 zuye Raban, wa kusum m-som u haan u be-du net-u wa
 otte u-kit ur-du. 30 Da-u wa hyane kwat-yu ur-swa ya
 udu Rebeka, u kwasu ut-kom ne su o m-wa u kom-ut wa,
 tumsu wa hok nom-u Rebeka ware u-beet nom-u net-u
 wa zuye, wa ru m-ha u du-du m-bu de, be-du net-u wa
 otte ees u-kit u-rakum. 31 Raban zu wun, “Bo yu Yawe
 wa'e nu-u so-o. Haane bo shu'ut u it ne. ʒRem yan-o bo
 otte u shu'ut u ane u-dim u-bo? Me ya um mangte bo
 ut-kur u be-du cun-du rakum-u ró ne.” 32 Se net-u wa
 aruk m-ha bu-u Raban. Raban cust-u rakum cwu-tu e
 otte u-do m-sak, wa yu' e ut-zan tu e do'e ut-roog ut-tu.
 Se wa hatun net-u wa m-bu u remu i o nak-du rakum
 ne e jaaste na-us e beet. 33 Wa haatun wa nom ut-re, se
 tok-u wa zu wun, “Um za re-du nom ut-re uno da se um
 wargu bo nom-u hatun me.” Raban zu wun, “Waru me
 nom-u hatun bo.” 34 Se wa zu wun, “Me tok-u Ibrahi
 wa um oye. 35 Yawe wa'agu uso u-bu ri kom-u u-Ru, wa
 shu'ute net wu otte nom-u ut-kom. Ru-u yaag wun ban-

tū ca, ū ban-tū gwaar ne, ū ban-du na ne, ū kwam-ut pus-
 to ū tū bu-mu ūt-ro ne tū shik, ū tok-ne u-tát (campa-ne
 ū neta-ne) ū janka ne, ū rakum ne. 36 Da-ū Saratu neta
 ūso-ū u-bu ri wuume sok, se wa mut ya-du ūr-campa, ūso
 u-bu ri yase wun nom ūt-kom-ū wa u-beet. 37 Ūso u-bu ri
 tonduste me uzu, 'A-bo yage ū wa'-ū ri wa ga neta-tu
 dak-ū Kan'ana da i um ooge ū shu'ut dak-u e. 38 Sedi bo
 do'e bu-u ūso-u ri, dugu me ko-du ūso-u ri bo kwumnu
 wa'-ū ri neta.' 39 "Um zu ūso u-bu ri, 'A mune uzu um
 kwumug wa'-ū gwup wu zu wa dornu me da?' 40 "Wa zu
 me, 'Yawe, wu um o ūt-dor, wa tomnu Wa-tom-ū wa ūr-
 kot ū bo ne. Wa do'e ūt-wa bo kum re-ū u-shu ū nomu bo
 ūt-nom ne. Ka ūt-nom zarra se bo kwumgun wa'-ū ri
 neta dugu ko-du ūso-u ri, ūdu me net-tu bu-ū ūso-u ri. 41
 Da-ū bo do'e ūdu ūso-ut ri, bo rwuug dugu us-tond ko da
 zu e gugumte yanu bo neta bo rwuug dugu sese tond
 se.' 42 "Da-ū um haane be-du du-du m-bu ū ya-o, se um
 nom ūs-toog uzu, 'Yawe, Ru-ū ūso u-bu ri Ibrahi nome ūt-
 huuk, ya me re-ū u-shu ū ha-m m-mo. 43 Gwat, me ya ees
 ū-kit-ū du-du m-bu dinde, toog-ūs se uzu, da-ū wa'-ū
 gwup-ū haane ū nak-du m-bu, um do'e zu du wa, "Ya me
 m-bu um swa dugu sharru m-bu ró." 44 Sedi wa zu me,
 "Swa, me ūt-ya rakum-ū ró m-bu koya," yage wa shu'ut
 neta wu Yawe dage wa'-ū ūso-ū u-bu ri.' 45 "Kanda um
 taaste ūs-toog jab-ū ri, Rebeka rwuun ūr-shar ne m-sak ū
 dos ū wa, wa aruk m-sa ūr-du wa yubun m-bu, se um zu
 wa, 'Ya me m-bu m-swa.' 46 "Wa nom m-hor m-hor wa
 cust sharru m-bu dugu zag ūt-kap wa zu, 'Swa, me
 ūt-ya rakum-ū ró ko e,' se um so, wa yu rakum ko'e e so.

47 “Se um shit wa, ‘¿Gwup-u wan wa bo oye?’ “Wa zu me, ‘Gwup-u Betuwer yu wa'-u Nahor, wu Mirka matu wa.’ “Da-u o um wa'-u wun u-kwaat ur-swa u kwa-yu ut-kom ne. 48 Se um he ut-jwun um nome Yawe ut-huuk, tumsu um nomu Yawe ut-vam, Ru-u uso u-bu ri Ibrahi, remu zu wa dor-ut te me fun-yu ut-nip m-ha udu ko-du uso-u wa remu um kwumtun wa'-u wa neta. 49 U da-o, abite uzu bo ut-re u-shu u kosu jab-u so-o udu uso-u u-bu ri, waru me, abite bo zaar ut-kose da waru me, ko me ut-nap fun-yu um do'e ut-dor.” 50 Kuna Raban ne e Betuwer zu, “Yawe hattun bo u ane, okon nom-o zaar u it do'e ut-zu da. 51 Rebeka ya u-shu ro, kab wa bo aruk, yage wa shu'ut neta wa'-u uso-u u-bu ro uka Yawe zutte.” 52 Da-u tok-u Ibrahi hoge shas-u un, wa he u-dak ut-jwun wa nome Yawe ut-huuk. 53 Se tok-u wa rwutun kwam-ut pus-to u kwam-tu bu-mu ut-ro ne us-regez ne su shik sok u cwu-tu m-wa ne tu so-to wa yase Rebeka, se tumsu wa yu u-nya u nom-tu shik udu yu-wuya wa u ino-u wa ne. 54 Se tok-u Ibrahi u campa-ne o ur-kot u wa ne, re e so tumsu e roog ukun. Se e yune ur-wun, wa zu, “Yagun it aruk m-mu udu uso-u u-bu ri.” 55 Sedi yu-wuya Rebeka u ino-u ro ne shus e zu, “It ut-sa u Rebeka shu'ut u it ne m-ha m-roog ut-op, kanda no aruk.” 56 Se wa zu un, “A no naas it u-da u ane da, Yawe yaag me re u-shu u ha-m ri, yagun it aruk, it mu udu uso-u u-bu ri.” 57 Se un zu, “Yage it fagun gwup it shit wa u mot-ut to ne it hog.” 58 Se un fagun Rebeka un shit wa, “¿Bo doru net-u wa m-mu?” Wa shus wa zu, “Me ut-dor wun.” 59 Se un yage u Rebeka u neta warug wa ne, u tok-u Ibrahi ne u huub-

tu m-ha wa ne e aruk. 60 Se un wa'-u Rebeka nu-u so-o kanda wa aruk, un zu wa, "Huno-u it, u bo shu'ut ino u yaag ut-zongu u-dom ut-zongu Yage ya'ag-u ró e re ur-korro u e onk bo-tu huub-ut yo-to e ne." 61 Se Rebeka u tok-ut wa ne, e duus u-dom u-rakum e dor net-u wa. Se tok-u Ibrahi kub Rebeka e aruk m-mu. 62 U da-u o Ishaku mugun dugu Beer-Rahai Roi wa o shu'ut dog-du Negiv. 63 Dekun ho-de Ishaku rwugun m-rim wa o m-da tumsu wa o us-dorog, se wa jakus ur-hi, wa hyen rakum u daan. 64 Da-u Rebeka jakse is wa hyan Ishaku, wa nom m-hor wa cuzun dugu u-rakum yu wa otte m-sak. 65 Rebeka zu tok-u Ibrahi, "¿Wana unwa jit wu o haan udu ine?" Tok-u wa zu, "Uso u-bu ri Ishaku wa." Rebeka kub u-gere wa takus shu-u wa. 66 Se tok-u wa waru Ishaku nom-u wa nome u-beet. 67 Ishaku kub Rebeka wa huut wa u be-du rimpa-du ino-u wa Saratu, se wa gu Rebeka. Wa shu'ut neta wa, wa cwanug wa sok; iya o hen Ishaku kumte rus-du jab ba ino-u wa mare.

25 Ibrahi gu yakun neta ya dim-ur wa Ketura. 2 Ketura mut ya'ag-u campa-ne shishin e na foge Zimran, Jokshan, Medan, Midiya, Ishbak, u Suya ne. 3 Jokshan wa mate Sheba u Dedan. Yaag-u Dedan e na zuye Assur-ne, u Retushi-ne, u Remin-ne. 4 Yaag-u campa-ne Midiya e oye: Epa ne, u Eper ne, u Hanok ne, u Abida ne, u Erdak ne. Ine beet e ooge kor Ibrahi dugu gasu Ketura. 5 Ibrahi yas u nom-u ut-komu wa u-beet udu Ishaku. 6 Kanda Ibrahi mur-ut, wa nomu ya'ag-u neta-tu us-kit-u wa u-nya wa tom e beet m-ha dak-u u-dom, m-ra u Ishaku ne. 7 Ibrahi nong us-hak ut-shik ut-eer u op us-tan 8

Ibrahi marug u tek-u us-hak su so-se, nengen-yu us-hak u-tát, wa dor uso-tu uso-ut wa. 9 Yaag-u wun Ishaku ne e Ismaru, e dok wun u pukus u Mapera, u dapus Mamre u-me tak-u Eparon wa'-u Zohar net-u Het-ne. 10 Tak-u o Ibrahi oye dugu-du Het-ne kuna wa dokte Saratu neta wa. 11 Da-u Ibrahi mare, Ru-u wa'-u Ishaku nu-u so-o, wu shu'ute dap-us bo-u na foge Beer-Rahai. 12 Uno o ogur-tu ya'ag-u Ismaru wa'-u Ibrahi. Hajara net-u dak-u Masar tok-u Saratu, wa matu Ismaru. 13 Dim-tu ya'ag-u campa-ne Ismaru ya, na pang to uka mat-ur e: Nebayot wa ooge mat-du ur-takun Ismaru, u Kedar, u Adbeer, u Misam, 14 u Mishma, u Duma, u Masa, 15 u Hada, u Tema, u Jetur, u Napuhish, u Kedema ne. 16 Ine o ya'ag-u Ismaru, tumsu tun-to to o dim-tu faruk-tu ut-ko e kowan u be-du ur-shu'ut-u wa ne. 17 Ismaru nomug us-hak ut-shik ut-shishin u op-u ta'er, se murus wa dor uso-tu uso-ut wa. 18 Yaag-u wa e shu'ut u gas-u bo-u Havira, m-ha Shur ne. U dapus bor-yu Masar, a-bo ooge m-ha u bo-u Asur. Tumsu e nom shu'ut-ur yo-de u huno-tu ur-mat-u e ne ut-beet. 19 Uno o ogor-tu ya'ag-u Ishaku wa'-u Ibrahi. Ibrahi wa matu Ishaku. 20 Da-u Ishaku ooge us-hak ut-shik ut-yur, wa gu Rebeka gwup-u Betuwer, net-u bo-u Aram dugu Padan-aram huno Raban net-u Aram-ne. 21 Ishaku nom us-toog udu Yawe u remu neta wa, remu zu wa matuk yaag da. Ru-u onk toog-us Ishaku, se Rebeka kub men-tu ya'ag-u yur. 22 Se ya'ag-u e hu ut-noos u men-tu ut-men. Se Rebeka do'e wa shit Yawe, wa zu “¿Yan-o wa e uno nom o otte ut-nom ne?” 23 Se Yawe zu wun, “Net-ne yur e oye u men-ut ró damra tu ut-dak

to ut-yur. Dugu ur-takun, dak-tu ut-yur u to do'e ut-mot
dugu me ut-men. Wa-gan do'e zeg-du wa-gan ur-beb,
ya'ag-u e wu do'e rwuun ur-takun wa do'e nomu wu m-
vaste m-tok.” 24 Da-u ho-tu ur-mat nome, Rebeka nup
uzu ya'ag-u yur e wa otte mun-ut wa. 25 Wu rwune ur-
takun wa o jaz-ya, war-u wa o us-can ne sha-mu can-tu
u-gwaar, na wa'-u wa ur-dim Isuwa. Iya-o na fogte dim-
ur re u rem-du Ibra-ne. “Wa us-can.” 26 Se wu rwune
u-yurumse na mak-ut wa m-shup-u dukunte-ur Isuwa
ne, dim-ur wa de Yakubu. U rem-du Ibra-ne iya-o na
fogte dim-ur re “Ur-dukonte.” Da-u na mate ya'ag-u yur,
Ishaku o us-hak ut-shik ut-tut. 27 Da-u ya'ag-u campa-ne
e nene, Isuwa shu'ut wa sa-u ur-dog, wa o uka net ur-
dog. Sedi Yakubu wa zatte us-rem da, wa zek-u cwan-tu
shu'ut-du ut-rimpa. 28 Ishaku zek-u cwan-ut Isuwa remu
zu wa zek-u cwan-tu ap-mu ur-dog, sedi Rebeka zek-u
cwan-ut Yakubu. 29 Dekun ho-de Yakubu o u nom-du
cwa-su m-rerem, Isuwa muun dugu ur-dog wa pogun wa-
o u hog-du us-mer. 30 Wa zu Yakubu, “Gyer jab, um o
hog-du us-mer, ya me cwa-us jasse su m-rerem-u ro se
um re!” (Iya o Isuwa kumte dim-ur re, du na zuye Edom
tumsu na zu de “jas-de.”) 31 Yakubu shus wa zu, “Me ya
bo, sedi um o ussa bo babu me og-du mat-du u-shu ro.”
32 Isuwa zu, “Me ya um o m-mar us-mer, jyan-o shu'ut-ur
ri mat-du u-shu nomu me u da-o?” 33 Yakubu zu, “U da-o
um o ussa bo ton-de uzu bo yasu me og-du mat-du u-
shu.” Da-u o Isuwa ton-de, wa bupsu Yakubu du-dim-u
wa og-du mat-du u-shu wa. 34 Da-u o Yakubu ya'e Isuwa

ut-beredi u cwa-su yaar ne, Isuwa re nom ut-re, wa yune wa aruk. Iya o Isuwa jurumte og-du mat-du u-shu wa.

26 U da-u o na nong seken mer-us yasse u-dak, uka na nomte da-u Ibrahi. Ishaku aruk m-ha udu Abimerek faruk-u Firistiya-ne bo-u Gerar. **2** Yawe haan udu Ishaku wa zu wa, “A-bo o m-ha dak-u Masar da, sedi bo nom ka um zutte bo. **3** Shu'ute ane sha-mu ham-ut u-dak, me ut-nom ur-kot u bo ne. Tumsu me wa'-u bo nu-u so-o, me ya'u bo u ko-ur ro ne uno dak-o. Um shuus tond-us ri su um nome u uso-u ro ne Ibrahi. **4** Me ut-wa ya'ag-u ro e shu'ut u-tat uka reger i dom u-ru, tumsu me yas u e uno dak-o. Tumsu dugu-du ya'ag-u ro de net-tu dak-u uno u-beet e dote kwum-du kom-u so-o u u-Ru. **5** Me nomu uno nom-o remu zu Ibrahi hok rem-us ri tumsu wa nomug nom-tu um zuye wa nom, wa dorog rem-us ri, u bor-ut ri ne ut-beet.” **6** Ishaku shu'ut Gerar. **7** Da-u net-tu o shu'ut ukun e shite Ishaku mottu neta wa, wa zu un, “Huno-u ri wa.” Rem uzu wa o u hog-du u-gyer wa zu, “Neta ri wa.” Wa nong us-dorog uzu, “Taas u net-ut tun-to ho me u remu Rebeka, remu zu wa so-ya sok.” **8** Da-u Ishaku tumbe ukun, Abimerek faruk-u Firistiya-ne wa wukse dugu pyam-yu u-kur wa hyun Ishaku o tamgu war-u neta wa Rebeka. **9** Za naas u-da, Abimerek fog Ishaku. Wa zu, “Za okon sakna o neta ro wa! Remu yan-o bo zutte, ‘Huno-u ri wa?’” Ishaku shus wa zu, “Um o hog-du u-gyer uzu na ho me na kab neta ri.” **10** Abimerek zu, “Remu yan-o wa'e bo nomtu it go-du uno nom-o? Wakun u tek-u net-ut ri wa kere m-roog u wa ne, a-za shu'ute iya bo za wa'ag it nom-du baas-ut ut-yatto!” **11** Se Abimerek nom

ur-donse, wa nuk net-ne ut-to. Wa zu e, “Kowan wu tame net unwa ko neta wa na ho wa.” 12 Da-u Ishaku kawē nom-tu u-gos u hak-u ya, wa kum nom-tu ur-tom u-so u-koḱ u-gan m-zeg nomu wa kawē, Yawe wa'agu wa kom-u so-o. 13 Wa shu'ut wa-ut-kwum sok, nom ut-kom-u wa re u-shu m-swur-ne. 14 Wa kum ban-tu ca u ban-tu gwaar ne, u ban-tu na ne, u tok-ne u-bu ne u-tát, Firistiya-ne hu shub-ur wa. 15 Firistiya-ne e shuus du-tu m-bu tu tok-ne uso-u wa Ibrahi kawē m-huug. 16 Abimerek zu Ishaku, “Yune bo yage bo-u it, remu zu bo beb-ur it.” 17 Se Ishaku yune wa muus u gas-u fug-yu Gerar, kuna wa kuute ur-rimpa, wa shu'ut ukun. 18 Ishaku sur m-kaw du-tu uso-u wa kawē, du-tu Firistiya-ne takse da-u Ibrahi mare, wa muut dim-tu na ooge na wa'agu du-ut to wa wa'-u go-du dim-du Ibrahi te'e to. 19 Tok-ne Ishaku e kuw dekun du-de u men-tu fug-u ya e kum bu-m so-mo. 20 Sedi net-tu Gerar haan e hu kadu gwuz-u a-gwat-du ut-bisa ne Ishaku e zu, “Du-du m-bu e de!” Se Ishaku te'e du-ur re ur-dim Esek nom-u na zuye kadu “u-gwuz.” 21 Se net-ut Ishaku sur m-kaw dekun du-de tumsu na sur m-ka gwuz-u de ne. Se Ishaku sur m-te'e du-ur re ur-dim, “Ut-gugum.” 22 Wa yune be-ur re wa sur m-kaw dekun du-de, sedi e swurug m-ka gwuz-u de ne da. Se wa fog du-ur re ur-dim Rehobot, du na foge, Be-du na upse remu zu wa zuug, “Yawe upuste ur-kengi u-tát du it dote ut-shu'ut m-yang ne u-dak.” 23 Dugu kun Ishaku aruk m-ha Bersheba. 24 U gyup-m mo Yawe haan udu rò wa zu, “Me wa o u-Ru u uso-u ró Ibrahi. Wa zu wun a-bo hog u-gyer da um o ur-kot u bo ne tumsu me wa'-u bo nu-u so-o. Me ut-wa

ya'ag-u ró nom u-tát, e dō'e ut-shu'ut damra u-dak. Me ut-nom iya remu estedu us-rem su it u Ibrahi tok-u ri nome.” 25 Ishaku mu ur-sak du nom-du toog ukun wa nomu Yawe ut-huuk. Wa nom rimpa-ur wa ukun, se tok-ne wa e sur m-kaw dekun du-de. 26 Da-u arke Abimerek tamge haan dugu Gerar, u Ahuzza wa ya-du wa us-rem, u Pikor ne yu-Yat-ya karma wa ne. 27 Ishaku zu un “¿Rem u-yan o no haatun u ane? No gugumte me sok, no yanug me dugu dak-u no!” 28 E shus, e zu, “It hyanug u is-u it uzu Yawe o ur-kot u bo ne. Remu iya it o ussa it nom us-tond su same-du ut-hi u bo ne, yage in nomon estedu us-rem u bo ne. 29 It o ussa uzu bo ton-de bo za nomu it nom-ut yo-to da, uka it nom-tu bo da. U-da u-beet it o nomu bo nom-ut so-to, it buz bo dugu dak-u it m-yar, u da-o it gwak-ut uka Yawe watu bo kom-u so-o.” 30 Se Ishaku nomu un morog-du estedu us-rem, un re nom ut-re u nom-ut ut-swa ne. 31 Tun ur-wun, un nom us-tond su m-yar u or-ut un ne, se Ishaku tok un m-mu, un aruk un yage wa m-yar. 32 U ho-ur re tok-ne Ishaku haan e waru wa mottu du-ur po-de du e kawē, e zu, “It kwung m-bu!” 33 Se Ishaku fog dim-du be-ur re Shiba, du na foge du-du us-tond ur-ma u haan u unō da-o, iya-o na fogte be-ur re Bersheba du na foge Bersheba. 34 Da-u Isuwa ooge ut-shik ut-yur, wa gu Judit gwup-u Beeri net-u Het-ne, tumsu u Basemat ne gwup-u Eron net-u Het-ne. 35 Sedi neta-ut to naknu Ishaku namu jab-u Rebeka.

27 Dekun ho-de da-u Ishaku wume tumsu wa heeste m-po, se wa fog Isuwa, mat-du u-shu wa, wa zu, “Wa'-u ri.” Wa shus wa zu, “Me ya.” 2 Ishaku zu, “U da-o um

wu_umt_e u_m nak ho₋du m-mar u_u ri da. 3 U_u da-o kab ta-u ró u-por ne us-er ne, bo cwa ur-dog bo ho_onu me ap-mu ur-dog. 4 Bo nomu me nom ut-re m-rerem u_u um zege ut-cwan, bo hatun me um re, da-u o me wa'-u bo nu-u so-o u ooge u mat-du u-shu kanda um mar.” 5 Sedi Rebeka o u hog-du nom-u Ishaku ooge waru wa'-u wa Isuwa. Da-u Isuwa arke m-cwa ur-dog u sa-u ap-mu ur-dog, 6 Rebeka zu Yakubu, “Um hok nomu uso-u ró ooge waru or-u ró Isuwa. 7 Wa zu wa, ‘Ho_onu me ap-mu ur-dog, bo ryusu me nom ut-re u m-rerem da-u o um wa'-u bo nu-u so-o Yawe m-hog kanda um mar.’ 8 U_u da-o wa'-u ri hog nom um do'e waru bo u-beet: 9 De'e bo cwa men-tu ban-du gwaar bo haatun ya'ag-u gwaar yur. Um do'e ryusu uso-u ró nom ut-re m-rerem u wa ooge ut-cwan. 10 Da-u o bo do'e u kabdu nom ut-re o bo huutu uso-u ró wa re, wa wa'-u bo nu-u so-o kanda wa mar.” 11 Se Yakubu zu Rebeka, “Yu-wuya ri Isuwa otte war ut-can, me um zatte da. 12 ¿A mune uzu uso-u ri tamug war-u ri? Wa do'e ut-gwat uzu um o ussa um nomu wa us-ver, wa do'e wa'-u me nu-u yo-o m-zeg nu-u so-o.” 13 Sedi ino-u rò zu wun, “Yage nu-u yo-o muunu me wa'-u ri. Bo di nom nom-u um zu bo, do'e bo masun gwaar bo hatun me.” 14 Se Yakubu do'e wa masun gwaar yur, wa hatun ino-u wa. Rebeka kub e wa do'e wa ryusun nom ut-re m-rerem, uka Ishaku otte ut-cwan ne. 15 Rebeka kabun cwu-ut so-to tu Isuwa wa'-u ur-takun wa, tu ooge ukun u-bu, wa kabun to wa wa'-u Yakubu du-fade Isuwa. 16 Se wa kub can-tu u-gwaar wa wa'-u Yakubu, ut-kom u geksu wa ne be-tu ooge za ut-can. 17 Se wa kub nom ut-re u wus u-hakun

wa yasū Yakubu ūr-bereḍi ne ḍu wa nome. 18 Yakubu kūb nōm ūt-re ǒ wa yasū ūso-u wa, wa zu “Uso-u ri.” Wa shus wa zu, “Wa'-u ri.” Ishaku shus wa zu, “ǀBǒ na zu wane?” 19 Yakubu shus wa zu, “Me wa Isuwa wa'-u ūr-takun u ró. Um nomug ūka bǒ zutte um nom, ap-mu ūr-dog-u mo ya. Yune ūr-shu'ut bǒ re kǒ bǒ wa'-u me nu-u so-ǒ.” 20 Ishaku zu, “Wa'-u ri ǀRe ǒ bǒ kwumtun iya m-hor m-hor?” Yakubu shus wa zu, “Yawe Ru-u ró wa nomu me ūr-sege um kwumtun.” 21 Ishaku zu Yakubu, “Hane u kit-u ri um tam bǒ, um nuput uzu kǒ bǒ wa Isuwa.” 22 Se Yakubu do'e u kit-u ūso-u wa. Ishaku tum wun, wa zu, “Cwar-u Yakubu ya, sedi ūt-kom tu Isuwa to.” 23 Sedi wa kerge ūt-nap uzu Yakubu wa da, remu kom-ut Yakubu ǒ ūt-can ne sha-m Isuwa. Se Ishaku zong wa wa'-u wun nu-u so-ǒ. 24 Wa shit wun, “ǀBǒ wa ūt-nip wa'-u ri Isuwa?” Yakubu zu, “Me wa.” 25 Ishaku zu, “Hatun me ap-mu ūr-dog um tu da-u ǒ se um wa'-u bǒ nu-u so-ǒ.” Se Yakubu kūb nōm ūt-re ǒ wa huutu ūso-u wa, Ishaku re nōm ūt-re ǒ, wa so ke i Yakubu hatun wa. 26 Se Ishaku zu Yakubu “Wa'-u ri, gag jab haane kit-u ri bǒ ham-ut me.” 27 Yakubu do'e wa ham-ut wun. Da-u Ishaku hoge wus-u kus-tu war-u wun, da-u ǒ wa heese wa'-u wun nu-u so-ǒ, wa zu, “Wus-u kus-tu wa'-u ri to ǒ sha-mu wus-u ūr-dog ne, wu Yawe wa'e nu-u so-ǒ. 28 Yage Ru-u ya bǒ ūt-raput tu dom u-ru, u nom ūt-kom ne u-dak, yage Ru-u ya bǒ nom-tu ūr-tom u-tát, tumsu m-mudi ne. 29 Yage net-tu u-dak u nom-u bǒ m-tok tumsu e kwuktu bǒ ūt-jwun. Bǒ shu'ut yu-Yat-ya or-ut ró ne, yage ya'ag-u ino ró e kwuktu bǒ ūt-jwun. Kowana wa'-u bǒ nu-u yo-ǒ yage u

nu-u yō-o mu ɔdu wa, tumsu kowana wa'-u bō nu-u sō-
 o u nu-u sō-o mu ɔdu wa.” 30 Da-u Ishaku tase wa'-u
 Yakubu nu-u sō-o, ba Yakubu o yage u-kur dugu-du uso-u
 wa, se Isuwa muun dugu u-sa. 31 Isuwa ryusun nom ut-re
 m-rerem wa haatun uso-u wa. Se wa zu, “Uso-u ri, yune,
 bō-tu ap-mu ur-dog remu bō watu me nu-u sō-o ró.” 32
 Ishaku shit wun, “¿Bō wa na zu wa ne?” Isuwa shus wa
 zu, “Wa'-u ró wa, mat-du u-shu ró, Isuwa.” 33 Ishaku
 heese zap-mu namu jab sok, wa zu, “¿Wana haatun me
 ap-mu ur-dog? Um taaste ut-re, tumsu um wa'agu wa nu-
 u sō-o kanda bō muun, tumsu za okon sakna o wa shu'ute
 wa nu-u sō-o!” 34 Da-u Isuwa hoge nomu uso wa zuye, se
 wa kaus u-jar yu us-kan m-yat. Wa nom us-kon wa zu
 uso-u wa, “Uso ri, ¿re-o me homo? Wa-u me nu-u sō-o
 kome!” 35 Ishaku shus wa zu, “Huno-u ró haagun u ane,
 wa nomu me us-ver, wa onkte nu-u sō-o ró u-beet.” 36
 Isuwa zu, “Rekkun hon-hon uka dim-ur rò Yakubu, ‘Wa
 re-u u-ra.’ Remu zu wa engusse ver-us ri u-so u-yur. Ur-
 takun, wa kabug og-du mat-du u-shu ri, tumsu wa kub
 nu-u sō-o ri.” Se wa shit, “¿Bō zatte nu-u sō-o u bō kwusu
 me da?” 37 Ishaku shus wa zu Isuwa, “Wa'-u ri, um wa'ag
 Yakubu wa shu'ut yu-Yat-ya ró. Tumsu um zuug or-ut wa
 ne beet e do'e ut-shu'ut tok-u wa ne, u nom-tu ur-tom tu
 u-tak u wa ne, u ke ne. U da-o ¿yan-o um do'e nom-u
 bō?” 38 Isuwa zu uso wa, “¿Bō zamun u nu-u sō-o kō u-
 gan da? Uso ri, wa'-u me kome nu-u sō-o!” Isuwa kust
 gut-du us-kan. 39 M-vaste uso-u rò Ishaku zu wun, “Bu-
 u ró do'e ut-shu'ut m-ra u kwum-tu u-dak-ne, tumsu o
 do'e ut-shu'ut m-ra u raput ne dugu dom-u u-ru ne. 40

Van-yu m-wur ró ya bō dōtē ur-yu, tumsu bō dō'e nomu huno ró m-tok. Sēdi a-bō ooge ussa u bō ru dugu m-tok, bō keru cust-u nom-mō dugu geksu ró.” **41** Dugu da-u o Isuwa gugum huno-u wa Yakubu, remu zu uso wa ya'aste Yakubu nu-u sō-o. Isuwa heese us-dorog uzu, “Da-u uso-u ri mare, it taas namu jab, da-u o um de hō-du Yakubu!” **42** Sēdi Rebeka hok nom-u Isuwa ut-sa ut-nom, se wa-tom na fagnu wa Yakubu wa waru wa, wa zu, “Er me, Isuwa wa'agu jab-u wa, wa nong us-dorog wa de hō-du bō. **43** Wa'-u ri, um o ussa bō er me sok. Som za naas u-da m-ha udu yu-wuya ri campa wu na zuye Raban u bō-u Haran. **44** De'e bō shu'ut ukun u wun ne, se da-u jab-u huno ró rute. **45** Da-u jab-u wa rute uzu kaag wa ut-to u nom-u bō nomu wa ne, me ut-tomon bō muun. ¿Remu yan-o um dōtē ut-taag u nō ne beet ur-hō ur-gan?” **46** Rebeka zu Ishaku, “Me ha um zatte m-yar da remu neta-tu Het tun-to ne. Ut-zeg m-kuk uzu mar-to um mare u Yakubu guut u tek-u neta-ut tun-to.”

28 Se Ishaku fog Yakubu, se wa wa'-u wa nu-u sō-o, wa zu, “A-bō jarun bō o m-ga u tek-u neta-tu dak-u Kan'ana tun-to da. **2** De'e u dak-u Padan-aram u bu-u Betuwer, uso ino-u ró. Bō ga wakun u tek-u ya-ut-gwup Raban, yu-wuya ino-u ró. **3** Yage u-Ru wu otte beb-du kō-uyan beet, wa wa'-u bō kom-u sō-o tumsu bō mat ya'agu e tumsu yage Ru-u wa bō shu'ut uso u ut-dak u-tát. **4** Yage Ru-u wa'-u bō u ya'ag-u ró ne nu-u sō-o uka wa watu Ibrahi, remu bō reet dak-u uno u bō otte shu'ut uka ham-ut, dak-u Ru-u ya-e Ibrahi.” **5** Ishaku tok Yakubu wa aruk, se wa aruk m-ha u Padan-Aram, udu Raban wa'-u Betuwer net-

6 Ƴ Aram, ƳƳ-wuƳa Rebeka, wƳ ƳƳƳ inƳ Yakubu Ƴ Isuwa. 6
 Se Isuwa nƳƳ ƳƳƳ Ƴso-u wa Ishaku wa'agu Yakubu nu-u
 so-Ƴ, wa tom wa m-ha Ƴ Padan-Aram Ƴ wa gatƳn neta
 ƳkƳn, tƳmsƳ Ishaku nong-Ƴ Yakubu Ƴt-him ƳƳƳ, “A-bo
 jarƳn bo Ƴ m-ga neta neta-tƳ Kan'ana da.” 7 Wa nƳƳ
 tƳmsƳ ƳƳƳ Yakubu kabug him-tƳ i matƳ wa, Yakubu arƳk
 m-ha Padan-Aram. 8 Isuwa nƳƳ ƳƳƳ Ƴso-u wa Ishaku zarƳ
 cwan-tƳ neta-tƳ Kan'ana da. 9 Se Isuwa do'e Ƴdu Ismaru
 wa gaan Maharat, Maharat wa Ƴ hƳno-u Nebayot Ƴ gwƳƳ-
 Ƴ Ismaru ne wa'-Ƴ Ibrahi, Ƴr-dame neta-tƳ wa ba-e m-
 gaan Ƴr-takƳn ne. 10 Yakubu yage bo-Ƴ Bersheba wa do'e
 Haran. 11 Da-Ƴ wa teƳ deƳn be-de, wa ees remƳ zƳ
 gyƳƳ-mƳ nomug ho-du heeg. Se wa kub Ƴr-ta'ar, wa peg
 Ƴr-hi wa rƳt Ƴ wa roogte. 12 M-gyƳƳ wa Ƴ Ƴ tek m-roog,
 se wa hƳn u-kan dugƳ u-dak m-da Ƴ dom u-ru, se wa
 hyen a-tom u-Ru Ƴ Ƴ Ƴr-da Ƴ-cuzƳn Ƴ-dom u-kan. 13
 Se wa hyen Yawe Ƴ ees Ƴ-dom u-kan, se wa zƳ, “Me wa
 Yawe, Ru-Ƴ Ƴso-Ƴ Ƴso nƳ Ibrahi, tƳmsƳ Ru-Ƴ Ƴso-u nƳ
 Ishaku. Dak-Ƴ nƳ otte m-rƳt Ƴ, Ƴm Ƴ ya-du Ƴ Ƴdu rƳ Ƴ
 ya'ag-Ƴ rƳ ne. 14 Yaag-Ƴ rƳ do'e Ƴt-shu'Ƴt u-tat ba huug-
 mƳ u-dak, nƳ do'e Ƴt-burug u-dom u-ta ne, tƳmsƳ nƳ
 do'e Ƴt-burug kom-Ƴ Ƴt-cwa Ƴ kom Ƴr-beer ne. TƳmsƳ
 dugƳ-du rƳ Ƴ ya'ag-Ƴ rƳ de u-dak u-beet Ƴ dote kwƳm-
 du kom-u so-Ƴ. 15 Ƴm Ƴ Ƴr-kot Ƴ bo ne me Ƴt-gwat bo
 kohene Ƴ bo otte m-ha. TƳmsƳ me muutƳn bo Ƴ unƳ dak-
 Ƴ. Ƴm da yaag-Ƴ bo da se Ƴm taaste ya-du bo Ƴt-nom Ƴt-
 beet tƳ Ƴm nomƳ bo estedu Ƴs-rem sƳ Ƴm nomƳ bo.” 16
 Da-Ƴ Yakubu ƳƳne dugƳ m-roog, wa zƳ, “Nip-to Yawe Ƴro
 Ƴ be-Ƴr rin-de, sedi Ƴm nak da.” 17 Sedi wa Ƴ Ƴ hog-du u-

gyer, wa zu, “Be-ur rin-de o u-gyer ne, za u-sakna be-ur rin-de bu-u u-Ru o, is-yu cwa-du dom u-Ru.” 18 Tun ur-wun Yakubu kub ta'ar-du wa pegte ur-hi, wa yunus de m-kim uka ta'ar-du ut-huktin wa da'as m-noog u dom-u de. 19 Wa fog dim-du be-ur re Beter (du na foge “bu-u u-Ru”) na oog m-fag be-ur re bo-u Ruz. 20 Se Yakubu nom us-tond, wa zu, “Abite uzu Ru-u o ur-kot ne, tumsu wa ut-gwat me u ha-mu um otte, tumsu wa ya' me nom ut-re u cwu-tu m-wa ne, 21 A um mune m-yar u bu-u uso-u ri, Yawe ut-shu'ut Ru-u ri. 22 Tumsu din-de ta'ar-de du um yunse m-kim be-ur re ut-shu'ut be-du ut-huuk, me ut-ya u-Ru ut-ho op nom-u wa ya' me u-beet.”

29 Yakubu re u-shu u ha-m wa ne wa te dak-u net-tu u-dom. 2 Wa hyun ur-du du m-bu dugu m-ra, u ban-tu ca u gwaar ne ut-tut e o rukusse u dapus ur-du, e o ur-e' na ya' e m-bu e swa, sedi damra u-ta'ar o na zwapte nu-u du-ur re. 3 Da-u ca karge beet ukun, a-gwat-du ca ne karug beet da-u o e haste ur-ta'ar dugu nu-u ur-du e yu ban-tu ca e m-bu e so, da-u o tumsu e karge e muut ta'ar-ur re u nu-u ur-du e tage. 4 Yakubu do'e udu a-gwat-du ca ne wa shit, “Huub-ut ri, idugu he no rwune?” E zu wun, “It rwugun dugu Haran.” 5 Wa zu e, “iNo nak wakun wuna zuye Raban, wa'-u Betuwer, wa'-u Nahor?” Un zu wa, “It nak wa.” 6 Yakubu zu un, “iWa o m-yar?” Se un zu wa, “Wa o m-yar, gwup-u wa Rahira ya jit u daan u ban-du ca ne.” 7 Yakubu zu, “Ho-du omon teeg da-u kargusse ban-tu ca da. Ya ca m-bu bo muut e udu ut-reeg.” 8 Se un zu wa, “It zaar ut-kere da se ban-tu ca karugte ut-beet na hast ur-ta'ar dugu nu-u ur-du. Da-

u o it do'e u ya-du ca m-bu." 9 Yakubu o tek-u nomu un us-rem se Rahira teen u ban-du ca du uso-u wa ne, wuna gotē ca e. 10 Da-u Yakubu hyane Rahira gwup-u Raban, yu-wuya ino-u wa, u ban-du ca Raban ne wa do'e wa hast ur-ta'ar dugu nu-u ur-du wa yu' ca yu-wuya ino-u wa m-bu. 11 Se Yakubu ham-ut Rahira, wa kust gut-du us-kan su ur-so. 12 Yakubu tamug waru Rahira uzu, "Me dugu ko-du uso-u ró de, Rebeka wa matu me." Se wa kusum m-som wa waru uso-u wa. 13 Da-u Raban hoge uzu Yakubu, wa'-u du-dim-u wa tegen, wa kusum m-som wa bit wa. Se wa shipis wa, wa ham-ut wun tumsu wa muutun wa u-bu. Se Yakubu waru wun nomu nome u-beet. 14 Raban zu wun, "Nip-to, war-u ri bo ooge u hyu-m ri ne." Yakubu shu'ut ukun u-pyat u-gan. 15 Raban zu Yakubu, "Remu zu bo wa ko-ur ri wa bo oye, bo za nomu me m-tok za u-top da. Waru me nomu um do'e top-du bo." 16 Raban otte ya-ut-gwup yur, yu wuya na zu wa Riya, yu dim tumsu na zu wa Rahira. 17 Riya zatte is-ut so-to sok da, sedi Rahira otte shu-u so-o u war-u so-o ne. 18 Yakubu o ut-cwan e Rahira, wa waru uso wa, uzu, "Abite bo ya'u me Rahira, gwup-u rek-wa ró wa shu'ut neta ri, me nom-u bo m-tok us-hak us-ta'er." 19 Raban zu, "Um eeste, um yasu bo Rahira du um ya'aste wakun Rahira. Bo shu'ut u ane u me ne." 20 Yakubu nom gorom us-hak us-ta'er remu wa guut Rahira. Sedi hak-us se wa hyen se cashi remu cwan-tu wa otte Rahira. 21 Se Yakubu zu Raban, "Ya me neta ri, remu zu hak-su gormu ri taag, um o ussa um ga Rahira u da-o." 22 Raban kargusse a-us-bor-u wa ne, wa bun morog-du gag-du ur-gu du re-

du nom ut-re. 23 Sedi da-u gyup-mu nome Raban kub Riya wa huutu Yakubu, wa roog u wa ne. 24 (Raban yase gwup-u wa-m-tok-u wa Zirpa udu gwup-u wa Riya wa shu'ut wa-m-tok-u wa.) 25 Sedi da-u Yakubu yune ur-wun se wa hyen Riya! Wa zu Raban, “¿Yan-o bo nomu me inya? ¿Um nong m-tok u remu Rahira, ko iya o da? ¿Remu yan-o bo nom-tu me us-bi?” 26 Raban zu, “Ur-ma it hon-hon o da, u du-dim-u gwup wa ba yu-wuya m-ha ur-gu da. 27 Yage ho-tu ut-ta'er tu po-mu ur-gu u aruk, it do'e ya'u bo Rahira tumsu, sedi se bo swurug m-nom us-hak us-ta'er su gorom.” 28 Yakubu ees wa sur sekun hak-se us-ta'er. Da-u roog-mu ut-ta'er mu e nomte ur-gu e Riya arke, Raban yasu wun Rahira tumsu. 29 (Raban yase gwup-u wa-m-tok-u wa Biruha udu gwup-u wa Rahira wa shu'ut wa-m-tok-u wa.) 30 Yakubu roog tumsu u Rahira ne. Wa cwanug Rahira m-zeg Riya. Sedi wa sur m-nomu Raban m-tok us-hak us-ta'er. 31 Da-u Yawe hyane Yakubu cwanug Rahira m-zeg Riya, se wa yu' wa mat-du yaag, sedi Rahira kwung ur-mat da. 32 Se Riya nom ut-men wa mut ya-du ur-campa. Se wa te'e wa ur-dim Ruben, nomu na zuye dim-ur re u rem-du ut-Ibra-ne, gwat, ur-ya. Riya zuug, “Remu uzu Yawe gwak-ut swadu ur-kob-u ri. Za u-sakna campa ri ut-cwan me u da-o.” 33 Wa sur m-nom ut-men tumsu wa kum dekun ya-du ur-campa de, wa te'e wa ur-dim Simiyon, uka na fogte dim-ur re na zu, “Yawe hokos.” Se wa zu, “Yawe hok uzu na cwanug me sok da se wa sur m-ya me dekun ya-du ur-campa de.” 34 Se wa sur m-nom ut-men, da-u wa mate ya-du ur-campa, wa zu, “U da-o um nak uzu campa ri u dapurse me, remu um maktu

wa ya'ag-u campa-ne tut.” Se wa te'e wa ur-dim Rewi uka na fogte dim-ur re u rem-du ut-Ibra-ne na zu, “ut-same ur-be ur-gan.” **35** Tumsu Riya sur m-nom men-tu ub wa mut dekun ya-du ur-campa de. Wa wa'-u wa ur-dim Yahuda, haka na fukte dim-ur re na zu de “Ut-vam.” Wun zu, “U da-o me nome Yawe ut-vam.” Se Riya te'e wun ur-dim Yahuda. Se Riya yage mat-du yaag.

30 Da-u Rahira hyane wa maktu Yakubu ya'ag da, wa hu shub-du yu-wuya wa. Wa kon Yakubu wa zu, “Ya me yaag ko um mar!” **2** Yakubu hog us-ryab, wa zu Rahira, “U Me wa u-Ru, wu hose bo ur-mat-du yaag?” **3** Rahira zu, “Kab Biruha tok-u ri, no wa ne roog ko wa matu me yaag kome ut-kwum yaag dugu-du wa.” **4** Se wa yasu wa Biruha tok-u wa u wa shu'ut neta wa, Yakubu roog u wa ne. **5** Biruha nom men-tu ub wa matu Yakubu ya-du ur-campa. **6** Rahira zu, “Ru-u nongu me kwup-du us-rem su so-se wa hok kan-us ri wa ye me ur-ya du ur-campa.” Se wa te'e wa ur-dim Dan, nom-u na zuye dim-ur re u rem-du ut-Ibra-ne na zu “kwup-du us-rem hon-hon.” **7** Rahira tok-u Biruha nom ut-men u-yurumse wa matu Yakubu ya-du ur-campa. **8** Se Rahira zu, “Um nong ut-noos sok u yu-wuya ri ne, um reeg m-gag.” Se wa te'e ya-ur re ur-dim Napari uka na fogte dim-ur re u rem-du ut-Ibra-ne na zu “ut-noos.” **9** Da-u Riya hyane wa yakke ur-mat, wa kub tok-u wa Zirpa, wa yasu Yakubu wa shu'ut neta wa. **10** Riya tok-u Zirpa matu Yakubu ya-du ur-campa. **11** Se Riya te'e wa ur-dim Gad, dim-ur re na zuye “Re ur-korro,” remu zu wa zuug, “Um reeg ur-korro!” **12** Riya tok-u Zirpa matu Yakubu ya-du ur-campa du u-yurumse.

13 Se Riya zu, “Me wa ur-so wa m-oge, neta-ne do'e fag-du me ur-so.” Wa te'e wa ur-dim Ashur, nomu na zuye Ashur “Ur-so.” 14 Da-u gos-mu fat nome, se Ruben to ur-dog wa kwumun us-baat su kab-du ut-men su cwuune wa getun se wa mutun ino-u wa Riya. Se Rahira kon Riya wa zu, “Gag jab, ya me baat-su kab-du ut-men su zwaru ro getnu bo.” 15 Sedi Riya zu wun, “iNom-u bo nomu me u-beet u bo onkte me campa o korge bo da? iU da-o tumsu bo ut-sa bo onk baat-su zwaru ri mutun me tumsu?” Rahira zu, “U gyup-mu ya-o me zu campa ri u roog u bo ne abite uzu bo ya me baat-su kab-du ut-men su zwaru ro saannu bo.” 16 U ho-ur re m-rim, da-u Yakubu ooge muun dugu u-tak, se Riya do'e wa bit wa. Riya zu Yakubu, “Se bo roogte me ne u ya-o m-gyup, um ooste bo u baat-su kab-du ut-men su zwaru ri sanu me.” Se u gyup-m mo wa roog u Riya ne. 17 Ru-u onk toog-us Riya, wa nom men-tu ub. Wa matu Yakubu ya-du ur-campa du ur-tanurse. 18 Se Riya zu, “Ru-u yaag me og-ur so-de remu um ya'aste campa ri gwup m-tok-u ri.” Se wa te'e wa ur-dim Issakar, nom-u na fuge dim-ur re u rem-du ut-Ibra-ne “u-top.” 19 Riya sur m-nom men-tu ub wa matu Yakubu ya-du ur-campa du u-shishin. 20 Riya zu, “Ru-u nongu me nya-u so-o, un o da-o campa ri ya'u me m-zeg, remu zu um maktu wa ya'ag-u campa-ne shishin.” Wa te'e wa ur-dim Zeburun. Nom-u na zu Zeberun o “m-zeg.” 21 Da-u wa sure m-mat ya-du ur-gwup wa te'e de ur-dim Dinatu. 22 Se Ru-u bakus u Rahira ne, wa er kon-us wa se wa yu wa ur-mat. 23 Wa nom ut-men wa mut ya-du ur-campa. Wa zu, “Ru-u haste me m-'e.” 24 Se Rahira

te'e wa ur-dim Yusuhu, nom-u na zu dim-ur re m-swur, remu zu wun zuug, "Yawe swuru wun dekun ya-de bu-u ri." 25 Da-u Rahira mate Yusuhu, Yakubu zu Raban, "Um o ussa bo yagu iya um ut-sa um mu u dak-u ri iya. 26 Ya me ya'ag-u ri u neta-ut ri ne, i um nom-tu bo m-tok, um ut-sa um mu, bo nak tat-u m-ank mu um nom-u bo." 27 Raban zu wun, "A um kume hyu-m pumo udu ro, gag jab er me, um shu'ute wa nom ut-kom sok, um nak dugu u-gwat uzu Yawe wa'agu me kom-u so-o u rem-u ro. 28 Waru me nom-u bo doru me, me top-u bo." 29 Yakubu zu wun, "Bo nak uzu um nong-u bo m-tok, bo nak uka bisa-ut ro surte u kom-ut ri. 30 Bisa-ut ro oog cashi kanda um haan, sedi nom ut-kom-u ro swurug u-tat sok. Yawe wa'agu bo kom-u so-o u ko-uyan um nome u-beet. ¿Sedi u da-o, rene o me? ¿Mune o um do'e heese cun-du okon remu ya'ag-u ri?" 31 Raban shit Yakubu, "¿Yan-o um do'e ya-du bo?" Yakubu shus wa zu, "A-bo ya me okon nom-o da. Sedi abite uzu bo nom-u me u-nom u-gan, me ut-re u-shu u gwat-du ban-tu ca ro: 32 Yage um cwa ban-tu ut-bisa ro u ya-o, um hast ca u gwaar ne i otte dakur-ut rim-to, u same u ya-tu kag-u ca ne tu ooge rim-to ut-beet. Bo ya me to ut-beet e shu'ut og-du m-ank-u ri. 33 U ane u-shu, a-bo gwate bisa-tu bo ya'u me to shu'ut og-ur ri, bo ut-kere ut-nap uzu me wa-ut-nip wa. Abite uzu bo hyanug gwaar i zatte ut-dakur da ko kag-u ca i za rim-e da, bo nak uzu hiw-to um hiwe dugu-du ro." 34 Raban zu, "Yage u shu'ut uka bo zutte." 35 U gandi ho-ur re Raban hast gob-u gwaar e otte us-ker ut-dakur ne, u so-u gwaar ne beet i otte ut-dakur ko dakur-ut pus-to ne, u

kag-u ca rim-e ne beet, wa yasu ya'ag-u wa e ha ut-gwat.

36 Se Raban kub ut-bisa wa nom ha-mu m-roog ut-tut, rem uzu wa o ussa wa nom m-ra u Yakubu ne, Yakubu re u-shu u gwat-du ban-du ut-bisa Raban tu kuse. **37** Se Yakubu getun fe-su tesu popra u te-yu armom ne u te-yu peren ne, wa nyuuk kwuk-tu dom, wa yage mer-du u-te u pus-de. **38** Wa kub fe-su us-te se wa guns be-du ban-du bisa-ut sote m-bu, remu zu kuna e nom-tu us-naar da-u e haane u swadu m-bu. **39** Da-u e nome us-naar u-shu fe-su us-te su pusse se, e mut yaag i otte us-ker ut-dakur ne u war-ut e. **40** Yakubu hast kag-u ca e dugu ban-du ca Raban, da-u e o us-naar se wa muut e m-gwat bisa-ut Raban tu ooge u dakur-ut rim-to ne. Iya-o wa nomte ut-bisa wa reet u-shu, wa kungusse bisa-ut wa dugu-du bisa-ut Raban. **41** Da-u bisa-tu zege m-yar o us-naar, se Yakubu rust fe-su te-us se su wa kuna u-shu ban-du bisa-ut to. Remu e nom-ut us-naar u-shu fe-su te-us se. **42** Sedi wa nom-ut iya u i ooge za m-yar da. Ban-du ut-bisa tu zatte ur-beb sok da e muus udu Raban, i ooge ur-beb e muus udu Yakubu. **43** Iya-o hen, Yakubu kumte re-u u-shu sok, wa kum ban-du ut-bisa u gwaar ne u-tat, u tok-ne campa-ne u tok-ne neta-ne, u rakum ne u janka ne.

31 Yakubu hok ya'ag-u campa-ne Raban us-rem uzu, “Yakubu kooste nomu uso-u in otte u-beet tumsu wa kwumug nom ut-kom uno u-beet dugu nom-tu ooge tu uso-u in.” **2** Yakubu hyen uzu jab-u Raban zamun u wa ne uka otte da. **3** Se Yawe zu Yakubu, “Barme m-mu u dak-u uso-u ro u bu-u wa ne, me ut-nom ur-kot u bo ne.” **4** Se Yakubu fog Riya e Rahira e haan ur-dog u be-du wa otte

u gwat-du ban-du bisa-ut wa. 5 Wa zu e, “Um hyanug jab-
 u uso-u no o zamun uka it u wa ne otte da, sedi Ru-u uso-
 u ri o ur-kot u-me ne. 6 No nak uka um nomte uso-u no
 m-tok u beb-du war-u ri ne ur-beet. 7 Sedi wa nongu me
 nom-u yo-o, wa swaske og-ur ri uso u-op. Sedi Ru-u yaag
 wun fun-yu wa dote u hon-su me da. 8 A wa zuye, ‘Gwaar
 i ut-kaap e ooge i ri,’ se gwaar beet e ha mat-du yaag ut-
 kaap ne. Tumsu a wa swase jab-u wa uzu, ‘Gwaar i us-
 ker us-ker e ooge og-ur ro,’ se ban-du gwaar beet e ha
 mat-du yaag us-ker us-ker. 9 Iya o Ru-u nomte, wa kub
 bisa-tu uso-u no, wa yasu me. 10 “Da-u kab-du ut-men u
 ban-du ut-bisa nome, um nomug bo’. Um hyen gob-u
 gwaar e o us-naar u so-yu u-gwaar ne e o us-ker us-ker,
 ko ut-dakur, ko ut-kaap ne. 11 Se bo’ um nome, Wa-tom
 u-Ru zu me, ‘Yakubu!’ se um zu wa ‘Me ya.’ 12 Wa-tom-u-
 Ru zu me, ‘Gwat, bo hyan gob-u gwaar i ooge us-naar
 ban-du ut-bisa i o us-ker us-ker, ko ut-dakur, ko ut-kaap
 ne, remu zu um hyanug nom-u Raban ooge nom-u bo u-
 beet. 13 Me ooge u-Ru u Better, be-du na watu bo yunuste
 ut-ta’ar m-kim uka ta’ar-du ut-huktin tumsu be-du bo
 nomte us-tond u-me ne. U da-o yage dak-u uno za naas
 u-da bo mu u dak-u ur-mat-u ro.” 14 Rahira e Riya e
 shus, e zu, “Nong it ur-zwar sok, it zamun u re-du nom-
 tu ut-kom tu uso-u it. 15 Wa muute it uka ham-ut ne. Wa
 babug it, tumsu wa horusse shik-u bo tope remu it beet.
 16 Nom-u ut-kom u Ru-u ya bo dugu-du uso-u it, og-ur it
 de u ya’ag-u it ne, u remu iya nomon nom-u Ru-u zu bo
 nom.” 17 Se Yakubu suk neta-ut wa u ya’ag-u wa ne u-
 dom rakum. 18 Se wa yun bisa-ut wa ut-beet u shu wa, wa

kargusse u nom-tu wa kume ne ut-beet u Padan-aram se wa aruk m-mu u dak-u Kan'ana, u Gas-u uso-u wa Ishaku otte u shu'ut. **19** Kanda Yakubu u neta-ut wa, u ya'ag-u wa ne aruk, Raban o m-ra remu wa or-ut can-tu ca. Rahira hiwis ru-tu u-bu tu na maye tu e'-du bu-u tu ooge tu Raban. Tumsu wa aruk u to ne. **20** Yakubu engusse ver-us Raban net-u Aram, u wa gugumte waru wa uzu wa do'e u aruk. **21** Yakubu aruk u nom-tu wa otte ne ut-beet. Wa pus gi-yu Yufiretis, wa aruk m-da u-domu ror-tu dak-u Giriyaad. **22** Da-u rooge ut-tut, na waru Raban uzu Yakubu somog. **23** Se wa kargusse net-tu bu-u wa ut-beet ur-kot u wa ne e aruk m-som m-dor Yakubu m-roog ut-ta'er. Wa o dorru dim-u wa ut-mor u wa ne m-te ror-tu dak-u Giriyaad. **24** Se Ru-u haan udu Raban net-u Aram u bo' m-gyup da-u wa ooge m-roog, wa zu wa, "A-bo o jarun bo zu Yakubu okon nom-o da, ko u so-o ko u yo-o da." **25** Raban bit wun da-u is gase u be-du wa nomte ur-rimpa u dom-u ror-du dak-u Giriyaad, Raban u net-ut wa ne e nom du e rimpa-de ut-mor u Yakubu ne. **26** Raban zu Yakubu, "¿Yan-o bo nomu me iya? Bo engusse me us-ver, tumsu bo kub ya-ut-gwup-u ri m-nok sha-mu tok-ne i m-gag. **27** ¿Rem-u yan-o bo somte m-yasa bo engusse me us-ver? ¿Remu yan-o bo gugumte waru me, se um yage bo aruk m-yar u-tek ur-so, ut-sep ne, u gongu tu ur-so ne, us-moro ne? **28** ¿Yan-o hose bo yage um ham-ut ya-ut-gwup-u ri u ya'ag-u ya'ag-u ri ne um waru e uzu se ur-ho? Bo nomug nom-tu m-rag. **29** Um o ur-beb ne, du um dote u hon-su bo, sedi gyup-ne m-gyup Ru-u uso-u ro hyumug me uzu, a um o jarun um zu bo okon, ko u so-o

kò u yò-o da. **30** U da-o bò arukte remu zu bò ekuste m-
 tumb ne uzu bò mu u bu-u uso ró. ¿Sedi remu yan-o wa-e
 bò hiwiste me ut-ru?” **31** Yakubu shus, wa zu Raban, “Um
 o hog-du u-gyer, um kabug u jab-u ri uzu bò kab ya-ut-
 gwup-u ró dugu-du ri ur-beb. **32** Sedi a-bò hyane wakun
 u ru-u ró ne, wa za ut-shu'ut ur-fat da. U shu net-tu kò-
 ur ró beet, gwat u hi-du warró kò abite zu okon oro u it
 kabne dugu-du ró u ane udu ri. A-bò hyane, se bò kab.”
 Yakubu nak hyen uzu Rahira hiwistun cun-du e'-du u-bu
 Raban da. **33** Raban to rimpa-ur Yakubu ukun, wa to me
 rimpa-ur Riya wa got, wa to tumsu be-du rimpa-du tok-
 ne neta-ut rò ut-yur sedi wa hyanug okon da. M-vaste wa
 to rimpa-ur Rahira. **34** Sedi, Rahira kabgun ru-tu u-bu tu
 na maye tu e'-du bu-u tu ooge tu Raban wa guns u nom-
 du ur-shu'ut u dom-u u-rakum wa shu'ut u dom-u de.
 Raban gotusse kohene wa hyanug okun da. **35** Rahira zu
 uso-u wa, “Uso u-bu ri, a jab-u ró na u-me ne da. Um
 da kerre ur-yune u-shu ró da, remu zu um o hyu-mu u-
 pyaat yu neta-ne.” Se wa gotusse wa hyanug ru-u e'-du
 u-bu wa da. **36** Jab-u Yakubu nu sok wa shit Raban uzu,
 “¿Yan-o um nome u yò-o? ¿Yan ba'as-to um nomu bò, tu
 bò otte u gotu me? **37** Bò cwagusse cwu-ut ri ut-beet tu
 um otte. U da-o kosu me okon oro u bò hyane u ooge u
 ró! Cin o u ane u-shu it, u-shu net-ut in, u kowan u hyan.
 Yage e nomu in kwup-du us-rem! **38** “Um shu'ute u bò ne
 us-hak ur-shik. Mangu ca ró u so-u gwar-u ró ne e tamug
 naas-du ut-men da. Um tamug tu-du kò u-ca u-gan ban-
 du ca ró da. **39** Um tamug mutun bò u-du u-bisa u nom-
 yu ur-dog hoye da, bò wu me um top nom-u enke u-beet.

Tumsu bō zu um top bō i na hiwe kō u-hō kō m-gyup. 40 Um swaag ur-kōb u nōm-u bō m-ank u-hō, m-tor ne, um kum-ut m-roog m-gyup da. 41 Iya-ō hak-ūs ri ur-shik um o nōm-u bō m-tōk u bu-u ró! Um nong ūs-hak op ūs-nas u remu bō ye'et me ya-ut-gwup-u ró, tumsu ūs-hak ūs-shishin u remu ban-du bisa-ut ró. Bō swase me nōm-u ooge og-ur ri u-so u-op. 42 Uzū u-Rū u ūso-ut ri, Rū-u Ibrahi tumsu u Rū-u ūso-u ri Ishaku wū wa nōme m-zap u gyer-u wa ne, uzū wa o ur-kōt u-me ne da, bō za yanug me ut-kom zan. Sedi Rū-u hyanug pama-u ri tumsu ūka um nomte m-ank sok, o wa'e wa nomte bō ut-him gyup-ne m-gyep uzū a-bō jarun bō zu me okon da.” 43 Raban zu Yakubu, “Neta-ut ró ya'ag-u ri e, ya'ag-u e ya'ag-u ri e, ban-du bisa-ut ró tun-to tū ri to, nōm-u bō hyane u-beet u ri o, bō o m-ha ne ūyan-o um do'e ut-nom u da-o u mottu ya'ag-u ri ne, kō u ya'ag-u e, mate ne? 44 Haane u da-o, u yo-u nōm estedu ūs-rem, yage u shu'ut ūs-nap ūdu yo-u.” 45 Yakubu kabun ur-ta'ar wa ser de u-dak m-kim ūka ta'ar-du ut-huktin, u shu'ut ūs-nap. 46 Se Yakubu zu net-ut wa, “Kargussun ut-ta'ar.” Se e kabun ut-ta'ar e kargusse to ur-kir, e re nōm ut-re u kit-u kir-ru ut-ta'aru de. 47 Raban te'e be-ur re ur-dim Jegar-sahaduta, nōm-u na zu iya (ur-kir du ut-bakus) tumsu Yakubu fog be-ur re Gareed, nōm-u na zuye iya tumsu u rem-du Ibraniyawa “ur-kir du ut-bakus.” 48 Raban zu Yakubu, “Dinde kir-du ut-ta'ar de du ūs-nap de ūdu ró ne u ya-o.” O wute na fog-ut de Gareed. 49 Na fog be-ur re tumsu Mizupa, (nōm-u na zuye iya be-du wadu ur-is), remu zu Raban zuug, “Yage Yawe wa ur-is u dom-u

yo, yo-u ship estedu us-remu din-de, da-u wakun zare u hyan-du oru wa da. 50 A mune uzu bo nongu ya'ag-u ri nom-u yo-o ko bo sur m-ga tokon neta to, ko ba shu'ute uzu wakun zaaru kit-u yo-u da, bakse uzu Ru-u gwat-du yo.” 51 Raban zu Yakubu, “Kir-du ut-ta'ar u dinde, tumsu u ta'ar ur-dinde du um sere u tek-u me yo. 52 Dinde kir-de de o us-nap, tumsu damra du ur-ta'ar dinde de de'e bak-su yo-u, uzu um zaaru pas-du ta'ar-du rinde rem um nom-tu bo nom-u yo-o da, tumsu bo zaaru pas-du de rem bo nom-tu me nomu yo-o da. 53 Yage Ru-u Ibrahi u Ru-u Nahor ne, u Ru-u uso-u e ne, u wa nom-u yo-u kwup-du us-rem.” Yakubu nom us-tondu u dim-du u-Ru u ya-du u-gyer u uso-u wa Ishaku. 54 Yakubu yaag ur-toog udu u-Ru ukun u-dom ur-ror wa bun ko-ur wun e haan u be-du re-du nom ut-re. Da-u e tase re-du nom ut-re, kuna e roogte u gyup-m mo. 55 Da-u is gase ur-wun tep tep, Raban ham-ut ya-ut ut-gwup u wa u ya'ag-u ya'ag-u wa ne wa wa'-u e nu-u so-o. Wa yune wa aruk m-mu.

32 Yakubu tumsu wa re u-shu u ha-m wa ne, a-tom u-Ru haan e bit wun dom-u u-fun. 2 Da-u Yakubu hyane un, wa zu, “Din-de be-de, be-du u-Ru de.” Wa wa'-u be-ur re ur-dim Mahanayim. Nomu na zuye Mahanayim “ut-rimpa ut-yur.” 3 Yakubu tom a-tomu wa ne u-shu wa m-ha udu yu-wuya wa Isuwa u gas-u Seyir, dak-u Edom. 4 Wa zu un, “Nom-u no de zu Isuwa uso u-bu ri or-u ri ya, ‘Nom-u tok-u ro Yakubu zuye ya, um shu'ute udu Raban tumsu kuna um otte m-te uno da-o. 5 Um otte ban-du na, u ca ne, u janka ne, u gwaar ne, u tok-ne neta-ne u camp-ne. U da-o um o tomtun sin-se rem-se udu uso u-

bu ri, ɔ́ɔ́ kɔ́mɛ kwɔ́mɔ́ hyɔ́-m pusmɔ́ ɔ́ɔ́ ró.” 6 Da-ɔ́
a-tɔ́m nɛ muɔ́nɛ ɔ́ɔ́ Yakubu, ɛ zu, “It Haag ɔ́ɔ́ ɔ́r-ɔ́
ró Isuwa, wa ɔ́ɔ́ ɔ́ campa-nɛ ɔ́t-kɔ́k ɔ́t-nas, ɔ́ nɔ́ wa nɛ
gotɔ́n.” 7 Yakubu hog u-gyer sok ɔ́ nɔ́m-ɔ́ na warɔ́ wa
nɛ, sɛ wa mot nɛt-tɔ́ ɔ́ɔ́ ɔ́r-kot ɔ́ wa, ɔ́ ban-tɔ́ ca nɛ ɔ́
gwaar nɛ ɔ́ rakum nɛ, ɔ́t-ban ɔ́t-yɔ́r. 8 Wa nɔ́ng ɔ́s-dorog
ɔ́ɔ́, “Kɔ́ da Isuwa kwɔ́kɔ́p ban-du ɔ́r-gan, jiya ban-du ɔ́r-
gan ɔ́t-kusum.” 9 Sɛ Yakubu nɔ́m ɔ́s-toog, “Ru-ɔ́ ɔ́sɔ́-u ri
Ibrahi, Ru-ɔ́ ɔ́sɔ́-u ri Ishaku, Yawe, bɔ́ zu mɛ, ‘Arkɛ m-mɔ́
ɔ́ dak-u ró ɔ́ kɔ́-ɔ́r ró nɛ, tɔ́msɔ́ mɛ ɔ́t-wa bɔ́ rɛ u-shɔ́.’ 10
Mɛ ɔ́m kɔ́rgɛ na zu bɔ́ kɔ́skɔ́ mɛ cwan-ɔ́t ró tɔ́msɔ́ nɛp-ɔ́t
ró nɛ tɔ́ bɔ́ kɔ́sɔ́ mɛ da, mɛ yɔ́ ɔ́ɔ́ tok-ɔ́ ró. Da-ɔ́ ɔ́m
yagɛ u-bu tɔ́msɔ́ ɔ́m pus gi-yɔ́ Jodan, ɔ́m zatte ɔ́kɔ́n da
sɛ kɔ́m-yɔ́ m-ha, mɛ ya ɔ́ da-ɔ́ bu-u ri shɔ́'ɔ́tɛ ɔ́ yat-ɔ́ ɔ́t-
ban ɔ́t-yɔ́r. 11 Yawe, mɛ ya ɔ́m ɔ́ ɔ́s-toog ɔ́ɔ́ ró, bɔ́ gu
mɛ dugɔ́ kom-tɔ́ ɔ́r-ɔ́ ri Isuwa. ɔ́m ɔ́ hog-du u-gyer ɔ́ɔ́
wa ɔ́ɔ́ ɔ́ zwarnɔ́ it m-dum, ɔ́ ya'ag-ɔ́ ri nɛ ɔ́ nɛta-ɔ́t ri
nɛ. 12 Bakɛ ɔ́ɔ́ bɔ́ nɔ́ngu mɛ estɛdu ɔ́s-rem, bɔ́ ɔ́t-wa
ɔ́m rɛ u-shɔ́ tɔ́msɔ́ bɔ́ ɔ́t-wa ɔ́ ya'ag-ɔ́ ri shɔ́'ɔ́t u-tát ba
m-hereg mɔ́ m-sa, mɔ́ zaarɛ ɔ́t-ogɛ da.” 13 Yakubu roog
ɔ́kun be-du wa ɔ́tte m-gyɔ́p m-gan, sɛ wa dugɔ́ cwɔ́-tɔ́
u-nya dugɔ́ nɔ́m-tɔ́ ɔ́t-kom-ɔ́ wa, wa tom-ɔ́t tɔ́ ɔ́ɔ́ yɔ́-
wɔ́ya wa Isuwa: 14 Mangu gwaar nɛ ɔ́t-kɔ́k ɔ́t-yɔ́r, gob-ɔ́
gwaar ɔ́r-shik, mangu ca nɛ ɔ́t-kɔ́k ɔ́t-yɔ́r, tɔ́msɔ́ kag-ɔ́
ca ɔ́r-shik, 15 ɔ́ rakum nɛ ɔ́r-shik ɔ́ ɔ́p, ɔ́ mangu na nɛ
ɔ́t-shik ɔ́t-yɔ́r, gob-ɔ́ na ɔ́p, mangu janka ɔ́r-shik, tɔ́msɔ́
gob-ɔ́ janka ɔ́p. 16 Wa wɔ́ tok-nɛ wa ɛ gwat bisa-ɔ́t tɔ́, ɔ́t-
ban ɔ́t-ban, wa zu tok-nɛ wa, “Arkɔ́n ɔ́ shɔ́ ri, ɔ́ nɔ́ ya'
ɔ́r-ker ɔ́ kɔ́duhɛ ban-du ɔ́t-bisa dɛ.” 17 Wa zu ban-du

ooge u shu, “Da-u or-u ri Isuwa haane udu no wa shit no,
‘¿No net wan to no ooge? ¿Tumsu hene o no otte m-ha?
¿Wana tumsu otte tun-to bisa to tu no otte ut-beet?’ 18
Se no zu wa, ‘Bisa-tu tok-u ró Yakubu to. Sedi tu u-nya
to tu wa zu na yase uso u-bu ri Isuwa. Wa oon u dim-u
it.’” 19 Wa sur m-nomu ban-du u-yurumse ut-him, udu u-
tuturse ne u i ooge u gwat-du ban-tu ut-bisa ne ut-beet:
“‘No beet no do’e zu Isuwa nom-u u-gan uka um zutte
or-ut no ne. 20 Sedi no do’e zudu wun, ‘Gwat tok-u ró
Yakubu oon u dim-u it.’” Yakubu nong us-dorog uzu “Um
o ussa um swaan hi-ur rò u remu nya-u um tomte u-shu
ri, da-u um hyane wun, jiya wunu kabu me ut-kom ut-
yur.” 21 Se cwu-tu u-nya tu Yakubu aruk u-shu wa, sedi
Yakubu roog u-dim m-gyup ur-rimpa. 22 Da-u gyup-mu
nome Yakubu yune wa kub neta-ut wa ut-yur, u tok-u
neta-ut wa ne, u ya’ag-u campa-ne wa ne op u-gan wa
pus gi-yu Jabok u e ne. 23 Da-u wa pase u un ne u din-
de jit gwug-du u-koor de, wa pust nom-tu wa otte ut-
beet. 24 Yakubu wa kuse u war-wa ukun, yakun campa-
ya haan wa nom ut-noos u wun ne se ur-gas is. 25 Da-u
netu wa hyane wa kerge wun da, se wa tum sharru u-
kut u Yakubu de shate da-u wa ooge ut-noos u campa-
u ya ne. 26 Se netu wa zu, “Yage me um aruk, is Haag
m-gas.” Yakubu shus wa zu, “Um da yagu bo da se bo
wage me nu-u so-o.” 27 Netu wa shit wa zu, “¿Dim-ur ró
de na zu wane?” Wa shus wa zu, “Dim-ur ri de na zuye
Yakubu.” 28 Se netu wa zu wun, “Na zamun ut-swur m-
fag bo Yakubu da, sedi Isra, rem uzu bo nong ut-noos u-
Ru ne ut-net ne tumsu bo re ur-korro.” 29 Yakubu shit

wun, wa zu, “Gag jab waru me dim-ur ró.” Wun zu wa, “¿Remu u-yan o bo otte ussa bo nap dim-ur ri?” Se wa wa'-u Yakubu nu-u so-o ukun. **30** Se Yakubu fog dim-du be-ur re Peniyer du na zuye, “Shu-u u-Ru remu zu um hyanug u-Ru u-shu u-shu ne, m-ha iya ne um marug da.” **31** Da-u ho-du o rwuun se Yakubu yage Peniyer, wa o m-da us-teger remu sharru u-kut-u wa shakte. **32** De wute Isra-ne tu-ut ap-mu u-kut da, u haan u da-o, remu zu kut-o na tumte Yakubu.

33 Se Yakubu jakus is wa hyen Isuwa, u daan u camp- ne wa ne ut-kok ut-nas, se wa mot ya'ag-u wa u tek-u Riya, Rahira, u tok-ne neta-ut wa ne ut-yur. **2** Se wa wu tok-ne neta-ut wa u ya'ag-u e ne u-shu, Riya doron e u ya'ag-u wa ne, tumsu Rahira ne e Yusuhu m-vaste. **3** Yakubu aruk u nu-du. Da-u wa nome mottu te-du be-du Isuwa otte, wa do'e wa he ut-jwun u shu wa u-dak uso u-ta'er. **4** Sedi Isuwa nom m-som wa bit wun wa ham-ut wun, se wa haatun hi-ur wun u zag ut-kap-u wa, kowan su gut-du or-u wa. Un beet kowan hu us-kan. **5** Isuwa got ut-neta u yaag ne. Wa shit, “¿Net-ut tun-to tu ooge ur-kot u bo ne wanne e?” Yakubu zu, “Yaag-u u-Ru ya'u tok- u ró e.” **6** Se tok-ne neta-ut rò, da-u e o mottu be-du wun otte e hikne e haan e he ut-jwun shu-u e u-dak u ya'ag-u e ne. **7** Riya haan u i wa yaag-e ne, e sokot u-dak u shu wun. M-vaste Rahira haan e Yusuhu e he ut-jwun u shu wun. **8** Isuwa shit, “¿Yan-o dorog-us ró, um hyanug ban-tu ut-bisa tun-to, ca, u gwaar ne, u na ne tu um goone u to ne u-fun?” Wa zu wun, “Uso u-bu ri, um ut-sa um kum hyu-m pusmo udu ró.” **9** Sedi Isuwa zu,

“Um otte nom-tu koru me, shipse nom-ut ró hi-du war ró.” 10 Yakubu zu, “O'o, gag jab, abite um kwumug hyu-m pusmo udu ró, kab nya-u ri, remu uzu hyan-du shu-u ró o sha-mu hyan-du shu-u u-Ru, bo ya u da-o bo kabug me u tek ur-so. 11 Gag jab onke nya-u um haatun bo, remu zu u-Ru o ur-kot u-me ne um otte nom-u um o ussa u-beet.” Yakubu ekse wun, wun kab nom-tu wa tomtun wun, Isuwa onk to ut-beet. 12 Isuwa zu, “To, zonge yo-u nok, me kosu bo u-fun.” 13 Sedi Yakubu zu, “Uso u-bu ri, bo hyanug ya'ag-u ri eken omon u rek-e, tumsu ban-tu ut-bisa eken otte ya-ut rektó kó'e, a it buze e m-som, e ut-murmusse beet. 14 Uso u-bu ri, gag jab, arke u-shu tok-u ró, it nokon cashi cashi, uka bisa-tu dote u kerru ur-nok u ya-ut e ne, me bitu bo u Seyir.” 15 Isuwa zu, “Yage um yage tokon net-ut ri to udu ró.” Sedi Yakubu zu wun, “Uso u-bu ri, a se bo nong iya da! Nom-u um ooge ussa bo hog remer-m ri.” 16 U gandí hō-ur re Isuwa aruk m-mu u dak-u Seyir. 17 Yakubu aruk m-mu u dak-u Sukot, kuna wa muute ur-be remu a-u-bu wa ne nom-ut ur-yu ukun. Tumsu wa nome bisa-ut wa u-shingi, o wa-e wa fog-ut be-ur re Sukot, nom-u na zuye Sukot be-du ur-hure. 18 M-vaste, da-u Yakubu haane dugu Padan-Aram, wa teeg bo-u Shekem m-yar, dak-u Kan'ana, wa nom ur-rimpa ut-mor u-bo ne. 19 Yakubu oog ur-kengi du u-tak be-du wa nomte ur-shum u kwam-ut pus-to tu u-kok u-gan. Dugu-du a-u-bu Hamor, uso-u Shekem, wa babe Yakubu kengi-ur re. 20 Kuna wa mate ur-sak wa wa'-u de ur-dim Er Erohi Isra, dim-ur re na zuye, Ru-u Isra-ne.

34 Dēkun hō-de Dinatu, gwup-ū Yakubu ne ē Riya, wa do'e ū wa hatu ēken ya-ūt-gwup ūt-riig i ooge ū shu'ūt ū dak-u o. **2** Sēdi da-ū zwar-ū Hamor net-ū Hiwi, faruk-ū dak-ū Shekem hyane Dina, wa kub wa, wa nom-ū wa ūr-ryapuk ūr-beb. **3** Jab-ū wa to ūdu Dinatu gwup-ū Yakubu. Wa o cwan-tu gwup-ū wa sok, wa nom ūs-rem ūka wa dote ū nak-du jab-ū Dinatu ū gom-ūt wa. **4** Se Shekem zu ūso wa Hamor, “Um o ūt-sa bō kwumnu me gwup unwa, ū wa shu'ūt neta ri.” **5** Yakubu hog ūzu Shekem naaste gwup-ū wa Dinatu. Ba shu'ute ūzu ya'ag-ū campa-ne wa zaar u-bu da ē o ūr-dog ū be-du gwat-du ūt-bisa, wa zuug okon da se da-ū ē mune. **6** Hamor, ūso Shekem, wa haan ūdu Yakubu wa nom ūs-rem ū wa ne. **7** Da-ū ē o tek ūs-rem, ya'ag-ū campa-ne Yakubu muun dugu ūr-dog. Da-ū ē hoge nom-ū nome, jab-ū ē nu sok, remu zu Shekem nomug nom-tu m-'e ū tek-ū net-tu Isra du wa roogte ū gwup-ū Yakubu ne, nom-ū kame da. **8** Hamor nom ūs-rem ū Yakubu ū ya'ag-ū wa ne. Wa zu, “Zwaru ri Shekem o ū cwan-tu gwup-ū nō, um o ūs-kon, nō ya' wa'-u-gwup-ū nō, Dina shu'ūt neta wa. **9** Um o ūssa ū in nom ūt-gu ū tek-ū in, ū nō ya' ya-ūt-gwup-ū nō ūdu ya'ag-ū campa-ne it, tumsu it ūt-ya nō ya-ūt-gwup-ū it ūdu ya'ag-ū campa-ne nō. **10** Nō ūt-kere ūr-shu'ūt it, dak-u it ū ya ūdu nō. Shu'utun unō nom u-cerpa ū it ne, a nō kume u-tak ū nō ooge ūssa, nō ūt-kere ūt-o.” **11** Shekem nom ūs-rem ū ūso-u Dinatu ne ū tu-wuto wa ne. Wa zu, “Yagun um kum hyu-m pusmo ūdu nō, me ya'u nō nom-ū nō zuye u-beet. **12** Kwupun me shik-ū gorom ū cwu-tu ūr-gu ne u-tat ūka nō otte ūssa, me ūt-top nomu nō ūssa u-beet. Nom-ū um

ooge ussa u war-o ya me, wa-gwup ko wa ut-shu'ut neta ri.” 13 Remu zu Shekem naaste Dinatu, ya'ag-u campa-ne Yakubu poot Shekem e uso-u wa Hamor. 14 E zu un, “It zaar u keru ut-nom iya da. It za ya-du gwup-u it udu i zatte ur-pes da, ut-shu'ut nom-tu m-'e udu it. 15 Fun-yu ut-doru ya, yu it dote ut-ees, abite zu no ut-ees na no nomu no ur-pes uka it otte. 16 Da-u o it do'e ya'u no ya-ut-gwup-u it, it ut-kab ya-ut-gwup-u no, it-u ut-shu'ut u-me no, in shu'utun us-gan. 17 Sedi a no gugme ut-ees u na nom-u no ur-pes, it-u kabu huno it Dinatu, it aruk u su it.” 18 Hamor e wa'-u wa Shekem e ees u nomu un waru e ne. 19 Shekem naaste u-da u nom-du kon-us sin-se da, remu wa o u cwan-tu gwup-u Yakubu sok. Shekem wa na zege m-ya m-zeg a-u-bu wa ne. 20 Hamor ne e Shekem e aruk, e huut rem-us se udu nengen-tu u-bo u is-yu u-bo. 21 E zu un, “Net-ut tun-to huub-ut in to, in yagun un shu'ut in u ane jab gan. Dak-u uno o u-tat o korge cundu un. Se in gaan ya-ut-gwup-u un tumsu in yasun un ya-ut-gwup-u in e ga. 22 Sedi un ut-shu'ut u in ne u ane in shu'ut us-gan u un ne a shu'ute uzu inu campa-ne in ut-nom ur-pes, uka un otte. 23 Sedi a in nome iya, bisa-ut un u nom-tu un otte ne to ut-shu'ut tu in, yagun in ees u rem-us un ne, un shu'ut u in ne.” 24 Net-tu haane ut-beet u be-du ur-morog du u-bo e ees e kub Hamor ne e Shekem. Na nomu campa-ne beet i o u-bo ur-pes. 25 Ba rooge ut-tut, ba shu'ute un omon u hog-du m-re mu ur-pes, ya'ag-u Yakubu yur, Simiyon e Rewi, tu-wuto Dinatu, e yune e kub us-van, e do'e e heese u-bo za nap-ur e, e horusse ya'ag-u campa-ne beet, 26 m-ha

Hamor ne e wa'-u wa Shekem. Un horusse e u van-su m-wur u un, se un kabun Dinatu dugu bu-u Shekem m-mu rimpa-ur e. 27 Se ya'ag-u campa-ne Yakubu, i kuse, e haan u be-du u-tu net-ne tut otte, u-bo e koos nom-tu e otte ut-beet, remu zu e naaste huno-u e. 28 E haan e koos ban-du na un, u ca ne, u janka ne, u nom-tu un otte ut-beet u-bo tumsu u-do ne ut-kengi. 29 E kub nom-tu ut-kom-u un ne u ya'ag-u un ne u neta-ut un ne, u nom-tu un otte bu-ut un ne ut-beet. 30 Yakubu zu Simiyon e Rewi, “No hattun me swa-u ur-kob. No wa'ag um shu'ute nom ut-gugum udu net-tu Kan'ana u net-tu Periziya-ne, net-tu o u shu'ut u dak-u un. In za u-tat da, a un same net-ut un, un heese me m-dum, unu ho me u bu-u ri ne.” 31 Se un shus un zu, “It zaar u yage un nomu du-dim-u it iya da. Dina a gwup wa wu kowan do'e m-roog u wa ne da.”

35 Ru-u zu Yakubu, “Yune bo zong bo aruk m-mu Beter bo shu'ut ukun. Bo ma-u u-Ru be-du toog wu haane udu ro da-u bo some dugu-du huno-u ro Isuwa.” 2 Yakubu zu net-tu u-bu wa u net-tu o ur-kot u wa ne, “U kowan u rust ham-ut tu ut-ru tu za ur-fat tu wa o u to ne, tumsu muutun hi-ur no u-hen ne tumsu no swase cwu-tu u-war u no. 3 Yunun in nokon m-ha u Beter, be-du um dote ma-u u-Ru ur-sak du toog, wu onke kon-us ri da-u um ooge u swadu ur-kob wu ooge ur-kot ne kohene o um huute.” 4 Se un yasu Yakubu ham-ut tu ut-ru tu un otte u nom-tu ut-to un ne. Yakubu kub nom-ut to wa takus udak u kug-du yakun teyu u-kwuk ya u bo-u Shekem. 5 Da-u un zonge un aruk, se gyer-u haan dugu-du u-Ru

maas net-tu bo-tu kit-su bo-u o u-beet wakun kerge nom-du m-dum u Yakubu ne da. 6 Yakubu u net-tu ooge ur-kot u wa ne haan u bo-u Ruz (u na zuye Beter) u dak-u Kan'ana. 7 Yakubu mu be-du toog, ukun wa te'e de ur-dim Er-Beter, (nom-u na zuye, u-Ru u Beter) remu zu kuna Ru-u hatun udu wun ukun da-u wa ooge u som-mu or-u wa Isuwa. 8 Da-u Debora wu wurge Rebeka mare, se na dok wa u kug-du te-yu u-kwuk u-ta u Beter ne. Se na fog dim-du be-ur re Aron-bekot (na zu "te-yu u-kwuk yu us-kan"). 9 Da-u Yakubu mune dugu Padan-Aram, Ru-u sur m-haan udu wun, wa wa'-u wun nu-u so-o. 10 Ru-u zu wun, "Dim-ur ro de na zuye Yakubu sedi na zamun ut-swur m-fag bo Yakubu da. Dugu da-o dim-ur ro do'e ut-shu'ut Isra." Ru-u te'e wun ur-dim Isra. 11 Ru-u zu, "Me wa Ru-u otte ur-beb du ko-uyan. Nom ur-mat u bo kum yaag u-tat, ut-dak u-tat to de rwuun, faruk-tu do'e u rwuun dugu ya'ag-u ro. 12 Tumsu me ya'u bo dak-u um tame ya-du Ibrahi ne e Ishaku. Me ya'u bo dak-u o udu ya'ag-u ro I do'e haan u dim-u ro." 13 Ru-u aruk wa yagu wun ukun u be-du wa nomte us-rem u wun ne. 14 Yakubu ser taar-ur yadde uka ta'ar-du ut-huktin wa yunus de m-kim be-du Ru-u nomte us-rem u wa ne, se wa aguz ke u-dom sha-mu ya-du toog u nom-tu ut-swa ne u-dom, wa daas m-noog u-dom tumsu. 15 Yakubu fug be-du Ru-u nomte us-rem u wa ne Beter. 16 Se un aruk un yage Beter. Tun un o m-ra u bo-u Eparat ne, Rahira heese remu ut-men tu ur-mat wa so ur-kob sok. 17 Da-u wa swa ur-kob udu ur-mat, neta wu gwat-du wun udu ur-mat zu wun, "A-bo hog u-gyer da, u da-o bo swurug m-kwum

ya-du ur-campa de.” 18 Da-u Rahira ooge u mottu m-mar, sedi u vu'e su m-vaste wa, wa fug dim-du ya-du ur-campa wa Benomi (nom-u na zuye iya, “Wa'-u swadu ur-kob”). Uso ur-ya fug ur-ya Banyamin (na zu “Wa'-u kom ut-cwa u ri”). 19 Rahira murus na dok wa u fun-yu ha-mu Eparat (na zu Betarami). 20 Yakubu ser ur-ta'ar du ut-bakus u saag-u Rahira, had da-o ta'ar-ur re omon ukun. 21 Isra sur m-hikne wa do'e wa ser ur-rimpa u Migdar Edar. 22 Da-u Isra ooge u shu'ut ukun, Ruben roog u Biruha ne, neta ur-kit u uso wa. Yakubu hog rem-us se za naas u-da. Yakubu otte ya'ag-u campa-ne op u yur. 23 Yaag-u campa-ne Riya: Ruben (mat-du u-shu Yakubu), u Simiyon, u Rewi, u Yahuda, u Issakar, u Zeburun. 24 Yaag-u campa-ne Rahira o: Yusuhu u Banyamin. 25 Yaag-u campa-ne Biruha, tok-u Rahira o: Dan u Napari. 26 Yaag-u campa-ne Zirpa, tok-u Riya o: Gad u Ashur. Tun-to to ooge dim-tu ya'ag-u campa-ne Yakubu e na matu wa u Padan-Aram. 27 Yakubu haan u-bu udu uso wa Ishaku u Mamre, u dapus Kiriya Arba (u na zuye Hebron), be-du Ibrahi ne e Ishaku shu'ute. 28 Ishaku nong us-hak ut-shik ut-jwur. 29 Ishaku nom vu'e su m-vaste wa, wa murus wa bit uso-tu uso-ut wa. Wa nong us-hak u-tat, ya'ag-u campa-ne wa Isuwa ne e Yakubu dok wa.

36 Unto to ooge ogur-tu ko-ur Isuwa (Tumsu wa na fuge Edom). 2 Isuwa gaan ya-ut-gwup yur dugu Kan'ana: Ada, gwup-u Eron ya-Het-ne, u Ohoribama, gwup-u A-na tumsu wa'-u wa'-u Zibeyon wa-Hiwi-ne. 3 Isuwa sur m-ga neta u-tuturse wu na foge Basemat. Basemat wa ooge gwup-u Ismaru tumsu du-dim-u Nebayot. 4 Ada matu

Isuwa Eripa, Basemat mut Rewer. 5 Tumsu Qhoribama mut ya'ag-u campa-ne, Jewus, Jaram, u Kora ne. Yaag-u campa-ne e beet na mak-tu Isuwa e dak-u Kan'ana. 6 Isuwa kub neta-ut wa, u ya'ag-u wa ne u nom-tu u-bu wa ne ut-beet bisa-ut wa ne, u nom-tu ut-kom-u wa kume u dak-u Kan'ana ut-beet, wa hate m-ra dugu-du huno wa Yakubu. 7 Remu tat-u bisa-ut un, za ut-nome un shu'ut ur-be ur-gan da, be-du un otte u shu'ut de zaar u koru un beet da. 8 Isuwa (wu na zuye Edom) shu'ut u gas-u ror-tu dak-u Seyir. 9 Unto ooge ogur-tu ya'ag-u Isuwa, net-u Edom, wu ooge u shu'ut u gas-u ror-tu dak-u Seyir. 10 Dim-tu ya'ag-u campa-ne Isuwa ya: Eripaz (wa'-u Ada neta Isuwa) u Rewer (wa'-u Basemat neta Isuwa). 11 Yaag-u campa-ne Eripaz: Teman, u Omar, u Zepaho, u Gatama, u Kenaz. 12 Eripaz otte neta ur-kit wu na foge Timuna. Wa mate Amarek wu ooge neta us-kit Eripaz. E ooge ya'ag-u ya'ag-u campa-ne i neta Isuwa Ada. 13 Yaag-u campa-ne Rewer: Nahat, u Zera, u Shamma, u Miza. Ine e o ya'ag-u ya'ag-u neta Isuwa Basemat. 14 Yaag-u campa-ne neta Isuwa Qhoribama gwup-u Ana tumsu wa'-u wa'-u Zibeyon, e wa mate Isuwa: Jewus, u Jaram, u Kora ne. 15 Ine e ooge ut-faruk u tek-u ya'ag-u Isuwa wu shu'ute yu-Yat-ya ut-ko u-tat. Yaag-u campa-ne Eripaz mat-du u-shu Isuwa, Wa shu'ute yu-Yat-ya ko-ur Teman, Omar, Zepaho, Kenaz, 16 u Kora, u Gatama, u Amarek ne. Ine e ooge i-yate ur-ko dak-u Edom wu rwune dugu Eripaz. Ine beet e ooge ya'ag-u ya'ag-u Ada. 17 Yaag-u campa-ne wa'-u Isuwa Rewer: Nahat, u Zera, u Shamma, u Miza ne. Ine i-yate kodu rwune dugu Rewer

Edom; e ooge ko-du ya'ag-u neta Isuwa Basemat. **18** Yaag-u campa-ne neta Isuwa Ohoribama: Yu-Yat-ya Jewus, u Jaram, u Kora ne. E ooge i-yate i rwune dugu neta Isuwa Ohoribama gwup-u Ana. **19** Ine o ya'ag-u campa-ne Isuwa (wu na zu Edom), tumsu tunto o faruk-ut e. **20** Tunto o dim-tu ut-ko tu ya'ag-u campa-ne i rwune dugu-du Seyir ya-Hori-ne, e o u shu'ut u dak-u Edom: Rotan, Shobar Zibeyon, Ana, **21** Dishon, Ezer, u Dishan. Ine o i-yate ko-du ya'ag-u campa-ne Hori, ya'ag-u Seyir, e o shu'ut u dak-u Edom. **22** Yaag-u campa-ne Rotan e o: Hori u Heman, huno-u ya-i neta Rotan wa na zuye Timna. **23** Yaag-u campa-ne Shobar: Arban, Manahat, Ebar, Shepaho, u Onam ne. **24** Yaag-u campa-ne Zibeyon e o: Aya u Ana. A-na wu hyane fug-su m-per yu bu-mu m-dung ur-dog da-u wa ooge u gwat-du janka uso wa. **25** Ana otte yaag yur: Ya-du ur-campa na zu wa Dishon tumsu ya-du ur-gwup na zu wa Ohoribama. **26** Yaag-u campa-ne Dishon e o: Hemadan, Eshaban, Itaran, u Keran. **27** Yaag-u campa-ne Ezer e o: Birhan, Zaaban, u Akan ne. **28** Yaag-u campa-ne Dishan e o: Uz u Aran ne. **29** Ine e o i-yate ko-du Hori: Rotan, Shobar, Zibeyon, Ana, **30** Dishon, Ezer, u Dishan. Na panug dim-tu ko-ur Hori u dim-tu i-yate ne, e o u shu'ut u dak-u Seyir. **31** Tunto o dim-tu ut-faruk tu ooge ur-faruk u dak-u Edom kanda wakun faruk wa nom ur-faruk dak-u Isra: **32** Bera (zwaru Beyor), wa shu'ut faruk-du Edom. Dim-du bo-u na zuye Dinahaba. **33** Da-u Bera mare, Jobab zwaru Zera dugu Bozara, wa shu'ut ur-faruk. **34** Da-u Jobab mare, Husan dugu dak-u Tema-ne wa duus ur-faruk. **35** Da-u Husan mare, Hadad

zwaru Bedad wu re bo-u Midiya dak-u Mowab, wa re ur-faruk. Dim-du bo-u wa o na zuye Afit. **36** Da-u Hadad mare, Samara wu rwune dugu bo-u Masareka wa shu'ut faruk. **37** Da-u Samara mare, Shawuru wu rwune dugu bo-u Rehobot u Gas-u gi-yu Yufiretis wa shu'ut faruk. **38** Da-u Shawuru mare, Baar-hanan (zwaru Akubor) wa duus ur-faruk. **39** Ba Baar-hanan zwaru Akubor mare, Hadar shu'ut faruk, dim-du bo-u wa na zuye Pawa. Dim-du neta wun de na zuye Mehetaber gwup-u Matad, gwup-u Mezahab. **40** Tun-to to o dim-tu i-yate i rwune dugu-du Isuwa, i ooge u shu'ut ut-be e te'e uka ko-ut e: Timna, Arba, Jetet, **41** Ohoribama, Era, Pinon, **42** Kenaz, Teman, Mibazar, **43** Magadiyer u Iram ne. E ooge i-yate Edom, u e otte u shu'ut u dak-u e otte. Isuwa ooge uso u Edom-ne.

37 Yakubu shu'ut u dak-u Kan'ana, be-du uso wa tamte shu'ut-du ur-hamut. **2** Ogor-tu ya'ag-u Yakubu ya: Da-u Yusuhu ooge us-hak op us-ta'er, wa o u gwat-du bandu ut-bisa u tu-wuto wa ne, ya'ag-u campa-ne Biruha u ya'ag-u campa-ne Zirpa, neta-tu uso-u wa, se wa haatun uso e rem-su za so-se u mottu nomu tu-wuto wa ooge ut-nom. **3** Isra cwanug Yusuhu m-zeg ya'ag-u campa-ne wa beet, remu zu wa matuk wa' u da-u nengen-ur wa. Isra nomu Yusuhu toggo-u so-ya. **4** Da-u tu-wuto wa hyane uzu uso-u e zek-u cwan-ut wun, e gugum wun. E nomtu wun rem-us so-se da. **5** Yusuhu nom bo' da-u wa ware tu-wuto wa ne bo'u wa nome, e sur m-gugum wa. **6** Wa zu un "Hogon bo'u um nome. **7** Da-u in ooge u gugur-du gug-tu fat u-tak se du ri gug-de yune ur-ees m-kim, da-u o tu no gug-to haane to gunus du ri gug-de to kwukut u-

dak.” 8 Tu-wuto wun zu wun, “¿Bo ut-sa bo shu'ut faruk u-domu it? ¿Bo ut-gwat uzu bo ut-shu'ut faruk-u it?” Se e sur m-gugum wun remu bo'u wa nome u nom-u wa waru e ne. 9 Da tase sur m-nom okon bo' o. Wa waru tu-wuto bo'-u o, wa zu, “Hogon, um swurug m-nom okon bo' o, sedi u uno da-o, ur-ho, u pyaat ne, u reger ne op-u yur e he ut-jwun u shu ri.” 10 Uno da-o wun wargu uso ro bo'-u o uka wa wartu or-ut wa ne, se uso wun hagusse wun. Wa zu wun, “¿Bo m-hyan uzu ino ro u-me ne u tu-wuto ro ne it-u ut-haan it he ut-jwun u-dak u-shu ro?” 11 Sedi tu-wuto Yusuhu o ur-shub, uso wun hu us-dorog uzu, yan-o bo'u no ooge ut-zu. 12 Dekun ho-de or-ut wun o u gwat-du ban-du ut-bisa tu uso e u Shekem. 13 Isra zu Yusuhu, “Uka bo nupte, tu-wuto ro o u gwat-du ut-bisa u dapus Shekem. Zonge um tom bo udu e.” Wa zu wun, “Um zongte.” 14 Se uso un zu wun, “De'e, bo hyan tu-wuto ro ne u ban-du ut-bisa ne uka e otte, se bo mun bo waru me uka e otte.” Yakubu tom Yusuhu dugu fug-yu Hebron m-ha Gas-u Shekem. Da-u Yusuhu teye bo-u Shekem, 15 wakun net wa hyen wun ut-riig ur-dog wa shit wun, wa zu wun, “¿Yan-o bo ooge ut-goot?” 16 Yusuhu zu, “Um o gotu tu-wuto ri ne. Gag jab, ¿ko bo waru me be-du e otte u gwat-du ut-bisa?” 17 Se net-u wa zu wun, “U, un yunge dugu ane, sedi um hok un o ut-zu, ‘Yage in de'e u gas-u Dotan.’” Se Yusuhu dor or-ut wa ne m-ha Dotan, wa bit un ukun u Dotan. 18 Da-u or-ut Yusuhu hyanne wa u daan, e nup wa dugu m-ra. Da-u wa nomne ut-mor u un ne, un gug nu-ut un uzu un ho Yusuhu. 19 Un zu or-ut un ne, “Wa-bo'-u wa ya jit u one. 20 Haanun, yagun in hoon

wun na guns wun u men-tu ur-gan u-me du-ut tun-to se
na zu nom-yu ur-dog hooste wun. Na hyan ma-du bo'-u
wun uka o dote ut-nom!" 21 Da-u Ruben hoge nom-u un o
ut-sa ut-nom, wa su wa ruut wun dugu kom-ut un, Ruben
zu un, "Ana ho wun da. 22 Ana aguz m-hyu da. Gunsun
wun u men-tu ut-ur ur-du u ane u-me ur-dog, sedi taas u
wakun o m-tam wun da." Ruben zuug iya remu uzu wa
ruut te wun m-yasa dugu-du e u wa muut wun udu uso
wun. 23 Da-u Yusuhu teene be-du or-ut wa ne otte, se e
kemusse toggo-u so-ya yu wun otte m-wa e host ya. 24 Se
un kub wa, un guns wa u men-tu ur-du du zatte m-bu da,
bu-mu zaar de da. 25 Un o u shu'ut u re-du nom ut-re, se
un jakus is un hyan ban-du Isma'iru-ne a-u-cerpa-ne, e
oon dugu Giriyad. E gakkun rakum-u e cwu-tu wus u-
hakun ne ut-go ut-go, u noog-mu mur ne, e o dom-u u-
fun u huutu to u Masar ut-bab. 26 Yahuda zu huno-ut wa,
"¿Yan swurmo in do'e ut-kwum a in hoon or-u in tumsu
in takus hyu-m wa? 27 Haanun, in bupus wun udu net-u
Isma'iru-ne. A in o m-tam wun da, ba shu'ute or-u in wa
u oye. War-u in o u hyu-m in ne." Or-ut wun ees u nomu
wun waru e ne. 28 Da-u netu u-cerpa tu Midiya-ne ne
haane, tu-wuto Yusuhu rwutun wa dugu ut-u ur-du. E
bupus wa udu net-ut to kwam-ut pus-to shik ur-shik, na
kub wa m-cwa u Masar. 29 Da-u Ruben barme u be-du du-
ur re wa hyanug Yusuhu da, se wa kemusse cwu-tu u-
war u wa u remu namu jab. 30 Wa aruk m-mu udu or-ut
wa ne wa zu e, "Wa'-u wa zamun ukun da, u da-o ¿re-
o um dote ut-nom?" 31 Se or-ut Yusuhu ho gobor-du
u-gwaar, e guns toggo-u Yusuhu hyu-mu u-gwaru mo.

32 Un kùb toggo-u so-ya ya un muutu uso un tumsu un zu, “It kwumug toggo-u inya. Gwat bō hyan kō toggo-yu zwaru ró ya re.” 33 Wa nup ya. Wa zu, “Toggo-yu zwaru ri ya, yakun nom-yu ur-dog tuuste wa, za u-sakna na tuuste Yusuhu.” 34 Yakubu kemusse toggo-yu u-waru wa. Wa wu cwu-tu kose-du namu jab wa nom m-roog u-tat wa o dorog-us Yusuhu. 35 Yaag-u wa beet e haan e rustu wa jab, sedi e kerge rustu jab-u wa da. Wa zu, “U tek-u namu jab se, um heeg u-sag u be-du zwaru ri otte.” Se wa nom us-kan u remu Yusuhu. (Sheol h7585) 36 Da tase, net-tu Midiya-ne e bupse Yusuhu udu Potipa wu ooge u tek-u i-yate Faruk-u Masar, Potipa wa ooge yu-Yat-ya e'-du pyu.

38 U da-u o, Yahuda yage tu-wuto wa u tu-dimu wa ne. Wa do'e wa shu'ut udu wakun campa wa wu bo-u Aduram na zu wa Hira. 2 Kuna Yahuda hyente gwup net-u Kan'ana wa'-u Shuwa. Yahuda gu wa wa roog u wa ne. 3 Wa nom ut-men wa mut ya-du ur-campa, na te'e wa ur-dim Er. 4 Wa sur m-nom ut-men wa mut ya-du ur-campa na te'e wa ur-dim Onan. 5 Wa mut tumsu ya-du ur-campa wa te'e de ur-dim Shera. U da-u Yahuda o Kezib da-u o wa matu Shera. 6 Yahuda nongu mat-du u-shu wa Er ur-gu, na zu neta wa Tamar. 7 Sedi Er, mat-du u-shu Yahuda, net-u yo-wa wa udu Yawe; se Yawe ho wa. 8 Se Yahuda zu Onan, “Rooge u neta yu-wuya ró ne, yu-wuya ró marug za wa'. Remu iya ga bomsu wa bo roog u wa ne kō bō kwumu yu-wuya ró yaag i do'e re-du og-ur wa rem uzu iya-o kim-us in zutte bō nom.” 9 Sedi Onan nup uzu ya'ag-u e za shu'utu ya'ag-u wa da; da-u wa ooge m-roog u neta yu-wuya wa ne, se wa daas ut-bas u-dak u

taas wa matu yu-wuya wa yaag da. 10 Sedi nom-u wa nome shu'ute nom-u yo-o udu Yawe; se wa kub fat-ur ro.

11 Yahuda zu Tamar kumu wa, "Shu'ute uka bom-us u bu-u uso-u ro, se Shera zwaru ri rogomte." Wa nong iya remu zu wa nong us-dorog uzu, "Wa kere ut-mar kowa, uka tu-wuto wa." Se Tamar aruk m-mu wa shu'ut u bu-u uso wa. 12 Da-u hak-su nome u-tat neta Yahuda, gwup-u Shuwa, marug. Da-u Yahuda tase namu jab, wa do'e u Timna, udu net-tu ooge orru can-tu ca wa, u huub-u wun ne Hira netu Aduram wa do'e u wun ne. 13 Da-u na waru Tamar, "Uzu uso-u campa ro u fun-yu ha-mu Timna u remu wa or-ut ca wa." 14 Tamar nak uzu Shera rogomte, sedi okon nomo zaar u na nome uzu u wa haan wa ga wa da. Remu iya wa host cwu-tu ut-bomos wa hobogse hi-ur wa u-gere remu wa engusse hi-ur wa. Se Tamar shu'ut u kit u-fun yu na tote me bo-u rek-o u na zuye Enayim, yu ooge dom-u fun-yu ha-mu Timna. 15 Da-u Yahuda hyane wun, wa kub uzu wa-u-as wa, remu uzu wa hogopte shu-u wa u-gere. 16 Wa nak uzu kumu wa da, wa do'e udu wa u kit-u fun. Wa zu, "Haane um roog-u bo ne." Se Tamar zu, "Yan o bo de ya'u me u bo roogte u-me ne?" 17 Se wa zu, "Me ya'u bo ya-u gwaar ban-du gwaar-u ri." Tamar zu, "Okon oro u bo do'e ya'u me u do'e ut-shu'ut us-nap kanda bo tomtun me u-gwaar?" 18 Wa zu, "Yan go-du us-nap se bo ut-sa?" Tamar zu wun, "Hatun me kom-yu m-ha ro, u-regez yu gekes ne u kwat-yu u-kom u ro ne yu otte dim-ur ro ne." Se wa yase to udu wun. Se Yahuda roog u wun ne, se Tamar nom ut-men dugu-du wun. 19 Da un tase, Tamar yune m-mu, wa hast gerre-

yu wa hopse, se wa wu cwu-tu ut-bomos wa. 20 Da tase Yahuda tom huub-u wa Hira netu Aduram u ya-u gwaar ne, u remu wa kabtu nom-tu wa yase neta-u ya, sedi Hira hyanug Tamar da. 21 Se wa shit campa-ne i ooge ukun, wa zu, “¿Hene o kaar-yu be-du m-gir yu ooge u ana otte, kaar-yu nome ut-huuk u Enayim u kit u-fun?” E zu wun, “Yakun kaar ya yu be-du m-gir zaar u shu'ut u ane da.” 22 Se wa mu udu Yahuda, wa zu, “Um hyanug wun da. Net-tu o ukun e zuug, ‘E tamug nap-du u-kaar o ukun u be-du m-gir da.’” 23 Yahuda zu, “Yage wa shipus nom-tu wa otte, taas in shu'ut nomtu ut-numus da. Me ya um tom-ut te wun ya-u gwaar yu o yunne, sedi bo hyanug wun da.” 24 Da pyaat-su us-tut arke, na waru Yahuda, “Kumu ro Tamar cwaag u fun-yu m-kaar, u remu iya wa o ut-men ne.” Yahuda zu, “Rwutun wun u dim-u u-bo, no doos wun u-ra se wa marug.” 25 Da-u na rwutun Tamar u remu na hoot wa, se wa nom tom udu kumuwa uzu, “Se wa zu um o ut-men ne dugu-du net wu otte tun-to nom-to. Gwatun to no hyan ko wana otte to. Kom-yu m-ha wa ya u kwat-yu u-kom u wa ne u regez yu gekus wa ne.” 26 Se Yahuda bakus nom-ut to. Wa zu iya o “Wun zek me urmot, remu zu um yaag wun wa'-u ri Shera wa ga wun da. Um nom-ug nomu so-o da.” Wa swurug m-roog u wun ne tumsu da. 27 Da da-u ur-mat nome, se Tamar mut ya-ut-zwar yur. 28 Da-u wa ooge ur-mat, wa-gan rwutun kom-u wa u-do; Se wu ooge u mastu wun wa kub u-randi wa gagu wa ur-kwaz-du u-kom. Wa zu, “Unwa wa ba-e m-rwuun.” 29 Sedi da-u wa haste komu wa, oru wa bu m-rwuun. Wa mastu wun zu, “Gwat uka bo mortun m-yat

iya!” Se wa te'e wa ur-dim Perez. 30 Du-dim rwuun u randi-u jaz-ya ne m-gag u kom-u wa, na zu wa Zera.

39 Da tase, ko-du Isma'iru-ne e kub Yusuhu m-ha u Masar. Kuna Potipa oot-un Yusuhu dugu-du un. Potipa net-u Masar wa wu ooge u tek-u i-yate Faruk tumsu yu-Yat-ya yu ur-e' wu nome e'-du faruk. 2 Yawe o ur-kot u Yusuhu ne. Da-u wa ooge u shu'ut u bu-u yu-Yat-ya wa netu Masar, wa shu'ut wa re-du ur-korro u nom-u wa o ut-nom u-beet. 3 Potipa hyanug uzu Yawe u-Ru o ur-koto u Yusuhu ne, remu zu wa yaag Yusuhu re-du ur-korro u nom-u wa o ut-nom u-beet. 4 Yusuhu kum hyu-m pusmo udu Potipa wa nom ur-so u wa ne. Wa wu Yusuhu shu'ut wa-gwat-du bu-u wa u nomu wa otte ne u-beet. 5 Dugu da-u o Potipa wu Yusuhu wa shu'ut yu-Yat-ya bu-u wa u nomu wa otte ne u-beet, Yawe wa'agu bu-u net-u Masar Potipa nu-u so-o u rem-u Yusuhu. Nom-tu u-bu wun ut-beet to hu m-da hon-hon, u nom-tu ur-tomu wun ne, u bisa-tu u-bu ne to hu u re-u u-shu. 6 Potipa yasugwat-du nom-tu wa otte ut-beet, ko-uyan shu'ut u kom-ut Yusuhu. Potipa ruus-u fun-u ko-uyan u-beet. Ga-du ut-re de Potipa dote u nom-du us-dorog u warre. Yusuhu otte u-ma u-war u so-o u zarru m-hyan u zarru u-shu ne. 7 Remu iya, da okun da-o nome neta Potipa got war-u Yusuhu wa heese cwan-ut Yusuhu. Dekun ho-de wa zu wa, “Haane bo roog u-me ne!” 8 Yusuhu gugum, wa zu neta yu-Yat-ya wa, “Gwat! Uso u-bu ri, za wadu jab-u okon u bu-u uno da. Nom-u wa otte u-beet wa ya'aste ko-uyan u kom-ut ri um ha gwat-du to. 9 U-bu ane wakun zaar wu zege me da. Yu-Yat-ya ri hooste me okon u ana

da se bō, u remu zu bō neta wa bō oye. ¿Re-o um dote u nom-du nom-ut yo-to ut-ba'as ne u shu u-Ru?” 10 Neta-u ya re u-shu nomu Yusuhu us-rem ko-uyan ho-de, Yusuhu gugum wa roog u wun ne, ko wa dapurse wun. 11 Dekun ho-de Yusuhu cwaag u-bu remu wa nom-ut ank-mu u-bu, u tek-u tok-ne wakun zaar u-bu da. 12 Se neta-u ya shipis toggo-u Yusuhu. Wa zu, “Rooge u-me ne!” Yusuhu ru m-som u-do, sedi wa yage toggo-u wa u kom-ut wun. 13 Da-u wun hyane Yusuhu somog, wa yage kus-tu m-wa u wa udu wun wa aruk m-som m-rwu u-do, 14 se neta-u ya fog tok-ne u-bu wa. Wa zu un, “Gwatun! Campa ri haatun tok netu Ibra-ne u ane wa muute na ragne! Wa cwagun u kur-u ri u remu wa nomtu me ur-ryapuk, um nom ut-jar m-yat. 15 Da-u wa hoge um nong ut-jar, se wa ru u-bu m-som, wa yage toggo-yu do u wa udu ri.” 16 Wa cin toggo-yu u-war u Yusuhu se da-u yu-Yat-ya wa muune. 17 Se wun ware campa ro nomu nome, uzu, “Tok-u wa wu bō kabne in dugu Ibra-ne, wa cwagun u-me kur-u ri wa o ussa wa nomu me ur-ryapuk. 18 Tumsu da um nome ut-jar, wa aruk m-som. Wa yage toggo-yu do wa u kom-ut ri, wa som m-rwu u-do.” 19 Da-u yu-Yat-ya Yusuhu hoge nomu neta wa ware, uzu iya o tok-u wa nomte neta wa, se Potipa nom jab sok. 20 Se yu-Yat-ya Yusuhu huut wa u bu m-tok be-du faruk cinte i nome wa ut-ba'as, wa shu'ut ur-kot u tok-ne. 21 Yawe o ur-kot u Yusuhu ne u bu-u m-tok, wa kose wa ut-cwan, wa kum hyu-m pumo udu wa e'-du bo-u m-tok. 22 Yu-Yat-ya a e'-du bu-u m-tok yasu Yusuhu gwadu a-bu-u m-tok, ko-uyan o na o ut-nom Yusuhu wa o yu-Yat-ya. 23 Yu-Yat-ya a-bu-u m-tok

yage kō-uyan u kom-ut Yusuhu. Yawe o ur-kot u Yusuhu ne, wa yaag wa re-du ur-korro u bu-u m-tok.

40 Da-u okon da-o arke, se tok-ne Faruk-u Masar yur nom nom-u nase faruk jab. Yu-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yu-Yat-ya zwa-u wa ur-beredi ne e beet e nomu yu-Yat-ya e nom-u na-su Faruk-u Masar jab. **2** Se Faruk-u Masar naas jab sok u remu i-yate wa ne yur, yu-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yu-Yat-ya zwa-u wa ur-beredi ne. **3** Wa tage e u bu-u yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok ne u be-du Yusuhu otte tage. **4** Yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok wu' Yusuhu wa shu'ut wa-gwat-du un. Da-u un ooge me bu-u m-tok u-da u-tat. **5** M-gyup m-gan, yu-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yu-Yat-ya zwa-u wa ur-beredi ne e nom bo' u-da u-gan bu-u m-tok, bo' un beet kowan o mu wa sha-mo. **6** Da-u Yusuhu haane udu un ur-wun, wa hyen uzu un o namu jab. **7** Yusuhu shit i-yate i o m-tok udu Faruk-u Masar, i oye ur-kot u wa ne u bu-u m-tok-u yu-Yat-ya wa. Wa zu e, “¿Yan-o no otte u na-su shuut no inya?” **8** E zu wun, “It nong bo' it yur. Wakun zaar hen wu de waru it zun-mu bo'-us o da.” Se Yusuhu zu un, “Ru-o yu'e zun-mu ko-uyan, warun me bo'-su no nome.” **9** Yu-Yat-ya ya-du faruk nom-tu ut-swa waru Yusuhu bo'-u wa nome, wa zu, “U-me bo' um hyang te-yu inabi u-shu ri. **10** Te-yu inabi ya o us-fe ne us-tut. A wa tak-ne nom-du ut-ran, se pyak-ut tu rwuun, za wa'as ya'ag-u inabi rwuun. **11** Me hen um o m-shup u kok-u m-bu faruk ne u kom-u ri, se um kub yaag-u inabi um vins e kok-du m-bu tumsu um yas Faruk-u Masar de u kom-u wa.” **12** Yusuhu zu wun, “Zun-mu bo'-u ro ya. Fe-us se us-

tut roog-mo ut-tut. 13 Ba roog-mu ut-tut ar-ke, Faruk-u Masar do'e rwutun bo dugu bu-u m-tok, wa de mutu bo u og-ur ro. Tumsu bo shu'ut wa ya-du faruk nom-tu ut-swa uka bo otte m-nom ur-takun. 14 Bakse me a nomu um waru bo shiye. Nomu me ur-sege bo nomu Faruk-u Masar us-rem u remu ri, u remu na rwutun me dugu bu-u m-tok uno. 15 Me na kabun me ur-beb dugu dak-u Ibra-ne, u haan u Masar. Um nong okon u kore uzu na hatun me u ana bu-u m-tok da." 16 Da-u wu zwa-u Faruk ut-beredi hoge zun-m somo mu na ya'e wa ya-du faruk nomtu ut-swa u bo'-u wa, se wa zu Yusuhu, "Ko me um nomug bo' um o koor-tu ut-beredi ne ut-tut u-domu hi-ur ri. 17 U-dom koor-du shuug u nom ut-re so-to ne ut-go ut-go u na nome remu Faruk-u Masar, tumsu no o re-du o dugu koor-du o hi-ur ri." 18 Yusuhu zu, "Zun-mu bo' ro ya, koor-ut to ut-tut roog-mo ut-tut. 19 Nom-u bo' o ya-du m-zunu ya. U tek-u roog-mu ut-tut, Faruk-u Masar de kupsu hi-ur ro, dugu war-u ro. No ur-dog do'e tu-du war-u ro." 20 U ho-du ur-tuturse, de oye ho-du bakus-du mat-ur Faruk-u Masar ne, wa zongte i-yate wa ur-morog. Se wa rwutun wa yu-Yat-ya ya-du faruk-u nom-tu ut-swa, u yu-Yat-ya zwa-u faruk ur-beredi ne, wa haatun e u shu nengen-ut wa. 21 Se wa muut yu-Yat-ya ya-du faruk nom-tu ut-swa u og-du wa otte, kowa ut-re u-shu u ya-du Faruk-u Masar m-bu u kom-u wa. 22 Tumsu Faruk-u Masar tur yu-Yat-ya a zwa-du ut-beredi u-ho u-dom u-te uka Yusuhu wartu un da-u wa ooge ya-du un m-zun. 23 M-ha iya ne yu-Yat-ya ya-du faruk nom-tu ut-swa bakuste u Yusuhu ne da, wa kuus ut-to wa ne.

41 Da-u shu-du hak-su us-yur arke, Faruk-u Masar nom bo', uzu wa o ees u kit-u gi-yu Niru. **2** Da-u na' ta'er, i oye m-yar ne, ut-birig ne, rwuun dugu gi-yu Niru. E heese tudu gwa-tu oye u-kit u-gi. **3** Se eken na'-e ya ta'er za ut-birig, m-ga ne za so-ye, e rwuun tumsu dugu gi-yu Niru. E ees u dim-u na' ta'er i otte ut-birig ne dap-us u-gi. **4** Se na' i m-ga i za so-ye toromse na' ut-birig. Da-u o Faruk-u Masar zute. **5** Tumsu roog-mu kos wa. Wa sur m-nom bo' u-yurumse, rop-tu hyu ut-ta'er, tu so-to sok tu shuuse yaag sok, to cwun u-domu kamb-yu u-hyu u-gan. **6** U dim-u un, seken kamb-su hyu se us-ta'er se apun, su za ut-birig. Da-u mya-mu udom furne, se rop-tu hyu to ryamusse, to guus. **7** Rop-tu hyu to tu za ut-birig to toromse rop-tu hyu ut-ta'er tu m-yar, tu shuse yaag. Se Faruk-u Masar zute; wa hyen uzu bo' o. **8** Se ur-wun, jab-u Faruk-u Masar nuus. Se wa tom na fagnu wa a-u-gwat-ne u a-m-nap-ne i dak-u Masar beet. Se wa waru e bo'-us wa. Na kwumug wu waru wa nu-du bo'-us se da. **9** Da-u o yu-Yat-ya ya-du Faruk-u Masar nom-tu ut-swa zuye, "U ya-o, um bakuste u baas-ut ri ne. **10** Faruk-u Masar hog us-ryap u tok-u wa ne, tumsu Faruk-u Masar huut me u wa zwa-u faruk ur-beredi ne u bu-u yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok ne. **11** It nomug us-bo' it beet m-gyup m-gan, kohene bo' o otte mu wa zun-mo. **12** Wakun zwar-wa oro ukun ur-kot u it ne, net-u Ibra-ne, tok-u yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok ne. It waru wa bo'-us it, se wa waru it zun-mu bo'-us it. Wa waru kowan zun-mu bo'-u wa nome. **13** Ko-uyan nom hon-hon uka wa zutte. Na mutun me u og-ur ri uka wa zutte wu ya-du faruk nom-tu ut-

swa. Wa zwa-u faruk ur-beredi na ho wa.” 14 Da-u faruk hoge iya, wa tom tok-ne, na fagun Yusuhu. E do'e e fagun Yusuhu, dugu bu-u m-tok. Da-u Yusuhu tase u-or se wa wu tokon kus-to, wa aruk m-cwa wa ees u-shu Faruk-u Masar. 15 Faruk-u Masar zu Yusuhu, “Um nomug bo'. Um kwumug wakun wu waru me zun-mu bo'-u o da. Tumsu um hok uzu bo ye'e zun-mu bo'.” 16 Yusuhu zu Faruk-u Masar, “Me wa ye'e zun-mu bo' da, sedi Ru-o ya'u Faruk-u Masar zun-mu wa ooge ussa.” 17 Se Faruk-u Masar zu Yusuhu, “U bo'-u ri, um o ees u kit-u gi-yu Niru. 18 Se na' ta'er rwuun m-yar ne, ut-birig ne, dugu me u-gi yu Niru, se e heese tu-du gwa-tu o u kit-u u-gi. 19 Tumsu eken na'-e rwuun u dim-u e za ut-birig, za so-ye. Um tamug hyan-du go-du e u dak-u Masar da. 20 Se na' ta'er, i za ut-birig i za so-ye, toromse na' ta'er i ut-birig. 21 Tumsu da un toromse e, wakun zaar ut-nap uzu un cwarug okon da, remu zu e omon m-ga ne uka ur-takun. Da-u o um yune. 22 “Se roog-mu sur m-kab me, tumsu um nom okon bo' o, um hyanug rop-tu hyu ut-ta'er, to shuuse yaag sok tu so-to, to cwugun u-dom u-kamb u-gan. 23 U dim-u e, tokon rop-tu hyu to ut-ta'er to cwuun to zatte yaag da. Da-u mya-mu udom furne, se rop-tu tu hyu to ryamusse, to guus. 24 Se rop-tu ryaamse toros rop-tu hyu ut-ta'er tu so-to to. Um wargu a-u-gwat-ne sedi wakun kerge waru me bo'-u ri da.” 25 Yusuhu zu Faruk-u Masar, “Bo'-us ro o us-gan. Ru-u wargu Faruk-u Masar nom-u wa ooge ussa ut-nom. 26 Na'-u so-ye ta'er hak-se us-ta'er, rop-tu hyu to ut-ta'er hak-se us-ta'er, nom-o u-gan tumsu bo'-se us-gan. 27 Na' ta'er i otte m-ga za ut-birig, i rwuune u-dim

tumsu hak-se us-ta'er. Tumsu rop-tu hyu to ut-ta'er za yaag i mya-mu u-dom furne e ryamusse: to ooge hak-su us-ta'er su us-mer. 28 “Iya otte uka um zutte Faruk-u Masar, Ru-u koksu Fir'una nomu wa do'e ut-nom. 29 Na do'e u nom-du us-hak us-ta'er su nom-ut-re sok dak-u Masar u-beet. 30 Sedi hak-su us-mer us-ta'er do'e u dornu dim. U da-u o na do'e u ku'us ut-to u nom ut-re u na nome ne u-beet u dak-u Masar. Tumsu mer-su do'e u nom-du u-tat u-dak u-beet. 31 Mer-su do'e ut-shu'ut uka zu na tamug nom-du nom ut-re u Masar da, u remu tat-u us-mer su na do'e ut-nom. 32 Nomu wa-e bo' hatun us-fun us-yur udu Faruk-u Masar na o ussa wa nap nomu do'e ut-nom uzu Ru-o nome dorog-su nom-du o nom-o u hi-du war-wa, tumsu Ru-u do'e u nom-du o za m-tumb. 33 “Remu iya, yage Faruk-u Masar sa net wa-m- nap u net wu otte dorog-us so-se ne, wa shu'ut yu-Yat-ya u gwat-du dak-u Masar. 34 Yage Faruk-u Masar wa i-yate u-dak u Masar. E kargusse u-gan ut-tan u tek-u nom-tu ur-tom tu na do'e ut-kwum hak-su us-ta'er su na dote nom-du nom ut-re sok. 35 E do'e u kargusse nom-tu ut-re tu hak-us so-se su nom ut-re su one u tek-u beb-ur Faruk-u Masar, na cin to ut-bo u na kum-ut nom ut-re. 36 Nom ut-re o do'e ut-shu'ut ur-cun u remu u-dak, u na kum-ut nom ut-re u hak-su us-ta'er su us-mer su do'e u haan dak-u Masar, taas u net-tu u-dak u mar us-mer da.” 37 Rem-us se nom Faruk-u Masar ur-zwar u tu-yat-to wa ne. 38 Faruk-u Masar zu tu-yat-to, “Inu kwumu net go-du wa wu otte Yar u-Ru?” 39 Faruk-u Masar zu Yusuhu, “Remu zu Ru-u koksu bo tun-to nom-to, wakun zaar wa

dorog-us so-se wa-m-nap uka bo da. 40 Bo shu'ut yu-Yat-ya u pada-u ri. Tumsu net-ut ri ut-beet e do'e yas u hi-du war-e udu ró, e ya bo m-zeg. U-domu pora-du ur-faruk de um dote u zeg-du bo u warre.” 41 Faruk-u Masar zu Yusuhu, “Gwat, u da-o um wa'ag bo shu'ut ur-faruk dak-u Masar u-beet.” 42 Se Faruk-u Masar host kwaan-yu ut-komu wa, wa wa'-u Yusuhu ya u-jo-u, tumsu wa wa'-u Yusuhu cwu-ut so-to. Tumsu faruk wa'-u wun regez shik yu u-kwam yu bu-mu ut-ro u geksu wa. 43 Faruk-u Masar zonge Yusuhu wa sak u-domu keke-yu u-jwaak ka wa ur-sege wa, remu wa shu'ut wa ur-sege faruk. Se net-tu yune ut-jar uzu, “Ya un ur-be!” Na wa'ag Yusuhu wa shu'ut yu-Yat-ya dak-u Masar u-beet. 44 Se Faruk-u Masar zu Yusuhu, “Me o Faruk-u Masar, tumsu da ees-ut ró ne da, wakun zaar Masar wu do'e u nom-du okon nomo da.” 45 Faruk-u Masar wa'-u Yusuhu dim-ur po-de na zu Zapena-Paneya. Se wa yu Yusuhu Asenat gwup-u Potipara ur-gu wa-toog bo-u On. Yusuhu aruk m-cwa dak-u Masar u-beet, u wa shu'ut neta wa. 46 U da-u o Yusuhu o us-hak ur-shik-u op, da-u wa cwaye u nomu Faruk-u Masar m-ank. Remu wa nom-ut ank-m wa, wa yage u-pada u faruk m-caw dak-u Masar. 47 Da u hak-su us-ta'er nome su nom-ut-re nom ut-re nom u-tát u-dak u-beet. 48 Yusuhu kargusse nom ut-re u hak-su us-ta'er su nom-ut-re u dak-u Masar. Tumsu wa cin nom ut-re ut-bo. Ko-u-he bo-o wa wu na kargusse nom ut-re u na gwaye u tak-tu us-kit ut-beet. 49 Yusuhu kargusse nom ut-re u-tát, uka hereg-mu u-gi. Se wa yage ut-ogor remu zu wakun zaar u keru ut-ogor da. 50 Kanda hak-su

us-mer u teen, Asenat gwup-u Potipara wa-toog-u bo-u On, neta Yusuhu wa matu Yusuhu yaag-u campa-ne yur. **51** Yusuhu te'e mat-du ur-takun ur-dim Manase. Wa zu, "Ru-u wa'ag um kuuste ut-to u tok-m ri ne u net-tu bu-u uso ri ne." **52** Ya-du ur-zwar du u-yurumse Yusuhu zu wa Ifaramu. Wa zu, "Remu zu Ru-u yaag me yaag u dak-u um nomte m-tok." **53** Hak-su us-ta'er su nom ut-re u-tat teeg ur-ma u dak-u Masar. **54** Se hak-su us-ta'er su us-mer takun, uka Yusuhu zutte. Se mer-su haan u dak-tu o m-gan u Masar ut-beet. Sedi Masar nom ut-re oró. **55** Da-u mer-su heese Masar, net-tu do'e udu Faruk-u Masar e nomu wa us-kan uzu nom ut-re zarra. Se wa zu un "Deen udu Yusuhu, nom-u wa zu no u-beet, se no nom." **56** Da-u mer-su goone kohene u-dak u-beet, Yusuhu tukus be-tu nom ut-re otte. Wa babu un remu zu mer-su nomug u-tat Masar. **57** Tumsu net-tu haan dugu dak-tu us-kit u Masar e oot nom ut-re udu Yusuhu, remu zu mer-su nong u-tat u-dak u-beet.

42 Da-u Yakubu nape uzu nom ut-re oro u dak-u Masar, wa zu ya-ut-zwaru wa, "¿Remu-u yan o no otte u shu'ut u gwat-du hi-du war-no? **2** Um hok uzu nom ut-re oro u Masar, deen no oonu in nom ut-re ko in ut-nom ur-fat, u taas in mar da." **3** Se tu-wuto Yusuhu net-ne op e aruk m-ha u Masar, u remu e ootun nom ut-re. **4** Sedi Yakubu tomog Banyamin huno-u Yusuhu da, wa o ut-ger taas okon nom-u yo-o kum wa da. **5** Ya-ut-zwaru Isra yune dugu Kan'ana m-ha u Masar e ootun nom ut-re, remu zu mer-su oró Kan'ana sok. **6** Yusuhu wa oye wa-u-dak u Masar. Wa o wa bab-du hyu udu net-tu haane u dak-u

Masar u-beet. Se or-ut Yusuhu haan, e he u shu wa ut-jwun, e kakus ut-hi u-dak. 7 Da-u Yusuhu hyane or-ut wa ne, wa nup uzu huno-ut wa to. Se wa nom uka ham-ut wa wa oye wa nomu un us-rem u namu jab ne. Wa zu, “¿Dugu hene no rwune?” E zu, “It rwugun dugu dak-u Kan'ana, it haagun it o nom ut-re.” 8 Yusuhu nak or-ut wa, sedi e bakuste uzu net wu ooge ees u-shu e Yusuhu wa da. 9 Yusuhu bakus bo'-u wa nome. Wa zu un, “No haan m-haan, remu no gwat uka dak-u it otte. A-gwat-du u-dak-ne e no oye.” 10 E zu wa, “O'o uso u-bu ri, tok-ne ro hagun remu e o nom ut-re. 11 It ya'ag-u wa-gan ne it oye beet. It net-tu ut-nip to tok-ne ro e. A-gwat-du u-dak-ne e da.” 12 Yusuhu zu un, “O'o, no haan m-haan remu no hyen-ut uka beb-du dak-u it otte.” 13 Se e zu wun, “It rwugun u-bu u-gan, it ya'ag-u wa-gan ne, it o op u yur campa-ne. It haagun dugu dak-u Kan'ana. Vaste-ur it o ur-kot u uso-u it ne, wa-gan it wa zamun ur-fat da.” 14 Yusuhu zu un, “Uka um zutte no, no a-gwat-du u-dak-ne e. 15 Ka um dote nom-du reg-mu rem-us no iya. Um nom-ug este du us-rem um zaar u mu-du u-dim u nomu um ware ne da inde uzu Faruk-u Masar o ur-beb ne: No zaar yage Masar da se no haagun u du-dim-u no ne u ane. 16 Tomon wa-gan no, wa do'e wa kabun du-fade no. Na do'e u tagu i kuse u bu-u m-tok, ko me nomu no reg-mu rem-us no uzu no nip-to ne re. Abite nip-to da, um tondte u fat-du faruk ne, no a-gwat-du u-dak-ne e.” 17 Se Yusuhu wu un u bu-u m-tok m-roog ut-tut. 18 U ho-du u-tuturse, Yusuhu zu un, “Me net-u u-gyer u-Ru wa. A no nome nom-u um zu no nom, no ut-nom ur-fat. 19 A

mune uzu no a-ut-nip-ne e, yagun wakun wa shu'ut u
 bu-u m-tok, se i kuse e mutu a-u-bu us-mer no nom ut-
 re. **20** Remu iya se no hatun du-dim-u no udu ri, ko na
 gwat-u rem-us no taas u no mar da.” E ees e nom iya. **21**
 Se e zu hi-du war-e, “Za u-sakna na o yadu in ur-kob u
 remu nomu in nome huno-u in. In hyanug ka jab-u wun
 nuute da-u wa ooge u kon-du in u remu fat-ur ro, sedi in
 gugum ut-er, o wa'e din-de swadu ur-kob de haatun in.”
22 Ruben zu, “Um wargu no uzu a no nomu wa'-u wa
 okon da? No gugum hog-du me. Tumsu top-u nom-u in
 nomu wa na o nomu in.” **23** Un nak uzu Yusuho o hogu
 un da, u remu zu a wa o us-rem u un ne wakun o ut-
 bargusse ut-war. **24** Se Yusuho hast shu-u wa u-kit, wa hu
 us-kan. Tumsu se wa byurun udu un wa nomu un us-rem.
 Wa umus Simiyon dugu me un wa wu' na gukas wa u
 hyan-mu is-u un. Na huut wa u bu-u m-tok. **25** Yusuho ye
 u-nu uzu na shuus ba-tu tu-wuto wa ne u hyu, tumsu na
 muutu kowan konko shik-u wa u ba-ur wa. Wa zu na ya
 un nom ut-re un de ut-re u-fun. Iya o na nom-tu un. **26**
 Se un gagu janka un ba-tu hyu, se un aruk, un dor u-fun
 m-mu. **27** Be-du un eeste remu un roogte m-gyup, wa-
 gan upus ba-ur wa u remu wa ye'et u-janka nom ut-re, Se
 wa bit konko shik-u wa dom-u ba-ur wa. **28** Wa zu or-
 ut wa, “Na muttun me shik-u ri. E ya ba-ur ri.” Se jab-u
 un mor un hog u-gyer kowan bir wa got or-u wa, wa zu,
 “Yan o iya u Ru-u nome ine?” **29** Da-u un muye udu uso-
 u un Yakubu u dak-u Kan'ana, un waru wa nom-u nome
 u-beet. **30** E zu wun, “Net wu ooge wa-u-dak u Masar wa
 nongu it us-rem u namu jab ne. Wa kagub it a-gwat-du u-

dak-ne. 31 Tumsu it zu wa, 'It net-tu ut-nip to, za a-gwat-du u-dak-ne e da. 32 It net-ne op u yur, it ya'ag-u campane uso u u-gan ne. Wa-gan marug, du-fade it o ur-kot u uso-u it ne u Kan'ana.' 33 "Net wu ooge, wa-u-dak zu it, 'Ka um dote ut-nap uzu no net-tu ut-nip to, yagun wa-gan u ana no muut-u a-u-bu no ne i ooge us-mer nom ut-re. 34 Se no hattun du-dim-u no udu ri. O do'e ut-wa um nap uzu no a-wuksu u-dak-ne e da, sedi a-ut-nip-ne e. Da-u o um do'e yas u du-dim-u no, u da-u o no ut-nom u-cerpa dak-u uno.'" 35 Da-u un o dasu hyu dugu ba-ut un, se kowan hyen shik-u wa ba-ur wa. Da-u un u uso un ne hyane put-tu shik, un hog u-gyer. 36 Uso un Yakubu zu un, "No wa'ag um taag u yaag yur, Yusuhu zarra tumsu Simiyon zarra, u da-o tumsu no ut-sa no kab Banyamin. Me o wa swadu ur-kob u nomu o m-da ne u-beet." 37 Ruben zu uso-u e, "Me ya bo ya-ut-zwaru ri yur ri yur bo ho, a um mutun Banyamin udu ro da. Me gwat-u wa, tumsu me mutun bo wa." 38 Tumsu Yakubu zu, "Banyamin za m-ha u no ne da, remu zu Yusuhu marug tumsu wa kuse u war-wa. A okun nomu yo-o kume wa u dom-u u-fun, no ut-wa me nengen-yu hi-ur pus-de, m-mar u remu namu jab." (Sheol h7585)

43 Mer-su reg u-shu u nom-du u-tat u dak-u Kan'ana. 2 M-vaste, Yakubu u ya-u-bu wa ne tase re-du nom ut-re u un kabne dugu dak-u Masar, Yakubu zu un, "Barmun u Masar no sur m-oon in nom ut-re." 3 Sedi Yahuda zu wun, "Net wu babne it nom ut-re nongu it us-rem ur-beb ne uzu, 'A no haane u du-dim-u no ne da, no za hyanu shu-u ri da.' 4 A mune uzu bo yaag it do'e udu du-fade it

ne, it u ut-ha it oonu bo nom ut-re. 5 Tumsu a-bo zuye it do'e u du-dim-u it ne da, it zaar m-ha da. Um zuug iya remu zu net-u wa zuug it, 'No za hyanu shu-u ri da, se no hagun u du-dim-u no ne.'" 6 Isra shit wa zu un, "iYa wa'e no nomtu me nomtu za so-to? iYan-o wa'e no wartu net-u wa uzu no otte du-dim?" 7 E shus e zu wun, "Net-u wa nomgu it ur-shut du yu-du u-bu it. Wa shit it, 'iUso-u no omon ur-fat? iNo omon u du-dim-u no ne?' Da-u o it onke shut-du wa nome it, iit nak uzu wa do'e ut-zu, 'Kabnun du-dim-u no u haan u ana?'" 8 Yahuda zu Isra uso-u wa, "Yage it ha udu du-dim-u it ne, remu it do'e it kwumun nom ut-re, remu zu tass in mar u ya'ag-u in ne da. 9 Me hi-du war ri me muutun wun m-yar. Gwat wun u kom-ut ri, a mune uzu um muutun wun u-shu ro da, yage hyu-m ro u shu'ut u hi-ur ri m-mommo. 10 Abite uzu in naaste u-da da, in za haag u-yur u Masar kanda uno da-o." 11 Se uso-u un Isra zu un, "A mune uzu yakun fun-ya zaar da, se no kab nom-ut so-to tu u-dak no wa ut-ba. No hutu wun u-nya. Nom-tu wus u-hakun ne, u bu-mu so ne, u po'og-tu fistashiyo ne u po'og-tu arman ne. 12 Kabun shik i zege i no kabe u-so u-yur, no kab shik i na wa'-u no ut-ba, remu jiya uzu swas-mo na nome. 13 Kabun du-dim-u no Banyamin tumsu, u no aruk m-mu udu net-u wa za rem. 14 Me ut-kon u-Ru wa-ur-beb du ko-uyan, u wa wa' netu wa hog on-ur no uka wa dote yagu no muun ur-kot u Simiyon ne u du-dim-u no Banyamin ne. Sedi me a mune uzu me ut-taag u ya'ag-u ri ne, yage u shu'ut iya." 15 Se net-ut to kub nya-u uso-u un zuye un kab, u shik ne i zege i ur-takun u-so u-yur, se

e k**u**b Banyamin. E ar**u**k m-h**o**r m-h**o**r m-ha u Masar, e ees sh**u** Yusuhu. **16** Da-u Yusuhu hyane Banyamin u un ne, wa zu wa-gwat-du bu-u wa, “Kab net-ut t**o** m-ha u bu-u ri. B**o** h**o**-u e u-bisa b**o** n**o**m**u** un n**o**m ut-re u-h**o**. Un de re-du n**o**m ut-re ur-h**o** t**e**k u m**e** n**e** ur-koto.” **17** Net-u wa n**o**m **u**ka Yusuhu z**u**tte wa n**o**m, wa toot e u bu-u Yusuhu. **18** E hog u-gyer s**o**k rem**u** z**u** na kag**u**b e m-ha u bu-u Yusuhu. E n**o**m **u**s-dorog **u**z**u**, “Rem**u** z**u** na wa'ag-u in shik-u ba-ut in **o** wa'e na k**u**b**u**t in m-ha u-bu, wa ut-sa wa maas in ut-baas n**e**, u rem**u** wa muut in t**o**k-n**e** t**u**ms**u** wa **o**nk janka in.” **19** Da-u un teene is-u bu-u Yusuhu, un n**o**m**u** wa-gwat-du bu-u Yusuhu **u**s-rem. **20** Un z**u** wa, “Gag jab, **u**so u-bu ri, it hagun u ana ur-takun rem**u** it oot n**o**m ut-re. **21** Da-u it teye be-du it d**o**te **u**-c**u**s m-gyep, it u-pus ba-ut it, it bit shik i k**o**wan u ba-ur wa. It mutun e h**o**n-h**o**n **u**ka na ya'aste it. Rem iya it muutun e. **22** It haagun u **e**ken shike n**e** rem**u** it oot **o**kon n**o**m ut-re **o**. It nak k**o**wana wa'e it shik ut-ba da.” **23** Wa z**u** un, “N**o**nge, a n**o** hog u-gyer da. Ru-u n**o**, **o**ye Ru-u **u**so-u n**o**, wa wa'-u n**o** shik-u ba-ut n**o**, **u**m **o**nkte shik n**o** tope.” Se wa rwutun Simiyon u be-du un **o**tte. **24** Wa-gwat-du bu-u Yusuhu k**u**b un m-ha bu-u Yusuhu. Wa ye un m-bu un jaas **u**s-na u-bu, se wa ye janka un n**o**m ut-re. **25** Un z**o**ng n**o**m**u** Yusuhu u-nya a wa m**u**ne u-h**o**, rem**u** z**u** un h**o**k **u**z**u** un u e n**e** d**o**'e n**o**m-du u-re ur-kot. **26** Da-u Yusuhu m**u**ne u-bu, se un kabnu wa nya-u un haane u **o**ne u-bu, un h**e** u-dak **u**-sh**u** wa. **27** Wa shit **u**ka un **o**tte, se wa z**u**, “¿Re-**o** u-nengen **u**so n**o** w**u** n**o** waru m**e**? ¿Wa **o**m**o**n ur-fat?” **28** Un sh**u**s un z**u**, “U, t**o**k-u r**o** **u**so-u it

o m-yar.” Se un host ut-ka'at un kakus hi-ut un u-dak un yu wa m-zeg. **29** Da-u Yusuhu gwate se wa hyen du-dim-u wa Banyamin, (wu na mate e wane u-ino u-gan), wa zu, “¿Unwa o du-dim-u no, wu no ware me?” Wa zu Banyamin, “Ru-u nom ur-kot u bo ne, wa wa'-u bo u-kom, wa'-u zwar.” **30** Se gut-du us-kan haan Yusuhu u shu or-ut wa ne, se wa aruk m-cwa u-kur u-me, wa nom us-kan ukun. **31** Da-u wa tase us-kan, wa sa'ap u-shu wa muun udu un. Wa garug hi-ur wa, wa zu na mot nom ut-re. **32** Na yu Yusuhu u-wa nom ut-re o, na ye tu-wuto Yusuhu u e nom ut-re o, na yu net-u Masar u e nom ut-re o. E nong iya remu zu net-tu Masar reet ur-kot u Ibra-ne da remu zu nom-tu m-'e to udu net-tu Masar e nom u-re net-tu Ibra-ne. **33** Na shugusse or-ut Yusuhu u-shu wa, kowan uka hak-su ur-mat-u wa, dugu yu-wuya u-haan u du-dim, un got or-ut un kowan hu murimmo. **34** Yusuhu wu na ya un nom ut-re u na haatun u shu wa. Tumsu na yu Banyamin og-ur yadde m-zeg du kowan uso u-tan, se un re un so jab gan.

44 Yusuhu yu wa-gwat-du bu-u wa tun-to bor-to, “Shuuse ba-ut un u hyu uka un dote ut-kere ut-kab m-mu, tumsu bo wa'u shik-u kowan u ba-ur wa.” **2** Yusuhu zu wa-gwat-du bu wa, “Wa kok-du swadu m-bu ri du m-bakut, ba-du du-dim-u un, ur-kot u shik-u hyu wun ne.” Wa nom uka Yusuhu zutte wa nom. **3** Da-u is gase, na tom net-ut to e aruk m-mu u janka un ne. **4** Da-u un arke un teeg m-ra u-bo ne sok da, Yusuhu tom wa-gwat-du bu-u wa, “Abu bite un bo zu un, ‘It nomgu no nom-ut so-to, ¿Remu u-yan o wa'e no top-ut nom-u so-o u yo-o?”

5 ¿Dinde a kòk-du m-bu du uso u-bu ri da du wa gotte nomu do'e ut-nom u-shu? Uno nomu yo-o o no nome.”

6 Da-u wa bite un, se wa waru un nomu Yusuhu zu wa u-beet. 7 E shus e zu wa, “¿Yan o wa'e uso u-bu ri bo ut-zu inya? It tok-ne ró e, it tamug nom-du okon go-du uno da. 8 It muutun shik-u it bite u ba-ut it da-u it muye Kan'ana. ¿Remu yan-o it dote hiw-du kwam-tu shik tu bu-mu ut-ro u tu pus-to ne dugu-du uso-u bu-u ró? 9 Abó hyane wakun u kòk-du m-bu de ne it, ho wa. Tumsu it i kuse beet e shuut tok-ne ró.” 10 Net-u wa zu, “Nonge, me nomu nom-u no zuye. Sedi wu na hyane u kòk-du m-bu ne wa do'e ut-shu'ut tok-u ri, no i kuse no aruk m-mu u-bu.” 11 Se un beet kowan custun ba-ur wa dugu janka un, tumsu e upus to. 12 Wa-gwat-du bu-u Yusuhu heese ut-goot, dugu-du yu-wuya u haan udu du-dim. Se na hyen kòk-du m-bu de ba-ur Banyamin. 13 Remu iya, se e keemse kus-ut e. Tumsu e gagu janka ut-cwu, e bir m-mu u-bo. 14 Da-u Yahuda u or-ut wa ne mune u-dim, se e to bu-u Yusuhu. Yusuhu omon u shu'ut, wa-gwat-du Yusuhu wa waru wa nomu nome u-beet. Tu-wuto Yusuhu ne beet e he u-dak u-shu wa. 15 Yusuhu zu un, “¿Yan-o no nome inya? ¿No nak uzu net ba me u napu nomu wakun nape da?” 16 Yahuda shus, wa zu, “Uso u-bu ri, ¿Yan rem-se it de ut-nome? ¿Re-o it dote kosu kob-du ut-ba'as u it? Ru-o nomu it top-u nomu it nome. Remu iya it beet it-u ut-shu'ut tok-ne u wu na bite u kòk-du m-bu ba-ur wa.” 17 Yusuhu zu, “Um za kere nom-du okon uka no zutte da, u Ru-u mang. Wu hiwe kòk-du m-bu wa do'e ut-shu'ut tok-u ri. No kuse se no aruk m-mu u bu-u uso-u no

Ƴ jab-Ƴ pus-Ƴ.” 18 Yahuda haan Ƴdu Yusuhu wa zu, “Ƴso
 u-bu ri, gag jab, yage tok-Ƴ ró nom Ƴs-rem Ƴ bƳ ne. A-bƳ
 nom Ƴs-ryab Ƴ tok-Ƴ ró da, kƳ ba shu'ute Ƴzu bƳ Ƴ ur-beb
 ne Ƴka Faruk-Ƴ Masar. 19 Ƴso u-bu ri shukut tok-Ƴ wa,
 ‘ǴNo Ƴmon u Ƴso ne kƳ tu dim-Ƴ nƳ ur-fat?’ 20 It zu Ƴso u-
 bu ri, ‘Wa Ƴmon ur-fat sedi wa wuume. Sedi wa Ƴtte ur-
 vaste du wa mate da-Ƴ wa wuume. Yu-wuya wa marug,
 huno-u wa kuse u-gan Ƴdu ino-u wa, Ƴso-u e Ƴ cwan-ut
 wa sok.’ 21 “BƳ zu tok-ne ró haatun wa Ƴdu ró, bƳ hyan
 wa Ƴ hi-du war ró. 22 It wargu Ƴso u-bu ri Ƴzu, ‘Wa'-Ƴ wa
 yakte Ƴso-u wa da, Ƴ-rem Ƴzu awa yage wa, Ƴso wa ut-
 mar.’ 23 BƳ zu it tok-Ƴ ne ró, ‘A du-dim-Ƴ nƳ haane ur-kot
 Ƴ nƳ ne da, um da yage nƳ sur m-hyan shu-u ri da.’ 24 Da
 it muye Ƴdu Ƴso-u it, it waru wa nomu Ƴso u-bu ri zuye.
 25 “Ƴso-u it zu, it muun it sur m-ƳƳ nom ut-re. 26 Tumsu
 it zu wa, ‘It zaaru muun da, se du-dim-Ƴ it nok ur-kot Ƴ it
 ne Ƴ da-u Ƴ it do'e ur-mun. A du-dim-Ƴ it do'e ur-kot Ƴ
 it ne da, it zaar ut-sur m-hyan shu-Ƴ net-Ƴ wa da.’ 27
 “Tok-Ƴ ró Ƴso-u it zu, ‘Ƴka nƳ nupte, neta ri Ƴtte ya'ag-Ƴ
 campa-ne yur, i wa mate Ƴdu ri. 28 Wa-gan arukte dugu-
 du ri, sedi um zu, “Na kemusse wun ut-kik ut-kik.” Dugu
 da-u Ƴ, um hyanug wa da. 29 A nƳ kabe unwa, tumsu
 ƳƳ nom-Ƴ kume wa, nƳ wa'-Ƴ hi-ur pus-de ri de ha Ƴdu
 i mare ne Ƴ remu namu jab.’ (Sheol h7585) 30 “Ƴ-da Ƴ, um
 za kere ur-mu Ƴdu Ƴso-u it za wa'-Ƴ wa da. Remu zu jab-Ƴ
 Ƴso-u it Ƴ m-sak Ƴ fat-du wa'-Ƴ wa ne. 31 A mune Ƴzu
 Ƴso-u it hyanug me za wa'-Ƴ wa, wa ut-mar. It tok-ne ró
 it ut-wa Ƴ hi-ur pus-de Ƴso-u it he u-sag remu namu jab.
 (Sheol h7585) 32 Um nomug es-du Ƴs-rem Ƴdu Ƴso-u ri, Ƴzu

mē mutun wun u-bu m-yar. Um zu wa, 'A mune uzu um muutun wun udu ró da, me kabu nomu do'e kwum-du wun mommo a-muune uzu um muutun wun u du ró da.'

33 “U da-o, gag jab, yage u wa-m-ank-u ró shu'ut tok-u uso u-bu ri u swas-mu wa'-u wa. Yage wa'-u wa aruk m-mu e tu-wuto wa ne. **34** ¿Re-o um dote ur-mu udu uso-u ri, a mune uzu wa zaar ur-kot u me ne da? A-bo yage um swa ur-kob du do'e u haan u uso ri da.”

45 Yusuhu kerge ho-du us-ram uka wa otte ut-hog da. Wa zu u tok-ne wa beet e aruk m-rwu u-do u cwar-yu ur-beb. E yage wa u-kur u tu-wuto wa ne. Da-u o wa waru un uzu, “Me wa oye Yusuhu!” **2** Wa jakus cwar-yu us-kan m-yat! Se net-tu Masar tu ooge u-do hog wun, tumsu u net-tu pyu-u Faruk-u Masar ne e hog wun. **3** Yusuhu zu or-ut wa ne, “Me o Yusuhu. ¿Uso-u ri omon ur-fat?” E kerge zudu wun okon da, remu zu gyer-yu shukup e sok. **4** Se Yusuhu zu or-ut wa, “Hiknun ut-mor u-me ne.” Da un hikne, wa zu un, “Me wa du-dim-u no wu na zuye Yusuhu, wu no babe tok-u Masar.” **5** A no naas jab da ko no hyan na-m wakun da. Um zuug iya remu zu Ru-o ba m-haatun me u ana remu um guut fat-ut no. **6** Na nong us-hak us-yur us-mer u da-o, kwukus us-hak us-tan, su na za ur-tom da, na za tumsu ket da. **7** Ru-o tomnu me um haan u-shu no, remu zu na kus ut-net u-me ko-ur no, iya o fun-yu Ru-u zongte gwudu no. **8** “Remu iya a no haatun me u ana da, Ru-o haatun me u ana! Wa wa'ag um shu'ut sha-mu uso udu Faruk-u Masar. Um o uso u-bu u ko-uyan u-me bu wa tumsu um o wa-ur-faruk u Masar u-beet.” **9** U-da o nomon m-hor no waru uso u-bu ri uzu

nomu wa'-u wa Yusuhu zuye ya, “Ru-u muutu me uso
 ubu u Masar u-beet. Haane udu ri za naas u-da. **10** Bo ut-
 ker shu'ut ut-mor ne u Gas-u Gosen, bo, u ya'ag-u ro ne,
 u ya'ag-u ya'ag-u ro ne, u-ban-tu ca u ban-tu gwaar ne, u
 ban-tu na-u ro ne, u ko-uyan u oye u ro. **11** Me gwat-u bo
 u hak-su us-tan su us-mer su oone. Me nomu ka um dote
 ut-nom u-beet um ya bo nom ut-re. A-bo haane u ana da
 no u a-u-bu ro ne u tok-ne ro beet bo ut-hog us-mer.” **12**
 Yusuhu zu un, “U da-o no hyanug hi-du war-no, or-u ri
 Banyamin hyanug uzu me wa oye Yusuhu, me oye us-
 remu u no ne. **13** Deen, no waru uso-u ri uzu na ya me
 og-ur yat-de u dak-u Masar. Deen, no waru wun nom-u
 no hyane no hatun wun u ana za naas u-da.” **14** Wa ham-
 ut Banyamin, wa hu us-kan su ur-so. Banyamin ham-ut
 wa tumsu wa hu us-kan. **15** Yusuhu ham-ut tu-wuto wa
 ne beet wa hu us-kan. Da wa tase se, e heese us-rem u wa
 ne. **16** Da wakun huute us-rem udu pyu-u Faruk-u Masar
 uzu or-ut Yusuhu hagun, faruk-u net-ut wa ne nom ur-
 so sok. **17** Faruk-u Masar zu Yusuhu, “Waru tu-wuto ro
 nomu um ut-sa no nom-u ya: Sakun bisa-ut no hyu no
 aruk m-mu u dak-u Kan'ana. **18** De'e bo waru uso-u ro u
 net-tu u-bu ro ne e muun udu ri. Me ya bo dak-u zege ur-
 zwar, dak-u Masar, bo re kwum-tu u-dak.” **19** “Tumsu
 waru un uzu, ‘Nomu um ut-sa no nom-u ya,’ Kabun keke-
 yu u-jwaak dugu Masar, remu no kabtun ya'ag-u rek-
 e u neta-ut no ne, no haan u uso-u no ne u ana u dak-
 u Masar. **20** A no naas jab-u kwum-ut no ne da, remu
 zu nom-ut so-to tu Masar to do'e ut-shu'ut tu no. Rem
 iya, a se no kabgun ut-nom dugu Kan'ana da.” **21** Yaag-u

campa-ne Isra nom iya ũka farũk zutte e. Yusuhu yu' un keke-su jwaak ũka Farũk-u Masar zutte. Tumsu wa yu' un nom ut-re un do'e ut-re u-domu fun. **22** Yusuhu yaag un beet kus-ut po-to, tumsu udu Banyamin wa yase konko shik ut-kok ut-tut, u kus-ut po-to ne usɔ u-tan. **23** Tumsu nom-tu wa tomtun uso-u wa ya, nom-ut so-to tu Masar wa wu' to dom-u gob-u janka op. Wa yu' wun hyu u ur-beredi ne u remu ha-m wun u Masar tumsu wa wu' to dom-u mangu janka op. **24** Tumsu da un ooge u mottu ur-aruk wa zu un, “A no nom u-har u dom u-fun da!” Se wa tok or-ut wa ne un aruk. **25** E yage Masar, e aruk m-mu udu uso-u e Yakubu u dak-u Kan'ana. **26** Un zu uso-u un, “Yusuhu omɔn ur-fat! Farũk-u Masar wa'ag wun damra net Masar.” Se jab-u Yakubu yune wa kerge us-rem da. **27** Da-u un waru wa nom-u Yusuhu zuye u-beet, da-u wa hyane keke-su u-jwaak su wa tomtun na kabun wun u haan u Masar, se jab-u uso un Yakubu tor. **28** Tumsu Isra zu, “Um eeste u da-o uzu wa'-u ri Yusuhu omɔn ur-fat. Me ut-do'e um hyan wa kanda um mar.”

46 Se Isra kub ko-uyan u wa otte wa aruk m-ha u dak-u Masar. Da-u wa teene bo-u Bersheba, wa nom ya-du toog udu Ru-u uso-u wa Ishaku. **2** M-gyup Isra nom u-hyan Ru-u nom us-rem u wa ne. Wa zu, “Yakubu! Yakubu!” Wa shus wa zu, “Me ya ana!” **3** Se wa zu, “Me ooge u-Ru u uso-u ró. A-bo hog u-gyer da do'e u Masar. Remu zu u kuna, um dote ut-wa u ko-ur ró nom u-tát ukun. **4** Me ut-ha u no ne u dak-u Masar, me muutun no tumsu u dak-u Kan'ana. Bo ut-mar u dak-u Masar, wa'-u ró Yusuhu wa do'e jwak-du bo.” **5** Da-u Yakubu yage bo-u Bersheba,

ya'ag-u campa-ne wun kub wun m-ha u Masar. E kub Isra,
 u yaag ne, u neta-ut e ne, u keke-su u-jwaak yu Faruk-u
 Masar yase na kabun un. 6 E kub na e u bisa-tu u-bu ne
 tu e kume u dak-u Kan'ana, tumsu Yakubu u ko-ur wa
 ne ur-beet e aruk m-ha u dak-u Masar. 7 Yakubu aruk
 m-ha u Masar u ya'ag-u wa ne beet, u ya'ag-u ya'ag-u
 wa ne, ya'ag-u campa-ne, u ya'ag-u neta-ne, u ko-ur wa
 ne ur-beet. 8 Unto to oye dim-tu ya'ag-u campa-ne Isra
 (Yakubu u ko-ur wa ne) e do'e u dak-u Masar: Ruben wa
 oye mat-du u-shu Yakubu. 9 Yaag-u campa-ne, i na mate
 Ruben dim-ut e na zuye: Hanok, Paru, Hezon, Hazron u
 Karami ne. 10 Yaag-u campa-ne Simiyon e oye: Jemiyer,
 Jamin, Qhad, Jakin, Zohar, u Shawuru (wa'-u neta yu
 Kan'ana). 11 Yaag-u campa-ne Rewi e na zuye: Gason,
 Kohat, u Mirari. 12 Yaag-u campa-ne Yahuda e na zuye:
 Er, u Onan, u Shera, Perez, u Zera. (Tumsu Er u Onan
 marug u dak-u Kan'ana). Yaag-u Perez e oye: Hezon u
 Hamur. 13 Yaag-u campa-ne Issakar e oye: Tora, u Fowa, u
 Yashub, u Shimaron. 14 Yaag-u campa-ne Zeburun e oye:
 Sere, Eron, u Yareyer. 15 Ine e oye ya'ag-u campa-ne Riya
 i wa mate Yakubu u dak-u Padan-aram, ur-kot u gwup-u e
 ne Dinatu. Tat-u ya'ag-u Yakubu (ya'ag-u neta-ne ya'ag-u
 campa-ne) i wa kume dugu-du Riya ur-shik ur-gan u op-u
 tut. 16 Yaag-u campa-ne Gad e oye: Zifiyon, Hagai, Shuni,
 Ezbon, Eri, Arodi, u Areri. 17 Yaag-u Ashur campa-ne e
 oye: Imna, Isba, Isbi, u Beriya u huno e ne Sera. Yaag-
 u campa-ne Beriya e oye: Heba u Markiyer ne. 18 Ine
 e oye ya'ag-u Zirpa matu Yakubu, i Raban yas u gwup-
 u wa Riya e o op u shishin. 19 Yaag-u campa-ne Rahira

neta Yakubu, yaag-e yur: Yusuhu ne e Banyamin. 20 U
 dak-u Masar, o na mat-tu Yusuhu Manase ne e Ifaramu.
 Dim-du ino un na zuye Asenat, gwup-u Potipera wa-
 toog-u bo-u On. 21 Yaag-u campa-ne Banyamin e oye:
 Bera, Bekar, Asaber, Gera, Na'aman, Ehi, Rosh, Muppim,
 Huppim, u Arada. 22 Ine oye ya'ag-u campa-ne Rahira i
 wa matu Yakubu, yaage op-u nas. 23 Ya-du ur-campa Dan
 wa na zuye: Husim. 24 Yaag-u campa-ne Napari e na zuye:
 Jahazir, Guni, Jazar, u Shirem. 25 Ine e oye ya'ag-u campa-
 ne Biruha i wa matu Yakubu, wu Raban ya'e gwup-u wa
 Rahira da-u wa ooge ha-mu ur-gu, ya'ag-u wa o ta'er. 26
 Net-tu haye u Masar u Yakubu ne, i oye dugu ko-ur wa,
 za ur-kot u neta-tu ya'ag-u wa da, net-to ut-shik ut-tut u
 net-tu ut-shin. 27 Yusuhu otte ya'ag-u campa-ne yur i na
 wa matu wa u Masar. Net-tu bu-u Yakubu i haane Masar,
 net-to ut-shik ut-tut u op i ooge shu'ut Masar. 28 Yakubu
 tomog Yahuda, wa do'e udu Yusuhu u remu zu, wa kosnu
 wa fun-yu do'e wa ut-dor m-ha u Gas-u Gosen. Da-u e
 teene Gas-u Gosen dak-u Masar. 29 Yusuhu zong keke-yu
 jwaak-u wa, wa yune wa aruk m-ha u Gosen wa bit uso
 wa Isra. Za naas u-da da wa te shu wun, wa ham-ut uso
 wa, wa tumb us-kan. 30 Isra zu Yusuhu, "Yage um m-mar
 u da-o, remu zu um hyanug u hi-du war ri uzu bo omon
 ur-fat." 31 Se Yusuhu zu or-ut wa ne u net-tu u bu-u uso-
 u wa ne, "Me ut-do'e um nom us-rem u Faruk-u Masar
 ne. Um de zu wa, 'Tu-wuto ri ne u net-tu bu-u uso-u ri
 ne, i ooge u shu'ut u dak-u Kan'ana, e haagun udu ri. 32
 Net-ut to net-tu gwat-du ut-bisa to u gwaar ne, tumsu e
 haagun u ban-tu ca e ne u ban-tu na ne, u nomu e otte ne

u-beet.’ 33 Da-u Faruk-u Masar fagu no, wa shit, ‘¿Yan-o o ank-m no?’ 34 No de zu wa, ‘It a-gwat-du ban-tu ut-bisa ne e, dugu da-u it ooge ya’ag-u rek-e. It a-gwat-du ut-bisa ne e, uka uso-u it nomte.’ Da-u o wa yagu no u no ne shu’ut u gas-u Gosen, remu zu net-tu Masar e gugumte a-gwat-du ut-bisa ne nom-tu m-’e to udu e.”

47 Yusuhu kagub or-ut wa ne net-ne tan, wa do’e u-shu Faruk-u Masar. Wa waru wa, “Uso ri u or-ut ri ne e haagun dugu Kan’ana u ban-tu ca ne u ban-tu gwar-u e ne, u ban-tu na-u e ne, u nom-tu e otte ne ut-beet. E o da-o u Gas-u Gosen.” Se wa kose or-ut wa u-shu Faruk. 3 Faruk-u Masar shit un uzu, “¿Yan o oye ank-m no?” E shus e zu, “It a-gwat-du ut-bisa ne e, uka uso-tu uso-ut it.” 4 Tumsu e zu Faruk-u Masar, “It haagun it shu’ut u-da cashi, remu zu mer-su nong u-tat u Kan’ana. Tumsu be-du u-reeg du ut-bisa zaar da. It o us-kon bo yage tok-ne ro it shu’ut u Gas-u Gosen.” 5 Faruk-u Masar zu Yusuhu, “Uso ro u tu-wuto ro ne e haagun udu ro. 6 E ut-kere ur-shu’ut kohene dak-u Masar u-beet. Ya uso-u ro u or-ut ro ne dak-u zege ur-zwar. E kere ur-shu’ut Gosen. Tumsu abite uzu wakun oro un wu nape gwat-du ut-bisa sok, bo kere wadu wa u gwat-du bisa-ut ri.” 7 Se Yusuhu haatun uso-u wa Yakubu, wa huut wa u-shu Faruk-u Masar. Tumsu Yakubu wa’-u Faruk-u Masar nu-u so-o. 8 Faruk-u Masar shit Yakubu, “¿Hak-us ro se us-nu?” 9 Yakubu shus wa zu Faruk-u Masar, “Um nomug us-hak ut-shik ut-shishin u op. Sedi hak-us ri o cashi ana gwat-e hak-su uso-ut ri tu mare.” 10 Yakubu wa’-u Faruk-u Masar nu-u so-o, se wa aruk m-rwu dugu-du wa. 11

Yusuhu shugusse uso-u wa u or-ut wa ne u dak-u Masar. Wa yasu e dak-u zege ur-zwar u Masar, u na zuye Ramase, uka Faruk-u Masar zutte. **12** Yusuhu hatun uso-u wa u tu-wuto wa u net-tu bu-u wa ne ut-beet nom ut-re, uka tat-u e, u ya'ag-u e ne. **13** U-dak u-beet nom ut-re zaar da rem uzu mer-su nong u-tat; net-tu o swadu us-mer sok u dak-ut to Masar u Kan'ana-ne. **14** Yusuhu onk shik beet i na kume Masar u Kan'ana-ne i net-tu ote hyu, wa huut shik-u e u pyu-u Faruk-u Masar. **15** Da-u net-tu Masar u net-tu Kan'ana tase hosu shik-u e ote beet u remu o-du hyu, net-tu Masar ne beet e haan udu Yusuhu. E zu, “Ya it nom ut-re. Re-o it dote ut-mar bo gwat-du it? Shik-u it tuuste beet.” **16** Yusuhu shus wa zu, “Hatun me bisa-ut no, me ya' no nom ut-re remu zu shik-u no tuuste.” **17** Dugu da-u o, un hatun ut-bisa udu Yusuhu, wa yu un nom-ut re u swas-mu bisa-ut un: jwaak ne, ban-tu ca, u gwaar ne, u na ne, u janka ne. Tumsu u hak-u ya wa yu un nom ut-re u swasmu bisa-tu u-bu un. **18** Da-u hak-yu arke, yakun hak-ya byurun un haan udu wa, un zu, “Uso u-bu it, it zaar u yasu bo ut-nip da. It zamuttun shik da e tuuste beet, tumsu bisa-ut it ut-beet to muug tu ró. Okon zamun u it do'e u haatun bo da war-ut it to kuse u tak-ut it ne. **19** Re-ne o it dote m-mar bo gwat-du it u is-u ró? Ya it nom-ut re u swas-mu tak-ut it, it ya'aste Faruk-u Masar tak-ut it u hi-du war it ne udu Faruk-u Masar it shu'ut tok-ne. Bo di ya' it nom ut-re taas it mar da, tumsu taas u dak-u shu'ut za net sha-mu ur-dog da.” **20** Yusuhu ugu Faruk-u Masar dak-u Masar ut-beet. Net-tu Masar ut-beet e bupus tak-ut e remu zu mer-su nong u-tat sok, tak-tu

shu'ut tu Faruk-u Masar ut-beet. **21** Remu iya Yusuhu muut net-tu Masar ut-beet, net-tu shu'ut tok-ne faruk beet. **22** Ko ba shu'ute iya, Yusuhu oog tak-tu a-toog-ne da. Remu uzu a-toog-ne onk nom ut-re e dugu-du Faruk-u Masar. Remu iya e zatte mottu bab-du tak-ut e da. **23** Yusuhu zu un, “Remu uzu u da-o um oog no u tak-ut no ne udu Faruk-u Masar. Go hyu ya onkon no do'e no kaw ut-tak. **24** Da-u no tase ket, no de yase ur-ho ur-gan u tek ut-ho ut-tan, udu Faruk-u Masar. Ho-tu ut-nas tu kuse to shu'ut go i no do'e ut-kaw u tak-ut no, tumsu nom ut-re udu tak-ut no, u net-tu u-bu no ne beet.” **25** E shus, e zu, “Bo gwuug fat-ut it, yage it kum hyu-m pumo udu uso u-bu ri; it shu'ut tok-ne Faruk-u Masar.” **26** Yusuhu nom ut-bor u dak-u Masar tu omne m-ank u haan u da-o, uzu ur-ho ur-gan u-me ut-tan du nom-tu ur-tom u dak-u Masar du Faruk de. Sedi tak-tu a-toog-ne to zare tu Faruk-u Masar da. **27** Se Isra-ne e shu'ut u Masar u gas-u Gosen, e nom ut-kwum u-tat. E mut yaag u-tat, tumsu e nom ur-ban sok. **28** Yakubu shu'ute u Masar us-hak op us-ta'er, hak-us Yakubu su wa nome, hak-se u-kok u-gan u hak-su ut-shik ut-yur u hak-su us-ta'er. **29** Da-u Isra nape uzu da-u mar-m wa nong ut-mor, se wa fog wa'-u wa Yusuhu. Wa zu wa, “A um kume hyu-m pumo udu ro, wa kom-u ro u-ta kut-u ri, bo kose me ut-nip u yadu jab ne uzu a um mare bo za jwak-u me u ana u dak-u Masar. **30** Tumsu da-u um mare, kabun war-u ri dugu Masar m-ha u be-du na dokte uso-tu tu uso-ut ri.” Yusuhu zu, “Me nomu bo uka bo zutte.” **31** Yakubu zu, “Tonde uzu bo ut-

nəm iya.” Yusuhu tən-de wun. Da-u o Isra kakse hi-ur wa u-domu yun-u wa, wa nome u-Ru ut-huuk.

48 Da-u wase ca, na waru Yusuhu uzu, uso-u wa o za m-yar. Yusuhu kub ya'ag-u campa-ne wa yur, Manase u Ifaramu u wane, e do'e, e hyan uso-u wa. **2** Da-u na ware Yakubu uzu, “Wa'-u ró Yusuhu haagun, wa hyan bo.” Se Isra sur ur-beb tumsu wa shu'ut u-dom u-yun. **3** Yakubu zu Yusuhu, “Ru-u u-beet haagun udu ri u Ruz u dak-u Kan'ana, tumsu wa wa'-u me nu-u so-o u kun. **4** Wa zu me, ‘Me ya'u bo yaag, tumsu me ut-wa bo nom u-tát. Me ut-wa u bo shu'ut wa ut-ko u-tát, me ya'u bo uno dak-o Kan'ana, tumsu me ya'u bo uno dak-o u shu'ut u ko-ut ró u de haan dim-u ró m-mommō.” **5** Yakubu zu wun, “Yaag-u campa-ne yur i na mate bo u dak-u Masar, Ifaramu u Manase kanda um haan u ana, e do'e ut-shu'ut ya'ag-u ri uka Ruben u Simiyon. **6** Tumsu da-u ko-ur no ur-beet e muune u Kan'ana, ya'ag-u ri kowan do'e kwum-du ur-og dak-u o. Sedi eken yaage i bo de ut-kwum u dim-u un e do'e kwum-du og-du u-dak dugu oru e Ifaramu ko Manase. **7** Us-hak u-tát su arke, da um ooge muun dugu Padan-Aram, Rahira murus dak-u Kan'ana. It o u tek m-ha u dom u-fun, m-ra ne dugu bo-u Eparat (U na fuge Betarami). U tek-u namu jab se um dok wa u kit-u fun-yu ha-mu Eparat.” **8** Da-u Isra hyanne ya'ag-u campa-ne Yusuhu yur, se wa shit, “¿Wa zu wanne e ine?” **9** Yusuhu shus wa zu, “E oye yaag campa-ne i Ru-u ya'u me u ana, da-u um ooge u Masar.” Yakubu zu, “Haatun un udu ri um wa'-u un nu-u so-o.” **10** Is-u Isra nong u-cum u remu ur-wu, wa hyen-ut sok da. Yusuhu haatun ya'ag-u campa-

ne wa yur udu Yakubu. Yakubu ham-ut e tumsu wa su gut-ut e. **11** Isra zu Yusuhu, “Um nong us-dorog uzu me hyanu bo da. Sedi u da-o Ru-u yakku me um hyan ya'ag-u ro tumsu.” **12** Se Yusuhu hast ya'ag-u wa dugu-du jwun-ut Yakubu, se Yusuhu he u-dak ut-jwun wa kakus hi-ur wa u-dak. **13** Yusuhu kagub un yur beet, Ifaramu u kom-ut ut-cwa u Yusuhu m-gwat kom ur-beer u Isra, tumsu Manase u kom ur-beer Yusuhu m-gwat kom ut-cwa u Isra. Wa haatun e ut-mor u Yakubu ne. **14** Tumsu Isra nomug nomu Yusuhu ut-sa wa nom da. Sedi wa dor kom us-cwa u hi-ur Ifaramu, ko ba shu'ute uzu wa oye du-fade, kom ur-beer u dom-u hi-ur Manase wu o mat-du u-shu. **15** Se wa wa'-u Yusuhu nu-u so-o, wa zu, “Yage u-Ru wu uso-u uso-ut ri Ibrahi u uso ri Ishaku ne e nonge u-Ru m-ank. Ru-u duute me tumsu wa got me uka wa-gwat-du ut-bisa gotte ca wa. Ru-u nong iya u fat-ur ri ur-beet u teen din-de ho-de. **16** Wa-tom u-Ru wu guu me dugu nom-ut yo-to, um nong us-toog uzu, wa wa'-u yaag ine nu-u so-o. Um nong us-toog uzu na do'e ha fag-du un u dim-ur ri, tumsu u dim-ur Ibrahi u Ishaku ne remu nomu Ru-u nomu un. Um nong us-toog uzu un kum ut-ko u-tat i do'e ur-yu u-dak u-beet.” **17** Da-u Yusuhu hyane uso-u wa u wadu kom ut-cwa u wa u hi-ur Ifaramu, se jab-u wa nu. Se wa kub kom ut-cwa u uso-u wa, dugu hi-ur Ifaramu, wa muut o u hi-ur Manase. **18** Yusuhu zu uso-u wa, “Iya-o da, uso-u ri, unwa wa ooge mat-du u-shu, wa kom us-cwa ro u hi-ur wa.” **19** Tumsu uso-u wa gugum. Wa zu, “Um nak wa'-u ri, um-nak, Manase do'e ut-shu'ut ko-ur yat-de, tumsu Ifaramu du-dim-u Manasse ut-shu'ut

ko-ur yaddē m-zeg du yu-wuya wa, ko-ur wa ut-shu'ut dak-u yat-o.” 20 Remu iya Yakubu wa'-u un yur nu-u so-o ur-ho ur-gan wa zu, “Dugu-du dim-ur ro de net-tu Isra-ne dote wa'-u ut-net nu-u so-o, e do'e ut-zu, ‘Yage Ru-u wa'-u no nu-u so-o uka Ifaramu ne e Manase.’” Remu iya Yakubu wu Ifaramu u-shu Manase. 21 Da-u o Isra zu Yusu, “Bo hyanug um ut-sa m-mar, tumsu Ru-o ut-nom ur-kot u bo ne, tumsu wa do'e u muutu bo dak-u uso-tu uso-ut in. 22 Tumsu bo, me ya bo m-zeg nom-u um ya tu-wuto ro. Me ya'u bo tak-u zege ur-beb u gas-u Shechem. Um onkte dak-u o dugu net-tu Amoriya-ne, da-u um nome m-dum u e ne van-yu m-wur ri u ta-u ri ne.”

49 Se Yakubu fog ya'ag-u campa-ne wa tumsu wa zu: “Kargun udu ri, um waru no nom-u do'e kwum-du no u da-u de'e u haan.” 2 “Kargun no er, Yaag-u ri Yakubu; Eren Isra uso-u no.” 3 Ruben, bo oye mat-du u-shu ri. Bo wa um mate da-u um ooge u fa-ur ri, u da-u um ooge u hog-mu ur-beb. Bo wa o yu-shu tumsu wu zege ur-beb. 4 Ko ba shu'ute zu bo wa-kob-du shup-du ur-hi wa uka bu-mu ur-beb. U da-o bo za kwum-du re-u u-shu da, remu zu bo daag u yun-u ri bo naas o. Bo roogte u tok-ne, wu shu'ute wa-gan u tek-u neta-ut ri. Bo wa'ag me uso-u ro u hog-du m-'e. 5 Simiyon e Rewi jab-us e o us-gan, van-su m-wur un nom-tu yunus-du jab-su ut-net se. 6 Um zaar u cwadu morog-ur un da, Um za tumsu same ut-hi u nom-du nom-ut yo-to un ne da. Un hoorte ut-net remu ryab-us un. Tumsu e kwuprusse turug-suna, remu hog-du ur-zwaru un. 7 Nu-u yo-o udu ryab-us un, remu zu ryab-us un nong u-tat. Me burugse un

dugu kō-ur Yakubu, um burugse un dugu me Isra-ne. 8
 “Yahuda, or-ut ró ne dō'e nomu bō ut-vam. Bō dō'e u
 shup-du gekustu huub-ut yō-tō ró. Yaag-u uso-u ró dō'e
 ut-he ut-jwun u shu ró. 9 Yahuda wa'-u ri, ya-du u-zur de
 wa ooge, wu tase tudu ap-mu ur-dog mu wa mase, Wa
 rut wa nukus m-kim da-u wa tase re-du nom ut-re. Bō o
 sha-mu ya-du uzur, wakun zaar wu de yunsu bō da. 10
 Bō Yahuda, kom-yu ur-faruk za ut-rwu dugu-du ró da.
 Kom-yu ur-faruk zaar ut-mot u net-ut ró ne da. Se teeg
 udu wu kame wa re. Ut-dak ut-beet to ya'u bō m-zeg. 11
 Bō gagu janka-u ró u te-yu inabi, jwaak-u wun ut-nom
 ut-reeg us-nag-nag su cite e, Wa jasū kus-ut wa u bu-
 mu inabi, nō ut-nom m-jaas u bu-mu inabi mu o u jaz-
 mo uka m-hyu. 12 Is-u ró ut-nom us-rim m-zeg bu-mu
 ke, tumsu ni-nu wun ut-nom ur-myak m-zeg m-me. 13
 “Zeburun ut-shu'ut u kit-yu m-sa. U shu'ut be-du ees-
 du hat-su m-bu, Ma-du u-bor wa ut-te bō-u Sidon. 14
 “Issakar, janka-yu ur-beb ya. Wa o m-rut u tek-u kapu-tu
 gag-du ut-cwu ut-yur. 15 Wa ut-hyan uzu be-du ur-hure
 wa o so-de, tumsu wa ut-hog uka remer-mu u-dak otte.
 Wa yasū shin-u wa remu kab-du cwu-tu m-no, wa yase
 hi-ur wa u nom-du m-tok mu ur-beb. 16 Dan, dō'e ut-
 shu'ut wa kwup-du us-rem u-me net-ut wa, uka tokun
 kō-tō u-me Isra-ne. 17 Dan wa dō'e ut-shu'ut u-fa u kit-u
 u-fun, fa-yu m-rab u kit u-fun, Yu epe dukunte du jwaak,
 remu i o m-sak e he'e u-dim. 18 Yawe, um o wadu is u
 ukur-u ró. 19 “Gad, hyuw-ne kwup-du us-fun ne dō'e
 u haan u bō, sedi bō doru dim-u un wa top ur-mag. 20
 “Ashur, bō nomu nom ut-re tu m-rerem u-tát tu farkina-

ne. Tumsu i nome nom-tu ut-re tu m-remar tu faruk. 21 “Napari, bo do'e ut-shu'ut uka u-num, wa do'e mat-du yaag-u soye. 22 “Yusuhu, bo matu yaag u-tat, bo o sha-mu te-yu inabi yu ooge kit-u u-gi yu mute ut-ya, yu fek-us wa rogme m-pas ja-mu ur-bongo. 23 Huub-ut yo-to un do'e heese un m-dum za ur-on, huub-ut yo-to un do'e tadu wun us-ta ut-er ne. 24 Sedi ta-u wun ut-shu'ut u gori-gori, tumsu kom-ut wun ut-shu'ut ur-beb ne, U-remu kom-u wa-ur-beb wu Yakubu, tumsu u remu wawat-du na, ta'ar-du Isra-ne. 25 U-Ru, wu um nome ut-huuk, wa nome ko-ur ro ur-sege. Ru-u ko-uyan wa wa'-u un kom-u so-o, u tomton un m-bu dugu dom u-ru, tumsu wa ya'u un bu-mu ta u-dak, m-ra u ta u-dak-ne. Wa ya'u un na u-tat u yaag ne. 26 Yage nu-u so-o tu uso-u ro, to zek nu-u so-o tu ror-tu da-u tu arke m-tumb ne, m-te jamu ror-tu mommo. Yusuhu, um nong us-kon uzu na ya'u bo to haan udu ro, bo yu shu'ute yu-shu or-ut ro ne. 27 “Banyamin bo oye u-go yu ur-dog yu ooge hog-du us-mer, ur-wun bo ho huub-u ut-yo-to ro, tumsu m-rim bo de mot-du kwum-tu bo onke dugu-du huub-ut yo-to ro.” 28 Tun-to to oye ko-tu Isra-ne op-ut yur, tumsu nomu uso-u un zuye un u ya da-u wa ooge wa'-u un nu-u so-o. Wa wa'-u kowan nu-u so-o u kame wa. 29 Yakubu yu un tunto bor-to: “Um o ut-mor m-mar ne um byutun uso-ut ri. Jwakun me u uso-ut ri ne u-pukus u-tak u Eparon net-u Het-ne. 30 Pukus u ooge tak-u Mapera, u dapus Mamre Kan'ana, u Ibrahi oye uka be-du u-dok udu Eparon net-u Het-ne, ur-same u-tak ne. 31 Kuna na dokte Ibrahi e neta wa Saratu. Kuna na dokte Ishaku e neta wa Rebeka.

Kuna tumsu na dokte Riya. 32 Ibrahi oog u-tak u pukus ne dugu-du net-tu Het.” 33 Da-u Yakubu tase waru ya'ag-u wa us-rem, se wa rut u-dom u-yun. Wa nom vu'e su m-vaste, wa dor uso-ut wa, wa murus.

50 Yusuhu he u war-u uso-u wa, wa nom us-kan, wa ham-ut wa. 2 Se Yusuhu zu a-gwat-du yar-mu uso-u wa ne, e wa'-u war-u uso-u wa Isra us-baat su de hoosu wa ut-zum. Se a-gwat-du war-u wa wa'-u wa baat-su hoos-du ut-zum. 3 E nom m-roog ut-shik ut-yur, to oye roog-mu kame na nom u tamu us-baat su hoos-du ur-u ut-zum. Net-tu Masar nom m-roog ut-shik ut-tut u op e o namu jab-u rem-u wun. 4 Da-u ruttu namu jab arke, se Yusuhu nom us-rem u nengen-tu bu-u Faruk-u Masar ne. Wa zu, “A mune me kwumu hyu-m pusmo udu no, konon me Faruk-u Masar u no nomu wa us-rem. 5 ‘Da-u uso-u ri ooge ut-sa m-mar, wa wa'ag um nom us-tond uzu, “Um o mottu m-mar, jwakun me u sag-u um kawu u hi-ur ri u dak-u Kan'ana.” Yage um do'e um jwakun uso-u ri, a um tase jwak-du wa me ut-muun za naas u-da.” 6 Se Faruk-u Masar shus wa zu, “De'e bo jwakun uso-u ro uka bo tondte uzu bo ut-nom.” 7 Se Yusuhu aruk m-ha u jwak-du uso-u wa. Tu-yat-to Faruk-u Masar shu-u wun beet u i-yate kur-tu kwup-du us-rem u i-yate dak-u Masar ne beet. 8 Yusuhu kub net-tu bu-u wa ut-beet, u or-ut wa ne u net-tu ooge ya bu-u uso wun ne beet. Sedi e yage ya'ag-u e u ban-tu bisa-ut e u gwaar ne u ca ne u na ne u gas-u Gosen. 9 Keke-su jwaak u ya-sak-mu jwaak ne tumsu e dor Yusuhu m-nok. Net-to u-tat tu doru Yusuhu m-ha. 10 Da-u un teene be-du ut-sogor du Atad, u-dom u gi-yu

Jodan, e nom namu jab us-kan ne m-yat sok. Tumsu kuna Yusuhu nomte m-roog ut-ta'er u namu jab-u remu uso-u wa. **11** Da-u Kan'ana-ne i oye u shu'ut ukun e hyane un iya u be-du na nomte ur-vu du Atad, e zu, “Din-de be-de be-du namu jab de sok du net-tu Masar!” Se un te'e be-ur re ur-dim u dapus gi-yu Jodan “Aber-mizrayim,” Aber-mizrayim o na zuye, “Be-du namu jab mu net-tu Masar.” **12** Inya-o ya'ag-u campa-ne Yakubu nomte wa uka wa zutte e nom. **13** E kub wa m-ha u dak-u Kan'ana. E dok wa u pukus tak-u Mapera, u dapus Mamre, u tak-u Ibrahi oye be-du u-dok dugu Eparon net-u Het-ne, u dame u-tak ne. **14** Da-u na tase jwak-du Yakubu, Yusuhu arkun u muun u Masar u or-ut wa ne u i shu'e wa ne u ha-mu jwak-du uso-u wa. **15** Da-u tu-wuto Yusuhu ne hyane uzu uso-u e marug, se e zu, “¿A mune uzu Yusuhu o m-shup u in ne u-jab wa top nom-ut yo-to tu in nomu wa?” **16** U remu iya un nom tom udu Yusuhu uzu, “Kandi uso-u in u mar wa yakke tun-to bor-to: **17** Warun Yusuhu, ‘Bo nomu tu-wuto ro ne ho-du ba'as-ut e, nom-ut yo-to tu e nomu bo, uka e yute bo ur-kob.’ Remu iya it o us-kon bo nomu un ur-ho, it tok-ne i Ru-u uso-u ro.” Da-u se rem-se tene du wun, Yusuhu nom us-kan. **18** Tu-wuto wa ne haan e he u-shu wa ut-jwun, e zu, “It tu ya toku ne ro e.” **19** Tumsu Yusuhu zu un, “A no hog u-gyer da! ¿Me wa u-Ru um dote ya-du no ur-kob? **20** No zongte no nomu me nom-ut yo-to, sedi Ru-u zongte to nom-ut so-to rem wa shuuste nom-u na nome da-o, u rem wa guut fat-tu ut-net u-tat. **21** Remu iya a no hog u-gyer da! Me ya'u no nom ut-re u de koru no u ya'ag-u no ne. Iya-o wa nomte wa ruste jab-

ʊs ʊn ʊr-be ʊr-gan.” 22 Yusuhu shu'ute ʊ Masar, ʊ yu-du
 u-bu ʊso-u wa ne. Wa shu'ute ʊs-hak ʊt-shik ʊt-tan ʊ
 op. 23 Yusuhu nong ʊr-yu ʊs-hak u-tát wa hyen ya'ag-ʊ
 ya'ag-ʊ Makir, wu ooge zwaru Manase, i wa mate kandi
 Yusuhu mar, tumsu Yusuhu kub ya'ag-ʊ e, e shu'ut ya'ag-
 ʊ wa. 24 Se Yusuhu zu tu-wuto wa ne, “Da-ʊ um do'e m-
 mar nongon ʊt-mor. Za okun sakna o Ru-ʊ ʊt-haan ʊdu
 no ʊ wa ruut no dugu dak-ʊ Masar m-ha dak-ʊ estedu
 ʊs-rem su wa nomu Ibrahi, Ishaku, ʊ Yakubu ne.” 25 Se
 Yusuhu wu ya'ag-ʊ Isra e nom ʊs-tond, wa zu, “Ru-o ʊt-
 haan ʊdu no o du-ut no. No tabbe uzu no kab-ug shar-ut
 ri dugu din-de be-de.” 26 Yusuhu marug wa otte ʊs-hak
 ʊt-shik ʊt-tan ʊ op. Da-ʊ un wa'-ʊ u-ur wa ba'at-su hoos-
 du ʊt-zum, na wu u-ur wa u adaka ʊ cundu ʊr-u ʊ-me
 Masar.

Esta

1 Nòm-tu nòme ya da-u Zarakes oye ur-faruk, ut-dak ut-shik ut-shishin u ta'er dugu Indiya m-ha u Kus. **2** U da-u o Faruk Zarakes oye pora-du ur-faruk du bo-u yat-o u sar m-ja ur-beb ne sok u Susha. **3** U hak-yu u-tuturse yu ur-faruk, se wa bun morog-du re-du nom-u ut-re tu-yat-to wa u tok-ne wa ne. Wa bun karma-ne u i-yate dak-u Pasiya u Midiya, u i-yate gas-u o ne e o ukun beet. **4** Morog-du tumb m-te m-roog ut-shik ut-jwuur 180 wa kose tat-u kwum-ut wa tu ur-faruk, u ogur yat-de wa ne, u fuubse-ut wa ne. **5** Da-u ho-ut to arke, se faruk Zarakes zong morog-du u-re u ut-net ut-beet, u bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne sok, dugu i-yate m-ha net-ut rek-to ne, na tumb m-te m-roog ut ta'er u-me be-du na serte us-te u-do u pyu-u faruk. **6** Na nomug kat-du u-bu Faruk ut-uk tu kus-ut pus-to u tu bu-mu ut-ran ne, tumsu na gug to u ho-us pus-se su so-se, u kwat-yu m-bakut ne yu na subge ur-bongo tumsu pora-tu oro u kwam-tu shik ne tu bu-mu ut-ro u tu pus-to ne, na cin to u kat-du u-bu faruk. Un dam-ut kat-du u-bu faruk ut-taar tu m-bakut ut-go ut-go tu shik sok. **7** Na mok-te ut-net ke u-me kok-tu m-bu tu ut-kwam tu shik-u tu kwam-tu shikne tu bu-mu ut-ro, tumsu na haatun ke ur-faruk u-tat, uka kwum-tu faruk. **8** Remu bor-ut faruk na yu' kowan wa swa uka wa otte ut-sa, remu uzu faruk yaag ut-bor udu a nomu wa pama e ya kowan uka wa otte ut-sa. **9** U tek-u da-u o, U-ren Vasti zongte neta-ne morog-du re-du nom ut-re u pyu-u Faruk Zarakes. **10** U ho-du ut-ta'er, u da-u Faruk Zarakes ooge u ho-du ke ne, se wa nome a-tomu wa man ne ut-net ut-

ta'er ut-bor tu nomu wa us-pama, Mehuman, u Bizta, u Harbona, u Bigta, Abagta, u Zetar, u Karkas ne, **11** wa zu e hatun U-ren Vasti, udu wa m-wa u top-du ur-faruk-u wa ne u hi-ur wa, remu wa koste zwaru u-shu wa udu tu-yat-to, remu wa neta so-wa wa sok. **12** Da-u a-tomu faruk huute ut-bor wa, U-ren Vasti gugum ur-haan. Se faruk naas jab sok us-ryab ne. **13** Za naas u-da, se faruk nom us-rem u ya-m-nap i yadu wa us-rem ne, i nape bor-tu net-tu Pasiya, remu uzu ko-uyan da wun nom us-remu u a-nap-mu ut-bor ne. **14** Dim-tu i-yate faruk to oye Karshena, Shetar, Admata, Tarshis, Meres, Marsena, u Memukan, ayan-ne oye tu-yat-to net-tu Pasiya u Midiya-ne. U na shu'ute faruk ne u-da u-beet un o tumsu m-shup u og-ut yat-to ne u-me u-dak. **15** Se faruk shit wa uzu "Remu ut-bor yan o na do'e nomu U-ren Vasti? Wa dorog ut-bor yu yu-Yat-ya a-tomu Faruk Zarakes ya'e wa da." **16** Memukan shus u shu faruk tumsu u shu tu-yat-to, "U-ren Vasti nong nomu za kame da, za udu faruk de u war-wa da m-ha tu-yat-to ne ut-beet, tumsu udu ut-net ut-beet u i o me faruk-ur Faruk Zarakes ur-beet. **17** Remu uzu nom-u u-ren nome ut-shu'ut us-nap udu ko neta he, e shu'ut a-za yadu m-zeg udu campa-ut e ne, 'Faruk Zarakes zu na haatun U-ren Vasti u-shu wa, wa zu, "Um za u haan udu wa da." Remu iya, a se in nomug nomu campa-ut in ware in da.' **18** U kanda ho-ur rinde aruk, neta-tu tu-yat-to faruk-u tu-yat-to Pasiya u Midiya-ne a e hoge nomu u-ren nome, tumsu e do'e nomu campa-ut e rem-su us-jurum uka wa nomte. Tumsu do'e haatun us-jurum u kob-du shu'ut-du m-yar ne. **19** "Remu iya, a

mūne ūzū nongu faruk ur-zwar, yage wa nom ut-bor tu ur-faruk tumsu yage na nom us-pan u bor-tu Pasiya u Midiya-ne, tu na za ut-pas da, tumsu ūzū U-ren Vasti zamun u cwadu shu faruk Zarakes da, tumsu yage faruk-u yase wakun og-du ur-faruk udu wakun wu zege wun. **20** Da-u kowan hoge donse-du faruk nome u-me gas-u wa otte ur-faruk u-beet, tumsu neta-ne do'e yadu m-zeg udu campau-ut e dugu neta yat-o u m-ha wu rek-wa ne.” **21** Se faruk u tu-yat-to wa ne e hog ur-zwar du rem-us se sok, se faruk nom uka Memukan zutte wa nom. **22** Se wa tomot us-pan m-ha koyuhe gas-ya u dak-u ur-faruk-u wa u-beet, koyuhe gas-ya u suwa pan-se tumsu kotuhe net-to u rem-ur e, ūzū ko campu he nom ur-faruk u bu-u wa.

2 Da-u jab-u Faruk Zarakes tore, se wa bakus Vasti u nom-u wa nome ne tumsu u bor-tu na nome u mot-ut wa ne. **2** Se eken u tek-u a nomu faruk m-tok i oye ut-mor u wa ne e zu, “Yage na kwumu faruk ya-ut-gwup i so-ye i nape campu da. **3** Yage faruk wa i-yate dugu ko-u-he gas-o u-me u-dak, u remu e haatun ya-ut-gwup i o so-ye i nape campu-ne da, u-bu u na nomte ur-cun du ya-ut-gwup faruk u bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne sok. Yage na wa Hegai wa shu'ut man faruk, wu shu'ute wa-gwat-du ya-ut-gwup faruk i nape campu-ne da, u shu'ut ūzū wa wa'ag un nom us-mang u noog-mu mangu u-war uka wa otte ut-sa. **4** Se gwup wu cite faruk wa kabu wa wa shu'ut u-ren ba Vasti.” Se rem-us se nome faruk ur-zwar, wa dor se. **5** Wakun oro ukun net-u Yahuda wa o m-yu u bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok. Wa oon dugu ko-ur Banyamin. Na zu wa

Modekai. Wa'-u Jir, Jir og wa'-u Shimi, Shimi wa'-u Kis. 6
 Us-hak u-tát su arke wa o tekú net-tu Farúk Nebukanezar
 kabne dugu Urusharima m-ha Babira, i na kabne ko-ur
 Jekoniya ne farúk-u Yahuda. 7 Modekai otte du-dim-u
 wa'-u huno uso-u wa ya-du ur-gwup de o so-de sok na zu
 wa, Hadassa, tumsu na zu Esta. Da-u i mate wa mare,
 Modekai kub wa u bu-u wa wa shu'ut uka wa'-u wa. 8
 Da-u na nome donse-du bor-ut farúk, na haatun ya-ut-
 gwup u-tát u bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok
 na zu u Hagai u ha gwat-du e. Tumsu Esta o tekú i na
 kabne m-ha u pyu-u farúk, Hegai wa shu'ut wa gwat-
 du e. 9 Esta cite Hagai sok wa kwumug hyu-m pus-mo
 udu wa. Za naas uda wun kwumnu wa nom ut-re u noog-
 mu mang u u-war ne. U na zonge u remu Esta na yu' wa
 ya'ag ut-gwup ta-er dugu pyu-u Farúk se na kub wa na
 toot wa u be-du zege ur-zwar u be-du na cinte ya-ut-
 gwup-u farúk. 10 Esta warug uzu wa-Yahuda wa ooge
 da tumsu bu-u wan o wa rwutun da remu uzu Modekai
 hoste wa waru wakun. 11 Ko mune Modekai hu u-shu u
 dim ne u dapus kat-du u-bu be-du na cinte ya-ut-gwup
 remu wa hyan uka Esta otte tumsu wa hyan nomu do'e
 kwum-du wa. 12 Kowuhe gwupwa wu nape campa da na
 yu' wa m-gyup m-gan u wa shu'ut u farúk ne. Kanda na
 kab gwup m-ha u yun-u Farúk Zarakes, se wa nong us-
 pyat us-op us-yur u mangu u-war, us-pyat us-shishin na
 o tamu wa m-noog, tumsu us-pyat us-shishin na o tamu
 wa m-noog mu wus u-hakun. 13 Da da-u teye u wa dote u
 cwadu pyu-u farúk, na yu wa ur-ker wa dust nomu wa
 ooge ussa u-beet dugu bu-u na cinte neta-ne m-cwa udu

Faruk. 14 M-rim wa do'e m-ha u-kun, ur-wun wa muun u okon gas-o u be-du na cinte ya-ut-gwup i Faruk, i ooge u kom-ut Shaasgaz, wu ooge man faruk wu gote neta-tu us-kit i faruk rooge u e ne. Wun zaar ut-muun da se bit-uk uzu cikte faruk wa fagu wun u dim-ur ro. 15 Da da-u Esta byur-ne (wu Modekai kabne wa shu'ut wa'-u wa, gwup-u huno-u uso wa Abiher) u wa dote cwadu du faruk, Esta shuk-ut okon da se nomu Hagai man faruk wa gwat-du bu-u na cinte ya-ut-gwup i Faruk waru wa. Tumsu wa kum hyu-m pismo udu kowan wu hyane wa. 16 Na kub Esta m-ha udu Faruk Zarakes u pyu-u wa u pyat-yu na foge Tibet (pyat-yu u-op yu Yahuda-ne), u hak-yu u-ta'er yu faruk-ur wa. 17 Faruk o cwan-ut Esta m-zeg kowuhe gwup wa. Wa o cwan-ut wa sok tumsu wa kum hyu-m pismo udu wa m-zeg ya-ut-gwup beet. Remu iya wa wa'u Esta top-du ur-faruk wa zu wa o u-ren uka Vasti. 18 Se faruk nom morog-du re-du nom-u ut-re, u ya-du Esta m-zeg. Wa bun i-yate pyu-u wa u tok-ne wa ne beet tumsu wa yu' ur-hure us-gas us-beet tumsu wa nomu ut-net u-nya u-tat uka kwum-tu faruk-ur wa. 19 Da-u na oye u kargusse ya-ut-gwup-u da-u yurum-se, Modekai o shu'ut u is-u bu-u faruk. 20 Esta wargu wakun uzu wa-Yahuda wa ooge da tumsu u bu-u wa ko dugu ko-ur wande wa rwutun da, uka Modekai zutte wa nom. Wa re u-shu dorru nom-u Modekai waru wa da-u wa o rek-de. 21 Da-u Modekai o u shu'ut u is-u bu-u faruk, se tokon net-to i-yate faruk i o e'-du is-u bu-u faruk, Bigtan u Teres e nong us-ryab u Faruk Zarakes ne, har e zongte e ut-sa e ho wa. 22 Modekai hog nom-ut yo-to tu un

zonge ut-nom, wa ware U-ren Esta. Se Esta waru faruk uzu Modekai wa hoge nomu un zonge ut-nom. 23 Da-u na gware se na nup uzu rem-us Modekai nip-to se na tur ut-net ut-yur u-kan. Faruk yaag ut-bor uzu na nom us-pan su rem-us se u-me ut-ran tu cun-du us-rem u-shu faruk.

3 Da da-u arke, Faruk Zarakes yu' Haman wa'-u Hamedata m-zeg, net-u Agagite, wa yuns wa m-pas tu-yat-to faruk beet. 2 Tok-ne faruk beet e do'e ut-he ut-jwun u shu Haman e ya' wa m-zeg, remu uzu faruk zuug na nom-u wa iya da-u wa o aruk. Sedi Modekai gugum ya-du wa m-zeg. 3 Se tok-ne faruk i oye u ees u is-u faruk e shit Modekai, uzu “¿Yan-o wa'e bo yaag faruk m-zeg u bor-tu wa ya'e da?” 4 E nom us-rem u wa ne koduhe ho-de, sedi wa hen wa gugum ut-er. Se un waru Haman nomu nome remu un hyan nom-u wa do'e nomu Modekai, ko wun u hogu on-ur wa ko ba shu'ut uzu wa zuug net-u Yahuda wa oye. 5 Da-u Haman hyane uzu Modekai heeg ut-jwun wa yu' wa m-zeg da, se wa nom jab sok. 6 Da-u Haman nape uzu Modekai net-u Yahuda wa, se wa zu Modekai korge na ho wa u war-wa da, wa zu na ho Yahuda-ne beet i oye u faruk-ur Zarakes. 7 U tek-u hak-su op us-yur su Faruk Zarakes, u pyat-yu na foge Nisan wato pyat-yu u-nas (pyat-yu ur-takun yu Yahuda-ne) un nom u-gwembi u shu Haman na dug ur-ho u u-pyat ne. Se duk-tu heen u pyat-yu na foge Adar wato pyat-yu u-ta'er (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne). 8 Se Haman zu Faruk Zarakes, “Tokon net-to orò u burgusse u tek-u net-ut rò u tek-u dak ur-faruk-u rò ko u-yan u e o m-sha ur-kob u-me net-ut rò e yaag m-sek u bor-ut faruk da. Remu iya kamug u faruk

hog on-ur un da. **9** A mune uzu nong faruk ur-zwar, yage
 u bor-tu rwun uzu na horusse un, tumsu um do'e wadu
 kwam-ut pus-to tu otte no-mu ut-kwano ut-zongu ut-kok
 ut-tut u ut-zongu tu kwaz-tu ut-yur u op u-me cun-du
 faruk remu campa-ne i kabe nom-du mo ank-mo." **10** Se
 faruk kub kwat-yu oye m-wa u jow wa. Kwat-yu otte nap-
 su ur-faruk u dom-u ya. Wa yase ya udu Haman. Haman
 wa ooge wa'-u Hamedata, net-u Agagite, huub-u yo-o
 Yahuda-ne. **11** Faruk zu Haman, "Cin shik tumsu bo nome
 net-ut to uka bo tonte." **12** Se u ho-du op ut-tut u pyat-
 yu na foge Nisan (pyat-yu ur-takun yu Yahuda-ne) se na
 fog a-us-gen u faruk ne, e nom us-gen m-ha me koduhe
 ko-de tumsu m-ha udu Wa-u-dak ko-u-he gas-o u-me ut-
 net ut-beet uka Haman yute ut-bor udu tok-ne faruk yu-
 Yat-ya ut-net ne. Na nom us-gen u dim-ur Faruk Zarakes
 u hi-ur wa u wa-du kom-u wa ne. **13** Na yase ran-tu us-
 gen udu tok-ne faruk-u e yase u dak-u wa u-beet, nomu
 na zuye u-me us-pan ya u ho-du op ut-tut u pyat-yu op
 u-yur, wata u ho-du ut-ta'er u pyat-yu u-tut yu na foge
 Adar, na do'e hodu Yahuda-ne i rek-e ut-neta ne beet, u
 campa-ne, u ya-ut-gwup, u ya-ut-zwar ne na ho e beet na
 onk nom-tu e otte ut-beet. **14** Nomu oye m-pan u-me u-
 ran na wa'u o shu'ut ut-bor kohene, na nom ur-donse
 udu ut-net ut-beet u-me u-dak rem uzu kowan shu'ut us-
 zong ne u ho-ur re. **15** Uka faruk yute ut-bor, se net-tu
 ooge m-sak dom-u jwaak e kub ran-tu us-pan m-ho m-
 hor m-cwa u-me bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne
 sok. Faruk e Haman da-u e shu'ute e o swadu ke, sedi net-
 tu bo-u Susha u-beet e o tek u-gwuz.

4 Da-u Modekai kume zun-mu nomu nome u-beet, se wa kees ut-kus tu u-war, u remu namu jab. Se wa wu' cwu-tu namu jab m-cwa-ne, se wa aruk m-cwa u-bo wa o us-kan m-yat sok. **2** Sedi da-u wa tene is u-bu u faruk, na yaag wa aruk m-cwa u-me u-bu da rem uzu wakun zaar wu do'e cwadu bu-u faruk-u kus-tu namu jab ne da. **3** Kohene u dak-ut faruk u-beet u be-du bor-ut wa teye u-beet, se Yahuda-ne nom us-kan m-yat sok u namu jab ne tumsu u-swaat ne, ut-net u-tat u-me un e wu kus-tu namu jab e ret u-me m-cwa. **4** Da-u ya-ut-gwup ur-shu- e i oye nomu U-ren Esta m-tok e haan e waru wa mot-ut Modekai, se Esta nom namu jab sok. Se Esta tomtu ut-kus u Modekai swase kus-tu namu jab, sedi Modekai onkte da. **5** Se Esta otte tok wu na zuye Hatak, wu faruk ya'u wa. Se Esta fog wa, Esta zu, "Do'e bo hyan uzu yan-o kume Modekai tumsu bo shit wun uzu yan-o kume wa tumsu uzu yan-o wa otte u namu jab." **6** Se Hatak do'e udu Modekai u be-du m-zun u-do u-bo u-shu is-yu cwadu pyu-u faruk. **7** Modekai waru wun nomu nome u-beet. Wa waru Hatak shik-u Haman nom-te es-du us-rem uzu wa ut-huut be-du ur-cunu faruk, a mune uzu na hoog Yahuda-ne beet. **8** Modekai yas Hatak bor-tu na pane u Susha tu zuye na ho Yahuda-ne beet. Modekai kon Hatak uzu wa kose Esta ran-tu bor-u to wa waru wa uzu wa do'e udu Faruk wa kon wa, wa nom us-kon u remu net-ut wa. **9** Se Hatak mu udu Esta wa waru wa nom-u Modekai zuye. **10** Se Esta waru Hatak uzu wa mu wa waru Modekai uzu, **11** "Bor-tu oro tu ha-mu hyan-du faruk, tumsu i-yate wa u net-ut wa ne ut-beet e nak u mot-tu bor-u ya ne. Kowana

ur-cwa udu faruk za faruk-u fag wa na ho wa. Fun-ya u-gan u war-ya yu net dete ut-kusum a mune faruk nabug kom-yu m-bakut yu ur-faruk-u wa udu net. U ya-o teeg m-roog ur-shik u op u faruk fuge me u pyu-u wa.” 12 Da-u na waru Modekai nom-u Esta zuye, 13 Modekai mutu Esta u-nu wa zu, “A-bo gwat uzu bo ut-kusum rem uzu bo o shu'ut u-me bu-u faruk da. A mune uzu na hog Yahuda-ne beet na da yagu bo da. 14 Remu uzu a bo hose us-ram gwudu Yahuda-ne do'e rwuun u yakun fun-ya, tumsu bo u bu-u no ne u-beet na do'e hodu no beet. ¿Wana nape ko jiya remu go-du uno da-o wa'e na dug-ut bo u-ren?” 15 Esta nom tom udu Modekai, uzu, 16 “De'e bo kargusse Yahuda-ne i oye u Susha, e nom u-swa'at u remu ri. A no re ko no swa da m-roog ut-tut m-gyup u-ho ne. Me u ya-ut-gwup-u ri ne it ut-nom uka no nomte. Da-u na tase, me ut-ha udu faruk, ko ba shu'ute uzu pas-du ut-bor de. A shu'ute uzu m-mar, sedi m-mar.” 17 Modekai aruk wa nom nom-u Esta zuye wa nom.

5 U ho-du tuturse Esta wu' ut-kus tu u-ren. Wa to u kur-u me m-gwat pyu, Faruk o u shu'ut u pora-du ur-faruk, du oye m-gwat is-yu ur-cwa. 2 Da-u faruk hyane U-ren Esta u ees u-shu pyu-u faruk nom ur-so sok, se wa nub kom-yu m-bak-ut yu bu-mu ut-ro yu ur-faruk yu oye u kom-ut wa. Tumsu Esta haan se wa tum kom-yu ur-faruk. 3 Se faruk shit, “¿Yan-o, U-ren Esta? ¿Yan-o bo ut-sa? Ko uzu uk ur-faruk o bo ut-sa, me ya'u bo o.” 4 Esta zu, “A mune uzu nonge faruk ur-zwar yage faruk-u haan ya-o ur-kot u Haman ne, ur-morog du re-du nom ut-re um zonge bo.” 5 Se faruk zu, “Na haatun Haman u ana za

wa'as remu it nomot nom-u Esta zuye.” Se faruk e Haman do'e udu morog-du Esta zonge. **6** Da-u e oye swa-u ke, faruk shit Esta, “¿U da-o yan-o bo ut-sa? Na ya'u bo o. ¿U da-o yan-o ooge kon-us ró? Ko da uk ur-faruk-u ri o, na ya'u bo.” **7** Esta onk wa zu, “Kon-us ri u nom-u um ut-sa ne ya: **8** A mune uzu nong faruk ur-zwar tumsu a mune uzu um kwumug hyu-m pusmo udu faruk wa onk kon-us ri tumsu wa nomu me nom-u um ut-sa, yage faruk-u Haman u haan u-sot udu ur-morog du um zonge no. Da-u o um do'e onku shut-ur ur-faruk.” **9** Haman aruk m-rwu ur-so da-u wa yage be-du ur-morog! Sedi da-u wa hyane Modekai u shu'ut u is-yu pyu-u faruk, wa yunge wa kose hog-du u-gyer u-shu wa da, se Haman nom jab sok. **10** M-ha iyane, Haman aruk m-mu u u-bu wa rest jab-u wa. Se wa-tomu-u huub-ut wa u neta wa Zeres, uzu e haan. **11** Haman nomug hi-ut yat-to udu un remu tat-u kwum-ut wa u tat-u ya'ag-u wa ne, us-fun us-beet su faruk yute wun m-zeg, tumsu uka na yute wa m-sek m-zeg ut-net ut-beet u tu-yat-to faruk ne. **12** Se Haman sur m-zu, “Me wa u-gan wu U-ren Esta bane m-haan u faruk ne udu ur-morog du wa bane. Tumsu wa banug me u faruk ne u-sot.” **13** Se Haman zu, “To nom-to ut-beet to zaar okon nomo udu ri da, a mune um o hyan-du net-u Yahuda-ne Modekai u shu'ut u is-yu pyu-u faruk.” **14** Neta wa Zeres u huub-ut wa ne ut-beet, e zu wa, “Yage na yunus u-kan yu tarru ut-net yu wurum ya teye daag-su m-ha ut-shik ut-yur u op. U-sot ur-wun bo nom us-rem u faruk ne uzu na tar Modekai u-kan. Se no faruk ha u morog-du re-du

nom-ut-re u tek-u hog-du ur-zwar.” Se Haman hog ur-zwar sok se wa zu na yunus u-kan yu tarru ut-net.

6 U gyup-m mo faruk kerge m-roog da. Se wa wu' na hatun ran-tu cun-du us-rem tu ogor-tu faruk-ur wa, u na karunte u-shu wa. **2** Se na bit m-pan ukun uzu Modekai upuste nom-u Bigtan ne e Teres ooge ut-sa e nom, tuyat-to Faruk i ooge e-du is-yu u-bu. I zongte remu e ho-ut Faruk Zarakes. **3** Faruk shit, “iYan go-du ur-og de ko m-sek mo na do'e ya-du Modekai?” Nom-u i ooge ur-kot u wun ne shase, “Na nongu wun okun da.” **4** Faruk zu, “iWana ooge kun u-do u-me kat-du u-bu?” U da-u o Haman cwaag u-me kat-du u-bu u ooge u-do u pyu-u faruk. Wa o ut-sa wa nom us-rem u faruk ne uka na dete surgusse Modekai u dom-u u-kan yu wa zonge u remu wa. **5** Net-tu ooge wun ne zu, “Haman o ees u-me kur-u kwup-du us-rem.” Faruk shus wa zu, “Cwatun wun u-me.” **6** Da-u Haman cwaye u-me, faruk shit wa, “iYan-o na do'e nomu net wu faruk ooge ur-so uzu wa ya' wa m-sek?” Se Haman nom us-dorog u hi-ur wa, “iWana ooge u-kun wu faruk do'e yadu m-sek m-pas me?” **7** Se Haman zu faruk, “In di uzu wakun oro wu bo do'e yadu m-sek, **8** yage na hatun toggo-yu ur-faruk yu faruk tame ut-wa, u-jwaak ne yu faruk tamte m-sak, yu otte ut-uk go-du tu ur-faruk u dom-u hi-ur ya. **9** Yage na yase wakun u tek-u i-yate faruk wu zuge m-sek. Yage e wa-u wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek. Tumsu wa sak u-jwaak na kab wa m-cwa u-me fun-su me u-bo, na war u-shu net-u wa uzu, ‘Gwat nom-u na nome net wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek!’” **10** Faruk zu Haman, “Do'e bo nom m-hor m-hor!”

Bu kab toggo-u ri u jwaak-u ri ne, tumsu bo nom nom-u bo zuye na nom! Bo nomu Modekai iya, net-u Yahuda, wu ooge u shu'ut u is-yu cwadu pyu. Tass okun nomo ka bo ut-to u tek-u nom-u bo zuye da.” 11 Se Haman kabun u-toggo u-jwaak ne. Wa wa'u Modekai, wa kub wa m-cwa u-me fun-su u-bo, wa ut-war u-shu wa, “Gwatun nom-u na nome wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek!” 12 Da tase Modekai aruk m-mu u fun-yu bu-u faruk, se Haman aruk m-mu m-som u men-ut rim-to ne. Wa hog m-'e sok. 13 Se Haman waru Zeres neta wa u huub-ut wa ne nomu na nome wa u-beet u ho-ur re. Se neta wa u huub-ut wa ne, e zu wa, “Modekai, net wu wa'e bo hog-du m-'e, net-u Yahuda wa. Bo zaaru keru re-du Modekai m-gag da. Wa re bo m-gag!” 14 Da-u un o tek-u nomu wa us-rem, se tek-u tu-yat-to faruk haan e kub Haman m-ha u be-du re-du nom ut-re u Esta zonge.

7 Se faruk ne e Haman aruk m-ha u be-du re-du nom ut-re U-ren Esta bane. 2 Da-u un o tek-u swadu ke, faruk sur m-shu'ut, “U-ren Esta, yan-o ooge kon-us ro? Na ya'u bo o. Yan-o ooge kon-us ro? Me ya'u bo ko da uk ur-faruk-u ri o, me ya'u bo o.” 3 U-ren Esta zu, “A mune uzu um kwumug hyu-m pusmo udu faruk, tumsu a mune uzu nong faruk ur-zwar wa ya' me kon-us ri. Um us-kon uzu fat-ur ri u fat-tu net-ut ri ne kum ut-pos. 4 Remu uzu me u net-ut ri ne na bupuste it udu i do'e hodu it, ut-pan, u na hast it. A-za mune uzu na bupuste it sha-mu tok-ne, um da zut okon da, rem uzu da shu'ute nom-u yat-o u do'e ekse Faruk da.” 5 Faruk Zarakes shit U-ren Esta, “Wana do'e nom-du go-du o nom-o? Wana net-u wa wu

do'e ut-jarun wa tam bo?" 6 Esta zu, "Net wu ooge huub-u yo-wa it u ya Haman net-u yo-wa!" Haman hog u-gyer sok da-u wa ooge ees u-shu faruk e U-ren Esta. 7 Se faruk yune u tek-u namu jab. Wa yage ke wa aruk m-cwa me be-du na serte us-te u pyu-u faruk. Sedi Haman, wa ees wa o kon-du U-ren Esta wa guu fat-ur wa, remu uzu wa nak nom-u yo-o u faruk do'e nomu wa. 8 Da-u Faruk muune be-du na serte us-te du pyu-u Faruk wa o m-cwa u-me pyu, Haman heeg u-domu ur-wundi u Esta otte m-rut. Se faruk nom ut-jar m-yat, wa zu, "¿Wa o ussa wa nomu U-ren Esta ur-ryapuk u ana u-me u-pada, u hyan-mu is-u ri?" Za naas u-da faruk nom us-rem, net-tu ooge ur-kot u wun ne e takus shu-u Haman. 9 Se Harbona, wagan u tek-u a nomu faruk m-ank, wa shus zu, "Haman shirge u-kan yu nome m-ja mu daag-su m-ha ut-shik ut-yur u op u-me bu-u wa. Wa zongte ya u remu wa turut Modekai, wu guu fat-du faruk." Faruk shus wa zu, "Surgussun Haman u kan-u ya." 10 Se un surgusse Haman u-domu u-kan yu wa zonge u remu Modekai. Se namu jab faruk ciz.

8 U gandi ho-ur re Faruk Zarakes yase U-ren Esta nom-u ut-kom-u Haman u-beet, huub-u yo-wa Yahuda-ne. Modekai haan u-shu faruk, rem uzu Esta warug uka wa otte ut-mor u wa ne. 2 Se faruk host kwat-yu ger-u wa, yu wa onke dugu-du Haman, wa yase Modekai. Tumsu Esta wu' wa gwat-u wa nom-tu Haman otte ut-beet. 3 Esta sur m-nom us-kon udu faruk, wa he u-dak u na-us wa. Esta nom us-kon m-is ne u wa hast nom-ut yo-to tu Haman wa-Agagite shire m-ha udu Yahuda-ne. 4 Tumsu faruk nub kom-yu m-bak-ut wa udu Esta: se wa

yune wa ees u-shu faruk. 5 Esta zu, “A mune uzu nomug faruk ur-zwar, tumsu a um kume hyu-m pismo udu wa, tumsu a wa hyane uzu nong ur-zwar, tumsu a wa hoge zwar-ur ri. Yage wa nom ut-bor tu do'e bargusse bor-ut Haman wa'-u Hamedata, net-u ko-du Agagite, tu wa nome uzu na horusse net-tu Yahuda-ne u-me dak-tu ur-faruk-u ró. 6 ¿Rene o um dete kere du ur-ees um hyan nom-u yo-o u heen udu net-ut ri? ¿Rene o um dete kere du hyan-du mar-mu net-tu u-bu ri?” 7 Faruk Zarakes zu U-ren Esta ne e Modekai net-u Yahuda, “Rem uzu Haman hesete Yahuda-ne, um yaste nom-u ut-kom-u Haman udu Esta, tumsu na surgusse wun u-kan. 8 U da-o sur m-pan tokun bor-to u dim-du faruk-u ees-mu Yahuda-ne uka cittu bo. Tumsu bo rake ran-ut to u kwat-yu faruk, remu uzu nom-u na pane u-beet u dim-du faruk tumsu na rake to u kwat-yu faruk wakun zaar wu do'e swase o da.” 9 Zanaas u-da se na fog ya-us-panu faruk ne. Na nong iya u ho-du ur-shik ut-tut u pyat-yu na foge Sivan (pyat-yu u-tut yu Yahuda-ne). Un pun bor-ut Modekai m-ha du Yahuda-ne, tumsu m-ha tu-yat-to ne, u faruk-ut yat-to ne tumsu u i na o m-hog-u e ne ut-gas ut-kwaz ut-shishin ut-ta'er dugu Indiya m-ha Kus ne. Na pun ran-ut to tumsu u-me u pan-us e tumsu u rem-tu net-tu gas-u o ut-beet, u dame us-pan ne u rem-du Yahuda-ne. 10 Modekai nom us-pan u dim-du Faruk Zarakes, se na rake ran-tu na pane to u kwat-yu faruk. Na yase a-us-tom-u Faruk ne, e suk u jwaak i zege m-som i ooge go-ur yat-de i na dage u remu tom-su faruk. 11 Faruk yu' Yahuda-ne i ko bo-u hene ur-ker e same hi-ut e, remu e guut fat-ut

e. Na yu' e ur-ker e ho, e pan, tumsu e horusse ko i he karma-ne i m-gag dugu ko-yu-he gas-ya i do'e heese un m-dum ko ya'ag-u un u neta-ut un ne. Tumsu e onk cwu-tu huub-tu m-gag u un ne. **12** Ho-du na este uzu net-tu Yahuda-ne nom iya u-me gas-su Faruk Zarakes otte ur-faruk de o ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne). **13** Ran-tu na pane na rake to na tomot to uka ut-bor us-gas ut-beet. Tumsu na karunte to u-shu net ne, u remu Yahuda-ne e zong e top nom-u huub-ut yo-to e nomu un u ho-ur re. **14** Faruk yu' net-tu huute ran-ut to u-me us-gas ur-ker e da m-hor-m-hor u dom-u jwaak-u i m-som faruk. Tumsu ran-tu na pane to na tom-ut to u na karunte to u-me bo-u yat-o u otte sar m-ja ur-beb ne sok u Susha. **15** Se Modekai yage shu faruk, m-wa u cwu-tu ur-faruk ne tu otte sha-mu bumu ut-ran u mu pus-mo ne, na wa'u wa ur-top du yat-de du ur-faruk du na nome u kwam-tu shik tu bu-mu ut-ro u hi-ur wa. Tumsu na wa'u wa toggo yat-ya yu us-keer yu bu-m jaz-mo. Tumsu bo-u Susha u-beet o kub jar-tu ur-so. **16** Yahuda-ne i o men-tu Susha e nom ur-so, tumsu e yu' un m-sek. **17** U-me koyuhe gas-ya tumsu u ko-u-he bo-o, be-du bor-tu Faruk tote ur-beet, net-tu Yahuda-ne nom ur-so. Tumsu e bun ur-morog du re-du nom ut-re ur-so ne tumsu ho-du ur-hure ne. Tumsu net-tu u-dak u-tat e barum Yahuda-ne u hi-ur e, rem uzu e o hog-du gyer-u nom-u Yahuda-ne do'e nomu un.

9 U ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) bor-tu faruk wa'e ho-du teeg uzu na nom nom-u faruk zuye. U gandi ho-du ur-gan de huub-ut

yo-to Isra-ne e o ut-gwat e re Yahuda-ne m-gag. Sedi
 nom-tu bargusse, Isra-ne e muye e re huub-ut yo-to e tu
 gugme e m-gag. 2 Yahuda-ne kargusse hi-ut e u-me bo-u
 e u-me gas-su Faruk Zarakes otte ur-faruk us-beet u remu
 e hesete wu ooge ussa wa honse e u-beet. Sedi wakun
 kerge ut-zu wa nom ees-ur yo-de u e ne da, rem uzu
 kowan o u hog-du u-gyer u heese un m-dum. 3 Tumsu
 net-ut yat-to tu us-gas us-beet u tu-yat-to faruk ne u
 net-tu na ooge hog-du e ne beet u-me us-gas us-beet e
 sege Yahuda-ne, remu uzu e o hog-du gyer-u Modekai. 4
 Modekai shu'ute net-u yat-wa u-me pyu-u faruk; na hog
 dim-ur wa u-me us-gas us-beet. Wa shu'ut net wa-ur-
 beb sok. 5 Se Yahuda-ne re u-shu u gandi ho-du ur-gan
 tumsu e heese keturru huub-ut yo-to e u van-us e. E nom
 nom-u e ut-sa u-beet u huub-ut yo-to e ne, e horusse
 tumsu e hast huub-ut yo-to e ut-beet. 6 U-me Susa bo-u
 yat-o u otte sar m-ja ur-beb ne sok, Yahuda-ne ho ut-net
 ut-kok ut-tan. 7 U tek-u net-tu e hoye u dame u yaag-u
 Haman ne. Dim-ut e ooge Parasadata, Dafon, Asapata, 8
 Porata, Adariya, Aridata, 9 Paramasata, Arisayi, Aridayi,
 u Bayizata, 10 yaag op i Haman wa'-u Hamedata, huub-u
 yo-o Yahuda-ne. Sedi e kabug cwu-ut un da. 11 Se na
 waru faruk tat-u net-tu na hoye u-me bo-u Susa u otte
 sar u m-ja ur-beb ne sok u gandi ho-ur re. 12 Se faruk zu
 U-ren Esta, "Yahuda-ne hoog ut-net ut-kok ut-tan u-me
 bo-u Susa u otte sar u m-ja ur-beb ne sok u war-o, u
 dame yaag-u Haman ne op. U da-o du un nomte iya u ane
 war-o, ¿re-o dete ut-shu'ut u gas-su kuse ne? Sedi da-
 o, ¿Yan-o kuse u bo ut-sa? Yan-o kon-us ró tumsu me

nomu bo o.” 13 Esta shus wa zu, “A mune zu nomug faruk ur-zwar, ya' Yahuda-ne i ooge u-me Susha ur-ker u-sot tumsu e nom nom-u bo zu na nom. Bo ya' ur-ker uzu birig-tu ya'ag-u Haman op na surgusse to u-kan.” 14 Se faruk ees, na wu' ur-donse u-me Susha. Se un surgusse biruk-tu ya'ag-u Haman op. 15 Se Yahuda-ne i me Susha e karug ur-be ur-gan u ho-du op ut-nas u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) tumsu e sur m-ho net-ne ut-kok ut-tut, tumsu e kabug kwum-ut un da. 16 Da tase tumsu, Yahuda-ne i kuse u gas-u faruk otte tumsu e karug u remu e guut hi-ur e u remu e kum-ut ur-hure dugu-du huub-ut yo-to e. Un ho net-ne ut-zongu ut-shik ut-tut u op ut-tan, sedi un tamug nom-tu ut-kom-u un da. 17 Na nomug iya u gas-u o u-beet tumsu u ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) tumsu ho-du op ut-nas se un hure un muude ho-du re-du nom ut-re u ho-du ur-so ne. 18 Yahuda-ne i ooge u-me Susha, iya tumsu, e karug u ho-du op ut-tut u ho-du ut-op ut-nas ne, tumsu iya u ho-du op ut-tan un hure se un muut ho-ur re ho-du ur-so u re-du nom-ut-re ne. 19 O wa'e Yahuda-ne i ooge shu'ut u-me bo-tu ur-dog e ship-ut ho-du op ut-nas u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) de shu'ut ho-du ur-so u ho-du re-du nom ut-re ne, tumsu de shu'ut ho-du u-nya udu oru-ut un ne. 20 Modekai pun nom-ut to wa tomot ut-ran udu Yahuda-ne i ooge m-ra ut-mor ne, u-me gas-u Faruk Zarakes otte ur-faruk u-beet. 21 Wa waru un uzu e nom ur-so u ho-du op ut-nas u ho-du op ut-tan ne u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op ut-yur yu Yahuda-ne) koyuhe

hak-ya. 22 Wa waru Yahuda-ne uzu e nom so-du ho-ut to u re-du nom ut-re ne ur-so ne tumsu u nomu or-ut e ne u-nya u nom ut-re ne tumsu e nomu i o u-me ur-kob u-nya. Din-de de ooge morog-du ur-so da-u Yahuda-ne kume ur-hure dugu-du huub-ut yo-to e. 23 Se Yahuda-ne ees uzu e do'e re-du u-shu ut-nom iya koyuhe hak-ya uka e taktun, u nom-du nom-u Modekai panu e ne. 24 Haman wa'-u Hamedata net-u Agagite, huub-u yo-o Yahuda-ne, wa nong dorog-su nomu yo-o udu Yahuda-ne uzu na horusse e. Tumsu na hast e u ho-du e cine uzu na horusse Yahuda-ne u fun-yu gwun-du u-gwembi (yu na foge Purim). 25 Sedi da-u Esta haane u shu faruk, se faruk pun ut-ran uzu nomu yo-o Haman dorge nomu Yahuda-ne u o mu u-domu hi-ur wa. Se Haman u ya'ag-u wa ne na surgusse e u-dom u-kan. 26 Rem iya o wute na fog-ut ho-tu ur-so to Purim. Yahuda-ne fak ho-ut to Furim, rem uzu Fur de o gom-du gwun-du u-gwembi. U remu nom-u un hyane ne tumsu u nom-u kume un ne. 27 Se Yahuda-ne i ooge u-me dak-u o beet un ees uzu un kab ho-ut to to shu'ut u-kim udu un m-ha ya'ag-u un ne u dame i barme Yahuda-ne. Un kub uzu un zaaru yagu nom-du so-du ho-tu ut-yur u to koyuhe hak-ya da, uka na iiste e ne. 28 Tunto ho-to na do'e baksu to tumsu na shipto dugu uno cara-o m-ha okun cara-o tumsu ko-u-he bo-o, tumsu u koyuhe gas-ya m-ha bo-ut yat-to ne. Tunto ho-tu Purim to na zaar u yagu nom-du so-du ho-ut to udu Yahuda-ne da, ko uzu u ho-ut to ka ut-to u-me ko-ut un. 29 U-ren Esta, gwup-u Abiher, u dame Modekai ne net-u Yahuda, e pun u-ran u otte ur-beb sok u remu na

egusse ran u-yurumse u mottu morog-du Purim ne. **30** Se Modekai tomot ut-ran m-ha udu Yahuda-ne u-me gas-su Faruk Zarakes otte ur-faruk u-kok u-gan u kwaz-tu ut-yur us-ta'er u-me ran-ut to na waru Yahuda-ne gom-tu rus-du jab-u shu'ut-du m-yar ne. **31** Remu na egusse ho-tu Purim u da-u kame, uka Modekai net-u Yahuda u U-ren Esta yaste un ut-bor, uka tumsu un egusse hi-du war-e u ko-ut un ne uzu un ship ho-tu u-swaat u ho-tu namu jab ne. **32** Se bor-tu Esta pane u mottu so-du Purim ne, tumsu na cin to u-me ran-u ur-cun.

10 Faruk Zarakes wu' na top shik-u tar u-me gas-su wa otte u-beet, tumsu m-ha i o shu'ut u dak-tu ooge u-tek m-sa e top shik-u tar ko'e. **2** A-us-gen Faruk panug nom-ut yat-to tu Faruk nome u da-u wa ooge ur-faruk. Tumsu e pun tat-u re u-shu Modekai uka wa shu'ute remu zu Faruk yaag wa m-sek. A-us-gen ne pun nom-ut to ut-beet u-me ut-ran u mottu nomu Faruk-tu Midiya u Pasiya ne nome. **3** Modekai net-u Yahuda, wa ooge wu dorne Faruk Zarakes ur-beb. U-me net-tu Yahuda-ne un yu' wa m-zeg. Modekai shu'ut net-u yat-wa u-me Yahuda-ne, rem uzu wun nong m-ank u remu hog-du ur-zwar du net-ut wun tumsu wun nom us-rem u remu shu'ut-du m-yar u Yahuda-ne beet.

Yunana

1 Rem-us Yawe haagun udu Yunana wa'-u Amitai. **2**
“Yune bo do'e u Neneba bo-u yat-o, bo waru un rem-us
ri, remu nom-ut yo-to un teegun udu ri.” **3** Sedi Yunana
gugum. Wa som u irig m-ha bo-u yat-o u na foge Jopa
tumsu wa top shik, se wa irig u-me hat-u yat-ya m-ha bo-
u Tarshis. Wa aruk remu uzu wa oog ussa wa som dugu-
du Yawe. **4** Un o tek ur-nok, Yawe tokon mya-mu ur-
beb u-me m-sa, hat-yu ut-sa ut-ukus. **5** A-nak-du hat-u
yat-ya hog u-gyer sok. Kowan hu kon-du ru-u wa. Un
guns cwu-ut un u-me m-sa remu hab-du m-no hat-u yat-
ya. Sedi Yunana o u-me dak-u hat-u yat-ya wa roog-mu
hoog wa. **6** Da-u o yu-Yat-ya yu hat-u yat-ya haan udu
Yunana wa zu, “¿Remu yan-o bo otte m-roog? Yune! Bo
kon ru-u ró, ko wa hogu on-ur in, wa ukur in dugu m-
mar.” **7** Kuna a-nak-du hat-u yat-ya ne zutte, “Haanun,
in gunun u-gwembi remu na nuput wa-ut-ba'as.” U da-
u o un nom u-gwembi, un nup uzu Yunana wa, wa-ut-
ba'as. **8** Un zu wun, “U da-o waru it. ¿Yan-o bo nome
na otte swadu ur-kob? ¿Yan-o o ank-m ró? ¿Hene bo
rwutun ne? ¿Yan-o dim-du bo-u bo rwutun? ¿Yan ko-de
bo rwutun?” **9** Yunana zu un, “Me net-u Isra wa, tumsu
me wa doru Yawe wa, Ru-u dom u-ru, wu nome m-sa u-
dak ne.” **10** Tumsu wa waru un, uzu wa o u som-du Yawe.
Da-u o gyer-u ship net-ut to, un zu wun, “¿Remu yan-o
bo nomte iya?” **11** Yu-u m-mya u-me m-sa sur ur-beb sok,
un zu wun, “¿Yan-o it do'e nomu bo u yu-u m-mya yakte
nomu in u-gwuz?” **12** Yunana zu un, “Um nak yu-u m-
mya haagun u-domu no u remu ba'as-ut ri. Kabun me no

guns me u-me m-sa ko-uyan o ut-res.” 13 Sedi un waste u rem-us Yunana ne da. A-nak-du hat-u yat-ya ne hu mat-du us-hund e teet kit m-sa, remu beb-du m-mya re u-shu m-swur un kerge da. 14 Un nom us-kan udu Yawe, un zu, “Yawe u-Ru, it konog bo, a-bo yage it mar remu kab-du fat-du net unwa da. Yawe u-Ru, a-bo ship it a-ut-ba'as remu kab-du fat-du wa-za-ut-ba'as unwa da. Sedi nom nom-u citu bo.” 15 Un kub Yunana, un guns wa u-me m-sa. Da-u un gunse Yunana, yu-u m-mya res tek. 16 Da-u o, net-tu hog gye-u Yawe sok. Un nom estedu us-rem udu Yawe, tumsu un nom ur-toog udu wa. 17 Da-u un gunse Yunana m-sa, Yawe tomon jan-u yat-ya, ya toros Yunana. Yunana shu'ut u-me men-tu u-jan ut-ho ut-tut.

2 Da-u wa ooge u-me men-tu u-jan, Yunana nong us-toog udu Yawe u-Ru. 2 Wa zu, “Um fak Yawe u tek-u swadu ur-kob u ri, tumsu wa shus toog-us ri. U-me be-du ur-shu'ut du marimari ne, tumsu bo hog kon-us ri. (Sheol h7585) 3 Bo gwunug me u-me m-bu mu ur-ra, u tek-u dak-u m-sa. Um o u-me m-bu, tumsu jwak m-bu, reeg beb-ur ri. 4 Um zuug, ‘Ko bo hastu me dugu-du ro, ko ba shu'ute iya, me ut-sur m-hyan pyu-u u-hen u ro.’ 5 Bu-mu reeg me ur-hi, bu-mu m-sa takuste me u-beet. Gwa-su me m-sa takuste hi-ur ri. 6 Um yi'iste u-ta m-sa m-te u be-du ut-ta'ar. Um o u-me be-du marimari ne. Yawe, u-Ru u ri, bo wa ruutu me u-me u-kub. 7 “Yawe, da-u um hoge fat-ur ri o m-rwu; tumsu um nom us-toog udu ro, Tumsu bo hog kon-us ri u-me be-du u-hen u ro. 8 “Net-tu ooge nom-du ut-huuk m-gir, e gugumte on-du u cwan-tu u-Ru ne. 9 Sedi me, u nu-u ut-vam. Um de nom-du toog udu

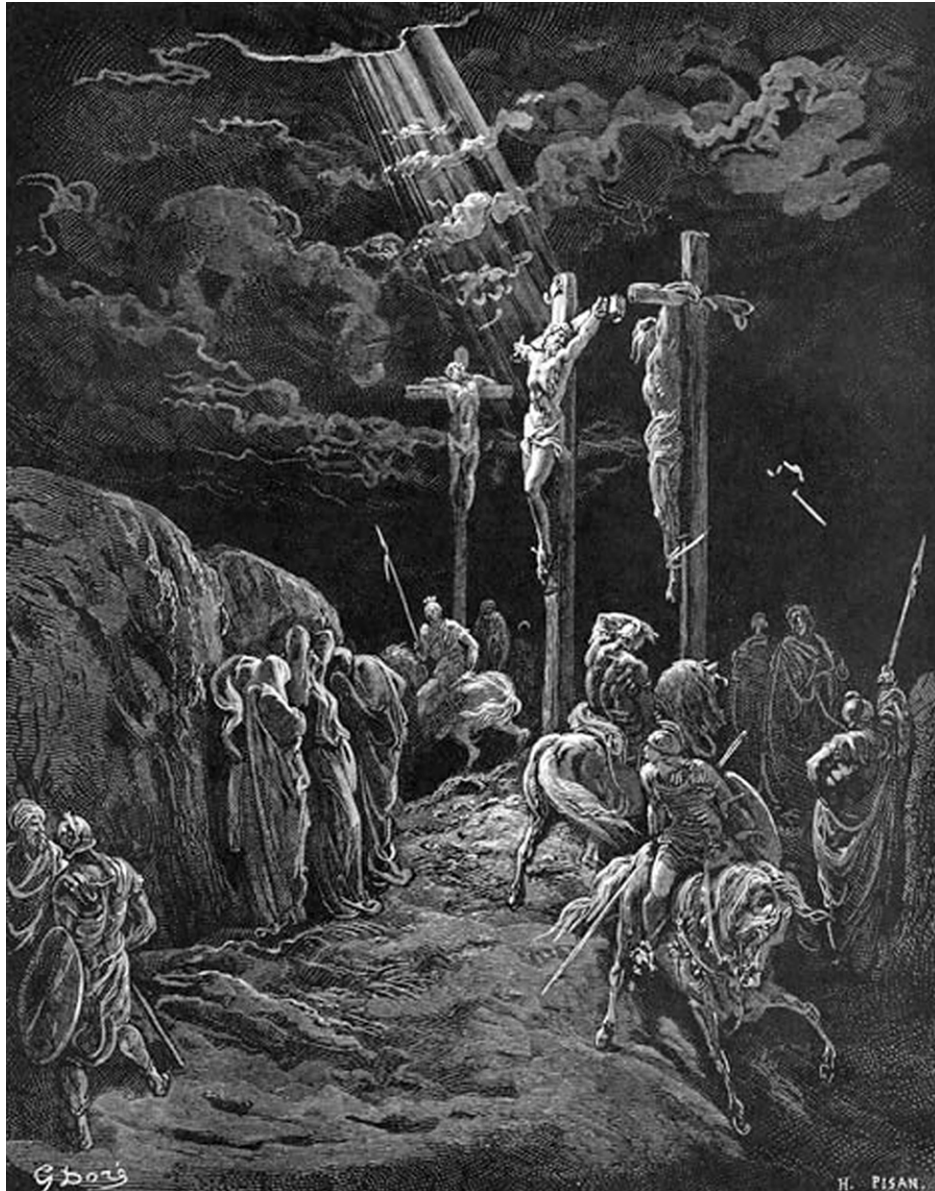
ró. Mē shūsū estēdu ūs-rem ū ri, remū ūkūr ū oon dugu Yawe.” 10 Se Yawe wū' jan-yū gwa'un Yunana ū-kit m-sa.

3 Rem-ūs Yawe sur m-haan ūdu Yunana u-yurumse. Wa zu, 2 “Yūne bō ha ū Neneba bō-u yat-o, bō warū net-tū o ūkūn rem-sū ūm warū bō.” 3 Yunana er rem-ūs Yawe, se wa yūne wa hū ū Neneba. Bō-ū Neneba oog ū yat-o o sok, se net nong m-roog ūt-tūt kanda wa hyan bō-u o u-beet. 4 Hō-du Yunana cwaye ū-me bō-ū Neneba, wa nom ūr-hoot ūr-gan. Se wa heese nom-du ūr-donse ūzu, “Kwūkūs m-roog ūt-shik ūt-yūr ū na haatūn ū hō-du bō-ū Neneba.” 5 Net-tū Neneba hog rem-ūs u-Rū, ē dor se. E nom ūr-donse kowan ū nom u-swaat, iya o hen ū net-ūt wūto ū ya'ag-ū rek-ē, kowan nom u-swaat, tūmsū ē wū cwū-tū kōse-du namū jab remū ba'as-ūt ūn. 6 Da-ū farūk-ū Neneba hōge rem-sū Yunana ware, wa yūne dugu pora-du ūr-farūk-ū wa. Wa wū' cwū-tū kōse namū jab. Wa shū'ūt u-dak ū dōm m-cwa remū kōste ūzu wa yakke ūt-ba'as. 7 Ū da-u o, farūk wū' na nom ūr-donse ū-me bō-u wa u-beet ūzu: Dugu nu-u farūk-ū i-yatē wa ne. “Ana yage net kō u-bisa o rak nom ūt-rē da, a wakūn ū re nom ūt-rē kō wa swa m-bū da. 8 Yage net, ūt-bisa ne ū wa' kus-tū kōse namū jab. Tūmsū yage kowan ū fag u-Rū m-hor-m-hor. Kowan byūrūn dugu fun-ūs yō-se wa, ū yunus-du jab-sū ūt-net ne. 9 Jiya Rū-o ūt-hog ūr-on, wa toros jab-ū wa remū ba'as-ūt in, wa yage mottū hō-du in.” 10 Da-ū Rū-ū hyane ūzu ūn yakke ūt-ba'as ū remū yage-du nom-du nom-ūt yō-to ūn, se wa hog on-ūr ūn. Wa yage mottū hō-du ūn tū wa ooge wa zongte.

4 Yunana hog us-ryab sok, remu on-du Ru-u hoge u dom-u net-tu Neneba. **2** Yunana nom us-toog udu Yawe wa zu, “¿Yawe, inya o um zutte da-u um ooge u bo-u ri? De wute um somot m-hor m-hor m-ha u Tarshis. Ko ba um nape uzu bo wa-u-nya wa tumsu Ru-u ur-on, tumsu wa za hor-mu us-ryab, bo o ut-cwan ne tu barumte da, tumsu ko mune bo o zongi zongi bo hast jab-u ro dugu hatun swadu ur-kob. **3** Yawe, kab fat-ur ri da-o, rem uzu zek ur-zwar um mar.” **4** Yawe zu, “¿Nong ur-zwar bo nom us-ryab u mot-ut tun-to?” **5** Yunana aruk m-rwu dugu me u-bo wa do'e wa shu'ut u dekun be-de u-dom u-bo ne. Wa nom dekun rimpa-de remu wa kum-ut m-yara. Wa shu'ut u me, wa hyen-ut nom-tu Ru-u de nomu bo-u Neneba. **6** Da-u wa ooge u-me ur-rimpa, Yawe u-Ru wu' yakun kuwut-du ut-ran apun remu ya habte wun dung-mu ur-hi, ya rogom ya nomu wun m-yara. Yunana nom ur-so sok remu kuwut-du ut-ran ya. **7** Da-u is gase ur-wun tep tep, Ru-u tomon ut-zwa, tu tu'se kuwut-du ut-ran ya, ya guus. **8** Da-u ho-du rwune, Ru-u tomon mya-m yat-mo dugu u-dom. Ho-yu gup Yunana ur-hi har wa oog ussa ut-byuz, wa o ut-sa m-mar. Se wa zu, “Zek ur-zwar um m-mar uzu um fot ne.” **9** Ru-u zu Yunana, “¿Nomug bo ur-zwar bo nom us-ryab u remu mar-mu kuwut-du ut-ran de?” Yunana zu, “Kamug um nom us-ryab, ryab-su te m-mar.” **10** Yawe zu, “¿Kamug bo hog on-du kuwut-du ut-ran yu o zu bo kawe ya da? Bo wa'e tumsu ya nen-ut da. Ya apkun u gyup-mu m-gan ya mur u mokon gyup-mo. **11** ¿Kamug um hog on-du Neneba bo-u yat-o da? Bo-u otte ya'ag i zege ut-zongu u-kok u kwaz-du ur-gan i

nape n̄om-u s̄o-̄o ̄u ȳo-̄o n̄e da. T̄ums̄u bisa-t̄u ̄oro u-t̄át ̄u-
me b̄o-u ̄o. ¿K̄umge ̄um hog ̄on-du b̄o-u ̄o da?”

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matiyu

1 Tun-tò tò dim-tù ɔ̀so-tù ɔ̀so-ut Yeso Kiristi, wu rwune dugu ko-ur Dawuda u Ibrahi ne. **2** Ibrahi wa oye ɔ̀so-u Ishaku. Ishaku ɔ̀so-u Yakubu. Yakubu ɔ̀so-u Yahuda, u huub-tù ur-matù wa ne. **3** Yahuda ɔ̀so-u Peres u Zera (ino-u e wa oye Tamar). Peres ɔ̀so-u Hezuron. Hezuron ɔ̀so-u Ram. **4** Ram ɔ̀so-u Aminadab. Aminadab ɔ̀so-u Nashon. Nashon ɔ̀so-u Sarumon. **5** Sarumon ɔ̀so-u Boaz (wu ino-u e wa oye Rahab). Boaz ɔ̀so-u Obida (ino-u e wa oye Rutu). Obida ɔ̀so-u Jesse. **6** Jesse ɔ̀so-u Dawuda Faruk. Dawuda ɔ̀so-u Suremanu (wu ino-u wa ooge neta Yuriya). **7** Suremanu ɔ̀so-u Rehobowam. Rehobowam ɔ̀so-u Abija. Abija ɔ̀so-u Asa. **8** Asa ɔ̀so-u Jehoshapat. Jehoshapat ɔ̀so-u Yoram. Yoram ɔ̀so-u Uziya. **9** Uziya ɔ̀so-u Jotam. Jotam ɔ̀so-u Ahaz. Ahaz ɔ̀so-u Hezekiya. **10** Hezekiya ɔ̀so-u Manase. Manase ɔ̀so-u Emos. Emos ɔ̀so-u Josiya. **11** Tumsu Josiya ɔ̀so-u Jekoniya u huub-tù ur-matù wa ne, u da-u karma-ne i Babira kabe net-tù Isra m-ha udu m-tok u dak-u Babira. **12** Da-u na kabu e m-ha udu m-tok Babira, Jekoniya wa o ɔ̀so-u Sheyartiyer. Sheyartiyer ɔ̀so-u Zerubaber. **13** Zerubaber ɔ̀so-u Abihuda. Abihuda ɔ̀so-u Eriyakim. Eriyakim ɔ̀so-u Azor. **14** Azor ɔ̀so-u Zadok. Zadok ɔ̀so-u Akim. Akim ɔ̀so-u Eriyuda. **15** Eriyuda ɔ̀so-u Eriyaza. Eriyaza ɔ̀so-u Matana. Matana ɔ̀so-u Yakubu. **16** Tumsu Yakubu wa oye ɔ̀so-u Yusuhu, campa Meri. Meri mate Yeso wu na foge Kiristi. **17** Dugu da-u Ibrahi u do'e da-u Dawuda sara-to op ut-nas, dugu-du Dawuda u do'e da-u na kabe Isra-ne m-tok u Babira, sara-to op ut-nas, dugu kun u do'e da-u Yeso Kiristi sara-to op ut-nas. **18**

Inya o na mutte Yeso Kiristi. Da-u a ur-matu Meri eese yadu gu-ur Meri udu Yusuhu, sedi kanda na ga-gu un ur-gu na bit Meri ut-men ne dugu-du Yar-u u-Ru. **19** Ko ba oye uzu Yusuhu net ur-ka wa, wa za ussa wa ya' Meri m-'e u tek ut-net da, se wa dorog u jab-u wa, wa yagu wun m-yasa. **20** Wa o u tek-u dorog-us se, se wa-tom Wa-ko-uyan haan udu ro u bo', wa zu, "Yusuhu wa'-u Dawuda, a-bo hog u-gyer u kab-du Meri wa shu'ut neta ro da, remu zu nomu o u men-ut wa dugu Yar-u u-Ru o. **21** Wa de mat-du ya-du ur-campa, na do'e te'u wa ur-dim Yeso, remu zu wa de ukur net-ut wa dugu ba'as-ut e." **22** Tun-to nom-to ut-beet na nomug to remu nom-tu Ru-u ware Wa-warru rem-su u-Ru Ishaya uzu, **23** "Gwup-u nape campa da de nom-du ut-men, wa de mat-du yadu ur-campa na do'e te wa ur-dim Imanuwer" nomu dim-ur re oye, "U-Ru ur-kot u na ne." **24** Da-u Yusuhu yune dugu m-roog, se wa nom nomu wa-tom u-Ru zuye wa nom, wa kub Meri m-mu u-bu, wa shu'ut neta wa. **25** Sedi wa tamug m-roog u wa ne da se da-u wa mate yadu ur-campa. Yusuhu te'e wa ur-dim Yeso.

2 Ba Mari mate Yeso u bo-u Betarami u dak-u Yahudiya, da-u Here ooge ur-faruk, a-nap-mu reger-ne dugu u-dom e rwun dugu u-dom e do'e u Urusharima. **2** E shit ut-net uzu, "¿Hene wuna mate, Faruk-u Yahuda-ne? It hyanug reger-u wa dugu u-dom, it haagun it nomu wa ut-huuk." **3** Da-u Here Faruk hoge iya se jab-u wa yune, u jab-u net-tu Urusharima ne ko'e. **4** Se wa fog i-Yate a-Toog-ne beet u a-kwup-du u-bor ne, wa shit un, "¿Hene na dote mat-du Kiristi?" **5** E zu wun, "U Betarami u dak-u Yahudiya,

ũka wa-warru rem-su u-Ru punte: 6 “No net-tu Bo-u
 Betarami, ũ dak-ũ Yahuda, bo-u no o m-sek ne sok, Remu
 zu dugu bo-u no na dote kwum-du faruk wu de dor-tu
 net-ut ri Isra-ne.” 7 Here fog a-nap-mu reger-ne m-yasa,
 wa nuput ko-uyan da-o reger-yu hene. 8 Se wa tom un
 ũ Betarami uzu, “De'en no goot sok ur-zwar ne be-du
 na mutte wa'-u wa. A no hyanu wa se no nom m-hor
 no haan no waru me, kome um do'e um nomu wun ut-
 huuk.” 9 Da-u un hoge nomu faruk ware un hu m-ha usu
 un. E o tek m-ha, e hyen reger-yu un hyane dugu u-dom.
 Da-u e hyane ya, e hu murimmo, e hu ur-so sok, ya hu m-
 da ũ shu un, se be-du ya eeste ũ be-du yadu otte. 11 Da-u
 e cwaye u-me u-bu, e hyen ur-ya e ino-u wa Meri. Se e
 kug e nomu wa ut-huuk. Se e upus ba-ut e, e nomu wun
 u-nya' ut-nom u-tat ũ ta'ar-tu m-bakut ne ũ nom mu
 wus u-hakun ne, mu na foge “farkanse,” m-dap ne mu
 wus u-hakun mu na foge “mur.” 12 Remu zu Ru-u baag
 ũ nongu un ut-him ũ bo' uzu a un mu udu Here da, se
 un dor yakun fun-ya m-mu bo-u un. 13 Da-u a-nap-mu
 reger-ne arke, wa-tom Wa-ko-uyan haan udu Yusuhi ũ
 bo'. Wa zu, “Yune, bo kab wa' e ino-u wa bo som m-ha
 dak-ũ Masar. Bo shu'ut ukun se da-u um waru bo, remu
 zu Here o gotu ya-ur re wa hoot wa.” 14 Se wa yune, wa
 kub ur-ya e ino-u wa ne m-gyup e do'e ũ Masar. 15 Kuna
 un shu'ute se da-u Here mare. Ru-u zuug na nomug nom-
 ut to da-u wa ware wa-warru rem-su u-Ru Hosiya uzu:
 “Dugu dak-ũ Masar me fagu Wa'-u ri.” 16 Da-u Here nape
 uzu ver-se a-nap-mu reger-ne nomu wa, se wa hog m-
 kuwut. Se wa wu na hoorse ya'ag-u campa-ne beet i o u-

me bo-u Betarami u kit-su bo-u o ne, dugu us-hak us-yur u saan u-dak, wa regnusse hon-hon u da-u a-nap-mu reger ne waru wun. **17** Irmia wa-warru rem-su u-Ru warug uzu na ut-nom iya da-u wa zuye: **18** “Na hok us-kan dugu bo-u Rama, Cwar-yu us-kan u namu jab ne Rahira ugu us-kan remu ya'ag-u wa, na hokuste parru wa da, Remu zu e zamun da.” **19** Da-u Here mare, wa-tom Wa-ko-uyan rwun udu Yusuhu u bo'-u dak-u Masar. Wa zu, **20** “Yune, bo kab wa' e ino-u wa no do'e u dak-u Isra, remu zu, i ooge ussa fat-du wa' e muruste.” **21** Se wa yune wa kub wa' u ino-u wa ne, wa do'e u dak-u Isra. **22** Da-u wa hoge uzu Arkirayus wa'-u Here o ur-faruk u gas-u Yahudiya, se wa hog u-gyer u ha-mu kun. E aruk m-ha u dak-u Gariri remu zu Ru-u nongu wun ut-him u bo'. **23** Se e do'e e shu'ut u okon bo-u u na foge Nazara, remu u koste uzu nomu a-warru rem-su u-Ru ne ware nip-to, “Na de fag-du wun wa-Nazara.”

3 U tek-u ho-ut to, Yohanna Wa-ut-yubusse m-bu rwun wa o ut-but u-me dog-du Yahudiya. **2** Wa o ut-zu, “Yagun ut-ba'as, no byurnun udu u-Ru remu faruk-du u-Ru o ut-mor.” **3** Unwa wa wa-warru rem-su u-Ru Ishaya nomte us-rem uzu, “U-cwar yu o us-fag u-me ur-dog uzu, ‘Mangun fun-u Yawe, Yunsun u-fun m-kim.’” **4** Toggo-yu Yohanna wa'e yu na nome u ka-u u-rakum to, tumsu wa o m-gag u hap-yu u-ka ne u-byun. I o nom ut-re ro u bu-mu so ne. **5** Net-tu do'e udu wun dugu bo-u Urusharima u dak-tu gas-u Yahudiya-ne ut-beet, u net-tu o gas-u Gi-yu Yodan ne. **6** Un hu warru ba'as-ut un, se wa nomu un ut-yubusse m-bu, u Gi-yu Yodan. **7** Da-u Yohanna hyane Farisa-ne u-tat

u Saduki-ne u haan udu rò, u be-du wa otte nomu net-ne
 ut-yubusse m-bu, wa zu un, “No ban-du ya'ag-u kokos!
 ¿Wana hi-mu no, no som ryab-su u-Ru su o haane? 8 Uka
 te-su mutte ut-ya, to kose ko-uyan go-du u-te ya, remu
 iya ko no nomon nom-tu de kose ut-net uzu no yakke
 nom-du ut-ba'as no byurgun udu u-Ru. 9 A no dorog u
 jab-us no uzu Ibrahi wa o uso-u no da, um o waru no uzu
 Ru-u o ut-kere wa nom yaag dugu me ta'ar-ut tun-to to
 shu'ut ya'agu Ibrahi. 10 Um o waru no Ru-u de yadu no
 ur-kob a no byur-ne no yage yudu ut-ba'as da, uka net
 wu ka'e ur-goog u kug-du us-te. Te-yu mate ya-ut so-to
 da, wa de kupsu ya, wa gun u-ra. 11 “Um nongu no ut-
 yubusse m-bu, remu u koste uzu no byurgun udu u-Ru no
 yakke ut-ba'as, sedi u dim-u ri wakun de haan wu zegu
 me m-shin. Ko gor-su ka'at-ut wa um korge um ust se da.
 Wa de nomu no ut-yubusse u Yar-u u-Ru tumsu u-ra ne.
 12 Wa o m-shup u-sota ne, wa de mangu dor-u m-der, wa
 sotusse so i o so-ye wa wa' ur-bya, wa doos kon u ra-u u
 na da hoks ut-ryum da.” 13 Da-u Yeso haane dugu Gariri
 u Gi-yu Yodan u Yohanna nom-tu wa ut-yubusse m-bu,
 14 Yohanna sa'ag ut-gugum. Wa zu, “¿Me hi-du warri um
 ut-sa bo nomu me ut-yubusse m-bu, bo mu bo haan udu
 ri?” 15 Se Yeso zu, “Yage na nom iya u da-o, remu na
 nom-ut nom-u Ru-u ut-sa na nom.” Se Yohanna ees. 16
 Da-u Yohanna nomu Yeso ut-yubusse m-bu, Yeso rwuun
 dugu m-bu, za rem dom u-ru u-pus se Yeso hyen Yar u-
 Ru u hyeen uka ur-gorop u dom-u wun. 17 Se Ru-u nom
 us-rem dugu dom u-ru wa zu, “Unwa o Wa'-u ri, wu um o
 ut-cwan, tumsu um o hog-du zwar-ur wa sok.”

4 Se Yar u-Ru dor-ut Yeso m-cwa ut-kanda u remu faruk-
u nom us-te nom-tu wa m-reg. **2** Da-u Yeso nome u-
swaat m-roog ut-shik ut-yur ut-ho ne ut-shik ut-yur, se
wa hog us-mer. **3** Faruk-u nom us-te haan udu ro wa zu,
“Abite Wa'-u u-Ru wa bo oye, zu ta'ar-ur rinde de mu
nom ut-re.” **4** Yeso shus wa zu, “Rem-su u-Ru zuug, a-
nom ut-re u war-o net dote ur-fat da, se rem-su rwune
dugu nu-u u-Ru.” **5** Faruk-u nom us-te kub wun m-ha u
bo-u Urusharima bo-u u-hen, se wa duut wun u be-du m-
ja be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. **6** Tumsu wa zu wun,
“Abite Wa'-u u-Ru wa bo oye, tane tari mak bo heen u-
dak. Remu zu na panug uzu, “Ru-u de wadu a-tomu wa, e
'e bo, E er bo u kom-ut e, Taas u na-u ro u gap ur-ta'ar
da.” **7** Yeso shus wa zu, “Na panug uzu, ‘A-bo nomu Wa-
ko-uyan Ru-u ro m-reg da.” **8** Se faruk-u nom us-te kub
wun m-ha ror-du zege m-ja, wa kose wun faruk-tu dak-u
uno, u zwar-ur wa ne. **9** Se wa zu, “Me ya u bo nom-ut
to ut-beet, a-bo nomu me ut-huuk.” **10** Se Yeso zu wun,
“Faruk-u nom us-te, hate dugu kit-u ri, remu na panug
uzu, ‘Bo nomu Wa-ko-uyan Ru-u ro ut-huuk, tumsu wa
bo do'e ut-dor, wa u-gan.” **11** Faruk-u nom us-te yage
wun, se a-tom u-Ru haan, e nomu wun ur-sege. **12** Da-u
Yeso hoge uzu Here Faruk Antipas wa'ag Yohanna wa-ut-
yubusse m-bu u bu-u m-tok, se wa mu u dak-u Gariri. **13**
Yeso yage bo-u Nazara wa do'e wa shu'ut u Kapanahum, u
dap-su m-sa mu Gariri u-me dak-u Zeberun u Naptari-ne.
14 Nom-u wute wun m-ha ukun, remu wa hyen-ut nomu
Ishaya Wa-warru rem-su u-Ru zu na ut-nom, na nom o.
15 “Dak-u Zeberun u dak-u Naptari-ne, o dom-u fun-yu o

dapɔs sa-mɔ̄ ɔ̄ gas-ɔ̄ u-dɔm ɔ̄ gi-yɔ̄ Yodan, Dak-tɔ̄ ɔ̄-mɛ
dak-ɔ̄ Gariri be-tɔ̄ i za-Yahuda-ne zɛgtɛ u-tát da. **16** Net-
tɔ̄ ɔ̄ ɔ̄r-yɔ̄ ɔ̄-mɛ u-cwum, ɛ hyanug zɔn-m yat-mɔ̄. ɔ̄du i
oogɛ ɔ̄r-yɔ̄ ɔ̄-mɛ dak-ɔ̄ yara-mɔ̄ m-mar. Zɔn-mɔ̄ rwugun
ɛ.” **17** Dugu da-u ɔ̄ Yeso heese ɔ̄t-but, ɔ̄zɔ̄, “Yagun ɔ̄t-
ba'as nɔ̄ byurun ɔ̄du u-Rɔ̄, remɔ̄ zɔ̄ da-ɔ̄ Rɔ̄-ɔ̄ de ɔ̄r-
faruk ɔ̄ ɔ̄t-mɔ̄r.” **18** Da-ɔ̄ Yeso oogɛ m-ha ɔ̄ dapɔs m-sa
mɔ̄ Gariri, sɛ wa hyen net-ne yɔ̄r, ɔ̄ Simon wuna fogɛ
Biturus ɔ̄ ɔ̄r-ɔ̄ wun ne Andarawus, ɛ ɔ̄ gwun-du nom-tɔ̄
masɔ̄ jan, ɔ̄-mɛ m-sa, remɔ̄ zɔ̄ ɔ̄n a masɔ̄ jan ne ɛ. **19**
Yeso zɔ̄ ɔ̄n, “Dornun mɛ, mɛ mutɔ̄ nɔ̄ a naknɔ̄ ɔ̄t-net ɔ̄
haan ɔ̄du ri.” **20** Za rem, ɔ̄n yagɛ nom-tɔ̄ masɔ̄ jan-ɔ̄ ɔ̄n,
ɔ̄n dor wa. **21** Da-ɔ̄ wa rɛ shɔ̄ m-ha ne, sɛ wa hyen ɛkɛn
net-ne yɔ̄r, ɔ̄ Yakubu ɛ Yohanna ya'ag-ɔ̄ Zabadi. ɛ ɔ̄ ɔ̄-mɛ
u-hat ɔ̄ uso-u ɔ̄n ne Zabadi, ɛ ɔ̄ mangu nom-tɔ̄ masɔ̄ jan-
ɔ̄ ɛ. Yeso fog ɔ̄n. **22** Za rem ɔ̄n yagɛ u-hat ɔ̄ uso-u ɔ̄n ne,
ɔ̄n dor wa. **23** Yeso rigusse dak-ɔ̄ Gariri wa ɔ̄ nomɔ̄ ɔ̄n
ɔ̄t-kosɛ ɔ̄-mɛ bu-ɔ̄ ɔ̄t-kosɛ ɔ̄ Yahuda-ne, wa ɔ̄ nomɔ̄ ɔ̄n
ɔ̄t-but tɔ̄ Rem-sɔ̄ m-Remɛ sɔ̄ Faruk-du u-Rɔ̄, tumsɔ̄ ɔ̄
has-tɔ̄ net-ne ɔ̄s-gom m-rɛ ne. **24** Rem-sɔ̄ nom-tɔ̄ Yeso
nomɛ nurus dak-ɔ̄ Suriya u-beɛt, Net-tɔ̄ hɔ̄ haatun wun a
ɔ̄s-gom ɔ̄ a-kob-du m-yar ne, ɔ̄ a swadu ɔ̄r-kob ne m-
rɛ, ɔ̄ a-nom ɔ̄s-te ne, ɔ̄ i otte gom-sɔ̄ ɔ̄r-he'e, ɔ̄ a remɔ̄
swadu net-ne ɔ̄t-be ne, sɛ wa yɔ̄' ɛ m-yar. **25** Morog-du
ɔ̄t-net dugu Gariri, ɔ̄ Dikaporis, ɔ̄ Urusharima, ɔ̄ Gas-ɔ̄
Yahudiya, tumsɔ̄ ɔ̄ gas-ɔ̄ gwug-du gi-yɔ̄ Yodan dor wun.

5 Da-ɔ̄ Yeso hyane ban-du ɔ̄t-net, sɛ wa duus ɔ̄ dɔm ɔ̄r-
ror wa shɔ̄'ut m-shɔ̄'ut. Sɛ a-doru wa op ɔ̄ yɔ̄r ɛ haan
ɔ̄du wa, **2** Sɛ Yeso heese nomɔ̄ ɔ̄n ɔ̄t-kosɛ, wa zɔ̄, **3** “Kom

u-Ru ɔdu i nape kushin-m e u-me u-Yar, remu faruk-du u-Ru du e de. 4 Kom u-Ru ɔdu a namu jab-ne, na de yadu e jab m-shiriktin. 5 Kom u-Ru ɔdu i zatte huk-mu ut-hi da, e de kwum-du dak-u uno. 6 Kom u-Ru ɔdu a hog-du us-mer u swa'at m-bu ne, tu nom-ut so-to, na de shuksu e. 7 Kom u-Ru ɔdu a hog-du ur-on ne, remu Ru-u de hogu on-ur e. 8 Kom u-Ru ɔdu i o jab-u so-o ne, remu e de hyan-du u-Ru. 9 Kom u-Ru ɔdu i wu'e ut-net u shu'ut-du jab-u pus-o, na de fag-du e ya'ag u-Ru. 10 Kom u-Ru ɔdu i net-tu o yadu ur-kob u remu nom-ut so-to, remu faruk-du u-Ru du e de. 11 “Kom u-Ru ɔdu no da net-tu o pepru no, e o u yadu no ur-kob, e o ketu no us-rem su nom-ut yo-to u remu ri. 12 Nomon ur-so u no nom jab-u pus-o u remu uzu top-u no o yat-o u dom u-ru, iya o un nomte a-warru rem-su u-Ru ne i ba no m-haan. 13 “No o ma-tu dak-u uno. Sedi a matu taye ur-gag, ɔrene o na dote mangu to? Na za nom-du okon u to da, sedi na agusse u net-tu jangusse us-na. 14 “No oye zun-mu dak-u uno. Bo-u o m-sak u dom ur-ror na za yas u da. 15 Net za dapus us-hitirra u wa wugub ya u-kok da. Sedi na sak ya u dom naas wa u ya ya' m-zun ɔdu netu oye u-bu ut-beet. 16 Iya o hen, yagun u zun-m no mok, uka net-tu dote hyan-du ank-m somo no, remu e nom-tu Uso-u no wu o dom u-ru ut-vam. 17 “A no nom us-dorog uzu um haagun um haste rem-su u-Ru su Mosa pane u su a-warru rem-su u-Ru ne da. Um haagun um haste se da sedi um shuuste se. 18 Um o waru no ut-nip kanda dom u-ru u-dak ne o enkte, ko u-pan u-rek ya ko u-de u-gan ya za ut-enk u tek-u rem-su u-bor da se na nong ko-uyan.

19 Kowana pase bōr-u rēk-ya u tēk-u bōr-ūs sin-se tumsu wa kōse ut-net e pas, na dō'e fagu wa yu rēk-ya u tēk-u faruk-du u-Ru. Wa hene kabē rem-su u-bōr sin-se wa kōse ēken nē na dō'e fagu wa yu yat-ya u tēk-u faruk-du u-Ru. 20 Um o waru nō a nō zege Farisa-nē u a-kōse-tu rem-su u-bōr nē u nōm-du nōm-ut sō-tō da, nō za cwa-du faruk-du u-Ru da. 21 “Nō hōk na zuug net-tu da-u dim, ‘A ē hō net da, kō wa hō net na huutu wa u be-du kwup-du ūs-rem.’ 22 Sedi um o waru nō kowana o ūs-ryab su ōr-u wa na dē kwupu wa ūs-rem. Tumsu kowana zuyē ōr-u wa, ‘M-zan,’ mōrog-du ut-nengen dē kwupu wa ūs-rem. Wu fage ōr-u wa ‘Rag!’ wa o fun-yu ha-mu bu-u u-ra. (Geenna g1067) 23 “Remu iya, a bō o nōm-du u-nya ūr-sak u-me be-du ūr-shu'ut du Wa-kō-uyan sē bō bakus ūzu bō nongu wakun nōm-u kame da. 24 Yage nōm-tu u-nya' u ró ū-shu ūr-sak bō dō'e ūdu wa. Kōn wa wa nōmu bō ūr-hō remu nōmu bō nōmu wa. Sē bō haan bō yase nōm-tu nya-u ró ūdu u-Ru. 25 “A wakun o huutu bō u be-du kwup-du ūs-rem, sa u-mang nō wa nē za naas u-da. Nōmōn iya dugu u-fun, a-za iya da wa dē huutu bō ūdu wa kwup-du ūs-rem, wa kwup-du ūs-rem dē hen u yasū bō ūdu nōm ūs-kōm, nōm ūs-kōm tumsu ē huut bō u bu-u m-tōk. 26 Um o waru nō ut-nip bō da rwuun ūkun da sē bō topok nōmu na shut-nē wa u-beet. 27 “Nō hōk bōrtu u-Ru ūzu, ‘A nō nōm m-o da.’ 28 Sedi um o waru nō, kowana gwatē nēta gwat ūzu wa roog u wa nē, wa taaste m-o u wa nē u-mē jab-u wa. 29 A is-du kom ut-cwa u ró u o wadu bō u nōm-du ut-ba'as, hostē dē bō rest taas bō nōm ut-ba'as. Zek ūr-zwar bō taag u og-du ūr-gan du

war-u ró, ɔ́ɔ na gun bɔ u-ra ɔ og-tɔ war-u ró ne ɔt-beet.
(Geenna g1067) 30 A kom ɔt-cwa ró ɔ wadu bɔ ɔ nom-du ɔt-
ba'as, kupse ɔ bɔ rest. Zek ɔr-zwar ɔ bɔ taag ɔ og-du ɔr-
gan du war-u ró ɔ́ɔ na gun bɔ u-ra ɔ og-tɔ war-u ró
ne ɔt-beet. **(Geenna g1067)** 31 “Tɔmsu na wargu nɔ ɔ́ɔ,
‘Kɔwana yanɛ neta wa, wa zatte ka ɔt-nom da, se wa yaag
wa ran-u ɔt-yan.’ 32 Tɔmsu ɔm ɔ waru nɔ ɔ́ɔ, kɔwana
yanɛ neta wa, a-za remu ba'as-tɔ m-ɔ da, wa wa'ag wa-
u-as. Tɔmsu wu gayɛ neta-yu na yanɛ wa nong m-ɔ ɔ
wa ne. 33 “Nɔ hok na wargu net-tɔ da-ɔ dim a e nom
tond-su ɔs-bi da, ‘A nɔ pas nomu nɔ nomte estedu ɔs-
rem da, sedi netu nom nom-u wa nomte estedu ɔs-rem
ɔdu Yawe.’ 34 Tɔmsu nom ɔm waru nɔ ɔ́ɔ, a nɔ nom ɔs-
tond da, kɔ ɔ dom u-ru, remu ɔ́ɔ be-du ɔr-shu'ut du u-
Ru de du ɔr-faruk ɔ wa. 35 Tɔmsu a nɔ ton-de u-dak ne
da, remu ɔ́ɔ kuna Ru-ɔ cinte na-ɔs wa. Tɔmsu a nɔ tond
ɔ Urusharima ne da, remu ɔ́ɔ bɔ-u yat-ɔ ɔ Farkina-ne ɔ.
36 A-bɔ ton-de tɔmsu ɔ hi-du war ró ne da, remu ɔ́ɔ kɔ
hi-u ró u-gan bɔ za keru mutu ya ɔ pus-ya kɔ ɔ rim-ya
da. 37 A nɔ ɔt-sa nom-du okon nomu kame nɔ zu, ‘U, me
ɔt-nom,’ kɔ ‘O'o, ɔm za ɔt-nom da.’ Nom-u zege iya du
faruk-ɔ nom ɔs-te de ɔ rwutun. 38 “Nɔ hok nom-tɔ a-
kose-tɔ u-bor ne zuye, ɔ́ɔ bor-ɔt zuug, ‘Wu nase is-du
or-ɔ wa, wakun de na-su du wa is-de. Wu tɔmsu fare nin-
yu or-ɔ wa, wakun de far-du yu wa nin-ya.’ 39 Tɔmsu ɔm
ɔ waru nɔ a nɔ top wakun ɔ nom-u yo-ɔ remu zu wa
nongu nom-ɔt yo-to da. A wakun ɔ gapu bɔ ɔ gar-yu kom
ɔs-cwa bir ɔ gar-yu kuse. 40 A wakun ɔt-sa wa huut bɔ ɔ
be-du kwup-du ɔs-rem remu ɔ́ɔ wa ongte toggo-u ró,

yasu wa toggo-yu dom. 41 A karma-yu wa bo u kabu wa ur-ba u ha-mu u-mer u-gan ur-beb, nom ha-mu us-mer us-yur u wa ne. 42 A wakun u konu bo u-nom, ya' wa. Wu haane m-seg udu ro, a-bo hoos wa da. 43 “No hok Mosa panug uzu, ‘Cwanun or-ut no ne,’ no gugum i gugmu no ne. 44 Sedi um o waru no, cwanun i gugmu no ne, i o ne u yadu no ur-kob nomun e us-toog. 45 Nomon iya remu no shu'ute ya'agu Uso-u no wu o u dom u-ru. Wa wu' ho-du ya' m-zun udu net-ut so-to udu tu za so-to ne. Wa rob u-yu udu net-ut so-to ne u tu yo-to ne. 46 A no o cwan-tu i o cwan-ut no ne, zyan top-o no de ut-kwum? Ko a-onku shik tar ne iya o e nomte! 47 A no o vuk-su or-ut no u war'e, zyan-o u no nome u no zekte eken ne? Ko i nape u-Ru da, e nom iya! 48 U remu iya, se no shu'ut shuyi-shuyi uka Uso-u no u dom u-ru otte u-shuyi shuyi.

6 “Yeso re shu u nomu a-doru wa-ut-kose uzu, ‘A no o nom-du nom-ut so-to,’ a no nom o da-u net-tu o madu no remu e vom-ut no da. A no nome okon remu net-tu vom-ut no, no za kwum-du u-top udu Uso-u no wu o dom u-ru da. 2 “U remu iya a no o nya-du wakun wa ur-kob u-nom, a no nom ur-donse da, uka a-ha-mu ur-no ne nomte u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne us-fun ne u remu zu u net-tu vom-ut e. Um o waru no ut-nip e taaste onk-u top-u e u-beet iya. 3 Tumsu a no o yadu wakun okon nom-o, a-bo yage u tokon net-to u nap nom-u bo ut-nom da. 4 Iya o no dote nom-du u-Nya m-yasa. Tumsu Uso-u no, wa hyene nom-tu m-yasa ut-beet, wa nomu bo u-top. 5 “Tumsu a no o u nom-du us-toog, a no nom uka a-ha-mu ur-no ne nomte da, e ton e ees u-me bu-u ut-kose u

Yahuda-ne ūs-fun ne remu net-tu hyen-ut e. Um o waru
 no ut-nip, e taaste onk-u top-u e u-beet iya. **6** Sedi a-bo
 o nom-du ūs-toog, cwa u-me u-kur bo tage u-is, se bo
 nom ūs-toog udu Uso-u ró wu na hyente da. Uso-u ró wu
 hyene nom-tu m-yasa wa de nomu bo u-top. **7** A no o
 nom-du ūs-toog, a no ha u sop-su u-nom ur-ba da uka i
 nape ne u-Ru da, i o m-hyan uka zu, a e nome iya da,
 ru-u un za hog-du toog-ūs un da. **8** A no nom uka e da,
 remu Uso-u no nak nom-tu no ut-sa kanda no kon wa. **9**
 “Nomon ūs-toog inya, “‘Uso-u it, wu o dom u-ru, Um
 ut-sa u net-tu vam bo u nom-u e o ut-nom u-beet. **10** U
 faruk-ur ró u haan, Nom-tu bo ut-sa na nom-to, u-dak
 uka na nomte u dom u-ru. **11** Bo ya' it nom ut-re u ko-
 uyan ho-de. **12** Bo nomu it ho-du ba'as-ut it, uka it nomte
 i nomu it ut-ba'as ur-ho. **13** A-bo huut it u be-du m-reg
 da, sedi bo e' it udu faruk-u nom ūs-te.’ **14** A no nomu
 net-tu nomu no ut-ba'as ur-ho, Uso-u no wu o dom u-ru
 wa de nomu no ho-du ba'as-ut no. **15** Sedi a no nome ut-
 net ho-du ba'as-ut e da, Uso-u no wa za nomu no ho-du
 ba'as-ut no da. **16** “A no kabe u-swaat, a no naas shuut no
 uka a-ha-mu ur-no ne nomte da. E naas ut-shu u remu e
 koste ut-net uzu e o u-swaat. Um o waru no ut-nip, un
 taaste onk-u top-u un u-beet. **17** Tumsu a-bo o nom-du u-
 swaat, saape shu-u ró, bo taam m-noog u hi-ur ró, **18**
 ta'as na nap uzu bo o u-swaat da. Uso-u ró de nomu bo u-
 top, wuna hyene nom-tu na nome m-yasa. **19** “Ano cin
 kwum-ut no u-dak unō da, be-du rog m-kaari ne dote
 ut-naas, u be-du hyuw-ne dote ur-cwa e nom u-hiw. **20**
 Sedi no nom ur-cun u dom u-ru u be-du orog u m-kaari

ne zatte ut-na'as da, u be-du hyuw-ne tumsu e zatte ut-hyuw da. 21 Be-du kwum-ut no otte kuna jab-u ro otte. 22 “Is-de oye zun-mu u-war. A is-ur ro oye m-yar ne, war-u ro u-beet ut-shu'ut m-zun ne. 23 Sedi a is-u ro za soye da, war-u ro u-beet o de shu'ut u-cwum ne. Abite zun-mu o me no cwum o, re-o tat-u cwum-u o! 24 “Wakun za nomu tu-shu ut-yur m-tok da. Sedi wa gugum wa-gan u wa cwan wa-gan, ko wa nom nom-u wa-gan ut-sa wa jurum wa-gan. No za wadu dorru u-Ru u jab tumsu no wa-cwan-tu shik-u jab u-da u-gan da. 25 “U remu iya, um o waru no, a no naas jab-u remu nomu no de ut-re ko u no de ut-swa, ko kus-tu no de ut-wa u war-u no da. Fat-du zek nom ut-re, tumsu war-u zek ut-kus tu no de ut-wa. 26 Gwatun no i dom u-ru. E nom-ut kuw da. E nom-ut ket da. E cin-ut ur-bya da. Napun uzu Uso-u no wu dom u-ru, wa regusse e, wa de ya'u no nom-u no ut-sa no nom-ut ur-yu. No zek no u-so u-tat! 27 ‘Wana u tek-u me no u remu namu jab wa de keru swuru hi-ur wa, u-kwam u-gan u tek-u rut-ut wa? 28 “‘U remu yan o no otte u nasu jab-u remu ut-kus tu no de ut-wa? Gwatun pyak-ut tu ur-dog uka to hopte u nen. To nom-ut m-tok ko u-te ut-kus da. 29 Um o u waru no, ko Suremanu Faruk-u m-sek, wa tamug nom-du ut-uk ba pyak-ut du ur-gan da! 30 A shu'ute uzu Ru-u de nomu gwa-su ur-dog ut-uk su oye uzu u ya-o se oye, u-sot u na gun se u-ra, za u-sakna Ru-u de ya'u no cwu-tu m-wa. No a-yadu jab ne cashi! 31 U remu iya, a no naas jab uzu, ‘Zyan-o it de ut-re?’ Ko ‘Zyan-o it de ut-swa?’ Ko ‘Zyan-o in do'e ut-wa'e?’ 32 I nape ne u-Ru da, e ut-sa nom-ut to. Uso-u no wu oye u

dom u-ru wa nak uzu no ut-sa nom-ut to ut-beet. 33 Sedi nom-u zege ur-zwar, no sa' faruk-du u-Ru u nom-ut so-to wa ne, nom-ut to ut-beet wa ya'u no to. 34 U remu iya, a no naas jab-u remu u-sot da, sot-u de haan u tok-m wa ne. Ko-uyan ho-de tok-m wa korge wa.

7 “A no kwupu wakun us-rem da, tas na kwupu no us-rem da. 2 Remu zu, ka no kwupte ut-net us-rem, iya o Ru-u dote u kwupu no. Kok-du no mu'uste ut-net, de Ru-u dote musu no. 3 “iRemu u-yan o bo otte u gwat-du pyar i-te o is-du or-u ro, bo hak bo, bo gwat king-u o u is-ur ro da? 4 iTumsu rene o bo dote zu or-u ro, ‘Yage um has-tu bo pyar i-te u is-ur ro,’ bo ya hen u-king ne u-me u is-ur ro? 5 Bo wa ha-mu ur-no, ba m-has king-u o u-me is-ur ro, da-u o bo de ut-hyan ur-zwar ne, bo haste pyar i-te i o is-du or-u ro. 6 “A no nya' o' nom-tu u-hen tu u-Ru da. A no nome iya, e ut-byurun e yap no ko honsu no. Tumsu a no gwunu ut-arede nom-tu shik da, remu uzu e de jangu to us-na. 7 “Nomon us-kon, na de ya'u no; sa'an no, de ut-kwum; koton u-is, na de u up-su no. 8 Remu zu kowana kone na ya'u wa; kowana de ut-sa wa ut-kwum; tumsu kowana kote u-is na up-su wa. 9 “iWana u tek-u me no, wu wa'-u wa de kon-du wa ur-beredi, se wa ya' wa ur-ta'ar re? 10 iKo a wa'-u wa u kon wa u-jan wa ya' wa u-fa? 11 No oye net-ut yo-to, no nak yadu nom-ut so-to udu ya'ag-u no. Rene o dote ut-shu'ut, Uso-u no wu o dom u-ru, wa de yadu nom-ut so-to udu i o kon-du wa! 12 Nom-tu no o ut-sa u net-tu nomu no, nomun e iya, iya o Mosa u a-warru rem-su u-Ru punte m-tumb ne. 13 “Cwaan u is-u rek-ya. Um zuug iya remu uzu is-yu huye u

be-ur yo-de ya o m-huk ne. Tumsu fun-u ya otte m-kuk
 mu ut-dor, i oye ur-cwa u fun-u ya e o u-tat. Is-u ya huut
 ut-net u-me bu-u u-ra. **14** Tumsu is-yu ha-mu be-du ur-
 fat, ya o rek-ya. Fun-u ya tumsu na so ur-kob u dorru
 ya. I o u dorru ya e za u u-tat da. **15** “Nomon ga' u a-
 warru rem-su u-Ru ne i us-bi ne, i de haan udu no uka ca
 u hyan-mu u-shu, sedi u men-tu me, e o uka go'. **16** No
 napu un remu nom-tu un o ut-nom. Net-tu ka ya-tu
 inabi u war-u u-hir, ko ya-tu u-bab u war-u te-yu tuntur?
17 Iya hen te-u so-ya, ya mut ya'at so-to, te-yu za so-ya da
 ya mut ya-tu za so-to. **18** Te-u so-ya ya za mat-du ya'at
 so-to da, iya o tumsu te-u yo-ya, ya za kerru mat-du ya'at
 so-to da. **19** Ko-uyan te-ya yu mate ya'at so-to da, na de
 kup-su ya, na guns ya u-ra. **20** Iya o hen, no napu a-warru
 rem-su us-bi remu nom-tu un o ut-nom. **21** “Za kowana
 de fag-du me, ‘Wa-ko-uyan, Wa-ko-uyan,’ wa de cwa-du
 faruk-du u-Ru da. Se wu nome nom-tu Uso-u ri wu oye u
 dom u-ru o ut-cwan. **22** U ho-du kwup-du us-rem, eken
 do'e ut-zu, ‘Wa-ko-uyan! Wa-ko-uyan! It nomug ut-but
 u tek-u dim-ur ro, it yun nom us-te u tek-u dim-ur ro
 tumsu it nom nom-tu m-shin tu-yat-to u tek-u dim-ur ro’
23 U da-u o um de zu un, ‘Um nak no da. Hatun dugu
 kit-u ri no a nom-du nom-ut yo-to ne!’ **24** “U remu iya,
 kowana hoge rem-us ri, wa dor se, wa o ba wa us-veru
 wa, wu maye bu-u wa u dom-u pok u-ta'ar. **25** Da-u yu-
 u kasne, gi-su shi m-bu, mya-mu yunne mo gup u-bu
 tumsu o heeg da. Remu uzu na maag o u dom-u pok u-
 ta'ar. **26** Kowana hoge rem-us ri wa kagub se da, wa o ba
 ragu net-tu wa, wu maye bu-u wa u dom m-herereg. **27** Da-

u yu-u kasne, se gi-su shi m-bu, mya-mu yunne mo gup u-bu, se bu-u o he, he-ur yo-de.” 28 Da-u Yeso tase warru nom-ut to, se ban-du ut-net hu murimmo u remu kose-ut wa, 29 remu zu wa kose u tek-u m-shin, za ba a-kose-tu rem-su u-bor ne da.

8 17 Da-u Yeso cuzne dugu ur-ror, ban-du ut-net u-tat dor wa. 2 Se yakun campaya kim, wa haan wa he ut-jwun u shu Yeso wa zu, “Uso-u u-bu ri, a-bo cwane, bo ut-kere bo haste me m-kim.” 3 Yeso jakus kom-u wa wa tum wun, wa zu, “Um cwanug, bo kum m-yar!” Za rem, se kim-mu yagu wun. 4 Se Yeso zu wun, “Gwat, a-bo waru wakun da, sedi bo do'e bo kose hi-du war ro udu yu-Yat-ya a-toog-ne, tumsu bo nom u-nya uka bor-ut Mosa koste u-me rem-su u-bor, uzu bo nom iya u koste uzu bo kwumug m-yar.” 5 Da-u Yeso cwaane u Kapanahum se yu-shu karma-ne yu Roma, wa haan wa kon wun uzu, 6 “Wa-m-nap, tok-u ri wa o m-rut u-bu wa kerte us-zoog da, wa o swadu ur-kob.” 7 Yeso zu, “Me ut-haan Um ya wun m-yar.” 8 Se karma-yu zu wun, “Wa-m-nap, um korge bo haan u bu-u ri da. Sedi bo nom us-rem dugu ana, tok-u ri wa ut-kwum m-yar. 9 Um zuug iya, remu zu um o tek ur-faruk du hi-du war ri, tumsu um otte karma-ne u ta'u ri a um zuye warmo, ‘Nok,’ se wa nok, um zu warmo ‘Haane,’ wa ut-haan, um zu tok-u ri wa ‘Nom inya,’ wa ut-nom.” 10 Da-u Yeso hoge iya se wa nom murimmo, wa zu net-tu o dorru wa, “Um o waru no ut-nip, ko tek-u Isra-ne um tamug hyan-du wa yadu jab ba campaya inya da. 11 Um o waru no, u tek-u a-yadu jab ne u me e de ut-haan dugu u-ta u-dom ne, e ut-shu'ut e re nom ut-re ur-kot e Ibrahi u

Ishaku u Yakubu ne u tekun Faruk-du dom u-ru. **12** No net-tu Isra-ne, Ru-u de gwun-du no u-me u-cwum, u be-du us-kan sok u ep-mu nin ne.” **13** Se Yeso zu yu-shu karma-yu Roma, “Nok, na nongun bo ka bo otte ussa remu yadu jab-u ro.” Za rem tok-u wa kum m-yar. **14** Da-u Yeso cwaye u bu-u Biturus se wa hen ino-u neta Biturus m-rut u-yun hyam-u otte wa. **15** Se Yeso tum kom-u wun, se hyam-u yage wun. Se wa yune wa nomu un nom-ut re. **16** Da-u rim-mu tore, se net-tu hatun Yeso i nom us-te shipse wa buz nom us-te u rem-su nu-u wa. Tumsu wa hast ut-net ut-beet us-gom. **17** Wa nomug iya u remu na shuuste nomu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya zuye, “Wa kubuste gom-us in, wa hast kob-du m-yaru in.” **18** Da-u Yeso hyane ban-du ut-net gunuste wa, se wa zu, “Yagun in pasun u din-de jit gwug-du m-sa de.” **19** Se wa kose-tu rem-su u-bor haan wa zu wun, “Wa-ut-kose, me doru bo kohene bo otte m-ha.” **20** Se Yeso zu wun, “O' ur-dog otte us-hu su m-roog, no dom u-ru otte ut-tukus tu m-roog, sedi Wa'-u Net zatte be-du res-du hi-ur wa da.” **21** Wakun u tek-u a-doru Yeso ne wa zu wun, “Wa-m-nap, yage um do'e um jwakun uso-u ri u-ro.” **22** Se Yeso zu wun, “Dornu me, yage i mare, e jwak orut e marimari ne.” **23** Da-u Yeso cwaye u-hat, a-doru wa dor wun. **24** Se mya-mu yunne ur-beb ne u-me m-sa se bu-mu hu m-cwa u-hat. Tumsu Yeso o m-roog. **25** Se un do'e, un yuns wa, un zu, “Wa-m-nap, ukru in! In do'e ut-is m-bu!” **26** Se wa zu un, “Remu yan-o no otte u hog-du u-gyer, no a-yadu jab ne cashi?” Se wa yunne wa hagusse m-mya u jwak m-bu ne se mo ho us-ram tek. **27** Se net-tu hu u murimmo e

zu, “¿Yan net wa unwa wu mya-mu hoge rem-us wa u jwak m-bu ne?” 28 Da-u wa teene u dak-u Gadari, se eken campa-ne yur i nom-us us-te shipe rwuun u be-du ut-sag e bit wun. E nong u yo-ye sok, e yuut u net-tu dor fun-u ya da. 29 Za rem e heese ut-jar e zu, “¿Bu-m ró yu u it ne Wa'-u u-Ru? ¿Bo haagun bo ya it ur-kob kanda da-u nome?” 30 Nukustun sok ukun ne da, ban-du ut-arede o ut-reeg. 31 Se nom us-te kon Yeso e zu, “A-bo ruut it da, yage it cwa u-me ban-du ut-arede.” 32 Se wa zu, “Nokon no cwa u-me ut-arede.” Se ban-du ut-arede ut-beet to ru m-som to irig dugu u-pingse m-he u-me m-sa bu-mu rees to. 33 Se a-gwat-du ut-arede ne, e som m-mu u-bo e wur nom-tu kume i otte nom us-te. 34 Se net-tu u-bo u-beet e rwuun u remu e hyen-ut Yeso. Da-u un hyane wa, un kon wa yage dak-u un.

9 Yeso cwaag u-me u-hat, wa pus m-ha u Kapanahum u bo-u wa. 2 Net-tu hatun wun wa gom-su m-ryam m-rut ur-wundi. Da-u Yeso hyane yadu jab-u un, se Yeso zu wu otte us-gom, “Wa zwar, a-bo naas jab da, na haste bo ba'as-ut ró.” 3 Da-u a-kose-tu u-bor ne hoge iya, se e zu, “Net unwa o warru rem-su ut-ba'as! ¿Wa o m-hyan uka zu wa o u-Ru?” 4 Yeso nak nom-u o jab-us un, se wa zu un, “¿Remu u-yan o no otte dorog-us yo-se u jab-us no? 5 ¿Yan-o zege m-kuke na zu net, ‘Na haste wa ut-ba'as,’ ko na zu, ‘Yune bo ha m-ha’? 6 Um ut-sa no nap uzu, Wa'-u Net otte m-shin mu hastu ba'as-tu net-u dak-u un.” Se wa zu wa gom-su m-ryam, “Yune bo kab wundi-ur ró bo mu u-bu.” 7 Campa-u ya yune wa aruk m-mu u-bu. 8 Da-u ban-du ut-net hyane iya, e hog u-gyer, e nomu u-Ru ut-

vam wu ya' ut-net go-du momo shin-mo. 9 Da-u Yeso re u-shu m-ha ne, se wa hyen yakun campaya, wuna foge Matiyu, wa o shu'ut u onk-u shik-u tar. Se Yeso zu wun, "Dornu me." Se wa yune wa dor Yeso. 10 A sure m-wa'as, Yeso o u-re u bu-u Matiyu, se a-onku shik-u tar u a-ut-ba'as-ne haan e shu'ut e nom u-re u be-du wa otte u a-doru wa ne. 11 Da Farisa-ne hyane iya, se e zu a-doru wa, "¿Remu u-yan o wa-ut-kose no otte u-re u a-onku shik-u tar ne u a-ut-ba'as-ne?" 12 Da-u Yeso hoge iya, se wa zu, "A-m-yar ne za ussa wa us-baat da, sedi a-kob-du m-yar ne. 13 Nokon no iis nap-mu rem-su u-Ru su zuye, 'Hog-du ur-on de um ut-sa, za toog da.' Remu zu um haagun um fag a-jab-us so-se ne da, sedi a-ut-ba'as." 14 A-doru Yohanna haan udu Yeso e zu, "¿Yan-o wute it u Farisa-ne beet it nom u-swaat, sedi a-doru ro nom-ut da?" 15 Yeso zu un, "Huub-tu zwar ur-gu nom-ut namu jab da-u wa ur-kot u un ne da. Sedi da-u oon u na dote kab-du wun u tek u-me un, Da-u o un de nom-du u-swaat." 16 "Wakun zaar wu de kara-du toggo-yu u-ut u kus-u po-o da, remu zu ana jaase toggo-u ya kara-ur re de ut-kees, ke-ut to hen ut-zeg ur-takun m-yo. 17 Wakun zaar wu de dasu ke' po-ye u men-tu ut-ur shar-du u-ka da. A wa nomu iya ke' po-ye de yogusse shar-du ur-ut du u-ka, u bu-mu ke' azug, shar-du u-ka de nuus. Bu-m po-mo mu ke' na da'as mo u shar-ur po-de du u-ka. Bu-mu ke po'ye na daas mo u sharru u-ka du po-de uka mo zatte ut-aguz da." 18 Yeso o tek-u waru un iya, se tek-u tu-shu bu-u ut-kose u Yahuda-ne haan wa he ut-jwun u shu Yeso wa zu, "Wa'-u ri wa'-u-gwup marug za m-tumb, sedi

haane bō tam wun, wa ut-yune.” 19 Yeso yune u a-doru wa ne, e dor campa-u ya. 20 Na o u tek-u se, yakun neta-ya wu nome us-hak op-us yur, wa o pama wudu m-hyu, wa haan wa tum kwak-yu toggo-u Yeso. 21 Neta-yu nong iya remu zu wa cunug u jab-u wa uzu, “A um tame toggo-u Yeso me ut-kwum m-yar.” 22 Da-u Yeso bire wa got wun, se wa zu, “Neta, a-bo naas jab da, yadu jab-u ró yaag bō m-yar.” Za rem neta-yu kum m-yar. 23 Da-u Yeso cwaye bu-u yu-Yat-ya yu Kur-u ut-Kose, wa bit net-ne ut-jar u fuu-du sep-tu m-mar ne. 24 Wa zu, “Yunun u ane, wa'-u-gwup marug da, roog-mo wa otte.” E hu nomu wun numus-tu us-jurum. 25 Da-u net-tu ruye u-do, se wa to, wa ship kom-u wa'-u-gwup, za rem wa yune! 26 Remsu nom-u o te kohene u-me dak-u o. 27 Yeso o yagu be-ur re, se eken po-ne yur hu fag-us rò uzu, “Wa'-u Dawuda hog on-ur it!” 28 Da-u Yeso cwaye u-me, se po-ne e haan udu rò. Se wa zu un, “¿No yaag jab uzu me keru yan-o m-yar?” E zu wun, “Wa-m-nap, it o yadu jab.” 29 Se wa tum is-u un, wa zu, “U remu yadu jab-u no, na ya'ag no m-yar.” 30 Da-u is-u un upse, Yeso nomu un ut-him uzu, “A no waru wakun da.” 31 Da-u e ruye, e hu warru rem-us se kohene, u-me dak-u o. 32 Da-u e o mottu ur-aruk, se net-tu hattun wakun wu otte nom us-te udu Yeso tumsu wa kerte us-rem da. 33 Da-u na rute nom us-te, se campa-u ya heese us-rem. Morog-du ut-net hu murimmo, e zu, “Na tamug hyan-du okon nom-u inya u-me Isra da, se u ya-o.” 34 Se Farisa-ne zu, “U beb-du faruk-u nom us-te de wa otte rutu nom us-te.” 35 Yeso dor ut-bo ut-taas ne ut-beet, wa o nomu net-ne ut-kose, u-me bu-u ut-kose u

Yahuda-ne, wa o but-tu Rem-su m-Remer su Faruk-du u-Ru, wa o tumsu hastu net-ne us-gom su ko-uyan re-mo. **36** Da-u wa hyane net-tu morogte u-tat, se wa hog on-ur un, remu zu, e o swadu ur-kob, za wa ur-sege, uka ca i za wa-ut-got. **37** Se wa zu a-doru wa ne, “Ket o u-tat, sedi a-ket-ne o cashi. **38** Remu iya konon Wa-ko-uyan, wa tomton a-ket-ne u tak-u wa.”

10 Yeso fak a-doru wa op u yur. Wa yu' e ur-faruk, e ruut nom us-te, tumsu e hast ko-uyan gomse u kob-du m-yar ne. **2** Tunto to o dim-tu a-tomu Yeso op-u yur: Wa ur-takun Simon or-u wuna foge Biturus, u Or-u wa ne Andarawus, u Yakubu wa'-u Zabadi u Or-u wa Yohanna, u **3** Firibi, u Bataromi, u Tomas, u Matiyu ne wa-onku shik-u tar, u Yakubu wa'-u Arupayes, u Tadiyus ne, u **4** Simon wa shub-du u-dak, Yahudas Iskariyoti ne wu yasus Yeso. **5** Yeso tomog a-doru wa op-u yur, wa zu e, “A no cwa u bu-u a-za Yahuda-ne da, tumsu a no cwa u okon bo-o u Samariya-ne da. **6** Sedi no do'e udu net-tu Isra i o uka ca i enke. **7** De'en no nom ut-but uzu, ‘Faruk-du u-Ru o ut-mor!’ **8** No hast ut-net us-gom, no yuns i mare ne, no hastu net-ne m-kim, tumsu no ruut nom us-te. A no o segu ut-net a no onk shik da, remu Ru-u onkte shik da-u wa segu no da. **9** A no kab shik ko okon nom-o uka shik-u no dote nom-du okon u-me ba-ut no da. **10** Tumsu a no kab ba-du m-ha, ko yakun toggo-ya da, a no kab seken na-su ut-ka'at us-yur da, ko yakun kom-yu m-ha da, remu zu wa u-pama u-beet wa kamug kwum-du top-u pama-u wa nome u-me ut-net, remu iya no kwumu nom ut-re, u tokon nom-to ne u-me net-tu no do'e udu e. **11**

“Bo-u no tote ko u-taas, sa'an net ur-ka, no shu'ut u wa
 ne kanda no yune ur-aruk. 12 Bu-u no tote u-beet, no
 vukus e. 13 Bu-u no tote u-beet, a e gu no, nomun un us-
 toog u Ru-u ya un rus-du jab, tumsu bu-u no tote a e
 kabe hamtu-ur no da, Ru-u za yau un res-du jab da. 14
 Wu gu no da u-beet, ko wa gugum rem-us no, pamtun
 huug-mu us-na no, no ru u-me bu-u o ko u-bo, ut-shu'ut
 ut-him udu un uzu Ru-u de ya-du un ur-kob ba un gugme
 erru rem-us no. 15 Um o waru no ut-nip, Ru-o ut-zeg m-
 hog on-du net-tu dak-u Saduma u Gomora ne, m-zeg net-
 tu bo-u o u ho-du kwup-du us-rem. 16 “Um o tom-du no,
uka ca u-me go', remu iya shu'utun a-us-ver-ne uka fa,
 tumsu m-yar ne uka ur-gorop. 17 Nomon ga', ut-net ne,
 remu zu e de huutu no u bu-tu kwup-du us-rem, tumsu e
 nomu no us-ryap u bu-u ut-kose u Yahuda-ne. 18 Remu
 zu no yaag jab udu ri, un de huutu no udu a-u-dak-ne u
 farkina-ne u remu e kwup-tu no us-rem tumsu e ya' no
 ur-kob. Yagun u shu'ut ur-ker udu no, remu no war-tu
 farkina-ne u a-za Yahuda-ne Rem-su m-Remer. 19 Da-u e
 yasu no, a no ha us-dorog u remu nom-u no de ut-war
 da, remu Yar u-Ru o dor-tu no u nomu no de ut-war. 20
Um zuug iya remu zu, a no o us-rem da, Yar-u Uso-u no o
us-rem u-me no. 21 “Net-tu de yasu or-ut e na hoot, uso
u de yasu wa'-u wa na hoot, ya'ag de zwarnu i matu e
 ne, e wa na hoot e. 22 Net-ne beet, e de gugmu no remu
 dorog me. Sedi wu gagu jab m-ha m-vaste, wa ut-kwum
 u-ukur. 23 A e o yadu no ur-kob u-me okon bo-o, somon
 m-ha okon bo-o. Um o waru no ut-nip, no za utte taas
 padu bo-tu Isra ut-beet da, Wa'-u Net de muun. 24 “Wa-

u-iis zarū zegū wa-ūt-kōse wa da, tūmsu tōk zēk ūso-
 ū bu-u wa da. **25** Wa-u-iis ūt-kere ūt-shu'ūt ba wa-ūt-
 kōse wa tūmsu tōk ūt-kere ūt-shu'ūt ba ūso-u bu-u wa.
 Ana fage ūso ū u-bu farūku nōm ūs-te, ūn de fag-dū a-u-
 bu wa ne kō'e m-zeg iya! **26** “A nō hog gyer-u ūt-net da,
 remū zu okon za ū o ūr-tage ū na za ūt-upus da, tūmsu
 okon za m-yasa ū na za ūt-rwūtun m-zun da. **27** Nōm-ū
 ūm o warū nō u-cwum warūn o m-zun; tūmsu nōm-ū ūm
 warū nō m-yasa, nōmōn dōnse-dū o. **28** A nō hog gyer-
 ū i de hō-dū u-war da, sēdi e za kerru hō-dū yar-u net
 da. Hogon gyer-ū wū de hō-dū yar-ū net ū war-u wa ne
 tūmsu wa gun tō ū-me bu-u u-ra. (Geenna g1067) **29** Na bīb
 no yur ū kōnkō shik u-gan. Kō u-gan ū tēk-ū me ūn ya za
 ūt-he u-dak za nap-dū Ūso-u nō wū o dōm-ū u-rū da. **30**
 Wa o ūr-kot ū nō ne, kō hi-sū hi-ur nō wa nak nuse nō
 otte **31** Remū iya, a nō hog u-gyer da. Nō zēk no ūso u-
 tát. **32** “Wū kōse ūzū wa, wū ri wa, ū tēk-ū me ūt-net, kō
 me, me ūt-kōse wa wū ri wa ū ūdū Ūso-u ri wū o dōm-ū
 u-rū. **33** Tūmsu wū nōme se-m ri, ūdū ūt-net, kō me, me
 nōmū se-m wa ūdū Ūso-u ri wū o me dōm-ū u-rū. **34** “A
 nō kab ūzū rūs-dū jab de ūm hatun ū-me u-dak da. Ūm
 hatun res-dū jab da, sēdi van-ū m-wur. **35** “Ūm hagun
 remū ūm samte. “U-ūso e wa'-ū wa, wa'-ū gwup tūmsu e
 ino-u wa, U-kumro, e kumū wa. **36** Huub-ūt yō-tō ró de
 ūt-shu'ūt ū-me net-tū bu-u ró.” **37** Se Yēsō zu, “Net beet
 wū zēge m-cwan ūso-u wa kō ino-u wa, m-zeg me, wa
 korge wa shu'ūt wa dorū ri da. Tūmsu wū cwanē wa'-ū
 wa m-zeg me, wa korge wa shu'ūt wū ri da. **38** Wū kabe
 kan-u wa, wa dōr me da, wa korge wa shu'ūt netū ri da.

39 Wu cwanɛ fat-ur wa, wa dɛ ut-taag u dɛ. Tumsu wu taagɛ u fat-ur wa, u remu ri, wa dɛ kwum-du dɛ. 40 “Wu kabɛ no, wa kagub mɛ, tumsu wu kabu mɛ, wa kagub wu tomnu mɛ. 41 Wu kabɛ wa-warru rem-su u-Ru remu zu wa o wa-warru rem-su u-Ru, wa dɛ kwum-du top-u wa-warru rem-su u-Ru dugu-du u-Ru. Tumsu wu kabɛ wa jab-u so-o remu wa o wa jab-u so-o, wa dɛ kwum-du top-u wa jab-u so-o. 42 Wu ya'e kok-du bu-mu m-tor, wa yu' u tek-u i-rek-e inɛ, remu zu e o a-doru ri, um o waru no ut-nip, wa za hɛn ut-taag u top-u wa da.”

11 Da-u Yeso tase nomu a-doru wa nɛ op u yur ut-him, sɛ wa yunɛ wa do'e wa o ut-kosɛ ut-but nɛ u-mɛ bo-tu Gariri. 2 Da-u Yohanna wa-ut-yubusse m-bu, ooge u tage u bu-u m-toɔk. Da-u wa hoge nom-tu Yeso Kiristi o ut-nom, sɛ wa tom a-doru wa udu Yeso, 3 e shit wun, “ɔBo wa wu dɛ haana, ko it wa ur-is u wakun?” 4 Yeso shus wa zu, “Muun no waru Yohanna nomu no o ut-hyan tumsu nomu no o ut-hog. 5 Po-nɛ o kwum-du m-hyan, a-za-us-na nɛ e o m-ha, kim-nɛ kwung m-yar, a-za m-hog, e hog us-rem, na o yunsu i mare nɛ, tumsu a-ur-kob-nɛ o hog-du Rem-su m-Rɛmɛr. 6 Ru-u dɛ wa u kowan u-kom wu nome u-sakna u yadu jab udu ri da.” 7 Da-u a-doru Yohanna arke, Yeso heesɛ nomu morog-du ut-net us-rem u Yohanna wa zu, “ɔYan-o no dɛ ut-hyan ut-kanda? ɔKo no do'e hyan-du tampur u mya-mu rustɛ? 8 ɔYan go net-wa no dɛ ukun ut-hyane? ɔNo dɛ m-do'e ukun no hyan net wu wa'e kus-tu shik? O'o! Net-tu wu'e kus-tu shik o bu-tu ut-faruk. 9 ɔTo yan-o no dɛ ut-hyane? ɔKo wa-warru rem-su u-Ru wa? U, um o waru no hɛn wa zɛk wa-

warru rem-su u-Ru.” 10 Yohanna wa rem-su u-Ru nomte us-rem uzu, “Um de tomnu wa-tomu-u ri, kanda Kiristi hatun, wu de mangu jab-su ut-net kanda wa haatun.’

11 Um o waru no ut-nip, na tamug mat-du wakun mat-du neta wu teye Yohanna wa-ut-yubusse m-sek da. Sedi wu o wu rek-ya u-me faruk-du u-Ru zek wun. 12 Dugu da-u Yohanna wa-ut-yubusse m-bu, u haan u uno da-o faruk-du u-Ru o swadu ur-kob, tumsu i o yadu o ur-kob e ut-sa e rum o ur-beb. 13 Kose-tu Mosa nome, u rantu a-warru rem-su u-Ru ne, to nomug rem-su faruk-ur re kanda haan-ur Yohanna. 14 A no eese rem-su um o ut-war, Yohanna wa na nomte us-rem uzu wuna o Iriya. Wuna a-warru rem-su u-Ru ne zu wa de muun. 15 Yage wa to-tu m-hog, wa hog.” 16 Se Yeso zu, “Me waru no ko yan net-to no oye, net-tu uno cara-o. No uka yaag i o shu'ut u-me u-turru, e o fag-du huub-tu hor un uzu, 17 “It furug u-kar, no gugum us-hew; It fu sep-tu m-mar, no gugum us-kan.’ 18 Da-u Yohanna haane wa o u-swaat, wa soot m-mudi da, e zu, ‘Wa otte nom us-te.’ 19 Da-u Wa'-u Net haane, wa o u-re, wa o ut-swa e zu, ‘Hyanun! Wa tat u-re u u-swa ne, tumsu huub-u a-onku shik-u tar u a-ut-ba'as-ne!’ Sedi nap-mu u-Ru na nup mo dugu ank-m wa.” 20 Yeso heese nomu net-tu bo-tu wa nomte nom-tu m-shin us-rem uzu e nomug nom-tu kame da, remu zu e gugumte yage-du ba'as-ut e. 21 “Nom-tu ur-on, udu net-tu bo-u Corazin! Nom-tu ur-on, udu net-tu bo-u Basayada ko e! Abite nom-tu m-shin tu na nome u tek-u me no na nomug u bo-u Taya u bo-u Sidon ne, e za yakke ut-ba'as m-tumb ne e wo kus-tu ut-kemi, e shu'ut,

e asu hi-ut e m-cwa remu e koste uzu e yakke ut-ba'as.

22 Um o di waru no, u ho-du kwup-du us-rem, Ru-o ut-zeg m-hog on-du net-tu Taya u Sidon ne m-zeg no. 23

Tumsu no net-tu bo-u Kapanahum, a no kab uka zu Ru-u de sekmussu no cwa u dom-u u-ru da, no da. Ru-u de di gwun-du no u kub-u za ur-ma. Uzu net-tu dak-u Saduma hyanug nom-tu m-shin tu na nome u ane, e za yakke ut-ba'as u bo-u e tumsu na za dooste bo-u o da. (Hadēs 986) 24

Sedi um o waru no, u ho-du kwup-du us-rem, Ru-o ut-zeg m-hog on-du net-tu dak-u Saduma u no ne.” 25 U da-u o Yeso zu, “U-uso Wa-ko-uyan wu nome u-ru u-dak ne, um nongu bo ut-vam, remu zu bo yaske nom-ut tun-to udu a-us-ver, u a-m-nap ne, bo kose-to udu ya'ag-u reke.

26 Iya o, Uso-u ri, iya o nomte bo ur-zwar bo nom iya.

27 “Uso-u ri ya'aste me ko-uyan. Tumsu wakun zaar wu nape Wa' da se u-Uso, tumsu wakun nak u-Uso da se Wa' tumsu wu Wa' cwanē se wa kose wa. 28 “Haanun udu ri, no beet i po'e, i o swadu ur-kob u cwu-tu m-no, me ya' no ur-hure. 29 Kabun kan-u ri no iis dugu-du ri, remu zu um zatte huk-mu ur-hi da, net m-yar wa um oye, no ut-kwum ur-hure u jab-us no. 30 Kan-u ri zatte ut-po da, tumsu cwu-ut ri zatte m-no da.”

12 Da-u Ho-du ur-Hure Yahuda-ne nome, Yeso dor u-me tak-tu arkama. A-doru wa o hog-du us-mer, e heese getmu rop-tu arkama e hu ut-hekem m-tu m-tu. 2 Da-u Farisa-ne hyane iya, se e zu wun, “Hyan, a-doru ro e o nom-du nom-u bor-tu hose ut-nom u Ho-du ur-Hure.” 3 Yeso shus wa zu un, “¿No karunte nom-u Dawuda nome, da-u wa u huub-ut wa ne hoge us-mer da? 4 Uka wa tote

u-me bu-u u-Ru, wa u huub-ut wa ne, e re nom ut-re ur-
 sak, u otte ger u kame wa ko huub-tu m-ha wa ne e re
 da, sedi a-toog-ne. 5 No karunte u-me bor-tu Ru-u yase
 Mosa, uka a-toog-ne hopte pas-du bor-tu Ho-du ur-Hure
 u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, u wa nomte m-ank
 u ho-ur re, tumsu shu'ute ut-ba'as da. 6 Um o waru no,
 wu zege be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u ya u ane. 7
 Uzu no nak zun-mu rem-us sin-se, 'On-de um ut-sa, za
 toog da,' no za kabug a-za ut-ba'as uka a-ut-ba'as-ne da.
 8 Um zuug iya remu zu Wa'-u net otte ur-faruk u o Ho-du
 ur-Hure." 9 Yeso yage be-du wa otte, wa to u-me bu-u ut-
 kose u Yahuda-ne. 10 Yakun campa-ya o ukun wu kom-u
 sose. E ut-sa e kum nomu e ketu wun, se e shit wun uzu,
 "ZBor-tu zuug u net u hast us-gom u Ho-du ur-Hure?" 11
 Wa zu un, "ZA wakun u tek-u no otte u-ca, se ya he u-me
 ur-du u Ho-du ur-Hure, wa za rwutun ya da? 12 Net zek
 u-ca m-sek sok. Remu iya, bor-ut it hooste it segu wakun
 u Ho-du ur-Hure da." 13 Tumsu wa zu campa-u ya wu
 kom-u so-se, "Nabne kom-u ro!" Wa nub u-kom hen, za
 rem kom-u kum m-yar uka kom u-gan. 14 Farisa-ne ru e
 zong uka e dote hodu Yeso. 15 Da-u Yeso nape nom-u
 e zonge, se wa yage be-ur re. Ut-net u-tat e dor wun,
 tumsu e kwung m-yar beet. 16 Wa nomu un ut-him, uzu a
 un waru wakun mot-ut ro da. 17 Tunto ut-beet na nong
 to remu na shuuste nomu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya
 ware. 18 "Gwat Tok-u ri ya, wu um dage, tumsu wu um
 o ut-cwan, wu um o hog-du zwar-ur wa sok. Um do'e
 wa'-u wun Yar-u ri, tumsu wa do'e u ut-but uzu Ru-u de
 nomu a-za Yahuda-ne kwup-du us-rem uka kumte. 19 Wa

za nɔm-du inan, kɔ rem-su u-har da, wakun za hog-du
 cwar-u wa us-fun da. 20 Wa za get-du tampur u ut-sa ut-
 get da, Hitirra yu ut-sa ut-murus wun za ryum-du ya
 da. Se wa wa'ag nip-tu re ur-korro. 21 I za-Yahuda-ne
 da, e de wadu jab-us e u-me dim-ur Yeso." 22 Un hatun
 wun wakun wu otte nom us-te, wa zatte is da tumsu wa
 kerte us-rem da. Yeso ye' wa m-yar, campa-u ya nom
 us-rem tumsu wa hyen. 23 Net-tu nom murimmɔ sok e
 zu, "ɔA net unwa oye Mesaya da, wu rwune dugu ko-ur
 Dawuda, wu in wote jab?" 24 Da-u Farisa-ne hoge iya, e
 zu, "Beb-ur Beyerzebu, faruk-u nom us-te de, wa otte
 rutu nom us-te." 25 Ba Yeso nape nomu o dorog-us un, se
 wa zu un, "Faruk-du mote u-yur, kowan o shu'ut-ur yo-
 de e or-u wa ne, de-de faruk de za ut-ees da. Tumsu u-
 bo, ko bu-u net-tu u-bu za shu'ut-ur so-de da, bu-u o
 za ut-es da. 26 A-nom us-te dugu-du faruk-du faruk-u
 nom us-te mote, shu'ute faruk-u nom us-te o m-dum
 u hi-ur wa ne, ɔre faruk-ur wa dote ut eese? 27 Abite
 Beyerzebu beb-du faruk-u nom us-te de um otte rutu
 nom us-te, ɔA-doru no beb-ur wan do'e rutte? A-doru
 no, de kwupu no sin-se rem-se. 28 Abite me hen beb-
 du Yar-u u-Ru o um otte rutu nom us-te, shu'ute uzu
 faruk-du u-Ru hagun u me no. 29 "Wakun zaar wu de
 cwa-du bu-u wa-ur-beb wa koos cwu-ut wa da, se da wa
 gugrusse wa u-ro, kanda wa kerte koosu cwu-tu bu-u wa.
 30 "Wu za ur-kot u me ne da, wa o shu'ut-ur yo-de u me
 ne; tumsu wu segu me ut-kargusse da, burgusse to wa
 otte. 31 Iya o hen, um o waru no, na de nomu net-ne ur-
 ho du ko-uyan ba'as-to, us-jurum ne su e nome u-Ru, sedi

wu nɔmɛ rem-su ʊs-jurum ʊdu Yar u-Ru na za nɔmu wa hastu ba'as-tu da. **32** Wu pyape Wa'-u Net na nɔmu wa ʊr-ho, sedi wu pyape Yar-u u-Ru, na za nɔmu wa ʊr-ho da, ʊ uno da-o ko da-u oone. (aiōn g165) **33** “Te-yu o so-ya, ya mut ya-tu o so-to. Te-yu za so-ya ya mut ya-ut yo-to, na nup u-te dugu ya-ut wa. **34** No fa' ʊ yo-ye, ʒre no dote keru warru nom-tu o so-to ba shu'ute uzu no net-ut yo-to to? Nɔmu o me jab o rwune u-nu. **35** Net-u so-wa wur nɔmu o so-o, dugu me jab-u wa ʊ so-o, tumsu net-u yo-o rwutun nom-ut yo-to tu o jab-u yo-o wa. **36** Sedi um o waru no, ʊ ho-du kwup-du ʊs-rem, kowan de shu'ut na kwupu wa ʊs-rem uka kumte, ko remu rem-su m-zan su ware. **37** Remu rem-su bo ware, se na dote kwupu bo ʊs-rem, ko se ruut bo, ko tumsu se ru bo.” **38** Eken ʊ tek-u a-kose-tu u-bor ne, ʊ Farisa-ne e zu, “Wa-m-nap, it ut-sa bo nom nom-tu m-shin uka dote kose it uzu Ru-o tomnu bo.” **39** Se wa shus wa zu, “Net-tu uno da-o no nong ʊ yoye, tumsu no zatte gyer-u u-Ru da. E ut-sa e hyan ʊs-nap, sedi na za kosu e seken napse da, sedi go-du su wa-warru rem-su u-Ru Yunana. **40** Uka Yunana nomte m-roog ut-tut m-gyup u-ho ne ʊ-me men-tu jan-u yat-ya, iya o hen Wa'-u Net dote nom-du m-roog ut-tut, m-gyup u-ho ne ʊ men-tu u-dak. **41** U ho-du kwup-du ʊs-rem, net-tu Neneba de rwuun ʊ kur-u kwup-du ʊs-rem. E waru u-Ru uzu net-tu uno da-o nomug ut-ba'as tumsu kamug na ya un ʊr-kob. Un de ut-zu iya, remu zu e hok Yunana ut-but, un yage nom-du ut-ba'as. Wakun wu zege Yunana ya ʊ ane, no gugum yage-du ut-ba'as. **42** U ho-du kwup-du ʊs-rem, u-Ren wu Sheba, wa de rwuun ʊ-me

kur u kwup-du us-remu wa waru u-Ru uzu net-tu uno da-o nomug ut-ba'as tumsu kamug na ya un ur-kob. Um zuug iya remu wa hagu dugu dak-u m-ra remu um hog-ut ver-us Suremanu. U da-o wu zege Suremanu ya u ane, sedi no gugmu ut-er. **43** “A nom-yu us-te ru war-u net, wa ru wa nom ut-riig ut-be tu za m-bu, remu wa kum-ut be-du ur-hure. Sedi a wa kume da, **44** se wa zu, ‘Me ut-mu u be-du um rwutun’ A wa mune wa bit wakun zarra, tumsu na oposte bu-u o, na mangte o. **45** Wa ut-mu wa kabun nom us-te ta'er i zegu wun m-yo, tumsu u e cwa u me netu wa e shu'ut. M-vaste yudu netu wa ut-zeg ur-takun m-yo. Iya o hen dote ut-shu'ut u net-tu uno da-o.” **46** Yeso o tek-u nomu morog-du ut-net us-rem. Ino-u wa u huub-tu ur-matu wa ne e o ees u-do, e ut-sa e nom us-rem u wa ne. **47** Se na zu wun, “Ino-u ro u huub-tu ur-matu ro ne e o ees u-do, e ut-sa e nom us-rem u bo ne.” **48** Yeso shus wa zu, “¿Wana o ino-u ri tumsu wana o huub-tu ur-matu ri?” **49** Se wa og a-doru wa u-jou wa zu, “Ino-u ri ya, huno-ut ri ya u ane. **50** Net beet wu nome nomu Uso-u ri wu o dom-u u-ru ut-sa, wa o huub-u ur-matu ri u ino-u ri ne.”

13 U tek-u ho-ur re, Yeso ru dugu u-bu, wa shu'ut u-kit m-sa. **2** Ban-du ut-net u-tat e haan e guns wun, m-te da-u wa cwa u-me u-hat wa shu'ut, net-tu morog u-kit m-sa e hog-ut wun. **3** Yeso waru un ut-nom u-tat u tek-u sham u us-rem, wa zu, “Wakun wa-ur-tom wa haag u-tak remu wa nom-ut kuw. **4** Wa o tek-u as-du go', se eken go'e he u dom u-fun, no haan u dugrusse e. **5** Eken tumsu he u be-du ut-ta'ar, be-du zatte m-huug sok da. E apun za

rem, remu zu huug-mo u-dom ut-ta'ar u-ta. 6 Sedi da-u ho-yu nome m-dung, se e barusse e guus, remu zu e zatte us-gur sok da. 7 Tumsu eken go'e he u be-du us-hir, hir-su rogom se hoos e ut-rogom. 8 Eken he u be-ur so-de, e nom so, eken u-kok u-gan, eken ut-shik ut-tut, tumsu eken ur-shik u op. 9 Yage wa to-tu ut-hog, wa hog.” 10 Adoru Yeso haan e shit wun uzu, “¿Remu u-yan o bo otte nomu net-tu tun-to sha-mu us-rem?” 11 Wa shus wa zu, “Ru-u yaag no nap-mu nom-tu m-yasa tu Faruk-du u-Ru, sedi un na yaag un da. 12 Net wu otte u-nom wa na de ut-swure u-tat. Tumsu wu zatte da, ko nom-u wa otte na de ut-onk dugu-du wa. 13 De wute um otte nomu un sha-mu us-rem: “Remu zu ko un gwak-ut un za ut-hyan da, ko un ereg un za ut-nap da. 14 Nomu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya ware m-tumb ne o shuug u hi-ur un, uzu: ‘No de hog-du nom-u um o ut-war, sedi no za ut-nap da; No de ut-gwat, sedi no za ut-hyan da. 15 Remu zu jab-su net-ut tun-to rindusse, to-ut un za ut-hog da, tumsu un ryubukte is-u un, un za ut-hyan da. Uzu iya da, un za hyanug u is-u un nom-u um o ut-nom, un za hok nom-u um o waru un, tumsu un za nak nom-u um o waru un, Un za yakke yudu ut-ba'as un byurun udu ri, tumsu um za nongu un u-ukur.’ 16 “No kwung kom u-Ru remu zu no hyanug nom-tu m-shin tu um o ut-nom, tumsu no nak nom-tu um o waru no. 17 Um o waru no ut-nip, a-warru rem-su u-Ru ne u-tat, u net-tu jab-us so-se ne, e cwanug e hyan nom-u no hyane tumsu no hog, e kerge da. 18 “Hogon nap-mu sha-mu us-rem su wa-kuw: 19 Go i he u-dom u-fun e o uka net wu hoge rem-su Faruk-du u-Ru,

wa gwa'ag ur-nu da, faruk-u nom us-te haan u kos nom-u na kawē u-me jab-u wa. 20 Net-u hogē us-rem za rem wa kūb se ur-so ne, wa o ūka go i he'e u-me be-du ut-ta'ar. 21 Ba shu'ute ūzu wa zatte us-gur da wa tumbte sok da. Da da-u swadu ur-kob haane wa yage dorru u-Ru. 22 Tumsu go i he be-du us-hir, e o ūka net wu hogē rem-su u-Ru wa kūb, sedi da-u nom-tu namu jab haane u enk-tu kwum-tu dak-u uno, se soos wun, se hoos ya mat-du ut-ya. (aiōn g165) 23 Sedi go i he'e u be-ur so-de e o ūka net wu hogē rem-su u-Ru, wa nup se. Wa mut ut-ya ut-kok u-gan ko ut-shik ut-tut ko ur-shik u op u nom-u wa kawē.” 24 Yeso nomu un sha-mu us-rem tumsu wa zu, “Faruk-du u-Ru o ūka wa-ur-tom wu kawē go so-ye u-me tak-u wa, se wa aruk. 25 U tek m-gyup da kowan o m-roog, huub-u yo-o rò haan wa-kuw go za so-ye u-me tak-u rò, se wa aruk. 26 Da da-u go so-ye o ut-rogom e nom yaag, iya o hen go za so-ye rogom ko e. 27 “Tok-ne bu-u wa-utak haan wa waru wun ūzu, ‘Wa-u-bu, be-du bo nomte kuw arkama, um byuk-ut bambara u-me. ¿Hene bambara rwutun?’ 28 “Wa zu, ‘Huub-u yo-o nome se.’ “Tok-ne shit wun ūzu, ‘¿Bo ut-sa it do'e it hast bambara?’ 29 “Se wa zu un, ‘A no hast bambara da, taas udu ut-has no same u arkama ne. 30 Yagun e rogom ur-kot m-te da-u ket. U da-u o um de waru a-ket ne, e hast uro bambara un gag ut-gug ut-gug e gun u-ra. Sedi na gun arkama u-me ur-bya.” 31 Tumsu Yeso nomu un sha-mu us-rem ūzu, “Faruk-du u-ru o ūka ya-yu mastad yu na kawē u-tak. 32 Ya zege us-rek u tek-u go nom, sedi ya nene ya nom te-u yat-ya u-me u-tak, no cust u-dom e nom ut-tukus u dom

us-fe.” 33 Yeso sur m-ya un sha-mu us-rem uzu, “Faruk-
 du u-Ru de o uka m-yis mu neta wake u-me hyu-m yat-
 mo kanda hyum-mo hok-ut m-yis.” 34 Yeso warug sha-
 mu rem-us se us-beet u-me morog-du ut-net. Wa warug
 okon u-me un za wa nomu un sha-mu us-rem da. 35 Sin-
 se us-beet u remu na shuuste nomu wa-warru rem-su
 u-Ru Ishaya ware uzu, Sha-mu us-rem mo um dote us-
 rem. Me ut-wa u net-tu nap nom-tu o m-yasa, tu dugu
 da-u ur-takun du dak-u uno. 36 Yeso yage morog-du ut-
 net wa to u-me u-bu. A-doru wa haan e zu wun, “Waru
 it hi-du sha-mu us-rem su go za so-ye u-tak.” 37 Se wa
 shus wa zu, “Wu kawe go so-ye wa o Wa'-u Net. 38 U-tak
 hen dak-u uno o, go so-ye hen e o ut-net i o nomu u-Ru
 ut-huuk. Go za so-ye e o ya'ag-u faruk-u nom us-te. 39
 Tumsu huub-u yo-o kawe go za so-ye wa o faruk-u nom
 us-te. Ket hen, o madu uno da-o, a-ket-ne a-tom u-Ru.
 (aiōn g165) 40 “Uka net-tu kargusse go za so-ye na doos e u-
 ra, iya o Ru-u dote ut-shu'ut ma-du dak-u uno. (aiōn g165)
 41 Wa'-u Net de tomnu a-tom u-Ru, e de kargussu a wadu
 net-ne nom-du ut-ba'as, tumsu u a nom-du nom-ut yo-to
 ne, e ruut e u-me faruk-ur wa. 42 A-tom u-Ru de gwun-
 du e u-me u-ra u m-dung sok. U be-ur re kuna e dote us-
 kan u ep-mu nin ne. 43 U da-u o hen a-jab-us so-se de
 nom-du m-zun uka ur-ho u-me faruk-du Uso-u un. Wu
 otte to-tu m-hog yage wa hog. 44 “Faruk-du u-Ru de o
 uka ut-kwum tu o m-yasa. Da-u net-u kume o, wa mang
 ut-yase. U remu ur-so wa de bab nom-tu wa otte wa o
 tak-u o. 45 “Tumsu Faruk-du u-Ru de o uka wa-u-turru
 wu o sa-u taar-tu shik sok. 46 Da-u wa kume ta'ar-ur re

du shik, wa de m-ha wa bab nom-tu wa otte ut-beet remu
wa oot ta'ar-ur re. 47 “Tumsu Faruk-du u-Ru o uka ren-tu
masu jan, tu na gune u-me m-sa to maas jan ko-uyan
gode. 48 Da-u ren-tu shiye, a masu jan ne nakun u rwuun,
e shu'ut e dugur jan-u so-ye e wo u me ur-koor, na azug
jan i za so-ye. 49 Iya o dote ut-shu'ut u ho-du ur-vaste.
Wa-tom u-Ru de ut-haan wa mot a-jab-us yo-se ne u a-
jab-us so-se ne, (aiōn g165) 50 wa gun e u-me u-ra u m-
dung sok, be-du e dote us-kan u ep-mu nin ne.” 51 Yeso
shit un uzu, “¿No gwa'ag ur-nu a?” Un shus un zu, “U.”
52 Se Yeso zu un, “Ko-uyan wa-ut-kose tu u-bor wu na iise
mottu Faruk-du u-Ru, wa o uka wa-u-bu wu gasne kwum-
ut po-to ut-ut ne dugu be-du ur-cunu wa.” 53 Da-u Yeso
tase nomu un sha-mu us-rem, wa yage be-ur re. 54 Yeso
haagun u-me bo-u wa, wa hu nomu net-ne ut-kose u-me
bu-u ut-kose u Yahuda-ne. Un hu murimmō uzu, “¿Hene
net unō kumte mummo nap-mo inya, u shin-mu nom-
du nom-tu m-shin tun-to ne ut-beet? 55 ¿Unwa a wa'-u
kahinta-u yaya da? ¿A ino-u rò na zu Meri da? ¿A or-
ut rò ne oye Yakubu, u Yusuhu u Simon u Yahudas ne
da? 56 ¿Za or-ut rò ne ya-ut-gwup i o ur-kot u in ne da?
¿Hene wa kwumtun shin-mu nom-du nom-tu m-shin
tun-to?” 57 Remu iya e gugum wun. Yeso zu un, “Net-tu
ye' wa-warru rem-su u-Ru m-sek, sedi net-tu bo-u rò u
net-tu bu-u rò ne, e nomte da.” 58 Tumsu wa nong nom-
tu m-shin u-tát ukun sok da remu kob-du yadu jab-u un.

14 U da-u o, Here Antipas Faruk hoge uzu Yeso o nom-
du nom-tu m-shin. 2 Se wa zu tok-ne bu-u wa, “Unwa o
Yohanna wa-ut-yubusse m-bu wa yune dugu marimari-ne

de wuṭe wa kerte nōm-du nōm-tu m-shin tun-to.” 3 Nōm-u wuṭe Here nōm-ut dorog-us se: Here gaag Herodiya neta huṭb ur-matu wa Firibi, u Firibus ne ur-fat. De wuṭe Yohanna oḡu waru wun uzu, “Nōm-u bo nōme bo ḡu neta hūno-u ró u wane ur-fat, bo pakus bor-tu u-Ru.” Remu Here mangte jab-u Herodiya, wa waru karma-ne e maas Yohanna, e gag wa u ho-su kwam, e gun wa u-me bu-u m-tok. 5 Here cwang wa ho Yohanna, sedi wa o u-gyer ut-net remu zu e kabug wun wa-warru rem-su u-Ru. 6 U ho-du bak-su ho-du ur-matu Here, wa'-u Herodiya nongu un us-hew sok har Here hok ur-zwar. 7 Here nōm estedu us-rem us-tond ne uzu wa ya' wun ko-uyan u wa ut-sa. 8 Ino-u rò yu wun us-rem u nōm-u u do'e ut-kon uzu, “Um ut-sa hi-ur Yohanna wa yubusse m-bu u-me u-kok.” 9 Faruk hok ur-zwar da, sedi ba shu'ute uzu wa nong estedu us-rem us-tond ne, tumsu remu ham-ut tu o ukun ne, se wa zu karma-ne e yasu nomu wa kone. 10 Wa tom m-ha bu-u m-tok uzu na kwupun hi-ur Yohanna. 11 Na hatun hi-ur Yohanna u-me u-kok na yasu wa'-u-gwup, wa kub m-ha udu ino-u wa. 12 A-doru Yohanna haan e kub birig-du u-war e dok. E do'e e waru Yeso. 13 Da-u Yeso hoge uzu Here wa'ag karma e hoog Yohanna, se wa to u-hat m-ha u dekun be-de du za ut-net remu wa shu'ut wa u-gan ukun. Da-u net-tu hoge iya, e rwun dugu ut-bo, e dor wun us-na. 14 Da-u Yeso ruye u-me u-hat, se wa hyen ut-net to morogte u-tat. Wa hog ur-on wa hast a-kob-du m-yar ne us-gom i o ukun. 15 Da-u rim-mu tore, a-doru Yeso e zu wun, “In o u-me be-du zatte ut-net da, yage ut-net e cwa u-me ut-taas e kum-ut nom ut-re e o.” 16 Yeso

zu un, “Kamug uzu se un haag u akun da. No ya' un nom
 ut-re un re.” 17 Se e zu wun, “It zatte okon u ane da,
 beredi-to ut-tan u jan ne ut-yur.” 18 Yeso zu un, “Hatun
 to u ane.” 19 Se wa zu un zuun net-tu shu'ut u dom us-
 gwa. Wa kub beredi-ut to ut-tan u jan yur, wa jakus ur-hi
 u dom u-ru, wa nomu u-Ru ut-vam. Wa mot beredi-ut to
 wa yas u a-doru, tumsu a-dor wa motu ban-du ut-net. 20
 Kowan re, wa shig, a-doru wa kargusse nom ut-re kuse
 koor-ut yatto op-ut yur. 21 Tat-u net-tu re nom ut-re o,
 net-to campa-ne ut-zongu ut-tan, a-dor ogorte neta-ne u
 ya'ag ne i re nom ut-re o da. 22 Da-u un tase Yeso zu a-
 dor e cwa u-me u-hat, e do'e u din-de jit gwug-de. Wa
 hen wa ees kanda net-tu aruk. 23 Da-u wa yunse ut-net,
 wa du dom ur-ror remu wa nom-ut us-toog. Rim-mu tor
 wun ukun wun u-gan. 24 U da-u o hen hat-yu o tek m-sa,
 ya ragun u-dak ne, tumsu jwak m-bu o gab-du m-mya
 tumsu mya-mu nong u-tat. 25 Uka us-kwam us-tut su ur-
 wun, Yeso yune wa o jang m-bu u-me m-sa m-ha udu a-
 doru wa. 26 Da-u a-dor hyanu wun m-ha u-me m-sa, e
 hog u-gyer, e zu, “Nom-tu m-bu to!” E nom ut-jar u remu
 u-gyer. 27 Za rem Yeso zu un, “Nomon beb-du jab, tumsu
 a no hog u-gyer da, me wa Yeso.” 28 Biturus zu, “Wa-
 m-nap, abite bo wa, zu me um jangun u haan udu ro u
 dom m-bu.” 29 Yeso zu, “Jangun.” Biturus ru dugu me u-
 hat, wa hu m-ha u dom m-bu m-ha udu Yeso. 30 Da-u wa
 hyane m-mya, wa hog u-gyer wa heese ut-iis, se wa nom
 ut-jar, “Wa-m-nap! Gu me!” 31 Za rem Yeso nub u-kom
 wa ship wun. Wa zu, “Bo wa yadu jab cashi, remu yan-o
 bo nom-te u-sakna?” 32 Da-u Yeso e Biturus cwa u-me u-

hat, mya-mu ho us-ram tek. 33 Net-tu o u-me u-hat e nomu Yeso ut-huuk, e zu, “Nip-to bo Wa'-u u-Ru wa!” 34 Da-u e pase m-sa, e ciz u dak-u Janisarata. 35 Da-u net-tu bo-u o nape uzu Yeso wa, e tom na waru kowan wu otte wa-kob-du m-yar u-me dak-u o e haan u Yeso ya un m-yar. 36 E kon Yeso uzu, wa yage a-kob-du m-yar ne e tam ko nu-du toggo-u rò. Tumsu net-ne beet i tame wun e kwung m-yar.

15 Farisa-ne u a-kose-tu u-bor ne haan udu Yeso dugu Urusharima. E zu, 2 “¿Remu u-yan o a-doru ró otte pas-du ur-ma'in du nengen-ut in? Remu zu e saapte ut-kom kanda e re nom-u ut-re da!” 3 Yeso shus wa zu, “¿No remu yan-o no otte pas-du bor-tu u-Ru remu nom-tu nengen-ut no is-u no? 4 Ru-u zuug, ‘Ya’ uso-u ró u ino-u ró ne m-zeg,’ tumsu ‘Net wu pyape uso-u wa ko ino-u wa na do’e ho-du wa.’ 5 No nomu net-ne ut-kose uzu, bo keru zu uso-u ró ko ino-u ró: ‘Nom-u um otte u-beet u kame um nya’ no, um nomug estedu us-rem uzu um de yasú o udu u-Ru.’ 6 Tumsu a no nome iya, no dorog uzu okon zaar u no de yadu i mate no da. Iya o hen, no o nomu net-ne kose-tu ur-ma no, no yage bor-tu u-Ru. 7 No a-ha-mu ur-no ne, nomu Ishaya ware u no nip-to, u wa nomte ur-donse remu no uzu, 8 “‘Net-ut tun-to nomu me m-sek u gop-tu u-nu. Sedi jab-us un za ur-kot u-me da. 9 E nomu me huuk-tu m-zan; Kose-ut un kose-tu ut-net to.’” 10 Yeso fog ut-net wa zu un, “Hogon no nap. 11 Za nom-u o m-cwa u nu-u net o mutu wa, wa-za-u-hen udu u-Ru da, sedi nom-u o rwuun u nu-u wa.” 12 A-dor haan udu rò, e zu wun, “Farisa-ne hok zwarru rem-us se

da, da-u e hogu se.” 13 Yeso zu, “Ku w beet u Uso-u ri wu o dom u-ru kawē da, na de musu o us-gur ne. 14 Yagun net-tu Farisa, e uka po-ne e, a-nak-du or-ut e po-ne. A po o nak-du or-u wa po, e beet e de hedu u-kub.” 15 Biturus zu wun, “Gwa-su it nu-du sha-mu us-rem sin-se.” 16 Yeso zu, “¿No gwa'ag ur-nu uro da? 17 No hyang, nom-u netu re u-beet ur-takun o de ut-cwa u nu-u wa, o fang ut-men, m-vaste o de rwun m-ha u zan. 18 Nom-u o rwun dugu u-nu, dugu jab o, o rwune. O hen u de mutu net wa-za-u-hen udu u-Ru u net-ne. 19 Um zuug iya remu zu dugu jab o dorog-su nom-ut yo-to rwutun, wato, ho-du net, m-o, m-o ne, u-hiw, ket-du us-bi, u na-su dim-ur eken ne. 20 Tunto to nom-to wute net u shu'ut wa-kob-du u-hen udu u-Ru, sedi re-du nom ut-re za saap ut-kom wa'ag net u shu'ut wa-za-u-hen udu u-Ru da.” 21 Da-u Yeso yage kun, se wa do'e u-dak, u be-du bo-tu Taya u Sidon ne otte. 22 Yakun neta ya wa-za Yahuda, wu o u dak-u o, wa jakus u-cwar wa zu, “Wa-m-nap! Wa'-u Dawuda, hog on-ur ri! Yakun nom-yu us-te ya o yadu wa'-u ri wa-gwup ur-kob.” 23 Yeso shakus okon nom-o da. Se a-doru wa haan e kon wun e uzu, “Buz neta-u inya remu zu wa o dorru in wa o ekse in!” 24 Se Yeso shus wa zu, “Ru-u tomgun me udu ca Isra-ne i enke u war-e.” 25 Neta-u ya haan wa he ut-jwun wa nomu Yeso ut-huuk, wa zu. “Wa-m-nap, segu me!” 26 Yeso zu, “Nong ur-zwar na kab nom ut-re yaag na yasu o' da.” 27 Neta-u ya zu, “Wa-m-nap, o' re ko tek-u nom ut-re u wa u-bu u he u-dak.” 28 Se Yeso zu, “Neta yadu jab-u ro o u-tat, na kabug kon-us ro,” Za rem wa'-u ro kum m-yar. 29 Dugu kun Yeso dor kit m-sa yu Gariri, wa duus u-

dom ur-ror wa shu'ut. **30** Ut-net u-tat e haan udu rò, e hatun ryam-ne, u po-ne u a-za-us-na ne, u a-za hog-du us-rem ne ut-net ne u-tat, na haatun un na rust u shu Yeso, tumsu wa yu un m-yar. **31** Net-tu hu murimmo da-u e hyane a-za us-rem ne, u a-za-us-na kwung m-yar, ryam-ne o m-ha, po-ne kwung m-hyan, e beet e nomu u-Ru u Isra-ne ut-vam. **32** Se Yeso fog a-doru wa, wa zu, “Um o hog-du on-du net-ut tun-to, remu zu u ya-o e otte m-roog ut-tut e o ane u me ne, tumsu e zatte nom ut-re da. Um za ussa um tok un us-mer da, remu zu eken ut-byuz u dom u-fun.” **33** Se a-doru rò zu wun, “Hen e o na dotte kwum-du nom ut-re u de regussu ban-du ut-net u-me dog-ur din-de?” **34** Yeso shit un, “Beredi-to ut-nu tu no otte?” E zu, “It otte ut-beredi ut-ta'er, u jan ne cashi.” **35** Wa zu ban-du ut-net e shu'ut u-dak. **36** Wa kub ut-beredi ut-ta'er u jan ne cashi. Da-u wa nome ut-vam, wa bosor wa yas u a-doru wa, e hen e motu ut-net. **37** E re, e shig. Da-u e tase a-dor kargusse tu kuse m-te ut-koor ut-shuyi ut-ta'er. **38** Tat-u campa-ne re nom ut-re o, campa-ne ut-zongu ut-nas, na ogorte neta-ne u ya'ag ne da. **39** Da-u net-tu burge, se Yeso to u-me u-hat m-ha u dak-u Magadan.

16 Farisa-ne u Saduki-ne haan udu Yeso remu e reg-ut wun. E kon wun wa kosu un nap-su nom-tu m-shin dugu dom u-ru, remu u koste uzu Ru-o tomnu wun. **2** Yeso shus wa zu un, “A dom u-ru zane, no zu, ‘Na de nom-du m-ya.’ **3** Tumsu a dom u-ru rime ut-kuut, no zu, ‘U ya-o na ut-nom u-yu.’ No kere senusse uka da-u otte u dom u-ru, sedi no muute jab-us no no nap nom-tu Ru-u o ut-

nom da. 4 Net-ut yo-to a-za gyer-u u-Ru ne, no ut-sa us-
 nap su nom-tu m-shin, tokon nom-tu m-shin zaar hen da
 se tu Yunana.” Yeso yage un wa aruk. 5 Da-u a-dor pase u
 dekun gwugde du m-sa, e bakuste kab-du ut-beredi da.
 6 Yeso zu un, “Nomon ga' u go-du yis-mu Farisa-ne u
 Saduki-ne.” 7 E heese us-rem m-e m-e uzu, “Jiya kob-du
 ur-haan ut-beredi ne o wute wun u rem-us sin-se.” 8 Da-
 u Yeso nape nom-u e otte us-rem se wa zu, “No a-yadu
 jab-u ne cashi, remu u-yan o no otte us-rem u tek-u no
 ut-zu no zatte ut-beredi da? 9 Ino gwa'ag ur-nu uro da?
 Kaag no ut-to uka um regusse net-ne ut-zongu ut-tan
 ut-beredi ut-tan da? Tumsu koor-ut yatto ut-nu to kuse?
 10 Ino bakuste net-ne ut-zongu ut-nas i um regusse ut-
 beredi ut-ta'er da? Tumsu koor-ut yat-to ut-nu to kuse?
 11 Kamug no nap uzu, za ma-tu beredi-du otte m-yis de
 um otte us-rem da. Sedi nomon ga' u yis-mu Farisa-ne u
 Saduki-ne.” 12 A-doru Yeso nup uzu Yeso za u rem-su u
 mottu yis-mu na wuye ut-beredi da, sedi wa o us-rem o
 uzu e nom ga' u go-du kose-ut Farisa-ne u Saduki-ne. 13
 Da-u Yeso haane u dak-u Kasariya Firibi, wa shit a-doru
 wa uzu, “Wana net-tu zu Wa'-u Net oye?” 14 Se e zu,
 “Eken zu Yohanna wa-ut-yubusse m-bu, eken zu Iriya wa,
 tumsu eken zu Irimiya, ko wakun u tek-u a-warru rem-su
 u-Ru ne.” 15 Yeso zu un, “Ino wa no o ut-zu wa um oye?”
 16 Simon Biturus shus wa zu, “Bo wa Kiristi Wa'-u u-Ru
 ur-fat.” 17 Yeso shus wa zu, “Bo o kom u-Ru ne Simon
 wa'-u Yunana! Um zuug iya remu zu a net wa waru bo
 sin-se rem-se da, sedi Uso-u ri wu o dom u-ru. 18 Um
 o hen u waru bo, bo wa o Biturus (wu foge ur-taar), u

dom-u taar-ur rinde de um dete ma-du a-doru Yeso ne, tumsu beb-du m-mar de za kwum-du ur-beb u dom-u o da. (Hadēs 986) 19 Um de yadu bo gor-yu Faruk-du u-ru, nom-u no hoose u-me u-dak, Ru-u de hoosu o dom u-ru, tumsu nom-u bo ya beb-du ut-nom u-me u-dak, Ru-u de yadu be-du ut-nom u dom u-ru.” 20 Se wa nuk a-doru wa ut-to uzu a e waru wakun uzu wa o Kiristi da. 21 Dugu da-u o Yeso heese waru a-doru wa uzu, zatte ka ut-nom da, se wa dege u Urusharima wa swa ur-kob ut-go ut-go u kom-tu ut-nengen, u i-Yate a-Toog-ne, u a-kose-tu u-bor ne, tumsu e ho wa, u ho-du u-tuturse wa yune dugu marimari-ne. 22 Biturus nuk wun u kit wa nomu wun ut-him uzu, “U Ru-u hast, Wa-m-nap, sese zaru kwum-du bo dal!” 23 Yeso bir wa zu Biturus, “Hate u be-du um otte, bo faruk-u nom us-te! Bo yu ut-sa wadu me ur-he'e, remu zu dorog-us ro su net se, za uka u-Ru da.” 24 Yeso zu a-doru wa, “Wu ut-sa dorru me se wa gugumte hi-ur wa, wa kab kan-u wa, wa dor me. 25 Wu o ukru fat-ur wa, wa de ut-taag u de. Tumsu wu taage fat-ur wa remu ri, wa de kwum-du de. 26 ¿Yan-o net de ut-kwume, da-u wa kume kwum-tu dak-u uno wa taag u fat-ur wa? ¿Ko yan-o net de ut-ya uka m-swasa remu fat-ur wa? 27 Wa'-u net de haan u a-tom u-Ru ne u-me fu'ubse-ut Uso-u wa, wa top kowan top-u nomu wa nome. 28 Um o waru no ut-nip, eken oro u ees u ane i za m-mar da, se e hyanug haan-du Wa'-u Net u-me faruk-ur wa.”

17 Da-u roog-mu shishin arke Yeso kub Biturus, u Yakubu, u Yohanna ne huub ur-matu wane Yakubu, wa huut un u dekun ror-de du m-wur, u war un. 2 Un o ukun

se sha-m Yeso barum. Shu-u wa nom m-zun uka zun-mu ur-ho, tumsu kus-tu wa wa'e to nom u pus-to uka m-zun.

3 Za rem, se Iriya wa-warru rem-su u-Ru u Mosa ne rwun udu un, e o us-rem u Yeso ne. **4** Biturus zu Yeso, “Wa-m-nap, nong ur-zwar u na otte u ane. A-bo ese um de kadu ut-rimpa ut-tut, du ro ur-gan, ur-gan du Mosa ur-gan tumsu du Iriya wa-warru rem-su u-Ru.” **5** Wa o tek-u us-rem, se dekun ku'ut-de du m-zun gurus un beet, tumsu e hog u-cwar u-me ur-ku'ut ya o ut-zu, “Unwa o Wa'-u ri, wu um o ut-cwan, tumsu um hog zwar-ur ro sok, enen wun.” **6** Da-u a-dor hoge iya gyer-u ship un sok har e he m-hobog. **7** Yeso haan wa tum un wa zu, “Yunun, a no hog u-gyer da!” **8** Da-u e jakse ut-hi, e hyang wakun da, se Yeso u war-wa. **9** Da-u e o cuzun dugu dom ur-ror, Yeso nomu un ut-him, wa zu, “A no waru wakun nomu no hyane da, se Wa'-u Net yunge dugu marimari-ne.” **10** A-dor shit wun e zu, “Yan-o wute a-kose-tu u-bor ne ut-zu, se wa-warru rem-su u-Ru Iriya baag m-haane?” **11** Yeso shus wa zu, “Iya o Iriya de haan wa mang koyan. **12** Sedi um o waru no, Iriya baag u hagun, e nak wun da, har e nomu wun nomu cwane u jab-us e. Iya hen Wa'-u Net de swadu ur-kob u kom-ut un.” **13** A-dor nup uzu, rem-us Yohanna wa-ut-yubusse m-bu se wa o nomu un. **14** Da-u e cwaye be-du morog-du ut-net otte, yakun campa-ya haan udu Yeso wa he ut-jwun u shu Yeso. **15** “Wa-m-nap, hog on-du wa zwar-u ri. Wa otte gom-su ur-he'e, tumsu wa o swadu ur-kob sok. Okon da-o wa he u-me u-ra, okon da-o u-me m-bu. **16** Um huute wun udu a-doru ro, e hen e kerge has-tu gom-us se da.” **17** Yeso zu,

“Nò net-tu unò da-o, a-kòb-du yadu jab, a-jab-us yò-se!
 ¿Yan da-o um de ut-kere ur-shu'ut u nò ne? Hatun wa'-u
 ró u ane.” **18** Yesò hagusse nom-yu us-te, nom-yu us-te
 ru, wa zwar kum m-yar. **19** A-doru Yesò haan udu Yesò
 da-u wakun zare ukun da, e shit Yesò uzu, “¿Remu yan o
 wute it kerge rutu nom-yu us-te ya da?” **20** Yesò zu un,
 “Nò kerge buz-du nom-yu us-te ya da, remu zu yadu jab-
 u nò o cashi. Um o waru nò ut-nip, a nò otte yadu jab uka
 ya-yu mastad, ya-yu zege us-rek u tek-u go ut-nom, nò
 keru zu ror-ur din-de, ‘Mu'us m-ha u ana’ jit, tumsu de
 mu'us. Okon zaar u zege beb-ur nò da.” **22** Da-u a-dor
 morge u dak-u Gariri, se Yesò zu un, “Eken de yasú Wa'-u
 Net u kom-tu ut-net. **23** Tumsu e do'e hò-du wun. U hò-
 du u-tuturse na de yunsu wa dugu marimari-ne.” Nomu
 o zusu a-dor-ne sok. **24** Da-u Yesò u a-doru wa ne te bò-u
 Kapanahum, a-onku shik-u tar haan udu Biturus u mottu
 ta'ar-ru be-du ur-shu'ut du Wa-kò-uyan e zu, “Warun it
 kò wa-ut-kose nò top-ut shik-u tar.” **25** Biturus zu, “U, wa
 top.” Da-u Biturus mune u-bu, se Yesò heese nomu wun
 us-rem uzu, “¿Yan o bò hyane u mottu shut-ur re? ¿Nò o
 m-hyan faruk-tu onk shik-u tar udu net-tu bò-u e? ¿Kò
 nò o m-hyan faruk-tu onk shik-u tar udu net-tu na re m-
 gag?” **26** Biturus zu, “Udu eken.” Yesò zu, “Shu'ute uzu
 un top-ut da. **27** Ko ba shu'ute iya, taas u net-ut tun-to
 hog ryab-us in da, do'e bò gun kwenhi-yu masu jan, bò
 upus nu-u jan-yu bò heese ut-mas bò ut-hyan shik u-me.
 Kab e bò top shik-u tar i ró u i ri ne.”

18 U tek-u da-u o, a-dor haan udu Yesò e shit wun uzu,
 “¿Wana o yu-shu u-me faruk-du u-Ru?” **2** Yesò kabun ya-

ur rek-de, wa egusse wa u-me un. 3 Yeso zu, “Um o waru no ut-nip, a net u muute hi-ur wa uka ya-ur rek-de wa za tamu cwadu Faruk-du u-ru da. 4 Remu iya wu mute hi-ur wa uka ya-ur rek-de wa de shu'utu yu-Yat-ya u-me faruk-du u-ru. 5 “Tumsu i kabe ya-ur rek-de din-de remu zu e o cwan-ut ri, me wa e kabe. 6 Kowana wa'e wa-gan u tek-u i-rek-e ine i ya' jab udu ri u nom-du ut-ba'as, ut-zeg ur-zwar na gagu wa ta'ar-du ur-na u geksu wa, na gun wa u-me m-sa. 7 “Nom-tu ur-on udu dak-u uno u remu nom-tu wadu net u nom-du ut-ba'as de haan. Nom-tu wadu net ut-ba'as to haan, Sedi u shu'utu nom-tu ur-on u wu de wadu wakun u nom-du ut-ba'as. 8 A kom-u ro ko na-u ro o wadu bo u nom-du ut-ba'as, kupse bo jure. Ut-zeg bo cwa u fat-du za ur-ma u-kom ne u-gan ko u-na u-gan ko ryan, u na gunt bo u men-tu u-ra u za ut-mar da, u kom-ut ro ne ut-yur ko us-na us-yur. (aiōnios g166) 9 A mune is-ur ro u wa bo u nom-du ut-ba'as, se bo hast bo rest. Ut-zeg bo cwa u fat-du za ur-ma ur-is ne ur-gan una gun bo u bu-u ra-u za ut-mar da u is-ne yur. (Geenna g1067) 10 “Gwatun a no jurum wakun u tek-u ine yaage da. Remu um o waru no a-tom u-Ru un ne, o ur-yu udu Uso-u ri wu o dom u-ru, e de waru u-Ru a no nomu yaag nom-ut so-to da. 12 ¿Yan o no o m-hyane? A wa-gwat-du ca ut-shik ut-tan, u-gan u tek-u e ya enk, ¿wa da yagu ca ut-shik ut-tan za u-gan wa do'e go-tu yu enke da? 13 A mune zu wa hyanug ya, um o waru no ut-nip, so-du wa de ut-nom remu yu enke ya, ut-zeg ut-kok ut-tan za u-gan i o za enk. 14 Iya o hen, cwan-tu Uso-u no to da wu o dom u-ru u wa-gan u enk u tek-u me yaag ine. 15 “A or-u ro nomu

bō ut-ba'as dō'e bō kōsū wa ūzū wa nōngu bō ut-ba'as, nō
 wa nē yūr. A nētū wa erū bō, bō muttūn wa ū-dōm u-fūn.
 16 Sēdi a wa erū bō da, sē bō mang m-ha ū nēt gan nē kō
 nēt-nē yūr, remū kō-uyan rem-sē na kūb remū war-mū
 nēt-nē yūr kō nēt-nē tūt. 17 A or-ū rō gugmē errū ūn,
 sē bō warū a-dorū Yēsō nē, a wa gugmē errū a-dor-nē,
 muutē wa ūka wū nape u-Rū da, kō wa-ōnku shik-ū tar.
 18 “Ūm ō warū nō ut-nip, nōm-ū nō hoosē ū-mē u-dak,
 Rū-ū dē hoosū ō dōm u-rū, tūmsū nōm-ū bō ya bēb-du
 ut-nōm ū-mē u-dak, Rū-ū dē yadu bēb-du nōm-du ō ū
 dōm u-rū. 19 “Ūm ō hen ū warū nō, a nēt-nē yūr ū anē u-
 dak, ē eesē ē kon ōkōn nōm-ō, Ūso-u ri wū ō dōm u-rū wa
 nōmū ūn. 20 Ūm zuug iya remū zū be-du nēt-nē yūr kō
 tūt morogtē remū zū ē yaag jab ūdu ri, ūm ō ūr-kot ū ē
 nē.” 21 Na ō ūkūn Biturus haan wa zū Yēsō, “Wa-m-nap,
 ȷso-ō u-nu or-ū ri dē nōmū mē ut-ba'as, ūm nōmū wa ūr-
 hō? ȷU-so u-ta'er?” 22 Yēsō zū wūn, “Za u-so u-ta'er da,
 sēdi u-so ut-shik ut-tūt ū op u-so u-ta'er za ūr-ma. 23
 “Remū iya, farūk-du u-Rū ō ūka wakūn farūk wa wū ut-sa
 wa ogor kwūm-ūt wa tū ō kom-tū tōk-nē wa. 24 Da-ū
 farūk tak-nē ut-ogor, sē na haatūn wa wakūn nēt wa, wū
 farūk dore ūr-mag, shik u-tāt i nēt za ut-kere ut-top ū yū-
 ūr wa ūr-beēt da. 25 Ba wa kūsūn ut-top sē farūk wū na
 būb wa ū nēta wa nē ū ya'ag-ū wa nē, ū nōm-ū wa otte nē
 u-beēt wa top ūr-mag. 26 “Sē tōk-ū wa he ut-jwūn ū shū
 farūk wa ō ūs-kōn wa zū, ‘Hog ōn-ūr ri, mē top-ū ko-
 uyan!’ 27 Sē farūk hog ōn-du tōku wa, wa yagu wūn wa
 arūk, wa zū a wa top mag-ūr rē da. 28 “Sēdi tōk-ū wa da-
 ū wa ruyē sē wa bit huub m-ank wa, wū wa dore ūr-mag

shik cashi, wa soos wun u-cwar, wa zu, 'Top me nom-u um dore bo!' 29 "Se huub m-ank-u rò he ut-jwun u shu rò, wa kon wun wa zu, 'Nomu me ur-ho, me top-u bo!' 30 "Sedi toku wa gugum, wa huut wun u bu-u m-tok, wa zu se wa topok mag-ur re. 31 Da-u huub-tu m-ank-u rò hoge nomu nome, e hok ur-zwar da. Se e do'e e waru faruk nomu nome u-beet. 32 "Faruk fog toku wa wa zu, 'Bo tok yo-o wa. Um nongu ho-du mag-du um doru bo remu zu bo konog me. 33 "Kamug uzu bo hog on-du huub m-ank-u ró, uka um hogte on-ur ró da?' 34 Faruk hog m-kuwut sok, se wa wu na ya' wun ur-kob wa top nom-u wa doru wa u-beet. 35 "Iya o hen Uso-u ri wu dom u-ru dote nomu wu gugme nomu or-u wa ur-ho jab gan."

19 Da-u Yeso tase warru rem-us se, wa yage Gariri, wa do'e u dak-u Yahudiya u gwug-du u-dom du Gi-yu Yodan. 2 Ban-du ut-net dor wun ukun, tumsu wa hastu net-ne gom-us e. 3 Eken Farisa-ne haan e reg-ut wun u din-de shut-de uzu, "¿Bor-ut in tu Yahuda-ne yaag net beb-du yan-du neta wa u remu ko-uyan rem o?" 4 Yeso zu un, "No karunte rem-su u-Ru, kamug no nap uzu da-u Ru-u nome net dugu ur-takun, 'Ru-u nomug campa gan wa nom neta gan remu e shu'ute neta e campa.' 5 Koske nom-u Ru-u ware uzu, 'Net de yagu Uso-u wa u ino-u wa ne wa dap neta wa, e yur hen e shu'ut net gan.' 6 Remu iya e zamun net-ne yur da sedi net gan. Remu iya hen, nomu Ru-u same a wakun u mot da." 7 E shit uzu, "¿Remu yan-o Mosa wurte bor-tu yan-du neta, uzu wu o yan-du neta wa, wa pan ran-u ut-yane?" 8 Yeso zu un, "Remu hok-tu ut-to no o wute Mosa yagte u net u yan

neta wa. Sedi da Ru-o nome campa e neta, wa cunɗu uzu e
 mot da. **9** Um o hen u waru no, wu yane neta wa, wa gu
 wakun, a-za remu m-o da, as-o wa otte.” **10** A-doru Yeso
 zu wun, “Abite iya o, zek ur-zwar u net u shu'ut za ur-
 gu.” **11** Yeso zu un, “Ru-u segu tokon net-to e kab kose-ut
 tun-to. E war-e de kere ur-yu za nom-du ur-gu. **12** Eken
 oro i na mate makut-ne, eken hen net-tu muute e iya,
 tumsu eken oro i zu e za ur-gu da remu Faruk-du u-Ru.
 Yage wa ut-kab wa kab rem-us sin-se.” **13** Dekun ho-de
 na hatun Yeso yaag remu wa dor-tu e ut-kom tumsu wa
 nom-tu e us-toog. A-doru Yeso hagusse a ya'ag ne uzu e o
 ekse Yeso. **14** Yeso zu, “Yagun u yaag u haan udu ri! A no
 buz un da, remu zu Faruk-du u-Ru o dom-u i o uka yaag
 ine.” **15** Wa doru un u-kom wa wa'-u un nu-u so-o kanda
 wa yagte kun. **16** Wakun haan udu Yeso wa zu, “Wa-m-
 nap, jyan nom-u so-o um de ut-nom um kum-ut fat-du
 za ur-ma?” (aiōnios g166) **17** Yeso zu wun, “Remu u-yan o
 bo shit-tu mot-tu nom-u so-o? Ru-o o so-o war-wa. A-
 bo ut-sa bo kum fat-du za ur-ma, se bo dorog bor-ut wa
 hon-hon.” **18** Campa-u ya zu, “Jyan bor-to?” Yeso shus
 wa zu, “A-bo ho net da, a-bo nom m-o da, a-bo nom u-
 hiw da, a-bo ketu wakun us-rem da. **19** Ya uso-u ro m-zeg
 u ino-u ro ne, tumsu bo cwan wa-boru ro uka bo otte
 cwan-tu hi-du war ro.” **20** Wa-u beb zu, “Um dorog bor-
 ut to ut-beet. Jyan-o kuse um de ut-nome?” **21** Yeso zu
 wun, “A-bo ut-sa bo shu'ut u-shuyi shuyi, do'e bo bab
 nom-tu bo otte ut-beet, bo motu a-ur-kob-ne shik-u e. Bo
 de nom-du ut-kwum u dom u-ru, se bo haan bo dor me.”
22 Da-u wa-u beb hoge iya, se wa aruk jab nayi-nayi, remu

zu wa otte ut-kwum sok. **23** Yeso zu a-doru wa, “Um o waru no ut-nip, ut-shu'ut ut-po ne u wa-ut-kwum u to-ut u Faruk-du u-ru. **24** Um o tumsu waru no, ut-zeg m-kuk u rakum-yu cwa u-me hu-yu u-ber, u wa-ut-kwum u to-ut u Faruk-du u-Ru.” **25** Da-u a-dor hoge iya e hu murimmō, e zu, “¿Abite iya o wana de kwum-du u-ukur?” **26** Yeso got un wa zu, “Udu net za ut-nome da sedi udu u-Ru ko-uyan su ut-nome se.” **27** Biturus zu, “Gwat, it yakke ko-uyan remu it dor-ut bo, ¿sedi yan-o it de ut-kwum?” **28** Yeso zu un, “Um o waru no ut-nip, da-u o haan, da-u Wa'-u Net do'e ut-shu'ut u pora-du ur-faruk du ut-fu'ubse wa. No doru me, no do'e ut-shu'ut u pora-tu ur-faruk tu ut-rem op-ut yur, no kwupu rem-tu op u ut-yur tu Isra-ne us-rem. **29** Tumsu wu yage ut-bu, ko huno-ut wa ne neta-ne ko campa-ne, ko uso-u wa u ino-u wa ne ko yaag, ko ut-tak, remu wa o dorru me, wa de ut-kwum u-so u-tat, tumsu wa de kwum-du fat-du za ur-ma. (aiōnios g166) **30** Tumsu net-ne u-tat i o ur-takun, e de ut-mu a ur-vaste, a ur-vaste e de ut-shu'ut a ur-takun.”

20 Yeso re shu ut-zu, “Faruk-du u-ru o uka wa-u-bu, wu ruye ur-wun ur-wun u sa-u i de nomu wa-m-ank-u tak-u inabi. **2** Da-u e hongusse u nomu wa do'e ut-top shik ur-hoot, se wa tok un u tak-u inabi. **3** “Us-kwam kob-du u-gan su ur-wun se wa ru u kat-du u-turru, wa hyen eken u shu'ut-du m-zan. **4** Se wa zu un, ‘Haanun no do'e u tak-u inabi ri, me top-u no nom-u kame.’ **5** E yune e do'e. “Se wa do'e. Wa ru u tek u-ho, tumsu us-kwam us-tut su m-rim wa sur m-kab a-m-ank ne. **6** Uka us-kwam us-tan su m-rim, wa ru, wa bit eken u ees, e za

nom-du okon da. Se wa zu un, ‘ZRemu yan-o wute no
 nomug m-ank u ho-du ya-o da?’ 7 “E zu wun, ‘Wakun
 yaag it nomu ut-nom da.’ “Se wa zu un, ‘Nokon konon m-
 ha u tak-u inabi ri.’ 8 “Da-u rim-mu tore, se wa tak-u
 inabi wa zu wu o sega wa ank-mu u-tak, wa fag i o nomu
 wa-m-ank ne, wa top e, tumsu wa heese dugu a m-vaste
 m-ha a ur-takun ne. 9 “Net-tu haye uka us-kwam us-tan
 su m-rim, kowan na top wa shik uka kumte u top-u ur-
 hoot. 10 Net-tu haane ur-takun cung uzu na de top-du e
 shik m-zeg or-ut e ne i haane m-rim, ko ba shu'ute iya
 kowan kwung nomu kame na top wa ur-hoot. 11 Da-u e
 onke, se e hu nomu wa-u-tak m-kwe remu zu wa topok e
 hon-hon. 12 E zu wun, ‘Net-tu haane u-dim, ank-mu u-da
 cashi mo e nome’ top-u it u ene us-gan, it u nome m-ank,
 u dung-mu u-ho ne. 13 “Se wa zu wakun u tek-u me un,
 ‘Huub-u ri, um reeg ra-u ro da. Um zuug iya remu zu yo
 cung uzu me top-u bo shik nomu na tope ur-hoot. 14
 Kab nom-u o u ro bo nok. Me keere u jab-u ri um top or-
 ut ro ne i haane u dim-u ro nom-u um top-u bo. 15 Me
 keru nom-du nom-u um keere u jab-u ri, u nom-u o u ri,
 zshub-de bo otte u remu nom-u so-o um nome?’ 16 “Iya o
 hen, a m-vaste de ut-shu'ut a ur-takun, a ur-takun hen e
 shu'ut a m-vaste.” 17 Da-u Yeso u a-doru wa ne o m-ha
 u Urusharima, se wa nuk a-dor-ne u-kit. Wa zu un, 18
 “Hogon in do'e ur-cwa u Urusharima. Na de yas u Wa'-
 u Net u kom-tu i-Yate a-Toog-ne u a-kose-tu u-bor ne.
 Tumsu e ut-kwup uzu na ho wun. 19 Tumsu e yas u wun
 udu i za-Yahuda-ne da, e nomu wun rem-su us-jurum, e
 nomu wun us-ryap, e tar wun u-kan, tumsu e ho wun u

ho-du u-tuturse wa de ur-yune.” 20 Se ino-u Yakubu e Yohanna ya'ag-u Zabadi e haan udu Yeso. Wa he ut-jwun u shu Yeso wa kon wun okon nom-o. 21 Yeso zu wun, “¿Yan-o bo ut-sa?” Wa zu, “Um o kon-us ró, yage yaag-u ri ine yur u shu'ut u ane u be-du m-sek-u ró ur-kot u bo ne, wa-gan u kom ut-cwa tumsu wa-gan u kom ur-beer.” 22 Yeso zu Yakubu e Yohanna, “No nak nom-u no o ut-kon da, ¿no keru swadu kob-du um de ut-swa?” E zu, “It ut-kere.” 23 Yeso zu un, “No de swadu ur-kob uka um dote swadu ur-kob, sedi mot-tu ur-shu'ut u kom us-cwa ri ko kom ur-beer, Uso-u ri wu o dom u-ru wa ooge wa ut-ya. Wuna de ya-du be-ut to udu wu wa cwane ut-ya.” 24 Da-u a-dor op i kuse hoge uzu Yakubu e Yohanna nong ur-shut iya, e hog ryab-us un sok. 25 Yeso fak in beet wa zu, “No nak net-tu o ur-faruk i za-Yahuda-ne da, e hog zwaru kosu e uzu e o ur-beb ne. Tu-shu hog zwaru kose ur-beb udu i e otte ur-faruk. 26 A no nom uka un da. Remu iya hen wu ut-sa wa shu'ut yu-Yat-ya u-me no, se wa shu'ute tok udu or-ut wa ne. 27 Tumsu wu ut-sa wa shu'ut yu-shu u-me no, wa shu'ute tok. 28 Wa'-u Net hagun remu na nom-tu wa-m-ank da, sedi remu zu wa nom-ut m-ank, wa yase fat-ur wa remu ukru ut-net u-tat.” 29 Da-u Yeso u a-doru wa ne de yagu bo-u Yeriko, ban-du ut-net dor un. 30 Da-u e ooge ur-nok, eken po-ne yur o shu'ut u kit u-fun. Da-u e hoge Yeso o aruk, se e yuns us-cwar e zu, “Wa-m-nap, Wa'-u Dawuda! Hog on-ur it!” 31 Net-tu hagusse un, uzu un hoon us-ram, E sur m-jakus us-cwar e zu, “Wa-m-nap, Wa'-u Dawuda! Hog on-ur it!” 32 Yeso ees, wa zu un, “¿Yan-o no ut-sa um nomu

nò?” **33** E zu wun, “Wa-m-nap, it ut-sa it kum m-hyan.”

34 Remu ur-on, Yeso tum is-u un. Za rem, e kum m-hyan, e dor wun.

21 Da-u Yeso u a-doru wa ne ha m-te Urusharima, u bo-
u Bafaji u dapus Ror-du Te-su Zetun, Yeso tom a-doru wa
yur. **2** Wa zu un, “Cwaan u taas-u o u shu no, no ut-hyan
u-janka m-gag ukun u ya-ur wa ne, ustun e no hatun me.
3 A wakun u shitu nom-u no ut-nom, warun wa uzu, ‘Wa-
m-nap wa ut-sa e,’ tumsu wa de yasu no e za na-su u-
da.” **4** Na nong sin-se us-beet remu na shuuste nomu
wa-warru rem-su u-Ru ware uzu, **5** “Waru net-tu bo-u
Urusharima, ‘Gwatun faruk-u no o haan udu no, wa zatte
huk-mu ur-hi da. Wa o ur-nok u dom u-janka, Wa muute
hi-ur wa za okon, ya-du u-janka wa nokte.” **6** A-doru
Yeso yur nom uka Yeso war-tu e. **7** E hatun ya-du ur-
janka u-janka ne udu ro, e suk kus-ut e u dom-u u-janka u
ya-ur wa ne, wa duus u dom wa shu'ut u dom-u ya-du u-
janka. **8** Ut-net u-tat e hu nurgusse kus-ut e u dom-u u-
fun, tumsu eken getmun fe-su us-te e nurgusse u dom-u
u-fun. **9** Ban-du ut-net oro u-shu Yeso tumsu ban-du ut-
net i o dim-u ro beet. E jakus us-cwar, e zu, “Ut-vam udu
Wa'-u Dawuda! Nu-u so-o udu wu haane u shin-m Yawe,
ut-vam udu u-Ru wu ooge dom u-ru u zuge kohene!” **10**
Da-u Yeso cwaye u Urusharima, gwuz yune uzu, “i Wana
unwa?” **11** Net-tu o dorru Yeso e zu, “Unwa o wa-warru
rem-su u-Ru Yeso dugu Nazara u Gariri.” **12** Yeso to u-me
be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan wa buz a ut-o u a bab-
du ut-bisa ne u-me, wa jurgusse cumus-tu a swasa-mu
shikne, u nom-tu ur-shu'ut-u a bab-du ut-gorop. **13** Yeso

zu un, “Rem-su u-Ru zuug, ‘Bu-u ri de shu'utu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan,’ sedi no mutte o be-du pak-du hyuw-ne!” 14 Kuna po-ne u ryam-ne hatun udu ro u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, tumsu wa yu un m-yar. 15 I-Yate a-Toog-ne, u a-kose-tu bor-ut Mosa ne, hog us-ryab da-u e hyane nom-tu m-shin tu Yeso nome, u yaag ne beet e o ut-jar u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan e o ut-zu, “Ut-vam udu Wa'-u Dawuda” se e hog us-ryab. 16 E zu wun, “¿Bo hok nom-u ya'ag-u ine o ut-zu?” Yeso shus wa zu, “U, no karunte nom-u rem-su u-Ru ware uzu, ‘Bo iiste ut-ya' u ya'ag-u reke ne uka e dote vam-ut ro uka kumte.” 17 Dugu kun se wa yagu un, wa ru u bo-u o. Wa do'e u Bataniya, wa roog ukun. 18 Da-u is gase ur-wun, wa o u muun u-me u-bo, se wa hog us-mer. 19 Da wa hyane yakun te-ya u kit u-fun, se wa do'e u kug-du te-u ya, wa kwung okon da se ut-ran. Wa zu te-u ya, “Bo za ur-mat da m-mommo.” Za rem te-yu guus. (aiōn g165) 20 Da-u a-doru Yeso hyane iya, e hu murimmō u-tát. E zu, “¿Re o te-yu guuste za rem inya?” 21 Yeso shus wa zu, “Um o waru no ut-nip, a no o u yadu jab ne tumsu no nong u-sakna da ko cashi, no ut-nom nom-tu zege nomu um nomu te-u inya. Tumsu no zu ror-ur yat-de din-de, ‘Yune bo he u-me m-sa,’ ut-shu'ut iya. 22 A no nome yadu jab, nom-u no kone u-Ru u-beet u tek-u us-toog, no ut-kwum.” 23 Da-u Yeso cwaye u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, wa o tek-u ut-kose, se i-Yate a-Toog-ne u ut-nengen ne, e haan udu ro. E zu, “¿Shin-m wan mo bo otte nom-du nom-ut tun-to? ¿Tumsu wana ya shin-m mo?” 24 Se Yeso shus wa zu, “Ko me, me nomu no ur-shut. A no shase shut-ur ri,

me ware nɔ kɔ shin-m wan mo um ɔtɛ nɔm-du nɔm-ut tun-to. 25 ɛWana ya'e Yohanna beb-du ut-yubusse m-bu? ɛRu-o ya'u wun kɔ net-u ya'u wun?" Un hu pama inan u tek-u un uzu, "A in zuye 'Dugu-du u-Ru de,' wa zu, 'ɛRemu u-yan o nɔ ya'ag jab-u wun da?' 26 Tumsu a in zuye, 'Dugu-du ut-net de,' in o hog-du gyer-u nɔm-u net-tu de nomu na, remu zu net-tu kabug Yohanna wa-warru rem-su u-Ru wa." 27 Se e zu Yeso, "It nak da." Yeso zu un, "Um za waru nɔ kɔ shin-m wan mo um ɔtɛ nɔm-du nɔm-ut tun-to da." 28 Yeso zu tu-shu a-toog u tu-shu ut-net ne, "ɛYan-o nɔ hyane? Na nong yakun campaya wu ɔtɛ yaag-u campane yur. Wa do'e udu wu ur-takun wa zu, 'Wa'-u ri, yune bo do'e u tak-u inabi u ya-o.' 29 'Wa'-u ro zu, 'Um za m-ha da,' a sure m-wa'as wa sur m-dorog, wa hu. 30 "Se uso u do'e udu wu u-yurumse, wa waru wun nɔm-u wa ware yu wuya. Se wa'-u wa zu, 'To, u-uso, me ut-ha,' se wa gugum m-ha. 31 "U tek-u ya'ag-u e yur ɛwana nome nomu uso u ut-sa?" E zu, "Wa ur-takun wa." Yeso zu un, "Um o waru nɔ ut-nip, a-onku shik-u tar ne u a-u-as ne, e ba-u nɔ m-cwa u faruk-du u-Ru. 32 Um zuug iya remu zu Yohanna wa-ut-yubusse m-bu haagun wa o kosu nɔ fun-u so-ya, nɔ yaag jab da. Sedi a-onku shik-u tar u a-u-as ne e yaag ut-nip. Ko ba nɔ hyane iya, nɔ byurgun nɔ yage ut-ba'as nɔ yu' jab udu ro da. 33 "Seken sha-mu rem-su ya. Yakun campaya wa nong tak-u inabi, wa gunus o u-dunni, tumsu wa nom be-du nom-du m-mudi mu yaa-tu inabi, tumsu wa nom kur-u wa-ur-e' u dom. Se wa yu' a-ur-tom-ne seg-mu tak-u inabi o, wa aruk m-ha u okon dak-o. 34 Da da-u re-du tesse teye, se

wa-tòm wakun u tek-u tok-ne rò, wa do'e udu i wa ya'e seg-mu u-tak, e okon ogur wa du nom-tu u-tak. 35 “I na ya ne seg-mu u-tak, e maas tok-ne wa, e gapur wa-gan, e ho wa-gan, e jurug wa-gan ut-ta'ar. 36 Se wa sur m-tòm eken tok-ne m-zeg ur-takun, na nomu e uka na nom-tu a ur-takun. 37 Da tase wa u-tak tom wa'-u wa udu un. Wa zu, ‘Um nak uzu u da-o un ut-ya wa m-zeg.’ 38 “Da-u i na ya seg-mu u-tak hyane wa'-u wa-u-tak, se e zu orut e, ‘Nonge! Wu de re-du kwum-tu u-tak u ya. Yagun in ho wun, u tak-u shu'ut u in.’ 39 Se e maas wun, e gun wun u-do u tak-u inabi, e ho wun. 40 “U da-o, za wa-u-tak mune yan-o wa de nomu i wa sege tak-u inabi?” 41 E zu wun, “Wa de ho-du net-ut yo-to to. Wa ya' eken tak-u o, i de ha yadu wun du rò ogde du nom-tu tak-u inabi.” 42 Yeso zu un, “¿No karunte nom-u rem-su u-Ru ware da: “Ta'ar-du a u-ma ne gugme, de shu'ute ta'ar-du zege ur-zwar du u-ma. Ru-o nome sin-se, tumsu nom-tu m-shin to u na hyan’? 43 “Remu iya, um o waru no, na de kab-du faruk-du u-Ru dugu-du no, na yasu tokon net-to tu de nom-du nom-tu kame tu faruk-du u-Ru. 44 Kowana he u dom-u ta'ar-ur re, de cakmu wa, tumsu wa ta'ar-ur re he u dom-u wa de namu wa uka m-hyu.” 45 Da-u i-Yate a-Toog-ne u Farisa-ne hoge sha-mu us-rem su Yeso ware, e nup uzu unu wa otte us-rem. 46 Un haan un maas wun, sedi un o hog-du u-gyer, remu zu net-tu kabug wun wa-warru rem-su u-Ru wa.

22 Yeso sur m-nom sha-mu us-rem uzu, 2 “Na hyanu sha-mu faruk-du u-Ru uka wakun faruk wu zonge nomu wa'-u wa morog-du ur-gu. 3 Wa tom tok-ne rò e fagun

net-tu na bane u morog-du ur-gu, sedi net-tu na bane
 haagun da. 4 “Wa sur m-tom eken tok-ne wa zu, ‘Warun
 net-tu na bane uzu, um zongte nom ut-re, na punumte
 na i m-sem. Na taaste zongu ko-uyan, haan u udu ur-
 morog.’ 5 “Sedi e ereg da. E aruk u su e, wakun aruk u
 tak-u wa, wakun aruk u-turru. 6 Tumsu eken maas tok-
 ne e, e pepur e, na ho e. 7 Faruk hog us-ryab sok. Wa tom
 karma-ne wa horrusse i ho tok-ne e, e doos bo-u un u-ra.
 8 “U da-u o wa zu tok-ne wa, ‘Na taaste zongu ur-morog,
 sedi i na bane e kamug da. 9 Remu iya, doron us-fun, no
 waru i no hyane beet e haan u morog-du ur-gu.’ 10 Tok-
 ne e dor us-fun e kargussun net-tu e kume, net-tu ur-ka
 u i za ur-ka ne, be-du ur-morog haan de shi ut-net sok.
 11 “Da faruk cwane wa hyan net-tu haane, se wa hyen
 wakun, wa wagun toogo-yu morog-du ur-gu da. 12 Se wa
 zu netu wa, ‘Hubu ri, ɓre o bo nomte bo cwatun u ane za
 bo wa toogo-yu morog-du ur-gu?’ Netu wa taag u nom-u
 wa de ut-war. 13 “Faruk zu i o nomu wa-m-ank, ‘Guksun
 naas-us rò, ut-kom ne, no gun wun u-do u-me u-cwum,
 kuna wa dote us-kan u ep-mu jo-u ne.’” 14 Yeso zu, “Ru-u
 fak ut-net u-tát, sedi net-to cashi i wa dage.” 15 Da-u
 Yeso zuye iya, Farisa-ne do'e e dorog uka e dote nomu
 wun ur-ren u remu nomu wa ware. 16 Se e tomon a-doru
 un ur-kot u net-ut Here ne. E zu, “Wa-ut-kose, it nak bo
 o m-shup ut-nip ne, tumsu bo o nomu na kose-tu fun-
 yu u-Ru tek-u ut-nip. It zuug iya remu zu net-to us-gan
 udu ró, tumsu bo koste m-kuuk da. 17 Waru it uzu, ɓYan-
 o bo zuye, nong ur-zwar na top shik-u tar udu Kaiser
 Faruk, ko ana top da?” 18 Ba shu'ute uzu Yeso nak nom-u

un ut-sa, se wa zu un, “No a-ha-mu ur-no ne! ɁRemu u-
 yan o no otte nomu me m-rege? 19 Kosun me shik i na
 topte tar.” Se e haatun wun konko shik. 20 Se wa zu un,
 “ɁRyun-u wan o? Tumsu Ɂdim-ur wande u ane?” 21 E
 shus e zu, “Kaisar wa.” Se Yeso zu, “Na ya' Sisar nom-u o
 u wa, tumsu no ya' u-Ru nom-u o u-Ru.” 22 Da-u e hoge
 iya, e ship ut-nu e hu murimmo. E yagu wun, e aruk. 23 U
 ho-ur re hen, eken Saduki-ne haan udu Yeso. Una zuye
 yune-du marimari ne zarra. E shit wun. 24 E zu, “Wa-ut-
 kose, Mosa zuug, ‘A netu mare wa kwumug wa' da, ka
 ut-nom zarra, se huno-u wa gaag neta-u ya u remu wa
 kwum-tu wa yaag.’ 25 Eken oro u tek-u it, campa-ne ta'er
 ya'ag-u wa-gan. Wa ur-takun nong ur-gu wa haan wa
 mur za wa', wa yaksu huno-u wa neta. 26 Ganse tumsu u
 wu u-yurumse, u u-tuturse ne m-te wa u-ta'er. 27 Da-u e
 murme beet, neta-u ya mur kowa. 28 U da-o, u ho-du
 yune-du marimari ne, Ɂneta wana wa de ut-shu'ut remu
 zu net-ne ta'er gaag wa?” 29 Yeso shus wa zu, “Dorog-us
 no za hon-hon da, remu zu no nak rem-su u-Ru su o m-
 pan da, tumsu no nak shin-mu o u se da. 30 Da-u yune-du
 marimari ne, net-tu za re-du shu nom-du ur-gu u-me
 dak-u unoda, tumsu neta-ne za ha-mu ur-gu da, net-tu
 de ut-shu'ut uka a-us-tom u-Ru ne. 31 Tumsu u mot-tu
 yune-du marimari ne, Ɂno karunte nom-u Ru-u waru no
 da? Na panug uzu, 32 ‘Me wa o Ru-u Ibrahi, Ru-u Ishaku
 tumsu Ru-u Yakubu.’ Wun Ru-u a ur-fat ne o za marimari
 ne da.” 33 Da-u net-tu hoge iya, e hu murimmo u remu
 kose-ut Yeso. 34 Da Farisa-ne hoge uzu Saduki-ne taagte
 u nom-u e de shasu Yeso, se Farisa-ne morog ur-be ur-

gan. 35 Wakun wa kose-tu bor-ut Mosa u tek-u me un, wa nom ur-shut remu wa reg-ut Yeso. 36 Wa zu, “Wa-ut-kose, zan bor-ya zege u tek-u me bor-ut Mosa?” 37 Yeso shus wa zu, “Cwan u-Ru Yawe u jab-u ro ne beet, u fat-ur ro ne beet, u dorog-us ro ne beet.’ 38 Inya ya ooge bor-u yat-ya tumsu yu zege ur-zwar. 39 Bor-yu u-yurumse yu zege ur-zwar ya o us-gan u yu ur-takun ne, ‘Bo cwan wa-boru ro uka bo otte cwan-tu hi-ur ro.’ 40 Kose-ut Mosa ut-beet u a-warru rem-su u-Ru ne, to rwugun u-me bor-ut tun-to ut-yur.” 41 Da Farisa-ne morge ur-be ur-gan, se Yeso shit un, 42 wa zu, “Zan-o dorog-us no u mot-ut Kiristi? Zan'-u wana?” E zu wun, “Wa'-u Dawuda.” 43 Yeso zu un, “ZRe-o Dawuda u tek-u Yar u-Ru fogte wun Wa-ko-uyan ri? Um zuug iya remu zu Dawuda zuug, 44 “Yawe zuug Wa-ko-uyan ri, Shu'ute u ane u be-du m-sek du kom ut-cwa ri, Se um reeg ur-korro du huub-ut yo-to ro u ta us-na ro.” 45 “A Dawuda zu Kiristi ‘Wa-ko-uyan’ ZRe o Kiristi shu'ute wa'-u ro?” 46 Wakun kerge shas-du Yeso da. Dugu ho-ur re wakun swurug m-kwum beb-du nomu wun dekin shut-de da.

23 Da-u net-tu morge u-tat u a-doru wa ne, se Yeso zu un, 2 “A-kose-tu bor-ut Mosa u Farisa-ne e na ya'e beb-du nom-du kose-ut Mosa. 3 Remu iya, nomun beet nom-u un o is-u no. A no nom uka un otte ut-nom da, remu zu un nom-ut nom-tu un o ut-war da. 4 E suk cwu-tu m-no, tu zatte kuk-mu ut-kab da, e saku net-ne to ut-kap, sedi un u hi-du war un, un za keru wadu ko u-jow un nom ur-sege da. 5 “Un nom pama-us un us-beet remu net-ne vom-ut un. Hi-du rem-us se ya: un o gag-du fe-us yat-se

su rem-su u-Ru u pong-ut un uka ur-dupur. Un o wadu
 bar-su m-randi u toggō-us un. 6 E ton na ya' un be-ut so-
 to tu be-tu ur-morog u be-tu m-sek ne u-me bu-u ut-kose
 u Yahuda-ne. 7 Tumsu e ton na ha vuk-su un u-me u-
 turru, na ha fag-du un, 'Wa-m-nap.' 8 "No hen, ana zu
 no 'Wa-m-nap da' remu wa-m-nap-u no wa-gan wa, no
 hen ganse no oye uka ut-huno, campa-ne u neta-ne. 9
 A no zu wakun 'u-uso' u dak-u uno da, remu zu Uso-u
 no o u-gan, wu o dom u-ru. 10 Tumsu ana fag no 'Yu-
 shu da' remu zu yu-shu ya u-gan no otte, wato Kiristi. 11
 Net beet wu ut-sa u Ru-u nya wa ur-og, yage wa shu'ut
 wa nomu no m-tok. 12 Wu kabu hi-ur wa okon, na de
 mutu wa m-zan. Tumsu wu mutu hi-ur wa m-zan, wa
 de kwum-du m-sek. 13 "Sedi nom-tu ur-on to, udu a-
 kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne! No a-ha-mu ur-no ne!
 No beeste u-is yu cwa-du faruk-du dom u-ru, tumsu no
 cwaag da, tumsu no o ho-su a cwan-tu ur-cwa ne ur-cwa.
 14 Nom-tu ur-on udu a-kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne u
 a-ha-mu ur-no ne! No o re-du cwu-tu bomos-ne, tumsu
 no o toog-su m-wur u remu na hyan no. Remu iya hen no
 de swadu ur-kob u-tat. 15 "Nom-tu ur-on udu a-kose-tu
 bor-ut Mosa, u Farisa-ne. No a-ha-mu ur-no ne! No pus
 m-sa, no te bo-tu m-ra remu sa-u wa-gan wu de dorru
 kose-ut no. A no kume wa, se no muut wa, wa bu-u u-ra
 m-zeg no u-so u-yur. (Geenna g1067) 16 "Nom-tu ur-on udu
 no, no o uka po-ne i ut-sa dor-tu net-ne u-fun! No zu,
 'Okon zarra a net-u ton-de u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-
 uyan u-Ru, sedi wu ton-de u ta'ar-tu m-bakut ne tu be-du
 ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, se wa nong nom-u wa ton-de

17 Nō rag-ne, nō o ūka pō-ne! Ta'ar-tu
 m-bakūt tū o ū-me be-dū ūr-shu'ūt dū Wa-kō-uyan tō o
 sō-to, sēdi be-dū ūr-shu'ūt dū Wa-kō-uyan zēk ūr-zwar,
 remu zū ū-me be-dū ūr-shu'ūt dū Wa-kō-uyan o cinte
 ta'ar-tu m-bak-ūt tū tō ū-kit remu ank-mū u-Rū. 18 Nō
 zū, 'Wū tōn-de ū be-dū tōog-ne, okōn zarra, sēdi wū tōn-
 de ū be-dū ya-dū tōog ne, sē wa nōmug nōm-ū wa zū wa
 ūt-nōm.' 19 Nō o ūka pō-ne! Tōog-dū na nomte tōog de
 sō-de, sēdi sak-dū na nomte tōog de zēk ūr-zwar, remu
 zū ū dōm-ū ūr-sak de na nomte tōog, remu ank-mū u-
 Rū. 20 Remu iya, wū tōn-de ūr-sak ne, wa tōndute ū de
 ne, tūmsu wa tōndute ū ko-uyan ne ū o dōm ūr-sak. 21
 Tūmsu wū tōn-de ū be-dū ūr-shu'ūt dū Wa-kō-uyan ne,
 wa tōndute ū o ne, tūmsu u-Rū ne wū o ū shu'ūt ū-me o.
 22 Wū tōn-de ū dōm u-rū ne, wa tōndute ū pora-dū faruk-
 dū u-Rū ne, tūmsu ū wū o shu'ūt ū dōm-ū pora re. 23
 "Nōm-tū ūr-on ūdu a-kōse-tū bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne!
 Nō a-ha-mū ūr-nō ne! Nō haatun og-dū u-Rū ū tek-ū op ū
 nōm-tū ūs-cwa, ūka, zangarri, ran-tū u-zwuun ne, ūt-
 ryumb ne, sēdi nō yakke nōm-tū zege ūr-zwar ū tek-ū me
 ūt-bōr, tō o: nōm-dū nōm-ūt sō-to ūdu ūt-net, ūr-on, ū
 yadū jab ne. Tun-tō kame ūzū nō nōm, a nō yage tōkon
 nōm-tō da. 24 Nō o ūka pō-ne i ūt-sa dor-tū net-ne u-
 fun, nō pust nōm-i ūr-fat ū-me m-bū taas nō cwar-ya da,
 sēdi nō tor u-rakum. 25 "Nōm-tū ūr-on ūdu a-kōse-tū
 bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne! Nō a-ha-mū ūr-nō ne! Nō jaas
 dim u-kōk, sēdi ū mēn-tū me, o shuug ū cwan-tū m-jigin
 ne, ū kōb-dū e'-dū ūr-hi ne. 26 Nō pō Farisa-ne, jaasun
 mēn-tū me u-kōk u-ro, ūka dō dōte ūt-shu'ūt ū sō-o kō o.

27 “Nɔm-tu ɔr-ɔn ɔdu a-kɔse-tu bɔr-ut Mosa, u Farisa-
 ne! Nɔ a-ha-mu ɔr-nɔ ne! Nɔ shu'ute uka sag-tu na wa'e
 rwab-u pus-o, u zwaru m-hyan u-do, sedi me, se shar-tu
 net-tu mare m-jigin ne ut-go ut-go. 28 Iya o hen nɔ otte,
 u-do net-tu hen nɔ uka net-tu jab-us so-se, sedi u men-tu
 me, se ha-mu ɔr-nɔ, u nɔm-ut yo-to ne. 29 “Nɔm-tu ɔr-
 ɔn ɔdu a-kɔse-tu bɔr-ut Mosa, u Farisa-ne! Nɔ a-ha-mu
 ɔr-nɔ ne! Nɔ mu sag-ut so-to u remu a-warru rem-su u-
 Ru ne, tumsu nɔ nɔmu sag-tu net-tu jab-us so-se ut-uk.
 30 Nɔ zu, ‘Uzu it oog u da-u i mate uso-ut it, it za segu un
 ho-du a-warru rem-su u-Ru ne da.’ 31 Iya o nɔ kɔste uzu
 nɔ o ya'ag-u i ho a-warru rem-su u-Ru ne. 32 Nɔ shu'ute
 uka i zonge ho-du ut-net, uka i mate uso-ut nɔ otte. 33
 “Nɔ fa, Nɔ yagu kokos! ɛRe nɔ dote kus-mu kwup-du us-
 rem su cwa-du bu-u u-ra? (Geenna g1067) 34 Remu iya, um
 de tomtun nɔ a-warru rem-su u-Ru ne, u a-m-nap ne, u
 a-kɔse-tu ne. Nɔ de ho-du eken, nɔ tar eken u-kan, tumsu
 nɔ nɔmu eken us-ryap u-me bu-u ut-kɔse u Yahuda-ne,
 nɔ o dorru un ut-bo ut-bo. 35 Ru-u de yadu nɔ ur-kob,
 remu zu nɔ hoog net-tu jab-us so-se ne beet u-me dak-u
 unɔ. Nɔm-u nɔ nɔme o ut-muun u hi-ur nɔ, i mare ne
 dugu da-u Habira wa jab-u so-o m-ha u Zakariya wa'-
 u Berekiya, wu nɔ hoye u tek-u be-du u-hen ur-sak ne.
 36 Um o waru nɔ ut-nip, sin-se us-beet na nɔmu se u-
 me net-tu unɔ da-o. 37 “Kus! Urusharima, nɔ a ho-du a-
 warru rem-su u-Ru ne, a jurgu i na tomtne ne ɔdu nɔ. Um
 saag um kargusse nɔ uka kuut-yu kargusse ya'at wa u
 kap-ut wa, sedi nɔ gugumte. 38 U da-o hen na yakuste nɔ
 bo-u nɔ za wakun. 39 Um o waru nɔ, nɔ za tumsu hyan-

du me da, se ho-du no zuye, 'Kom-u u-Ru udu wu haane
u-tek dim-ur Yawe.'"

24 Yeso ru dugu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. Wa o
tek-u ur-nok, se a-dor waru wa, zwaru ma-ut to u-tat tu
be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. **2** Se wa shit un wa zu,
"No hyang tun-to ma-to, um o waru no ut-nip, na za yage
ur-ta'ar u dom-u ur-ta'ar da. To ut-he ut-beet." **3** Yeso o
shu'ut u dom-u Ror-du Te-su Zetun, se a-doru wa haan e
war'e. E zu, "Waru it, imune o na de nom-du nom-ut
tun-to? Tumsu re-o nap-su haan-ur ro, u ma-du u-da
ne?" (aiōn g165) **4** Yeso shus wa zu: "Nomon ga', a wakun u
engusse no u remu nomu de ut-nom da. **5** Remu net-
tu de rwuun u-tat e zu um yaag e shin-m ri, e de ut-zu,
'Me o Kiristi.' E de engusse net-ne u-tat. **6** No de hog-du
rem-su m-gag, u u-na zu ne u m-gag. A no hog u-gyer da,
remu zu okon za ut-hoos da, sedi vaste-mu nong da u-ro.
7 Dak-u de yunsu m-gag m-ha okon dak-o, tumsu faruk-
du yuns m-gag m-ha dekun faruk de. Na de nom-du us-
mer u rumus-du u-dak ne tokon dak-to ut-go ut-go. **8**
Sedi se us-beet takun-du swa-u ur-kob de. **9** "Na de yasu
no udu swadu ur-kob, tumsu na ho no. Net-tu ut-dak u-
beet e de gug-mu no remu zu no o a-doru ri. **10** Tumsu
ut-net u-tat e de yage yadu jab-u e udu ri. E yasu or-ut e,
tumsu e gugum or-ut e. **11** A-warru rem-su u-Ru ne i us-
bi ne e de rwun u-tat, e engusse ut-net u-tat. **12** Remu
tat-u nom-ut yo-to, cwan-ut eken o nomu or-ut e de ut-
hab. **13** Sedi wu eese ur-beb ne m-te ur-ma, wa de kwum-
du u-ukur. **14** Tumsu na de donse-du Rem-us sin-se su m-
Remer su faruk-du u-ru remu us-nap u-me u-dak u-beet,

kanda vaste-mu nom. 15 “Sedi kanda vaste-mu nom, da-u nom-tu m-e tu de naasu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan to ut-wa ut-net e yage o, to u ees u-me Bu-u us-toog. Wawarru rem-su u-Ru Daniyer warug tumsu wa pun se m-tumb ne. Yage wa-m-karunte wa nap. 16 Net-tu o gwug-du Yahudiya, e de som-mu rutu ur-hi m-ha ut-ror. 17 Wu o dom-u gont-du u-kur, a wa zu, ‘Yage um cuzun um kab okon u-bu kanda m-som da.’ 18 Wu o u-tak, a wa mu uzu wa kabun kus-u ut-hopos wa da. 19 Nom-tu ur-on udu neta-ne otte ut-men, u i o ur-wurug ne u da-u o. 20 Nomon us-toog taas somu-m mo shu'ut u da-u u-gos ko u ho-du ur-hure da. 21 U da-u o, na de nom-du dekun swa-u ur-kob de, du na tame ut-nom da, dugu takun-du dak-u uno u haan u da-o, tumsu na za ut-swur m-nom go-du o da. 22 Uzu na habug ut-rut da, wakun zaar wu de kwun-du u-ukur da. Sedi remu net-tu na dage Ru-u de hab-du ut-ho. 23 U da-u o, ko wana zu no, ‘Gwat Kiristi ya’ ko ‘Wa ya' jit’ a no ya' jab da. 24 Remu zu, eken de yune e zu e haagun u shin-m Kiristi, u a-warru rem-su u-Ru ne i us-bi, e nom nom-tu m-shin u-tat u remu e engusse ut-net, a mune ut-nome, ko i Ru-u dage na engusse e. 25 Me hen um o waru no kanda da-u nom. 26 “Remu iya, ana zu no, ‘Gwat, Kiristi ya jit ur-dog,’ A no rwun da. Ana zu no, ‘Wa ya' jit u yase u-me kur-u me,’ A no ya' jab da. 27 Uka no hyente yak-ut yu nomte m-zun dugu u-dom m-cuz u-ta, iya o haan-du Wa'-u net dote ut-shu'ut. 28 Be-du u-du otte, kuna sag-ra morogte. 29 “Za naas u-da, da-u ho-tu swa-u ur-kobu to arke, “Ho-du de nom-du u-cwum, pyat-yu za nom-du m-zun da, Reger de hemun dugu u-

ru, tumsu na de rum-su faruk-tu dom u-ru.' 30 "U da-u o
 nap-su Wa'-u Net de ut-kose u dom u-ru. Net-tu u-dak u-
 beet e de us-kan u remu u-gyer. E de hyan-du Wa'-u Net
 u haan u-me ur-kuut, m-shin ne u m-sek ne u-tat. 31 Wa
 de tomnu a-tomu wa dugu dom u-ru, e fur u-kar yu ut-
 wan sok. E de kargusse net-tu na dage dugu u-dom u u-ta
 ne u m-ereg ne u kom ut-cwa u kom ur-beer ne, dugu
 din-de ma-du u-dak ne m-ha dekun ma-du u-dak de. 32
 "Isun okon dugu sin-se sha-mu us-rem su te-yu u-baab:
 Da-u fe-us wa heese ut-barum, se o rwutun ran-ut po-to,
 napun uzu gos-u teegun. 33 Iya o hen, a no hyane nom-ut
 tun-to ut-beet tu um waru no, napun uzu da-u nong, u
 bondu u-is. 34 Um o waru no ut-nip, net-tu uno da-o za
 m-mar da, se nom-ut tun-to ut-beet to nong. 35 Dom u-
 ru u-dak ne to ut-ta, sedi rem-us ri za ut-ta ko cashi. 36
 "Sedi wakun nak ur-ho ko u-da, da-u nom-ut to de ut-
 nom da, ko a-tom u-Ru i o dom u-ru, ko Wa sedi u-Uso
 wa u-gan. 37 Uka na nomte u ho-ut Nuhu, iya o dote ut-
 shu'ut u ho-tu haan-du Wa'-u Net. 38 Uka na nomte u da-
 u o, kanda yu-u u-hat, na o u-re, na o ut-swa, campa-ne o
 ut-gu, tumsu na o hutu neta-ne ut-gu, m-te da-u Nuhu
 cwa u-me u-hat. 39 Kanda e nuput nom-u o u tek, yu-u
 yat-o hagun u koos-tu un beet. Iya o muun-du Wa'-u Net
 dote ut-shu'ut. 40 U da-u o, net-ne yur, e o u-tak na de
 kab-du wa-gan na yage wa-gan. 41 Neta-ne yur e o ur-
 na ur-kot, Ru-u de kab-du wa-gan wa yage wa-gan. 42
 "Remu iya, shu'utun us-zong ne, remu no nak ho-du Wa-
 ko-uyan de muun da. 43 Sedi napun, uzu wa u-bu do'e
 nap-du ho-du hyuw de haan m-gyup, wa za roogte da,

tumsu wa za ut-yage na cwa wa u-bu da. 44 Remu iya, shu'utun us-zong ne, remu da-u no wa wa' jab da, da-u o Wa'-u Net de haan. 45 “Tok-u ur-ka tumsu wa us-ver, wa o wu wa-u-bu wa ya'u wa gwa-tu wa u-bu, wa o hen u yadu tok-ne kuse nom ut-re u da-u kame. 46 Nom-tu ur-so to udu tok wu wa-u-bu haane wa bit wa u nom-du nomu na wute wa. 47 Um o waru no ut-nip, wa de wadu toku wa gwa-tu cwu-ut wa ut-beet. 48 Jiya tok-ne yo-o wa, wa de ut-zu, ‘Wa-u-bu ri tumbtun.’ 49 Se wa heese gapru huub-tu m-ank-u wa, wa o u-re u-swa ne ur-kot u a u-swa ne. 50 A tok-u wa nome iya, wa-u-bu ro de muun za napur ro tumsu u ho-du wa nape da. 51 Wa-u-bu de vudu wun sok, tumsu wa de gwun-du wun be-du na gunte a-ha-mu ur-no ne. Kuna wa dote us-kan u ep-mu jo-u ne.

25 “Faruk-du u-ru de o uka ya-ut-gwup op i nape campane da i kabe hitirra-us e. E nok u bu-u gwup ur-gu u e'-du campu ur-gu. 2 Ya-ut-gwup tan u tek-u un, e zatte us-ver da, tan hene e o us-ver ne. 3 Da-u ya-ut-gwup tan i za us-ver kabe hitirra-us e, e kabug m-noog mu ut-swur da. 4 I otte us-ver hen, e kabug mokon noog-mo u-me ur-kub u hitirra-us e ne. 5 Campa ur-gu teegun m-byanne da, e beet e hu degem-tu m-roog, a tase e dekus m-roog. 6 “U tek-u m-gyup sok, na fog uzu na rwuun, ‘Campa ur-gu ya, rwunun na gu wa!’ 7 “Kuna ya-ut-gwup-u e op i nape campane da yunte e mang hitirra-us e. 8 Ya-ut-gwup i za us-ver zu i o us-ver ne, ‘Keren it noog-m no cashi. Hitirra-us it ut-sa m-mar.’ 9 “I otte us-ver zu un, ‘Noog-m mo zaru koru in ur-kot da, sedi nokon u be-du na bunte

nō oon.’ 10 “Da-ū ē ruyē ū remū ē ootūn m-nōog, kanda ē
 muūn campā ūr-gū tēen. Net-tū zongē hen ē tō ū campā
 ūr-gū nē ūdū ūr-gū, sē tok ū-bu tagē ū-is. 11 “Da wase, sē
 ya-ūt-gwup-ū ē muūn, ē zū, ‘Wa-u-bu, Wa-u-bu, up-su
 it ū-is.’ 12 “Sē campā ūr-gū zū, ‘Ūm o warū nō ūt-nip,
 ūm nak nō dal!’ 13 “Remū iya, shū'ūtūn ūs-zong nē remū
 muūn-ūr ri, remū nō nak ūr-hō kō ū-da da. 14 “Farūk-du
 ū-Rū o ūka net wū dē nōm-du m-ha, sē wa fog tok-nē wa,
 wa mō-tū ūn shik. 15 Wa yasū wa-gan ba-tū shik ūt-tan,
 wa-gan na yasū wa ba-tū shik ūt-yūr, tūmsū wa-gan ba-
 du ūr-gan, kowan ūka wa dōtē ūt-kere. Sē wa arūk. 16 Wū
 na yase ba-tū shik ūt-tan, za rem wa dō'e wa hū ū-cerpa
 ū ē, wa kum bū-mū ūt-ba ūt-tan. 17 Iya o hen wū na yase
 ba-tū ūt-yūr kōwa wa kum bū-mū ba-tū shik ūt-yūr. 18
 Sēdi wū na yase ū-gan, wa dō'e wa-kūw ūr-kub ū-dak wa
 yase ba-du shik-ū wa-u-bu wa. 19 “Da-ū tumbē, sē wa-u-
 bu ū tok-nē wa ē muūn, remū wa got nōm-ū ē kumē ū
 shik-ū ē. 20 Sē wū kabē ba-tū shik ūt-tan, wa haan wa
 hatūn tokon tan-tō wa zū, ‘Wa-u-bu, bō yastē mē ba-tū
 shik ūt-tan. E ya ūm kwūng bū-mū tokon ba-tō ūt-tan.’ 21
 “Sē wa-u-bu rō zū wūn, ‘Nongē, tok-ū sō-wa, bō nong ūr-
 ka ū nōm-ū rek-o. Ūm dē yasū bō ū zege unō, haanē bō
 nōm ūr-sō ūr-kot ū mē nē.’ 22 “Wū kabē ba-tū shik ūt-
 yūr, wa haan wa zū, ‘Wa-u-bu, bō yastē mē ba-tū shik ūt-
 yūr. E ya ūm kwūmug bū-mū tokon yūr-tō.’ 23 “Sē wa-u-
 bu zū wūn, ‘Nongē tok-ū sō-wa, bō nong ūr-ka ū nōm-ū
 rek-o. Ūm dē yasū bō ū zege. Haanē bō nōm ūr-sō ūr-kot
 ū mē nē.’ 24 “Wū kabē ba-du shik ūr-gan, wa haan wa zū,
 ‘Wa-u-bu, ūm nak wakūn goot nu-ūr rō da, bō nom ket ū

be-du bō kawē da. Bō kargusse u be-du bō us-te go da. 25 De wute um hog-ut u-gyer, um kuw ur-kub u-dak um yase ba-du shik-u de. Onko shik-u ró.' 26 "Se wa-u-bu rò shus wa zu tok-u wa, 'Bō net-u yo-o wa bō oye za ur-ka, bō nak uzu um nom ket be-du um kawē da, tumsu um kargusse be-du um a se go da. 27 Uzu bō wagu me shik-u u-me be-du ur-cun, a um mune um onk shik-u ri m-swur ne. 28 "Remu iya onkon ba-du shik-u de udu rò, yasun wa ba-tu shik ut-op. 29 Remu zu wu otte u-nom wa na de ut-swure, u wa kum u-tát. Wu zatte okon da, ko cashi u wa otte na de ut-onk. 30 Kabun tok-u yo-wa unwa, no gun u-do u-me u-cwum. Kuna wa dote us-kan u ep-mu jo-u ne.' 31 "Da-u Wa'-u Net de haan, u-me sek-m wa ur-kot u a-tomu wa ne beet, da-u o wa de ut-shu'ut u pora-du ur-faruk wa. 32 Na de kargusse net-tu ut-dak ut-beet udu wa. Wa de mot-du e ut-go ut-go uka wa-ut-got motte ca u men-tu gwaar. 33 Wa de cun-du ca u kom us-cwa wa, gwaar hen u kom ur-beer. 34 "Se Faruk de uzu i o kom us-cwa wa, 'Haanun no i Uso-u ri wa'e nu-u so-o, no cwa faruk-du u-Ru du wa zonge no dugu takun-du u-dak. 35 Um zuug iya remu zu, da-u um o hog-du us-mer, no yaag me nom ut-re. Tumsu u-swaat no yu' me bu-mu ut-swa. Um o ur-hamut no cwatun me. 36 Um zatte cwu-tu ut-wa da, no yu' me to. Um zatte m-yar da, no got me. Um o bu-u m-tok, no haan u hyan-du me.' 37 "Dugu kun a-jab-us so-se ne de ut-zu, 'Wa-ko-uyan, umune it hyane bō us-mer it ye' bō nom ut-re? Ko bō o hog-du u-swaat it ye' bō bu-mu ut-swa? 38 umune o it hyane bō ur-hamut it cwatun bō, ko bō o za cwu-tu ut-wa it yu' bō? 39 umune

mune o it hyane bo za m-yar ko u-me bu-u m-tok it haan u hyan-du bo?’ 40 “Faruk de ut-zu, ‘Um o waru no ut-nip, ba shu'ute no nongu wa-gan u tek-u or-ut ri, wu rek-wa, me wa no nome.’ 41 “Da-u o wa de zu i o kom ur-beer, ‘Hatun u ane, no net-tu Ru-u wa'e u-nu. Cwan u-me u-ra u na za ut-kere ut-ryum da m-mommoo, u na zonge faruk-u nom us-te u a-tomu wa ne. (aiōnios g166) 42 Um zuug iya remu zu, da-u um ooge us-mer, no yaag me nom ut-re da. Um o hog-du u-swaat no yaag me bu-mu ut-swa da. 43 Um o ur-hamut, no cwatun me da. Um zatte cwu-tu ut-wa da, no yaag me da. Um nong kob-du m-yar, tumsu um o bu-u m-tok, no hagun u hyan-du me da.’ 44 “Iya o hen e dote ut-zu, ‘Wa-ko-uyan, mune o it hyane bo u hog-du us-mer, ko u-swaat m-bu, ko ur-hamut ko za ut-cwu, ko u kob-du m-yar ko u me bu-u m-tok, it gwak-ut bo da?’ 45 “Wa de zu un, ‘Um o waru no ut-nip, ba shu'ute no nonge wu rek-wa wa-gan u tek-u no da, me no nome da.’ 46 “E de cwa-du swadu ur-kob du za ur-ma, net-tu jab-us so-se cwaan u be-du fat-du za ur-ma.” (aiōnios g166)

26 Da-u Yeso tase warru rem-us se us-beet se wa zu a-doru wa ne, 2 “No nak kwukus m-roog ut-yur kanda na heeste Morog-du ur-Pas, na de u yasu Wa'-u Net na tar wa u-kan.” 3 Se i-Yate a-Toog-ne, ut-nengen ne, e morog u bu-u yu-Yat-ya a-Toog, wu na foge Kayafa. 4 E ye us-rem, e maas Yeso m-yasa tumsu e ho wun. 5 Sedi e zu, “Za u da-u Morog-du ur-Pas da, tasu net-tu yunsun u-gwuz da.” 6 Da-u Yeso ooge u Bataniya, wa do'e u bu-u Simon kim. Wuna Yeso haste gom-su kim u war-u wa. 7 Yakun neta ya haan udu Yeso u dekun bakta-du m-noog

ne mu shik sok, noog-mu wus u-hakun. Da-u Yeso o tek-u u-re, wa dasu wu noog-m mo ur-hi. 8 Sedi da-u a-doru Yeso hyane iya, e hog us-ryab. E zu or-ut e ne, “¿Uno naas o? 9 Uzu wa babug noog-m mummo, na za kwumug shik u-tát, na motu a-ur-kob-ne.” 10 Yeso nak nom-u e o ut-war, se wa zu un, “¿Remu u-yan o no otte ekse neta-u inya remu nom-u so-o wa nomu me? 11 A-ur-kob-ne o ur-kot u no ne ko mune, sedi me, um za ur-kot u none ko mune da. 12 Noog-m mummo mu wa dase u war-u ri, wa o m-o zongu me kanda na jwak me. 13 Um o waru no ut-nip, be-du no dote donse-du Rem-su m-Remer sin-se u-me u-dak u-beet, na de ha bak-su nom-u neta inya nome.” 14 Wa-gan u tek-u a-doru ro op u yur wu na zuye Yahudas Iskariyoti, wa do'e udu i-Yate a-Toog-ne. 15 Wa zu, “¿Yan o no de yadu me, a um yasu no wune?” E ye' wun konko shik ur-shik u op. 16 Dugu da-u o, Yahuda hu sa-u fun-su yasu Yeso udu un. 17 U tek-u ho-du ur-takun du Morog-du ur-Beredi du za m-Yis, se a-dor haan udu Yeso e zu, “¿Hene o bo otte ussa it zongu bo, bo re nom ut-re u Morog-du ur-Pas?” 18 Wa zu, “Cwaan u-bo udu yakun campa-ya, no zu wa, ‘Wa-ut-kose zuug, da-u wa teegun, wa de re-du Morog-du ur-Pas u-me bu-u ro u a-doru wa ne.’” 19 A-dor nom uka Yeso zutte e nom, tumsu e zong nom ut-re u Morog-du ur-Pas. 20 Da-u rim-mu tore, se Yeso shu'ut m-shu'ut remu wa re-u nom ut-re u a-doru wa ne op u yur. 21 Un o tek u-re, Yeso zu un, “Um o waru no ut-nip, u tek-u me no wakun de yasu me.” 22 Nom-u o ekse un sok. E heese shut-du wun u-gan u-gan uzu, “¿Wa-m-nap, me wa?” 23 Se wa shus wa zu, “Wu o

re-du nom ut-re ur-kot u me ne, wa de yasū me. **24** Wa'-u Net de m-mar ūka na punte u-me rem-su u-Ru u mot-ut wa. Sedi nom-tu ur-on udu wu de yasū Wa'-u Net! Ut-zeg m-kuk uzu na mak-ut netu wa da, u na mutte wa tumsu wa ya'aste Wa'-u Net.” **25** Se Yahudas wu yasū wun wa zu, “Wa-m-nap, ɔko me wa?” Yeso shus wa zu, “Bo warug.” **26** Un o tek-u u-re, se Yeso kub ur-beredi, wa nom ut-vam udu u-Ru Wa bos de wa yasū a-doru wa ne. Wa zu, “Kabun no re, unō war-u ri o.” **27** Wa kub kok-du bu-mu inabi. Da-u wa nome ut-vam udu u-Ru, se wa yasū un. Wa zu, “Swaan no beet. **28** Hyu-m ri mo mu na nomte estedu us-rem, mu na de ut-azug remu jaas-du ba'as-tu ut-net u-tat. **29** Um o waru no, um za ut-swur m-swa bu-mu inabi mo da, se ho-du um de swa-u bu-mu inabi mu po-mo ur-kot u no ne u faruk-du Uso-u ri.” **30** Da-u Yeso u a-doru wa ne fu Sep-u ut-Vam, se e aruk m-rwu m-ha Ror-du Te-su Zetun. **31** Yeso zu un, “No beet no de ut-som no yagu me u ane u gyupu-m mummo, remu nom-u de kwum-du me, remu zu o m-pan uzu: “Um de gap-du wa-ut-got, tumsu ban-du ca de ut-burug,’ **32** Sedi a um yune dugu m-mar me ba-u no ha-mu Gariri.” **33** Se Biturus zu wun, “Ko net-tu somog remu nom-u de kwum-du bo, me um za m-som da ko ca.” **34** Yeso shus wa zu, “Um o waru bo ut-nip, u gyup-mu ya-o, kanda kan-su kuut, bo de nomu se-m ri u-so u-tut.” **35** Biturus zu wun, “Ko na ho me, um za nomu se-mu napu-m ro da.” Iya o hen a-dor zutte beet. **36** Se Yeso u a-doru wa ne aruk m-ha u dekun be-de du na foge Gesemani. Wa zu a-doru wa ne, “shu'utun u ane, um de m-ha u ane jit um

nom us-toog.” 37 Se wa kub Biturus u yaag-u Zabadi ne yur, Yakubu u Yohanna. Se wa heese namu jab-u dorog-su jab ne sok. 38 Se wa zu un, “Namu jab mu o jab-u ri o keru ho-du me. Shu'utun u ane no nom ur-e' u me ne.” 39 Da-u wa hike cashi, se wa rut m-hobog u-dak wa nom us-toog wa zu, “Uso-u ri, abite ut-nome has-tu me din-de kok-du swa-u ur-kob de. Sedi, za nom-u um zuye o na de ut-nom da, se nom-u bo ut-sa.” 40 Wa muun udu a-doru wa ne, wa bite m-roog. Wa zu Biturus, “iNo za keru nom-du ur-e' u me ne ko u-da u-gan da? 41 Nomun ur-e', tumsu nomun us-toog taas no he u-me m-reg da. Jab ut-sa sedi war-u zatte ur-beb da.” 42 Se wa sur m-mu wa nom us-toog wa zu, “Uso-u ri, abite din-de swadu ur-kob za ut-yage da, yage na nom nom-u bo ut-sa.” 43 Wa sur m-muun wa bit un m-roog, remu zu is-u un shuug m-roog. 44 Wa yagu un, wa mu u-tuturse, wa nom us-toog, wa sur m-nom toog-su wa nome ur-takun. 45 Wa muun udu a-doru wa ne, wa zu un, “iNo o pama m-roog ur-hure ne ko? Da-u nong u na dote yasu Wa'-u Net u kom-tu a-ut-ba'as-ne. 46 Yunun, na nok, wu de yasu me ya wa teegun.” 47 Kanda Yeso tagte u-nu, Yahudas wa-gan u tek-u a-doru ro u morog-du ut-net teen, e o m-shup us-van ne us-te ne. I-Yate a-Toog-ne u ut-nengen ne e tomnu un. 48 Wu de yasu Yeso baag u wargu un uzu, “Wu no hyane um hamutte wa, masun wa.” 49 Da-u wa tene wa do'e udu Yeso, wa zu wun, “Wa-m-nap, um o hosu bo.” Se Yahuda ham-ut wun. 50 Yeso zu wun, “Huub-u ri, nom nom-u hatun bo.” Kuna net-tu hatun, e maas Yeso, e ship. 51 Da-u e hyane iya, tek-u net-tu o ur-kot u Yeso ne,

wa farun van-u wa, wa ket wakun u tek-u tok-u yu-Yat-ya a-toog-ne u-to. 52 Yeso zu wun, “Mute van-u ró u-me ur-pakum, remu zu wu kabe u-van, van-ya de ho-du wa. 53 ¿No o m-hyan uzu um zatte ur-beb um kon ur-sege udu Uso-u ri da, tumsu za rem wa tomnu me a-tomu wa ut-zongu u-tát i zege karma no? 54 ¿Re na dote shusu nom-u rem-su u-Ru su na pane uzu tun-to ut-beet na nomu to?” 55 Da Yeso zu net-ut to, “¿No rwugun us-van ne us-te ne no maaste me uka hyuw a? Ko mune um o ur-kot u none u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan um o nomu no ut-kose no maaste me da. 56 Ko ba shu'ute na nong inya remu na shuuste nomu a-warru rem-su u-Ru ne pane u-me rem-su u-Ru.” Da-u a-dor-ne hoge iya, e som. 57 Se i mase Yeso, e huut wun udu Kayafa, yu-Yat-ya a-toog-ne, kuna a-kose-tu bor-ut Mosa u ut-nengen ne morogte. 58 Se Biturus dor un m-ra m-ra, m-te bu-u yu-Yat-ya a-toog-ne. Wa do'e wa shu'ut udu a-ur-e'-ne u remu wa hyen-ut uka na dote ut-nom. 59 I-Yate a-Toog-ne, u net-tu Morog-du ut-Nengen ne beet karug, e o go-tu bi-su na de ke-tu Yeso uka na dote kwum-du beb-du ho-du wun. 60 Sedi un kwumug da, ko ba shu'ute eken u-tát e kek-tu wun rem-su us-bi u-tát. A tase net-ne yur rwuun. 61 E zu, “Net unwa zuug, ‘Me keru ru-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u-Ru, tumsu wa ma o u tek-u m-roog ut-tut.” 62 Yu-Yat-ya a-toog-ne yune wa zu, “¿Bo zatte nom-u bo de ut-zu da? ¿Re o mottu nom-u e zu bo nonge?” 63 Yeso ho us-ram. Yu-Yat-ya a-Toog zu wun, “Um samgu bo u-Ru ne wu ur-fat, waru it ko bo wa o Kiristi Wa' u-Ru!” 64 Yeso zu, “Uka bo wurte. Sedi um o

waru no, dugu da-o, no de hyan-du Wa'-u Net u be-du ur-faruk du kom us-cwa u-Ru, wa o haan u-me ur-kuut dugu u-ru.” 65 Se yu-Yat-ya a-toog-ne kemusse togggo-u wa remu us-ryab. Wa zu, “¿Yan o tumsu na ut-sa na hoge? No hok wa nongu u-Ru ut-ba'as. 66 ¿Yan-o no hyane?” E shus e zu, “Korge na ho wun.” 67 E top-su wun m-ta u-shu, e gapur wun. Eken zoor wun ut-gap, 68 E o ut-zu, “Nom m-hyan, abite bo wa Kiristi, ¿war wu gapu bo?” 69 U da-u o hen Biturus o shu'ut u kat-du bu-u o, se eken gwup-e i o m-ank u bu-u o, wa haan udu ró wa zu, “Ko bo, bo o ur-kot u Yeso ne net-u Gariri.” 70 Biturus nom m-se udu un, wa zu, “Me m-nak nom-u bo otte us-rem da!” 71 Da-u wa rwune u pyu, eken gwup-e tumsu wu o m-nak u bu-u o hyen wun wa zu net-tu o u ees ukun, “Net unwa o ur-kot u Yeso wa-Nazara ne.” 72 Biturus sur m-nom m-se' us-tond ne uzu, “Um nak campa-u ya da!” 73 A sure m-waas cashi, net-tu o ees ukun e haan, e zu Biturus, “Nip-to bo o tek-u un. Ka bo otte us-rem koske.” 74 Se Biturus hu us-tond uzu, “U Ru-u ya me ur-kob abite bise um otte, um nak net-u wa da.” Za rem kuut heese us-kan. 75 Biturus bakus rem-us Yeso nomu wa uzu, “Kanda kan-su kuut, bo de nomu se-m ri u-so u-tut.” Biturus ru udu wa nom us-kan sok.

27 Da-u is gase ur-wun, se yu-Yat-ya a-toog-ne, ut-nengen ne e e ye us-rem uzu e ho Yeso. 2 Se e gug wun, e aruk u wun ne m-ha udu Biratus, wa-u-dak yu Roma. 3 Da-u Yahudas wu yase wun na hoot, hyane na kwupku us-rem uzu na ho Yeso, se wa sur m-dorog. Wa muun udu i-Yate a-Toog-ne, ut-nengen ne, wa muutu un konko

shik-u un ur-shik u op. 4 Wa zu, “Um nong ut-ba'as, um ya'aste wa za ut-ba'as na ho.” Se e zu wun, “¿Bu-m it mu yu? Sese su ró se.” 5 Se wa gun shik-u u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. Wa aruk m-rwu, wa surgusse hi-ur wa u-ho, wa mur. 6 Kuna i-Yate a-Toog-ne kooste shik-u e, e zu, “Nong ur-zwar na muut shik-u e u cun-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan da, remu zu shik m-hyu e.” 7 E ye us-rem, e o dekun be-de, remu zu e muute be-ur re be-du jwak-du ut-hamut ne a e mare. Na zu be-ur re, be-du wa ma-u ut-tur. 8 Remu iya, na omnu fag-du be-ur re, Be-du m-Hyu. 9 Iya o na shuuste nom-u wa-warru rem-su u-Ru Irmiya ware uzu, “Na kabug konko shik ur-shik u op, shik-u Isra-ne zu na top-u remu rò. 10 Se e o be-du wa ma-u ut-tur u shik-u e, uka rem-su Yawe zutte.” 11 Yeso o ees u shu faruk wa-u-dak, wa shit Yeso uzu, “¿Bo wa o faruk-u Yahuda-ne?” Yeso zu, “Bo warug.” 12 Sedi da i-Yate a-Toog-ne u ut-nengen ne ketu Yeso us-rem, u zuug okon da. 13 Se Biratus zu wun, “¿Bo hok nom-ut tun-to tu na zu bo nomug da?” 14 Yeso shakus ko ur-shut ur-gan da. Remu iya wa-u-dak hu murimmò sok. 15 Wa-u-dak vek-ut u da-u Morog-du ur-Pas u-beet, wa restun wa-gan u tek-u net-tu o tage wu net-tu ut-sa. 16 U da-u hen, wakun oro u tage wu kowan nape wa ut-ba'as wa, na zu wa Barabas. 17 Da-u net-tu morge, se Biratus zu un, “¿Wana no ut-sa na restun no? ¿Barabas wa ko Yeso wu na zu Kiristi?” 18 Biratus zuug iya, remu zu Biratus nak uzu rem ur-shub de na ya'aste Yeso. 19 Da-u Biratus shu'ute u be-du kwup-du us-remu wa, se neta wa tomon na waru wa uzu, “Ruute kom-ut ró u rem-

su wa za ut-ba'asu wa, remu iya o um soote ur-kob sok
 m-gyup u bo'-u mottu netu wa.” 20 Kuna i-Yate a-Toog-
 ne ut-nengen ne tokte ut-net uzu na restun Barabas, na
 ho Yeso. 21 Wa-u-dak sur m-zu, “¿Wana um de restun no,
 u tek-u net-ut tun-to?” E zu, “Barabas wa!” 22 Se Biratus
 zu un, “¿Yan o um de nomu Yeso wu na zu Kiristi?” E
 beet kowan zu, “Tar wun u-kan!” 23 Biratus zu, “¿Remu
 u-yane? ¿Yan o wa nome u yo-o?” Net-tu sur m-yuns us-
 cwar uzu, “Tar wun u-kan!” 24 Da-u Biratus hyane wa
 kerge swan-du hi-tu ut-net da, tumsu net-tu o mot-tu
 yunsu gwuz ukun, se wa yib m-bu wa jaas kom-ut wa u
 hyan-mu ut-net. Wa zu, “Me bu-m ri zarra, um kabug ra-
 u wa za ut-ba'asu unwa ne da. No wa.” 25 Se net-ut to ut-
 beet e yuns us-cwar uzu, “Yage ra-u o u dor it u ya'ag-u it
 ne!” 26 Se wa restun un Barabas. Da-u wa wa'e na nomu
 Yeso us-ryap, se wa yasu wun na tar wa u-kan. 27 Dugu
 kun karma-ne i wa-u-dak kub Yeso e toot u pada-u wa-u-
 dak, e kargussun karma-ne u-tat udu Yeso. 28 E horom
 wun ut-cwu, e wa'-u wun yakun toggo-u jaz-ya go-du yu
 farkina-ne. 29 E nomu dekun nom-du ur-hi du us-hir de
 go-du farkina-ne, e wa'-u wun ur-hi, e yasu wun u-kom
 wa ship u kom us-cwa rò, e sok-ut u kenu rò e nom wun
 huuk-tu us-bi, e o zu wun, “Ho'o faruk-u Yahuda-ne!” 30
 E top-su wun m-ta, e onk kom-yu e yasu wun, e hu gapru
 wun u ya ur-hi. 31 Da-u e tase nomu wun us-jurum, e
 for toggo-u jaz-ya ya, e wa-u wun cwu-ut rò. E aruk u
 wun ne remu na tur-ut wun u-kan. 32 Un o tek-u m-ha,
 un goone u yakun campa-ya ne net-u bo-u Sayirin, dim-
 ur Simon. E wu wa u kab-du kan-u Yeso ur-beb. 33 E te

deƙun be-de du na zuƴe Gorgota, (na zu de “Kog-du ur-
 Hi”). 34 E ye' wun bu-mu ke' ur-waak ut-gag ne u remu
 wa soot. Da-u wa rake, wa gugum ut-swa. 35 Da-u e taru
 wun u-kan, se e gun u-kwembi e mot toggo-u rò. 36 A
 tase un shu'ut ukun un o er-ur wun. 37 U dom-u hi-ur rò,
 un pun ba'as-tu wa nome uzu, “UNWA O YESO FARUK-U
 YAHUDA-NE.” 38 Tumsu na tur Yeso u eken ne hyuw-ne
 yur, wa-gan u kom us-cwa wa-gan u kom ur-beer. 39 Net-
 tu o aruk e hu rum-su ut-hi u nomu wun us-jurum, 40 e
 o ut-zu, “Bo yu do'e ru-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-
 uyan, tumsu bo ma o u tek-u m-roog ut-tut, gu hi-du
 war ró! Abite bo Wa'-u u-Ru wa, cuzne u dom u-kan.” 41
 Iya o hen, i-Yate a-Toog-ne a-kose-tu bor-ut Mosa ne ut-
 nengen ne huute nomu wun us-jurum. 42 E o ut-zu, “Wa
 gwug eken, tumsu wa kerge gwudu hi-ur wa da. Abite
 wun faruk-u Isra-ne wa, yage wa cuzun u-dom u-kan na
 hyan, da-u o it de yadu jab-u wun ne! 43 Wa ya'aste jab
 udu u-Ru. Yage Ru-u gu wun u da-o, a u ut-sa, wa zuug
 Wa'-u u-Ru wa oye.” 44 Iya o, hyuw-ne e, i na taru e u-
 kan ur-kot, e nongu wun gom-u rim-o. 45 U tek-u u-ho,
 cwum-yu tage u-dak u-beet, m-te kwam-su us-tut su m-
 rim. 46 U tek-u us-kwam us-tut, Yeso jakus u-cwar wa
 zu, “Eri, Eri, ¿Rama sabaktani?” Wata, “Ru-u ri, Ru-u ri,
 ¿remu yan o bo yaktu me?” 47 Net-tu ooge ees ukun da-u
 e hoge iya, e zu, “Net uno o fag-du Iriya.” 48 Dugu kun
 wakun yune za naas u-da wa kabun soso. Wa mus de u-
 me bu-mu u-zur, wa suk-de u dom u-te wa nabu wun wa
 soot. 49 Eken zu, “Yagun wun usu rò, na hyan ko Iriya ut-
 haan wa gu wun!” 50 Se Yeso sur m-yuns u-cwar ur-beb

ne, dugu kun wa kub ur-fat. 51 U da-u o kus-u u-is u na erge u-me be-du u-hen du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan o kees ut-kik ut-yur, dugu dom u-ru m-cuz u-dak. Na nom rumus-du u-dak, tumsu tar-tu yo'ok. 52 Sag-tu upus, net-tu u-Ru u-tat i mare e yune ur-fat. 53 (Da-u e bite Yeso yunge dugu m-mar, e yage ut-sag. Se e to u bo-u u-hen, ut-net u-tat e hyen un.) 54 U da-u yakun yushu karma Roma u eken karma-ne, i o e-ur Yeso e hyen nomu nome u-beet, e hog u-gyer sok. E zu, "Ut-nip, unwa Wa'-u u-Ru wa!" 55 Tokon neta to oro ukun u-tat tu doru Yeso dugu Gariri e o nomu wun us-pama. E ees m-ra e o madi-du nomu na o ut-nom. 56 U tek-u un, Meri oro dugu Magadarin, u Meri ino-u Yakubu u Yusuhu, tumsu ino-u yagu Zabadi. 57 Da rim-mu tore, se wakun wa-ut-kwum wa net-u Arimatiya, dim-ur wa Yusuhu, wa haan, kowa wa o tek-u a-doru Yeso. 58 Wa do'e udu Biratus, wa kon uzu na ya wa u-ur Yeso. Biratus hen wa zu na yasu wun ur-u. 59 Se Yusuhu kub u-ur re wa hopos de u kus-upus-o u so-o. 60 Wa gun u-ur re u-me sag-u po-o wa, u na kawu u-me ut-tar. Wa kabun ta'ar-ur yat-de wa wugub is-yu u-sag, wa aruk. 61 Meri Magadarin u inya jit Meri ya, e o shu'ut u dapus u-sag. 62 Da-u is gase, ba ho-du ut-zong arke, i-Yate a-Toog-ne u Farisa-ne e morog u shu Biratus. 63 Un haan udu wa-u-dak un zu, "It bakuste uzu da-u net unwa wa us-bi ooge ur-fat wa zuug, 'Um de ur-yune dugu m-mar u ho-du u-tuturse.'" 64 Remu iya na e' sag-u o ur-zwar ne, m-ha u ho-du u-tuturse, u remu zu a taase u a-doru ro haan e hast war-u ro, e zu ut-net wa yunge dugu marimari ne. A shu'ute iya enk-su m-vaste mo ut-zeg ur-

takun m-yo.” 65 Biratus zu un, “Sa'an karma-ne, e do'e e nom ur-e' uka no hyente kamug.” 66 Se e aruk, e wo ger u-domu ta'ar-du o dom-u u-sag taas u wakun u tam da, tumsu e wo karma-ne e'-du sag-u o.

28 Ba Ho-du ur-Hure du roog-mu ut-ta'er arke, u tek-u ho-du ur-takun du roog-mu ut-ta'er, ur-is gas, Meri Magadarin u yakun neta-ya wu na foge Meri e yune e do'e udu u-sag. 2 Za rem, na nom dekun rumus-du u-dak de u-tat, se wakun wa-tom Wa-ko-uyan wa haan dugu dom u-ru, wa irgusse ta'ar-u na takuste u-sag, wa shu'ut u dom-u ta'ar-u o. 3 Wa o m-bakut, tumsu cwu'ut wa u pus-to put uka ut-randi. 4 Da-u a-ur-e'-ne hyane wun, e hog u-gyer sok, e o m-zap, e he u-dak uka marimari ne. 5 Kuna wa-tom u-Ru zutte neta-ut to, “A no hog u-gyer da! Um nak no o sa-u Yeso wa, wu na tare u-kan. 6 Wa za ane da. Wa yunge uka wa zutte. Haanun no hyan be-du wa otte m-rut. 7 Nomun m-hor no do'e, no waru a-doru wa uzu, ‘Yeso yunge dugu marimari ne. Wa de hen u ba-du no m-te Gariri, kuna no dote hyan-du wun.’ Baksun nom-u um waru no.” 8 Se e yage be-du u-sag, u-gyer ne sok, tumsu ur-so ne sok. E kusum m-som remu e war-tu a-doru Yeso, 9 Yeso u hi-ur wa, wa goone u un ne, wa zu un, “Jab-us pusse udu no!” E hikne e ham-ut na-us ro, e nomu wun ut-huuk. 10 Yeso zu un, “A no hog u-gyer da! Nokon no waru or-ut ri ne na goone u Gariri, kuna e dote hyan-du me.” 11 Da-u neta-ut to o tek-u m-ha, tek-u net-tu e'-du sag-u o, e to u-bo, e waru i-Yate a-Toog-ne nom-u na nome u-beet. 12 Kuna yu-Yat-ya a-Toog-ne ut-nengen ne gugte ut-hi, e ye' karma-ne shik u-tat, 13 E

zu, “Warun ut-net uzu, ‘A-doru rò haane m-gyup e hiwis
 wun da-u nō ooge m-roog.’ 14 A rem-su teye udu wa-u-
 dak, it nomu wa us-rem taas nō swa ur-kob da.” 15 Kuna
 karma-ne onkte shik, e nom uka na zutte e nom. Nom-u
 o gurus u-me Yahuda-ne u haan u da-o. 16 A-dor op u-
 gan do'e u Gariri, e do'e u ror-du Yeso zutte e goone. 17
 Da-u e hyane wun, e nomu wun ut-huuk, sedi eken nong
 u-sakna. 18 Se Yeso hikne ut-mor wa zu un, “Uso-u ri
 ya'aste me faruk-du dom u-ru u-dak ne u-beet. 19 Remu
 iya, do'en nō nomu net-tu u-dak ut-beet kose-tu rem-us
 ri, uka e dote shu'utu a-doru ri. Nō nomu e ut-yubusse
 m-bu e shu'ut u-me faruk-du Uso-u ri, udu ri ne, Wa'-u
 wa, tumsu udu Yar-u u-Ru ne. 20 Nō is-u un e dor nom-u
 um zu nō nom u-beet. Um o ur-kot u nō ne ko-uyan da
 m-te ma-du u-da.” (aiōn g165)

Pama-u

1 Tiyaporus, u ran-u ri ur-takun um pangun bo u remu nom-tu Yeso tak-ne ut-nom ut-kose ne, **2** m-te ho-du wa duse u-dom u-ru. Kanda na kub-ut wa m-da u-ru, da-u wa taase nom-du ut-him dugu Yar-u u-hen udu net-tu wa dage uka a-tomu wa ne. **3** Da Yeso yune dugu m-mar, wa koske hi-ur wa udu a-doru wane uzu wa o ur-fat. Ut-Ho ut-shik ut-yur wa o nomu ut-net rem-su Faruk-du u-Ru. **4** Da-u wa ooge u-re u un ne, wa zu un, “A no yagu Urusharima da. No e' estedu us-rem su uso u ri nome uka um wartu no, **5** Yohanna nonge ut-net ut-yubusse m-bu, za m-tumb na do'e nomu no ut-yubusse u Yar-u u-Ru.” **6** A-tomu Yeso morog ur-be ur-gan e nomu wa ur-shut, “¿Wa-ko-uyan, yan da-o bo do'e muutun Isra-ne ur-faruk u kom-ut e, e hure dugu faruk-tu Roma-ne?” **7** Yeso zu un, “Nap-mu u-da u ho-tu u-gos ne u-zwuun ne, sese su no se da, uka Uso u este u beb-ur wa.” **8** No do'e kwum-du ur-beb da-u Yar-u u-Ru heene u dom-u no. No do'e ut-shu'ut a-warru rem-us ri u Urusharima m-ha u dak-u Yahudiya ne, u dak-u Samariya-ne, m-te ma-du u-dak. **9** Da-u wa taase zu iya, na kub wun m-da u dom u-ru u-me ur-kuut. Un o tek-u ut-gwat har u enk un m-hyan. **10** Un o tek-u sak-du is u aruk-ur ro u dom u-ru, kuna net-ne yur rwuutun m-wa u cwu-ut pus-to ne e o ees u kenu un. **11** Kuna e zute, “No campa-ne Gariri, ¿remu u-yan o no otte ees u ana u gwat-du dom u-ru? Yeso wu na kabe m-da u dom u-ru, wa de ut-muun uka no hyente da-ur ro u dom u-ru.” **12** A-Tomu Yeso barum u Urusharima dugu Ror-du Te-su Zetun, ror-du o dapus Urusharima ra-mu

be-ur re o uka ha-mu u-kirometa u-gan. **13** Da-u e cwaye
 u-me u-bo, e duus u kur-u dom u be-du e otte roog. I
 o ukun, Biturus, u Yohanna, u Yakubu, u Andarawus, u
 Firibi, u Tomas, u Bataromi, u Matiyu, u Yakubu (wa'-
 u Arupayes), u Simon (wu na zuye wa shub-du u-dak),
 tumsu u Yahudas ne (wa'-u Yakubu). **14** Un beet un same
 ut-hi us-toog u nom u-gan, ur-koto ut-neta ne u Meri ne
 ino-u Yeso, u huno-ut ro ne. **15** U ho-ut to na o morog-du
 a-dor-ne net-tu teeg ut-shik ut-shishin. Biturus yune ur-
 ees, **16** wa zu, “Or-ut ri ne, nomu na pane o shuug u rem-
 su u-Ru su Yar u-Ru ware m-tumb ne u nu-u Dawuda
 u remu Yahudas, wu kose uka na dote masu Yeso.” **17**
 Wa ogu tek-u me in, tumsu wa otte ur-og u tek-u me
 in. **18** U top-u u shik-u pama-us yo-se Yahudas o wa ote
 ur-be, kuna wa heetun m-gwakka ur-hi, men-tu yo'ok,
 yaag-u men rwuun u-do. **19** Kowan u Urusharima hok
 nomu nome, har na tege be-ur re ur-dim, “Akardama”
 wato u rem-ur un na zu, “Be-du m-Hyu.” **20** Biturus zu,
 “Na panug u Sep-tu ut-Vam uzu, “Yage be-du ur-shu'ut
 ro u shu'ut ur-kanda, Ana yage wakun u shu'ut ukun
 da.’ Tumsu, ‘Yage wakun u kab og-ur ro.’ **21** Remu iya in
 dagun wakun u tek-u net-ut tun-to, wu o ur-kot u in ne
 ko-uyan da, u da-u Wa-ko-uyan Yeso ooge ur-nok u in ne.
22 Netu wa shu'ut wu hyane da-u Yohanna nomu Yeso ut-
 yubusse m-bu m-ha da-u Ru-u kabe Yeso m-da u dom u-
 ru. Tumsu wa shu'ut wu o ur-kot u in ne da-u mar-m
 Yeso u yune-ur wa ne dugu m-mar.” **23** Un haatun net-ne
 yur: Yusuhu wu na foge Barsaba (tumsu na zu wa Justus),
 u Matiyas ne. **24** A-doru Yeso nom us-toog uzu, “Wa-ko-

uyan bō nak jab-ū kowan. Kōsū it wū bō dage ū tēk-ū net-ne yūr-ū ine, **25** wa kab pama-ū Wa-tōm-ū Yesō ū Yahudas yage wa dō'e ū be-dū wa dage.” **26** Se e gun u-gwēmbi ū tēk-ū mē ūn, Matiyas re, wa shū'ūt wa-tōm-ū tēk-ū mē a-Tōmū Yesō op u-gan.

2 Da-ū hō-du Pentikōs tene, a-dor o beēt ūr-be ūr-gan. **2** Za m-nap na hōg dum-dū mya-mū ūr-bēb ū-dōm u-rū mō shi kur-ū ūn otte ū-mē. **3** Kuna ūn hyente ūt-net ūt-beēt tū o ūkūn ū okōn nōm-o nē ūka rem-tū u-ra hi-ūr kowan. **4** Ūn beēt ūn shūug u-Yar u-Rū nē ūn hū ūs-rem ū tokōn rem-tō nē ūt-go ūt-go, ūka Yar u-Rū yūte ūn bēb-dū ūt-nōm. **5** Ū da-u o ēken oro ūkūn a-dorū fun-yū Yahuda-nē i o ūr-shū'ūt ū Urusharima e haagun dugu be-tū m-ra tū dak-u o. **6** Da-ū e hōge ūt-net ūs-rem ū tokōn rem-tō, se morog-du ūt-net karug, e hū mūrimmō, remū zu ūn hōk a-dor o ūs-rem ū rem-dū dak-u e. **7** Ūn hū mūrimmō sōk, ūn o ūt-zu, “¿Net-ūt tunto a net-tū Gariri tō da? **8** ¿Rene o nomte it o hōg-du ūn ūs-rem ū rem-ūr it? **9** It hen net-tū: Dak-ū Fartiya tō, ū Dak-ū Madiya nē, ū Dak-ū Erama nē, Tūmsū ū Dak-ū Mesofotamiya nē, ū Dak-ū Yahudiya, ū Dak-ū Kafadokiya nē, ū Dak-ū Fantus nē, ū Dak-ū Asiya-nē, ū **10** Dak-ū Firijiya-nē, ū Dak-ū Famfiriya-nē, tūmsū ū Dak-ū Masar nē, ū Dak-ū Ribiya nē dapus bō-ū Sayirin, ū Net-tū dak-ū Roma-nē i haane ūt-riig **11** i na mate Yahuda-nē ū i-za-yahuda-nē da i byūr-nē e dor fun-it. Eken ū tēk-ū mē it net-tū dak-ū Kiritiya tō, ū dak-ū Raraba nē. It o hōg-du ūn ūs-rem ū rem-ūr it, it o hōg-du ūn ū warru nōm-tū m-shin tū Ru-ū nōmē ū rem-ūr it!” **12** Nōm-ū ho ūn ū mūrimmō, ūn o shut-du hi-ūt ūn ūzu,

“¿Yan-o inya?” 13 Eken nomu un rem-su us-jurum uzu,
 “Bu-mu ke mo un swaye.” 14 Biturus yune ur-ees ur-
 kot u a-Tomu Yeso ne op u-gan, wa jakus u-cwar wa zu,
 “Or-ut ri Yahuda-ne beet i o ur-yu u Urusharima, hogon,
 tumsu eren ut-to no hog nom-u um de waru no. 15 Net-
 ut tun-to swaag ke' da, uka no otte m-hyan, wundu omon
 uro ne. 16 Nom-u wa-warru rem-su u-Ru Jower ware o
 uzu, 17 “Ru-u zu: U ho-tu ur-vaste, um de toknu Yar-u ri
 udu ut-net. Yaag-u no campa-ne u yaagu neta-ne do'e
 nom-du but-tu rem-us ri, Yaagu beb-ne de nom-du u-
 hyan, Nengen-tu de nom-du us-bo'. 18 Ut-nip u da-u o,
 um de haatun Yar-u ri udu tok-ne ri campa-ne u neta-ne,
 E do'e nom-du but-tu um waru e. 19 Um de kosu nom-tu
 m-shin u dom-u u-ru, u nom-tu m-shin ne u-dak, wato
 m-hyu, u-ra ne, u ut-fu'ut ne tu rim-to. 20 Um de muut
 ur-ho u-cwum, pyaat-yu de ut-shu'ut uka m-hyu, kanda
 ho-du Yawe de haan, ho-ur yat-de du m-sek. 21 U da-u o
 wu nome us-toog u dim-ur Yawe wa do'e kwum-du u-
 ukur.’ 22 “Or-ut ri Isra-ne, hogon rem-us sin-se: Yeso wa-
 Nazara wa Ru-u yase tumsu wa ees. Ru-u koske tun-to
 ut-beet remu nom-tu m-shin tu nome, us-nap ne su wa
 nome u-me Yeso u tek-u me no, uka no nupte ur-zwar
 ne. 23 Iya o Ru-u zongte wa ya'aste wa udu no, tumsu u
 nap-du u-Ru de, no turte wa u-kan, no ho wa u sege-du
 net-ut yo-to ne. 24 Wa swaag ur-kob sok da-u wa mare,
 sedi Ru-u ukur wun dugu beb-du m-mar, tumsu wa yuns
 wun dugu marimari-ne, remu zu za ut-nome u mar-mu
 ship wun da. 25 Faruk Dawuda nomug us-rem u wun uzu,
 “Um nak Yawe o ur-kot u me ne ko mune, wa o u daps

kom ut-cwa ri, um za hog-du u-gyer da. 26 Remu iya jab-u ri o ur-so, rem-ur ri o fu-du ut-sep tu ur-so, war-u ri ut-shu'ut u tek-u wadu jab. 27 Remu zu wa za yagu fat-ur ri u-me u-sag da. Ko wa yage Wa-u-hen wa zum da. (Hadēs g86) 28 Bo kosku me fun-yu de huutu me udu ur-fat. Bo de wadu me ur-so remu zu, bo o ur-kot u me ne.” 29 “Or-ut ri Isra-ne, me keru nomu no us-rem za u-sakna u mottu uso-u uso-ut in Dawuda. Dawuda marug, na dok wa, sag-u wa o udu in har u da-o. 30 Wun wa-warru rem-su u-Ru wa, tumsu wa nak uzu Ru-u este us-rem us-tond ne, uzu wa de wadu wakun ur-faruk dugu ko-ur rò, uka wa wote Dawuda ur-faruk. 31 Dawuda hyangun iya, se wa nom us-rem u mottu yune-ur Yeso Kiristi dugu m-mar, uzu wa za yagu wun u me u-sag da, tumsu war-u rò za ut-zum da. (Hadēs g86) 32 Ru-u yunuste Yeso dugu m-mar, it beet adoru wa kowan hyanug tumsu it o ut-war. 33 “Ru-u yaag Yeso m-sek u kom ut-cwa u-Ru, tumsu wa kabug Yar-u u-Ru dugu-du u-Uso, uka wa este us-rem. U da-o hen, wa haatun Yar-u o u dom-u in jab gan. Wa haatun nomu no hyane tumsu no hog. 34 Dawuda tamug da-du u-ru da, sedi wa zuug, “Yawe zuug Wa-ko-uyan u ri: “Shu'ute u kom-u ut-cwa ri 35 Um te da um de wa-du huub-ut yo-to ró u ta-u us-na ró.” 36 “U remu iya yage net-tu Isra-ne beet e nap sin-se, Yeso u-ya yu no tare u-kan Ru-u mutte wa Wa-ko-uyan tumsu Kiristi.” 37 Da-u net-tu hoge iya, nom-u o do un jab sok, se un zu Biturus u a-Tomu Yeso ne i o ukun, “Or-ut it, zyan-o it de ut-nom?” 38 Biturus zu, “Yagun ut-ba'as na nomu no ut-yubusse m-bu, u dim-ur Yeso Kiristi remu has-du ut-ba'as. Tumsu

nō ūt-kwum nya-ū Yar-u u-Ru dugu-du u-Ru. **39** Estedu ūs-rem remu nō o, ū yaagu nō ne beet, ū eken ne i za-Yahuda-ne da, i Ru-u in Wa-ko-uyan banē ū hi-ūr wa.” **40** Biturus re shū ū nōmu ūn ūt-but u-tát, tumsu wa nōmu ūn ūt-him uzu, “Kōnōn u-Ru taas wa nya nō ūr-kōb da-ū wa haane ū yadu a nōm-du nōm-ūt yō-to ne ūr-kōb i gugme Yeso.” **41** Net-tu kabe but-tu Biturus nōme na nōngu e ūt-yubusse m-bu. Ū hō-ūr re net-tu swurne ū-me a-doru Yeso ū remu but-ūt to teeg net-ne ūt-zongu ūt-tūt. **42** Ūn muut jab-ūs ūn ūr-be ūr-gan ū kōse-tu a-Tomu Yeso otte tumsu ū same-du ūt-hi ne. Ūn re shū ū re-du nōm ūt-re ūr-pas ū Wa-ko-uyan tumsu ūs-toog ne. **43** Net-tu o ū Urusharima e hu shup-du ūt-nu remu nōm-tu m-shin tu a-Tomu Yeso ne o ūt-nōm ūt-go ūt-go. **44** I kabe rem-ūs se, e same hi-ūt ūn ne tumsu ko-uyan da ūn mōrog ūr-be ūr-gan. Tumsu ūn mot nōm-tu ūn otte ū-beet ūr-kot. **45** Ūn bub nōm-tu ūn otte na ye kowan ūka wa otte ūssa. **46** Ko mune ūn hu m-ha ū be-du ūr-shu'ūt du Wa-ko-uyan. Ūn re nōm ūt-re ū baksun ūn war-u Yeso ū hyu-m wa ne ūr-kot ū bu-ūt ūn. Ūn o ū-re ū-swa ne ū tek-ū ūr-so jab gan. **47** Ūka ūn zongte ūt-nōm, ūn o vam-tu Wa-ko-uyan. Ūn otte pong-ūr pus-de ūdu kowan ū me Urusharima, da-ū nōm-ūt to o ūt-nōm, Ru-ū o swurun ūn net-tu o cwan-tu ū-ukur dugu baas-ūt ūn.

3 Dekun hō-de Biturus e Yohanna e o ha-mu be-du ūr-shu'ūt du Wa-ko-uyan ū da-ū ūs-toog, ūs-kwam ūs-tūt su ū-hō. **2** Ū is-yu na foge Is-u So-ya, wakun net-wa oro ryam dugu da-ū na mate wa. Ko mune na hatun wa ū Is-yu be-du ūr-shu'ūt du Wa-ko-uyan, remu wa nōm-ūt ūs-

kon su shik udu i o ur-cwa u me. 3 Da-u wa hyane Biturus
 e Yohanna u mottu cwa-du kat-du be-du ur-shu'ut du
 Wa-ko-uyan, se wa kon un shik. 4 Biturus e Yohanna hu
 gwat-du wun, Biturus zu, "Gwat it!" 5 Se jab-u ryam mu
 udu un, wa o m-hyan uzu e ya wun okon. 6 Biturus zu,
 "Um zatte shik da, sedi nom um otte o um de yadu bo. U
 tek-u dim-ur Yeso Kiristi wa-Nazara, yune bo nom m-
 ha!" 7 Se Biturus ship kom us-cwa ro, wa yuns wun. Za
 rem na-su yune m-kim u is-tu us-na ro ne se nom ur-
 beb. 8 Wa tu mak wa yune ur-ees, wa heese m-ha. Wa dor
 Biturus ne m-cwa u-me kat-du be-du ur-shu'ut du Wa-
 ko-uyan, wa o m-ha us-mak ne, wa o vam-du u-Ru. 9 Ut-
 net ut-beet e hyen wun wa o m-ha, u vam-tu u-Ru ne. 10
 Net-tu nup uzu wuna shu'ute u Is-u So-ya yu be-du ur-
 shu'ut du Wa-ko-uyan us-kon. E hu murimmo remu nom-
 u nome u wun. 11 Da-u rya-mu wa ooge m-shup u Biturus
 ne e Yohanna, net-tu kismun m-som e haan u dekun be-
 de du na zuye u pyu-u Suremanu e o murimmo. 12 Da-u
 Biturus hyane iya, se wa nomu net-ne us-rem wa zu, "No
 Isra-ne remu yan-o no otte u murimmo? Remu yan-
 o no otte madi-ur ite se bo zu beb-du hi-du war it de,
 ko na zu wadu jab-u it de u dor u-Ru de wute campa-u
 inya m-ha? 13 Ru-u Ibrahi, u Ishaku, u Yakubu, Ru-u uso-
 tu uso-ut in, wa ye' Yeso m-sek. Wuna hen tu-shu no
 yaase, tumsu no gugum wa u kenu Biratus, ko ba shu'ute
 Biratus cwanug wa rest wa. 14 Sedi no gugum Wa-u-Hen,
 wa jab-u so-o, no kon na yage wa ho-du ut-net, 15 No ho
 wu de keru yadu net fat-du za ur-ma. Tumsu Ru-u yuns
 wun dugu m-mar, in hyanug wun da-u wa yune dugu

marimari-ne, tumsu it o waru no sin-se. 16 U remu yadu jab m-shin ne mu Yeso, net unwa no hyane tumsu no nup o wa kumte m-yar. Remu zu it yaag ut-nip u Yeso o wa'e net unwa otte m-yar. No beet hen no hyanug. 17 “U da-o or-ut ri, um nak nomu no nomu Yeso u tu-shu no ne, no nomug u remu zu no nak uzu wuna o Kiristi da. 18 Sedi u remu iya o Ru-u shuuste nom-u wa ware u nu-tu a-warru rem-su u-Ru uzu, Ru-u de tomnu Kiristi u remu wa ukurte net-ut wa, tumsu wa de swadu ur-kob. 19 Remu iya yagun ut-ba'as, no byurun udu u-Ru, remu wa jaaste ba'as-ut no. 20 A no nome iya, Wa-Ko-uyan de mutu jab-us no u pose, Wa de tomnu Kiristi udu no tun dugu ur-takun, wato Yeso. 21 Nip-to Yeso wa shu'ute u dom u-ru, har da-u wa de mutu ko-uyan u po-o, uka Ru-u zutte dugu ur-takun u nu-tu a-warru rem-su u-Ru ne i u-hen. (aiōn g165) 22 Mosa zuug, ‘Yawe Ru-u no de tomtun no wakun wa-warru rem-su u-Ru u tek-u me no, uka na tomtu me. Kumge hen no hog nom-u wa de waru no. 23 Ut-shu'ut hen wu gugme hog-du wa-warru rem-su u-Ru wa, na de rutu wa tek-u me ut-net.’ 24 Iya o hen tek-u a-warru rem-su u-Ru ne beet i nome us-rem, dugu da-u Samaira u haan u i haane u-dim, e nong us-rem u remu ho-ut tun-to. 25 Rem-su u-Ru su a-warru rem-su u-Ru ne nome, remu no o na nomte, tumsu no de re-du estedu us-rem su Ru-u nome u uso-tu uso-ut in ne, u wa zutte Ibrahi, ‘U me ko-ur rò de rem-tu dak-u uno u-beet de kwum-du kom-u u-Ru.’ 26 Da-u Ru-u yunse tok-u wa, wa tom wa ur-takun m-ha du no u wa wa-u no kom-u so-o u wa muutu no u yage-du fun-us yo-se no.”

4 A-toog u yu-shu a e'-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-
 uyan ne u Saduki-ne e haan udu Biturus u Yohanna da-
 u e ooge us-rem ut-net ne. **2** E hog us-ryab remu zu a-
 Tomu Yeso o iis-u ut-net uzu, remu shin-m Yeso i mare e
 de ur-yune ur-fat uka Yeso yunte. **3** Un maste Biturus e
 Yohanna, un tage e m-ha gas-du is remu zu rim-mu torog
 u da-u o. **4** Tumsu ut-net u-tat e hog rem-su Biturus ne
 ware e kub tumsu net-tu kabe e teeg campa-ne ut-zongu
 ut-tan. **5** Da-u is gase, a-shu ne, ut-nengen ne, u a-kose-
 tu u-bor ne, e morog u Urusharima. **6** Anas yu yat-ya a-
 toog, wa o ukun, u Kayafa, u Yohanna, u Arekzanda, u
 tokon net-to ne tu o bu-u yu yat-ya a-toog-ne. **7** Un wu
 na haatun Biturus e Yohanna. Un nomu un ur-shut uzu,
 “¿Beb-ur wande tumsu dim-ur wande no otte nom-du
 nom-ut tun-to?” **8** Yar-u u-Ru dor-ut Biturus, wa zu un,
 “No a-shu ut-net ne, u nengen-tu Isra-ne, **9** ¿u ya-o no o
 ur-shut remu sege-du rya-mu wa kume? ¿Tumsu no ut-sa
 na nap wu ya' wun m-yar? **10** It ut-sa no beet u net-tu
 Isra-ne ut-beet no nap uzu, u tek-u dim-ur Yeso Kiristi
 wa-Nazara. Wu no tare u-kan, Ru-u yuns wa dugu m-mar.
 Yeso yaag wun m-yar u da-o hen no hyanug se. **11** Yeso
 wa na nomte us-rem u-me rem-su u-Ru uzu, “Ta'ar-du
 ur-tak du u-ma du a u-ma ne gugme, de shu'ute ta'ar-du
 zege ur-zwar.’ **12** Ru-u tomgun in net gan kyak wu de
 ukru in dugu ba'as-ut in, tumsu dim-du zaar u-me dak-u
 un o du kore kwum-du u-ukur da se dim-ur Yeso.” **13** Tu-
 shu hu murimmo remu hyan-du beb-du jab-u Biturus e
 Yohanna. E haan e nup uzu Biturus u Yohanna e za tek-u
 net-ut yat-to da tumsu e nong m-karunte da. Dugu da-u

o un nup uzu un oog ur-kot u Yeso ne. 14 Da-u tu-shu hyane wu kume m-yar u ees udu Biturus u Yohanna ne, e kerge zu-du okon da. 15 E nom u-shaura u tek-u me un uzu, Biturus ne u Yohanna e yage Morog-du ut-Nengen. 16 E zu, “¿Yan-o in do'e ut-nom u net-ut tun-to ne? Remu zu kowan u Urusharima nak uzu net-tu hyanug nom-tu m-shin udu net-ut tun-to, fun zaar u na dote ut-zu, ‘Bise da.’ 17 Sedi it o gyer-u rem-us sin-se cwa ko hene, se na nak un ut-to, a un nomu wakun us-rem da, ko un nom ut-kose u dim-ur Yeso da.” 18 Se un fagun a-Tom ne, un nuk un ut-to uzu, a un waru wakun us-rem, ko un nom ut-kose u dim-ur Yeso da. 19 Biturus e Yohanna shus e zu un, “¿No o m-hyan uzu Ru-u ut-sa it hog rem-us no m-zeg su wa? 20 Remu zu it, it za keru ho-du us-ram u waru nom-u it hoge tumsu it hyen da.” 21 Tu-shu ut-nengen sur m-nak un ut-to sok, da tase un rest un. Un taag uka un dote yadu un ur-kob, remu zu ut-net ut-beet to o nomu u-Ru m-sek remu nomu u nome. 22 Net-u wa wu kume m-yar mu m-shin wa zek us-hak ut-shik ut-yur. 23 Da-u na reste Biturus e Yohanna, se e do'e udu or-ut un, un waru un nom-u i-yate a-Toog u ut-nengen ne waru un. 24 Un hen da-u un hoge iya, un jakus cwar-us un udu u-Ru jab gan un zu, “Wa Ko-uyan, Wu nome dom u-ru u-dak ne, m-sa ne, u nom-tu o me to. 25 Bo nomug us-rem m-tumb ne u beb-du Yar-u u-Ru tumsu remu tok-u ro, wato wu mate uso-u it Dawuda: “¿Remu yan-o i zayahuda-ne da nomte us-ryab? ¿Remu yan-o tumsu net-tu nomte dorog-su m-zan? 26 Farkina-ne i u-dak yune e zong m-gag, tumsu tu-shu ut-net same ur-hi u un ne, un

o yur yo-de u Yawe, u Kiristi ne wu Ru-u dage wa-u-ukur in.’ 27 Remu uzu nip-to, Here Antipas u Biratus samge ut-hi u-me bo-u uno u i za-yahuda-ne da u net-tu Isra-ne. Un nong zongusse remu un ho-ut Yeso, wu bo dage u wa shu'ut tok-u u-hen ro. 28 Remu zu bo o m-shin ne, net-ut to nomug nomu bo zu e nom. Nomu bo zonge ut-nom m-tumb ne o de ut-shu'ut. 29 Wa-ko-uyan, hog uka un otte rem-su mot-tu yadu it ur-kob. Ya tok-ne ro beb-du jab du waru rem-us ro za u-gyer. 30 Nabne kom-u ro bo hatun m-yar u nom-tu wadu net u murimmo u nom-tu m-shin ne, u remu dim-du tok-u ro Yeso, Wa-u-Hen.” 31 Da-u e nome us-toog, be-du e morogte rumus. Se Yar-u u-Ru dor-ut un beet u, un hu waru rem-su u-Ru za u-gyer. 32 Morog-du a-dor e o jab gan, wakun zaar wu de ut-zu, “Nom-u ri ya” da, sedi un mot nom-u un otte. 33 Ur-beb ne sok, a-Tomu Yeso wur uka yune-du Wa-ko-uyan Yeso dugu marimari-ne. Kowan u tek-u me un kum kom-u u-Ru, 34 Tumsu wakun zaar wu tage u okon nom-o u tek-u me un da. Eken a-dor-ne i otte ut-tak ko ut-bu, okon da-o e bub tokon nom-to. Tumsu e hatun shik-u nom-tu e babe. 35 Un haatun shik u-shu a-Tomu Yeso ne, na ye' kowan uka wa otte ussa. 36 Wakun oro wuna zuye Yusuhu, wu a-Tomu Yeso te'e ur-dim Baraba (wato, Wa'-u wa shiriktin-mu jab). Wa o u tek-u me ko-ur Rewi ne, tumsu wa hagun dugu Gas-u Sayifurus. 37 Baraba bub okon tak-o u wa, wa haatun shik-u kenu a-Tomu Yeso.

5 Tumsu wakun net wa wuna zuye Hananiya u neta wane Safiratu, wa bub okon tak-o u wa otte. 2 U nap-du neta-ne, wa yase u-uk u me shik tak-u un babe, wa hatun u-uk

u kenū a-Tōmū Yēsō. **3** Kuna Biturus zūtte, “Hananiya, re-
 o bō yakte faruk-u nōm ūs-te zeg-ūt beb-du jab-u ró, bō
 nōmū Yar-u u-Rū ūs-bi. Bō yaske ēken shike u-me shik-u
 tak-u bō babe. Bō nōmug ūka ūzū bō hattun it shik beēt.
4 Kanda bō babū ro o, ko ba bō babe, bō kerū nōm-du
 nōmū bō cwanē u shik-u ē. ĴRemū yan-o bō wūte sin-
 se dorogse u jab-u ro? Net wa bō nōmē ūs-bi da, Rū-o
 bō nōmē.” **5** Da-u Hananiya hoge iya, se wa he'e u-dak
 wa murus. Net-tu hoge ut-beet hen, gyē-u u-tāt ship
 e. **6** Ya'agu beb-ne haan ē hōpos wūn u-kus, ē kūb wūn
 m-rwū, ē dok wūn. **7** Da sure m-wa'as ūka ūs-kwam ūs-
 tut, neta Hananiya cwan, wa nak nōmū na nōmē da. **8**
 Biturus zū wūn, “ĴWarū me, taas-du shik-de anē i nō
 būbte u-tak?” Wa zū, “Ū, tase ūkun iya.” **9** Biturus zū
 wūn, “ĴRemū yan-o nō gugte u-nu nō reg-ūt Yar-u Wa-
 ko-uyan? Gwat ba-tū ūs-na i jwake campa ró. E o hen u is,
 ē dō'e u kab-du bō ē ruut.” **10** Za rem wa he'e u-dak, wa
 murus. Da-u ya'agu beb-ne cwanē, ē bit wa marug, ē kūb
 wūn, ē ruut, ē dok wūn u dapus campa ro. **11** Gyē-u ship
 a-dorū Yēsō ne beēt, u net-ne ut-beet tu hoge rem-ūs sin-
 se. **12** A-Tōmū Yēsō nōmog nōm-tū m-shin u-tāt u me ut-
 net. Tumsu a-dor-ne beēt morog ūr-be ūr-gan ūka ē vette
 u pyū Suremanu, u-me be-du ūr-shu'ut du Wa-kō-uyan.
13 Ū tek-u ut-net ut-beet i te m-kab Yēsō da, ē o hog-du
 gyē ūr-cwa ūdu a-dor, remū zū ē nak ūzū a ē nōmē nōm-
 ut yō-to Rū-u de rwutun tō m-zun tumsu wa ya' un ūr-
 kōb. Ko ba shu'ute iya net-tu o yadu un m-zeg. **14** Kō ba
 shu'ute iya, a-dor-ne hū m-swur u-tāt ūdu Wa-kō-uyan
 campa-ne u neta-ne. **15** Nōm-tū a-Tōm o ut-nōm, wa'ag

ut-net u rwutun a-kob-du m-yar ne u dom us-fun, na o
 rustu e dom ut-yun ut-wundi ne uka otte a Biturus o aruk
 wa tam un ko ryun-u wa o tame eken e kum m-yar. 16 Ut-
 Net u-tat e hu morog dugu bo-tu o dapus Urusharima, e
 o hatun a-kob-du m-yar ne, u i nom us-te o yadu ur-kob
 ne, e beet e kum m-yar. 17 Se yu yat-ya a-toog u morog-
 du net-tu Saduki-ne i o ur-kot u wun ne, e nom ur-shub
 u-tat remu zu net-tu o kab-du nomu a-Tomu Yeso o ut-
 war. 18 Un maas a-Tomu Yeso un tage e, u bu-u m-tok u
 net-ne beet. 19 U tek-u m-gyup Wa-tom-u Wa-ko-uyan
 rwun wa upus u-is u kur-u m-tok. Wa rwutun un, wa
 zu, 20 “De'en u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan no waru
 net-ne rem-su ur-fat u sin-se.” 21 Da-u un hoge iya, un
 yune un to u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan ur-wun
 ur-wun, un hu ut-kose. Da-u yu yat-ya a-toog u net-tu
 o ur-kot u wun ne morge, e fog Morog-du ut-Nengen,
 u tu-shu ne tu Isra-ne, e tom na hatun a-Tomu Yeso i
 na wa'e bu-u m-tok. 22 Da-u a-ur-e' teye bu-u m-tok, e
 hyanug a-tomu Yeso u-me da. E muun e waru un, uzu, 23
 “It byuk-ut bu-u m-tok u-gori gori, tumsu a ur-e' e o is u-
 bu ur-e', sedi da-u it gwate it hyanug wakun u-me da.” 24
 Da-u yu-shu u got-tu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u
 yu-Yat-ya a-toog-ne hoge iya, nom-u ho un u murimmo
 sok, e o us-dorog uzu yan-o de ut-nom u-shu. 25 Wakun
 haan wa zu un, “Hogon, net-ut to tu no wa'e u bu-u m-
 tok, e u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u da-o, e o
 nomu net-ne ut-kose!” 26 Yu-shu a-gwat-du Bu-u u-Ru
 yune e maas a-Tomu Yeso, sedi za okon gwuz-o, remu zu
 un o u-gyer taas u net-tu bong un ut-ta'ar. 27 Da-u un

hatun a-Tomu Yeso, un egusse un u shu Morog-du ut-
 Nengen remu yu-Yat-ya a-toog u nom-tu un ur-shut. 28
 Wa zu, “It nak no ut-to uzu a no sur m-nom ut-kose u
 tek-u dim-ur Yeso da. Sedi no reeg shu ut-kose, tumsu
 kowan u Urusharima wa nak u kose-ut no ne, har no ut-
 sa no saku it ra-u net unwa u hi-ur it.” 29 Se Biturus u a-
 Tomu Yeso ne shus e zu, “Ka ut-nom zarra zek ur-zwar
 it dor rem-su u-Ru m-zeg rem-su net-ne! 30 No ho wa
 tumsu no tur wa u-dom u-kan. Sedi Ru-u uso-tu uso-
 ut in, wa yunse Yeso dugu marimari-ne. 31 Wuna Ru-u
 sekmusse u kom us-cwa ro, wa shu'ut yu-Yat-ya tumsu
 Wa-u-ukur. Wa nong iya remu wa upuste Isra-ne fun-yu
 yage-du ut-ba'as, tumsu na nomu ur-ho du ba'as-ut un.
 32 It waru net-ne nom-ut tun-to tu it nape tu kume Yeso,
 tumsu Yar-u u-Ru, u Ru-u tomtun it a dorru rem-us wa, o
 koske uzu nom-ut to nip-to.” 33 Da-u tu-shu hoge iya, e
 hog us-ryab sok, har e cwanug e ho a-Tomu Yeso. 34 Se
 wakun wa Farisa-wa oro wuna zuye Gamariyer. Wa ooge
 wa kose-tu u-bor, tumsu net-tu ye wun m-zeg sok. Wa
 yune u-me Morog-du ut-Nengen wa zu, a-ur-e' uzu e ruut
 net-ut tun-to u-do u-ro. 35 Da-u un ruute a-Tomu Yeso u-
 do, se Gamariyer zu morog-du ut-net, “Or-ut ri Isra-ne,
 gwatun nom-u no ut-sa no nomu net-ut tun-to. 36 U hak-
 su dim, wakun rwugun na zu wa Tudas, wa kub hi-ur wa
 okon. Wa kwumug net-ne ut-kok ut-nas i doru wa, sedi
 karma-ne hoog wa, tumsu na burgusse net-tu o ur-nok u
 wa ne. Un kerge hen nom-du nom-u un zonge ut-nom da.
 37 U okon da-o tumsu wakun wu na foge Yahudas, net-u
 Gariri wa. Da-u na ooge u ogor-tu ut-net, wa wa'ag net-tu

dor wa, iya o kowa karma-ne hoog wa tumsu e burgusse net-ut wa. **38** “U da-o, um o waru no ruun u fun-yu net-ut to, no yagun un aruk. Abite uzu nom-u un o ut-nom u net o, o de ut-natusse. **39** Abite uzu pama-u u-Ru o, no za keru hosu net-ut tun-to da. No ut-taas no bit hi-ur no m-gag u-Ru ne.” Kuna hen Morog-du ut-Nengen kubte rem-us Gamariyer **40** Un fagun a-Tomu Yeso u-me, un nomu un us-ryap. Tumsu un nuk un ut-to uzu a un sur m-nom ut-kose u dim-ur Yeso da. Se un rest a-Tom e nok m-mu. **41** A-Tomu Yeso yune dugu Morog-du ut-Nengen u tek-u ur-so, remu zu na hyang un korge swa-u m-'e remu dim-ur Yeso. **42** Tumsu ko mune, u me be-du ur-shu'ut du Wako-uyan ko ut-bu, un yakke nomu net-ne ut-kose u rem-su m-remer uzu, “Yeso wa o Kiristi.”

6 U da-u o a-dor u-tat heese ut-swurun. Eken rwugun dugu tokon dak-to, tumsu rem-du ut-Girik do'e warge, sedi eken i shu'ute u dak-u Isra-ne e warug rem-du Yahuda-ne. I warge rem-du ut-Girik heese m-kwe u remu Yahuda-ne i warge rem-du Yahuda-ne. E o ut-zu, “Da-u a-dor i warge rem-du Yahuda-ne o mot-du nom ut-re u shik ne udu bomos-ne ko mune, no ye'et matu u-mot udu bomos-ne i warge rem-du ut-Girik da”. **2** Se a-Tomu Yeso op u yur morog, e zu, “Kumge na yage warru rem-su u-Ru, na mu u mottu nom-ut re da. **3** Remu iya or-ut ri, no dag net-ne ta'er u tek-u me no, i otte dim-ur so-de, tumsu i Yar-u u-Ru dorte, us-ver ne. It de yas u uno pama-u o. **4** It hen it de wadu jab-u nom-du us-toog u warru rem-su u-Ru ne.” **5** Net-ne beet hog zwar-ru rem-us se. Se e dug Istifanus. (Net wa wu yadu jab udu u-Ru sok tumsu

Yar-u u-Ru o dor-tu wa). Un dug Firibus, u Burokoras, u Nikano, u Timon, u Barminas, u Nikoras dugu Antakiya (net-u wa kabug fun-yu Yahuda-ne, kanda wa ya' ut-nip u Yeso). 6 Net-tu haatun a-Tomu Yeso net-ut to ut-ta'er. Na doru un ut-kom ur-hi na nomu e us-toog. 7 Rem-su u-Ru re shu ur-cwa ko hene. Tumsu tat-u a-doru bo-u Urusharima sur u-tat, a-toog u-tat e kum yadu jab remu rem-us Yeso. 8 Istifanus otte yadu jab u-tat u beb-du u-Yar ne, wa nong ut-nom u-tat tu m-shin u me ut-net. 9 Se tokon net-to zwarun Istifanus. Net-tu Yahuda-ne to, i morge ko-uyan da u Kur-u ut-Kose u net-tu foge "Kur-u i kume ur-rwu dugu m-tok." Net-ut to rwugun dugu bo-tu Sayirin u Arekzandariya tumsu eken rwugun dugu Gas-u bo-tu Kirikiya u Asiya-ne. E heese inan u Istifanus ne. 10 Sedi un kerge u inan u wane da, remu zu wa nom us-rem us-ver ne, tumsu Yar-u u-Ru o dom-u wun. 11 Se e ye' eken re ur-swa remu e ke-tu Istifanus us-rem uzu, "It hok wun warru nom-ut yo-to u remu wa-warru rem-su u-Ru Mosa u u-Ru ne." 12 Iya-o un yunuste jab-su ut-net, u i-yate ne tumsu u a-kose-tu u-bor ne. E yunne wun, e maas wun. E huut wun u-me Morog-du ut-Nengen. 13 Se i shu ut-net hatun rem-su us-bi, har e zu, "Net-u unwa ko mune wa o rem-su m-zan u mottu be-ur rinde du u-hen tumsu u kose-ut Mosa ne. 14 It hok wun ut-zu Yeso wu Nazara de ru-du be-ur re, tumsu wa bargusse ur-main du wa-warru rem-su u-Ru Mosa yak-su in." 15 I o shu'ut u be-du Morog-du ut-Nengen, e saku wun ur-is, e hyen shu-u ro barumte uka wa-Tom u-Ru.

7 Yu-Yat-ya a-toog-ne shit Istifanus uzu, “¿Rem-us se nip-to?” **2** Istifanus zu, “Or-ut ri, ganun ut-to no hog me, u-Ru wa ko-uyan koske hi-ur wa udu uso-u in Ibrahi da-u wa ooge u dak-u Mesofotamiya kanda wa shu'ut u Haran. **3** Ru-u zu wun, ‘Yune dugu dak-u no, bo yage or-ut ro, bo do'e u dak-u um de kosu bo.’ **4** “Ibrahi yune dugu dak-u Kardiya-ne wa do'e wa shu'ut u Haran. “Da-u uso-u ro mare, Ru-u hatun wun u dak-u uno u no otte u da-o. **5** Ko ba shu'ute iya Ru-u yaag Ibrahi kwum-tu dak-u o da ko cashi, sedi wa este us-rem uzu, wa de ut-wa u dak-u o shu'ut u ro, wun u ko-ur ro ne, u da-u o hen Ibrahi zatte wa' da. **6** Tumsu Ru-u zu ko-ur Ibrahi de cwadu bo-u e nape da, tumsu net-tu bo-u o de muutu un tok-ne, e de yadu un ur-kob m-te us-hak ut-kok ut-nas. **7** Ru-u zu, ‘Um de yadu net-tu dak-u o ur-kob, tumsu ko-ur Ibrahi e ut-byurun e nomu me ut-huuk u be-ur rinde du um nomte estedu us-rem uzu me ut-ya.’ **8** Ru-u ye' Ibrahi estedu us-rem uzu, yadu ur-campa ur-beet u-me bu-u wa, u ko-ur ro ne ur-beet du na mate na nomu de ur-pes. Ut-kose uzu un beet net-tu u-Ru to tumsu unu dorru nom-u wa ware Ibrahi wa nom. De wute da-u Ibrahi mate Ishaku wa nomu wa ur-pes da-u Ishaku nome m-roog ut-eer. Isyaku mut Yakubu tumsu wa nomu wa ur-pes. Tumsu iya o Yakubu mut uso-tu uso-ut in op-ut yur wa nomu e ur-pes. **9** “Uso-tu uso-ut in ba shu'ute uzu e o shub-ur Yusuhu remu zu uso-u e o cwan-ut Yusuhu sok. Remu iya e bub wun udu a serpa-ne, e kub Yusuhu m-ha Masar remu wa nom-ut m-tok. Sedi Ru-u o ur-kot u wun ne, **10** Wa ruut wun dugu swadu ur-kob. Ru-u muut wun wa us-

ver, tumsu wa hyu-m pus-mo udu Faruk-u Masar. Faruk
 wu wun ur-faruk u dak-u Masar u-beet tumsu wa yas
 Yusuhu gwat-du nom-tu bu-ut wa ut-beet. 11 “Dekun
 ho-de mer-su heen u-me dak-tu Masar u Kan'ana-ne,
 net-tu o swadu ur-kob sok u kob-du nom ut-re. 12 Da-
 u Yakubu hoge uzu nom ut-re oro u Masar, se wa tom
 huno-ut Yusuhu, wato uso-tu uso-ut in m-ha u dak-u
 Masar, u da-u o un heese m-ha. 13 U ha-mu u-yurumse
 Yusuhu kose hir-ur wa udu or-ut wa ne, net-tu waru
 Faruk-u Masar uzu net-ut Yusuhu net-tu Yahuda-ne to.
 Tumsu net-tu haane dugu Kanan huub-tu ur-matu ro to.
 14 Se Yusuhu tom uzu u uso-u ro Yakubu wa haan u a-u-
 bu un ne beet, un beet un teeg net-ne ut-shik ut-tut u
 op-u tan. 15 Yakubu do'e u Masar, kuna wa murte, u uso-
 tu uso-ut in ne. 16 Na kabun u-ur Yakubu u du Yusuhu
 ne, na mutun u Shekem, na dok Yakubu u sag-u Ibrahi
 oye, tumsu na dok Yusuhu u be-du Yakubu oye u kom-tu
 yaag-u Hamor ukun u Shekem. 17 “Da da-u shusu estedu
 us-rem su Ru-u nome Ibrahi teene, net-tu sur, e nom u-
 tat sok u dak-u Masar. 18 U da-u o na nom faruk-u powa
 u Masar, wa nak Yusuhu da. 19 Faruk-u wa nongu net-ut
 it nom-ut yo-to sok, wa wu na jurug yaag i mat-ur pode,
 tas e fat da. 20 “U da-u o na mate Mosa, ya-ur sode de sok
 udu u-Ru. Na wurug wa u bu-u uso-u wa us-pyaat us-tut.
 21 Da-u na rwutun wa dugu u-bu na rest, wa'-u Faruk-u
 Masar yadu ur-gwup kub wun. Wa got wun sok uka wa'-
 u ro. 22 Se a-ut-kose tu Masar is-u Mosa nap-mu net-
 tu Masar, tumsu wun net wa wu otte beb-du us-rem, u
 nomu wa o ut-nom ne u-beet. 23 “Da-u wa teye us-hak

ut-shik ut-yur, se wa dorog uzu wa do'e wa hyan or-ut wa
 Isra-ne. 24 Da-u wa hyane net-u dak-u Masar wa o m-
 dum u net-u Isra-ne se wa do'e wa segu net-u Isra-ne, se
 wa gup net-u Masar har wa mur. 25 Wa kabug uzu or-ut
 ro ne e ut-nap uzu Ru-o segu wun remu wa ukur or-ut wa
 Isra-ne dugu m-tok, sedi e nak da. 26 Da-u is gase, se wa
 hyen eken Isra-ne m-dum, wa haan u wa mot un. Wa zu
 un, 'No net-ut tun-to, no huno to no, ħremu u-yan o no
 otte yadu or-ut no ur-kob?' 27 "Netu o hon-su oru wa, se
 wa tok Mosa u-kit wa zu, 'ħWana wa'e bo, u bo shu'ut yu-
 Yat-ya it, tumsu wa kwup-du us-rem? 28 ħBo ut-sa bo ho
 me uka bo hote net-u Masar gyup?' 29 Da-u Mosa hoge
 iya, se wa som wa do'e u dak-u Midiyan remu wa puk-ut.
 Kuna wa mutte ya'ag-u campa-ne yur. 30 "Da-u hak-su
 ut-shik ut-yur arke, wa-Tom u-Ru rwuun udu Mosa u-me
 ur-dog u tek-u rem-du u-ra u dekun cwuk-de, u be-du ur-
 gagun du m-hyurug u dapus Ror-du Sinai. 31 Da-u Mosa
 hyane iya, nom-u ho wa u murimmø. Da-u wa hikne ut-
 mor u wa hyen-ut, se wa hog cwar-u Yawe ya o ut-zu, 32
 'Me wa u-Ru u uso-tu uso-ut ro, Ru-u Ibrahi, u Ishaku, u
 Yakubu ne.' Kuna war-u Mosa heeste m-zap, wa hog gyer
 ut-gwat. 33 "Yawe zu, 'Far ka'at-ut ro, remu be-du bo otte
 ees, be-du u-hen de. 34 Um hyanug kob-du na o yadu
 net-ut ri tu o Masar, um hok kan-us un tumsu um cuzgun
 remu um ruut un dugu Masar, u da-o haane, um do'e
 tom-du bo m-mu Masar.' 35 "Uzu Mosa yu un gugme,
 e zu, 'ħWana wa bo, bo shu'ut yu-Yat-ya it, tumsu wa-
 kwup-du us-rem?' Wuna Ru-u tomne wa shu'ut yu-Yat-ya
 tumsu Wa-u-ukur remu sege-du wa-Tom u-Ru wu rwune

36 Tumsu wuna rwutun un da-u
 wa nome nom-tu m-shin tumsu us-nap ne u dak-u Masar
 u m-sa ne yu jaz-ya, tumsu u-me ur-dog us-hak ut-shik
 ut-yur. 37 “Mosa zuye net-tu Isra-ne, ‘Ru-u de tomnu
 no wakun wa-warru rem-su u-Ru u tek-u me no, uka wa
 tomtun me.’ 38 Mosa wa kargusse yaag-u Isra-ne u me ur-
 dog. Tumsu wa shu'ut u uso-tu uso-ut in, da-u wa-Tom u-
 Ru wu nome us-rem u wun ne u dom-u Ror-du Sinai.
 Tumsu wuna kabne rem-su yadu ur-fat dugu-du u-Ru. 39
 “Sedi uso-tu uso-ut in gugum kabdu rem-us se, e gugum
 rem-us ro, e ton e mu u dak-u Masar. 40 E zu Haruna,
 ‘Nomu it m-gir, u de dor-tu it remu zu Mosa rwutun it
 dugu dak-u Masar it nak nomu kume wun da.’ 41 U da-u
 o un nom ryun-u yadu u-na, e nomu yadu u-na de toog, e
 hu ur-so remu nom-u e nome u hi-ur e. 42 Remu iya Ru-u
 junu un wa yagu un, un nomu reger ut-huuk. Rem-us sin-
 se nong hon-hon u nomu na pane u ran-u a-warru rem-
 su u-Ru uzu, “No net-tu Isra, zme wa no pane ut-bisa no
 nom toog m-te us-hak ut-shik ut-yur u me ur-dog? 43 U-
 me be-du m-gir du Morek de no otte ut-riig, u reger ne
 i m-gir i na foge Rifan, wato gir-mu no nome u remu
 no huutu nomu e ut-huuk. Me hen um de tok-du no m-
 tok m-ra' u-shu u Babira. 44 “Da-u uso-tu uso-ut in ooge
 u-me ur-dog, e nongu u-Ru ut-huuk u-me ur-rimpa du
 ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, u kose uzu wa oog ur-kot u
 un ne. Go-du be-ur re de Ru-u zuye Mosa nom, tumsu
 un nomug rimpa-ur re uka Ru-u koste Mosa u dom ur-
 ror. 45 Rimpa-ur re de uso-tu uso-ut in kabne tumsu e
 hatun u dak-u uno. U da-u Josuwa ooge dor-tu un e haan

ɔ̃ dak-u uno. Ʋ da-ɔ̃ ɔ̃n ɔ̃nke dak-u ɔ̃ ɔ̃ kom-tu net-tu yi'e
 m-tumb ne Ru-ɔ̃ buz e. Ʋr-rimpa du shuut du Wa-ko-
 uyan re ɔ̃ ɔ̃kun m-te da-ɔ̃ Dawuda ɔ̃ ɔ̃r-faruk. **46** Dawuda
 kwung hyu-m pus-mo ɔ̃du u-Ru wa nom us-kon ɔ̃ remu
 zu wa nom-ut u-ma ɔ̃ bu-ɔ̃ Ru-u Yakubu du m-mommo,
 kuna wun ɔ̃ net-tu Isra-ne beet dote nomu u-Ru ut-huuk.
47 Suremanu wa maye be-du net-tu dote nomu u-Ru ut-
 huuk. **48** “Ko ba shu'ute iya, Wa Ko-uyan shu'ute ɔ̃ be-du
 net maye ɔ̃ kom-ut wa da. Ʋka wa-warru rem-su u-Ru
 zutte, **49** “Yawe zu, dom u-ru ɔ̃ be-du ɔ̃r-shu'ut-u ri, u-
 dak be-du jang-ut ri. ɔ̃Yan go-du u-bu ɔ̃ no de ma-ɔ̃ me?
 ɔ̃Yan go-du ɔ̃r-be de ɔ̃ be-du ɔ̃r-hure ri? **50** ɔ̃Me wa nome
 nom-ut tun-to ut-beet da?’ **51** “No a huk-mu ɔ̃r-hi, a jab-
 su ut-ta'ar, a to-tu ut-shar, ko mune no dor-ut rem-su
 Yar-u u-Ru da. Ʋso-tu ɔ̃so-ut gugumte dorru nom-ɔ̃ Yar-
 ɔ̃ u-Ru ware tumsu iya ɔ̃ no ɔ̃tte ut-nom. **52** Ʋso-tu ɔ̃so-
 ut no yaag a-warru rem-su u-Ru ne u-tat ɔ̃r-kob, tumsu e
 ho i nome donse-du haan-ur Wa-u-Hen u-Ru. No tok wun
 ɔ̃ kom-tu net-ut yo-to tumsu no ho wa. **53** No ɔ̃nke ɔ̃s-
 bor ɔ̃du wa-Tom u-Ru, sedi no dorigse da.” **54** Da-ɔ̃ ɔ̃n
 hoge iya, e hog ɔ̃s-ryab sok, e epru ut-gop remu ɔ̃s-ryab.
55 Yar-u u-Ru dor-ut Istifanus, wa wu is ɔ̃ dom u-ru se wa
 hyen sek-mu u-Ru, tumsu wa hyen Yeso ɔ̃ ees ɔ̃ kom ut-
 cwa u-Ru. **56** Istifanus zu, “Gwatun! Ʋm ɔ̃ hyan-du dom
 u-ru ɔ̃r-huk tumsu ‘Wa'-ɔ̃ Net’ ɔ̃ ees ɔ̃ kom ut-cwa u-Ru.”
57 Se ɔ̃n heese ut-jar u-tat, ɔ̃n tage to-ut ɔ̃n, ɔ̃n he wun
 u-da u-gan. **58** Ʋn tok wun m-rwu ɔ̃-dim u-bo, ɔ̃n hu
 bongu wun ut-ta'ar. Net-tu ɔ̃oge ke-tu wun ɔ̃s-rem, e
 horom toggo-us yat-se su dom uka e dote keru bongu

wun ut-ta'ar, e huut cwu-ut e ur-cun udu okon zwar-o wu na zuye Shawuru. 59 E bongu Istifanus, wa hen se wa nom us-toog wa zu, "Wa-ko-uyan Yeso, kab fat-ur ri." 60 Se wa he ut-jwun, wa jakus u-cwar wa zu, "Wa-ko-uyan a-bo ship ba'as-ut un da." Da-u ut-war iya, se wa murus.

8 Shawuru o ukun, tumsu wa yaag ur-beb uzu na ho Istifanus. U tek-u ho-ur re, okon gwuz-o yune za rem u tek-u a-doru Urusharima. Na burgusse o u gas-u Yahudiya u Samariya-ne, a-Tomu Yeso e kuse u war'e ukun. 2 Eken a-dor u-Ru ne haan e dok Istifanus. E kanug sok remu Istifanus. 3 Se Shawuru re shu u yadu a-doru Yeso ur-kob sok. Wa o cwaag ut-bu wa o naknu campa-ne u neta-ne u tagu e, u me kur-u m-tok. 4 Net-tu na burgusse, hu ut-riig u but-tu Rem-su m-Remer su Yeso. 5 Firibus hu u bo-o Samariya u waru net-ne uzu Yeso wa o Kiristi. 6 Da-u net-tu hoge, tumsu e hyen nom-tu m-shin tu Firibus o ut-nom, e muut jab-us e ur-be ur-gan u nom-u na o ut-war ne. 7 Nom us-te heese ut-jar, e hu m-som dugu war-tu ut-net u-tat, tumsu na ye ut-net u-tat i otte gom-su swa-u net ut-be m-yar, u a-za-us-na ne. 8 U remu iya na nom ur-so sok u bo-u o. 9 Wakun net wa oro wuna zuye Simon, wu nome u-gwat u bo-u o. Tumsu wa ho Samariya-ne u murimmu sok, wa kub hi-ur wa uka net-u yat-wa. 10 Net-tu o ukun beet a-ut-kwum ne u a-za-ut-kwum ne, byurun udu wun. E o ut-zu, "Net unwa otte beb-du u-Ru, tumsu Ru-u wa'ag wa, wa shu'ut netu yat-wa." 11 Un muut jab-us un udu ro sok, remu zu wa tumbte wa o nom-du nom-tu m-shin u beb-du m-bon. 12 Sedi da-u un ya ut-nip u Firibus wa but-tu Rem-su m-Remer su faruk-du u-Ru u

dim-ur Yeso Kiristi ne, na nomu un ut-yubusse m-bu, u dame campa-ne ut-neta ne. 13 Simon yu' jab kowa, da-u na nomu wa ut-yubusse m-bu se wa dup Firibus ur-shu'ut. Da-u wa hyane nom-tu m-shin us-nap ne tu na nome, se wa hu murimmo. 14 Da-u a-Tomu Yeso i o u Urusharima hoge uzu Samariya-ne kabug rem-su u-Ru, se e tok Biturus e Yohanna ukun. 15 Da-u Biturus e Yohanna do'e ukun, un nomu un us-toog, remu e kum-ut Yar-u u-Ru. 16 Biturus e Yohanna nup remu zu Yar-u teegu haan udu un da, sedi na nomgu un ut-yubusse m-bu u dim-du Wa-ko-uyan Yeso. 17 Biturus e Yohanna doru un u-kom e wa'-u un nu-u so-o, e kum-ut Yar-u u-Ru. 18 Da-u Simon hyane uzu Ru-u yaag beb-du Yar-u wa udu ut-net, da-u a-Tomu Yeso doru ut-net ut-kom. Se wa nabu a-Tomu Yeso shik. 19 Wa zu, "Na ya' me kome beb-ur re, remu zu kowana um dore u-kom se wa kum Yar-u u-Ru." 20 Biturus zu wun, "Bo u shik-u ro ne, ino dor m-zan, bo o m-hyan uzu u shike bo dote kwum-du ya' u-Ru? 21 Ru-u wa'ag bo u nom-du okon ur-kot u it ne u pama-u it o ut-nom ne da. Remu zu Ru-u nak uzu dorog-us ro za u so-se da. 22 Se bo byurun bo yage nom-du nom-ut yo-to tun-to, bo kon u-Ru wa has-tu bo nom-tu bo zonge ut-nom u jab-u ro. 23 Um zuug iya remu zu um hyang bo o ur-shub ne sok, tumsu bo o m-wa u-me ut-ba'as." 24 Se Simon zu, "Konon me Wa-Ko-uyan, taas nom-tu no ware ut-beet to kum me da." 25 Da-u Biturus e Yohanna ware ut-net nomu e nape u hi-ur e u mot-ut Wa-ko-uyan Yeso tumsu e nom donse-du rem-us Yeso. Da-u e ooge u fun-yu ur-mu u Urusharima e hu warru Rem-su m-Remer u

taas-tu Samariya. **26** Wa-Tom u-Ru zu Firibus, “Yune bo
 dor m-ereg, bo dor fun-yu rwune dugu Urusharima m-ha
 u Gaza” wato fun-yu ur-dog. **27** Se wa yune wa do'e. Kuna
 wa bitte wakun net-u dak-u Itiyofiya tumsu man. Wa otte
 og-ur yat-de u faruk-ur Kandis u-Ren yu Itiyofiya, wuna
 wa ur-cun u-ren. Wa hagu u Urusharima remu wa nom-
 ut ut-huuk. **28** Da-u wa ooge u tek-u ur-nok m-mu u-bu u
 shu'ut u dom-u keke-yu jwaak, se wa u-pus ran-u wa-
 warru rem-su u-Ru Ishaya wa hu ut-karunte. **29** Se Yar-u
 u-Ru zu Firibus, “Dapurse be-du keke-yu jwaak-u ya.” **30**
 Se Firibus nom m-som wa do'e udu ro, wa hog wun u
 karunte ran-u wa-warru rem-su u-Ru Ishaya. Se Firibus
 shit wun uzu, “Bo nak nom-u bo ut-karunte?” **31** Se wa
 shus wa zu, “A'o, se wakun kosku me.” Se wa zu Firibus,
 “Daane u dom-u Keke-yu u-jwaak yo shu'ut.” **32** U tek-u
 nom-u wa o ut-karunte o ut-zu, “Na nak wun uka u-ca
 m-ha udu ut-ho, uka kag-u u-ca hote us-ram udu a wa
 or-ru wa, iya o hen wa hak nu-u us-rem da. **33** Net-tu
 nongu wun nom-ut yo-to, tumsu e yaag wun u-mot da.
 Wakun zaar wu de keru warru uka ko-ur ro da, Remu
 zu na kabug fat-ur wa dugu u-dak.” **34** Se manu wa shit
 Firibus, “Wa-warru rem-su u-Ru wana wa otte us-rem?
 Rem-su hi-ur wa se wa otte ko wakun?” **35** Se Firibus
 heese yadu wun m-zun u-me rem-su u-Ru su u karunte.
 Wa waru wun Rem-su m-Remer su Yeso. **36** Un o tek-u m-
 ha se un te be-du m-bu. Se campa-u ya man zu, “Gwat bu-
 mu ya u ane, yan o de ut-hoos na nomu bo ut-yubusse
 m-bu?” **38** Se wa zu u na egusse keke-yu jwaak, un yur
 beet un to u me m-bu, kuna Firibus nom-tu campa-u ya

ut-yubusse m-bu. 39 Da-u un rwune dugu m-bu, Yar-u u-Ru kub Firibus. Campa-u ya man swurug hyan-du wun da tumsu, se wa hu m-ha u tek-u ur-so. 40 Firibus bit hi-ur wa u bo-u Azotus. Se wa nur bo-ut to ut-beet, wa oogu warru Rem-su m-Remer har wa te bo-u Kasariya.

9 Shawuru re shu ut-war m-kuwut ne uzu, “Um do'e yadu i ya jab uzu Yeso wa o Wa-ko-uyan ur-kob.” Se e do'e udu yu-Yat-ya a-Toog u Urusharima. 2 Wa konog wun uzu, wa ya' wun u-ran m-ha Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne tu Dimaku remu zu a wa bite a-dor u-Ru ukun campa-ne ko neta-ne se wa maas e wa mutun e u bo-u Urusharima wa tage e. 3 Wa o tek-u m-ha wa haag m-te Dimaku, za rem zun-mu rwuun dugu dom u-ru mo gunus wun. 4 Se wa he'e u-dak tumsu wa hog yakun cwar-ya yu o zu wun, “Shawuru, Shawuru, jremu u-yan o bo otte yadu me ur-kob?” 5 Se wa zu, “Wana bo oye yu-Yat-ya?” Cwar-yu shus ya zu, “Me wa Yeso wu bo o yadu ur-kob. 6 Yune bo cwa u me u-bo, kuna na dote waru bo nom-u bo de ut-nom.” 7 Huub-tu m-ha ro kerge nom-du us-rem da remu u-gyer. E o hog-du u-cwar, sedi e hyanug net da. 8 Se Shawuru yune. Da-u wa upse is wa hyen-ut da. Se huub-tu m-ha ro nuk wun u-kom, e haatun wun u Dimaku. 9 Wa nomug m-roog ut-tut wa hyen-ut da, wa reeg okon da, tumsu wa swaag okon da. 10 Yakun camp-ya oro wador u Dimaku, wu na foge Hananiya. Wa-ko-uyan nomu wun us-rem u bo wa zu, “Hananiya!” Se wa shus wa zu, “Me ya Wa-ko-uyan.” 11 Wa-ko-uyan zu wun, “Yune bo dor u-fun yu na zu yu ‘m-Kim,’ bo do'e u bu-u Yahuda, bo shit ko net-u bo-u Tarsus oro ukun wu na zuye Shawuru.

Shawuru o tek-u us-toog ukun. 12 Burus nom u-hyan, wa hyen wakun net-wa wu na zuye Hananiya wa haagun, wa doru wa u-kom remu wa muttun wa m-hyan.” 13 Se Hananiya shus wa zu, “Wa-ko-uyan, um swaag hog-du rem-su camp-a-u ya udu ut-net u-tat, u remu nom-ut yo-to tu wa nome a-doru ro u Urusharima. 14 Tumsu a-toog i-yate swurgu wun ur-beb, wa i nome us-toog u dim-ur ro.” 15 Wa-ko-uyan zu, “De'e di remu net wa wu um dage wa nom-ut pama-u ri, tumsu wa nom donse-du dim-ur ri udu i za-yahuda-ne da, u farkina-ne tumsu u Isra-ne. 16 Me hi-du warri, me kosu wun kob-du u do'e ut-swa remu dim-ur ri.” 17 Se Hananiya do'e wa to u bu-u o wa saku Shawuru u-kom ur-hi. Wa zu, “Oru ri Shawuru, Wa-ko-uyan wa tomnu me, wato, Yeso wu kose hi-ur wa udu ro u dom-u u-fun, remu bo kum-ut m-hyan tumsu Yar-u u-Ru dor-ut bo.” 18 Za rem se okon nom-o uka u-ku hyeen dugu Is-u Shawuru, se wa kum m-hyan dugu kun wa yune na nomu wa ut-yubusse m-bu. 19 Wa reeg nom ut-re wa sur m-kwum ur-beb. Tumsu Shawuru shu'ut ukun udu eken a-dor-ne i o u Dimaku. 20 Za m-tumb, Shawuru heese warru rem-us Yeso u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne tu Yahuda-ne, uzu Yeso wa o Wa'-u u-Ru. 21 Ut-net ut-beet I hoge, e hu murimmu. E zu, “Net unwa hore ut-net, tumsu wa burgusse ut-net i foge dim-ur Yeso u Urusharima da? Jiya haan de wa haane u wa maas e, wa huut u kenu a-toog i-yate!” 22 Sedi Ru-u yaag Shawuru beb-du ut-but udu ut-net tumsu wa hu nak-du jab-su Yahuda-ne i o ur-yu u Dimaku. Wa o waru un uzu Yeso o Kiristi, wu Ru-u dage. 23 Da rooge u-tat, Yahuda-ne

zong e ho Shawuru. 24 Se Shawuru hog nom-u un zonge
 ut-nom. U-ho m-gyup ne un o wadu ur-is, u is-tu u-bo
 uka un dote ho-du wun. 25 M-gyup a-doru Yeso haan
 e gun wun u-me u-koor e ruut wun u yakun pyam-ya
 yu na hune sar. 26 Da-u Shawuru haane u Urusharima,
 se wa nom uka wa cwa u-me a-doru Yeso. Sedi un beet
 kowan hog gye-u ro, remu zu un eeste uzu wa o tek-u a-
 doru Yeso da. 27 Baraba kub wun udu a-Tomu Yeso. Wa
 waru un uka Shawuru hente Wa-ko-uyan u-fun, u bo-
 u Dimaku ne uka Ru-u nom-tu wun us-rem, tumsu uka
 Shawuru wurte rem-us Yeso u Dimaku za u-gyer. 28 Dugu
 kun Shawuru heese ut-riig u unne u Urusharima. Wa o
 waru rem-su Wa-ko-uyan za u-gyer. 29 Tumsu wa hu us-
 rem u Yahuda-ne i hoge rem-ur ut-Girik, wa o inan u un
 ne, tumsu, e ut-sa e ho wun. 30 Da-u or-ut ro nape iya, se
 e huut wun u bo-u Kasariya e tok wun u bo-u Tarsus. 31
 Dugu kun a-doru Yeso i dak-u Yahudiya, u Gariri ne, u
 Samariya-ne, e kum shu'ut-du m-yar, remu zu wakun
 zaar wu o yadu un ur-kob da. Yar-u u-Ru yaag un ur-beb
 tumsu wa swuru un shiriktin-mu jab. Morog-du a-dor
 kum ur-beb. Tumsu e sur u-tat remu sege-du Yar-u u-Ru,
 dak-u e o ur-yu e ye' Wa-ko-uyan m-zeg. 32 Da-u Biturus
 cwaage gas-u o u-beet, se wa do'e udu a-doru Yeso ne i o
 ur-shu'ut u bo-u Ridda. 33 Kuna wa bite wakun wu na
 zuye Iniyas wa otte gom-su swadu net ut-be. Wa o m-rut
 us-hak kob-du us-yur. 34 Biturus zu wun Iniyas, "Yeso
 Kiristi yaag bo m-yar. Yune bo hust wundi-ur ro." Za rem
 Iniyas yune. 35 Net-tu Ridda ut-beet u tu dak-u Sharon
 ne, e hyen wuna ya' m-yar, se e byurun udu Wa-ko-uyan.

36 U Jopa yakun neta ya oro, wa-doru Yeso, wu na zuye Tabita. A-bo bargusse u rem-du ut-Girik na zu Dorkas. Neta-u ya ya'aste hi-ur wa u nom-du nom-ut so-to tumsu u nom-du ur-sege ne udu a-ur-kob-ne. 37 U da-u o wa nom kob-du m-yar, har wa murus. Da-u na tase zorru ur-u, e rust ur-u u me kur-u dom. 38 Ridda o ut-mor u Jopa ne, da-u a-dor hoge uzu Biturus o u Ridda, se e tom net-ne yur udu wun, remu e kon-ut wun wa haan udu un m-hor m-hor. 39 Se Biturus yune wa dor un. Da-u wa teye, un kub wun m-da u kur-u dom. Bomos-ne, e o ees u dapus wun, e o us-kan, e o kosu wun us-toggo u tokon cwu-to ne tu Tabita nomu un da-u wa ooge ur-kot u un ne. 40 Biturus zu un ru u-do, se wa he ut-jwun wa nom us-toog, wa bir udu ur-u wa zu, "Tabita yune!" Se Tabita upus is. Da-u wa hyane Biturus, se wa yune u shu'ut m-shu'ut. 41 Biturus nub u-kom, wa ship wun udu ur-yune se wa fog a-doru bomos-ne wa nabu un wa ur-fat ne. 42 Rem-us se te kohene u Joffa, tumsu ut-net u-tat e ye ut-nip udu Wa-ko-uyan. 43 Biturus shu'ut ut-ho u-tat u Jopa, u bu-u wakun (Wa u-swam ut-ka) dim-ur wa Simon.

10 Wakun net-wa oro u Kasariya na zu wa Koniriyus. U o yu yat-ya a-m-gag ne Roma-ne wa, u morog-du na foge, "Morog-du Itariya." 2 Wa cwanug u-Ru u jab-u ro ne beet, tumsu oog wu "Nomu u-Ru ut-huuk" net-tu bu-u ro ne ut-beet. Wa o nomu Yahuda-ne ur-sege u-tat, i o ur-kob tumsu wa nom us-toog udu u-Ru ko mune. 3 Dekun ho-de u dapus us-kwan us-tut su m-rim, se wa nom u-hyan. Wa hyen wa-Tom u-Ru, wu cwaane udu ro uzu, "Koniriyus!" 4 Koniriyus hen se wa hu gwat-du wun

u-gyer ne, wa zu, “¿Uso-u u-bu ri, yan-o?” Wa-Tom u-Ru
 zu wun, “Toog-us ró u sege-ur ró udu a-ur-kob-ne, teeg
 udu u-Ru tumsu to shu'ute nom-u ut-bakus udu u-Ru. 5
 U da-o tom ut-net m-ha u Jopa, na mutun yakun camp-
 ya wu na zuye Simon wu na foge Biturus. 6 Wa cust-u
 bu-u Simon wa-swam ut-ka, wu bu-u wa o dapus m-sa”
 7 Da-u wa-Tom u-Ru wu nomu us-rem u wun ne arke,
 Koniriyus fog tok-u wa yur, u wa m-gag wu ya' ur-hi sok
 udu ro, i nomu wun us-pama ne ko mune. 8 Wa waru un
 ut-nom ut-beet uka na nomte se wa-Tom un u Jopa. 9 Da-
 u is gase, u tek-u u-ho, a-tomu Koniriyus tut o tek-u m-
 ha. E Haag m-te bo-u Jopa, Biturus yune wa duus u kur-u
 dom wa nom-ut us-toog. 10 Se wa hoog us-mer, wa ut-sa
 nom ut-re. Da-u na o tek-u nom-du nom-ut re, se wa nom
 u-hyan. 11 Se wa hyen dom u-ru upuste, okon nom-o
 cuzun uka kus-u yat-o, o cuzun u-dak nu-ut wane ut-
 nas. 12 U-me kus-u o ko-uyan go-du bisa ur-dog o oro u-
 me, i us-na us-nas oro u i za us-na ne, u no ne i ur-dog.
 13 Cwar-yu zu wun, “Biturus, yune, bo pan, bo-tu.” 14
 Biturus zu, “Wa-ko-uyan, za ut-nome da, um tamug tudu
 m-ap mu Bor-ut Mosa hose it ut-tu da.” 15 Cwar-yu sur
 nomu wun us-rem u-yurumse uzu, “Nom-u Ru-u mute u-
 hen, a-bo zu o zatte u-hen da.” 16 Na nom iya uso u-tut,
 za rem na kub u-kus u dom u-ru. 17 Da-u Biturus o tek-u
 us-dorog uzu yan go bo' o iya, se net-tu Koniriyus tome
 teen bu-u Simon. E o ees u is u-bu. 18 E fog, e shit uzu ko
 Simon wuna foge Biturus custe u ane. 19 Biturus o tek-u
 us-dorog, Yar-u zu wun, “Simon, net-ne tut o sa-u ró. 20
 Yune bo ciz, bo dor un, a-bo nom sakna u okon da remu

zu me wa tomnu un.” 21 Biturus ciz udu net-ut to, se wa
 zu un, “¿Me wa no ut-sa? ¿Yan-o hatun no?” 22 Net-ut to
 zu, “Yu-shu a-m-gagu Roma-ne wa tomnu it. Wa otte
 dim-ur so-de, tumsu wu nome u-Ru ut-huuk. Net wa wu
 net-tu Yahuda-ne nome rem-us so-se u wa ne. Wa-Tom
 u-Ru wu u-hen wa zu wun wa-tom bo haan u bu-u ro,
 wa hog nom-u bo de ut-war.” 23 Se Biturus toot un u-
 me u-bu, wa yu' un be-de m-roog. Da-u is gase Biturus
 nok u un ne, tumsu eken a-doru Yeso dugu Jopa e shu'u
 wun. 24 U ho-du u-tuturse un to u Kasariya. Koniriyus
 ogu estu un, se wa fagun or-ut wa ne u huub-tu ur-shu'ut
 u wane beet. 25 Da-u Biturus cwaye u-bu, Koniriyus bit
 wun wa he ut-jwun wa nomu wun sekmusse wun. 26
 Biturus zu wa yune, wa zu, “Yune ur-ees, Kome net wa
 um oye.” 27 Biturus o tek-u us-rem, wa aruk m-cwa u-me
 se wa bit ut-net u-tat. 28 Wa zu un, “No nak uzu pas-
 du bor-u Yahuda-ne de u wa-yahuda nom-ut ur-karug
 u wa za-Yahuda-ne. Sedi Ru-u kosku me uzu a um fag
 wakun za u-hen da ko wa-us-gur da. 29 De wute da na
 tomne um haan um gugumte da, u da-o hen um ut-sa um
 nap nom-u no fog-tu me.” 30 Koniriyus shus wa zu, “Ut-
 ho ut-nas tu arke, hon-hon us-kwam us-tut su m-rim,
 um o tek-u us-toog u bu-u ri, se um hyen wakun u ees
 u shu ri u cwu-tu m-bakut ne sok. 31 Net-u wa zu me,
 ‘Koniriyus Ru-u hok toog-us ro, u sege-du bo nome a-
 ur-kob-ne beet, Ru-u bakuste u bo ne. 32 Tom u Jopa na
 fagun Simon, wuna zuye Biturus, wa custe u bu-u Simon
 wa-swam ut-ka, wu bu-u wa o dapus m-sa.’ 33 De wute
 um tom na fagun bo, tumsu nong ur-zwar u bo hatun. It

morogte u kenu u-Ru, remu it hog nom-u wa ut-sa bo
 waru it.” 34 Biturus heese nomu un us-rem uzu, “U da-
 o um nak ut-nip uzu Ru-u koste m-kuuk da. 35 Wa kub
 net-tu ko-uyan dak-o i o gyer-u ro, tumsu net-tu o nom-
 du nom-u Ru-u ut-sa. 36 No nak tomu Ru-u nome m-ha
 udu net-tu Isra-ne, warru Rem-su m-Remer su shu'ut-du
 m-yar su Yeso Kiristi, wuna o Wa-ko-uyan u kowan. 37
 No nak nom-u nome u-me dak-u Yahudiya, na takkun u
 Gariri, da Yohanna heese but-tu ut-yubusse m-bu. 38
 No nak mot-ut Yeso wa-Nazara. No nak Ru-u shuuste
 wa u Yar-u u-Ru, tumsu ur-beb ne. Tumsu no nak uka
 Yeso huute ur-cwa, u nom-du nom-ut so-to, u hastu net-
 ne us-gom. Wa yadu m-yar udu net-tu faruk-u nom us-
 te shipse, remu zu Ru-u o ur-kot u wun ne. 39 “In beet
 kowan hyanug tumsu wa wur nom-u Yeso nome u dak-u
 Yahuda-ne u Urusharima ne. Tu-shu tu Urusharima hoog
 wun e tur wun u dom u-kan. 40 Ru-u wa'ag wa yune u
 ho-du u-tuturse dugu m-mar, tumsu net-tu hyanug wun.
 41 Net-to ut-beet tu hyane wun da, sedi in, i Ru-u dage
 remu in hyen-ut tumsu in warun eken nom-tu in hyane.
 Tumsu it reg tumsu it swaag ur-kot u wun ne da-u wa
 yune dugu-du m-mar. 42 Wa wargu uzu na nom ut-but
 udu ut-net, tumsu na waru e uzu wuna Ru-u dage wa
 shu'ut wa kwup-du us-rem su i o tek-u ur-fat u i mare ne.
 43 A-warru rem-su u-Ru ne beet e warug uzu wu ya' jab-u
 wun ne wa ut-kwum jaas-du ut-ba'as u tek-u dim-ur ro.”
 44 Biturus o tek-u warru rem-us sin-se, Yar-u u-Ru heen
 u dom-u kowan wu hoge rem-se. 45 Yahuda-ne a-dor i
 haane ur-kot u Biturus ne e hu murimmu remu zu i za-

yahuda-ne da kwumug Yar-u u-Ru. 46 A-doru Yahuda-ne hok nomu Ru-u nome remu zu un hok net-ut to us-rem u tokon rem-to e vom u-Ru. Se Biturus zu, 47 “¿Wakun oro wu de ut-hoos na nomu net-ut tun-to ut-yubusse m-bu? E kwumug Yar-u u-Ru uka in kumte.” 48 Se Biturus zu or-ut wa nomon un ut-yubusse m-bu, u dim-ur Yeso Kiristi. Se net-tu bu-u Koniriyus kon uzu Biturus u shu'ut u un ne ut-ho cashi.

11 A-Tomu Yeso u a-dor-ne u-me dak-u Yahudiya u-beet e hok uzu i za-Yahuda-ne da, e kabug rem-su u-Ru. 2 Da-u Biturus do'e u Urusharima eken i-yate Yahuda-ne a-dor, i na nome ur-pes, e nomu wun u-har. 3 E zu, “¿Remu u-yan o bo dete udu i nomte ur-pes da, har bo re nom ut-re u un ne?” 4 Biturus heese waru un ur-zwar ne. Wa zu, 5 “Um o u bo-u Jopa um o us-toog, se um nom u-hyan. Um hyen okon nom-o u cuzun dugu dom u-ru uka kus-u yat-o u nu-ut wa ne ut-naas, har o teen u dapus me. 6 Da-u um gware ur-zwar ne, um hyen ut-bisa i na-su us-nas, u bisa-tu ur-dog ne, u i za us-na ne, u no i me ur-dog ne. 7 Tumsu um hog yakun cwar-ya yu zu me, ‘Biturus, yune, bo pan, bo tu.’ 8 “Se um zu, ‘Iya o da! Wa-ko-uyan, um tamug re-du okon nom-o u bor-ut it Yahuda-ne kabe u za u-hen da.’ 9 “Um sur m-hog u-cwar u-yurumse dugu u-ru yu zuye, ‘Nom-u Ru-u muute u-hen a-bo kab o za u-hen da.’ 10 Na nong inya uso u-tut kanda na kub-ut nom-ut to m-mu u dom-u u-ru. 11 “U tek-u da-u o se net-ne tut rwuun, e ees u is u-bu u um otte. Na tomgon e dugu Kasariya u haan udu ri. 12 Se Yar-u u-Ru zu me, a um nom dorog-su okon nom-o da, um dor un. Or-ut ri

net-ne ine shishin e shu'u me m-ha u Jopa har u me bu-
 u Kaniriyus. **13** Se wa waru it uka wa hente wa-Tom u-
 Ru eeste u bu-u ro, wa-Tom u-Ru zu, 'Tom m-ha u Jopa
 na fagun Simon, wu na zuye Biturus. **14** Wa de haatun
 bo rem-su bo dote kwum-du u-ukur bo u net-tu bu-u
 ro ne beet.' **15** "Ba um heese nomu un us-rem, se Yar-
 u u-Ru heen u dom-u un, uka heten it ur-takun. **16** Se
 um bakus rem-su Wa-ko-uyan uka se zutte, 'Yohanna
 nong ut-yubusse m-bu, na de nomu no u Yar-u u-Ru.' **17**
 Ba shu'ute uzu Ru-u nongu un u-nya hon-hon uka wa
 yete in, da-u in ya'e ut-nip udu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi,
 tumsu um korge um hoos u-Ru dal!" **18** Da Yahuda-ne u a-
 doru Yeso ne hoge iya, e taag u nom-u e de ut-zu. Se e
 vom u-Ru, e o ut-zu, "Ko i za-yahuda-ne da Ru-u nongu e
 fun-yu yage-du ut-ba'as u kwum-du ur-fat ne." **19** Da-u
 na ho Istifanus, Yahuda-ne hu yadu a-doru Yeso ur-kob.
 Remu iya a-doru Yeso burug m-ha tokon bo-to. Eken do'e
 dak-u Finikiya u Sayifurus ne u bo-u Antakiya ne. E o
 waru rem-su u-Ru udu Yahuda-ne u wa-ur-e'. **20** Sedi
 eken a-dor-ne oro dugu Sayifurus u Sayirin-ne e do'e u
 Antakiya e nome i za-yahuda-ne da us-rem, e o waru un
 Rem-su m-Remer su Wa-ko-uyan Yeso. **21** Beb-du u-Ru o
 ur-kot u un ne har net-ne u-tat e yage ut-ba'as e byurun
 udu Wa-ko-uyan. **22** Rem-su nomu na nome u Antakiya
 teeg udu a-dor i o u Urusharima, ban-du a-doru Yeso tok
 Baraba m-ha u Antakiya. **23** Da-u wa haane se wa hyen
 nom-u Ru-u nome un, se wa nom ur-so. Se wa sur m-ya
 un shiriktin-mu jab uzu, un shu'ut u tek-u yadu jab udu
 Wa-ko-uyan u-me jab-us un. **24** Baraba net-u ur-ka wa,

tumsu Yar-u u-Ru o dor-tu wun, tumsu wa otte yadu jab. Ut-net u-tat e byurun udu Wa-ko-uyan. **25** Dugu kun se Baraba do'e u Tarsus u sa-u Shawuru. **26** Da-u wa bite wun u kun, se wa haatun wun u Antakiya. U-hak u-gan hon-hon, un o u a-doru Yeso ne, e o nomu net-ne u-tat ut-kose. U Antakiya o na heeste fag-du a-dor Kirista-ne. **27** U da-u o eken a-warru rem-su u-Ru haan u Antakiya dugu Urusharima. **28** Wagan u tek-u me un, na zu wa Agabus, wa yune ur-ees, wa nom us-rem u tek-u beb-du Yar-u u-Ru. Wa zu na ut-nom us-mer u-dak u-beet. (Na nong se hen u da-u Sisar Kawudikiya ooge ur-faruk.) **29** Se a-dor Yeso dorog u jab-u e uzu e tom-tu or-ut e ne i o Yahudiya ur-sege, kowan kub nom wa de ut-kere ut-ya. **30** Iya o hen e nomte, e yasu Baraba tom e Shawuru sege-ur e m-ha udu tu-shu a-doru Yeso u Urusharima.

12 U tek-u da-u o Here Agarifa Faruk heese yadu eken a a-doru Yeso ne ur-kob. **2** Here wa'ag karma-ne ho Yakubu huno-u Yohanna u-van. **3** Da-u wa hyane uzu Yahuda-ne hok zarru nom-u wa nome, se wa maas Biturus kowa. Tun-to nom-to ut-beet na nomug to u da-u Morog-du ur-Beredi du za m-Yis. **4** Da-u Here maase Biturus wa wu wun u me bu-u m-tok, wa wu karma-ne op u shishin e e' wun. Wa wa'ag jab uzu ana tase Morog-du za m-Yis, wa de kwupu wun us-rem tumsu wa wun ur-kob u-me ut-net. **5** Da-u Biturus o u me bu-u m-tok ban-du a-doru Yeso hu u nom-du us-toog udu u-Ru u remu wun. **6** U tek-u m-gyup kanda Here woot jab uzu a is-u gase wa de kwupu Biturus us-rem, Biturus o m-gag u ho-su kwam-ne us-yur tumsu wa o m-roog u tek-u me a-m-gag ne yur.

Net-tu o e'-du bu-u m-tok e oog u is bu-u m-tok ur-e'. 7
 Za rem wa-Tom u-Ru rwuun, zun-mu mok u-kur u-beet.
 Se wa-tom u-Ru tum Biturus u-kit wa zust wun. Wa zu
 wun, "Yune!" Se ho-su kwam kusmusse dugu kom-ut
 Biturus. 8 Wa-Tom u-Ru zu wun, "Wa togggo-u ro, ut-ka'at
 ne." Se wa wu, wa-Tom u-Ru zu wun, "Hobge borgo-u ro,
 bo doron me." 9 Se Biturus yune wa dor wun, wa nak uzu
 nom-u wa-Tom u-Ru o ut-nom nip-to da, wa kabug uzu
 bo-o wa otte. 10 Da-u un arke a-ur-e'-ne i ur-takun u i
 u-yurumse ne un te is-yu u-kwam yu cwa-du gas-u u-
 bo. Is-yu upus u hi-ur wa, se un ru, un teeg be-du fun-
 yu tuuste, se wa-tom u-Ru yage wun. 11 Da tase Biturus
 muun u tek-u dorog-us se wa zu, "U da-o um nak Ru-
 o tomne wa-tom-u wa, wa ukur me dugu kom-ut Here
 tumsu u nom-ut yo-to ne tu Yahuda-ne ogu zongte nomu
 me." 12 Da-u Biturus hyane iya, se wa hu u bu-u Meri ne
 ino-u Yohanna wu na zuye Markus. Kuna net-tu morogte
 e o us-toog. 13 Da-u wa koot is-u pyu u-bu, eken gwup-e,
 i o m-ank u bu-u o wuna zuye Roda, wa rwuun wa hyan
 wu o u-do. 14 Da-u wa nape uzu cwar-u Biturus ya, se wa
 nom ur-so sok. U remu ur-so wa haag u ups-u is da, se wa
 jarug m-som m-mu wa waru un uzu Biturus o ees u is
 u-bu. 15 Se e zu wun, "Bo o u-dak!" Sedi Roda hen wa
 re shu u waru un uzu Biturus wa, e hen e zu, "Yar-u ro
 o." 16 Biturus hu koot u-is. Da-u e upse, e hyen Biturus
 nom-u ho e murimmo sok. 17 Wa hen wa nomu un u-
 kom uzu un ho us-ram, u da-u o wa waru un uka Ru-u
 rwuttun wun u me bu-u m-tok. Tumsu wa zu, "Warun
 Yakubu u or-ut ri ne beet rem-us sin-se" Dugu kun wa

yune wa do'e u dekun be-de. 18 Da-u is gase, gwuz yune u tek-u me a-m-gag ne u remu nomu kume Biturus. 19 Da-u Here wa'e karma-ne goot wun e hyanug Biturus da. Se wa nomu un ur-shut uzu, “¿Remu u-yan o no yakte Biturus ruut?” E kerge zudu okon da. Se wa zu karma-ne, e kab karma-ne i nome ur-e' e do'e e horrusse e. Dugu kun se Here aruk m-ha Yahudiya tumsu wa nomon ut-ho cashi Kasariya. 20 U tek-u da-u o Here hog us-ryab u net-tu Taya u Sidon ne. Se un dug tokon net-to e haan udu Here. Un baag u kwung ur-beb dugu-du Biratus yu-shu i o m-ank u-me u-pada uzu wa waru Here uzu un o sa-u shu'ut-du m-yar u wane remu zu du ro de un wute jab-u kwum-du nom ut-re. 21 U tek-u ho-du un dage, Here Faruk wu cwu-tu ur-faruk, wa shu'ut u pora-du ur-faruk wa nomu ut-net us-rem. 22 Da-u ban-du ut-net hoge iya, se e yuns us-cwar un hu ut-zu, “Hogon sin-se, Cwar-yu okon ru-u o, yu net ya da.” 23 Za rem, kuna wa Tom u-Ru gupte wun, remu zu wa nongu u-Ru m-sek da, se zwatu hu re-du wun har wa murus. 24 Se rem-su u-Ru re u-shu m-cwa ko hene, Net-tu kabe Yeso hu swurun. 25 Da-u e tase pama-u e, se Baraba e Shawuru muun dugu Urusharima. E muun u Yohanna ne wu na zuye Markus.

13 U-me a-doru Yeso u i ooge u Antakiya u dak-u Siriya-ne a-warru rem-su u-Ru u a-ut-kose ne, wato: Baraba e Simiyon wu na zuye, “Net-u rim-o,” U Rushiyos dugu Sayirin, U Manayen wu yune ur-kot e Here Antipas Faruk, Tumsu u Shawuru. 2 Da-u e ooge nomu u-Ru ut-huuk, u-swaat ne, se Yar-u u-Ru zu, “Kungussun me Baraba e Shawuru remu pama-u um dagu un un nom.” 3 Da-u un

tase u-swaat us-toog ne, se un doru Baraba e Shawuru ut-
kom un wa-u un nu-u so-o, remu pama-u Ru-u ya e, un
zu e, e aruk. 4 Da Yar-u u-Ru tome Baraba e Shawuru, e
do'e u bo-u Sarukiya, dugu kun un to u-me u-hat m-ha
Sayifurus. 5 Da un teye bo-u Saramis, un wur rem-su u-
Ru u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne tu Yahuda-ne. Yohanna
e Markus o ur-kot u un ne, wa o segu un. 6 Da-u un tase
narru Sibirin u-beet m-ha da-u un tene bo-u Bafos. Kuna
un goton u wakun wa-u-gwat wa ne, wuna foge Wa'-u
Joshuwa. Wa-Yahuda wa, wu kose uzu wa-warru rem-
su u-Ru wa, se wu us-bi wa. 7 Wa o huub-u Wa-u-dak
Sarjiyus Burus, Burus net wa-m-nap ne sok. Se wa fog
Baraba e Shawuru remu zu wa ut-sa wa hog rem-su u-Ru.
8 Se Arimas wa-u Joshuwa wa-u-gwat wa, wa gugum
dorru rem-us un, wa ut-sa wa par Wa-u-dak a wa ya' jab
udu Yeso da. 9 Se Shawuru wu na zuye Burus, Yar-u u-Ru
dor-ut wa, se wa saku Arimas ur-is. 10 Wa zu, “Bo wa'-u
faruk-u nom us-te! Bo tonte nom-u so-o da, bo otte jab-u
rak-su ut-net, u jab-u yo-o ne. Yage bargussu nip-ut Wa-
ko-uyan us-bi 11 U da-o hen Ru-u de ya bo ur-kob, bo de
ut-shu'ut po. Bo de nom-du u-da, bo za hyan-du zun-mu
ur-ho da.” Za rem se wa po, uka wu o u-me u-cwum, se
wa hu pama ut-vubug remu wa kum-ut wu de shup-du
wa u-kom wa nak-du wa. 12 Da-u Wa-u-dak hyane nom-u
nome, se wa yu' jab wa o murimmu u kose-tu Wa-ko-
uyan Yeso. 13 Se Burus u huub-ut wa ne yune dugu Bafos
u me u-hat, e do'e u Ferga u dak-u Famfiriya. Yohanna
wu na zuye Markus wa som un, wa mu u Urusharima. 14
Un hen un re shu dugu Ferga, un do'e u bo-u Antakiya u

dak-u Bisidiya. U Ho-du ur-Hure Yahuda-ne un cwaag u Kur-u ut-Kose un shu'ut. **15** Da-u na tase m-karunte dugu kose-ut Mosa, u ran-tu a-warru rem-su u-Ru ne, se yu-shu bu-u ut-kose tom udu un uzu, “Or-ut it, a no otte nomu no de waru net-ut tun-to no swur-tu e shiriktin-mu jab, warun it.” **16** Se Burus yune ur-es, wa jakus kom-u us-cwa ro uka net-tu dote er-ru wun. Se wa zu, “No or-ut ri Isra-ne, u i za-Yahuda-ne da, i nome u-Ru ut-huuk, hoon us-ram. **17** Ru-u it Isra-ne nome ut-huuk, wa dak uso-tu uso-ut in e shu'ut net-ut wa, tumsu wa wa'ag e sur u-tat, da-u e ooge ur-yu u dak-u Masar. Da-u hak-su arke, Ru-u sekku un u beb-ur wa. Wa rwutun dugu dak-u o. **18** Wa kere gag-du jab-u un ne m-te us-hak ut-shik ut-yur u me ur-dog. **19** Da-u wa wa'e Isra-ne re ut-rem ut-ta'er m-gag i ooge ur-yu u dak-u Kan'ana, wa ye Isra-ne kwum-tu dak-u o. **20** Tunto nom-to ut-beet, na nong to u tek-u us-hak ut-kok ut-nas ut-shik ut-yur u op. “Da tase Ru-u wa'-u un a-kwup-du us-rem ne, har u haan u da-u wa-warru rem-su u-Ru Samaira. **21** U da-u o u kon u na ya' un faruk wu de shu'utu faruku un. Se Ru-u ye un Shawuru wa'-u Kish, net u ko-ur Banyami, wu nome ur-faruk us-hak ut-shik ut-yur. **22** Da-u Ru-u haste Shawuru, wa ye' un Dawuda wa shu'ut faruk-u un. Ru-u nong us-rem u Dawuda uzu, ‘Um byuk-ut Dawuda wa'-u Jesse, net wa wu ut-sa wa nom nom-u um ut-sa. Tumsu wa de nom-du nom-u um ut-sa u-beet.’ **23** “Dugu ko-ur net uno Ru-u hattun Isra-ne Wa-u-Ukur, Yeso, uka wa este us-rem. **24** Kanda haan-ur Yeso, Yohanna Wa-ut-yubusse m-bu wargu net-tu Isra-ne ut-beet e yage ut-ba'as tumsu e kon

u-Ru wu nome ur-ho, na nomu e ut-yubusse m-bu. 25 Da Yohanna ha taas nom-u wa ut-nom, se wa zu, ‘¿No o m-hyan me wa o Kiristi, wu Ru-u nomte estedu us-rem wa ut-tomon? Me wa da. Sedi Kiristi de haan za m-tumb. Um korge um ust gor-su ka'at-ut wa da.’ 26 “No or-ut ri, ko-ur Ibrahi, tumsu u i za-yahuda-ne da I nome u-Ru ut-huuk, udu in do'e Ru-u tomtun rem-su u-ukur u sin-se. 27 Remu zu i o shu'ut u Urusharima u i-yate ne beet e nak uzu wuna o Wa-u-Ukur da. Ko-uyan ho-du ur-hure de du Yahuda-ne, un karunte nom-tu Wa-warru rem-su u-Ru pane, un gwa'ag nu-du nom-u wa-warru rem-su u-Ru pane u mottu Yeso Kiristi da. Un nomug nomu shuuste rem-su a-warru rem-su u-Ru ne ware, remu ho-du Yeso du un nome. 28 Ko ba shu'ute uzu na byuk-ut wa ut-ba'as ne tu kore na ho wa da, sedi net-tu kon Biratus uzu na ho Yeso. 29 Un nongu Yeso nom-ut to ut-beet tu A-warru rem-su u-Ru ne pane m-tumb ne uzu net-to nomu wun. Un custun war-u ro dugu dom u-kan un cin u-me u-sag. 30 Sedi Ru-u yuns wun dugu marimari-ne. 31 Ut-ho u-tat u kose hi-ur ro udu i noke u wun ne m-ha dugu Gariri m-ha Urusharima. Un shu'ute uka i hyane tumsu e o war-ru rem-us ro udu ut-net u da-o. 32 “It o waru no Rem-su m-Remer, nom-u Ru-u este us-rem udu uso-tu uso-ut in, 33 tumsu Ru-u shuuste to u remu in yaag-u un, remu yunsu Yeso, uka otte m-pam u okon sep-o u-me Ran-u Sep-u ut-Vam: “Bo o wa'-u ri, um o uso-u ro u ya-o.’ 34 Ru-u yunste Yeso dugu marimari-ne, se koske uzu hen Yeso za m-mar ko ut-zum da. Ru-u nong nomu wa zu wa ut-nom da-u wa yunse Yeso dugu marimari-ne. Da-u Ru-u zuye,

‘Um de hen u segu no net-ut ri uka um nom-tu Dawuda
 estedu us-rem u nomu um de ut-nom.’ 35 U-me Ran-u
 Sep-tu ut-vam, okon Sep-u ut-vam o zuug, ‘Bo za ut-yage
 u Wa-u-hen u ro u zum da.’ 36 “Da-u Dawuda ooge ur-fat,
 wa nomog nom-u Ru-u wa’e wa ut-nom. Se wa mur, net-
 tu jwak wa, uka e nomte uso-tu uso-ut wa, tumsu war-u
 ro zumus. Sin-se koske uzu Dawuda rem-su hi-ur wa se
 wa otte u-me Sep-u ut-vam uno da. 37 Sedi Yeso wu Ru-u
 yunse dugu m-mar wa zumug u-me u-sag da. 38 “Remu
 iya or-ut ri, um ut-sa no nap uzu u-me Yeso inya o it
 nom-tu no donse-du yage-du ut-ba’as. 39 Um o hen u
 waru no, u-me Yeso, net beet wu ya’ jab udu wun, wa ut-
 kwum u-ukur dugu ut-ba’as, ukur u wa kume u tek-u me
 bor-tu Mosa pane da. 40 Gwatun hi-ut no sok tas nomu
 Ru-u ware u-me ran-tu a-warru rem-su u-Ru u kum no
 da, uzu, 41 “Hogon no a u-shiga ne! No nom murimmo,
 no mar. Um de nom-du okon u tek-u ho-ut no, u no zatte
 yadu jab da, Ko wakun wargu no.” 42 Burus e Baraba o
 m-rwu u-me Kur-u ut-Kose se net-tu kon un, un sur m-
 nom us-rem. Un zu Burus ne u nom rem-us se u Ho-du
 ur-Hure du oone. 43 Da-u net-tu burge dugu Kur-u ut-
 Kose, Yahuda-ne u ut-net ne u-tat u i barme e dor fun-u
 Yahuda-ne, e dor Burus e Baraba. E hen e ye’ un shiriktin-
 mu jab. Burus bakustun un, un nom ur-yu u nap-mu nya-
 u u-Ru. 44 Da-u Ho-du ur-Hure byur-ne, uka net-tu bo-u
 o ut-beet e karugte u remu e hog-ut rem-su Wa-ko-uyan.
 45 Da-u eken Yahuda-ne hyane morog-du ut-net nong u-
 tat, e hu ur-shub, e hu se-mu nomu Burus ware, tumsu e
 hu pepru wun. 46 Burus e Baraba nom us-rem za u-gyer.

E zu, “Nō Yahuda-ne, kamug it heese nomu nō Yahuda-ne but-tu rem-su u-Ru ur-takun. Ba shu'ute nō gugumte se, tumsu nō koske uzu nō kamug kwum-du fat-du za ur-ma da, remu iya hen it de ut-ha udu i za-yahuda-ne da. (aiōnios g166) 47 Remu zu, Wa-ko-uyan baag u wargu it uzu, “‘Um wa'ag bō shu'ut m-zun udu i za-yahuda-ne da, Remu bō hattun tom uzu Ru-u de nomu it u-ukur kohene u-me u-dak.’” 48 Da-u i za-yahuda-ne da hoge rem-us se, e hu ur-so sok. E vom Wa-ko-uyan Yeso remu rem-us wa. I za-yahuda-ne da i Ru-u dage remu kwum-du fat-du za ur-ma'e yu' jab. (aiōnios g166) 49 Rem-us Wa-ko-uyan re shu ur-cwa kohene u dak-u o u-beet. 50 Sedi tokon tu-shu tu Yahuda-ne zungusse tokon neta to tu na o m-hog u e ne u-me u-bo u tokon neta-to ne i za-yahuda-ne da, i nome u-Ru ut-huuk. I za-yahuda-ne da e heese yadu Burus u Baraba ne ur-kob. Remu iya, e buz un dugu bo-u e. 51 Da-u a-Tomu Yeso o mottu ur-aruk, e pamtusse huug-mu naas e remu u shu'ute us-nap udu tu-shu Yahuda-ne uzu Ru-u gugumte un tumsu wa de yadu un ur-kob. E aruk u bo-u Ikoniya. 52 A-doru Yeso i o u bo-u Antakiya e hu ur-so, tumsu Yar-u u-Ru dor-ut e.

14 U Ikoniya Burus e Baraba cwaag uka e vette u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne uka e vette. E warug rem-su u-Ru u beb-du Yar-u u-Ru, ut-net u-tat Yahuda-ne u i za-Yahuda-ne da e yu' jab. 2 Sedi eken Yahuda-ne gugumte yadu jab. E hu yadu i za-Yahuda-ne da us-rem. M-vaste eken i za-Yahuda-ne da hu hog-du ryab-su a-doru Yeso i o ukun. 3 Ko ba shu'ute iya Burus e Baraba tumbte ukun sok, e warru rem-su u-Ru jab gan u beb-du Wa-ko-uyan.

Wa-ko-uyan Yeso yaag un ur-beb du nom-du nom-tu m-
 shin, us-nap ne ut-kose uzu but-ut un nip-to. 4 Net-tu
 bo-u o mot u-so u-yur, eken o dorru Yahuda-ne, tumsu
 eken o dorru a-Tomu Yeso. 5 Se i za-yahuda-ne da u tu-
 shu Yahuda-ne, e zongte e ya' a-Tom ur-kob, tumsu e
 bong e ut-ta'ar. 6 Da-u a-tomu Yeso ne hoge iya, e som
 m-ha u bo-tu Risitira u Darbe ne u ta'as-tu gur-u o u-
 me dak-u Rikoniya. 7 Kuna un rete shu u warru Rem-
 su m-Remer. 8 U Risitira yakun campa-ya oro ryam, wa
 tamug nom-du m-ha da dugu da-u na matu wa. 9 Wa o
 erru nomu Burus o ut-war. Se Burus saku wun ur-is. Da-u
 Burus hyane netu wa otte yadu jab-u kore na hastu wa
 us-gom, 10 se wa yuns u-cwar ur-beb ne. Wa zu, "Yune
 bo ees u na-us ro!" Da-u campa-u ya hoge iya, se wa tu
 mak wa yune wa heese m-ha. 11 Da-u morog-du ut-net
 hyane nomu Burus nome, se e jakus us-cwar u rem-ur
 Rikoniya-ne. U-da u-gan e zu, "Ut-nip, ru-tu hagun udu
 in u wartu ut-net!" 12 Se e ye Baraba ur-dim Zeyus, Burus
 hen e zu wa Hames, remu zu wuna ooge wa hi-du us-rem.
 13 Se Wa-us-toog u m-giru Zeyus, wu kur-u m-giru wa o
 u-do u-bo, wa hatun na u ut-pyakut ne u is u-bo. Wa-us-
 toogu m-gir u net-ut wane e ut-sa e nomu Burus ne e
 Barabas toog. 14 Da-u a-tomu Yeso Baraba e Burus hoge
 iya, se e keem toggo-us e remu namu jab. Un to u me
 ban-du ut-net m-som ut-jar un o ut-zu, 15 "ZRemu u-yan
 o no otte ut-nom inya? It net-to uka no. It hattun no
 Rem-su m-Remer, u remu zu no yakte nom-tu m-zan, no
 byurun udu u-Ru wu ur-fat, wu nome u-dak u dom u-ru
 ne, m-sa u ko-uyan u nom-tu o me ut-beet. 16 U da-u

dim, Ru-u yakke i za-yahuda-ne da e nom ut-huuk udu ru-tu e o ut-cwan. 17 Ko ba shu'ute iya u tamug yage hi-ur wa za us-nap da. Wuna yu'e na m-bu mu u-yu tumsu wa wu nom-tu na kawe to rogom. Wa shukus na u nom ut-re, tumsu wa ye na jab-u pus-o.” 18 Ko ba un nome rem-us se, Burus ne e Barabas kerge hosu net-ut to nom-du toog u remu un da. 19 Sedi eken Yahuda-ne haan dugu Antakiya u Ikoniya ne e pur ban-du ut-net, e bong Burus ut-ta'ar. E nuk wun m-ha u u-do u-bo, e rest wun uzu wa marug. 20 Da-u a-doru Yeso kate wun, se wa yune wa to u me u-bo. Da is gase wa do'e u Darbe e Baraba. 21 Da Burus e Baraba ware Rem-su m-Remer u Darbe, e kum a-doru Yeso u-tat. Tumsu e mugun u Risitira, u Ikoniya ne, u Antakiya u dak-u Bisidiya ne. 22 E o swuru a-dor Yeso shiriktin-mu jab, e o yadu un us-rem uzu e re shu u yadu jab. E zu, “Se it swaag ur-kob sok kanda it to-ut u Faruk-du u-Ru.” 23 Burus e Baraba dug ut-nengen dugu ko-u-he a-doru Yeso ne beet. E nom us-toog u-swaat ne, e yage un u kom-tu u-Ru wu e ya jab udu wa. 24 E dorog dak-u Bisidiya m-ha u dak-u Famfiriya. 25 E warug rem-su u-Ru u bo-u Ferga, tumsu e do'e u bo-u Atariya. 26 Dugu kun un to u-me u-hat un mu u bo-u Antakiya u gur-u Siriya. Kuna a-dor Yeso ne tomte Burus e Barabas e do'e u tokon be-to e nom ut-but. Antakiya be-de du a-dor-ne konte u-Ru wa segu Burus e Barabas u pama-u e tase u da-o. 27 Da-u un teene, un kargusse a-doru Yeso ne. Un ware un nomu Ru-u ya un beb-du ut-nom, tumsu e waru un uka Ru-u seg-tu net-tu za-Yahuda-ne da uka e yute jab udu Yeso. 28 Un tumbte ukun ur-kot u a-dor-ne.

15 Tokon net-to haan u Antakiya dugu gur-u Yahudiya, e o nomu a-dor ut-kose uzu, “Ana nomu no ur-pes uka bor-ut Mosa zutte da, no za kwum-du u-ukur da.” **2** Nom-ut to haatun mot-du ut-hi udu Burus ne e Baraba e nom inan u un ne. Dugu kun un tok Burus e Baraba u eken a a-doru Yeso ne, e do'e u Urusharima udu a-Tomu Yeso ne u tokon nengen-to ne, remu e nom-ut rem-us se. **3** Da-u a-doru Yeso i Antakiya yase Burus u Barabas u tokon net-to ne tokon nom-to tu ha-m e, e aruk, e dor dak-u Finikiya u Samariya-ne. Da-u e ese u tokon be-to u dak-u o, e wur uzu i za-yahuda-ne da u-tat e yaag jab. Remu iya hen, a-dor beet i o u be-ut to nomog ur-so sok. **4** Da-u e teye Urusharima, a-doru Yeso u a-Tomu Yeso ne, u ut-nengen ne, morog-du a-dor gu un. Burus e Baraba waru un nom-tu Ru-u nome u un. **5** Sedi eken a-dor-ne i o tek-u ban-du Farisa-ne, e yune ur-ees e zu, “Ka ut-nom zarra se na nomgu a-dor i za-yahuda-ne da ur-pes tumsu na wa' e dor nomu wa-warru rem-su u-Ru Mosa ware u-me bor-ut wa.” **6** A-Tomu Yeso ne u ut-nengen ne, e morog remu e nom-ut rem-us se. **7** Da-u na tase inan sok, se Biturus yune ur-ees wa zu un, “Or-ut ri, no nak m-tumb ne uzu Ru-u dak me u tek-u me no, uzu dugu-du ri de i za-yahuda-ne hogte Rem-su m-Remer, tumsu e yu'ut jab. **8** U-Ru wu nape jab-u kowan, wa koske uzu wa kabug un u wa ye'et un Yar-u u-Ru, uka wa yete in. **9** Tumsu wa koske m-kuuk u-me in u un ne da, remu zu wa jatusse jab-us un remu yadu jab-us un. **10** U da-o remu yan-o no otte reg-du u-Ru u no otte saku a-doru Yeso ut-cwu, bor-tu in u i mate uso-tu uso-ut in kere ut-kab da? **11**

Sedi in yaag jab uzu remu nya-u Wa-ko-uyan Yeso de in kumte u-ukur, uka in kumte.” 12 Se morog-du ut-net ho us-ram, e hu erru Burus e Baraba da-u e ooge warru nom-tu m-shin tu Ru-u nome u tek-u me i za-yahuda-ne de. 13 Da-u un tase us-rem, Yakubu shus wa zu, “Or-ut ri, hogon me. 14 Simiyon heese warru ka Ru-u heste kosu cwan-ut wa udu i za-yahuda-ne da, u wa kubte tokon net-to e shu'ut net-ut wa. 15 Byurnur i za-yahuda-ne da, nong hon-hon u nomu a-warru rem-su u-Ru ne ware. Uka na punte uzu, 16 “Da tase um de ut-muun um ma bu-u Dawuda u hemusse. Ko ba o hemusse me ut-swur m-ma o, tumsu um yunus o. 17 Iya o hen net-tu kuse dote sa-u Yawe, I za-yahuda-ne da i um dage i hi-du war ri. Iya o Yawe zutte,’ 18 Um yaag net-ut ri nap-mu nom-ut tun-to m-tumb ne. (aiōn g165) 19 “U hyan-m ri zatte ur-zwar na ekse a-za Yahuda-ne i o byurun udu u-Ru da. 20 Sedi yage in panu u-ran m-ha udu un taas un re nom ut-re u sake ru-tu za ur-fat da. Tumsu a un nom m-o da, a un tu okon bisa-o u na myugre ur-gekus da. Tumsu taas un tu ko un swa hyu-mu ut-bisa da. 21 In ut-kere ut-zu iya remu da-u ar-ke, net-tu oog u nom-du donse-du bor-u Mosa u-me kohene bo-o, tumsu koduhe ho-du ur-hure de un karunte o u-me Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne.” 22 Se a-Tom Yeso, ut-nengen ne, u a-doru Yeso ne beet u Urusharima, e hyen nong ur-zwar. Un dag eken u tek-u me un, e tom un m-ha u Antakiya u Burus ne e Baraba, se un dug Yahudas, (wu na zuye Barsaba) u Sira, e o tu-shu tu a-doru Yeso ne u Urusharima. 23 Na yasu un u-ran u zuye: Dugu-du or-ut no, a-Tomu Yeso u nengen-tu a-dor,

m-ha ɔdu a-dor i o takun-ur i za-yahuda-ne da, u bo-u
 Antakiya u dak-tu Suriya-ne u Kirikiya ne. It o us-vuk. **24**
 It hok uzu, eken u tek-u me it naaste jab-us no, u rem-us
 un ne. Un yuns jab-us no uzu, sedi na nongu no ur-pes
 no dor bor-u Mosa, it tomog un da hen. **25** Da-u it morge,
 it hyen nong ur-zwar it tomon eken ɔdu no, ur-kot u
 Baraba e Burus ne, **26** I zonge m-mar, remu e nom-tu Wa-
 ko-uyan Yeso Kiristi us-pama. **27** Remu iya o it tomton
 Yahudas u Sira. E de waru no nom-ut tun-to m-sha m-
 gan u nom-tu it pane ne. **28** Yar-u u-Ru u it ne, it hyanug
 nong ur-zwar it ekse no dorru bor-to tu Yahuda-ne beet
 da. Sedi it ut-sa no dor tun-to bor-to u war-to: **29** Sedi a
 no re nom ut-re u sake m-gir da, u tudu m-ap m-hyu ne,
 u tudu bisa-tu na myugre ur-gekus ne, tumsu m-o ne. A
 no some dugu nom-ut to, no de nom-du nom-u kame
 iya. Se wa'aste. **30** Na tom un m-ha Antakiya, da-u un
 kargusse morog-du a-dor u yasun u-ran. **31** Da-u net-tu
 karunte ran-u o, e nom ur-so sok, remu shiriktin-mu jab
 mu e kume. **32** Yahudas e Sira hen, un a-warru rem-su u-
 Ru ne e, un nak u-da u nomu ut-net ut-kose tumsu u
 swuru un beb-du jab ne. **33** Da-u un nome ut-ho cashi
 ukun, se a-dor-ne zu Yahudas e Sira aruk e muun ɔdu i
 tome un u Urusharima m-yar. **35** Burus e Baraba shu'ut u
 Antakiya, u tokon net-to ne. E ooge ut-kose u waru net-
 ne rem-su Wa-ko-uyan ukun. **36** Dekun ho-de Burus zu
 Baraba, “Haane yu-u do'e ut-bo ut-beet tu yo otte m-nom
 ut-but tu rem-su Wa-ko-uyan da-u dim, yu-u hyan uka a-
 dor-ne rete shu yadu jab ɔdu Yeso.” **37** Baraba cwang wa
 nok u Yohanna ne wuna foge Markus wa dor un. **38** Sedi

Burus hyen kamug un nok u Markus ne da, remu zu da-u dim wa yakku un u dak-u Famfiriya, wa gugumte re-du shu u-pama u un ne. **39** Rem-us se shu'ut un inan, se un mot. Un mot, Baraba kub Markus un to u-hat m-ha u Sayifurus. **40** Burus hen wa dug Sira. A-doru Yeso kon Wa-ko-uyan wa nomu Burus e Sira ur-sege tumsu wa kosu un nya-u wa. Se un aruk. **41** Un dor dak-tu Suriya u Kirikiya ne, un o cwaag u be-ut to remu e seg-tu a-doru Yeso ne uka e dote yadu jab-us ur-beb ne udu Wa-ko-uyan Yeso.

16 Se Burus hu u bo-tu Darbe u Risitira ne. Wakun wa-doru Yeso oro ukun wu na zuye Timoti. Ino-u wa, wa-Yahuda wa. Uso-u ro o net-u Girik. **2** A-dor-ne beet i bo-tu Risitira u Ikoniya ne warug nom-ut so-to u Timoti. **3** Burus cwanug Timoti u shu'u wa remu ya o wa kubte wa da-u wa do'e tokon be-to, se wa nomu Timoti ur-pes. Wa nong iya remu zu Yahuda-ne beet i o ukun u be-ut to e kabu Timoti, e nak uzu uso-u ro netu Yahuda wa da, wa eeste u wakun u nomu wa'-u wa ur-pes da. **4** Se Timoti aruk e Burus u Sira ne. E do'e tokon bo-to u-tat, e o waru a-dor-ne u i za-yahuda-ne da u e dor rem-su a-Tomu Yeso u ut-nengen ne tu Urusharima cine u e dor se. **5** Ru-u ogu segu a-doru Yeso ne i o u-me ut-bo uka e dote yadu jab ur-beb ne udu Wa-ko-uyan Yeso, tumsu ko mune net-tu sur u-tat. **6** Burus u huub-tu m-ha wa ne to u Gas-u dak-tu Firijiya u Garatiya-ne, remu zu Yar-u u-Ru hooste un warru rem-su u-Ru u dak-u Asiya. **7** Da-u un tene ma-du dak-u Misiya, e nom uka e cwa u dak-u Bitiniya, se Yar-u Yeso hoos un. **8** Se e dor gas-u dak-u

Misiya, e irig m-ha u bō-u Toruwa. 9 M-gyup Burus nom u-hyan, wa hyen wakun u dak-u Makidoniya u ees. Wa ogu kon-du wun uzu, “Haane u Makidoniya bō segū it!”

10 Da-u Burus nome u-hyan, za rem it yune it pus m-ha u Makidoniya, remu it kwung m-nap uzu Ru-u o fagu it, it war Rem-su m-Remer. 11 It nok u me u-hat dugu dak-u Toruwa m-ha u Samutakiya, tumsu ur-is gas it te bō-u Niyaporis. 12 Tumsu dugu kun it aruk m-ha u bō-u Firibi u o u-me faruk-du dak-u Roma, tumsu o oye bō-u yat-o u kwun-u dak-u Makidoniya. It nomog ut-ho ukun cashi. 13 U Ho-du ur-Hure it ru u is u-bō, it dō'e u kit u-gi be-du it oog m-hyan it ut-kwum be-du us-toog du Yahuda-ne. Se it shu'ut it nom us-rem u neta-ne i haane ukun. 14 Yakun neta ya oro na zu wa Ridiya, wu nomu u-Ru ut-huuk, wa ogu hog-du it. Wa net-u bō-u Tayatira wa, wa bub kus-tu randi-m jaz-mo mu shik u-tát. Wa-ko-uyan upuste jab-u rò wa wu jab-u erru nomu Burus ooge ut-war. 15 Da-u na nomu wun ut-yubusse m-bu ur-kot u net-tu bu-u rò ne, se wa kon uzu, “A nō eese uzu me ma-tu wa yadu jab wa udu Wa-ko-uyan, haanun nō cust u bu-u ri.” Wa pur it, it ees. 16 Dekun ho-de it ogu ha-mu be-du us-toog, se it goone u eken gwup-e ne tok wu nome u-gwat u beb-du nom us-te. I u o u kom-ut e o kwum-du shik u-tát remu gwat-u o u wa nome. 17 Se gwup-i e hu Burus ne, wa o ut-jar wa o ut-zu, “Net-ut tun-to tok u-Ru e wu m-sek, wu zege ko-uyan ru-o, e o warru fun-yu kwum-du u-ukur!” 18 Wa haag ut-nom iya ut-ho u-tát. Se Burus hog us-ryab sok, wa zu nom-yu us-te, “U tek-u shin-mu o dim-ur Yeso Kiristi, yagu wun!” Za rem nom-yu us-te

yagu wa'-u-gwup. **19** Da-u net-tu u o kom-ut e hyane fun-yu e kumte shik zwapke, se e maas Burus u Sira ne. E nuk un m-ha u-me ban-du ut-net m-te be-du a-kwup-du us-rem. **20** Da-u e hutu un udu a-kwup-du us-rem ne, e zu, “Net-ut tun-to Yahuda-ne e, e o yun-su jab-su ut-net u-me u-bo. **21** E o iis-u ut-net ur-ma'e nomu in nomtun da, remu zu in Roma-ne e.” **22** Se net-tu kugun u-da u-gan u haan udu Burus ne e Sira, a-kwup-du us-rem ne zu net-tu kemusse Burus e Sira ut-kus, na vu' e. **23** Da-u na vu' e sok, a-kwup-du us-rem ne wu un u me kur-u m-tok. A-kwup-du us-rem zu wa e'-du bu-u m-tok wa e' un sok. **24** Wa e'-du bu-u m-tok hen wa kub rem-us se, wa wu un u men-tu me kur-u m-tok wa gug naas un u king u-te. **25** U tek-u m-gyup, Burus u Sira e oog us-toog u sep-tu vam-tu u-Ru ne. Net-tu u-me bu-u m-tok o hog-du un. **26** Za rem dak-u rumus ur-beb ne, har kan-tu bu-u m-tok to rumus. Za rem is-tu u-pus, i ooge m-gag u-me bu-u m-tok ust. **27** Da-u wa e'-du bu-u m-tok yune dugu m-roog, wa hyen ut-is ur-huk, wa cung uzu net-tu o tage u bu-u m-tok somog. Se wa nakun u-van wa ho-ut hi-ur wa, wa nak uzu tu-shu u keru ho-du wun a net-ut to some. **28** Burus yuns u-cwar wa zu, “A-bo honsu hi-ur ro da! It o ane beet!” **29** Se wa e'-du bu-u m-tok zu na hatun us-hitirra, se wa to m-som wa he u kenu Burus e Sira. **30** Wa rwutun un u-do, wa zu, “I-yate, zyan-o um de ut-nom um kum-ut u-ukur?” **31** E zu wun, “Ya jab udu Wa-ko-uyan Yeso, bo u a bu-u ro ne u-beet, no ut-kwum u-ukur.” **32** Dugu kun un waru wun rem-su Wa-ko-uyan, wun u net-tu to bu-u ro ne beet. **33** U tek-u da-u o m-gyup, wa rwutun un, wa

jasu un nat-ut un, za rem na nomu wun ut-yubusse m-bu, wun u a bu-u ro ne beet. **34** Dugu kun wa cwan u unne u me bu-u ro, wa hatun nom ut-re. Wun u a bu-u ro un shi ur-so ne sok, remu zu un beet kowan yaag jab udu u-Ru. **35** Da-u is gase, a-kwup-du us-rem tomon A-us-kom ne uzu, “Reste net-ut to.” **36** Se wa e'-du bu-u m-tok hatun Burus ne tom uzu, “Wa kwup-du us-rem tomgon uzu um rest no. Remu iya rwunun no yur no, ha m-ha. No te m-yar.” **37** Sedi Burus zu un, “U tek-u ut-net o na nom-tu it us-ryap, za na kwupu it us-rem, ko ba it o Roma-ne. Tumsu na gun it u bu-u m-tok, zun ut-sa un rest it m-yasa? Za ut-nome da, un haan un ruut it u hi-du war un.” **38** A-us-kom do'e e waru a-kwup-du rem-us se. Da-u e hoge uzu Burus e Sira net-tu Roma to, nom-u o yaag a-kwup-du us-rem ne hog u-gyer. **39** Dugu kun a-kwup-du us-rem ne haan e kon Burus e Sira e nomu un ur-ho. Dugu kun un rwutun un, se un kon Burus e Sira e yagu bo-u o. **40** Da-u Burus ne ruye dugu bu-u m-tok, se e do'e udu Ridiya. Da-u e hyane a-dor-ne, e swuru e shiriktin-mu jab, e aruk.

17 Burus e Sira dorog u-me bo-tu Ampiporis u Aporiniya ne, e muun u bo-u Tasaronika, u be-du Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne otte. **2** U ho-du ur-hure, Burus cwaag u Kur-u ut-Kose uka wa vette, ut-ho ut-tut tu Ho-du ur-Hure tu wa nome ukun wa oog ur-orop u un ne u nom-tu na pane u-me Rem-su u-Ru. **3** Wa ogu warru rem-su u-Ru, tumsu wa kose un uzu Kiristi de swa-u ur-kob tumsu wa yune dugu marimari. Burus zu, “Yeso wu um o waru no, wa o Kiristi.” **4** Ban-du Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da i

nōmē u-Rū ūt-huuk tūmsū ū tōkōn nēta-tō nē tū na nape
 kōhēne, ē kūb rem-ūs sē, ē samē ūr-hi ū Burus ū Sira
 nē. **5** Sēdi ēkēn Yahuda-nē hū ūr-shūb, ē kargusse a-kōb-
 dū m-ē' nē u-tūrrū, ē mōrog ē yūns gwūz ū-mē u-bō. E
 arūk m-sōm m-cwa ū bu-u Jason, ū sa-u Burus ē Sira, ū
 remū ē hatūn ē ūdū mōrog-dū ūt-nēt. **6** Sēdi ba ūn hyane
 ūn da, ūn nakūn Jason ū ēkēn a-dor-nē m-ha ūdū tū-
 yat-tō tū u-dak. E hū ūt-jar ūzū, “Tunto nēt-tō ē hatūn
 yūnus-dū ūs-jab kōhēne ū mē u-dak, ē ya ē teegūn ū ane.
7 Jason cūstē ūn hen ū-mē bu-u wa. E beēt ē o pas-dū
 bōr-ūt Kaisar Farūk ūzū wakūn farūk wa oro na zū wa
 Yeso.” **8** Da-ū nēt-tū hoge iya ū tū-yat-tō tū u-dak nē,
 jab-ūs ē yūnē. **9** Ūn gugūm res-tū Jason ū ēkēn a-dor-
 ne, sē da-ū a-dorū Yeso tope ūn shik. **10** Ū tēk-ū gyūp-m
 mō a-dor tōmog Burus ē Sira ē nōk ū Biriya. Da-ū ē teye
 kūn, ē dō'e ū Kur-ū ūt-Kōsē ū Yahuda-nē. **11** Yahuda-nē
 i o dūgu Biriya, ē zēk nēt-tū Tasaronika-nē ū jab-ū sō-
 o, remū zū ē kabūg rem-ūs sē ūt-kom ūt-yūr. Tūmsū ko
 mūnē ūn o is nōm-ū na panē ū rem-sū u-Rū, ū remū ē
 hyen-ūt nōm-ū Burus ware kō nīp-tō rē. **12** Yahuda-nē u-
 tāt ē yaag jab ūdū Yeso, ū tōkōn nēta tō nē tū napi napi
 tū Girik tūmsū ū campa-nē tū Girik u-tāt yaag jab kō ē. **13**
 Da-ū Yahuda-nē i Tasaronika nape ūzū Burus o warrū
 rem-sū u-Rū ū Biriya, ē hū ūkūn ū tōk-dū ūt-nēt tūmsū ū
 yūn-sū jab-sū ūt-nēt nē. **14** Za rem a-dor tok Burus m-
 ha ū dapūs m-sa, sēdi Sira ū Timoti ē ees ū Biriya. **15** I
 nōmē Burus ūr-shū'e, ē huūt wūn ū bō-ū Atina. Da-ū ē o
 mūūn Burus tōmōn nēt-tū o ūr-kot ū wane wa zū ūn,
 “Warūn Sira ē Timoti ūzū ē nōmōn m-hor ē bit mē ū ane

u Atina.” Se net-ut to yage bo-u Atina m-mu Biriya. **16**
 Da-u Burus ooge estu Sira e Timoti u bo-u Atina, jab-u rò
 naag sok uka wa hyente bo-u o shuug u nom-tu m-gir sok
 tu net-tu nome ut-huuk. **17** Wa to u-me Kur-u ut-Kose wa
 nom ut-orop u Yahuda-ne u i za Yahuda-ne da, i nome u-
 Ru ut-huuk. Tumsu un to u-me u-turru ko mune, u tokon
 net-to ne ukun i haane wa nomu un us-rem. **18** Burus
 kwumug tokon net-to i tone nom-du rem-su nom-tu net-
 tu dote ya-du jab. Net-tu fog net-ut to Ipikuriya-ne u
 Sitokiya-ne. Eken zu, “¿Yan-o wa u-sorom unwa ut-sa ut-
 zu?” Eken zu, “U o uka net-tu warru nom-tu tokon ru-to
 tu za tu ane da.” E zuug iya remu zu Burus haagun wa o
 warru Rem-su m-Remer su Yeso u yune-ur wa ne. **19** Se e
 kub Burus e huut wun udu tu-shu tu u-bo, u be-du na
 foge Arasa. Kuna e zutte wun, “Waru it ka kose-ut po-to
 tun-to otte tu bo nomu it. **20** It tamug hog-du go-du sin-
 se rem-se da, it ut-sa it nap ko re se otte.” **21** (Atina-ne
 beet u tokon ham-ut to ne i ooge ur-shu'ut u Atina e
 shu'ut ukun e naasu u-da za nom-du okon sedi remu e
 hog-ut rem-su nom-ut po-to to, tumsu e nom-tu us-rem.)
22 Burus yune ur-ees u-shu tu-shu u-bo, wa zu, “No net-
 tu Atina, um hyang uzu no zek u cwan-tu dorru ut-ru
 u-tat. **23** Da-u um o narru u-bo, um got ur-zwar ne um
 hyen nom-tu no nome ut-huuk. Tumsu um hyen dekun
 sak-de um hyen na nong seken pan-se uzu, ‘Udu Ru-u na
 nape da.’ Yagun um waru no kowana Ru-u no o nome ut-
 huuk u no nape da. **24** “Ru-u nome u-dak u ko-uyan u o
 u-me u-dak, wuna o Ru-u u-dom u-dak ne. Ba shu'ute uzu
 wuna o ur-faruk du nom-tu ur-fat tu dom u-Ru u-dak

ne, wa shu'ute u bu-u net maye ut-kom da. 25 Tumsu wa za u sa-u ur-sege udu ut-net da, wa za sa-u okon da, remu zu wuna ya'e kowan ur-fat u us-vu'e ne, u ko-uyan ne u net dote ur-yu. 26 Dugu ur-takun, Ru-u nong net gan, dugu-du net gan de wa nomte go-du ut-net ut-go ut-go i o ur-yu u-me u-dak. Tumsu wa dug uka rem-tu ut-net dote ur-yu tumsu u da-u e ut-nom ne u be-ut to. 27 Ru-u nong inya remu net-tu su-ut wa, uka otte, jiya unu kwumu wa, ko ba shu'ute iya, wa za m-ra u in ne da. 28 Remu zu, du wun de in otte ur-yu, in o us-rumus tumsu in shu'ute ut-net, uka eken a ut-sep ne zutte uzu, 'In yaag-u ro e.' 29 "Ko ba shu'ute uzu in yaag u-Ru e, kumge in gwat uzu Ru-u o uka sha-mu zinariya ko azurfa ko ut-ta'ar da. Nom-tu net-tu kere u jab-us e, tumsu u kom-ut e, sedi to zatte ur-fat da. 30 U da-u net-tu nape nom-u Ru-u ut-sa e nom da, wa haag u yadu un ur-kob za naas u-da remu nomu e nome da. Sedi u da-o Ru-u zuug u kowan u byurun kohene wa byurun dugu kim-us yo-se e 31 Remu zu wa wa'ag ho-du wa de mun, wa nomu net-ne beet kwup-du us-rem. Wa dak wakun wu de nomu in kwup-du us-rem, tumsu netu wa nom-du kwup-du us-rem su ut-nip wa. Ru-u koske net-ne beet uzu wa dak netu wa, wa nomu kowan kwup-du us-rem, Ru-u este uzu wa ut-nom inya remu yunsu wayan dugu marimari-ne." 32 Da-u e hoge Burus nong mottu yune-du marimari-ne, eken nomu wun u-shiga. Sedi eken zu, "It ut-sa it sur m-hog nomu bo de ut-war u mottu rem-us se." 33 Da-u e zuye iya, kuna Burus arukte wa yagte morog-du ut-net. 34 Eken dor Burus e yu' jab. U tek-u un wakun oro wu na

zuyē Diyonyus wakun u tekū i-yatē i Arasa, u yakun neta ya wuna zuyē Damaris tumsu u eken ne.

18 Da tase Burus yage bō-u Atina wa hu u bō-u Korintiya. **2** Kuna wa bitte wakun wuna zuyē Akira, net-u dak-u Pontus. Akira tumbte ur-haan dugu dak-u Itariya, e neta wa Biskira, remu zu Kawudikiya uka Kaisar, Faruk-u Roma wa nong ur-donse uzu netu dak-u Yahuda u-beet wa yage bō-u Roma. Burus do'e wa hyan un. **3** Net-ne yuru e, te-u ut-rimpa e nome e kum-ut shik. Te-u ut-rimpa Burus nome kowa, se wa shu'ut udu un e nom m-ank ur-kot. **4** Ko-uyan Ho-du ur-Hure de, Burus to u-me Kur-u ut-Kose wa nom ur-orop u Yahuda-ne u i za-Yahuda-ne da. Tumsu wa sur m-warū un uzu Yeso wa o Kiristi. **5** Da-u Sira e Timoti haane dugu Makidoniya, Burus muut jab-u but-tu rem-su u-Ru, wa o waru Yahuda-ne uzu Yeso wa o Kiristi. **6** Se Yahuda-ne gugum rem-us ro, e hu pepru wun. Remu iya Burus pam-ut cwu-ut wa, wa zu, “Hyu-m no o dom-u hi-ut no, me di um rutte hi-ur ri. Dugu da-o um de m-ha udu i za-yahuda-ne da.” **7** Da tase wa do'e u okon bu-o u o dapus Kur-u ut-Kose u wakun wuna zuyē Titiyus Jostus, “A nomu u-Ru ut-huuk.” **8** Kiribus yu-shu bu-u ut-kose u bu-u wa ne u-beet e yu' jab udu Wa-ko-uyan. Tumsu u-tat u tekū Korintiya-ne e ye jab na nomu e ut-yubusse m-bu. **9** U mokon gyup-mo Wa-ko-uyan nomog us-rem u Burus ne u da-u wa nome u-hyan uzu, “A-bo hog u-gyer da, ha ut-war. A-bo ho us-ram da. **10** Remu zu um o ur-kot u bō ne, ko ba shu'ute uzu net-tu zwargun Burus, tumsu wakun honsu bō da, remu zu um otte ut-net u-tat u-me bō-u uno.” **11** Burus shu'ut ukun m-te u-hak u pyaat-su

shishin, u is-u un rem-su u-Ru. 12 Da-u Gariyo ooge Wa-u-dak u Akaya, eken Yahuda-ne same ut-hi, e zwar Burus, e huut wa udu Gariyo na kwupu wa us-rem. 13 E zu, "Net unu wa wadu net-ne e dor u-Ru u fun-yu bor-ut hose." 14 Kanda Burus u nom-ut us-rem, se Wa-u-dak Gariyo zu Yahuda-ne, "Uzu okon nom-u yo-o wa nome u yat-o, me eru no. 15 Ba shu'ute uzu nan-e i ut-gom u ut-dim ne tumsu u bor-ut no ne, se no ho rem-us sin-se u tek-u me no. Um za kwup-du go-du sin-se rem-se da." 16 Se wa buz un dugu kur-u kwup-du us-rem. 17 Se un beet un maas Sostanus yu-shu bu-u ut-kose. E gap-ur wa u shu kur-u kwup-du us-rem. Gariyo gwak-ut un da. 18 Da tase Burus swurug tokon ho-to u Korintiya, se wa yage a-dor-ne. Un aruk m-ha u Kankiriya, Burus nom u-or remu estedu us-rem su wa nome. Se wa to u-me u-hat e Biskira u Akira m-ha u Suriya. 19 Da-u e teye bo-u Afisa kuna Burus yakte Biskira e Akira. Se wa to u-me Kur-u ut-Kose un wa ur-orop u Yahuda-ne. 20 Se e kon wun wa sur m-nom tokon ho-to ukun wa gugum. 21 Kanda wa aruk se wa zu, "Me ut-muun udu no a Ru-u zuye." Se wa aruk u me u-hat m-ha dugu Afisa. 22 Da-u wa cize u Kasariya, se wa do'e u-me a-doru Yeso u Urusharima wa vukus un, wa aruk m-te u Antakiya. 23 Da-u wa tumbe ukun cashi, se wa yune wa to u dak-tu Garatiya-ne u Firijiya-ne. Wa ugu dorru ut-bo ut-bo, u swuru a-doru Yeso beet shiriktin-mu jab. 24 Da-u Burus o tek-u m-ha u dak-tu Garatiya u Firiya-ne, yakun campa haan dugu bo-u Afisa. Wa-yahuda wa wu na foge Aporos. Netu bo-u Arekzandariya wa. Wa nak us-rem sok. Tumsu wa nak Rem-su u-Ru ur-zwar ne.

25 Eken a-dor-ne iis-tu wun u-me fun-yu Wa-ko-uyan. Tumsu wa kere nom-du us-rem u teku ut-net sok, tumsu wa ogu is-u ut-net ut-nip u mottu Yeso uka kumte. Sedi wa nak Yeso ko-uyan u-me Yeso da, wa nak di mot-tu ut-yubusse m-bu u nomu ut-net u wa nape dugu Yohanna Wa-ut-yubusse m-bu. 26 Wa heese nom-du us-rem za u-gyer u-me Kur-u ut-Kose. Biskira u Akira hog rem-us ro, se e fog wun u-kit m-yasa. E sur m-waru wun ur-zwar ne uka fun-yu u-Ru otte yu wa yete net-ne fat-du za ur-ma. 27 Da-u Aporos ooge ussa wa do'e u dak-u Akaya, a-doru Yeso segu wun. E pun u-ran m-ha udu a-dor-ne i o u Akaya e kab wun ut-kom ut-yur. Da-u wa haye ukun, ham ro shu'ut ur-sege sok udu a-dor-ne i ya jab-u nya-u u-Ru. 28 Wa nong iya remu zu wa ruug Yahuda-ne u-tat ur-orop u tek-u ut-net, wa ogu waru un u tek-u nom-tu na pane me Rem-su u-Ru uzu Yeso wa o Kiristi.

19 Da-u Aporos ooge u Korintiya, Burus to u-me dak-u o wa te bo-u Afisa, kuna wa bitte eken a-doru Yeso ne. 2 Se wa zu un, “iNo kwung Yar-u u-Ru da-u no ya' jab?” Se e zu, “O'o, it hok uzu Yar-u u-Ru oro da.” 3 Tumsu wa zu, “iYan go-du ut-yubusse tu m-bu to na nomu no?” E zu, “Go-du tu Yohanna to.” 4 Burus zu, “Yohanna nong ut-yubusse m-bu nongu net-ne ut-yubusse m-bu, i byur-ne e yage yudu ba'as-ut e, wa ogu waru net-ne e ya jab-u wakun wu de haan u dim-u wa, wato Yeso.” 5 Da-u un hoge iya, na nomu un ut-yubusse m-bu u tek-u dim-ur Wa-ko-uyan Yeso. 6 Da-u Burus doru un u-kom, Yar-u u-Ru heen u dom-u un, un hu nom-du us-rem u tokon rem-to u warru nom-tu Yar-u u-Ru kosu un. 7 Un teeg campa-

ne ũka op-u yur. 8 Se Burus to u-me Kur-u ũt-Kose wa
 oġu warru rem-su u-Ru jab gan. Wa teeg ũs-pyaat ũs-tut
 ũkun wa, wa oġu parru ũn u waru mottu Faruk-du u-Ru.
 9 Sedi eken gugum kab-du rem-ũs se remu huk-mu ũr-hi
 har e nomu eken a-dor-ne gom-u rim-o u tek-u ũt-net.
 Remu iya Burus yage ũn, wa nok u a-dor-ne, wa o ũt-kose
 ko mune u makaranta-u Tiranus. 10 Burus nong iya m-te
 ũs-hak ũs-yur, har net-tu oġu ũr-shu'ut u Asiya e hog
 rem-su Wa-ko-uyan Yeso, Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da
 beet. 11 Ru-u yaag Burus m-shin mu nom-du nom-tu m-
 shin sok. 12 Abite i otte ũs-gom haagun ũdu Burus da,
 eken nom-du kook ũs-hund ko ũt-kus tu Burus tame, na
 de ũt-kab na doru a-kob-du m-yar ne. Remu iya, net-tu
 otte kob-du m-yar e de kwum-du m-yar, tumsu i nom-ũs
 ũs-te ooge yadu ũr-kob, e de ũr-rwu remu nomu Burus
 nome. 13 Se eken Yahuda-ne a riig-tu ruutu nom-ũs ũs-te
 ne, e ũt-sa e kab dim-ur Yeso e huutu rutu nom-ũs ũs-te.
 E zu, “Um zu u dim-ur Wa-ko-uyan Yeso du Burus o but-
 ut wa, ruun!” 14 Eken yaage oro ta'er, yaag-u Siba, wa-
 Yahuda, wu foge hi-ur wa yu-Yat-ya a-Toog. 15 Dekun
 ho-de e o tek ũt-nom iya, nom-yu ũs-te gugum ũr-rwu.
 Se nom-yu ũs-te shus ya zu ũn, “Um nak Yeso, um nak
 Burus. ¿Sedi no wanne no oye?” 16 Campa-yu otte nom-
 yu ũs-te tu mak wa he ũn ũt-war. Wa zeg beb-ur ũn wa
 kemusse ũn ũt-kus wa hon-su ũn, ũn ru dugu bu-u o m-
 som ũt-so tumsu u-war m-ja m-hyu. 17 Net-tu ooge u
 Afisa beet, u Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da hoge rem-su
 nom-u na nome, gyer-u ship e, tumsu ũn sekmusse dim-
 du Wa-ko-uyan Yeso. 18 U-tat u tek-u i ya jab e haan e

o warru nom-ut yo-to tu e nome u tek-u ut-net. 19 Ut-net u-tát i nome u-gwat, e gargussun ran-ut un tu us-pan, e doos u-ra u tek ut-net ut-beet. Da-u e dore shik-u ran-tu us-pan tu e dose u-ra, shik teeg shik-u pama-u ut-ho ut-zongu ut-op u-so u-tan. 20 Remu iya rem-su Wa-ko-uyan sur m-cwa kohene, se tum jab-su ut-net u-tát. 21 Da-u na nome nom-ut to ut-beet, Burus ogu ussa wa do'e u Urusharima, sedi wa dorog uzu wa ba m-ha u Gas-u dak-tu Makidoniya u Akaya ne uro. Tumsu Burus zu, "A um cwaye u Urusharima, me ut-fang m-te bo-u Roma." 22 Se wa tom net-ne yur u tek-u a-ur-sege ro ne, Timoti u Eratus ne m-ha u Makidoniya, wa hen wa tumb cashi u dak-u Asiya. 23 Da-u na nome iya, eken u tek-u net-tu Afisa, yunus jab-su net-tu ya jab udu Yeso. E hok us-ryab sok remu zu a-dor zuug Yeso wa o fun-yu kwum-du fat-du za ur-ma. 24 Yunus-du us-jab takkun udu yakun campa-ya wa-u u-zwa na zu wa Dimitiriyus. Wa muye pyu-m rek-mo u azurfa mu otte sha-mu pyu yat-o u Atemis. Net-tu o pyu-m mo remu e ye'et Atemis m-zeg. Dimitiriyus u tokon net-to ne kwumug shik sok u remu cerpa-u o. 25 Wa fog un beet, ur-kot u a go-du sa-u o ne, wa zu, "No net-ne, no nak uzu sa-u uno o it kumte shik sok. 26 No hyang tumsu no hok, bo-u Afisa o war-o da, dak-u Asiya u-beet, Burus uya parug ut-net u-tát sok. Wa byuug hi-ut un uzu ru-u net nome kom-ut wa, a ru-o da. 27 Za hen ut-nom u so-se iya da. Un de na-su dim-du cerpa-u in. A Burus u re shu ut-nom inya, ut-wa u net-tu yage nomu Atemis ru-u yat-o ut-huuk. Tumsu na de mot-du o u sek-m wa ne, nom-u net-tu dak-u Asiya u-beet har

dak-u unō o nome-du ut-huuk.” 28 Da-u e hoge inya, se e hog us-ryab sok, e yuns us-cwar u-da u-gan e zu, “m-Sek udu Atemis u Afisa-ne!” 29 Bō-u rukuste, netu kusun m-ha u be-du ur-morog, un o nak-du Gayus u Aristakus ne, i rwune dugu dak-u Makidoniya, e oye huub-tu ur-noku Burus. 30 Burus cwang wa cwa udu ur-morog, sedi adoru Yeso ne hoos wun m-ha. 31 Tokon nengen-tu dak-u Asiya, i o huub-ut Burus ko e, e tom wakun udu rò m-hor m-hor uzu a wa jar wa cwa u be-du ur-morog da. 32 Net-ne beet i morge nom-u zuste kowan, remu zu un nak ko yan-o wa un ut-morog da. Eken jakus us-cwar e o seken rem-se, tumsu eken hu warru su e. 33 Yahuda-ne tok wakun u-shu wu e foge Arekzandariya, wa jakus kom-ut wa u-ru remu net-tu ho-ut us-ram. Wa ut-sa wa waru un uzu yuns-du jab kumge udu Yahuda-ne da. 34 Da-u nape uzu wun wa-yahuda wa un yuns cwar-us un uda u-gan un zu. “M-Sek udu Atemis wu Afisa!” Un teeg us-kwam us-yur u nom-du u-nom u-gan. 35 Da-u wa-us-gen yu bō-u o wa u un u hō-du us-ram, se wa zu, “Nō net-tu Afisa, kowan nak uzu bō-u Afisa o u gwat-du pyu-u yat-o u Atemis, tumsu wu sha-m wa hene dugu dom u-ru. 36 Ba shu'ute ka ut-nom zaar na se nom-ut to da, kumge nō rest jab, a nō nom ko-uyan u tek-u m-hor da. 37 Nō hattun net-ut tun-to u ane, remu zu e nong nom-ut yo-o da. E nong u-hiw u-me pyu-u yat-o u Atemis. Tumsu e pyapuk ru-u in da. 38 Sedi abite Dimitiriyus u i o ur-kot u wane otte okon nom-o u ekse e u wakun ne, kur-u kwup-du us-rem u ya ur-huk, tumsu a-kwup-du us-rem oro, se e huut us-rem. 39 Tumsu abite okon oro u nō ut-sa nō

shit, se na mang ko-uyan u-me ur-morog. 40 Ut-nip, um o m-hyan uzu in o tek-u a swadu ur-kob ne, ba shu'ute uzu in za keru warru okon nom-o u hatun uno gwuz-o u ya-o da. A faruk-u Roma u shite uzu gwuz-u yan-o na otte, in zatte nom-u ut-zu da.” 41 Da-u wa tase us-rem inya se wa zu u net-tu aruk.

20 Da-u gwuz habe, Burus tom fagun a-dor Yeso. Wa ye' e shiriktin-mu jab. Se wa aruk, wa do'e u dak-u Makidoniya. 2 Da-u wa nurse be-ut to ut-beet, wa ye' e shiriktin-mu jab sok, se wa te u dak-u Giris. 3 Kuna wa shu'ute m-te us-pyaat us-tut. Wa ugu tek-u zong-su cwadu u-hat wa dote u dak-u Suriya. E wa hog uzu eken Yahuda-ne zongte nomu wun nom-ut yo-to. Remu iya wa hyen wa dor u-dak m-mu, se wa aruk wa dor u-me Makidoniya. 4 Net-ut tun-to to shu'e wun, Sufata wa'-u Farus dugu Biriya, ur-kot u Aristakus ne u Sandunkus (net-tu Tasaronika), u Gayus (dugu Darbe), u Timoti, u Tikikus ne, u Tarofimus (net-tu Asiya). 5 E ba'ag it maruk, e estu it u Toruwa. 6 Da-u na tase Morog-du ur-Beredi du za m-Yis, It hen it yune dugu bo-u Firibi u-me u-hat. Da-u roog-mu ut-tan arke it te Toruwa it bit net-ut to i arkun kanda it nokon ukun. Se it shu'ut u Toruwa m-roog ut-ta'er. 7 U ho-du ur-takun du roog-mu ut-ta'er it morog remu it Mot ur-Beredi it bakuste u mar-m Wa-ko-uyan. Se Burus hu nomu net-ne ut-him u tek-u m-gyup, remu zu wa o zong-su ur-aruk ur-is gas. 8 It morogte u kur-u dom. Kuna hitirra-su otte u-tat ur-do. 9 Da-u Burus ooge us-rem, eken zwar-e o shu'ut u dom pyam-yu u-kur na zu wa Yutikus, roog-mu kos wa. Da-u Burus ooge us-

rem za ʊr-ma, roog-mʊ kost Yutikus har wa heen dugu u-
kur ʊ dɔm-ʊ ɔ, na kʊb wa ʊr-u. **10** Se Burus ciz u-dak wa
kʊb wʊn. Wa zu, “Ana naas jab da, wa ɔ ʊr-fat!” **11** Se
Burus mu ʊ dɔm kur-ʊ dɔm, wa Mot ʊt-Beredi, it re. Wa
re shʊ ʊ nɔmʊ ʊn ʊs-rem har is gʊs da-u ɔ wa arʊk. **12** Se
ʊn nok i-zwar ne ʊr-fat ne, ʊn nom ʊr-sɔ sok. **13** Burus
arʊkte m-ha bɔ-ʊ Asus ʊ fun-yʊ u-dak, kʊna wa zongte
ʊzʊ it bit wʊn. It hen it dor u-hat. **14** Da-ʊ wa bite it ʊ
Asus, it kʊb wʊn u-hat it haan ʊ bɔ-ʊ Mitirin. **15** Tʊmsʊ
dugu kʊn it re shʊ m-ha ne ʊ-me u-hat. Is ɔ m-gas it te ʊ
Gas-ʊ Kiyos. Tʊmsʊ da is gase it ʊ ya Gas-ʊ Samos. Da
tase it arʊk m-ha ʊ bɔ-ʊ Miretus. **16** Burus ogʊ zuug wa
za ʊr-cʊz ʊ bɔ-ʊ Afisa da, remʊ gyer-ʊ naasu u-da ʊ dak-
ʊ Asiya. Wa ogʊ m-hɔr, wa cwang ʊzʊ a-za nɔme wa te
Urusharima kanda hɔ-du Mɔrog-du Fentikos. **17** Da-ʊ
hat-yʊ te bɔ-ʊ Miretus Burus tɔm na fagnʊ wa nengen-tʊ
a-dorʊ Yeso tʊ bɔ-ʊ Afisa wa nɔm ʊs-rem ʊ e ne. **18** Da-ʊ
e haane ʊdʊ ro se wa zu ʊn, “Nɔ hi-du war-nɔ, nɔ nak kɔ
yan gɔ-du ʊr-yʊ de ʊm nɔme tun dugu da-ʊ ʊm cwane ʊ
dak-ʊ Asiya. **19** Nɔ nak ʊka ʊm dorte Wa-ko-uyan Yeso ʊ
yadu m-zeg ne, tʊmsʊ ʊm nom ʊs-kan ʊ remʊ ʊt-net.
Tʊmsʊ nɔ nak ʊzʊ ʊm swaag ʊr-kɔb sok, remʊ Yahuda-
ne i za dor da cwang e hɔnsʊ me. **20** Tʊmsʊ ʊm yakke za
warʊ nɔ okon ʊ de segu nɔ da, ʊm warʊ nɔ rem-su u-Rʊ
tʊmsʊ ʊm is-ʊ nɔ ʊ tek-ʊ ʊr-ban tʊmsʊ ʊ me ʊt-bu ne. **21**
ʊm nongʊ Yahuda-ne ʊ i za-yahuda-ne da ʊt-but ʊ mottʊ
ʊt-byurun ʊdʊ u-Rʊ e yage ʊt-ba'as, tʊmsʊ e ya' jab ʊdʊ
Wa-ko-uyan Yeso. **22** “Yar-ʊ u-Rʊ kosku me ʊzʊ ʊm do'e
ʊ Urusharima, sedi ʊm nak nɔm-ʊ de kwum-du me ʊkʊn

da. 23 Ko ba shu'ute uzu Yar-u u-Ru ugu waru me ko bo-u he na do'e tagu me u kur-u m-tok, tumsu swadu ur-kob o estu me ukun. 24 Sedi me, um mutte fat-ur ri okon nom-o da, abite me keru tasu nom-u Wa-ko-uyan Yeso wa me ut-nom. Wa dak me um nom donse-du Rem-su m-Remer uzu Ru-o Wa-u-ukur tumsu u nya-u u-Ru ne. 25 “Um nongu no ut-but uka Ru-u otte ussa wa dor-ut jab-su ut-net. Sedi um nak u ya-o o m-vaste uzu no or-ut ri ne a-dor dote hyan-du me da tumsu. 26 Um ut-sa no nap uzu, wu hoge but-ut ri, tumsu wa mur za kab Yeso ba'as-ut ri to da. 27 Um zuug iya remu zu um wargu no nom-u Ru-u ut-sa u-beet. 28 Gwatun hi-ut no ur-zwar ne, u net-tu Yar-u u-Ru ya'u no ut-gwat ne. Reen shu u gwat-du a-doru Yeso i Ru-u kwumne u hi-ur wa tumsu u hyu-mu Wa'-u wa ne. 29 Um nak da-u um arke, net-tu nome kose-tu us-bi de haan. E ut-sa e horusse ban-du a-dor uka o-yu u-dak nomte ban-du ca. 30 Ko tek-u me no, eken do'e ur-yune e nom rem-su us-bi remu zu e naktun ut-net u haan udu e. 31 Remu iya, shu'utun us-zong ne, tas wakun u tek-u me no wa yage yadu jab udu Wa-ko-uyan Yeso, baksun u da-o uzu u-ho m-gyup ne uzu um nong us-hak us-tut um nongu no ut-him m-is ne u is-u ri tas no kab tokon kose-to da. 32 “U da-o hen um yakku no u kom-tu u-Ru tumsu u rem-su nya-u wa u nom ur-kot u no ne, no ut-shu'ut ur-beb ne tumsu o ya' no ur-og ur-kot u i o net-tu u-Ru ne. 33 Um za cwan-tu shik ko cwu-ut wakun da. 34 No hi-du war-no, no nak uzu um nong pama-u hi-du war ri, remu um hotu hi-du war ri m-'e u i o ur-kot u me ne. 35 U tek-u tun-to ut-beet tu um nome, Um nong

to remu um kos-tu no uzu a in o ut-nom iya, inu keru
 segu kushin kushin ne. Tumsu in baksun u rem-su Wa-
 ko-uyan Yeso ne su zuye, 'In nom ur-so a net-tu nya in
 nomu in ut-sa, sedi ut-zeg m-nom ur-so a in nya ut-net
 nomu e ut-sa.'" 36 Da-u Burus tase ut-war inya, se wa ut-
 jwun wa nom us-toog u un ne beet. 37 Se un beet un hu
 us-kan, un ham-ut Burus un hu pa-tu wun. 38 Un naas
 jab sok remu rem-su wa nome uzu un zamnu hyan-du
 wun da tumsu, se un shu'u wun m-ha udu u-hat.

21 Da-u it zu nengen-tu Afisa se ur-ho, se it to u-me u-
 hat m-ha u bo-u Kos, u be-du hat-su eeste m-gyup. Da-u
 is gase it aruk m-ha u gi-yu Rods tumsu u be-du hat-su
 eeste. Tumsu dugu kun it aruk m-ha u bo-u Fatara. 2 Da-
 u it kume hat-yu ha-mu dak-u Finikiya, it to m-ha ukun.
 3 Da-u it hyanne dak-u Sayifurus, it hut it tok o u kom ur-
 beer it, it aruk m-ha u dak-u Suriya. Se it ciz u bo-u Taya
 remu zu kuna hat-yu dote cust-u ut-cwu. 4 Da-u it te be-
 du a-dor-ne otte, it shu'ut ukun har m-roog ut-ta'er. Yar-
 u u-Ru wargu a-doru Yeso uzu net-to ya Burus ur-kob a
 wa do'e u Urusharima. Remu iya hen un zu a wa do'e da.
 5 A da-u ur-yune it nome, it yune it hu m-ha. A-dor-ne
 beet i o ukun neta-ne u yaag-u un ne, e shu'u it m-ha
 dim-u u-bo, se it he ut-jwun ukun u kit m-bu it nom us-
 toog. 6 It kowan zu oru wa se wa'aste. Se it to u-me u-
 hat, se a-dor-ne i o ukun kowan aruk m-mu bu-u wa. 7
 Da-u it teye bo-u Taya it eeste u akun da se da it tene bo-
 u Toremayis It vukus or-ut it ne, it ees ukun u gyup-m
 mo udu e. 8 Da-u is gase it aruk m-pas u bo-u Kasariya, it
 to u bu-u Firibus wa-warru Rem-su m-Remer. Wa o tek-u

net-ne ta'er i na dage remu e nom-tu u-pama u a-dor-ne
 u Urusharima, it ciz udu ro. **9** Wa otte ya-ut-gwup nas i
 nome ut-gu da, e beet kowan wur nomu Yar-u u-Ru zu
 wa war. **10** Da-u it nomu ut-ho ukun cashi, se wakun wa-
 warru rem-su u-Ru haan dugu gas-u Yahudiya na zu wa
 Agabus. **11** Da-u Agabus haane udu it, se wa kub hap-
 u Burus. Agabus gug hi-ur wa, kom-ut wa us-na ne se
 wa zu, "Nom-u Yar-u u-Ru zuye ya, 'Iya o Yahuda-ne i
 Urusharima dote guksu wu otte hap-u inya, tumsu e yasu
 wa udu i za-yahuda-ne da.'" **12** Da-u it hoge iya it u net-
 tu o kun ne ut-beet, it kon Burus a wa do'e u Urusharima
 da. **13** Se Burus zu, "ZRemu yan-o no otte ut-nom inya?
 ZRe no otte us-kan u na-su me jab? Um zongte u net-tu
 gug-ut me tumsu e ho me u Urusharima remu zu um o
 nomu Wa-ko-uyan Yeso ut-huuk." **14** Ba it kere parru
 wun da, se it ho us-ram it zu, "Yage Ru-u nom nom-u cite
 wa." **15** Da tase, it zong it do'e u Urusharima. **16** Eken a-
 dor-ne dugu Kasariya e shu'u it, e huut it udu Manason
 wu it de ur-cuz udu wa, netu bo-u Sayifurus wa, wa o tek-
 u a-dor-ne i ur-takun. **17** Da-u it teene Urusharima, or-ut
 it ne gu it ut-kom ut-yur. **18** Da-u is gase Burus do'e u it
 ne udu Yakubu, nengen-tu a-doru Yeso ut-beet hen e o
 ukun. **19** Da-u Burus vuk-se un, se wa waru un ut-nom u-
 tat tu Ru-u nome u-me net-tu i za-yahuda-ne da dugu
 ank-m wa. **20** Da-u e hoge iya, se e nomu u-Ru ut-vam, e
 zu Burus, "Bo hyang ut-net ut-zongu u-tat e yaag jab-
 u tek-u me Yahuda-ne, tumsu un beet hen a shub-du
 dorru ut-bor tu Mosa ya it. **21** Na wargu Yahuda-ne a-dor,
 uzu bo o iis-u Yahuda-ne beet i o tek-u i za-yahuda-ne

da, e yage dorru kose-ut wa-warru rem-su u-Ru Mosa, tumsu bo zu a un nomu yaag-u un ur-pes da, ko e nom uka in nomte ur-ma'in da. **22** ¿Yan-o in do'e ut-nom? Za u-sakna un do'e ut-hog uzu haagun. **23** Remu iya se bo nom nom-u it waru bo. It otte net-ne nas u tek-u me it i nome estedu us-rem ur-beb ne udu u-Ru remu okon nom-o. **24** Kabun net-ut tunto, tumsu jaasun hi-ut no ur-kot u un ne uka bor-ut zutte, tumsu no top nom-u e haatun udu toog, ko e ut-nom u-or. Ko kowan ut-nap uzu nom-u na o ut-war u un ne a nip-to da, tumsu e ut-nap uzu no hi-ur no, no o yu-du dorru ut-bor. **25** U mottu i za-yahuda-ne da i ya jab, It ut-nengen u Urusharima, it nong us-rem u mottu bor-tu e do'e ut-dor, tumsu it pangu un u-ran, it waru un uka it cinte us-rem. It panug uzu a un tu ap-mu na pane m-gir da, ko e tu hyu-mu u-bisa da, tumsu a un tu ap-mu bisa-u na myugre ur-gekes da. Tumsu it wargu un uzu a un nom m-o da.” **26** Da-u is gase, Burus kub net-ut to wa aruk unu e ne remu e nom-ut nomu Mosa waru un u mottu jaasu u-war u remu ut-huuk. Sin-se o estedu us-rem su un nome u-Ru ur-takun. Se wa to u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan remu wa nom-ut donse-du ho-du u-zoru un, wato ho-du un de ho-du ut-bisa tu toog u remu kowan u teku me un. **27** Da-u ho-tu ut-ta'er ha m-ta, eken Yahuda-ne dugu Asiya e hyen Burus u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. Se e yunse gwuz u-me morog-du ut-net. E maas wun. **28** E ogu ut-jar uzu, “No net-tu Isra-ne nomun ur-sege! Netu wa ya', wu o ut-riig kohene wa o pepru net-ut in, wa hosu net-ne dorru bor-ut in. Tumsu wa o warru rem-su m-zan

mottu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan uno ne. Wa naaste be-du u-hen cwatun net-tu za-Yahuda-ne u-me Bu-u us-Toog.” 29 (E zuug iya remu zu e hyang Burus e Tarofimus, netu Afisa u-me u-bo, kabug uzu wa oog ur-kot u wun ne u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan.) 30 Bo-u rukus, net-tu yunne m-som e maas Burus. E ruut wun u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, za rem na tage ut-is. 31 E o ut-sa e ho wun, se rem-su se haan udu yu-Yat-ya a-m-gag uzu Urusharima u-beet o tek-u gwuz sok. 32 Za rem se a-m-gag ne, u a-m-gag ne i-yate i Roma, e do'e ukun za naas u-da. Da net-tu hyane a-m-gag i-yate se e yage gap-du Burus. 33 Se yu-Yat-ya haan wa maas Burus, wa wu na gug wun u ho-su kwam-us yur. Da-u o yu-shu a-m-gag shitu wun uzu, “¿Wana bo oye? Tumsu ¿yan-o bo nome?” 34 Morog-du ut-net o hen u pama-u gwuz unwa war su unwa war su wa. Remu tat-u gwuz, yu yat-ya gwa'ag hi-du rem-us se da. Se wa zu na huut Burus u bu-u a-m-gag. 35 Da-u Burus tene be-du ut-jang se gwuz mang ur-yune, se da a-m-gag haane e kub wun u hi-du war un. 36 Morog-du ut-net dor dim-u pama ut-jar uzu, “Na ho wun! Na ho wun!” 37 Na o mottu ur-cwa u Burus ne u-me bu-u karma-ne se wa zu yu yat-ya karma-ne, “¿Ko bo ut-ees um nom us-rem u bo ne?” Se yu yat-ya karma-ne zu wun, “¿Bo nak ut-Girik rem-ur it? 38 ¿Bo wa net-u Masar wu hatun wa yunus-du jab-su ut-net u da-u dim har wa kub net-ne ut-zongu ut-nas a ho-du net-ne u-me ur-dog da?” 39 Se Burus zu wun, “A'o, me net-u Yahudiya wa'. Tumsu net-u bo-u yat-o o, wa Tarsus u dak-u Kirikiya. Remu iya um us-kon yagu me um nomu net-ut tun-to us-

rem.” 40 Se wa yagu wun. Burus ees u be-du na jange, wa jakus u-kom u morog-du ut-net e ho us-ram. Se e ho us-ram tek, se wa nomu un us-rem u rem-du ut-Ibraniya.

22 Burus zu, “Or-ut ri, ut-nengen ne, eren nomu um de waru no u da-o, um ut-sa um shasu i o ketu me us-rem.”

2 Da-u un hoge u nong us-rem u rem-du ut-Ibraniya, se un ho us-ram. Se wa zu: 3 Me netu Yahudiya wa, na mak-ut me u Tarsus, u dak-u Kirikiya, sedi ane a um nente. Um nong u-makaranta u makaranta-u Gamariyer, wuna is-u me ko-uyan u mottu bor-tu i mate uso-ut in. Um otte cwan-tu dorru u-Ru uka kowan u tek-u me no otte ut-nom. 4 De wute um yaag net-ne i ya jab ur-kob u da-u dim-u fun-u ya yu net-tu foge fun-yu kose-ut Yeso. Um hoog un, um wu na gug ut-net campa-ne u neta-ne beet, um wu un u kur-u m-tok. 5 Wa-Toog yu-Yat-ya u i shu ut-net ne beet e nak tumsu e kere ut-war uka nomte. Dugu-du un de um kubte ut-ran m-ha udu or-ut it ne Yahuda-ne u-me Dimaku. Um dege ukun um maaste a-doru fun-u ya, um hatun un u Urusharima remu na yu'ut un ur-kob. 6 “Um o tek-u ur-nok, um haag m-te Dimaku, ur-ho u tek se m-zun dugu dom u-ru mo gurus me. 7 Se um he'e u-dak, um hog yakun cwar-ya yu o zu me, ‘Shawuru, Shawuru, zremu yan-o bo otte yadu me ur-kob?’ 8 “Um shus uzu, ‘zWana bo oye, yu-Yat-ya?’ “Se wa zu me, ‘Me wa Yeso wu Nazara wu bo o yadu ur-kob.’ 9 Net-tu o ur-kot u me ne, e hyang m-zun, sedi e hok cwar-yu o us-rem u me ne da. 10 “Se um shit, um zu, ‘zWa-ko-uyan, yan-o um de ut-nom?’ “Se wa zu, ‘Yune bo cwa u Dimaku, kuna na dote waru bo nom-u bo de ut-nom.’ 11

Remu myak-du zunum-mo is-u ri poos, se i it u e ne oye e nuk me m-cwa u Dimaku. 12 “Kuna yakun campaya wu na zuye Hananiya haan udu ri. Wa doru u-Ru wa sok, tumsu wa dor bor-ut in Yahuda-ne. Yahuda-ne beet i o ur-yu u Dimaku e wur nom-ut tu wa nome. 13 Wa haan wa zu me, ‘Oru ri Shawuru, bo keru kwum-du m-hyan.’ Za rem is-u ri upus, um hyen wun. 14 “Se wa zu, ‘Ru-u mate uso-ut uso-ut in, wa ut-sa bo nap nom-u wa ut-sa, bo hyan Wa Jab-u So-o uno, tumsu bo hog rem-us ro. 15 Bo de shu'utu wa-warru rem-us ro udu ut-net ut-beet remu nom-u bo hyane tumsu bo hog. 16 U da-o yan-o bo o ut-este? Yune, yage um nomu bo ut-yubusse m-bu, um nom us-toog udu Wa-ko-uyan Yeso, kon u-Ru wa nomu bo ho-du ba'as-ut ro.’ 17 “Da-u um mune u Urusharima, um ogu us-toog u-me Bu-u us-toog, um nom m-hyan. 18 U tek-u hyanu-m mo hen, um hyang Yeso. Wa zu me, ‘Nenge bo yune bo yage Urusharima m-hor m-hor, remu zu un za ut-ees u nom-u bo ware e u me.’ 19 “Se um zu, ‘Wa-ko-uyan ko un, un nak uzu um haag u ko-uyan Kur-u ut-Kose o um gak i ya jab-u bo ne, tumsu um gapurte un. 20 Tumsu da-u na hoye Istifanus wa-warru rem-us ro, me hi-du war ri um yaag ur-beb u nomu na nome u-beet, har um o e'-du cwu-tu i ho wun ne.’ 21 “Se Wa-ko-uyan zu me, ‘Yune bo nok, me tomu bo m-ra udu i za-yahuda-ne da.’” 22 Ban-du ut-net e o erru Burus se da-u wa zu Ru-u tomog wa udu i za-yahuda-ne da. Se e nom ut-jar e zu, “Na ho wun! Wa kamug na yagu wa ur-fat da!” E zuug iya remu zu e kabug uzu Ru-u za gwu-du wakun da se Yahuda-ne. 23 Se un hu pama ut-jar, un

hu gwun-du kus-tu ut-hobgu un, tumsu un hu as-du m-hyurug m-mya u kose uzu un hok us-ryab sok. **24** Remu iya se yu-shu a-m-gag ne zu na huut wun u bu-u a-m-gag ne. Na zwutur wun us-ryap remu un kum-ut nap-mu nom-u wute net-tu nom-tu wun ut-jar. **25** Da-u un gugse wun remu e nom-tu wun us-ryap, se Burus zu yu-shu a-m-gag yu Roma wu o ees u dapus wun, “Gwatun nom-u uno ur-zwar ne, no do'e pas-du nom-u bor-tu zuye a no zwutru me net-u bo-u Roma, wuna na bite u tokon ba'as-to udu wa da.” **26** Da-u yu-shu karma-ne hoge iya, se wa do'e udu yu-Yat-ya wa zu, “iYan-o bo ut-sa ut-nom? Net unwa wa Roma wa, um kabug uzu bo ut-wa it nomu wun us-ryap da.” **27** Da-u o yu-Yat-ya haane wa zu Burus, “Waru me ut-nip, ibo netu Roma wa?” Se Burus zu, “U.” **28** Se yu-Yat-ya a-m-gag ne zu, “Me, se da um tope shik u-tat kanda um shu'ute wa Roma.” Burus zu, “Sedi me net-u Roma na ma-tu me.” **29** Da-u karma o mottu heese zwutru Burus tumsu e shit wun nom-u wa nome. Da-u e hoge nomu Burus ware, e yagu wun za rem. Ko yu-Yat-ya u hi-ur wa, wa nak uzu Burus netu Roma wa, se wa hog u-gyer remu wa wa'ag karma-ne gug kom-ut Burus. **30** Da-u is gase yu-Yat-ya a-m-gag ut-sa wa nap ko yan-o wute Yahuda-ne maaste Burus. Se wa zu karma-ne e ustun Burus. Wa zu a-toog i-yate u morog-du ut-net e kargun. Se wa haatun Burus u shu ut-net.

23 Burus saku Morog-du ut-Nengen is, se wa zu, “Or-ut ri, yu-ur ri du um nome u tek-u yadu Ru-u in m-zeg, tumsu um nak okon nom-o um nome u um nape uzu o zaru so-o da.” **2** Da-u Hananiya yu-Yat-ya a-Toog-ne

hoge nomu Burus ware, se wu i o ees u dapus Burus e
 gap wa u-nu. 3 Burus zu un, “Ru-u de ya bo ur-kob bo
 wa ha-mu ur-no! Bo shu'ute ukun bo o kwupu me us-
 rem su u-bor, tumsu bo ya u gap-du me, nom-u bor-tu
 hose.” 4 I o ees ukun e zu Burus, “Bo yu-Yat-ya a-Toog
 u-Ru wa bo de ut-pyap?” 5 Burus shus wa zu, “Or-ut ri
 ne, um nak ko yu-shu a-toog-ne ya da. Na panug uzu a-
 bo pyap yu-shu ut-net da.” 6 Da-u Burus nape uzu net-
 tu o ukun eken Saduki-ne e tumsu u eken Farisa-ne, se
 wa yuns u-cwar wa zu, “Or-ut ri, me wa u Farisa wa um
 oye yadu Farisa-ne. No o kwupu me us-rem remu zu um
 wa'ag jab-u yune-du marimari-ne.” 7 Da-u u ware iya, se
 nan-i yune u tek-u Saduki-ne e Farisa-ne, har morog-du
 ut-net mot u-yur. 8 Remu zu Saduki-ne zuug yune-du
 marimari-ne zarra, tumsu a-tom u-Ru zarra ko ut-yar da
 sedi Farisa-ne yaag jab-u nom-ut to ut-beet. 9 Se gwuz
 yune ukun, eken u tek-u a-kose-tu bor-ut Farisa-ne yune
 ur-ees e nong inan sok, uzu, “It, it hyang nom-ut yo-to tu
 net uno nome da. Jiya okon yar-o nomu wun us-rem ko
 wa-tom u-Ru.” 10 Gwuz nom u-tat, se yu-Yat-ya a-m-gag
 ne hog u-gyer tasu na nom Burus ut-kik ut-kik. Se wa zu
 a-m-gag ne e okon Burus ur-beb, e huut wa u bu-u a-m-
 gag ne. 11 Da-u gyup-mu nome, Burus nom m-hyan se wa
 hyen Wa-ko-uyan Yeso haan u kit-u Burus wa zu, “Nom
 beb-du jab, uka bo nomte but-ut ri u Urusharima, iya hen
 bo dote but-ut ri u Roma.” 12 Da-u is gase, Yahuda-ne
 zongte e hoot Burus. E eeste us-rem uzu e za u-re ko e u-
 swa okon da se e hoog Burus. 13 Net-tu zonge nom-u yo-
 o uno e zek net-ne ut-shik ut-yur. 14 Se e do'e udu i-Yate

a-Toog u i shu ut-nengen ne. E zu, “It nong tond-us yatse uzu it za re-du okon da se it hoog Burus. 15 Remu iya no Morog-du ut-Nengen u tu-shu ut-net ne zuun yu-Yat-ya karma-ne i Roma no kon wa na haatun no wun. Waru yu-Yat-ya karma-ne uzu no ut-sa no sur m-gwat rem-us ro ur-zwar ne, it hen it zongte ho-du wun kanda wa teen.”

16 Da-u wa'-u huno-u Burus neta hoge nomu un zonge ut-nom, se wa to u bu-u a-m-gag ne wa waru Burus. 17 Burus hen wa fog wakun u tek-u tu-shu karma-ne i Roma. Wa zu, “Hu tu zwaru unwa udu yu-Yat-ya karma-ne, wa otte nom-u wa de waru wa.” 18 Yu-shu karma-yu Roma kub i-zwar wa huut wun udu yu-Yat-ya karma-ne. Yu-shu karma-ne i Roma zu, “Burus wa-m-tok, wa kone um haatun zwaru unwa udu ro, remu zu wa otte nom-u wa de waru bo.” 19 Yu yat-ya ship kom-u i-zwar, wa nuk wun u-kit, wa shit wun wa u-gan, “iYan-o bo de waru me?” 20 Wa zwar zu, “Tu-shu Yahuda-ne zongte e kon bo, bo huut Burus udu Morog-du ut-Nengen u-sot. Un de ut-zu un ut-sa un sur m-gwat rem-us wa ur-zwar ne. 21 Sedi a-bo ees da, remu un zek net-ne ut-shik ut-yur, tumsu un ut-sa un ho wun, un nong us-tond uzu un za u-re ko swa-u okon da se un hoog wun. U da-o hen un taaste ut-zong, bo wa un o ut-este.” 22 Se yu-Yat-ya nuk wun ut-to wa zu, “A-bo waru wakun uzu bo wargu me rem-us sin-se da.” Se wa zu wa, wa mu. 23 Da-u o yu-Yat-ya karma-ne fog tu-shu karma-ne i Roma yur wa zu, “Zongon remu zu no de ha-mu Kasariya u ya-o kwam-su us-jwuur su m-gyup, ur-kot u karma-ne ut-kok ut-yur, u karma-ne ut-shik ut-tut u op a sak-du jwak, tumsu u a-

m-gag ne ut-kok ut-yur a m-dum ne us-sap. 24 Nokon no kwumun jwaak i Burus dote ur-da. Se no huut wun udu Wa-u-dak Ferik m-yar.” 25 Yu-Yat-ya a-m-gag ne pun u-ran: 26 Dugu-du Kawudikiya Risiyas, m-ha udu Wa-u-dak Ferik. Um o us-vuk. 27 Yahuda-ne ogu maaste campu-unya, e ut-sa ho-du wa, se um nom m-hor u a-m-gagu ri rwumun wun, remu zu um m-hyan uzu u o dugu Roma. 28 Ba shu'ute uzu um ut-sa um nap nom-u wa nome u un otte rem-us ro, se um huut wun u be-du Morog-du ut-Nengen. 29 Tumsu um hok un us-rem uzu u o pas-du bor-ut un, sedi nom-u na zu wa nomog korge na gag wa ko na ho wa da. 30 Da-u wakun waru me nom-u un zonge nomu campu-unya, de wute za rem um tokton wa udu ro. Um zuug i hatun rem-us ro e waru bo nom-tu wa nome. 31 Remu iya o Karma-ne kubte Burus uka na wartu e, un huut wun u bo-u Antifatiris m-gyup. 32 Da-u is gase, Karma-ne a da-du jwake aruk u Burus ne m-ha Kasariya. Sedi Karma-ne i o ha-mu us-na u a us-sap ne nok m-mu u bu-u Karma-ne. 33 Da a-m-gag a dadu jwak teye Kasariya, se e yas u Wa-u-dak u-ran tumsu e yagu Burus u kom-ut ro. 34 Da-u wa u-dak karunte nom-u na panne, se wa shit Burus dugu gur-u he wa oone. Da-u wa hoge uzu dugu Kirikiya o, 35 se wa zu, “Me hogu rem-us ro, da-u i hutu rem-us ro haane.” Se Wa-u-dak zu karma-ne do'e e' wun u-me bu-u Here Faruk.

24 Da-u roog-mu ut-tan arke, se yu-Yat-ya a-toog Hananiya, yage Urusharima m-ha u Kasariya u tokon nengen-tu Yahuda-ne u wa nap-mu ut-bor wu na zuye Taturus. Kuna war-tu Wa-u-dak nom-tu Burus nome tu

za so-to da. 2 Wa-u-dak zu na cwatun Burus, se Taturus
 heese ke-tu Burus us-rem udu Wa-u-dak. Wa zu, “Wa-
 u-dak, hak-su bo ooge ur-faruk udu it, it nong shu'ut-
 du m-yar, remu zu ver-su nom-tu re-u shu u bo hatun,
 wa'ag dak-u uno re-ut shu. 3 Remu iya Wa-u-dak, it nong
 ut-vam udu ro Ferik remu nom-tu bo nomu it beet. 4 U
 remu gye-u na-su bo u-da, um o kon-us ro bo ya' me u-
 da cashi, gag jab bo er nom-u um de waru bo. 5 “Net
 unwa gugudi u nomog wa u-tat, wa o hatun yunus-du us-
 jab ko hene u dak-u Yahuda-ne u-beet, tumsu wuna o yu
 yat-ya Nazara-ne, wato a-doru Yeso. 6 Wa ut-sa wa muut
 be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan it za u-hen, se it maas
 wun. 8 A-bo shite campa-u inya, bo hogu to-u ro nom-ut
 to ut-beet uka it war-tu bo to.” 9 Yahuda-ne ees, e zu iya
 o nom-ut to otte. 10 Da-u Wa-u-dak ya wun u-da wa nom
 us-rem, se Burus zu, “Um de haatun hi-du war ri u tek-u
 ur-so, um nak bo tumbte bo o kwup-du us-rem u-me net-
 ut tun-to. 11 A no gwate ur-zwar ne, no ut-nap uzu, zek
 m-roog op-ut yur da, da um do'e u Urusharima um nom-
 tu ut-huuk. 12 I hatun rem-us ri ne, e tamug hog-du it u
 wakun inan da, ko yunsu jab-su ut-net u-me be-du ur-
 shu'ut du Wa-ko-uyan da, ko Kur-tu ut-Kose ko u me u-
 bo da. 13 Nom-ut tun-to tu e o waru bo, e za keru ur-
 wuun e war uzu nip-tu to da. 14 Nom u-gan o um eese u
 o ne, o o uzu um dor u-Ru u uso-tu uso-ut in nomte ut-
 huuk. Nong hon-hon um dor fun-yu Yeso is-u it (Tu-shu
 Yahuda-ne zu fun-u ya zatte ut-nip da). Tumsu um o ya-
 du jab-u nom-tu Mosa u eken a-warru rem-su u-Ru ne
 pane. 15 Um oog wa'ag jab udu u-Ru, uka armu ne nomte

ko e, uzu na de yunsu marimari-ne, a-jab-us so-se ne u a-
 za-jab-us yo-se ne beet. 16 De wute um otte wa'ag jab-
 u ho-ur re, ko mune um nom nom-u Ru-u ut-sa tumsu
 nom-u net-tu ut-sa. 17 “Da-u hak-su arke u-tat, se um
 muun u Urusharima u remu um hattun ur-sege udu net-
 ut it i o cwan-tu ur-sege, tumsu um o nom-du toog udu
 u-Ru. 18 Um o tek-u ut-nom inya, se eken Yahuda-ne bit
 me u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, um ta'aste jas u hi-
 ur ri remu ut-huuk uka bor-ut zutte. Tumsu morog-du
 ut-net za ur-kot u me ne da, tumsu yunus-du us-jab zarra
 ko gwuz. 19 Sedi eken Yahuda-ne oro i dugu dak-u Asiya i
 o ukun. Kamug uzu e o u ane e hattun rem-us ri udu ro,
 abite e hyanug uka uzu um nong nom-u kame da. 20 Ko
 net-ut tun-to e war ba'as-tu e bite me u to ne da-u um
 ese u-me Morog-du ut-Nengen, 21 Sedi jiya rem-su um
 nome, da-u um jakse u-cwar um zu, ‘No o kwupu me us-
 rem u ya-o remu zu um yaag jab uzu Ru-u de yunsu net-
 ne beet i mare dugu marimari-ne.” 22 Ferik wa u-dak
 nupuste nom-ut to ut-beet u mot-ut Yeso, se wa zu un,
 “Da-u yu-Yat-ya Karma-ne Risiya teene, da-u o um de
 kwupu no us-rem.” 23 Ferik zu yu-Yat-ya a-m-gagu Roma
 wa e' Burus, sedi a wa ekse wun u-tat da, tumsu a wa
 hoos huub-ut wa ur-haan udu wa remu e gwat wun da.
 24 Da-u roge cashi, Ferik e neta wa Durusira wa-Yahuda e
 muun Kasariya. Se wa tom na hatun Burus wa hog rem-
 su mottu yadu jab-u Yeso Kiristi. 25 Da-u o Burus heese
 us-rem u mottu jab-u so-o. Tumsu wa wur uka net dote
 re-du beb-du cwan-tu u-war. Burus nom us-rem uzu da-u
 oon u da-u Ru-u de kwupu net-ne us-rem. Da-u Ferik

hoge rem-us se, se gyer-u maas wa. Se wa zu Burus, “Um kwumug nom-u um ut-sa um hog u da-o. A um kume u-da me ut-swur m-fag bo, bo haan.” 26 Ferik zuug iya remu zu wa o m-hyan uka zu Burus u ya wun shik, wun hu pama-u fag-du wun ko-uyan da, Burus hu hen m-ha udu wun un o ur-wa'as, sedi wa yaag Ferik okon da, Ferik hen wa gugum zu du Karma-ne rest wun. 27 Da hak-su us-yur arke, se Fokiyus Festus shu'ut Wa-u-dak u porar Ferik. Ferik hen remu zu wa ut-sa u net-tu Yahuda e cwan wa sok, se wa gugum restun Burus dugu bu-u m-tok.

25 Da-u Festus ooge ur-faruk du Wa-u-dak, se wa teen u bo-u Kasariya, da-u ho-tu ut-tut arke wa yune dugu Kasariya wa do'e u Urusharima. 2 I-Yate a-toog-ne u tu-shu Yahuda-ne e waru Wa-u-dak Festus nom-tu Burus nome tu yo-to. 3 E kon Festus uzu wa zu karma-ne e muut Burus u Urusharima. E cwang uzu wa nong iya, remu e ho-ut wun u dom-u u-fun. 4 Festus shus wa zu, “Na shipus Burus u Kasariya, me hi-du war ri um de m-ha ukun za m-tumb. 5 Remu iya yage i-yate no doron me, abite netu wa otte tokon ba'as-to se un war.” 6 Da-u Wa-u-dak Festus uka m-roog ut-eer ko ut-op u Urusharima, se wa mu u Kasariya. Da-u is gase se wa shu'ut u pora-du ur-faruk wa. Se wa zu karma-ne cwatun Burus u-me remu wa kwup-tu wa us-rem. 7 Da-u Burus teene, Yahuda-ne i haane dugu Urusharima e yune e guns wun. E ogu warru rem-us yo-se u-tat u Burus, su un za kere ut-kose uzu rem-su un ketu Burus nip-to da. 8 Burus hen wa ruut hi-ur wa. Wa zu, “Me um pakus bor-ut Yahuda-ne da, tumsu um nongu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, ko Kaiser ut-

ba'as da ko cashi.” 9 Sedi Festus ut-sa wa mangu tu-shu Yahuda-ne jab se wa shit Burus uzu, “¿Ko bo ut-ees bo do'e u Urusharima bo hog nom-u net-ut to do'e ut-war u remu ró u kenu ri?” 10 Burus zu, “Um o ees kenu be-du kwup-du us-rem u Kaisar, ane kumte na kwupu me us-rem. Bo nupuste us-beet, um nongu Yahuda-ne tokon ba'as-to da. 11 Abite me wa ut-ba'as wa, har uzu um nong ut-ba'as, um za som-du ur-ho da. A shu'ute rem-su um ware uzu bise un nome, wakun korge hen wa yasun me u kom-ut un da. Tumsu um de nok-tu us-rem m-ha du Kaisar!” 12 Da-u Festus tase us-rem u a-yadu wa us-rem ne u-pada ne, se wa zu, “To bo konog na huut rem-us sin-se u kenu Kaisar, du Sisar hen de bo dote m-ha.” 13 A rooge cashi, Agarifa faruk teen Kasariya e yu-faya wa ya-i-gwup na zu wa Banis. E hagun remu e vukuste Festus remu cwa-ur wa u faruk-du Wa-u-dak. 14 Ba shu'ute uzu, un ut-tumb ukun, se Festus haatun rem-us Burus udu Faruk. Festus zu, “Wakun net wa oro u-me bu-u m-tok wu Ferik yage u da-u wa ooge Wa-u-dak. 15 Da-u um ooge Urusharima i-yate a-toog u nengen-tu Yahuda-ne e hattun me rem-su net unwa, e kon me um kwupu wun rem-su ur-ho. 16 “Sedi um waru un uzu Roma-ne kwup-tu wa ut-ba'as us-rem da, se na haatun wa u kenu i haatun rem-us rò, tumsu na ya wa u-da wa ruut hi-ur wa dugu-du i haatun rem-us wa. 17 Da-u un haane u me ne ane, um naaste u-da da, da-u is gase um shu'ut u dom-u pora-du kwup-du us-rem, um zu na hatun netu wa. 18 Da-u i hatun rem-us ro yune, e hattun rem-us ro u nom-u um oogu wa'ag jab un ut-haatun da. 19 Remu iya, un hu

inan u tokon kose-to tu eken Yahuda-ne yete jab tumsu eken yaag jab da. Un o inan u remu yakun campaya wu na foge Yeso, wu mare, sedi Burus yu un o ketu us-rem, wa hu uzu, 'Yeso o ur-fat.' 20 Me hen um nak uka um dote u nom-du rem-us sin-se da. Se um shit Burus ko wa ut-ha u Urusharima u remu na kwup-tu wa us-rem ukun u mot-tu rem-us sin-se. 21 Da-u Burus sa'e uzu faruk-u yat-wa Sisar wa de kwupu wun us-rem, se um zu na e' wun m-ha da-u um de tom-du wun udu Kaisar." 22 Se Agarifa Faruk zu Festus, "Ko me um cwang um er campanya u hi-du war ri." Festus Wa-u-dak zu, "Bo hogu wun hen u-sot." 23 Da-u is gase se Agarifa Faruk e Banis e wu cwu-tu ur-faruk e to u-me ut-net, un haan u i-yate karma-ne u tu-shu u-bo ne. Se Festus zu na cwatun Burus. 24 Se Festus zu, "Agarifa Faruk, u net-tu o ane ut-beet, netu wa ya' wu Yahuda-ne hatun me rem-us wa u Urusharima, u ana ne, har e zu kamug na yage wa ur-fat da. 25 Sedi me um hyang u nong okon u kore na ho wun da. Remu uzu wuna zuye na haatun rem-us se udu yu-Yat-ya yu Sisar, um zu hen me tomtun wun. 26 Sedi um zatte okon nom-o um de panu yu-Yat-ya yu Roma u mottu sin-se rem-us se da. De wute um hatun wun udu no tumsu udu ro Agarifa Faruk no er nom-u wa de ut-war. A in nome wun ut-shut jiya me ut-kwum nomu um de ut-pan. 27 U hyanum ri rag-mo a um tome wu o tage udu Sisar u Roma za na war ba'as-tu wa nome da."

26 29 A tase Agarifa zu Burus, "Na yaag bo u-da bo jaas hi-du war ro." Se Burus jakus u-kom, wa heese us-rem: 2 "Faruk Agarifa, iya o hen um hok ur-zwar u shu'ute

Pama-u

zun-mu ur-ho, mo mokon dugu dom-u u-ru, mo gurus
 me u huub-tu m-ha ri ne beet. 14 It beet it he u-dak, kuna
 um hogte yakun cwar-ya ya zu me u rem-du ut-Ibraniya-
 ne, 'Shawuru, Shawuru, jremu yan-o bo otte yadu me ur-
 kob? Bo o Yadu hi-du war ro ur-kob u bo otte gug-mu
 me.' 15 "Se um zu, '¿Wana bo oye yu-Yat-ya?' "Kuna Wa-
 ko-uyan zutte me, 'Me wa Yeso wu bo o yadu ur-kob. 16
 Yune ur-ees. Um haagun udu ro remu um war-tu bo uzu
 um dak bo, bo shu'ut tok-u ri, tumsu bo war nom-tu bo
 hyane udu ri, u nom-tu um de kosu bo ane u-shu. 17 Me
 ukru bo dugu net-ut ro, u i za-yahuda-ne da, i u um de
 tom-du bo udu e. 18 Bo de upse e is, e byurun dugu u-
 cwum u haan m-zun, dugu faruk-ur faruk-u nom us-te,
 m-ha udu u-Ru. Remu iya o e dote kwum-du has-du ut-
 ba'as, tumsu un kum ur-og ur-kot u i o shu'ut be-du u-
 hen i ya jab udu ri.' 19 "Agarifa Faruk, remu iya um dorog
 nom-u Wa-ko-uyan Yeso waru me um nom u-beet, da-u
 wa nomu us-rem dugu dom u-ru. 20 Um heeste nom-du
 ut-but udu Yahuda-ne beet u Dimaku. Tumsu um nomu
 Yahuda-ne ut-but u Urusharima m-ha gur-u Yahudiya u-
 beet, tumsu um nong ut-but udu i za-yahuda-ne da uzu
 un byurun dugu yu-du ut-ba'as, e muut jab-us e udu u-
 Ru, un nom nom-tu de ut-kose uzu un yakke ut-ba'as. 21
 De wute Yahuda-ne maaste me u me be-du ur-shu'ut du
 Wa-ko-uyan, un otte sa-u ho-du me. 22 Sedi um kwung
 sege-du u-Ru u haan u da-o, de wute um otte ane um o
 waru wu rek-wa u wu yat-wa ne u kowan u hog. Okon-o
 um o ut-war u wakun yage za nap da, sedi nom-tu a-
 warru rem-su u-Ru ne u Mosa ne ware uzu na ut-nom

tò. 23 Òn panug ụzụ, Kiristi de swadu ur-kòb tumsu wa mar. Tumsu òn panug ụzụ wa de shu'utu net ur-takun wu de heese ur-yune dugu marimari-ne remu wa hattun zun-mu u-ukur udu ut-net ut-beet, Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da.” 24 Burus o tek-u ruutu hi-ur wa, se Festus jakus u-cwar ur-beb ne wa zu, “Burus bo o u-dak, nap-mu nome bo u-tat mo dakus-tu bo!” 25 Burus zu, “Wa-u-dak wa um oye da Festus. Nip-to um o ut-war jab gan. 26 Faruk-u hi-ur wa, wa nak, de wute um otte nomu wun us-rem za u-gyer. Um eeste uzu hen u nak nom-ut tun-to ut-beet, remu zu yasa-mo na nome to da. 27 Agarifa Faruk, gbò yaag jab-u a-warru rem-su u-Ru ne? Um nak uzu bo yaag jab.” 28 Se Agarifa zu Burus, “A-bo dorog uka zu u tek-u nom-ut tunto cashi tu bo ware u da-o to bo dote rak-su me um shu'ut wa-doru Yeso Kiristi da!” 29 Burus zu, “Ko u-da cashi, ko u-tat, Toog-us ri se udu u-Ru, u bo u net-ut tun-to i o hog-du me u ya-o e shu'ut uka um otte, sedi za uka wa m-tok uka um otte da.” 30 Se Agarifa Faruk yune, u Festus Wa-u-dak, u Banis kowa u tokon net-to ne i o ukun. 31 Da-u un ruye dugu kur-u kwup-du us-rem, un zu, “Net unwa nong nomu kore na gag wa ko na ho wa da.” 32 Se Agarifa zu Festus, “Uzu net unwa huute rem-us sin-se udu Kaisar da, it za res-tu wun.”

27 Da-u Wa-u-dak zonge uzu da-u nong aruk-ur it, it to u-me u-hat m-ha dak-u Itariya, se un yasụ Burus udu yakun karma-ya yu Roma-ne wu na zuye Juriyos, yu-shu karma-ne wu o tek-u “Morog-du Karma Sisar ne.” 2 Da-u it cwa u-me u-hat yu bo-u Adimiritiyum, yu o zong-su hamu tokon bo-to tu dapus Asiya, it heese m-ha. Wakun net

wa ɔro wu rwune dugu Tasaronika u dak-u Makidoniya. Dim-ur wa Aristakus net-u tumsu wa dorog it. 3 Da-u is gase it te bo-u Sidon. Juriyos nomu Burus nom-u so-o, wa yagu wun wa do'e remu wa hyen-ut huub-ut ro e yu'ut wun nom-u u ut-sa. 4 Da-u it yune dugu kun u-me u-hat, mya-mu hu gapun udu it. Remu iya it pu' u dim-u Sayifurus, guru mya-mu zatte ur-beb ne da. 5 Da-u it pase m-sa mu o dapus dak-u Kirikiya u Famfiriya-ne, it te bo-u Mira u dak-u Rikiya. 6 Kuna yu-shu karma-ne kumte u-hat yu dugu bo-u Arekzandariya yu o ha-mu dak-u Itariya, wa wu it u-me hat-u ya. 7 It nong ut-rut u-tat u tek-u ur-pas remu zu ha-mu nong m-hor da. It swaag ur-kob sok kanda it teet Kinidus. Da mya-mu hosu it ur-aruk, se it pus m-ha dak-u Kirit, it aruk u kit-yu dak-u o be-du na foge Sarmoni. 8 It aruk ur-kyat, har it te dekun be-de u dak-u Kirit du na zuye "Be-ur Sode du ur-Pak," u dapus bo-u Rikiya. 9 In naaste u-da u-tat, remu zu ha-mu shu'ute in ur-get ur-gas ne. Da-u kab-du u-swaat arukte. Se Burus zu net-tu o u-me u-hat, 10 wa zu un, "Ha-m mum-mo de shu'utu in swa-u ur-kob sok, tumsu de hatun in u-taag u tokon nom-to, za ut-cwu u u-hat ne u war to da, har u fat-ut in ne." 11 Juriyos gugum ut-ees u nomu Burus ware. Wa er rem-su wa nak-du u-hat u wa u-hat ne. 12 "Be-ur Sode du ur-Pak" du Rikiya zatte zarru ur-pak u-gos da. Se eken zu na re shu m-ha ne, na nom m-hor a nome, na te bo-u Finikiya, remu e nom-ut u-gos ukun. Finikiya u o u-me dak-u Kirit otte hen be-ur so-de du ur-ees du us-hat. Dak-u gunste be-ur re, sedi mya-mu kere ur-cwa u gas-u u o gwat-du kom

13 Da-u mya-mu heese ut-furun dugu m-ereg u kom-ut
 us-cwa, se net-tu hyen uka zu e de kwum-du nom-u e o
 ussa. Se e nakun kwam-yu shipe u-hat, un heese ur-pas u
 dapus dak-u Kirit. 14 Za m-tumb mya-m yo-mo gagun
 mu na foge, “Kom ur-beer u gas u-dom” mo gapun dugu
 Kirit. 15 Da-u mya-mu gapne dugu Kom ur-beer u gas u-
 dom u-hat, a-nak-du u-hat ne cwang e bir u-hat u gas-u
 mya-mu otte. E kerge byur-ru ya da, se e yage mya-mu
 hu tok-du it. 16 Da-u it dore gas-u Kawuda, be-du mya-
 mu zatte sok da. Ur-kyat o it kerte naknu hat-u rek-ya it
 gug ya udu hat-u yat-ya. 17 Da tase un nakne hat-u rek-
 ya un suk ya u dom-u hat-u yat-ya, Se un gugrusse hat-u
 yat-ya us-ho. Un nong iya remu taas ya cakumse ut-kik
 ut-kik da. Un ust kap-tu u-hat taas mya-mu hutu tok-du
 ya da. Un gun kwam-u yat-ya yu shipe u-hat remu un
 hooste u-hat ur-nok. Un nong inya remu gyer-u taas un
 he u-me hereg-mu Sirtis mu de na-su u-hat. 18 Remu zu
 bu-mu nong u-gwuz sok, tumsu mo ogu rum-su it, da-u is
 gase, a-nak-du u-hat ne heese koos-du cwu-tu o u-me u-
 hat e gun u-me m-bu. 19 U ho-du u-tuturse, un u hi-ur
 un u jurge tokon nom-to tu u-hat remu gyer-u m-no. 20
 Da-u it tumb it hyanug ur-ho ko reger da, tumsu mya-m
 yat-mo mu u-yu mo o gapdu it, se it ruut jab beet uzu it
 ut-fat. 21 Ba shu'ute uzu un tumbte, wakun reeg nom
 ut-re da, se Burus yune wa zu, “Uzu no kabug rem-us ri
 dugu Kirit, nom-ut tunto nuse u nom-ut yo-to kume in,
 to za kum-ut in da. 22 Sedi u da-o um o waru no, no nom
 beb-du jab, remu zu wakun zaru ut-taag u fat-ur wa da,

sēdi na taag u-hat. 23 Ūm zuug iya remu zu Wa-tōm Ru-u ri, tumsu wu um o ut-dor, wa haagun u dapus du ri gyup-ne m-gyup. 24 Wa zu, ‘Burus, a-bō hog u-gyer da. Se bō haag Roma tumsu bō ut-ees u kenū Kaisar Faruk remu wa kwup-tu bō us-rem. Ūm ut-sa bō nap uzu remu nya-u u-Ru, wa de tetu bō m-yar u huub-tu m-ha ró ne ut-beet.’ 25 Remu iya hen nomun beb-du jab, me um yaag jab udu u-Ru uzu nom-u na waru me iya o dote ut-shu'ut. 26 Sēdi mya-mo gwunu in u-domu hereg-mu okon dak-o.” 27 Ū gyup-mu op ut-nas, mya-mu o pama-u tokdu it u Sa-mu Adiriya. Ū tek-u m-gyup a tokdu u-hat hyen uka zu na haag u teen dak-u o. 28 Un mu'us ra-du m-bu, un hyen teeg us-daag ut-shik ut-shishin. Da-u it re shu cashi, se un sur ut-mu'us un bit us-daag ut-shik ut-nas u op. 29 Remu gyer-u hat-yu gap ut-ta'ar, un gun us-kwam us-nas su shipe u-hat remu un hooste u-hat ur-nok. Ū da-u o hen un hu us-toog udu ru-u un u is-u gas m-hor m-hor. 30 Sēdi u tekū a tok-du u-hat eken sa'ag e fat. E nom uka zu un o cust-u kwam-tu m-no dugu hat-u yat-ya. 31 Se Burus zu yu-shu karma-ne Roma u a-m-gag ne o ukun, “A net-ut tun-to eese u-me hat-u inya da, no zaaru ut-fat da.” 32 Da-u e hoge iya, se a-m-gag ne kwuprusse us-ho su hat-u rek-ya, e yage ya aruk u me m-bu. 33 Da-u is ha m-gas, se Burus kon un, un re nom ut-re. Wa zu, “Ū ya-o m-roog op ut-nas u ya-o no o wadu jab, za no re okon. 34 Remu iya um o kon-us no, no re nom ut-re. Otte ur-zwar u na re, remu na nom-ut ur-fat. Ūm o waru no nomon iya rem uzu wakun zaar wu de ut-taag u hi-yu hi-ur wa da ko u-gan.” 35 Da-u wa ware iya, se wa kub ur-beredi, wa

nom ut-vam udu u-Ru u hyanum un beet. Wa mot de, wa heese ut-re. 36 Da-u o kowan kum shiriktin-mu jab, un re ko un. 37 Tat-u it u me u-hat, it net ut-kok ut-yur u ut-shik ut-tut u opu shishin. 38 Da-u un re nom ut-re un shig, un habu u-hat m-no, un daas arkama u me m-bu. 39 Da-u is gase, a tok-du u-hat nak be-du e otte da. Sedi un hyen dekun gwug-de du otte m-hereg. Se un zong un huut u-hat ukun a nome. 40 Un kwuprusse us-ho su na gugte us-kwam su m-no, un yage se u-me m-bu. U tek-u da-o hen un ust us-gukut su bire u-hat, se un yuns kap-tu u-hat uka mya-mu dote tokdu un u shu. Un hu ur-nok m-sa u-pingse. 41 Se hat-yu gup m-hereg u-me m-bu, hat-yu kerge ur-nok da. Se hat-yu heese ut-yo'ok u-dim remu beb-du m-bu. 42 A-m-gag zong e hoot net-tu e o m-shup u e ne, remu gyer-u taas wakun u tek-u me un wa nom u-swab wa som. 43 Sedi yu-shu karma-ne Roma ut-sa wa gu Burus, se wa hoos un. Wa zu un beet wu nape u-swab u-beet wa he m-bu wa nom u-swab m-ha u kit m-sa. 44 I za keru u-swab da e ship te-su u-hat, ko uk-tu u-hat tu kuse. Iya o hen un beet kowan te kit m-sa m-yar.

28 Da-u it kume u-ukur it te u-pingse, it hog uzu dim-du dak-u o foge Marta. 2 Net-tu be-ur re e gu it beet tumsu e nomu it nom-ut so-to sok. E dap-su it u-ra it fa'at remu zu na o u-yu u da-u o tumsu tor-mu oro. 3 Burus kargussun ut-te wa wu u-ra, se yakun fa-ya u-kokos ya rwuun remu dung-mu u-ra, ya ship kom-u Burus. 4 Da-u net-tu u-bo hyane u-fa u kom-u Burus, se e zu or-ut e ne, “Net unwa wa ho-du ut-net wa, ko ba wa ruye dugu m-sa, ra-o dorru wun se wa marug.” 5 Burus pam-ut u-fa u

dom-u kom-u wa, wa gun ya u-me u-ra, tumsu wa hok m-re da. 6 Un o m-hyan uzu kom-u o ut-huus ko wa he'e wa mar. Da-u un hyane wa tumbte okon kwung wa da, se un heese us-dorog uzu wun okon ru-o o. 7 U dapus be-du net-tu dapuste u-ra, tokon tak-to oro tu yakun campa-ya dim-ur wa Fubiriyus. Wuna o yu-shu u okon dak-o u o m-gan m-bu. Wa bun it, it haan it shu'ut u bu-u ro. Wa ye' it be-du ur-cust du so-de m-te m-roog ut-tut. 8 Uso-u Fubiriyus ogu m-rut u kob-du m-yar, wa otte dung-mu u-war u remu ut-men ne. Se Burus to udu ro, wa doru wun u-kom ur-hi wa nomu wun us-toog. Netu wa kum m-yar. 9 Da-u wa nome iya, se a-kob-du m-yar ne i o u dak-u o haan udu ro wa haste e us-gom. 10 Net-tu dak-u o m-gan m-sa e ye' it ut-nom u-tat, e nong iya remu e koste it uzu e o yadu it m-zeg sok. Da-u it o zong-su ur-aruk, se e kargussun it nom ut-re u tokon nom-to ne tu it ut-sa ut-beet u-me u-hat. 11 Da-u pyaat-su us-tut arke, it to u u-hat yu ha-mu Itariya, it aruk. Hat-yu gose ukun u da-u u-gos u dak-u o u o m-gan m-sa. Hat-ya yu rwune dugu Arekzandariya yu otte m-sha mu ut-ru ut-yur, Kasto u Parus ne. 12 Da-u it teye bo-u Sirakus, it nom m-roog ut-tut ukun. 13 Se it aruk u-me u-hat, it te bo-u Rigiyum. Da-u roog-mu ur-gan arke, mya-mu yunne dugu m-ereg it pus m-hor m-hor. Da-u is gase it te bo-u Futiyori kuna it yakte u-hat. 14 U kuna it gotun u eken a-doru Yeso ne. E kon it uzu it nom m-roog ut-ta'er u un ne. It ees udu un, se it re shu m-te dak-u Roma. 15 Da-u a-doru Yeso i bo-u Roma hoge uzu it o haan, se e haan e gu it eken bit it u "Turru u Afisa," tumsu eken bit it u dekun be-de du

na zuƷe be-du “Ut-kur ut-Tut.” Da-u Burus hyane un wa nomu u-Ru ut-vam, tumsu wa sur m-kwum beb-du jab.

16 Da-u it teƷe u Roma tu-shu tu Roma yagu Burus wa shu'ut u bu-u m-seg ur-kot u Karma-ne i o er-ur ro. **17** Da-u roog-mu ut-tut arke, Burus fog tu-shu Yahuda-ne. Da-u e morge se wa zu un, “No or-ut ri, ko ba shu'ute uzu um nongu net-ut in tokon ba'as-to da, ko okon u tek-u ur-ma'in du i mate uso-ut in, ko iyane na maaste me u Urusharima. E yasu me udu Roma-ne na tagu me. **18** Un hen da-u un gwate, un ut-sa un yagu me, remu zu un byuk-ut me u tokon ba'as-to ne tu kore na ho me da. **19** Da Yahuda-ne gugme ut-ees, shu'ute uzu um huut rem-us se m-ha udu Kaisar, ko ba shu'ute uzu um zatte seken rem-se su um haatun remu net-ut in da. **20** De wute um kon-ut uzu no haan u ane uka um dote waru no ko remu u-yan o um otte wa bu-u m-tok. Um o u-me u bu-u m-tok remu zu um wa'ag jab udu Kiristi. Um tumb-ne Ru-u este us-rem uzu wa tomtun Kiristi udu in Yahuda-ne. Tumsu wa haagun.” **21** Se e zu wun, “It, it hyang okon ran-o dugu gas-u Yahudiya u mottu rem-us ro da. Wakun haagun hen wa waru it rem-us ro da, ko wa war seken rem-se su yo-se u bo da. **22** Sedi it ut-sa it hog ya-du jab-u ro, nomu it nape di mot-tu fun-u Yeso Kiristi yu Burus o but-tu ya. Kohene net-tu o warru nom-ut yo-to u fun-u inya.” **23** E wa'ag ho-du e de ur-shu'ut u Burus ne. Se e haan u be-du wa custe, un haagun hen u-tat. Dugu ur-wun m-ha m-rim, wa o yadu un m-zun u mottu Faruk-du u-Ru. Wa ut-sa wa nakun un u haan udu Yeso remu kose-tu u o nomu un tu rem-us Mosa u ran-tu a-warru rem-su

u-Ru ne. 24 Eken Yahuda-ne yaag Jab-u rem-us ro, tumsu eken yaag jab da. 25 Remu iya eken eeste u or-ut e ne da. Burus nup uzu eken oro i za ussa er-ru wa da, da-u e o mot-tu ur-aruk, se wa zu, “Yar-u u-Ru nongu i mate uso-ut in us-rem. Wa nong rem-us se udu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya tumsu nom-u wa ware u remu no nip-to. 26 “De'e udu net-ut tun-to bo zu, “No ut-hog, sedi no za ut-nap da; no ut-hyan, sedi no za gwadu ur-nu da.” 27 Ru-u zuug a-warru rem-us wa, net-ut tunto gwa'ag ur-nu da, remu zu jab-us un rindusse. Un otte ut-to, sedi un gwa'ag nu-du nom-u o ut-hog da, un takke is-u un, remu zu un za ussa un hyan da. A un ut-sa un dor nom-u um waru un, un za gwa'ag ur-nu u jab-us un, nom-u un hyane me ut-nom tumsu nom-u e hoge me ut-war. E za byurgun dugu fun-su ut-ba'as u un tumsu um za ukurte un.’ 28 “Um ut-sa no nap uzu, Ru-u tomgun rem-su u-ukur m-ha udu i za-yahuda-ne da. Tumsu e de kab-du se.” 30 Burus shu'ut u bu-u m-seg m-te us-hak us-yur, wa o kab-du kowan wu haane udu ro. 31 Burus nong ut-but tumsu ut-kose ne uka Ru-u dor-ut te jab-us e tumsu wa nomu un ut-kose u mot-tu Yeso Kiristi. Wa nong iya za u-gyer, tumsu wakun hooste wun da.

Roma-ne

1 Me, Burus wa-doru Kiristi Yeso, me pane unō ran-o. Ru-u dak me Wa-tom-u Yeso. Wa dak me remu um nom-ut but-tu Rem-su m-Remer su u-Ru. **2** Kanda haan-ur Yeso, Ru-u nong estedu Rem-us se m-tumb ne, su rwune dugu nu-u a-warru Rem-su u-Ru ne, uka otte m-pan u-me Ran-u Rem-su u-Ru u-hen. **3** Rem-su m-Remer u se, su mottu Wa'-u wa se, wu shu'ute net tumsu wa rwuun dugu ko-ur Dawuda. **4** Tumsu Ru-u koske uzu Wa'-u u-Ru wa Yeso oye. Ru-u nong iya remu beb-du Yar-u wa da-u na yunsu Yeso dugu m-mar. Wuna o Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. **5** Wuna dage me remu um shu'ute Wa-tom-u wa. Ru-u yaag me u-nya um shu'ut Wa-tom-u Yeso. Wa nong iya remu i-za-Yahuda-ne da, e de yadu wun m-zeg tumsu e dor rem-us rò remu yadu jab-u e nome remu but-tu um nomu un. **6** No net-tu bo-u Roma, no o tek-u net-tu Ru-u fage e shu'ut a-doru Yeso Kiristi. **7** Um o panu no unō ran-o, no a-dor-ne Roma beet i Ru-u o ut-cwan tumsu wa dug e shu'ut net-ut wa: Um nong us-toog udu u-Ru Uso-u in u Yeso Kiristi ne Wa-ko-uyan, wa re shu u nomu no u-nya tumsu wa ya' no jab-u pus-o. **8** Nom um ut-sa ut-zu ur-takun, um nong ut-vam remu no a-dor beet i bo-u Roma. Um kerge nomu u-Ru ut-vam remu nom-u Yeso Kiristi nome, yaag in u-fun in nom-ut us-rem u-Ru ne. Tumsu um nome u-Ru ut-vam remu zu net-tu o rem-su yadu jab-u no u-me u-dak u-beet. **9** Ru-u nak uka um hopte nomu no us-toog ko-uyan da-o. U-ho m-gyup ne u-me toog-us ri um haatun kon-us no udu Ru-u ri, wu um o ut-dor jab gan, tumsu um o donse-du Rem-

su m-Remer su Wa'-u wa. **10** Toog-us ri ko-uyan da, Ru-u
 upse me u-fun um haan um hyen-ut no, abite iya wa otte
 ussa. **11** Um cwanug ur-haan udu no, um nomu no us-
 toog no kum-ut nya-u u-Yar remu no shu'ute ut-mor
 u-Ru tumsu no sur m-wa jab-us no udu ro. **12** Cwan-ut
 ri o uzu, me u no ne in swurun hi-ut in m-shiriktin u
 yadu jab udu Yeso. **13** Or-ut ri, um ut-sa no nap, us-fun
 u-tat, um saag um haan udu no. Sedi um kwumug ur-
 ker da u haan u da-o. Um cwanug um haan um segu no
 uka no dote swuru ur-beb u-me Yeso Kiristi. Um cwanug
 um nomu no iya uka um nomtu eken ne i za-Yahuda-
 ne da. **14** Shu'ute me uka ur-mag u-me jab-u ri udu ut-
 net ut-beet. Shu'ute me ur-mag udu net-tu Girik u ya za
 Girik-ne da, tumsu udu a-m-nap-ne u a-za-m-nap-ne. **15**
 O wute um zongte ut-but su Rem-su m-Remer udu no i o
 bo-u Roma. **16** Um za hog-du e'-mu warru Rem-su m-
 Remer da. Remu zu Rem-su m-Remer u se o beb-du u-Ru
 ne du u-ukur udu net-tu ya jab: Ru-u takun ukru Yahuda-
 ne i ya jab, se i-za-Yahuda-ne da. **17** Remu me rem-su
 m-Remer jab-u so-o dugu-du u-Ru koske, jab-u so-o u
 ooge udu yadu ut-nip dugu ur-takun m-ha m-vaste, uka
 rem-su u-Ru punte se uzu "Net-u jab-u so-o wa ut-kwum
 ur-fat a wa ya' jab udu u-Ru." **18** Ru-u koske ryab-us wa
 su rwune dugu dom u-ru udu a-za-jab-us so-se ne u a
 nom-du nom-ut yo-to ne. Remu nom-ut yo-to tu net-tu o
 ut-nom wa'ag e takke ut-nip. **19** Kamug u kowan u nap
 uka Ru-u otte, remu zu Ru-u koske e m-zun kowana wa
 ooge. **20** Dugu da-u Ru-u nome u-dak, nom-tu u-Ru, tu na
 hyente u is da, u shin-m wa mu za ut-ta da, tumsu uka

wa otte ne, koske m-zun cas u-me nom-tu Ru-u nome. Remu iya ka ut-nom zarra u net-u zu wa nak u-Ru da. (aïdios g126) 21 E nak u-Ru, sedi e ye'et wa m-sek uka u-Ru da, tumsu e nom-tu wa ut-vam remu nom-u wa nome da. Remu zu dorog-us un shu'ute m-zan, tumsu jab-us e shuug u-cwum. 22 E o m-hyan uka zu un o us-ver ne, sedi dorog-us un su m-rag se. 23 E swase nom-du ut-huuk udu u-Ru wu za ur-ma da, sedi e hu nomu ut-ryun tu otte sha-mu ut-net tu de m-mar u no ne u ut-bisa ne u nom-u ur-fat ne. 24 Remu iya, Ru-u yage un, e hu nom-du nom-tu e cwane u jab-us e. E hu yu-du m-o u-me du kob-du ya-du war-tu or-ut un ne m-zeg. 25 E yage dorru Ru-u ut-nip, e ship us-bi. E hu ut-huuk u m-tok ne udu nom-tu Ru-u nome, sedi Ru-o nome un beet. Ru-o kore na nome ut-vam za ur-ma. U shu'ut iya. (aiōn g165) 26 Remu iya, Ru-u yage e, e nom-ut nom-tu e cwane tu m-'e. Ko neta-ne e yage m-roog campa-ut e ne, e hu m-roog u or-ut e ne neta-ne. 27 Campa-ne tumsu e yage m-roog u neta-ut e ne. Sedi e to m-o u or-ut e ne. Campa-ne nomog cwu-tu m-'e u or-ut e ne, tumsu e swaag ur-kob remu nom-tu e nome. 28 Ba shu'ute uzu e gugumte e kum nap-mu u-Ru, se wa yage e dor dorog-su m-zan un. E hu nom-du nom-tu kame uzu un nong da. 29 Jab-us un o shuyi-shuyi u nom-ut yo-to. E o u nomu net-ne nom-ut yo-to. E paste cwan-tu m-zan. E o nomu net-ne nom-tu de naasu e jab. E paste ur-shub. E o u ho-du u net-ne. E paste u-har. E parru net-ne. E o jab-u rim-o ne. E o m-shat. 30 E o tudu dim-tu net-ne. E yakke u-Ru. E paste jurmu ut-net. E paste jaksu ut-dos. E yukke huk-mu ur-hi. Dorog-us e su

yo-se se. E o kɔb-du kab-du rem-su i mate e ne. 31 E zatte ur-hi da. E nom-ut nomu e cinte us-rem da. E hog-ut on-du net da. 32 E nak uzu Ru-u zuug, i nome nom-ut to e korge na ho e. Sedi e zenge u nom-du nom-tu za so-to. E maag ukun da, e hu swuru eken beb-du nom-du nom-ut yo-to to.

2 Or-u ri, bo wa hyan-du ba'as-tu or-u ro, bo zatte nom-ut war da. Remu zu da-u bo kwupu wakun us-rem, bo o engusse hi-du war ro, remu zu nom-u bo otte kwupu wakun us-rem, o bo o ut-nom. 2 Um zuug iya remu zu Ru-u nak ut-nip da-u wa o kwup-du us-rem su net-tu o nom-du go-du nom-ut yo-to to. 3 Bo net, wa kwupu net-ne us-rem remu nom-du nom-ut yo-to, se bo o nom-du nom-ut yo-to ko bo, ¿Bo o m-hyan uzu bo kus-mu kwup-du us-rem su u-Ru? 4 Kamug in napun uzu Ru-u nongu in nom-ut so-to, u on-ur wa ne tumsu wa zatte hor-mu us-nip da. A in jurum wun da remu gag-du jab-u wa udu in. Napun uzu Ru-u kosu in on-ur wa, remu in byurtun udu wa tumsu in yage nom-du ut-ba'as. 5 Sedi remu kɔb-du hog-mu us-rem, u kɔb-du ut-byurun ne udu u-Ru, bo o naknu hi-ur ro swadu ur-kɔb u ho-du ryab-su u-Ru. U Ho-ur re wa de nomu net-ne kwup-du us-rem hon-hon. 6 Ru-u “de top kowan hon-hon u go-du pama-u wa nome.” 7 Ru-u de yadu fat-du za ur-ma udu net-tu o nom-du nom-ut so-to, tumsu udu i wa jab e kum ut-fu'ubse, m-sek ne u wadu jab ne u Ru-u ya un fat-du za ur-ma. (aiōnios g166) 8 Sedi tokon net-to otte cwan-tu ur-hi, e yaag jab-u nom-u Ru-u zuye nip-to da. E re shu u nom-du nom-tu za so-to. Ru-u de yadu un ur-kɔb sok. 9

Wa de yadu net beet wu o nom-du nom-ut yo-to ur-kob
 sok u namu jab ne, Ru-u de heese yadu Yahuda-ne ur-
 kob, kanda wa ya' i-za-Yahuda-ne ur-kob. 10 Sedi Ru-u de
 yadu kowan wu o nom-du nom-ut so-to, m-zeg, m-sek
 ne, u res-du jab ne. Ru-u de ut-takun udu Yahuda-ne,
 kanda wa ya' i-za-Yahuda-ne. 11 Remu zu Ru-u koste m-
 kuuk da. 12 I za-Yahuda-ne da, a e nome ut-ba'as, Ru-u de
 kwupu e us-rem ko uka e zatte bor-ut Ru-u yase Mosa
 da. Tumsu Yahuda-ne i otte bor-ut Mosa, a e nome ut-
 ba'as, Ru-u de kwupu e us-rem remu kob-du dorru ut-
 bor. 13 Nong hon-hon na ya un ur-kob, remu za net beet
 wu nape bor-tu u-Ru wa o net-u jab-u so-o da. Sedi net-
 tu o dorru nom-u bor-tu Ru-u yase Mosa, Ru-u de fag-
 du net-u wa, wa jab-u so-o. 14 Eken i za-Yahuda-ne dor
 bor-tu Ru-u yase Mosa. Koske uzu bor-tu u-Ru o u-me
 jab-us un, ko ba shu'ute uzu wakun ya'aste un bor-tu
 Ru-u yaase Mosa da. 15 Yu-ur un koske uzu e nak u-me
 jab-us e nom-u Ru-u ut-sa u-me ut-bor. Remu zu da-u e
 nome nom-u za so-o, jab-us e kosu e, tumsu a nome u so-
 o jab-us e kosu e. 16 Remu iya, uka no hogte me but-
 tu Rem-su m-Remer o ut-war, iya dote shu'ute. Ru-u de
 yadu Yeso Kiristi m-shin mu wa dote kwupu net-ne us-
 rem, ko dorog-su m-yasa su jab-su ut-net us-beet. 17 Bo
 foge hi-ur ro "Wa-Yahuda wa," bo toste jab-u ro u dom-u
 bor-tu u-Ru, tumsu bo o ut-uk u yu-ur ro uzu bo net-u u-
 Ru wa. 18 Bo nak nom-u Ru-u o ut-cwan. Remu zu net-tu
 iis-tu bo bor-tu u-Ru, tumsu bo nak nom-tu kame bo dag
 tu o hon-hon. 19 A mune uzu bo zatte u-sakna da uzu bo
 ooge dor-ut net-tu o po-ne, tumsu bo o bo m-zun udu

net-tu o u-me u-cwum. 20 Bo kabe uzu bo wa-ut-kose a-kob-du m-nap ne wa u ya'ag-u rek-e ne, remu zu bo nak uzu bor-tu Ru-u yase Mosa otte m-nap u ut-nip ne. 21 Bo wa iis-u eken, ¿bo iiste hi-ur ró? Bo wu o ut-but uzu net-tu yage u-hiw, ¿bo gwak-ut nom-u bo o ut-war ur-zwar ne uzu bo nom-ut u-hiw da? 22 Bo wu o ut-zu a net-tu nom m-o da, ¿bo gwak-ut nom-u bo o ut-war ur-zwar ne uzu bo nom-ut m-o da? Bo wu tonte m-gir da, ¿bo nom-ut u-hiw u pyu m-gir da? 23 Bo wu o ut-uk uzu bo otte bor-tu Ru-u yase Mosa. ¿Sedi bo gwak-ut uzu bo naaste dim-du u-Ru da-u bo pase rem-su u-bor da? 24 De wute Rem-su u-Ru zuut, “Nom-u Yahuda-ne o ut-nom wa'ag i-za-Yahuda-ne otte jurmu Ru-u Yahuda-ne kohene.” 25 Nom-du ur-pes otte ur-zwar, a net-u dore bor-tu u-Ru. Sedi a net dore bor-tu u-Ru da wa shu'ute us-gan u net-tu na nome ur-pes ne da. 26 A shu'ute zu i zatte ur-pes da, e o dorru bor-tu u-Ru, Ru-u de kab-du e net-ut wa. 27 Na de kwupu no us-rem remu zu no otte bor-ut Mosa tumsu no nomog ur-pes, sedi no o pas-du bor-ut to. 28 Wa-Yahuda wu ut-nip wa bo oye da, a-bo shu'ute wa-Yahuda u-war. Sedi otte ur-zwar bo shu'ut wa-Yahuda u jab u-war ne. 29 Wa-Yahuda ut-nip wa o wu jab-u wa ooge hon-hon udu u-Ru. Yar u-Ru o do'e nomu jab-u net ur-pes za bor-tu net pane da. Go-du net-u wa kum ut-vam dugu-du u-Ru, za dugu-du net da.

3 ¿Dekun sege-de oro du Yahuda-ne kume du i-za-Yahuda-ne kumte da? ¿Yan-o net de ut-kwum ana nomu wa ur-pes? 2 Sege-du oro du net do'e ut-kwum us-fun u-tát! Ru-u ya'aste rem-us wa udu Yahuda-ne remu e got se

ur-zwar ne. 3 Yahuda-ne u-tát e zatte yadu jab udu u-Ru uka e nomte estedu us-rem uzu ut-ya jab da. Wakun ut-kere ut-shut uzu, “¿No o m-hyan uzu a Yahuda-ne shu'ute a-kob-du yadu jab, ut-wa u Ru-u yage nom-du nom-u wa nom-tu Yahuda-ne es-du us-rem?” 4 Za ut-nome da iya! Ko net-ne beet shu'ute a-us-bi, u-Ru wa-ut-nip wa, uka Rem-su u-Ru zutte: “Remu net-ne hyen-ut uzu nom-u bo ware u mottu ba'as-ut un nip-to, tumsu bo re ur-korro ana o kwup-du rem-us ró.” 5 Abite nom-ut yo-to in o ut-nom koske nom-ut so-to tu Ru-u nome, ¿In deen ut-zu Ru-u nong hon-hon da a wa ya' in ur-kob? (Sin-se dorog-su ur-ma net se.) 6 Za ut-nome iya da! A shu'ute Ru-u nome hon-hon da ko-uyan da, ¿rene o wa dote nomu net-tu u-dak kwup-du us-rem hon-hon ne? 7 Wakun wa ut-kere ut-zu, “A mune uzu bis-us ri hatun m-swur mu nip-tu Ru-u u swur-mu zeg-m wa ne, ¿Remu u-yan o Ru-u dote kwupu me us-rem uzu me wa-ut-ba'as wa?” 8 Tokon net-to kek-tu it us-rem uzu it zuug, “Yage it nom ut-ba'as, remu nom-ut so-to nom-ut.” Sedi Ru-u de kwupu un us-rem hon-hon. 9 ¿Yan-o in do'e ut-zu? ¿In Yahuda-ne zeg m-zeg i-za-Yahuda-ne da? Ko okon, na kosku uzu ut-net ut-beet! U Yahuda-ne u i-za-Yahuda-ne da ganse na oye remu beb-du ut-ba'as de o dor-tu na. 10 U-me Rem-su u-Ru, na panug nom-ut tun-to ut-beet: “Net-u jab-u so-o zarra, ko wa-gan; 11 wakun zaar wu o m-nap ne da, wakun zaar wu o sa-u u-Ru da. 12 Net-ne beet e yakke fun-yu u-Ru, Net-ne beet e zatte fun da; Wakun zaar wu nome nom-ut so-to da, ko wa-gan.” 13 “Nu-ut e o uka ut-sag tu o ur-huk, Rem-ut e shuug us-bi.”

“Rem-us e uka m-rab mu fa-u yo-ya.” 14 “Nu-ut e shuug
u rem-us yo-se, us-pyap ne.” 15 “E waaste ho-du net da.
 16 Ko he e huute e hatun u-naas u namu jab ne udu ut-
 net tumsu hi-du war'e ne. 17 E nak fun-yu res-du jab
 da.” 18 “Gyer-u u-Ru zaar u jab-us un da.” 19 U da-o in
 nak uzu Yahuda-ne e na ut-sa e dor bor-tu u-Ru tu Mosa
 pane. Na nomog iya hen remu net-tu taagte nom-ut war,
 tumsu Ru-u de kwupu net-tu dak-u uno u-beet us-rem.
 20 Remu iya, wakun zaar wu de ut-shu'ut wa za ut-ba'as
 remu dorru nom-u bor-tu zu na nom da. Nom-u bor-tu
 nome o kosu net uka ba'as-ut wa otte. 21 Sedi u da-o
 Mosa u a-warru Rem-su u-Ru ne koske in fun-yu yadu
 jab-u so-o, za remu dorru nom-tu bor-tu ut-sa da. 22 Uno
 jab-u so-o dugu-du u-Ru hagun dugu-du yadu jab udu
 Kiristi udu i ya'e ut-nip beet. Mokon kuuk-mo zaar da. 23
 Net-ne kowan nong ut-ba'as, tumsu e nomog m-ra u sek-
 mu u-Ru ne. 24 Tumsu Ru-u nong sege-ur wa remu nya-u
 wa nomu in jab gan. Wa nomog iya remu Kiristi Yeso wu
 rure in dugu swadu ur-kob du ut-ba'as. 25 Ru-u ya'aste
 Yeso uka ur-toog du hastu ut-ba'as. Wa nomog iya remu
 wa mutte net-ne za ut-ba'as udu u-Ru da-u e ya jab udu
 Yeso wu mare u remu in tumsu wa azug hyu-m wa. Toog-
 u o koske uzu Ru-u zatte m-kuuk da, tumsu remu gag-du
 jab-u wa, wa ruuste u fun-u ba'as-tu e nome u-dim wa
 yaag un ur-kob da. 26 Ru-u nong gag-du jab-u uno da-o
 remu wa koste uzu wa otte jab-u so-o. Tumsu net beet
 wu ya' jab udu Yeso wa de ut-shu'ut wa jab-u so-o. 27 U
 da-o hen, zan-o na dote ut-uk? Okon zarra! Ru-u za kab-
 du net remu zu a o dorru bor-ut Mosa da, sedi wa kab i o

yadu jab udu Yeso u toog-u wa ne. 28 In nak uzu Ru-u o kab-du ut-net remu yadu jab-u e za remu dorru u-bor da. 29 Ru-u Yahuda-ne o war-o? Ru-u a-za Yahuda-ne wa ko e da? Iya o, Ru-u net-ne beet o. 30 Ru-o u-gan, wa de muutu Yahuda-ne e shu'ut a-jab-us so-se udu wa, remu yadu jab-u un. Tumsu muut i za-Yahuda-ne da a-jab-us so-se udu wa, remu yadu jab-u un. 31 No o m-hyan in muutun bor-tu Ru-u yase Mosa m-zan u remu mottu yadu jab? Ko cashi iya o da! Sedi a inya jab udu Yeso, ut-koſe uzu bor-ut Mosa otte m-shin.

4 Ru in o dorog-su mottu bor-ut Mosa tumsu uka net dote ut-shu'ut wa jab-u so-o, kamug in baksun Ibrahi, uso-u uso-ut Yahuda-ne. 2 Abite remu nom-du nom-ut so-to Ibrahi o Ru-u has-tu wa ut-ba'as, Ibrahi za kwumug nom-u ut-uk u-me ut-net, sedi wa za kum-ut nom-u ut-uk udu u-Ru da. 3 Rem-su u-Ru zuug, "Ibrahi yaag jab udu u-Ru, de wute Ru-u fog-ut wa wa-jab-u so-o." 4 Da-u net-u nome u-pama, top-u na do'e top-du wa hos-mo da. Sedi top-u nom-u wa nome o. 5 Sedi na got net-ne a-jab-us so-se ne, za remu pama-us e da, sedi remu yadu jab-u e udu u-Ru wu nome ho-du ut-ba'as. 6 Dawuda warug rem-us se da-u wa nome rem-su kom-u u-Ru udu net-u wu Ru-u fage wa jab-u so-o za wa nom okon pama-o. 7 "Net-tu Ru-u nome ho-du ba'as-ut e, e otte Kom-u u-Ru, I na takse baas-ut e otte kom-u u-Ru. 8 Kom u-Ru udu net, wu Yawe za ut-bakus u nom-tu ba'as-ut wa ne da." 9 Ru Kom-u u-Ru o dom-u a-ur-pes-ne u war-e kyak i na nome ur-pes? Ko beet u a-za-ur-pes-ne? Nom-u in o ut-zu, "Ibrahi otte yadu jab udu u-Ru, de wute Ru-u kub-ut

wun, wa-jab-u so-o.” 10 ¿Yan da-o Ru-u muutu Ibrahi wa jab-u so-o? ¿Da-u na nomu wa ur-pes o ko kanda na nomu wa ur-pes? Ru-u fak Ibrahi wa jab-u so-o kanda na nom-tu wa ur-pes o. 11 Sedi wa kabug nap-su ur-pes remu yadu jab-u rò udu u-Ru uzu wa haste ba'as-ut rò. Remu iya Ibrahi shu'ute u-uso u yadu jab udu a-yadu jab ne ko ba na nome un ur-pes da. Ru-u o hyan-du un a-jab-us so-se ne remu yadu jab-u un. 12 Tumsu wuna uso-u i na nome ur-pes, za rem ur-pes u warre da sedi dorru datu yadu jab-u uso-u in Ibrahi kanda na nome wa ur-pes. 13 Ru-u nongu estedu us-rem u yaase u-dak u-beet udu Ibrahi u ko-ur wa ne, za remu dorru bor-tu u-Ru da sedi remu zu Ibrahi yaag jab udu u-Ru. Remu iya, Ru-u zu Ibrahi net-u jab-u so-o. 14 Abite es-du us-rem su u-Ru u i o dorru u-bor ne o u war-o, koske uzu yadu jab-u net zan-mo, tumsu estedu us-rem su Ru-u nome zatte m-kim da. 15 Um zuug iya, remu zu bor-tu nakun ryab-su u-Ru. Tumsu be-du bor-tu zatte da, net za ut-shu'ut wa-kob-du kab-du rem-su u-bor da. 16 Remu iya, estedu us-rem haan u remu yadu jab. Ru-u nongu in o uka m-hos, udu net-tu o u-me ko-ur Ibrahi, za net-tu na yaase ne u-bor u war-e da, sedi ur-kot u i otte yadu jab uka Ibrahi. Wuna o u-uso u i ya jab beet udu estedu us-rem su u-Ru. 17 Rem-su Ru-u warug uzu, “Ibrahi, um wa'ag bo, bo shu'ut uso-u rem-tu u-dak u-tat.” Ru-u nong iya remu zu Ibrahi yaag jab udu u-Ru uzu wa otte beb-du yadu ur-fat udu wu mare, tumsu wu nome nom-ut po-to u-me nom-tu za okon da. 18 Ko ba shu'ute uzu Ibrahi zatte okon u wa dote wadu jab da, sedi wa reeg shu u yadu jab ne uzu wa

de shu'ute uso-u ut-dak u-tát, uka Ru-u zutte wa uzu,
 “Iya o ya'ag-u ró dote ut-shu'ut.” 19 Ibrahi yakke u yadu
 jab-u wa u mar da, ko ba shu'ute uzu wa nong us-hak ut-
 shik ut-tan, tumsu neta wa Saratu arukte da-u ur-mat. 20
 Sedi wa nong u-sakna u jab remu estedu us-rem su Ru-u
 nome da, sedi wa swurug yadu jab, tumsu wa nomu u-Ru
 m-sek. 21 Ibrahi yaag jab, Ru-o keru nom-du nomu wa zu
 wa ut-nom. 22 Remu yadu jab Ibrahi, Ru-u kabug wa,
 “wa-jab-u so-o.” 23 Uka na punte u Rem-su u-Ru, “Ru-u
 kabug wun wa-jab-u so-o.” Tumsu za remu Ibrahi o war-o
 na punte da. 24 Sedi na panug rem-us sin-se remu in,
 remu zu Ru-u mutte in a-jab-us so-se, net beet wu ya' jab
 udu wa, wu yunse Yeso Wa-ko-uyan in dugu m-mar. 25
 Remu ba'as-ut in, to net-tu hote wa, tumsu wa yune dugu
 m-mar remu wa jaaste ba'as-ut in.

5 Ba shu'ute uzu, Ru-u jaaste ba'as-ut in remu yadu jab
 udu Yeso, in otte rus-du jab u-me Wa-ko-uyan in Yeso
 Kiristi. 2 Remu yadu jab-u in, Kiristi upuste in kerru
 kwum-du nya-u u-Ru u in otte ur-yu. Tumsu in nong
 ur-so remu wadu jab-u Ru-u de kosu in fu'ubse-tu u-Ru.
 3 Tumsu in nomon ur-so da-u net-tu o yadu in ur-kob
 remu yadu jab-u in udu Kiristi, remu zu in nak uzu swadu
 ur-kob u in do'e naknu in gag-du jab. 4 A net-u shu'ute
 wa gag-du jab, Ru-u de muutu wa net-u ur-ka. Tumsu a
 net-u shu'ute net-u ur-ka, wa de shu'utu wa wadu jab
 udu u-Ru. 5 Wadu jab za yadu bo m-'e da ko cashi, remu
 zu Ru-u koske in cwan-ut u wa sok. Wa yaag in Yar-u wa,
 u-me jab-us in. 6 Da-u in za keru ukru hi-ur in da, regne
 hon-hon da-u Kiristi mare remu ba'as-ut in. 7 Ut-po ne

na kum-ut wakun wu de m-mar remu wakun wa-jab-u
 so-o, jiya na ut-kere kwum-du net wu de ut-mar remu
 net-u o nom-du nom-ut so-to. **8** Sedi Ru-u koske in cwan-
 ut wa, u wa tomton in Kiristi wa mur u remu in, da-u in
 ooge a-ut-ba'as-ne. **9** Ru-u jaaste ba'as-ut in remu hyu-m
 Kiristi, za u-sakna, wa de hen u ukru in dugu ryab-su u-
 Ru. **10** Da-u in ooge m-ra u-Ru ne, Ru-u hongussu in u wa
 ne remu mar-mu Wa'-u wa. In nak uzu Yeso u keru ukru
 in, tumsu remu zu wa o ur-fat. **11** Maag ukun da, in do'e
 nom-du ur-so remu mar-mu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi
 nome wa samge in u-Ru ne. **12** Uka ba'as-tu cwatun u-me
 u-dak dugu-du net gan, mar-mu cwaan remu zu net-ne
 beet nong ut-ba'as. Tumsu mar-mu haan udu ut-net ut-
 beet, remu ba'as-tu Adamu nome. **13** Kanda na hattun
 bor-tu Ru-u yase Mosa, net-tu o nom-du ut-ba'as. Sedi na
 kabug se uka ut-ba'as da, remu zu bor-tu zaar tu net de
 ut-pas da. **14** Ko ba shu'ute iya, mar-mu takkun dugu da-
 u Adamu u haan u da-u Mosa, tumsu u i nome ne ut-
 ba'as remu pas-du u-bor da uka Adamu nomte. Adamu
 tumsu wa ooge ryun-u wu de'e haan. **15** Sedi hastu ba'as-
 ut in tu Ru-u nome o uka m-hos udu in, za uka ba'as-ut
 Adamu da. Remu zu ba'as-ut wa-gan nakkun mar-mu ut-
 net u-tat. Sedi nya-u u-Ru o u-tat, remu hos-mu wa nome
 u-me net gan u wa, Yeso Kiristi hattun nya-u u-Ru udu
 ut-net u-tat. **16** Tumsu, nya-u u-Ru ganse ooge u ba'as-ut
 Adamu ne da. Um zuug iya remu ba'as-ut to tu Adamu
 nome to nakkun kwup-du us-rem su u-Ru udu net-tu u-
 dak ut-beet. Sedi nya-u u-Ru muute in za ut-ba'as ko ba
 in nome ut-ba'as u-tat. **17** Mar-m nomog ur-faruk u-me

17 ʉt-net remu ba'as-tu net gan, Adamu. Sedi m-zeg iya, Yeso Kiristi samge in u-Ru ne. Ru-u yaag in wa uka m-hos u-tat, tumsu i kabe wa, e de re-du beb-du ut-ba'as m-mar ne u-me Yeso Kiristi. 18 Remu ba'as-tu wa u-gan nome, to haatun net-ne beet swadu ur-kob, tumsu iya-o hen nom-u u-gan u Kiristi nome, o haatun u-ukur u-me kowan, uka Ru-u dote yadu net-ne fat-du za ur-ma. 19 Remu ba'as-ut net gan nome, de wute net-ne beet e shu'ute a-ut-ba'as-ne. Iya-o hen tumsu remu jab-u so-o u net gan nome, net-ne u-tat e de ut-shu'ut a-jab-us so-se ne. 20 Ru-u ya'aste bor-ut wa udu Mosa remu net-tu hyen-ut ba'as-ut e m-zun. Sedi da-u ba'as-tu sure u-tat, nya-u u-Ru zeg u-tat sok. 21 Uka ba'as-tu nomte ur-faruk u-me ut-net ut-beet tumsu hatun un m-mar, iya o hen nya-u u-Ru dote nom-du ur-faruk remu jab-u so-o, u de hatun fat-du za ur-ma remu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. (aiōnios g166)

6 ʉYan-o in do'e ut-zu? ʉIn deen u re-du shu u nom-du ut-ba'as remu wa jaaste ba'as-ut in tumsu wa swuru in u-nya? 2 Za ut-nome iya da! A in kabe Yeso, nom-tu wadu in u yu-du ut-ba'as to marug, ʉre dote ut-nom in ha ur-yu u-me ut-ba'as? 3 Uka na nom-tu in ut-yubusse m-bu, in marug tumsu na dok in u Kiristi ne uka wa murte tumsu na dok wa. Na nongu in ut-yubusse m-bu remu in nom-ut yu-ur po-de uka us-gan, uka Yeso yunte dugu m-mar, u-me fu'ubse-tu u-Ru Uso-u in. Iya o in kumte fat-ur po-de. 5 Ba in shu'ute us-gan u Kiristi ne remu mar-m Kiristi, iya o hen in dote ut-shu'ut us-gan u yune-ur wa ur-fat uka wa yunte. 6 Uka in nupte uzu na tarug yu-du ut-ba'as u in u-dom u-kan da-u na tare Yeso u-dom

u-kan, taas u ba'as-tu kum-ut ur-beb u jab-us in da. Na nomog sin-se us-beet taas in shu'ut tok-ne i ut-ba'as da. 7 In nak uzu ba'as-tu zatte ur-faruk u dom-u net-tu mare da. 8 Ba shu'ute uzu in marug u Kiristi ne, in o yadu jab uzu in do'e ur-fat u wa ne. 9 In nakkun uzu Ru-u yunste Kiristi dugu m-mar, tumsu wa zamun ut-swur m-mar da. Mar-mu zatte ur-beb udu Yeso da. 10 Remu mar-mu wa mare, ba'as-tu zatte ur-beb u-me wun da, tumsu u da-o wa o yu-du nomu u-Ru ut-fu'ubse. 11 Remu iya hen, kab hi-ur ro uka wu mare taas u ba'as-tu dor-ut wa da, sedi bo kab hi-ur ro wa ur-fat udu u-Ru u-me Kiristi Yeso. 12 Remu iya, a no yage u ba'as-tu nom ur-faruk u-me war-ut no tu de m-mar da, taas no dor zarru nom-u war-ut no o ut-sa da. 13 A no yase og-tu war-u no to to shu'ut cwu-tu nom-du ut-ba'as da. Sedi no yase hi-ur no udu u-Ru, remu zu no ogu marug sedi u da-o no otte fat-ur po-de. Remu iya yaase war-u no u shu'ut uka cwu-tu m-ank u nom-du nom-ut so-to remu fu'ubse-tu u-Ru. 14 A no yage u ba'as-tu nom ur-faruk u-me no da, remu zu bor-tu zatte ur-beb u-me no da. Sedi, nomon ur-yu u-me shin-mu nya-u u-Ru. 15 Ba shu'ute uzu nya-u u-Ru ukurte in dugu ut-bor, jut-shu'ut uzu na re shu u nom-du ut-ba'as ne? O'o! Ko ca! 16 JNo nak uzu a no yaase hi-ur no udu wakun uka tok-ne nomte m-tok, no shu'ute tok-u wa, remu zu no o dorru wa da? No keru shu'utu tok-ne ut-ba'as tu huutu net-ne udu m-mar, ko no keru dorru Remu u-Ru su de wadu net u yu-du jab-u so-o. 17 Sedi ut-vam udu u-Ru, remu ur-takun no oog m-tok u-me ut-ba'as, sedi u da-o no kabug kose-tu it nomu no jab gan.

18 Ru-u ruute nō dugu tok-mu ut-ba'as, nō shu'ute tok-ne u nom-du yu-du jab-us so-se. 19 Um kosku nō sha-mu us-rem mu tok remu nō gotu ur-nu, remu jab-u ur-ma net. Ur-takun nō oogu yasū og-tu war-ut nō u nom-du nom-tu za u-hen tumsu u swurru nom-ut yo-to. Remu iya u da-o, yasun og-tu war-ut nō remu nō nom-ut yu-du jab-us so-se u nō shu'ute u-hen ne. 20 U da-u dim, nō oog tok-ne ut-ba'as, wakun wa'ag nō u nom-du nom-ut so-to ur-beb da. 21 U da-u dim nō nomog nom-tu nō hog-du e'-mu nom-du to u da-o. ȚYan top-o nō kume remu nom-du nom-ut to? Top-u nom-ut to mar-mo. 22 Sedi u da-o, Ru-u rwurug nō dugu ut-ba'as, nō shu'ute tok-ne u-Ru. Nya-u u-Ru u nō de ut-kwum o jab u-hen, tumsu nō de kwum-du fat-du za ur-ma. (aiōnios g166) 23 Top-u ut-ba'as mar-mo, sedi nya-u u-Ru fat-du za ur-ma du u-me Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. (aiōnios g166)

7 Or-ut ri ne, nō nak uka bor-tu otte, nō nupuste nom-u um de ut-war, bor-tu nom ur-faruk u-dom net-u o ur-fat u war-to. 2 A in gwate neta ur-gu, wa o m-shup u bor-tu ur-gu ne, da-u campā wa o ur-fat. Sedi da-u campā wa mare, wa rwuug u bor-tu ur-gu. 3 Remu iya a wa ga wakun campā wa, u campā wa ne ur-fat, na zu wa wa-u-as. Sedi a campā wa mare, wa rwuug u-me ho-yu ur-gu, a neta-u ya ga wakun, wa nong m-o da remu zu campā wa marug. 4 Remu iya nō o or-ut ri ne, mar-m Kiristi u-dom u-kan o wa'ag nō shu'ute marimari-ne udu u-bor. Iya nō shu'ute us-gan, u wu yune dugu m-mar ne remu in nom-tu u-Ru us-pama. 5 Da-u in o shu'ut u-me yu-du ut-ba'as tu o ur-yu u-me in, kose-tu u-bor to yunstun dorog-

su nom-ut yo-to tu haatun in m-mar. 6 Sedi u da-o in
 kwung u-ukur, Ru-u rwurug in dugu ut-bor. U da-o hen
 in o dorru u-Ru u fun-yu fat-ur po-de yu Yar-u wa. Fun-
 yu u-ut yu na pane u-me ut-bor in dor-ut ya da. 7 Eken
 oro i o ut-zu, “Bor-tu Ru-u yase Mosa o yo-to.” E o ut-zu
 nap-mu ut-bor wa'ag in u nom-du ut-ba'as u-tat, sedi
 nong ur-zwar e nom us-dorog iya da. Bor-tu u-Ru to kosu
 me ba'as-ut ri. Um za nak uzu shub-du nom-u wakun
 ba'as-to da, se da-u bor-tu zu, “A-bo wa ur-is u nom-u
 wakun da.” 8 Sedi remu bor-tu u-Ru to, de wute ba'as-tu
 kum-ut ur-ker to yunsun ko-uyan go-du dorog-su wadu
 ur-is u nom-u wakun u-me jab-u ri. Uzu bor-tu oro da,
 ba'as-tu za otte ur-beb da. 9 U da-u dim kanda um nap
 nom-u bor-tu ut-sa, um oog u ekse hi-ur ri u nom-tu
 um o ut-nom da. Sedi da-u um nape kose-tu bor-tu u-
 Ru, za rem um nup uzu um o nom-du ut-ba'as. 10 Se um
 mur, bor-tu kame uzu to hatun ur-fat, to hatun m-mar
 mu mote me dugu-du u-Ru. 11 Ba'as-tu kwung ur-ker,
 to parug me to wu me us-dorog uzu me keru nom-du
 ut-ba'as tumsu um dor ut-bor u-da u-gan uka um dote
 kwum-du fat-du za ur-ma, sedi o mok-ut dugu-du u-Ru.
 12 Ko ba shu'ute iya, bor-ut u-Ru to o u-hen ne tumsu
 nom-tu Ru-u zu na nom ne to o u-hen ne tu jab-u so-o,
 tumsu tu so-to sok. 13 Sedi yan-o in do'e ut-zu, bor-tu u-
 Ru o so-to tumsu to hatun in m-mar? Iya o da ko cashi!
 Ba'as-to hatun me m-mar. Ba'as-tu dorog dim-u bor-ut
 so-to, to hatun me m-mar. No hyanug uka ba'as-tu otte
 yo-to. To dorog bor-ut so-to tu u-Ru remu nom-du nom-
 ut yo-to. 14 In nak uzu bor-tu Ru-u yase Mosa, dugu Yar-

u u-Ru o rwune. Sedi me net-wa, tumsu tok u-me ut-ba'as. **15** Um nak nom-u um de ut-nom da. Remu zu nom-u um ut-sa ut-nom, um nom-ut o da, nom-u um gugme o um o ut-nom. **16** Abite nom-u um o ut-nom, o um ut-sa ut-nom da, um kabug uzu bor-tu u-Ru to o hon-hon. **17** Me wa u hi-ur ri u nom-du nom-ut yo-to da, sedi ba'as-tu o men-tu jab-u ri. **18** Um nak uzu okon za u so-o u o u-me jab-u ri ur-ma net da, sedi ba'as-to o u-me jab-u ri. Um zuug iya remu zu um cwanug uzu um nomog nom-ut so-to, sedi um kerte ut-nom da. **19** Um wa'ag jab um nom nom-ut so-to, sedi um o nom-du nom-ut yo-to tu um za cwan-tu ut-nom da. **20** A um nome nom-u um za ussa ut-nom da, koske uzu me wa o nom-du nom-ut yo-to to da, sedi ba'as-tu o u-me jab-u ri. **21** Um hyanug uzu, nom-u um nome ko-uyan da-o; a um ut-sa nom-du nom-u so-o, um hyen nom-ut yo-to ur-kot u-me ne remu o hooste me nom-du nom-u so-o. **22** Dugu men-tu jab-u ri, um o cwan-tu bor-tu u-Ru. **23** Sedi u war-u ri um o hyan-du okon u o m-gag u-me jab-u ri. O dor-tu me, tumsu o muutu me tok ut-ba'as. **24** Nom-tu ur-on to um oye! Wana de ukru me dugu nom-u war-u ri ut-sa, taas u mot me dugu-du u-Ru? **25** Ut-vam udu u-Ru u-me Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in! Sedi uka um kubte iya, u-me dorog-us ri um ut-sa um dor nom-tu bor-tu zu na nom, sedi war-u o wadu me um shu'ut uka tok ut-ba'as.

8 Remu iya u da-o, kwup-du us-rem su m-mar zamun da, udu i o u-me Kiristi Yeso. **2** Remu bor-tu u-yar, tu muutun in ur-fat u same-du ut-hi u Kiristi Yeso ne, to ruute me dugu-du bor-tu ut-baas, u m-mar ne. **3** Nom-u

bor-ut Mosa kere ut-nom da remu jab ur-ma net, Ru-
 u nomog o. Ru-u tomgon Wa'-u wa u war-u m-ma-net
 remu wa shu'ute ur-toog remu ut-ba'as, tumsu wa haste
 beb-du ut-ba'as dugu war-ut in. 4 Ru-u nong iya, remu in
 nom-ut nom-tu bor-tu zu na nom. In nong iya da-u Yar-u
 u-Ru o dor-tu in, za m-ma-net du dor-ut in da. 5 Net-tu o
 ur-yu uka dorog-su jab-us e koste e, jab-us e shu'ut u shi
 u nom-tu dorog-su ur-ma net ut-sa. Sedi i Yar-u u-Ru o
 dor-tu e, e nom dorog-su nom-u Yar-u u-Ru ut-sa. 6 Yagu
 jab-us no u nom-du ut-ba'as haatun m-mar, sedi wadu
 jab-u no u nom-tu Yar-u u-Ru haatun ur-fat u rus-du jab
 ne. 7 Kowan wu muute jab-u wa u dorog-su ur-ma net,
 wa shu'utu huub-u yo-o u-Ru ne. Um zuug iya remu zu
 wa dorog bor-tu u-Ru da, tumsu wa ut-kere ut-dor da. 8
 Net-tu o dorog-su ur-ma net, Ru-u za hog-du zwaru go-
 du net-ut to da. 9 Sedi a in yage dorog-su ur-ma net u
 dor-ut in da. Yagun u Yar-u u-Ru o dor-ut in, remu zu wa
 o ur-yu u-me in. Net-tu zatte Yar-u rwune udu Kiristi da,
 Kiristi nak wa da. 10 A regne Kiristi o ur-shu'ut u-me no,
 ko da war-ut no marug remu ut-ba'as, Yar-u u-Ru de ya'
 no ur-fat remu zu Ru-u kabug no a-jab-us so-se. 11 Yar-u
 u-Ru, u yunse Yeso dugu m-mar, o u-me jab-us no. Uka
 Ru-u yunste Kiristi dugu m-mar, wa de yadu no ur-fat
 u war-ut no tu m-mar remu Yar-u wa u o u-me no. 12
 Remu iya, huub-ut ri ne, in otte nom-u ut-nom, sedi za
 uka dorog-su nom-tu m-ma-net du ut-sa da. 13 A-bo o ur-
 yu uka m-ma-net du otte ussa, no do'e m-mar. Sedi abite
 no o dorru nom-u Yar-u u-Ru ut-sa, tumsu no yage ut-
 ba'as, no de kwum-du ur-fat. 14 Remu zu i Yar-u u-Ru o

dor-tu e, e o yaag u-Ru. 15 No kwumug Yar-u de muutu no tok-ne da, remu iya a no shu'ut u hog-du u-gyer da. Sedi Yar-u o de ut-wa in shu'ut yaag u-Ru, u remu shinmu Yar-u o in do'e fag-du u-Ru, "Baba! U-uso in!" 16 Yar-u u-Ru u yar-u in ne o waru in uzu yaag u-Ru in oye. 17 Ba shu'ute uzu yaag u-Ru in oye, shu'ute uzu a kwum-tu u-Uso in oye. In reen kwum-tu ut-fu'ubse tu u-Uso ur-kot u Wa'-u wa Kiristi ne. Sedi a in kume fubusse tu Uso, ka ut-nom zarra, se in swaag ur-kob ur-kot u Kiristi ne. 18 Um nak uzu, in za keru hongusse fu'ubse-tu Ru-u de yadu in u kob-du in o ut-swa ne u da-o da. 19 Nom-u Ru-u nome u-beet dugu takun-du u-dak, o wadu jab o hyan da-u Ru-u de kose ko re ya'ag-u wa otte. 20 Remu nom-tu ba'as-tu nome, nom-tu Ru-u nome ut-beet, e kerge nom-du nom-u Ru-u cwan e nom da. Ru-u wa'ag jab uzu 21 nom-tu wa nome to ut-kwum ut-wuz dugu m-tok ut-zum ne. Wa o wadu jab e de kwum-du ut-fu'ubse tu na de yadu yaag u-Ru. 22 In nak uzu nom-tu Ru-u nome ut-beet e o ur-e' u haan u un o da-o e o us-ekus uka neta o hog-du remu ur-mat nomte. 23 Za nomu Ru-u nome o us-ekus u war-o da, u in ne beet, in i Ru-u nome u-nya u Yar-u u-Ru in o us-ekus u-me jab-us in. In o ur-'e tumsu u wadu jab ne da-u Ru-u de muutu in ya'ag-u wa, tumsu wa guut war-ut in. 24 Remu wadu jab, o wute Ru-u ukurte in. Sedi wadu jab-u nom-u no hyane wadu jab de da. Wakun za wadu jab-u nom-u wa otte ut-kom da. 25 Sedi a in o wadu jab-u nom-u in zatte da, koske uzu in o ur-'e u gag-du jab ne. 26 Iya o hen Yar-u u-Ru otte nomu in ur-sege u kob-du ur-beb u in. In nak uka nom-du us-toog da, sedi Yar-u

u-Ru o us-toog u ut-shig ne udu u-Ru remu in ut-gom
 ne tu za ut-ware da. 27 Ru-o nape jab ut-net beet. Wa
 nup uka dorog-su Yar-u u-Ru u o us-toog u remu net-
 ut wa. Da-u Yar-u u-Ru nomu in us-toog wa nak nom-u
 Ru-u ut-sa. 28 In nak uzu u tek-u ut-nom ut-beet Ru-u o
 nom-du nom-ut so-to udu i o cwan-ut wa ne. Wa nom iya
 udu net-tu wa dage u remu e nom-ut nom-tu wa zonge
 e nom. 29 I Ru-u dage dugu ur-takun wa dak wa tun e
 shu'ut sha-mu wa'-u wa, remu wa-u wa shu'ute mat-du
 ur-takun u-me ban-du or-ut wa ne. 30 Remu i Ru-u dage,
 i wa bane. E wa jaase ba'as-ut e. Tumsu in i Ru-u jaase
 ba'as-ut e, wa de nomu e ut-fu'ubse. 31 Gwatun go-du
 rem-us sin-se, ¿Yan-to in do'e ut-zu? ¿A Ru-u o ur-kot u
 in ne, wana de m-gag u in ne? 32 Ru-u hoostu Wa'-u wa
 m-mar u-dom u-kan remu in da, sedi wa ya'aste in Wa'-u
 wa, wa keru nomu in hos-mu ko-uyan. 33 ¿Wana de saku
 i Ru-u dage ut-ba'as? Wakun zarra, remu zu Ru-u muute
 un za ut-ba'as. 34 ¿Wana de kere ut-kwup uzu na ho in?
 Ko net! Yeso Kiristi marug, wa yune dugu m-mar, u da-o
 wa o shu'ut u kom us-cwa u-Ru. Wa o us-toog udu u-Ru
 remu in. 35 Wakun zaar wu de ut-wa u Kiristi yage cwan-
 ut in da! Ko u-taag, Ko swa-u ur-kob, ko us-mer, ko ur-so,
 ko u-ra, ur-honse ne, ko m-mar, okon zaar u de hoosu u-
 Ru cwan-ut in da. 36 Uka Rem-su u-Ru zutte, "Remu zu it
 o net-ut ro', net-tu o ut-cwan e ho it. E o kab-du it uka
 net-tu na de ut-ho, uka wa-u-pan kubte ca m-ha udu ut-
 pan." 37 Ko ba shu'ute uzu, nom-ut yo-to tun-to ut-beet
 to kwumu in, in arukte na fag in a re-du ur-korro, remu
 Kiristi o cwan-ut in. 38 Um nupuste uzu, wakun zaar wu

do'e ut-wa u Ru-u yage cwan-ut in da: ko m-mar, ko ur-fat, ko a-tomu u-Ru, ko faruk-u nom us-te, ko nom-u na o tek ut-nom, ko u na de ut-nom u da-u oon ne, ko yan go-du ur-faruk, ko m-ja, ko ur-ra, ko okon nom-o ut-kwus ut-kwus, to korge to mot in u cwan-tu Ru-u ne da. Ru-u koske uzu wa o cwan-ut in, u wa tomton Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in wa mur u remu in.

9 Remu shu'ut-ur ri wa-doru Kiristi, um o warru ut-nip, Yar-u u-Ru o dor-tu jab-u ri tumsu o koske uzu bise um otte da. **2** Jab-u ri naag sok, men-tu dung-te me za ur-ma. **3** Um nomog dorog-us se remu or-ut ri ne Isra-ne camp- ne u ut-neta ne, um cwanug uzu Ru-u yagu me um shu'ut uka net wu na wa-e u-nu, na mot me u Kiristi ne remu ukur u net-ut ri Isra-ne. **4** Net-tu Isra, to o net-tu Ru-u mutte ya'ag-u wa, wa kosku un fuubse-ut wa. Wa nongu un estedu us-rem, wa yasu un Bor-ut wa. Wa kosu un fun-yu ut-huuk ut-nip ne tumsu u estedu us-rem ne. **5** Ibrahi, Ishaku, u Yakubu e oye nengen-tu uso-tu uso-ut in, tumsu Kiristi wa-Isra wa u mat-du net. Wuna o u-Ru. Wuna o faruk-u kowan beet, tumsu wa korge na nomu wa ut-vam za ur-ma, U shu'ut iya! (aiōn g165) **6** Za remu zu es- du us-rem u-Ru zatte ur-beb da, sedi remu zu net-tu Isra to ut-beet net-tu u-Ru da. **7** Tumsu za net-tu ko-ur Ibrahi to o net-tu u-Ru da. Remu iya, Ru-u zu Ibrahi, “U-me Ishaku Me rwuutun bo yaag i um nomu bo estedu us-rem, za wakun u tek-u me ya'ag-u ro da.” **8** Yaag-u na mate u- war, e o ya'ag-u Ru-u da, sedi ya'ag-u estedu us-rem, e o ya'ag-u Ibrahi i ut-nip. **9** Baksun nom-u Ru-u zuye, da-u wa nome estedu us-rem, “Ba da-u shiye, um de ut-muun,

Saratu de mat-du yadu ur-campa.” 10 Mokon sha-mu oro tumsu. Yaag-u Rebeka otte u-uso u-gan, wuna o uso-u in Ishaku. 11 Sedi kanda na mat ya'ag-u e yur, Ru-u wargu Rebeka uzu, “Wa'-u yat-wa de nomu wu rek-wa m-tok.” Ru-u zuug iya kanda e nom-ut okon nom-o u so-o ko u yo-o. Ru-u zuug iya remu zu wuna dage Yakubu remu zu iya-o Ru-u cinte. 13 Uka Rem-su u-Ru zutte, “Um cwanug Yakubu, um gugumte Isuwa.” 14 ¿Yan-o in do'e ut-zu? ¿No o m-hyan uka zu Ru-u nong hon-hon da? Iya-o da! Ko cashi! 15 Remu Ru-u zuug Mosa, “Wa um cwane um hyan on-ur wa, me hogu on-ur wa, wa um cwane um nomu ur-ho, me nomu wa ur-ho.” 16 Remu iya, za remu cwan-mu net mo ko pama-us wa da, sedi remu on-du u-Ru kyak. 17 Rem-su u-Ru zuye Faruk-u Masar, “Um wa'ag bo Faruk remu um koste ut-net shin-m ri udu ro remu u-dak u-beet nuput me.” 18 Iya Ru-u hogte on-du wu wa cwane wa hog on-ur wa, tumsu wa rindusse jab-u wu wa cwane ut-rindusse. 19 Wakun ut-kere ut-zu, “Abite iya-o, ¿remu yan-o Ru-u otte hyan-du ba'as-ut in? ¿Wana de gugmu nom-u Ru-u cwane?” 20 ¿Sedi wana bo mat-du net bo nom-ut inan u-Ru ne? ¿Nom-u Ru-u nome, o ut-kere ut-zu, “Remu yan-o bo nom-tu me inya?” 21 Wu o ma-u ut-tur, wa keru kab-du ut-rwab wa nom uka wa otte ussa. Wa kere kab-du kwus-du ut-rwab ur-gan, wa muut ut-tur remu ho-du ur-morog, tumsu tokon tur-to hen remu net-tu daaste ut-opos u-me. 22 Iya Ru-u nomte pama-us wa, wa kose ryab-us wa remu ut-ba'as tumsu wa kose uzu remu shin-m wa, wa keru yadu net-ne ur-kob i nome ut-ba'as. Sedi wa otte gag-du jab

ɔdu i wa de kosu ryab-us wa, net-tu kame wa ya' e ur-
 kob. 23 Iya-o wa otte ussa wa kose fuubse-ut wa ɔdu i wa
 ut-sa wa hog on-ur e, i wa zonge ur-takun i de kwum-du
 fubusse wa. 24 In i Ru-u bane, za in Yahuda-ne u war
 in da sedi u a-za Yahuda-ne. 25 Uka wa wurte u ran-u
 Hoseya uzu: "I za net-ut ri da, um de fag-du e 'Net-ut ri.'
 Tumsu ko-du um oog gugumte, um de fag-du de, 'Ko-du
 um o ut-cwan.'" 26 Tumsu "U be-ur re du na fog-tu un:
 'No o net-tu ri i da,' na de fag-du un, 'Yaag-u Ru-u ur-
 fat.'" 27 Ishaya wa-warru Rem-su u-Ru jakus u-cwar wa
 nom us-rem u mot-tu Isra-ne, "Isra-ne o u-tat uka hereg-
 mu m-sa, sedi u be-du un otte, net-to cashi e de kwum-
 du u-ukur. 28 Yawe de kwupu u-dak u-beet us-rem za
 naas u-da, tumsu wa hoog se okon za ut-kwus da." 29 Uka
 Ishaya wa-warru Rem-su u-Ru zutte u dekun be-de: "Sedi
 uzu Yawe wu zege m-shin yakuste in eken u-me yaag-u in
 da In za shu'ute uka net-tu bo-u Saduma, na za horusse
 in beet uka net-tu bo-u Gomora." 30 Yan-o in do'e ut-zu
 u da-o? I za-Yahuda-ne da, zongte e shu'ut net-tu jab-
 us so-se ɔdu u-Ru da, u da-o e kwumug, jab-u so-o u na
 kume dugu-du yadu jab. 31 Sedi Isra-ne i cwane e shu'ut
 a-jab-us so-se u dorru fun-yu u-bor, e kwumug da. 32
 Yan-o wute iya? Remu zu Yahuda-ne kwumug o u fun-
 yu yadu jab da, sedi un cwanug u Ru-u kab un remu nom-
 du pama-us so-se un. E nong ur-pukse, "U dom-u ta'ar-ru
 wadu net ur-pukse." 33 Uka otte m-pan u-me Rem-su u-
 Ru uzu: "Gwat! Um kaag ur-taar u Sihiyona Taar-du ur-
 pukse, Sedi wu ya' jab ɔdu wa, na za yadu wa m-e' da."

10 Or-ut ri ne, nom-u jab-u ri zege m-cwan u toog-us ri ne udu u-Ru uzu, u Isra-ne kum u-ukur. **2** Um nak un yaag hi-ut un u nom-du pama-su u-Ru sok. Sedi o za u fun-yu nap-du ut-nip da. **3** Um zuug iya remu zu un nak fun-yu Ru-u o ut-dor wa muute ut-net a-jab-us so-se ne. Wa cwanug un kum jab-u so-o u rwune udu wa. Sedi e gugumte fun-yu u-Ru. De wute e otte ussa e kum jab-u so-o remu dorru ut-bor. **4** Kiristi shuuste nom-u wute na nom-ut bor-ut Mosa, remu kowana ya'e jab udu u-Ru, Ru-u de jaasu ba'as-ut wa. **5** Kose-ut Mosa koske uzu net de keru shu'utu wa jab-u so-o a wa o dorru ut-bor. "A-bo ut-sa kwum-du ur-fat, se bo nong nom-u bor-tu zuye." **6** Sedi nom-u Rem-su u-Ru zuye, uka net dote ut-shu'ut wa jab-u so-o remu yadu jab, "A-bo zu u-me jab-u ro, '¿Wana de dadu dom u-ru?' (Remu wa custun Kiristi u-dak) **7** Tumsu ko no zu, '¿Wana de ur-cwa u-ta u-dak?'" (Wa yuns Kiristi dugu m-mar.) (*Abyssos g12*) **8** Sedi nom-u Rem-su u-Ru zuye ya: "Rem-su u-Ru o ut-mor u bo ne, se o me nu-u ro u jab-u ro ne." Rem-us se otte kose-tu yadu jab se in o ut-but. **9** A-bo ware u nu-u ro uzu Yeso Wa-ko-uyan wa, tumsu bo yu' jab uzu Ru-u yunste wun dugu m-mar, bo de ut-kwum u-ukur. **10** Um zuug iya remu zu jab o net dote yadu jab wa shu'ute za ut-ba'as udu u-Ru, tumsu nu-o net dote ur-donse wa kum-ut u-ukur. **11** Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru, "Wu ya' jab ro udu wa, wa za nom-du m-'e da." **12** Ru-u koste m-kuuk da. Wa o hyan-du Yahuda-ne u i-za-Yahuda-ne da us-gan. Ru-u net-ne beet o. Tumsu wa nom u-nya udu net-ne beet i foge dim-ur wa. **13** Uka otte m-pan u-me Ran-u u-Ru

ɔzu, “Kɔwana fage Yawe u sa-u ur-sege, wa do'e kwum-
 du u-ukur.” **14** ɔSedi rene o net-tu ya jab udu ro da, e
 dote keru fag-du Yawe u sa-u ur-sege? ɔRene o e dote
 yadu jab udu wu e tame hog-du mot-ut wa da? ɔRene o e
 dote ut-hog a wakun waru un da? **15** ɔRene o a-ut-but
 dote but-tu a wakun tomu un da? Uka otte m-pan u-me
 Rem-su u-Ru ɔzu, “Haan-ur a-but-tu Rem-su m-Remer
 zek ur-zwar.” **16** Sedi net-tu Isra to ut-beet u kabe Rem-
 su m-Remer se da. Uka Ishaya wa-warru Rem-su u-Ru
 zutte, “Yawe, ɔwana kabe rem-us sin-se su it ware?” **17**
 De wute yadu jab o haan udu in u fun-u hog-du Rem-
 su M-remem, tumsu na hog Rem-su m-Remem udu Rem-
 us Kiristi. **18** Sedi um otte ur-shut, “ɔNip-to ɔzu net-tu
 Isra-ne hok da?” Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru: “Un
 nong donse-du rem-us se u-dak u-beet, Rem-us un teeg
 ma-du u-dak u-beet.” **19** Um swurug m-shut, “ɔNet-tu i
 Isra e gwa'ag nu-du u rem-us se da?” U, e gwa'ag nu-du
 se, remu zu u da-u Mosa, Ru-u zuug: “Um de wadu Isra-
 ne nom shub-du net-tu za-Yahuda ne. Tumsu um de ut-
 wa no hog us-ryab remu net-tu o a-kob-du m-nap ne i-
 za-Yahuda-ne da.” **20** Ishaya warug Rem-su u-Ru jab gan:
 “Net-tu sa-u me da, e de kwum-du me, Net-tu oro i shite
 uka e dote kwum-du me da. Sedi um koske hi-ur ri m-zun
 cas udu un.” **21** Sedi mottu Isra, Ru-u swurug m-waru un,
 “Ko-uyan da, um ut-sa um muutun e udu ri, Sedi e shu'ut
 a-kob-du dorru us-rem ne u a-kob-du hog-mu us-rem
 ne.”

11 A wakun u shite me ɔzu: ɔShu'ute ɔzu Ru-u yakke
 net-ut wa? Za, iya o da! Ko me net-u Isra wa, dugu rem-

1 ur Ibrahi, tumsu dugu ko-ur Banyami ne. 2 Ru-u yakte
 net-ut wa da, i wa dage dugu ur-takun. Baksun nom-u
 Rem-su u-Ru ware, uka Iriya huute rem-su net-tu Isra
 udu u-Ru wa zu, 3 “Yawe, e horussu a-warru rem-us ro
 ne. Tumsu e yo'okte sak-ur ro. Me wa u-gan u kuse ur-
 fat, tumsu e o baku ri remu e hoot.” 4 ;Yan go-du u-shas
 o Ru-u nomu wun? Wa shakus wa ut-zu, “Um cingu hi-
 du war ri ut-net ut-zongu ut-ta'er i sokte e nomu ru-u o
 u na foge Ba'ar ut-huuk da.” 5 Ko u da-o iya otte. Net-tu
 oro cashi i kuse i Ru-u dage remu nya-u wa. 6 Dug-ut to
 tu Ru-u nome remu nya-u wa o, za remu us-pama su un
 nome da. Uzu iya da, nya-u u-Ru za shu'ute nya-u so-o
 da. 7 Nom-u o tek-u ya: Net-tu Isra saag fun-yu e dote ut-
 shu'ut net-ut so-to udu u-Ru. Sedi e kwung nom-u e ut-sa
 da. Eken u tek-u me un i Ru-u dage, e kabug jab-u so-o u-
 Ru, sedi u-tat i kuse, e shu'ute a-kob-du hog-du us-rem
 ne tumsu e kwumug da. 8 Uka otte m-pan u-me Rem-su
 u-Ru uzu, “Ru-u muute un uka rag-ne tumsu za m-nap.
 Wa yaag un is sedi e za ut-hyan da, tumsu wa yaag un ut-
 to, e za ut-hog da u haan u ya-o.” 9 Se Dawuda zu, “Yage
 morog-du u-re un to shu'ut uka ur-ren. Tumsu yage u
 shu'ut un ur-pukse, u de hatun un swadu ur-kob. 10 Yage
 is-u un u nom u-cwum, E de swadu ur-kob u-tat uka tok-
 ne za ur-ma.” 11 Um omon ur-shut ne u da-o: ;A Isra-ne
 pukse e he'e e za keru ur-yune da? Iya o da! Remu ba'as-
 tu Isra-ne nome, de wute ukur-u teet net-tu za-Yahuda-
 ne da, remu Isra-ne nom-ut shub-ur un. 12 Ba'as-ut Isra-
 ne haatun kom u-Ru u-me u-dak u-beet. Tumsu kob-du
 dorru us-remu un haatun kom u-Ru udu i za-Yahuda-ne

da. M-vastē, a Isra-ne ya jab ɔdu u-Ru, in beet in do'e nom-du ur-so sok remu kom u-Ru. 13 Um o us-rem u no ne i-za-Yahuda-ne da. Me Wa-tom-u Yeso wa ɔdu i za-Yahuda-ne da, um o ut-uk u remu pama-us ri. 14 U remu iya, um o haan jiya me keru wadu Isra-ne e nom ur-shub, o ut-wa u eken u kum u-ukur. 15 Sedi ba na gugmu un, wa'ag is-yu u-pus yu hongusse net-tu u-dak ut-beet u-Ru ne. Da-u Yahuda-ne ya jab ɔdu Yeso, shu'ute uka muutun net-u mare ur-fat! 16 Ba Ibrahi u eken uso-tu uso-ut in ne ooge u-hen ne, iya o ko-ur e dote ut-shu'ut u-hen ne uka net haste rop-du hyu u-gan wa hatun de ɔdu u-Ru, de ut-shu'ut u-hen ne. Shu'ute uzu gug-du hyu de ur-beet de ut-shu'ut u-hen ne. Tumsu ana yase gur-yu u-te na huut ɔdu u-Ru, ya ut-shu'ut u-hen ne, koske uzu ko fe-su te-u ya se otte u-hen. 17 Nomon us-dorog uzu: ana kwupre fe-su te-su zetun su na sere, se na kub fe-yu te-yu zetun yu ur-dog na dame ur-kot. No i za net-tu Yahuda-ne da, no o uka te-yu zetun yu ur-dog, ana dame no us-gur ne, no de kwum-du nya-u u-Ru remu Yahuda-ne. 18 Remu iya, a no nom ut-uk uzu no zek fe-us se su na kupse da. A no o ut-uk baksun uzu, a no shipe us-gur da, sedi gur-se shipe no. 19 Sedi i-za-Yahuda-ne da e ut-kere ut-zu, “Ru-u kwupurte fe-su Yahuda-ne remu wa samte in us-gur ne.” 20 Nip-to, remu kob-du yadu jab-u Yahuda-ne, de wute na kwupurte us-fe dugu us-gur. Tumsu no remu yadu jab-u no o no kumte fun-yu ut-tost us-gur. Sedi a no nom ut-uk da sedi na hog u-gyer. 21 A Ru-u yage Yahuda-ne da, una o uka fe-su u-te su ur-takun, wa za hen u yagu no da. 22 Iya-o Ru-u dote keru kosu nom-ut so-to wa u

ryab-us wa ne. Wa kosu a-ut-ba'as ryab-us wa, sedi wa nomu nom-ut so-to wa. Sedi a no kabe o jab gan da, na de kwup-ru no dugu us-gur. **23** A Isra-ne byur-ne dugu kob-du yadu jab, na same e us-gur ne, remu zu Ru-u de keru muutu un udu gur-u ya. **24** No i-za-Yahuda-ne da, no o uka te-yu zetun yu ur-dog yu na kupse, se Ru-u same ya u matu te-yu zetun ne yu na sere. Yahuda-ne e o uka te-yu na sere yu so-ya, za shu'utu nom-u m-no u Ru-u same u-fe yu Yahuda-ne u dom-u u-gur yu e rwutun da. **25** No huub-ut ri, um za ussa no shu'ut a-kob-du m-nap ne u remu nom-u o yase da, taas u no shu'ut a ut-uk ne da. Isra-ne u-tat e de shu'utu a-kob-du hog-du us-rem ne, se i za-Yahuda-ne u-tat i Ru-u dage e o yadu jab udu Kiristi. **26** Iya-o Isra-ne beet e dote kwum-du u-ukur, uka Rem-su u-Ru zutte: “Wa-u-ukur de rwuun u Urusharima, wa de hastu jab-u kob-du kab-du us-rem dugu ko-ur Yakubu. **27** Sin-se o estedu us-rem u ri u un ne, um de nomu un ho-du ba'as-ut un.” **28** Yahuda-ne shu'ute huub-tu Rem-su M-remet, tumsu o shu'ute swur-m no a-za-Yahuda-ne remu zu e gugumte Rem-su m-Remet, sedi Ru-u dak Yahuda-ne. Ru-u o cwan-ut un remu i mate uso-tu uso-ut un. **29** In nupuste uzu Ru-u reeg shu u cwan-ut un ne remu zu wa za kab-du nya-u wa nomu un da ko net-tu wa dage to ka wa ut-to. **30** Ur-takun no i za-Yahuda-ne da, no nong kob-du dorru us-rem, sedi u da-o no kwumug on-du u-Ru remu kob-du dorru us-rem u Yahuda-ne. **31** U da-o Yahuda-ne u hi-ur e, e shu'ute a-kob-du dorru Rem-su u-Ru uka e dote kwum-du on-du u-Ru, on-du Ru-u kosu i-za-Yahuda-ne da. **32** Ru-u mutte ut-net ut-

beet Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da a-kob-du dorru us-rem. Ru-u nomog iya remu wa koste ut-net ut-beet on-ur wa. (eleese g1653) 33 Nip-tu ra-du ver-su u-Ru tumsu nap-m ro zatte ur-ma da, kwup-du us-rem u ro zek ur-shut. Nom-tu wa o ut-nom zek nap-mu net. 34 Uka Rem-su u-Ru zutte: “i Wana nape jab-u Yawe? i Wana o huub-u ro, wana heese yadu wun us-rem?” 35 “Wakun zaar wu de yadu u-Ru okon nom-o u wa yage za kum dugu-du u-Ru da. Remu iya wakun zaar wu de ut-zu u Ru-u top wa da.” 36 Remu dugu-du wun, tumsu udu wun, tumsu udu du wun de na nom-te ko-uyan. Yage fubusse tu shu'ut udu wun m-mommo! U shu'ut iya! (aiōn g165)

12 Remu iya, or-ut ri, um o kon-us no remu on-du u-Ru, no yaase war-ut no uka ur-toog, ko ba no o ur-fat, sedi no yaase hi-ut no u pama-u u-Ru uka Ru-u dote hog-du zwar-ur no. Ya o fun-yu ut-nip yu no dote nomu u-Ru m-sek. 2 A no yage net-tu za u dorru u-Ru da, e waru no uka no dote u yu-ur no da. Sedi yage u Ru-u mang no uka wa otte ussa, tumsu wa ya' no jab-u po-o. Da-u o no do'e nap-du nom-u Ru-u ut-sa no nom, tumsu no ut-nap uka no dote nom-du ko-uyan u so-o u Ru-u ut-sa. (aiōn g165) 3

Remu nya-u Ru-u nomu me, um o naku no ut-to beet, a wakun u huut hi-ur wa u be-du wa teye da. Sedi no nap uka no gotte hi-ut no, sedi no kab hi-ut no hon-hon uka yadu jab-u Ru-u ya' no. 4 Uka in kowan otte u-war u-gan ut-og ne u-tat, tumsu koduhe ogde otte pama-u wa nome. 5 Ko ba shu'ute uzu in o u-tat, sedi war-o u-gan o na oye remu shu'ut-ur in u Kiristi ne, tumsu kowan ganse wa oye e or-u wa ne. Taas u wakun u hyan uka zu Ru-

Ƴ zek m-cwan wa m-zeg wakun. 6 Remu iya, kamuƳ in
 nomon m-ank Ƴ nya-Ƴ Ru-Ƴ nomu in, u-nya ut-go ut-go,
 uka Ru-Ƴ nom-tu in nya-u o. A Ru-Ƴ ya bo nya-Ƴ warru
 rem-us wa, war Ƴ yadu jab ne uka Ru-Ƴ yute bo. 7 Abite
 nya-u ro u-pama Ƴ dor-u u-Ru o, nom pama-u o. Abite
 nya-Ƴ ut-kose o, nom ut-kose. 8 Abite nya-u ro Ƴ swuru
 net-ne shiriktin-mu jab mo, re u-shu ut-nom. Abite nya-Ƴ
 m-hos o udu ut-net remu ur-kob, re u-shu ut-nom jab
 gan. Abite dor-tu ut-net o, nom o jab gan. Abite hog-du
 on-du ut-net de, nom-o Ƴ tek-Ƴ ur-so. 9 Cwan or-Ƴ ro Ƴ
 cwan-tu ut-nip. No gugum nom-ut yo-to, sedi no ship
 nom-Ƴ o Ƴ so-o ut-kom ut-yur. 10 Cwan or-Ƴ ro uka huub
 ur-matu ro, gwat kowan uka zu wa zek bo. 11 A-bo shu'ut
 za nom-ut nom da, sedi yaase hi-ur ro Ƴ pama-Ƴ Wa-
 ko-uyan. 12 Nom ur-so remu zu bo o wadu jab-Ƴ nom-
 Ƴ Ru-Ƴ de nomu bo, bo gag jab-Ƴ tek-Ƴ swadu ur-kob.
 Tumsu reen u-shu us-toog ne ko-uyan da. 13 A net-tu u-
 Ru o swadu ur-kob, mo-tun un nom-Ƴ no otte. Tumsu
 shu'utun a cust-Ƴ ut-hamut ne. 14 Kom-Ƴ u-Ru udu net-
 tu o yadu no ur-kob, waan un nu-u so-o. A no wa'-Ƴ un
 nu-u yo-o da. 15 Nomon ur-so Ƴ net-tu o ur-so ne, tumsu
 no nom us-kan Ƴ i o us-kan ne. 16 Nomon shu'ut-du m-
 yar Ƴ or-ut no ne. A no shu'ut a huk-mu ur-hi da, sedi no
 shu'ut ur-huub udu net-tu na gugme ne. A-bo kab hi-
 ur ro uka zu bo nak ko-uyan da. 17 A wakun Ƴ nomu bo
 nom-u yo-o, a-bo top wa Ƴ nom-u yo-o da. Re shu Ƴ nom-
 du net-tu de ut-hyan uzu o so-o. 18 Nom nom-Ƴ bo dote
 ut-shu'ut m-yar Ƴ kowan ne. 19 Or-ut ri ne, a wakun Ƴ
 nomu bo nom-u yo-o, a-bo top-Ƴ nom-Ƴ yo-o da, sedi

yage u Ru-u top-u bō ur-mag u ryab-ūs wa. Ūm zuug iya remu zu na panug u-me Ran-u u-Ru uzu, “Me Yawe, um de top-du kowan remu nom-u wa nome.” 20 Rem-su u-Ru reeg shu ut-zu, “Abite huub-u yo-o ró o hog-du us-mer, ya wa nom ut-re. A wa hog-du u-swaat m-bu, ya wa m-bu wa swa. A-bō nome iya shu'ute uka bō kargusse eng-tu u-ra u hi-ur rò. Tumsu iya o bō dote wadu wun u hog-du m-'e.” 21 A-bō yage jab-u yo-o u re jab-u ró da, sedi bō zeg beb-du jab-u yo-o u fun-yu nom-du nom-ut so-to.

13 Kowan wa ya' m-zeg udu farkina-ne i u-dak. Wakun zaar wu de shu'utu faruk da, se wu Ru-u dage. Tumsu kowana shu'ute faruk, Ru-o gan-du wa ur-faruk. 2 Remu iya, kowana gugme dorru faruk-tu u-dak, wa gugumte dorru nom-u Ru-u gan-de. Tumsu i o ut-nom iya e de naknu hi-ur e swadu ur-kob. 3 Ūm zuug iya remu zu a nō o nom-du nom-ut so-to nō za hog-du gyer-u un da. Sedi net-tu o nom-du nom-ut yo-to e de hog-du gyer-u ut-faruk. A-bō ut-sa bō ru gyer-yu net-u o ur-faruk, nom nom-ut so-to wa de hen u vam-du bō. 4 Wa de vam-du bō remu zu wa tok wa u-Ru wa remu ró. Sedi a-bō o net-u yo-o, bō ut-hog u-gyer remu zu zan-o da, farkina-ne otte beb-du yadu bō ur-kob. Tok u-Ru wa tumsu udu wa de Ru-u koste ryab-ūs wa udu net-ut yo-to. 5 Remu iya yasun hi-ur nō udu faruk-tu u-dak, za remu gyer-u ryab-su u-Ru u war-o da, sedi taas u dorog-ūs nō u hoos nō rus-du jab. 6 De wute nō top-ut shik-u tar, remu zu faruk-ut to tok-ne u-Ru e, tumsu e yaase da-u e remu e nom-ut ur-faruk. 7 Topon kowan nom-u wa doru nō. Abite shik-u tar-u hi-du war-nō e, deen nō top, abite hen

shik-u tar-u nɔ̄ e, topon. Yaan m-zeg udu wu kore Hogon gyer-u wu kore na hog gyer-u wa, tumsu nɔ̄ ya' m-zeg udu wu kore nɔ̄ ya' m-zeg. **8** A nɔ̄ shipis nom-u wakun da. Sedi nom-du nom-tu bor-tu u-Ru zu na nom, uzu u net-u cwan or-ut wa ne. Um zuug iya remu zu wu cwane or-u wa, wa o dorru nom-u bor-tu zu na nom. **9** Bor-ut to zuug, “A-bo nom m-o da, a-bo ho wakun da, a-bo nom u-hi da, a-bo nom shub-du nom-u net da.” U nom-tu o m-pan ne ut-beet u-me ut-bor, na samge to u-me rem-us sin-se su zuye, “Cwan or-u ro uka bo tonte hi-du war ro.” **10** A-bo o cwan-ut wakun, bo za nomu wa nom-ut yo-to da. A-bo cwane or-u ro, bo o nom-du bor-ut Mosa zu na nom. **11** Da-u Kiristi do'e muun remu wa kub-ut in o ut-mor u in ne m-zeg da-u ur-takun du in kabe wa. Remu iya gwatun ka nɔ̄ otte ur-yu. No yune dugu m-roog. **12** Gyup-mu haag m-ta, is haag m-gas. Remu iya, yagun nom-du nom-ut yo-to uka net-tu o u-cwum, sedi nɔ̄ kab cwu-tu m-gag tu u-Ru uka nɔ̄ dote gug-mu faruk-u nom us-te. **13** In nomon shu'ut-ur so-de, uka net-tu o ur-yu u-me m-zun. A nɔ̄ same ut-hi u morog-du a-u-swa ne u i ooge yudu za sode ne u a-u-as ne da, za me u-har ur-shub ne. **14** Sedi nɔ̄ ya' Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ur-be u-me jab-us nɔ̄, remu wa hiktun ut-mor u nɔ̄ ne uka cwu-tu u-war u nɔ̄ tu nɔ̄ wuye. A nɔ̄ nom dorog-su yu-du ut-baas tu cwan-tu war-ut nɔ̄ da.

14 Kabun net-u yadu jab-u wa zatte ur-beb da. A nɔ̄ ha inan u un ne da, abite dorog-us un za hon-hon u su nɔ̄ ne da. **2** Tokon net-to otte yadu jab-u de wadu e re-du nom-u e ut-sa ut-re. Tumsu eken otte yadu jab uzu Ru-u za

ussa e tu m-ap da se ut-ran u war-to. 3 Wu re ko-uyan
 nom ut-re o, a wa jurum wu rete da. Tumsu wu rete da
 a wa hyan wa ut-re uka wa ut-ba'as da, remu zu Ru-u
 kabug e. 4 ¿Wana bo, bo kwup-tu tok-u wakun us-rem?
 Ko tok-u nong nom-ut so-to udu uso-u u-bu wa ko tu yo-
 to, se us-beet su wa-u-bu se wa kwupu wa us-rem. Wa ut-
 kere ut-es, remu zu Ru-o keru yadu wun beb-du ur-es. 5
 Wakun ut-kere ut-zu dekun ho-de zek tokon ho-to. U
 hyanum wakun ho-to us-gan. Kowan u nom nom-u wa
 nape Ru-u ut-sa wa nom, a wa ha kwupu net-ne us-rem
 da. 6 Wu o hyan-du uka zu dekun ho-de zek tokon ho-
 to, wa o ut-nom iya remu yadu u-Ru m-sek. Net-u o re-
 du ko-uyan nom ut-re o, wa o u-re remu sek-mu u-Ru,
 remu zu e o nomu Wa-ko-uyan ut-vam remu nom ut-re
 o. Tumsu net-u rete ko-uyan nom ut-re o da wa o ut-
 nom iya remu Sek-mu u-Ru, wa o nomu u-Ru ut-vam.
 7 Wakun zaar wu o shu'ut-mu hi-du war-wa da, tumsu
 wakun zaar wu de m-mar remu hi-du war-wa da. 8 A in o
 ur-fat, in o ur-fat udu u-Ru. Remu iya, ko ur-fat ne ko za
 ur-fat, in o udu u-Ru. 9 Remu iya, Kiristi marug tumsu wa
 muun ur-fat remu wa shu'ute Wa-ko-uyan u net-tu ur-fat
 u marimari ne. 10 ¿Bo, remu yan-o bo otte kwupu or-u ro
 us-rem? ¿Ko yan-o wute bo otte jurmu or-u ro? Um zuug
 iya remu in beet in do'e ut-es u pora-du kwup-du us-
 rem u-Ru. 11 Rem-su u-Ru zuug: “Me o Yawe, um tondte,
 Koduhe jwun-de de ut-kwug u-shu ri, koduhe rem-de de
 ut-war u nu-u wa uzu me wa u-Ru.” 12 Remu iya hen
 kowan de warru nom-u wa nome udu u-Ru. Yaksun u-
 Ru kwup-du us-rem. 13 Yagun kwupu or-ut no us-rem.

Tumsu yagun ut-zu u Ru-u ya' or-ut in ne a-dor ur-kob. Sedi in waan sin-se u jab-us in uzu in za nom-du okon nom-o u do'e wadu wakun ur-he'e ko u wadu wa u nom-du ut-ba'as da. 14 Uka wa-doru Wa-ko-uyan Yeso um o waru no rem-us sin-se. Um nak u-me jab-u ri um zatte u-sakna da uzu ko-uyan nom ut-re o so-o. Sedi a wakun u zuye, "A um re nom ut-re uno me ut-nom ut-ba'as udu u-Ru," a wa re nom ut-re o hen wa nong ut-ba'as. 15 Abite nom ut-re u bo o ut-re o de haatun or-u ro ur-he'e, bo za cwan-ut wa da. Kiristi marug remu or-u ro, a-bo yage u or-u ro u he'e u remu nom ut-re da. 16 A-bo yage nom-u bo o m-hyan uka u so-o, o shu'ut u yo-o da. 17 Um zuug iya remu zu faruk-du u-Ru za mottu nom ut-re ut-swa ne o da, sedi mottu yudu jab-u so-o, shu'ut-du m-yar, u ur-so ne u-me Yar-u u-Ru. 18 Kowan wu o dorru Kiristi u go-du fun-u inya, Ru-u de hog-du zwar-ur wa tumsu net-tu de rustu jab-us e u wun ne. 19 Yagun in nomon nom-u de haatun shu'ut-du m-yar a-doru Yeso. Tumsu in segen net-ne e nom ur-beb u yadu jab ne. 20 A-bo naas nom-u Ru-u nome remu nom ut-re da. Ko-uyan nom-ut ut-re o so-o, sedi zatte ur-zwar u net u re nom ut-re u de wadu wakun ur-he'e da. 21 Ut-zeg ur-zwar a net u tu m-ap da ko swadu ke' ko nom-du okon u do'e wadu wakun ur-he'e. 22 Bo keru yadu jab uzu nom-u bo o ut-nom u-beet o so-o, sedi cin o u tek-u jab-u ro u u-Ru ne. Kom-u u-Ru udu net wu jab-u wa zatte ut-ba'as da, remu nom-u wa cwane ut-nom u so-o. 23 Sedi net-u wu otte u-sakna u jab-u wa u nom-u wa de ut-re, wa o naknu hi-ur wa kwup-du us-rem dugu-du u-Ru. Um zuug iya remu zu wa

zatte yadu jab da. Tumsu nom-u zatte yadu jab da ba'as-to.

15 In i yadu jab-u in o ur-beb ne, kamuḡ in seḡen i yadu jab-u e zatte ur-beb da in kabun no'om e. Taas in nomon cwan-tu ur-hi da. **2** Yagun u kowan u mang jab-u or-u wa, remu wa swur-tu wun beb-du yadu jab. **3** Ko Kiristi wa nong cwan-tu hi-ur wa da. Uka Rem-su u-Ru zutte, “Pyap-su i o pepru bo um o hog-du se uka uzu me un o ut-pepur.” **4** Nom-u na pane u-beet u-me Rem-su u-Ru us-beet ur-takun, na panug se remu na swur-tu in gag-du jab-u shiriktin-mu jab ne, uka in dote ut-shu'ut u wadu jab ne. **5** Um o us-kon udu u-Ru, wu ye na gag-du jab-u shiriktin-mu jab ne, uka no dote ut-shu'ut u same-du ut-hi ne us-dorog ne us-gan, remu dorru da'at Kiristi Yeso. **6** A no nome iya, rem-us no u dorog-us no de ut-shu'ut us-gan, uka no dote vam-du u-Ru wu o Uso-u in Wa-kouyan, Yeso Kiristi. **7** Uka Kiristi kubte no, kabun or-ut no iya remu Ru-u kum-ut ut-fu'ubse. **8** Um ut-sa no bakus uzu Kiristi nongu Yahuda-ne ur-sege remu wa koste uzu Ru-o keru nom-du nom-u wa zu wa ut-nom. Ru-u nongu i mate uso-tu uso-ut in estedu us-rem uzu wa tomnu Kiristi. Da-u Yeso haane, Ru-u nom nom-u wa zu wa ut-nom. **9** Wa haagun remu a-za Yahuda-ne, remu e nom-tu u-Ru ut-fu'ubse remu on-ur wa. Uka Rem-su u-Ru zutte: “Remu iya, Um de vam-du no u-me a-za Yahuda-ne, Um de nom-du sep-tu vam-tu dim-ur ro.” **10** Tumsu Rem-su u-Ru sur m-zu: “Nomon ur-so no i za-Yahuda-ne da, ur-kot u net-tu u-Ru ne.” **11** Tumsu na sur m-zu: “No beet a-za Yahuda-ne vamun Yawe, net-ne beet e vam wa.” **12**

Wa-warru Rem-su u-Ru Ishaya zuug: “Wakun do'e rwuun
 dugu ko-ur Jesse, wa do'e haan wa nom ur-faruk u-me i-
 za-Yahuda-ne da. Tumsu e do'e wadu jab udu wa.” 13 Um
 nong us-toog uzu, Ru-u wadu jab, wa ya' no ya' jab-u pus-
 o u shu'ut-du m-yar ne, no otte yadu jab udu wa. Iya o no
 wadu jab-u no dote ut-shu'ut u-shuyi shuyi u shin-mu
 Yar-u u-Ru. 14 Huub-ut ri, me hi-du war ri um nak uzu no
 otte jab-u nom-du nom-ut so-to. No otte nap-mu nom-ut
 tun-to ut-beet, tumsu no keru is-u or-ut no ne nom-ut to.
 15 Sedi u-me un o ran-o, um wargu no nom-u o jab-u ri u
 tokon nom-to ne. Um wargu no tokon nom-to tu um ut-
 sa um baksun no, remu nya-u u-Ru u wa nomu me. 16
 Um shu'ute wa pama-us Kiristi Yeso udu a-za Yahuda-ne.
 Um haatun no Rem-su m-Remer remu no shu'ute uka
 ur-toog udu u-Ru du wa ut-sa du u-hen, remu Yar u-Ru.
 17 Remu iya, me ut-kere gap-du u-sok u Yeso Kiristi ne
 tumsu u pama-u um o ut-nom udu u-Ru. 18 Um za keru
 gap-du u-sok um war okon da, sedi um war nom-u Kiristi
 nome, remu um wu'ut i za-Yahuda-ne da u dorru u-Ru,
 remu rem-us ri u pama-us ri ne. 19 Ru-u nong nom-ut
 tun-to u remu shin-mu wa kose u nom-du m-shin u us-
 nap ne, tumsu u beb-du Yar-u u-Ru. Wa takkun se dugu
 Urusharima m-ha Iririkum, um nong but-tu Rem-su m-
 Remer su Kiristi, se da-u um tase pama-us se us-beet. 20
 Cwan-m ri mo ko-uyan da-o, um nom but-tu Rem-su m-
 Remer su u-Ru u be-tu i nape Kiristi da. Um nong iya
 remu zu um za ussa um shu'ut uka net wu nome u-ma u
 dom-u ma-u wakun da. 21 Uka Rem-su u-Ru zutte: “Net-
 tu nape wun da, e hyan. Tumsu net-tu hoge rem-us ro

da, e nap.” 22 U-da u-beet a um zonge m-haan udu no, na hoos me ur-haan. 23 U da-o um taaste pama-u um de ut-nom remu net-tu hok Rem-su m-Remer u rug-u o. Us-hak u-tat um cwanug um haan um hyan no. 24 U da-o um wa'ag jab ur-haan ne u be-ur no. A um o m-ha u gas-u Asbaniya, me ut-dorun um hyan no. Me ut-hog ur-zwar um shu'ut udu no u-da cashi. Da-u um kume sege-ur no se um re shu m-ha ne. 25 Sedi kanda um do'e ukun, um de m-ha u bo-u Urusharima remu um nom-ut u-nya udu net-tu u-Ru. 26 Net-tu kabe Yeso Kiristi i o u gas-u Makidoniya u i o rug-u Akaya ne, e hok zwaru yadu cwuut e udu or-ut e ne i o ur-kob ne i o u-me net-tu u-Ru u bo-u Urusharima. 27 E hok zwaru ut-nom iya rem uzu e hok e dor un ur-mag. Remu zu a-za-dor ne onkte nya-u u-yar u kom-u u-Ru u rem-su m-remmer dugu-du a-dor-ne u bo-u Urusharima, e hok uzu nomu kuse e nom u e top-ut un ur-mag uzu e nomu un sege-du shik. 28 Da-u um tase pama-u uno, um do'e yasun shik-u un, um do'e shup-du fun-yu ha-mu gas-u Asbaniya. A um o tek m-ha u Asbaniya, me ut-dorun um vukus no. 29 Da-u um teene u Roma, um nak me ut-teen u kom-u u-Ru ne u Kiristi ne. 30 Or-ut ri ne, remu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan tumsu ut-cwan ne tu Yar-u ya in, um o kon-us no, no same ut-kom u me ne remu gag-mu nomu me us-toog udu u-Ru. 31 Nomon us-toog uka um dote ut-pos dugu kom-tu i za adoru Yeso da, in o dak-u Yahudiya. Um o us-toog uka sege-du um do'e ut-kab udu a-dor i Urusharima e kab o. 32 A Ru-u tane, me ut-haan udu no ur-so ne remu in nomtun ur-orop ur-kot du de ya in shiriktin-mu jab-u

ank-mu u-Ru. 33 Um o nomu no us-toog udu u-Ru wu shu'ut m-yar wa nom ur-kot u no ne! U shu'ut iya.

16 Yakun neta-ya oro wu de haan udu no, dim-ur wa Fibi. Um o waru no, net-u m-kim wa. Tumsu wa o wa-m-ank u-me a-doru Yeso u bo-u Kankiriya. 2 Kabun wun ut-kom ut-yur remu zu wa doru Wa-ko-uyan wa, uka na gute net-tu u-Ru. Nomon wun sege-du wa ut-sa ur-beet, remu zu kowa wa nongu net-ne u-tat ur-sege tumsu ko me u nongu me. 3 Vuk-su me Biskira u Akira ne or-u ri u-me pama-us Kiristi Yeso. 4 E ya'aste fat-ut e uka e mar remu ri. Me wa u-gan u o vam-ut un da, a-doru Yeso i za-Yahuda-ne da e nong ut-vam ko'e. 5 Vuksun morog-du a-dor i morge u-me bu-u un. Vuksun huub-u ri Apanitus, wa doru Kiristi ur-takun u dak-u Asiya. 6 Vuksun Meri wu nomu u-pama u remu no sok. 7 Vuksun Andaronikus u Yuniya ne, net-tu Yahuda to uka um otte, it u e ne ooge u bu-u m-tok. A-doru Yeso o yadu un m-sek sok, tumsu um nak un u tek-u a-Tomu Yeso e kabug Kiristi kanda me. 8 Vuksun Ampiriyatus, huub-u ri u-me Wa-ko-uyan. 9 Vuksun Urbanus huub m-anku ri u-me Kiristi, u huub-u ri ne Sitakis. 10 Vuksun Aperes, tok-u so-wa wu Kiristi. Vuksun net-tu o bu-u Aristoburus. 11 Vuksun Herodiya, or-u ri wa-yahuda. Vuksun a-dor u-Ru i o bu-u Narkisus. 12 Vuksun Tirayipina u Tiraposa. Neta-ut to e nongu Wa-ko-uyan us-pama sok. Vuksun huub-u ri Parsis, yakun neta-ya tumsu yu nomu Wa-ko-uyan us-pama. 13 Vuksun Rufus, wu Ru-u dage, u ino-u wane wu shu'ute uka u-ino udu ri. 14 Vuksun Asinikiritus, u Pirigona, u Hermes, u Paturubas, u Haramas u or-ut un i o ur-kot u un ne. 15

Vuksun Pikorogus, u Juriya ne neta, u Niriyus ne u huno-
u wa ne wa neta, u Orimpas, u a-doru Yeso ne beet i o
ukun. **16** Vuksun or-ut no ne u ham-ut tu u-hen ne. A-
dorū Yeso beet tomgon us-vuk. **17** Or-ut ri ne, um cwanug
m-nak no ut-to remu net-tu o mot-du no, i wadu ut-net e
yage dorru u-Ru tumsu e gugumte go-du kose-tu na kabe.
18 Go-du net-tu o nom-du nom-ut to, e za nomu Kiristi
us-pama da, sedi cwan-tu war-ut e. U gom-tu m-remar u
nu-ut e, u vam-tu us-bi ne, e o parru jab-su ut-net i o er-
ru un. Net-tu o er-ru un e o uka ya'ag-u rek-e. **19** Kowan
hok uka no otte dorru Rem-su m-Remar. Um hok ur-zwar
u remu iya. Sedi um ut-sa no nom us-ver u nom-u o so-o.
No shu'ut za ut-ba'as tumsu no som nom-ut yo-to. **20** Ru-
u m-yar de yadu no m-shin u no dote jangu faruk-u nom
us-te za m-tumb. Nya-u Wa-ko-uyan in Yeso o ur-kot u
no ne! **21** Timoti huub m-ank ri, wa o vuk-su no. Iya o
tumsu Rushiyos, u Jason ne, u Sosipata ne, e o vuk-su no,
e beet or-ut ri ne e Yahuda-ne. **22** Me, Tartiyus, wu pane
un o ran-o, um o vuk-su no net-tu o dorru Wa-ko-uyan.
23 Gayus o vuk-su no. Wa gwug me u-me bu-u wa, u-me
bu-u wa o a-doru Yeso u-me bo-u o morogte. Erastus, wa-
cun-du shik u-bo wa o vuk-su no. Tumsu u or-u it ne
Kwartus wa o vuk-su no. **24** Nya-u u-Ru Yeso Kiristi o ur-
kot u no ne beet! U shu'ut iya. **25** Yagun in nomun u-Ru
m-sek! Wa otte m-shin mu no dote ut-ees u-me yadu jab
remu Rem-su m-Remar su Yeso Kiristi wu um o donse-ur
wa! Rem-su m-Remar u sin-se na yaksu se m-tumb ne.
(aionios g166) **26** Sedi u da-o na rwutun se m-zun u-me ran-
tu a-warru Rem-su u-Ru ne. Na nong iya uka Ru-u zutte,

tumsu na kosku se m-zun udu ut-net, remu i-za-Yahuda-
ne da e yu'ut jab tumsu e dor rem-us Yeso. (aiōnios g166) 27
Um cwanug uzu, a Yeso Kiristi segu in, in do'e nomu u-
Ru ut-vam wu o wa-m-nap m-mommo! U shu'ut iya. (aiōn
g165)

Garatiya-ne

1 Unō ran-o oon dugu-du Burus, Wa-tom-u Yeso Kiristi wu ooge uzu net-to dage wa da, kō dugu-du wakun net wa da. Sedi Yeso Kiristi wa dage me u u-Ru ne u Uso, wu yunse Yeso dugu m-mar. **2** A-doru Yeso ne beet i ooge ur-kot u me ne tomotton unō ran-o udu morog-tu a-dor-ne tu ooge u dak-u Garatiya: **3** Um nong us-toog uzu u-Ru Uo-u in u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne ya' nō u-nya u rus-du jab ne. **4** Yeso yaste fat-ur wa sha-mu toog u remu ba'as-ut in remu wa guut in dugu dak-u yo-o unō. Unō nong uka cite mu Ru-u in u Uso ne. (aiōn g165) **5** Yage inya m-sek udu u-Ru m-mommo! U shu'ut iya. (aiōn g165) **6** Um nong m-zap uzu nō o byurru u-dim m-hor dugu-du u-Ru, wu dage nō remu nya-u Kiristi. Nō o dorru seken fun-se su ooge bam u Rem-su m-Remer ne su um nomu nō but-tu se. **7** Sedi ut-nip a Rem-su m-Remer se da. M-ha iya ne tokun net-to oro tu ooge engusse nō tumsu e ut-sa e bargusse Rem-su m-Remer su mot-ut Kiristi. **8** Sedi kō da uzu it, kō wa-tom u-Ru wu ooge dugu dom u-ru wa nomu nō but-tu Rem-su m-Remer su ooge bam u Rem-su m-Remer ne, su it nomu nō ut-but dugu ur-takun, yage nu-u yo-o u-Ru heen u-dom-u hi-ur wa. **9** Uka it war-tu nō ur-takun, u da-o um swurug m-waru nō: A wakun nomu nō but-tu Rem-su m-Remer su ooge bam u Rem-su m-Remer ne, su nō onke dugu-du it, um konug uzu Ru-u ya' go net-u wa ur-kob sok. **10** ¿Um ut-sa u da-o uzu net-tu hog zwar-ur ri, kō u-Ru? ¿Kō sha-mu oro uzu net-to um ut-sa to hog remer-m ri? A mune uzu um omon ut-sa u net-tu hog remer-m ri, um da shu'ute tok-u Kiristi da.

11 U da-o um ut-sa no nap or-ut ri ne, uzu Rem-su m-
Remer su um nomu no a dugu-du net de se rwuune da.
12 Um kab-ug se dugu-du wakun net wa da, ko wakun
wa iise me da. Yeso Kiristi wa hi-ur wa kwure se rem-se
udu ri. **13** Remu no hok uka um otte ur-yu da-u um ooge
dorru fun-yu Yahuda-ne. Um yaag a-doru Yeso i ooge
net-tu u-Ru ur-kob sok. Um nong nomu um do'e ut-ker
um horusse un. **14** Um oog u-shu or-ut ri ne u-tat i ooge
us-hak us-gan u me ne u dorru fun-yu Yahuda-ne. Rem
uzu um wa'ag jab sok u dorru kim-su uso-tu uso-ut ri
ne. **15** Sedi kanda na mat me, Ru-u dak me tumsu wa fug
me remu nya-u wa. Tumsu Ru-u hog ur-zwar, **16** uzu wa
kose Wa'-u wa udu ri rem um nom-ut but-tu Rem-su m-
Remer su mot-ut wa u-me a-za Yahuda-ne. Da-u nom-ut
to nome um shuk-ut wakun net wa mottu nom-u to ooge
ut-zu ut-beet ko nom-u um do'e ut-nom da. **17** Tumsu
um haag u Urusharima remu um shit a-tomu Yeso i ba'e
me m-haan da. Sedi um aruk m-ha dak-u Arabiya tumsu
da tase um muun u-me bo-u Dimaku. **18** Se da-u hak-su
us-tut arke um aruk m-ha Urusharima rem um nuput
Biturus, tumsu um shu'ut u wa ne m-roog op ut-tan. **19**
Sedi um hyanug wakun u tek-u a-tomu Yeso u da-u o da
sedi Yakubu huub ur-matu Wa-ko-uyan. **20** Um o warru
no ut-nip u-shu u-Ru, nom-u um ooge panu no a bi-se da.
21 Da tase um aruk m-ha gas-su Suriya u Kirikiya ne. **22**
Sedi a-doru Yeso ne i ooge gas-u Yahudiya e tamug hyan-
du me ur-is u ur-is ne da. **23** E hok kyak u mot-ut ri ne
uzu: "Burus, wu ooge da-u o m-ya in ur-kob wa ooge da-o

u but-tu Rem-su m-Remer su yadu jab su wa ooge ut-sa wa horusse.” 24 Tumsu e nonge u-Ru ut-vam u remu ri.

2 Sedi da-u hak-su op us-nas arke, um sur m-ha Urusharima, uno da-o u Baraba ne. Um kub Titus tumsu.

2 Um haag u kun remu zu Ru-u kosku me u-hyan uzu um do'e. Da-u um ooge kun um shu'ute m-yasa u tu-shu a-doru Yeso ne, tumsu um yu' e zun-mu Rem-su m-Remer su um ooge but-tu se u tek-u i za-yahuda-ne. Um oog um cwang uzu hi-ut it u un ne o ur-be ur-gan, remu u-gyer u shu'ut uzu ank-m ri u da-u ar-ke u uno da-o ne oog m-zan da. **3** Sedi Titus wu ooge ur-kot u me ne, ko ba shu'ute uzu wa net-u wa-za-Yahuda wa, tu-shu wa'ag wa nom ur-pes za wa cwan da. **4** Sin-se rem-se yungun remu uzu tokon net-to tu ooge us-bi uzu a-dor-ne e ooge, e cwagun m-yasa rem e got ukur u in kume u same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne. E ut-sa e muut in tok-ne udu nom-du nom-u bor-tu Yahuda-ne zuye. **5** Sedi it yaag un ur-ker da ko u-da cashi, remu Rem-su m-Remer su ut-nip se shu'ut u remu swur-m no. **6** Tumsu i ooge tu-shu a-doru Yeso e swurug okon u-me rem-us ri da. (Shuut-ur un tu-shu zatte mokon swas-mo udu ri da, remu zu Ru-u koste m-kuuk da.) **7** Oog ba tu-shu sur okon u rem-us ri, e nup uzu Ru-u yaag me ank-mu but-tu Rem-su m-Remer udu a-za Yahuda-ne, tumsu wa yu' Biturus ank-mu but-tu gandi rem-us se udu Yahuda-ne. **8** Remu gandi Ru-u wa'e Biturus shu'ut Wa-tom-u Yeso remu ank-mu ut-but udu Yahuda-ne, tumsu wa wa'e um shu'ut Wa-tom-u Yeso udu i za-yahuda-ne. **9** Da-u Yakubu, u Biturus u Yohanna ne, i ooge tu-shu a-doru Yeso ne, e nup uzu Ru-u yaag me uno

nya-o. E so ut-kom u Baraba ne u me ne. E ees uzu it de'e u it nom m-ank udu i za-yahuda-ne, tumsu e nom m-ank u-me Yahuda-ne. **10** Nom-u un kone it u war-o uzu it re u-shu u gwat-du I ooge ur-kob, nom-u um ooge ussa uzu um nomog u-da u-beet. **11** Sedi da-u Biturus haane bo-u Antakiya, um baste wun u-shu a-dor-ne, remu uzu nom-u wa oog ut-nom o za hon-hon da. **12** Remu da-u wa teene ur-takun, wa oog m-re nom ut-re u i za-Yahuda-ne. Sedi a tase, da-u tokon net-to haan dugu-du Yakubu, wa heese muudu u-dim tumsu wa mot hi-ur wa dugu-du un. Wa o gyer-u Yahuda-ne i zuye se na nongu i za-yahuda-ne da ur-pes. **13** Tumsu Yahuda-ne u-tat e same ut-hi u ha-mu ur-no wun ne, ko Baraba hi-ur wa un engusse wa tumsu wa dor un u ha-mu ur-no un ne. **14** Da-u um hyane un yakke dorru fun-yu ut-nip yu Rem-su m-Remer, um zu Biturus u-shu kowan, "Bo net-u Yahuda wa, m-ha iya ne bo zaar dorru bor-tu Mosa yas u Yahuda-ne da. ¿Re-o nom-te u da-o bo otte wadu a-za Yahuda-ne e dor bor-tu Yahuda-ne?" **15** Burus re shu ut-zu ne, "In Yahuda-ne e udu ur-mat, za 'a-za Yahuda-ne i na foge a-ut-ba'as-ne da.' **16** Sedi in nak uzu wakun zaar ut-shuut hon-hon udu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa da, sedi udu yadu jab udu Yeso Kiristi. Tumsu in Yahuda-ne i ya'e jab u-me Kiristi Yeso, remu in shu'ute za ut-ba'as udu u-Ru u yadu jab ne u-me Kiristi, tumsu za udu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa da. Remu wakun zaar ut-shuut za ut-ba'as udu dorru bor-tu Mosa yas u Yahuda-ne da. **17** "Sedi a mune zu da-u in ut-sa in shu'ut hon-hon udu u-Ru u-me Kiristi, in bit hi-ur in ut-ba'as ne sha-mu a-za Yahuda-ne, ¿ut-shu'ut uzu

Kiristi yaag in shiriktin-mu ut-ba'as? A-a! Iya-o da! **18** Nom-u um ut-war o uzu, a-muune uzu um byurug u-dim u dorru ut-bor remu um shu'ute hon-hon udu u-Ru, shu'ute uka um swurug m-ma ma-u um duuse ur-takun. **19** Remu bor-tu koske me uzu um o uka net-u mare udu ut-bor, rem iya um o ur-yu remu u-Ru, shu'ute uka zu na tarug me u-dom u-kan ur-kot u Yeso Kiristi ne u-dom u-kan. **20** Remu da-o, um zamun ur-yu da, sedi Kiristi wa ooge ur-yu u-me ri. Tumsu uka um otte ur-yu u uno war-u u-dak o, um o yu-du fat-ur ri udu yadu jab udu Wa' u-Ru, wu cwane me tumsu wa yase hi-ur wa remu ri. **21** Um muute nya u-Ru m-zan da. Remu a-muune uzu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa in shu'ut za ut-ba'as udu u-Ru, shu'ute uzu Kiristi marug m-zan!”

3 No ragne Garatiya-ne! ¿Wana engusse jab-us no? Remu um wargu no m-zun mottu mar-m Yeso Kiristi u-dom u-kan. **2** Warun me u-nom u-gan: Ko no onkte Yar u-Hen remu dorru ut-bor tu Yahuda-ne, ¿ko remu ya-du jab u-me rem-su no hoge u mot-ut Yeso Kiristi ne? **3** ¿Yan o wute no otte m-rag ne u-tat? Ba no tak-ne u Yar u-Hen, ¿yan-o wute no otte ut-sa no vaste ank-mu u-Ru u beb-du u-war? **4** ¿Kob-du no swaye u-tat du m-zan de? Za u-sakna o da shu'ut okun nomo! **5** ¿Um o shut-du no tumsu, ut-shu'ut uzu Ru-u yaag no Yar u-Hen u ank-mu nom-tu m-shin u tek-u no remu zu no dorog ut-bor? Iya-o da! Wa yaag no remu uzu no yaag jab-u rem-su no hoge u mot-ut Kiristi ne. **6** Gwat Ibrahi: “Wa yaag jab udu u-Ru tumsu Ru-u og wun net hon-hon.” **7** No nap uzu, ya'ag-u Ibrahi i ut-nip e ooge i ya'e jab udu u-Ru. **8**

Tumsu remu Ran-u u-Ru, Ru-u zuug Ibrahi da-u dim uzu, a-za Yahuda-ne do'e ut-shu'ut hon-hon udu u-Ru remu yadu jab-u e udu wa. Ru-u zu Ibrahi: "Net-tu ut-dak ut-beet e do'e kwum-du nu-u so-o dugu-du ro." 9 Remu iya, i wa'e yadu jab-us e udu Kiristi e kwumug gandi nu-u so-o u Ibrahi onke remu yadu jab-u wa. 10 Kowana wu toste udu dorru ut-bor u remu wa muute hi-ur wa hon-hon udu u-Ru wa o ur-yu u-me nu-u yo-o. Remu zu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Kowana wu gugme re-du u-shu u nom-du ko-uyan u ooge m-pan u-me ran u-bor wa o u nu-u yo-o ne!" 11 O m-zun uzu wakun zaar ut-shu'ut hon-hon udu u-Ru remu dorru ut-bor da. Um zuug inya remu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Se remu yadu jab net o hon-hon dete ur-fat." 12 Inya fun-yu yadu jab ya zaar us-gan u fun-yu ut-bor ne da, yu zuye, "Se udu dorru ut-bor de net dote kwum-du ur-fat." 13 Sedi Kiristi gwuug in dugu nu-u yo-o u u-bor du wa shu'ute nu-u yo-o remu in. Rem uzu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Nu-u yo-o udu kowana na tare dom u-te." 14 Wa gwuug in remu nu-u so-o u Ru-u ya'e Ibrahi o ut-haan udu a-za Yahuda-ne remu Kiristi Yeso. Na nong iya remu in onkte estedu us-rem du Yar u-Ru remu yadu jab. 15 Or-ut ri a-dor-ne yage um ya' no sha-mu koduhe ho-de. Da-u net-ne yur wa'e u-kom u-ran e cin us-rem, wakun zaar wu do'e has-tu se ko wa sur okun da. Iya otte u sin-se rem-se. 16 Ru-u yaste estedu us-rem wa udu Ibrahi tumsu udu wa'-u wa ne. Napun uzu Ran-u zuug da "Udu ya'ag-u ro" Uka na zu ko-ut wa. Sedi, o zuug "Udu wa'-u ro," nomu o ooge ut-war net gan, udu Kiristi. 17 Nom um ooge ut-zu ya:

Bor-ut Mosa, tu haane us-hak ut-kok ut-nas u hak-su ur-shik us-op ba wa nome Ibrahi estedu us-rem, to haste estedu us-rem su Ru-u nome m-tumb ne da, remu zu Ru-u haste estedu us-rem wa da. **18** Remu a mune uzu na onk-u og-du ur-mat udu dorru bor-u Mosa, se zaar ut-shu'ut uzu u remu estedu us-rem da. Sedi Ru-u yaste estedu us-rem uka nya-u m-hos udu Ibrahi. **19** ¿Remu yan-o Ru-u ya'aste bor-ut Mosa? Wa ya'aste ut-bor u remu to koste ut-net ba'as-ut e. Sedi Ru-u cunug uzu u bor-tu tumb u war-to m-te haan-du wa' wu Ru-u nomte estedu us-rem u mot-ut wa. Ru-u ya'aste bor-ut wa udu a-tom u-Ru m-ha udu Mosa, wu eese tek-u u-Ru ut-net ne. **20** U da-o wa-ur-ees u-tek otte ur-sege a-muune zu m-zuug kir-du ut-net ur-gan ut-sa e egusse us-rem. Sedi u-Ru, wu ooge u-gan, wa nong m-ank u wa-ur-ees u-tek da-u wa yase estedu us-rem udu Ibrahi da. **21** ¿Shu'ute uzu bor-tu gugumte estedu us-rem su Ru-u nome? A'a, iya-o da! Remu a mune uzu bor-ut Mosa tu na yaase to keru yadu ur-fat, shu'ut du hon-hon za haagun dugu-du u-bor. **22** Sedi Ran-u u-Ru o ut-war uzu ba'as-to dor-tu u-dak u-beet. Remu iya Ru-u yu estedu us-rem su ukur udu i ya'e jab-u e udu Yeso Kiristi. **23** Kanda din-de yadu jab haan, in oog u men-tu ur-tage udu dorru u-bor. In oog ur-tage kanda na upse in yadu jab. **24** Remu bor-ut oog u dor-tu u-dak u-beet kanda Kiristi haan. Nomu wute wa haatun remu na muute in hon-hon udu u-Ru remu yadu jab. **25** Sedi da-o yadu jab haagun, bor-ut zamun u dor-tu in da. **26** Remu udu same-du ut-hi no u Kiristi Yeso ne ya'ag u-Ru no ooge beet remu yadu jab. **27** Tumsu

net-ne beet i same ut-hi u Kiristi ne u-me ut-yubusse m-
 bu e wa'ag Kiristi uka na wute kus-ut po-to. 28 Remu i
 ooge same-du ut-hi u Kiristi ne mottu Yahuda-ne ko a-za
 Yahuda-ne, tok ko za m-tok, campa ko neta to zamun da.
 Remu no beet no shu'ute us-gan u-me Kiristi Yeso. 29
 Tumsu a mune no net-ut Kiristi to, no ko-ur Ibrahi de no
 ooge. No do'e re-du og-du ur-mat-u wun. Tumsu estedu
 us-rem su u-Ru udu Ibrahi du no de.

4 U da-o nom-u um ooge ut-zu ya: Abite zu wa re-du og-
 du ur-mat omon wa'-u rek-wa, wa o us-gan uka tok, ko
 uzu wa otte ko-uyan u uso wa otte. 2 Tumsu net-tu oro
 tu gwat-du wa, se wa teeg da-u uso wa cine. 3 Iya o in
 otte kanda Kiristi haan. In oog sha-mu ya'ag-u rek-e in o
 u-me m-tok u ta-u yar-ut yo-to tu ooge ur-faruk du uno
 dak-o. 4 Sedi da da-u na cine teene, Ru-u tomon Wa'-u
 wa. Wu neta mate tumsu wa dor bor-tu Ru-u yase Mosa.
 5 Ru-u tomon wun remu wa guut net-ut to tu ooge dorru
 bor-ut Yahuda-ne remu in onkte og-ur in du shuyi-shuyi,
 uka ya'ag-u u-Ru. 6 Tumsu rem uzu no ya'ag-u wun ne,
 Ru-u tomon Yar-u Wa'-u wa u-me jab-us in, Yar-u wa wu'
 in fog u-Ru, "Uso ri! Uso ri!" 7 Remu iya, bo zamun tok
 da, sedi wa'-u u-Ru bo ooge. Tumsu remu uzu bo o wa'-u
 wun, wa wa'ag bo re og-du ur-mat-u wa. 8 Ur-takun, da-
 u no nape u-Ru da, no oog tok-ne udu ru-tu za ur-fat. 9
 Sedi u da-o ba no haane u-me same-du ut-hi u u-Ru ne ko
 um zu, Ru-u haagun u-me same-du ut-hi u no ne, zre-o
 no otte ut-sa no sur m-mu u-dim tumsu no shu'ut tok-ne
 udu yar-tu za ur-beb tumsu tu m-zan tumsu udu yar-ut
 to ne tu ooge ur-faruk u-me uno dak-o? 10 No dor tokun

ho-to sok us-pyat ne u u-da ne u us-hak ne u no kum-ut
 hyu-m pus-mo udu u-Ru. 11 Um hok u-gyer remu no. Jiya
 pama-us ri u none oog m-zan. 12 Um kon-ug no or-ut
 ri ne, shu'utun sha-m ri uka um kumte ut-pos dugu to
 nom-to, remu uzu um shu'ute sha-m no a-za Yahuda-ne i
 poste dugu bor-ut to. No nongu me nom-tu za hon-hon
 da. 13 No bakus uzu ur-takun remu kob-du m-yar de um
 nomtu no donse-du Rem-su m-Remer. 14 Tumsu ko ba
 shu'ute kob-du m-yar ri shu'ute m-reg udu no, no jurum
 me ko no gugum me da. No onkte me tumsu no kub me
 uka uzu um o wa-tom u-Ru, no kub me uka Kiristi Yeso
 hi-ur wa. 15 ¿Yan-o kume so-ur no ur-beet? Um nak uzu
 abite oog ut-nome, no za hoste is-ut no tumsu no yase to
 udu ri. 16 ¿Um shu'ute huub-u yo-o no u da-o remu zu
 um o waru no ut-nip? 17 To-to net-to ekuste to kubus
 jab-us no, sedi nom-u un ooge zong-su ut-nom o zaar so-
 o da. E ut-sa e hast no dugu-du ri remu no muute jab-us
 no udu un. 18 Ko re-o nomte, otte ur-zwar wakun ya' jab-
 u remu nomu so-o, uda u-beet, za da-u um ooge none
 war-o da. 19 Yaag-u ri! Uka neta yu o u-me remu men-tu
 ur-mat, iya-o um otte ut-swur m-hog gandi go-du re-mo
 se Kiristi shuug ut-rogom u-me jab-us no. 20 Um cwang
 um haan tumsu um shu'ut ur-kot u no ne u da-o tumsu
 um swase cwar-yu us-rem ri, rem uzu um ekuste mot-ut
 no ne. 21 Warun me, no i ooge ut-sa no shu'ut u ta-u bor-
 tu Yahuda-ne, ¿no nak nom-u bor-tu zuye? 22 Ran-u u-Ru
 o ut-zu Ibrahi otte ya'ag yur. Wagan oog dugu tok-u neta,
 tumsu wagan oog dugu-du neta wu zaare me m-tok da.
 23 Sedi wa'-u ooge dugu-du tok-u neta na mak-ut wa uka

na vette; sedi wu na mate dugu-du neta wu zaare me m-tok da wa oog uka shu-du estedu us-rem su u-Ru udu Ibrahi. **24** Neta-ut tun-to ut-yur to o sha-mu estedu us-rem su u-Ru us-yur. Hajaratu, wa o uka Ror-du Sinai be-du net-tu onkte bor-tu Yahuda-ne, tu mute e tok-ne. **25** U da-o Hajaratu o ees-mu Ror-du Sinai u-me dak-u Arabiya, tumsu ees-mu Urusharima u ya-o. Remu wa o u-me m-tok udu u-bor ur-kot u yaag-u wa ne. **26** Sedi unwa jit neta wa, Saratu, wa o ees-mu Urusharima u ooge u-dom u-ru. Wa zaar me m-tok da tumsu wa o sha-mu ino-u in. **27** Remu zu o m-pan: “Nom ur-so, neta za ur-mat, wu mate ya'ag da. Nom ut-jar m-yat, wu tame nap-du remu ur-mat da. Remu uzu neta wu campa wa gugme, u da-o wa otte ya'ag, m-zeg wu ooge ur-yu e campa wa.” **28** Tumsu da-o no or-ut ri ne, no o ya'ag i na mate sha-mu shu-du estedu us-rem su u-Ru, uka Ishaku. **29** Sedi u da-u o wa' wu na mate uka na vette wa yu' wa'-u na mate udu beb-du u-yar ur-kob. Gandi nom-ut to ooge m-da u da-o. **30** Sedi zyan-o Ran-u u-Ru zuye u mot-tu iya ne? “Buz tok-u neta-u ya u wa'-u wa ne. Rem uzu wa'-u tok-u neta wa zaar u re-du og-du ur-mat-u wa'-u neta wu zaare m-tok da.” **31** Remu iya or-ut ri ne, in zaar ya'ag-u tok-u neta da, sedi ya'ag-u neta yu zaare me m-tok da.

5 Kiristi ruute in remu in shu'ute i na ruute ut-nip. Se no ees ur-beb ne u-me yadu hi-ut no, tumsu a no shu'ut tok-ne udu dorru bor-ut Yahuda-ne da. **2** Eren! Me, Burus, um o waru no iya: A no toste jab-us no udu nom-du ur-pes u remu no shu'ute hon-hon udu u-Ru, sedi shu'ute uzu nom-u Kiristi nome remu no zatte mokon swur-mo

3 Tumsu um do'e ut-sur waru no kowana yage
 na nomu wa ur-pes, se wa dorog nomu bor-ut Yahuda-ne
 zuye ut-beet. 4 Tumsu a no ooge ut-sa no nom hon-hon
 u-shu u-Ru udu dorru u-bor, no kupuste hi-ur no dugu-
 du same-du ut-hi no u Kiristi ne. No byurug shin-ut no
 dugu-du nya-u u-Ru. 5 Sedi udu in, Yar-o yu'e in ur-beb
 in o wadu jab u-me yadu jab tumsu udu shu'ut-du jab-u
 so-o u u-Ru nome in estedu us-rem. 6 Remu da-u in ooge
 same-du ut-hi u Kiristi Yeso, ur-pes ko kob-du ur-pes
 zatte mokon swur-mo da. Nom-u na ooge ut-gwat u war-
 o yadu jab-u o kose hi-ur o udu ut-cwan. 7 No oog u som-
 mu maga uka kumte, zwana kupse no u-fun dugu dorru
 ut-nip? 8 U-Ru, wu dage no, a wa wa'e no nom-ut go-du
 se dorogse da! 9 Tun-to kose-tu us-bi to o sha-mu "yisti
 cashi mo wu' ur-tung ur-beet de yune." 10 Um toste jab
 udu Wa-ko-uyan uzu wa do'e e'-du no dugu dorru kose-
 tu us-bi. Sedi Ru-u do'e nomu net wa kwup-du us-rem,
 wu ooge engusse no. 11 U da-o or-ut ri ne, a mune uzu
 um omon ut-but uzu se na nongu no ur-pes, zyan-o wa-
 e na omon u yadu me ur-kob? A mune uzu um o ut-
 kose uzu se na nonge i ya'e jab ur-pes, net-tu za hok-ut
 ryab-su mottu but-tu rem-su u-kan da. 12 Um cwang uzu
 a-yunsu us-jab ne i ooge ussa e honsu no ur-pes uzu e
 nomu hi-ur e ur-vu. 13 Remu na fak no u no nom ur-yu
 u-me u-ukur or-ut ri ne. Sedi a no yage ukur u no kume o
 shu'ut kerru yage-du cwan-tu u-waru no duut no da. Sedi
 nomon m-ank u ukur-u no kume no nome or-ut no ne
 us-pama u-me ut-cwan. 14 Remu bor-ut Yahuda-ne na
 samge to ut-beet u-me u-bor u-gan: "Cwan kowan uka bo

tonte hi-ur ró.” 15 Sedi a nō ut-nōm sha-mu ut-bisa, u tudu or-ut nō ne tumsu u honsu e ne, gwatun sok, tass nō hōrusse or-ut nō ne da. 16 Sedi um o ut-zu, yagun u Yar-u duut fat-ut nō. A nō nōme iya, nō zaar u shuksu cwan-tu u-war u nō. 17 Remu zu cwan-tu u-warū nō ton nōm-u Yar-u u-Ru zare ut-sa da, tumsu Yar-u u-Ru ton nōm-u cwan-tu u-warū nō tonte da. Tunto nōm-to ut-yur to o m-dum or-ut e ne, tass bō nōm nōm-u cwan-tu u-war u nō ut-sa da. 18 Sedi a nō nōme nōm-u Yar-u warū nō, nō zamun u ta-u kose-tu bōr-ut Yahuda-ne da. 19 U da-o ank-mu ba'as-tu u-war o m-zun. To o: M-o, Kōb-du u-hen, Cwan-tu hog-du remer-mu u-war, 20 Dorru ru-tu zare ur-fat, M-bōn ne, Ut-gugum ne, U-har ne, Ur-shub ne, U duus-du jab ne, U cwan-tu m-zeg ne, U kōb-du shu'ut-du m-yar ne, U mot-du ut-hi ne, 21 shub-du re u-shu eken, U swa ne, Cwan-tu morog-du m-zan ne, U tokon nōm-ut yo-to ne. Um o nōmu nō ut-him uka um nōmtu nō ur-takun, kōwana o nōm-du go-du to nōm-to wa za re-du og-du Faruk-du u-Ru da. 22 Sedi Yar-u mut go-du tun-to nōm-to u-me fat-ut in: Ut-cwan, Ur-so ne, Rus-du jab ne, Gag-du jab ne, Ur-on ne, Nōm-du nōm-ut so-to ne, Yadu jab ne, 23 Swuumse du ur-hi, U shupdu ur-hi ne. Bōr-yu zaar yu do'e ut-zu a net-tu nōm nōm-to da. 24 Tumsu i ooge i Kiristi Yeso e tarug cwan-tu ba'as-tu u-war u cwan-tu nōm-ut yo-to ne. 25 Ba shu'ute uzu in o ur-yu udu u-Yar, yage in nōmon ur-nok u-me du'ut-du Yar-u. 26 Taas in shu'ut hi-ut yat-to ne da, kō in wa or-ut in ne duus jab da, kō in nōm shub-du or-ut in ne da.

6 Or-ut ri ne, a ba'as-tu shipe wakun, no i Yar-u ooge ut-du'ut se no mutun go-du net-u wa u-fun u-tek ut-swuumse. Sedi gwatun hi-ur no sok, tass no he u gandi go-du mo reg-mo da. **2** Kabun no-mu or-ut no ne, tumsu a no nome iya no o dorru bor-ut Kiristi. **3** A wakun us-dorog uzu okon-o wa ooge, tumsu wa zaar okon da, wa o engusse hi-ur wa. **4** Yage kowan nomu hi-ur wa m-reg, da-u o wa kere nom-du ut-uk u hi-ur wa, a se wa samge hi-ur wa u wakun ne da. **5** Remu zu kowan do'e kabdu nomu nom-u wa nome. **6** Kowana wu o onk-du ut-bor dugu-du rem-su u-Ru se wa yaag a-ut-kose wa ne, udu mot-du nom-ut so-to wa ut-beet. **7** Taas no engusse hi-ur no da. Wakun nomte u-Ru hor da, nom-u net-u kawo o wa do'e ut-ket. **8** Remu i ooge yudu hok-su war-tu ut-ba'as e m-remmer e do'e ket-du ut-zum, uka wa-ur-tom wu kuwe go za so-ye, wa do'e ket-du ya-tu za so-to. Sedi net wu ooge yudu hok-se du u-Yar m-remmer, wa do'e kwum-du fat-du m-mommo dugu-du u-Yar, uka wa-ur-tom wu kawo go so-ye wa do'e ket-du ya-ut so-to. (aiōnios g166) **9** Sedi a in po u nom-du nom-ut so-to ne da. Remu da-u kame, in do'e nom-du ket-u so-o, a in kuusun da. **10** Remu iya, kodahe in kume ur-ker, yage in nomu kowan nom-u so-o, hadde i ooge me bu-u a-yadu jab ne. **11** Gwatun pan-us yasse su um nome uka um otte panu no tun-to gom-tu m-vaste u kom-u ri. **12** I ooge ut-sa e wa no nom-du pes-du za cwan e ut-sa eken gwat e net-ut so-to. Nomu wa'e un nom-ut iya e zaar ut-sa na ya' e ur-kob da remu e o nom-du ut-kose uzu mar-m Kiristi u-kan u war-ya na dote kwum-du u-ukur. **13** Remu i na nome ur-pes e dor-ut u-bor u hi-ur

e da. Sedi e ut-sa na nomu no ur-pes ko e nom ut-uk u mottu dorru ur-pes no. **14** Sedi me, um zatte nom-u um do'e ut-uk da se kan-u Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi. Remu kan-u ya, cwan-ut ri remu uno dak-o to marug. Tumsu cwan-tu uno dak-o remu ri to marug. **15** Ur-pes, ko za ur-pes o zaar okon nom-o da. Nom-u zuge ur-zwar uzu Ru-u muute in net-ut po-to. **16** Um nong us-kon Ru-u ya' rus-du jab-u ur-on ne udu i dore tun-to kose-to beet. E o Isra-ne ut-nip i u-Ru. **17** M-vaste, a wakun o ekse me u tun-to nom-to da. Rem um otte ut-ran u war-u ri su kose uzu me yu Yeso wa um ooge. **18** Or-ut ri ne, nya-u Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi o ur-kot u yar-u no ne. U shu'ut iya.

Afisa-ne

1 Unō ran-ō oon dugu-du Burus, wa-tom-u Yeso Kiristi remu cite mu u-Ru, udu net-tu u-hen i o u-me bo-u Afisa i ooge yadu jab u-me same-du ut-hi e u Kiristi Yeso ne.

2 Um o us-toog udu u-Ru Uso-u in, u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne, uzu wa ya' no u-nya u rus-du jab ne. **3** Ut-vam udu u-Ru, Uso-u Uso-u in Yeso Kiristi, wu wa'e in nu-u so-o u ut-yar ne u koyuhe fun-ya u wa yute in nu-u so-o tu rwune dugu dom u-ru remu same-du ut-hi Kiristi ne.

4 Remu wa dak in kanda wa nom dom u-ru u-dak ne, in shu'ut u-hen ne tumsu za ur-pyap u shu wa. U-me ut-cwan, **5** Ru-u cunug in shu'ut ya'ag-u wa remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne remu cite-m wun u hog-du remer-m ne. **6** Remu iya in nome u-Ru ut-vam remu nya-u m-sek u wa ya'e in m-hos remu Wa'-u wa wu wa cwane.

7 Ru-u rwurug in u hyu-m Kiristi, remu same-du ut-hi in u Kiristi ne. In kwumug hodu ba'as-ut in. Kiristi nong iya remu u tat-u on-du u-Ru udu in. **8** Tumsu wa koske in nya-u wa u-tat. Tumsu wa wa'ag in shu'ut us-ver ne tumsu in nap ko-uyan go-tu ut-nom ut-beet. **9** Tumsu remu zu cikte u-Ru, wa kose in zong-su m-yasa su wa zonge ut-nom u remu dugu nom-tu Kiristi de ut-nom. **10** Nom-u Ru-u zonge ut-nom ya: Ba da-u teye, wa zongte wa haatun ko-uyan nom-o u dom-u u-ru u-dak ne ur-koto, udu faruk Kiristi. **11** Tumsu remu zu in samge ut-hi u Kiristi ne, in kwumug ur-og dugu-du u-Ru, remu zu wa dak in dugu ur-takun, tumsu wa wa'ag ko-uyan nok hon-hon uka wa zongte ut-nom. **12** Ru-u zongte uzu it Yahuda-ne i ba'e m-wa jab udu Kiristi dugu ur-takun, in

haatun ut-vam m-sek ne udu u-Ru. **13** Tumsu no a-za-
 Yahuda-ne, remu same-du ut-hi u Kiristi ne, Ru-u yaag
 no Yar-u u-Hen, wu wa nomte estedu us-rem m-tumb ne.
 Na nong iya ba no hoge rem-su u-Ru su ut-nip, Rem-su
 m-Remer su ukur, da-u no ya'e jab udu Kiristi. **14** Ru-u
 yaag in Yar-u wa. Yar-u u-Hen o ooge og-du ur-takun du
 Ru-u do'e ya-du in. Da-u wa ya'u in Yar-u u-Hen, uno
 koske in uzu wa ya'u in nom-u wa nome in estedu us-
 rem. M-vaste wa do'e gwu-du i ooge net-ut wa. Wa nong
 iya remu vam-tu sek-m wa. **15** Remu iya, dugu da-u um
 hoge yadu jab-u no udu Wa-ko-uyan Yeso tumsu cwan-ut
 no ne remu net-tu u-Ru ut-beet, **16** Um yakke vam-du u-
 Ru u remu no da, da-u um bakse u no ne u-me toog-us ri.
17 Um o kon-du u-Ru u Wa-ko-uyan in Kiristi Yeso ne,
 Uso u m-sek, remu sege-du Yar-u u-hen wa ya' no us-ver
 u u-hyan ne, ko no napu wa uka dupke. **18** Um o us-kon
 udu u-Ru wa u-pus jab-us no ko no napu wadu jab du
 na fogte no, u ooge tat-u sek-m wun u wa zonge remu
 net-ut wa, i o og-ur ro. **19** Um o us-kon tumsu no nap
 seg-mu beb-du shin-mu u-Ru mu zege remu in i ya'e jab
 udu wun. Gandi shin-m mo o us-gan, **20** mo yunse Kiristi
 dugu m-mar, tumsu wa shugusse wun u-dom u pora-du
 du sek-mu u-Ru u kom-u us-cwa u-Ru u-dom u-ru **21**
 Ukun Kiristi wa ooge ur-faruk m-zeg kotuhe yar-to tu o
 ur-faruk. Tumsu wa otte dim-du zege koduhe dim-de
 u uno da-o m-ha da-u oone ne. (aiōn g165) **22** Ru-u yaag
 Kiristi faruk-du ko-uyan tumsu wa wa'ag wun yu-shu u-
 domu ko-uyan, remu a-doru Yeso. **23** A-doru Yeso e ooge

i Kiristi, Kiristi wa ya'u o ur-fat u-beet, wa dorte ko-uyan u-beet u hi-ur wa.

2 Da-u dim no oog uka a-za Yahuda-ne remu ba'as-ut no u nom-ut yo-to no ne. **2** U ho-ut to no dorog fun-us yo-se su u-dak. No dorog wu ooge ur-faruk u dom-u yar-tu m-mya tu net-tu hyente da. Wuna ooge u-yar u ooge da-o m-ank u-me jab-su net-tu gugme dorru u-Ru. (aiōn g165) **3** In beet Yahuda-ne tumsu in nongon ur-yu sha-mu a-za Yahuda-ne, u dorru cwan-tu ut-baas in. In o nom-du nomu war-ut in u jab-us in ut-sa in nom. Remu iya in wa'ag Ru-u hog ryab-us in uka net-tu kuse i Ru-u de nomu kwup-du us-rem. **4** Sedi on-du u-Ru o u-tat, tumsu wa cwanug in sok. **5** Ko ba uzu in oog uka marimari ne remu ba'as-ut in, wa yaag in ur-fat da-u wa yunse Kiristi dugu m-mar. No kwumug u-ukur remu nya-u u-Ru. **6** Remu same-du ut-hi in u Kiristi ne, Ru-u yunuste in dugu m-mar ur-koto u Kiristi ne, remu in nom-ut ur-faruk ur-koto u Kiristi ne u dom u-ru. **7** Ru-u nong iya remu wa koste kowan da-u de haan, tat-u nya-u wa u zatte ut-mugusse da, remu on-ur wa du wa kose in, i ooge same-du ut-hi u Kiristi Yeso ne. (aiōn g165) **8** Remu nya-u u-Ru o wute no kum-ut u-ukur remu yadu jab, za remu beb-du hir-ur no o da. Hos-mo dugu-du u-Ru. **9** Ru-u ukurte no za remu nom-ut so-to tu no nome da, remu taas, wakun nom ut-uk da. **10** Ru-u nomog in uka in otte. Tumsu wa nomog in remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne, remu nom-du ank-mu nom-ut so-to, nomu wa zonge in nom dugu ur-takun. **11** Remu iya baksun uzu na makut no a-za Yahuda-ne. Tumsu i foge hi-ur e a-ur-

pes-ne, e o fag-du no a-za-ur-pes-ne, ko ba shu'ute uzu
pes-du u-war de, du na nome kom-tu net. **12** Hoto no
oog m-ra u-Ru ne no oog za Kiristi, tumsu no oog uka
ham-ut ne u-me a-u-dak-ne u Isra. No nak estedu us-
rem su Ru-u nomu e da. No o ur-yu u uno dak-o za u-Ru
tumsu za wadu jab. **13** Sedi da-o remu same-du ut-hi no
u Kiristi Yeso ne, no oog m-ra u-Ru ne sedi da-o Ru-u
muutun no ut-mor u Kiristi ne. Wa nong iya remu uzu no
toste jab u-me nomu Kiristi shuse da-u hyu-m wa azge
dugu war-u wa da-u wa mare u dom u-kan. **14** Um zuug
iya remu Kiristi hi-ur wa rus-du jab-u in de. Wa samge
Yahuda-ne u a-za Yahuda-ne uka net gan remu mar-m
wa u-dom u-kan. Wa hast bor-tu Yahuda-ne ya hatun
yu-ur yo-de de du mote Yahuda-ne u a-za Yahuda-ne.
15 Bor-ut Yahuda-ne o u-tat, sedi Kiristi haste to remu
mar-m wa. Wa nong iya remu wa nomtu hi-ur wa net-
ut po-to, e same ut-hi u wa ne. Tunto net-ut po-to to
dame Yahuda-ne u a-za Yahuda-ne ur-koto, remu e nom-
ut shu'ut-du m-yar. **16** Tumsu hen, Kiristi haste bor-ut
Yahuda-ne remu wa hongusse Yahuda-ne u a-za Yahuda-
ne udu u-Ru, e shu'ut net gan, u wa haste shu'ut-ur yo-de
u tek u-Ru u net-ne u remu mar-m wa u dom u-kan. **17**
Kiristi haan wa nom donse-du Rem-su m-Remer su rus-
du jab udu no a-za Yahuda-ne i ooge m-ra dugu u-Ru
tumsu rus-du jab ne udu Yahuda-ne i ooge ut-mor. **18**
Remu dugu-du wun, in beet in kumte ur-ker du ha-mu
kit-u u-Uso remu Yar-u u-Hen u-gan. **19** Remu iya da-o
no a-za Yahuda-ne hamut-to no ooge da ko net-tu do da,
sedi no a-u-dak-ne e ur-koto u net-tu u-Ru ne tumsu net-

tɔ bu-u u-Ru. 20 In beet a-za Yahuda-ne u Yahuda-ne in o
 ɔka u-ma, u na maye u-dom ur-tak du a-tomu Yeso ne u
 a-warru rem-su u-Ru ne. Tumsu taar-du takun-du u-ma
 Kiristi Yeso wa hi-ur wa. 21 Na samge in beet u-me same-
 du ut-hi u wun ne, ɔka na nomte u-ma remu in rogom in
 shu'ut bu-u u-hen us-toog be-du Wa-ko-uyan dote ur-
 yu. 22 Tumsu u remu same-du ut-hi no a-za Yahuda-ne u
 Yahuda-ne u wun ne o na mɔte no, remu uzu no shu'ute
 ɔka be-du du ur-shu'ut du Yar-u u-Ru.

3 U sin-se doroḡse ne u jab, me, Burus um o nomu no us-
 toog, me wu oye wa-m-toḡ-u Kiristi Yeso u remu re-u u-
 shu no, a-za Yahuda-ne. 2 Remu um nak za u-sakna uzu
 um oog um kabug uzu no nak, Ru-u yaag me no-mu nom-
 du ank-mu yu-du wa-tom-u Yeso, remu re-u u-shu no a-
 za Yahuda-ne. 3 Ru-u upuste me nomu wa zonge ut-nom
 m-yasa, ɔka um pantu no u takun-du ran-u unḡ. 4 Tumsu
 a no karunte nomu um panne, no ut-kere ut-nap uzu um
 nak m-zun nom-tu m-yasa tu Ru-u zonge ut-nom su mḡt-
 ut Kiristi. 5 Ru-u wargu net-tu cara-tu arke nom-u m-
 yasa u wa zonge ut-nom da. Sedi u da-o wa koske to remu
 Yar-u wa udu net-tu wa dage e shu'ut a-tomu Yeso u a-
 warru rem-su u-Ru ne. 6 Tumsu nom-u Ru-u zonge ut-
 nom u ya: a-za Yahuda-ne u Yahuda-ne, i ya'e jab-u rem-
 su m-remḡ ne, e onkte og-du ur-mat hon-hon dugu-du
 u-Ru. Tumsu, e o og-tu war-u u-gan, tumsu ur-koto, e
 hog remḡ-mu nomu Ru-u nomte estedu us-rem, remu
 same-du ut-hi e u Kiristi Yeso ne. 7 Um shu'ute tok-u
 ank-mu rem-su m-remḡ remu nya-u u-Ru ya'u me, udu
 wa wute beb-ur wa de um nom m-ank u-me ri. 8 Ko ba

shu'ute zu me o ur-vaste u-me u tek-u net-tu u-Ru, Ru-u yu' me m-mo ank-m yat-mo. Wa dak me um shu'ut wawarru Rem-su m-Remer udu a-za Yahuda-ne, u mottu tat-u kwum-tu u-yar u e do'e ut-kwum udu onk-u Kiristi.

9 Tumsu na dak me um ya m-zun udu kowan u mottu nom-tu m-yasa tu Ru-u zonge ut-nom. Wuna nome ko-uyan tumsu wa yakse nom-tu m-yasa tu wa zonge dugu ur-takun. (aiōn g165)

10 Nom-u wute Ru-u nom-ut tun-to nom-to ut-beet remu wa nomot a-doru Yeso ne wa koste tat-u nap-m wa, udu ut-yar tu ooge ur-faruk u-dom u-ru.

11 Uno o nom-u m-mommo u Ru-u zonge ut-nom, u wa shuse remu Kiristi Yeso Wa-ko-uyan in. (aiōn g165)

12 U remu Kiristi tumsu u yadu jab-u in ne me wun, in ut-kere ut-haan za u-gyer tumsu jab gan u-shu u-Ru. **13** Um o kon-us no, a jab-u no get u remu swadu ur-kob u ri da. Um o swadu ur-kob remu no, u ooge re-u u-shu no. **14** Remu nom-ut to ut-beet, um he ut-jwun um nom us-toog udu Uso. **15** Wuna wu koduhe ko-de du dom u-ru u-dak ne kumte du wa dim-de. **16** Um nong us-kon uzu me tat-u sek-m wun wa ya' no ur-beb dugu Yar-u u-hen jab-us no. **17** Sedi Kiristi ut-nom be-du ur-shu'ut u wa u-me u jab-us no uka no wute jab udu wa. Gurus no ut-rogom m-cwa me cwan-tu u-Ru tumsu u ship no ur-beb ne. **18** Um nong us-toog uzu no kum ur-beb, ur-koto u net-tu u-Ru ne ut-beet, no nap m-huk tumsu m-wur ne m-ja ne tumsu u ra-du ka cwan-ut Kiristi otte remu in. **19** Tumsu um nong us-toog no nap cwan-ut Kiristi, tu zege beb-du nap-mu net, remu no shu'ute shuyi-shuyi m-te da-u no do'e onk-du shu-du u-Ru. **20** In ya' m-sek udu u-Ru, wu de

kere nom-du ut-nom u-tát sok m-zeg nomu in kone ko
dorog-us in. Tumsu wa nom iya uka beb-ur wa du ooge
m-ank u-me in. **21** Remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso
ne, yage a-doru Yeso ne beet u ya' wun m-sek remu no
m-mommō! U shu'ut iya! (aiōn g165)

4 Remu iya me, yu ooge wa ur-tage remu ank-mu Wa-ko-
uyan, um o kon-us no, no i Ru-u dage no shu'ut net-ut
wa, no nom tun-to nom-to: Dortun fat-ut no uka net-tu
u-Ru nomte. **2** U-da u-beet swuumsun hi-ur no u shu'ut u
tor-mu jab ne. Shu'utun u gag-du jab ne tumsu no kab
nwas-mu or-ut no ne u jab ut-cwan ne. **3** Nomon uka no
dote ut-kere no e' same-du ut-hi no u rwuune dugu-du
Yar-u u-Hen, udu shu'ut-du m-yar u or-ut no ne. **4** No
og-tu u-war u-gan to. Tumsu na samge no u u-Yar u-Hen
u-gan, uka na fogte no u wadu jab u-gan da-u Ru-u dage
in. **5** In otte Wa-ko-uyan u-gan, fun-yu yadu jab udu u-Ru
u-gan, ut-yubusse m-bu u-gan. **6** In otte u-Ru u-gan, wa o
Uso u-beet. Wa ooge faruk-du ko-uyan, tumsu dom-u
ko-uyan, tumsu wa u-me ko-uyan. **7** Sedi Kiristi yaag in
kowan u-nya, ka Kiristi zongte wa ya'. **8** Uka Rem-su u-
Ru zutte, “Da-u wun arke m-da dom u-ru wa kub ban-du
ut-net i wa mase; tumsu wa nomu net-ne m-hos.” **9** Da-u
rem-su u-Ru zuye, “wa daag dom u-ru” koske m-zun uzu,
tumsu Kiristi cuzgun u-dak. **10** Net wu na zuye wa cuzgun
u-dak tumsu wuna wu daye u ane jit u-dom u-ru, u be-du
zege m-ja remu wa koste beb-ur wa u kohene. **11** Kiristi
yaag eken a-doru Yeso ne u-nya: eken ne, e shu'ut a-tomu
Yeso, eken ne, shu'ut a-warru u Rem-su u-Ru, eken ne,
shu'ut a-warru u Rem-su m-Remer, eken ne, shu'ut a e'-

du a-dorū Kiristi ne, tumsu eken ne, shu'ut a-ut-kose ne.

12 Kiristi nomog iya remu wa zongte net-tu u-Ru, remu ank-mu a-dorū Yeso, remu na muut war-u Kiristi. **13** Uno ut-re u-shu m-te da-u in beet do'e ut-shu'ut u same-du ut-hi ne u-me nomu in yute jab tumsu nap-m in u mot-ut Wa' u-Ru ne. Se in do'e ut-shu'ut sha-mu net wu sete me u-Yar, m-te jamu na dote ut-shu'ut uka Kiristi otte. **14** Se, in zamun ut-shu'ut ur-yu uka ya'ag-u rek-e da. A in ees na engusse in u kose-tu us-bi tu ut-net da, sha-mu hat-u rek-ya yu mya-mu m-bu byurgusse. Ana nak jab-us in dugu net-tu us-ver i zonge e engusse in udu warru us-bi e. **15** Sedi, udu donse-du nip-tu Remsu m-Remer dugu jab ut-cwan, in do'e ut-rogom u koyuhe fun-ya, remu in shu'ut sha-m Kiristi. Wuna ooge ur-hi du a-dorū Yeso. **16** Wun wa'ag u-war u-beet o same ur-be ur-gan tumsu na shipus ur-koto. Koduhe og-du u-war nomte mu wa ank-mo tumsu to sege tokon og-to rogom, remu u-war u-beet o shu'ut m-yar ne tumsu o nen u-me cwan-ut e remu or-ut e ne. **17** Remu iya, u beb-ur Wa-ko-uyan um o waru no inya: A no sur m-nom ur-yu uka a-za Yahuda-ne u-me dorog-su m-zan e da. **18** Dorog-us un shuug u-cwum tumsu se mok-ut dugu fat-du Ru-u yu'e, remu zu un nak u-Ru da tumsu un gugumte erru rem-us wa. **19** E zatte m-e' da. E o ur-yu du shu'ut-du cwan-tu u-war u tumsu un nom ko-uyan go-du nom-tu us-gur to za mu-du u-dim. **20** Sedi, iya-o na iis-tu no u mot-ut Kiristi ne da. **21** Za u-sakna na wargu no mot-ut Kiristi tumsu na iis-tu no mot-ut wun, remu zu na byuk-ut ut-nip u-me Yeso. **22** Na iis-tu no, uzu no yage yu-du fun-yu ho-to no. Se no hoste u-

tu u-war u no, u natuste u remu cwan-tu tu ut-enk. 23 Sedi yagun u Yar-u muut jab-us no u pose tumsu dorog-us no ne. 24 Tumsu wa-un war-u po-o uka no wute cwu-tu m-wa. Unu war-u po-o na nom-ug o uka sha-mu u-Ru. Tumsu unu war-u po-o kose hi-ur wa u-me jab-u so-o u yu-du u-hen ne du rwuune dugu ut-nip. 25 Remu iya, yagun warru us-bi. Sedi, kowan se wa war-u oru wa a-dor-ne ut-nip, remu in beet og-tu war-u Kiristi to. 26 “Nomon us-ryab tumsu a no nom ut-ba'as u-me ryab-us no da.” A no yage no cwa m-roog no o u-me us-ryab da. 27 Tumsu a no ya' faruk-u nom us-te ur-ker da. 28 Net wu nome u-hiw a-wa sur m-nom u-hiw da. Sedi yage wa nom m-ank tumsu wa nom okon u so-o u kom-ut wa, ko wa kumu okon u wa do'e yadu i zatte da. 29 A no yage rem-su za so-se rwuun dugu nu-ut no da. Sedi no war nomu otte ur-sege ko eken ut-haan ut-mor u-Ru ne e kum nomu e ut-sa, ko ut-wa i ooge ut-er e kum shiriktin-mu jab. 30 A no naas jab-u Yar-u u-Hen u-Ru da. Wa ooge sha-mu us-nap udu no uzu Ru-u kabug no net-ut wa to no ooge, uzu dekun ho-de Ru-u do'e ruutu no dugu ut-baas. 31 Yagun no mot u gag-tu jab ne u kuwut-mu jab ne u us-ryab ne, u namu jab ne u gom-tu u-har ne u nas ur-dim ne, u same u nom-ut yo-to ne ut-beet u jab-u yo-o ne. 32 Ba iya, shu'utun u jab-u so-o ne udu or-ut no ne. Hagon on-du or-ut no ne, u nome-du or-ut no ne ur-ho, uka Ru-u nomtu no ur-ho remu Kiristi.

5 Remu iya, doron sha-mu u-Ru u nomu no ut-nom u-beet remu zu no o ya'ag-u Ru-u tone. 2 Yagun no u kowan u gwat or-u wa u is-ur so-de, uka Kiristi nomte in wa

yaste hi-ur wa remu in sha-mu ya-du toog, u Ru-u hoge
remer-m wa tumsu nom-u ut-kab udu u-Ru. 3 Sedi ana
tan rem-su m-o da, ko dekun yu-du us-gur de u cwan-tu
ur-hi ne u-me no. To nom-to dupke udu net-tu u-Ru da. 4
A no nom rem-su kob-du m-e da, remsu m-zan, u hor m-
zan ne da, remu uzu se dupke na war se u tek-u no da.
Sedi, no ya' ut-vam udu u-Ru. 5 No nap uzu wakun zaar
wa-u-as, wa-za-u-hen, wa-cwan-tu ur-hi (wu ooge us-gan
u wa nome-du ru-tu za ur-fat ut-huuk) wu do'e kwum-du
dekun og-de u faruk-ur Kiristi u u-Ru ne da. 6 Remu iya,
a no yagu wakun engusse no rem-su m-zan da, remu, uzu
go-du to ba'as-to ryab-su u-Ru haatun udu a-kob-du hog-
mu us-rem ne. 7 Remu iya a no same ut-hi un ne u nom-
tu un nome ne da. 8 Remu zu ho-to no nak nip-tu u-Ru
da, uka i ooge u-cwum i nape nomu ooge m-gan u e da,
remu same-du ut-hi no u Wa-ko-uyan ne. Nomon ur-yu
uka i nape nip-tu u-Ru uka kumte e nom. 9 Remu zun-
m mo mu ooge u-me no mo mut nom-tu ooge tu so-to
kyak, u u-hon hon ne, tumsu u ut-nip ne. 10 Tumsu no
mugusse ko-uyan no iis nomu cite Wa-ko-uyan. 11 A no
same ut-hi u ank-mu m-zan mu u-cwum ne da, sedi no
rwutun to m-zun. 12 Nom-tu m-e to na tan go-du nom-ut
to, tu net-ut yo-to nome m-yasa. 13 Sedi da-u na rwutun
ut-nom ut-beet m-zun do'e ut-kose ko wanne e un ooge.
14 Remu zun-mu wu' na hyen ko-uyan m-zun. O wa'e
wakun zuut: "Zute, no ooge m-roog, tumsu no yune dugu
m-mar, Tumsu Kiristi ut-mok u-domu no." 15 U remu iya
shu'utun ga' sok uka no otte ur-yu. A no nom ur-yu uka
rag-ne da, sedi uka a-us-ver-ne. 16 Nomon ank-mu da-u

nō ũka dũpte, remu zu in o me da-u yō-o. 17 Ū remu iya a
 nō shu'ut rag-ne da, sedi napun nomu Wa-ko-uyan o ut-
 sa nō nom. 18 A nō yage ũ ke hō nō da, remu uzu swa-ũ
 ke u-tát ũ na-su fat-ut nō. Sedi yagun ũ Yar u-Hen dor-ut
 fat-ut nō. 19 Unō ut-wa nō huut ut-sep ũ udu or-ut nō
 ne ut-gom ne dugu me Ran-ũ u-Rũ, ũ sep-tu ut-vam ne,
 ũ sep-tu rwune dugu-du Yar-ũ u-hen ne. Huun ut-sep
 tumsu ut-oni ne ũ-me jab-us nō. 20 Tumsu u-da u-beet
 ya-un ut-vam udu u-Rũ Ūso ũ kō-uyan, remu same-du ut-
 hi in ũ Yeso Kiristi ne. 21 Tumsu nō yasũ hi-ur nō udu or-
 ut nō ne ũ remu ut-fu'ubuse udu Kiristi. 22 Nō neta-tu
 ur-gũ, yasun hi-ur nō udu campā-ut nō, ũka nō otte ut-
 nom udu Wa-ko-uyan. 23 Nomon iya remu zu campā ró
 wa ooge yu-shũ ró, ũka Kiristi otte hi-du a-dorũ Yeso ne
 beet. Kiristi wa ooge wũ ukre a-dorũ wa ne beet i ooge
 sha-mũ war-u wa. 24 Ūka a-dorũ Yeso ne yute hi-ur e udu
 Kiristi, iya o neta-ne se e ya'aste hi-ur e udu campā-ut e
 ũ-me kō-uyan. 25 Kowuhe campā wa se wa cwanug neta
 wa tumsu wa got wa ũka Kiristi tonte a-dorũ Yeso ne,
 tumsu wa mur ũ remu e. 26 Wa nomog iya remu wa ruute
 a-dorũ wa ũ kit. Wa nong iya udu jaas-du baas-ut in ũka
 bu-mũ jaaste m-jigin, da-ũ in hōge rem-su u-Rũ. 27 Wa
 nong iya remu wa ya'aste a-dorũ Yeso ne udu hi-ur wa
 sha-mũ gwup ur-gũ wũ sō-wa. Wa ut-sa wa shu'ut u-hen
 ne, za ur-pyap, za tokon dakur-tu m-jigin to, kō tokon
 kaap-to. 28 Iya tumsu, kowuhe campā wa se wa gwak-ut
 neta wa ũka wa tonte war-u wa. Wũ cwane neta wa hi-
 ur wa de wa cwane. 29 Se wa nong iya remu zu wakun
 tamug gugmu war-u wa da, sedi wa regusse o tumsu wa

got o ũka Kiristi nomte remu a-doru Yeso ne. **30** Kiristi gwak-ut in u inya fun-ya remu zu in o sha-mu og-tu war-u wa to. **31** ũka Ran-u u-Ru zutte: “Campa yage uso wa, u ino wa ne, wa same u neta wa ne, tumsu wa shu'ut sha-mu net gan u neta wa ne.” **32** Um nak uzu gom-ut tun-to kose-du m-sha de ũka Kiristi u a-doru Yeso ne otte us-gan. Tun-to o nomtu m-yasa yat-to. **33** M-ha iyane, kowan u-me no se wa gwak-ut neta wa ka wa cwunte hi-ur wa, tumsu neta se wa yaag campa wa m-zeg.

6 Ya'ag, doron i mate no, tumsu remu zu no ya'ag u-Ru no ooge, rem iya o kumge no nom. **2** “Ya'an m-zeg udu uso no u ino-u no ne.” Uno ooge bor-yu ur-takun u Ru-u ya'e yu otte estedu us-rem ne: **3** A-bo ya'e uso ro u ino ro ne m-zeg, “Nom-tu ut-nok hon-hon u remu ro, tumsu bo ut-kwum fat-du m-wur u-me u-dak.” **4** Ut-uso, a no wa ya'ag-u no nom us-ryab da u fun-yu no du'ute e. Sedi yunsun un ut-him ne u tumsu ut-bor ne tu rwune dugu-du Wa-ko-uyan. **5** No tok-ne, doron uso-tu u-bu no i u-dak m-zeg ne, u-gyer ne. Tumsu u jab ut-nip ne, us-gan ka no nomte udu Kiristi. **6** Nomon iya za da-u e ooge gwat-du no u war-o da, remu zu no ut-sa e vam no, sedi u jab-u no beet nomon nom-u Ru-u ooge ussa, sha-mu tok-ne Kiristi. **7** Nomon ank-mu m-tok-u no u jab-su ur-so ne, ũka uzu Wa-ko-uyan wa no ooge nomu us-pama, za ut-net da. **8** No bakus uzu Wa-ko-uyan do'e yadu kowan du wa ogde, ko tok-o wa ooge ko wa-u-bu, remu nom-ut so-to tu wa nome. **9** Uso-tu u-bu, dortun tok-ne no us-gan, tumsu no yage yadu e u-gyer. No bakus uzu no beet tok-u Uso u-bu u-gan wa ooge u-dom u-ru. Wa koste m-

kuuk da. 10 M-vaste, shu'utun ur-beb ne u remu beb-ur yat-de du Wa-ko-uyan. 11 Gagun cwu-tu m-gag ut-beet tu Ru-u yu'e, ko no ut-ker ur-ees ur-beb ne u gug-mu zong-su faruk-u nom us-te. 12 Nomon iya remu zu gag-m in za gug-mu huub-ut yo-to tu ut-net to da. Sedi gag-m in u yar-ut yo-to ne tu o ur-faruk tumsu e kose ur-beb, u gugum du beb-ut yat-to dugu me uno dak-u u-cwum o, tumsu gug-mu yar-ut yo-to ne tu dom u-ru. (aiōn g165)

13 Gagun cwu-tu m-gag ut-beet tu Ru-u yu'e, ko no ut-ker ur-ees ur-beb ne u gug-mu yar-tu huub-ut yo-to ró. Tumsu ba no nome ko-uyan ut-zong ne no kere ur-ees u re-u ur-korro ne u gug-mu huub-u yo-o. 14 Se no ees, ba no wa'e ut-nip sha-mu u-ho u byun-u no tumsu no wa' jab-u so-o sha-mu cwu-tu m-gag remu sok-u no. 15 Shipun Rem-su m-Remer ur-beb ne su haatun rus-du jab u-Ru ne, uka karma-ne wute ut-ka'at tumsu e ees ur-zwar ne u gug-mu huub-ut yo-to e. 16 Uda u-beet, ship yadu jab, sha-mu u-tum, u do'e ut-wa bo ker ruutu er-tu u-ra tu faruk-u nomu us-te ut-beet. 17 Kabun u-ukur uka top-du du u-kwam, u rem-su u-Ru ne su ooge sha-mu u-van u yar-u yu'e no. 18 Tumsu no nom us-toog us-kon ne u-da u-beet u dor-ut tu u-Yar u-hen ne. Remu iya no ees us-zong ne tumsu a no yage us-kon su sa-u sege-du u-Ru u remu net-tu u-Ru ut-beet da. 19 Tumsu nomon me us-toog, kome. Konon u-Ru o ya' me gom-tu kame um war za u-gyer ko me ut-ker ut-wa na nap zong-su m-yasa, su ooge Rem-su m-Remer. 20 Um o wa-u-gug, wu Ru-u tomne uka wa-tom, um haatun sin-se remsu m-remer se. Rem iya nomon us-toog ko me re u-shu ut-war za u-gyer

Ƴ remu wun, Ƴka dupte um war. **21** Me o tomnu Tikikus,
 or-Ƴ in wu in tone. Wun tok-Ƴ jab-Ƴ so-wa Ƴ Wa-ko-uyan
 wa, wu do'e waru no nomu um ooge ut-nom Ƴka um otte
 m-da ne. **22** Um o tomnu wa udu no Ƴ remu zu no nap
 Ƴka it otte m-da, tumsu no kum shiriktin-mu jab. **23** Um
 nong us-toog uzu u-Ru Uso in Ƴ Wa-ko-uyan Yeso Kiristi
 ne ya' no beet a-dor-ne rus-du jab, tumsu ut-cwan ne, Ƴ
 yadu jab ne. **24** Nya-Ƴ u-Ru o ur-koto Ƴ i ooge cwan-tu
 Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne beet Ƴ cwan-tu za ur-ma ne.

Firipi-ne

1 Unō ran-ō oon dugu-du Burus e Timoti, tok-ne Yeso Kiristi, m-ha udu net-ut Yeso Kiristi ut-beet u bo-u Firibi, ur-kot u i o tu-shu u a-ur-sege du ank-m Yeso ne. **2** Um o us-toog udu u-Ru, wu ooge Uso-u in, u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne, wa ya' no u-nya u rus-du jab ne. **3** Um nomu Ru-u ri ut-vam, u-da u-beet da-u um bakse u no ne. **4** Da-u um nome no beet toog-us ri u u-da u-beet, um nom se ur-so ne, **5** remu same-du ut-hi no u me ne, u re-u u-shu Rem-su m-Remer dugu ho-du ur-takun du no hoge se u haan u da-o. **6** Tumsu um zatte u-sakna da uzu, u-Ru wu tak-ne nom-du nom-ut so-to u-me jab-us no, wa ut-re u-shu u nom-du to m-te ur-vaste kanda da-u Kiristi Yeso do'e muun. **7** Nong hon-hon um nom dorog-us se uka um nomte u mot-ut no ne beet, remu zu um o m-hog-u no ne u-me jab-u ri. Um zuug iya remu uzu no beet no samge ut-kom u-me nya-u u-Ru ur-kot u me ne, m-ha u-me bu-u m-tok, tumsu u ruut du Rem-su m-Remer. **8** Ru-u nak uzu um cwanug no sok, uka Kiristi otte cwan-ut no ne. **9** Tumsu toog-us ri se uzu, cwan-ut no u rogom u-me m-nap, u zun-mu ko-uyan ne. **10** Um nong sin-se toog-se remu no dug-ut nom-tu kame, no shu'ute u-hen ne tumsu za ur-pyap, kanda ho-du Kiristi de muun. **11** Um nong us-toog uzu Ru-u do'e ut-nom iya u remu no nom-ut yu-ur no u-hen ne tumsu shuyi-shuyi. Um nak uzu no ut-nom iya remu zu Kiristi Yeso o nomu no ur-sege. Da-u net-tu hyane shin-m no e ut-ya u-Ru m-sek tumsu e nomu wa ut-vam. **12** Or-ut ri ne, um ut-sa no nap uzu, nom-u kume me u ane wa'ag re-u u-shu u Rem-su m-

Remer. 13 Remu iya, karma-ne beet i o e'-du u-pada, u kowan u-me bo-u uno nak u da-o uzu, na wa'ag me u bu-u m-tok remu but-ut Kiristi. 14 Tumsu tage-tu na tagu me u bu-u m-tok, wa'ag oru ri a-dor-ne u-tat sur ur-beb udu Wa-ko-uyan u shiriktin-mu jab ne mu but-tu rem-su u-Ru za u-gyer. 15 Nip-to uzu eken a-dor-ne o but-tu rem-us Kiristi u-tek ur-shub m-dum ne. Sedi eken o but-ut Kiristi u tek-u jab-u so-o. 16 A-dor-ne o ut-but u tek-u jab-u so-o, e o ut-nom remu e o cwan-ut ri, tumsu e nak uzu na wa'ag me ane remu um ruute Rem-su m-Remer su mot-ut Kiristi. 17 Net-tu o but-ut Kiristi remu ur-shub m-dum ne, e o rogmussu hi-ur e remu cwan-tu ur-hi tu jab-us e, za remu jab ut-nip da. Cwan-m e, e sur m-wa um swa ur-kob u-me bu-u m-tok. 18 Sedi okon zarra. Ko dugu jab-us us-bi ko dugu jab ut-nip, nom-u zege ur-zwar u-beet o uzu, na nong but-tu rem-su mot-ut Kiristi. Um hok ur-zwar remu net-tu o hog-du Rem-su m-Remer. Tumsu um de re-du shu ur-so ne, 19 remu zu um nak u remu toog-us no, ur-sege ne du Yar-u Yeso Kiristi, nomu kume me o ut-wa um kum u-ukur. 20 Um o wadu jab tumsu u-kar ne sok uzu, na za yadu me m-e' da u okon nom-o ko yakun fun-ya da. Sedi um re u-shu u shiriktin-mu jab ne remu Kiristi, uka um otte ko-uyan da-o u da-u dim, remu war-u ri de hatun m-sek udu Kiristi, ko ana ho me ko ana yagu me ur-fat. 21 U muri gwat-mo, a um o ur-fat, um o ur-yu remu Kiristi. Tumsu a um mare swur-mo udu ri. 22 Sedi a um re shu ur-yu, me nomu ank-m Kiristi uka kumte, remu iya um nak nom-u um de ut-dag da. 23 Jab-su mokot me us-yur. Nom-u um zege m-cwan, um do'e

um shu'ut udu Kiristi, u zegu me ur-zwar iya sok. **24** Ko ba shu'ute uzu zek ur-zwar um shu'ut ur-fat remu um nom-tu no ur-sege. **25** Um otte m-nap iya za u-sakna. Tumsu um nak uzu me ut-shu'ut ur-fat tumsu me ut-re u-shu ur-shu'ut u no ne beet remu no rogomte u-me ur-so u yadu jab-u no ne. **26** Remu zu da-u um sure m-haan udu no, so-ur no remu nom-u Kiristi Yeso nome de ut-nom u-tat remu nom-u wa o ut-nom u me ne. **27** Nom-u zege ur-zwar o uzu, no nom shu'ut-ur no hon-hon uka Rem-su m-Remer u mot-ut Kiristi. Sedi, ko a um haane hyan-du no, ko a um hoge u mot-ut no da-u um za ur-kot u no ne da, me ut-nap uzu no o ees ur-beb ne u u-Yar ne u-gan, tumsu no o nom-du m-gag ur-kot u tek-u same-du ut-hi remu ya-du jab-u o us-gan u Rem-su m-Remer ne. **28** A no hog u-gyer u huub-ut yo-to no u koyuhe fun-ya da. O de ut-shu'ut sha-mu swadu ur-kob-u un du m-mommo, sedi ut-shu'ut nap-su kwum-du ukur-u no, tumsu o ut-rwuun dugu-du u-Ru. **29** Um zuug iya remu zu na yaag no ur-ker remu Kiristi za remu yadu jab-u war-o udu ro da, sedi no swa ur-kob u remu wun, **30** remu uzu no o tek-u us-pama us-gan u su no hyane me ut-nom, tumsu u da-o no hok uzu um o tek ut-nom.

2 Kiristi yaag no shiriktin-mu jab dugu yu-ur no u wa ne, tumsu wa yaag no rus-du jab dugu cwan-ut wa, tumsu no otte same-du ut-hi u Yar-u Kiristi ne, tumsu no koske cwan-ut no u ur-on ne udu or-ut no ne. **2** Remu iya, um o kon-us no. Yagun u so-ur ri u shi u-tat, udu same-du ut-hi no ne ur-koto, udu cwan-tu or-ut no tumsu no shu'ut jab-us no us-gan tumsu u dorog-us no ne. **3** A no o m-

nom okon u remu cwan-tu ur-hi da, sedi no kose hi-ur
 no uzu okon nom-o no ooge da. Sedi no shu'ut swuune,
 gwatun or-ut no ne m-zeg hi-ut no. 4 A no gwat hi-ur no
 u boru no da, sedi no gwat or-ut no ne ko'e. 5 Yagun
 u dorog-us no shu'ut uka su ooge ba sha-mu su Kiristi
 Yeso: 6 Ko ba shu'ute uzu wa o uka u-Ru u koyuhe fun-
 ya, wa muute shu'ut-ur wa us-gan u-Ru ne nom-u wa
 do'e ut-shup da. 7 Sedi wa muute hi-ur wa uzu wa otte
 m-shin u shu'ute us-gan u-Ru ne da, tumsu wa kub og-du
 tok, tumsu na muut wun u sha-mu net. 8 Da-u wa haane
 u sha-mu net, wa muut hi-ur wa swu. Tumsu wa ye m-
 zeg udu u-Ru, tumsu m-ha m-mar ne, mar-mu dom-u u-
 kan. 9 Remu iya ne, Ru-u fubusse wa u be-du zege, tumsu
 wa ye wun ur-dim du zege koduhe dim-de. 10 Remu u-me
 dim-ur Yeso koduhe jwun-de do'e ut-kwukut, u-dom u-ru
 u-dak ne tumsu u-ta u-dak ne, 11 Tumsu koduhe rem-de
 do'e ut-war uzu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan wa, remu sek-
 mu u-Ru u-Uso. 12 Sedi, huub-ut ri, ka no yute me m-zeg
 u-da u-beet da-u um ooge ur-kot u no ne, zek ur-zwar u
 da-o uzu no ya' me m-zeg da-u um ooge m-ra u no ne.
 Reen u-shu m-ank ne u-gyer ne u m-zap ne u no shuuste
 ukur-u no. 13 Um zuug iya remu Ru-o o m-ank u-me no,
 remu wa ye'et no jab tumsu m-shin ne no nom nom-u wa
 o ut-sa no nom. 14 No nom ko-uyan za us-rem tumsu za
 u-gwuz, 15 remu no shu'ute tumsu za ur-pyap u-hen ne,
 uka ya'ag-u u-Ru, u tek-u u-me net-ut yo-to u a-ut-ba'as-
 ne. Se no nong yu-ur sode u-me un sha-mu reger u mok-
 du m-zun u-me dak-u u-cwum 16 Shupun gom-du ur-fat
 ur-zwar ne, remu uzu ho-du muun-ur Kiristi me ut-ker

nom-du ut-uk uzu um nong m-som ko ank-mu m-zan da.
 17 Sedi me ut-nom ur-so ko zu um tagte u fat-ur ri, du na
 azge uka toog, uka ank-m no mu ut-nip, uka ur-toog udu
 u-Ru. Tumsu um nong ur-so tumsu um o ur-so u no ne
 beet. 18 Dupke no shu'ut u mok-du jab ur-so ne ur-kot u
 me ne. 19 A Wa-ko-uyan Yeso zuye, um o wadu jab uzu
 me tomtom no Timoti za m-tumb. Me ut-ha ut-nom iya
 ko me um kum-ut m-shiriktin da-u um hoge uka no otte
 ut-nom. 20 Um o ut-sa no nap uzu um zatte wakun uka
 wun da, wu do'e gwat-du cwan-tu shu'ut-du m-yaru no
 sok. 21 Um zuug iya remu zu kowan mutte jab-u dorog-su
 cwan-tu nom-u o u wa, za nom-u o u Yeso Kiristi da. 22
 Sedi no nak go-du net-u Timoti oye, uka wa ya'aste hi-
 ur wa, uka wa' udu uso-u wa, uka wa nomte us-pama
 u me ne u warru Rem-su m-Remer. 23 Remu iya, da-u
 um hyane ka ko-uyan otte m-da u mene, um o wadu jab
 tomtom wun udu no za m-tumb. 24 Um zatte u-sakna da
 uzu a Wa-ko-uyan u tane, me ut-haan me hi-ur ri za m-
 tumb. 25 Sedi um dorogte uzu kamug um u da-o muutun
 no Abafariditus. Oru ri wa doru Yeso wa, huub m-ank
 u ri, huub ur-sege ri udu m-gag. Tumsu wu nome m-
 ank mu sha-mu wa-tom-u no remu wa nom-tu me ur-
 sege u da-u um o ussa. 26 Um o tomtom wun remu zu wun
 tumbte ut-sa wun hyan no, tumsu wun ekuste sok remu
 uzu no hok uzu wa zatte m-yar da. 27 Tumsu iya-o wa
 nong kob-du m-yar sok, har wa oog ussa m-mar. Sedi Ru-
 u hok on-ur wa, tumsu u on-ur ri ne, taas um nom namu
 jab u-me mokon namu jab mu da. 28 Remu iya um ekuste
 sok um tomtom no wun, remu uzu da-u no hyane wun no

ut-nom ur-so du hyan-du wun, tumsu um za na-su jab sok da. 29 Remu iya, kabun wun ur-so ne sok, uka a-doru Wa-ko-uyan kubte or-ut e a-dor-ne. Ya'an ut-net go-du wun ne m-zeg. 30 Yaan wun m-zeg remu zu wa kokot m-mar remu ank-m Kiristi. Da-u wa ooge nomu me ur-sege, du no kerge nomu me da. Wa nong iya remu uzu no kerge ur-haan no nomu me ur-sege hi-ur no da.

3 U da-o hen or-ut ri ne, nomon ur-so u-me Wa-ko-uyan! Um poot u genu no tun-to nom-to tu um de ut-swur m-waru no da tumsu um o nom-du to remu e'-du yar-m no. 2 Gwatun ur-zwar ne u a-nom-du nom-ut yo-to ne, e uka o', i ooge a-kwup-du u-war, i zuye se na nongu no ur-pes kanda no kum-ut u-ukur. 3 Remu in i nome ut-huuk u Yar u-Ru i na oye i na nome ur-pes du ut-nip. In toste u nomu Ru-u nomu in ne u-me Kiristi Yeso. In toste u beb-du net da, 4 Ko ba shu'ute uzu me u hi-ur ri um otte nomu de kere wadu me yadu jab-u nom-ut to. A wakun o us-dorog uzu wa kere kwum-du ukur dugu-du beb-du net, um otte m-zeg wa: 5 Na nongu me ur-pes u ho-du roog-mu ut-eer. Me net-tu Isra wa, dugu ko-ur Banyami. Me matu net-u Ibraniya-ne wa. Uka wa Farisa um nong yu-ur ri du dorru bor-ut Yahuda-ne. 6 Um oog um cwanug u-Ru sok u wa me u yadu a-doru Yeso ne ur-kob. Um oog u jab-u so-o ne sok, u wa me dorru bor-ut Yahuda-ne za pas-du u-bor. 7 Um oog um kabug nom-ut to uka m-swur, sedi u da-o um kabug to m-zan remu nomu Kiristi nomu me. 8 Nomu zege iya, um kabug ko-uyan m-zan remu swur-mu zare senusse da mu nap-m Kiristi Yeso Wa-ko-uyan u ri. Remu wa o um taagte ko-

uyan tumsu um kabug to nom-tu us-gur, remu um kum-
 ut Kiristi, 9 tumsu zu um shu'ute us-gan u wun ne. Um
 zamun u tostu jab-u ri remu nom-u um o ut-nom da sedi
 um shu'ute wa jab-u so-o remu dorru ut-bor da. Sedi um
 shu'ute wa jab-u so-o remu ya-du jab-u udu Kiristi. Jab-u
 so-o uno rwugun dugu u-Ru remu ya-du jab. 10 Um ut-sa
 m-nap Kiristi tumsu um nap shin-m mo mu yunse wa
 dugu m-mar. Tumsu um ut-sa um swa ur-kob uka wa
 soote ur-kob, tumsu um shu'ut us-gan u wa ne u mar-m
 wa, 11 um ut-sa tunto nom-to nom remu uzu Ru-o ut-
 wa um shu'ut ur-fat tumsu ba um mare. 12 Za zu um
 kwumug nom-ut to ut-beet da, ko uzu um shuug u-beet
 uka Ru-u otte ussa da. Sedi um o ut-swur ur-nok u-shu
 um shu'ut uka Kiristi remu uzu wa dak me um shu'ut ba
 wa. 13 Or-ut ri ne, um kabug hi-ur ri uzu um shupuk to
 da. Sedi nom-u um o ut-nom u-gan: Um o ut-kuus ut-to u
 nomu ooge dim ne tumsu um o buz-du nom-u o u-shu. 14
 Um o m-som um te be-du re-du ur-korro remu um reet
 ur-og, du Ru-u ut-sa udu ri. Wa ut-sa um shu'ut sha-m
 Yeso Kiristi tumsu um shu'ut ut-mor u wa ne. 15 In beet i
 Yar u-Ru seste yage in shu'ut u go-du uno jab o ne. Sedi a
 wakun o seken dorogse ne su kit, Ru-u de ut-wa wa nap
 m-zun. 16 Nom-u zuge ur-zwar hen, yagun in duut yu-ur
 in remu nip-tu in kume. 17 Or-ut ri ne, dorton fat-ut no
 uka um nomte du ri yu-de, tumsu isun dugu-du net-tu o
 dorru da-tu it yasun no. 18 Nomu wute um otte waru no
 uzu no gwat yu-ur no ur-zwar ne, u da-o tumsu um o
 waru no m-is ne u is-u ri, uzu eken oro u-tat i o gug-mu
 kose-tu mottu mar-m Kiristi u-dom u-kan. 19 Vaste-m un

be-du m-mar de un sa-e, ru-u un nom-tu war-ut un ut-sa to, tumsu un u-da u-beet un o ut-uk tu nom-tu m-e. Dorog-us un o du nom-tu u-dak. 20 Sedi in net-tu dom u-ru to. Tumsu in ekuste u e'-du wa-u-ukur dugu kun, wuna o Wa-ko-uyan Yeso Kiristi. 21 Wa do'e kab-du war-tu za m-sek u in tumsu wa muut to sha-mu war-u m-sek u wa. Wa ut-nom iya u beb-ur wa, remu gandibeb-ur re du muute ko-uyan udu faruk-ur wa.

4 Remu iya, or-ut ri ne i um ut-cwan, shu'utun ur-beb ne udu Wa-ko-uyan! Um cwanug no or-ut ri ne, tumsu um tumbte ussa um m-hyan no, remu zu no oye sor ri u top-u ri ne u um kume remu ank-m ri. 2 Um konog Yudiya u Sintiki remu uzu no net-ut Wa-ko-uyan to hongsun kob-du same-du ut-hi no. 3 Tumsu um konog bo, huub m-ank-u ri wu ut-nip, bo nomu neta-ut to ur-sege, remu zu un nong m-ank sok u me ne udu warru Rem-su m-Remer. Un nong m-ank ur-kot u Keremen ne u tokon huub-tu m-ank-u ri ne, i dim-ut e ooge m-pan u-me Ran-u ur-fat. 4 Ko-uyan da nomun ur-so u-me Wa-ko-uyan. Me ut-swur m-zu: Nom ur-so! 5 Yage kowan hyan yar-mu jab no. Wa-ko-uyan nong ut-mor u muun ne. 6 A jab-u no yune remu okon nom-o da, sedi tek-u ko-uyan, u-me us-toog us-kon ne, ut-vam ne huutun kon-us no udu u-Ru. 7 Tumsu rus-du jab ne du u-Ru, u zege nap-mu net, o de e'-du jab-us no u dorog-us no ne remu same-du ut-hi no u Kiristi Yeso ne. 8 M-vaste, or-ut ri, Ko-uyan o no iise dugu-du ri, ko-uyan o no onke dugu-du ri, ko-uyan o no hoge dugu-du ri, ko-uyan o no hyane me ut-nom, waan to u-me u-iis. Tumsu Ru-u rus-du jab ut-

nom ur-kot u no ne. 9 Ko-uyan o no iise dugu-du ri ko-
 uyan o no onke dugu-du ri, ko-uyan o no hoge dugu-du
 ri, ko-uyan o no hyane me ut-nom, waan to u-me u-iis.
 A no nome tunto nom-to Ru-u rus-du jab ut-nom ur-
 kot u no ne. 10 Um nongu Wa-ko-uyan ut-vam, remu zu
 u da-o no muttun jab-us no tumsu udu ri. Um nak uzu
 um oog u jab-us no, sedi no kwumug keru nomu me ur-
 sege da. 11 Za uzu um zuug iya remu uzu um tagte okon
 da, remu uzu um iiste ur-shu'ut u nomu um otte ne u-
 beet u koyuhe fun-ya. 12 Um nak yu-du ur-kob, tumsu
 um nak yu-du ut-kwum. Um iiste ur-shu'ut u nomu um
 otte ne u-beet u koyuhe fun-ya, ko um reeg um shig ko
 um o us-mer, ko um o shu'ut-du ut-kwum u-tat ko da-u
 swa-u ur-kob. 13 Me kere nom-du ko-uyan u remu Kiristi
 wu yu'e me ur-beb. 14 Sedi nong ur-zwar u no nom-tu
 me ur-sege u-me swadu ur-kobu ri. 15 Net-tu Firipi-ne,
 da-u um haatun no rem-su m-remes su u-Ru, no nak
 ank-m ri dugu ur-takun. A tase, da-u um yage no m-ha
 dak-u Makidoniya, no nak uzu no ooge morog-du a-doru
 Yeso ne i nomu me ur-sege u war-no. No o net-tu nomu
 me sege-du shik-u war-no. No nong iya remu um ye'et
 un Rem-su m-Remes su u-Ru. 16 Remu da-u um ooge u
 bo-u Tasaronika no tomotton me ur-sege m-zeg u-so u-
 gan. 17 Um zuug iya tass no dorog uzu hos-mo um ut-sa
 dugu-du no da, sedi um ut-sa no kum u-top dugu-du u-
 Ru remu hos-m no. 18 Um kwumug ko-uyan um ut-sa, ut-
 nip um otte u-tat m-zeg nom-u um ut-sa. Um otte nom-
 u um ut-sa u-beet remu um kwumug hos-mu no yasun
 Abafariditus. Hos-mo uka hos-mu sha-mu wus u-hakun,

toog-o Ƴ Ru-Ƴ onke tumsu wa hog zwaru o. **19** Tumsu Ru-u ri de tos-du no nom-Ƴ no ut-sa u-beet dugu sek-mu kwum-ut wa, remu Kiristi Yeso. **20** M-sek Ƴdu u-Ru Ƴso-u in m-mommɔ. Ƴ shu'ut iya. (aiōn g165) **21** Vuksun net-ut Kiristi Yeso ut-beet. A-dor-ne i ooge ur-kot Ƴ me ne e o vuk-su no. **22** Net-tu u-Ru ut-beet e o vuk-su no, ur-same Ƴ a-dor-ne i ooge Ƴ-me bu-u Kaiser. **23** Nya-u Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi o ur-kot Ƴ yar-u no ne. Ƴ shu'ut iya.

1 Timoti

1 Unɔ ran-ɔ ɔɔn dugu-du ri, Burus. U-Ru wu ukre in tumsu Kiristi Yeso ne wu in ɔɔge wa-du jab udu wa, wa wa'ag me um shu'ut wa-tom-u Kiristi Yeso. **2** Um ɔ pan-du unɔ ran-ɔ m-ha udu ró Timoti wu ɔ uka wa-u ut-nip u ri remu uzu tumsu bo yaag jab u-me Kiristi. Um nong us-kon udu u-Ru u-Uso u Kiristi Yeso Wa-ko-uyan u in, uzu wa ya' bo u-nya u ur-on u rus-du jab ne. **3** Da-u um ɔɔge m-ha u Makidoniya um zuug uzu bo shu'ut u-me bo-u Afisa remu bo nom-tu tokon net-to u-har ukun uzu un yage kose-tu us-bi. **4** Tumsu waru un uzu un yage muut-u jab-us un udu ut-kwur u ogor-tu uso-tu uso-ut un tu za ur-ma. Go-du rem-us se haatun inan ko ɔɔg ba haatun re-u u-shu ank-mu u-Ru, u na shuuse remu yadu jab. **5** Sedi nom-u um ut-sa u nak-du ut-to ri shuus cwan-ut to, cwan-tu rwuune dugu jab-u u-hen tumsu u jab ne u nape nom-u so-o u yo-o ne u yadu jab-u ut-nip ne udu u-Ru. **6** Sedi eken net-ne enkte dugu nom-ut tun-to, tumsu e byurug u-kit udu rem-su m-zan. **7** E ut-sa e shu'ut a-ut-kose tu bor-ut Mosa, sedi e nak nomu e ɔ ut-zu ko e nak nom-u e ɔ ut-war za-u gyer-u ur-beb ne da. **8** In nak uzu bor-yu u-Ru ɔ so-ya, sedi se net-tu nong kose-tu to hon-hon. **9** Tumsu in nak uzu na nomug bor-yu u-Ru remu net-tu ɔɔge a-jabu so-o ne da. Sedi na nomog to remu i pase bor-yu u-Ru tumsu a-yunsu us-jab ne, remu i gugme nom-du nom-u Ru-u ut-sa tumsu a-ut-ba'as-ne, remu a-za u-hen ne u i yute u-Ru m-zeg ne da, remu i hoye uso-ut e u ino-ut e ne u i hoye ut-net ne, **10** u net-tu i nome m-o ne, u campa-ne i rooge u campa-ne, u neta-ne i rooge u

neta-ne, u a-hyu-u du ut-net ne, u a-us-bi ne, u a pas-du
 estedu us-rem ne, u i nome okon nom-o u kose-tu ut-nip
 hose ut-nom. **11** Kose-tu ut-nip tun-to eeste u rem-su m-
 remer ne su m-sek su ware mot-tu Ru-u nu-u so-o. Sin-se
 ooge remsu m-remer su Ru-u ya'u me no-mu nom-du
 but-tu se. **12** Um vam-ug Kiristi Yeso, Wa-ko-uyan in, wu
 ya'u me ur-beb remu wa kabug me uka net wu wa do'e
 tostu jab-u wa udu ri, da-u wa dage me um nom pama-us
 wa. **13** Hoto, um oog warug nom-ut yoto u mot-ut wun
 ne. Um yaag net-ut wun ur-kob, tumsu um oog yunus-du
 us-jab udu net-ut wun. Sedi um kwumug ur-on rem uzu
 um nomog u kob-du m-nap tumsu kob-du yadu jab ne u-
 me Kiristi. **14** Tumsu Wa-ko-uyan da'uste nya-u wa u-tat
 u dom-u ri u jab-u so-o ne u ut-cwan ne remu same-du
 ut-hi ri u Kiristi Yeso ne. **15** Sin-se rem-se nip-to tumsu
 yage kowan kab se: Kiristi Yeso haagun u-me u-dak remu
 wa ukurte ut-net dugu ba'as-ut e, tumsu u-me un me
 zege ut-ba'as. **16** M-ha iya ne, Kiristi Yeso hog on-ur ri,
 me yu zege kowan ut-ba'as, u remu wa koste ut-net gag-
 du jab-u wa u za ut-ta. Wa cwan-ug uzu nom-u wa nome
 remu ri o shu'ut m-sha udu ut-net i do'e ya-du jab udu
 wa, tumsu e kum fat-du m-mommo. (aiōnios g166) **17** U da-o
 udu faruk-u za ur-ma, wu zaare m-mar da, wu na hyun-te
 da, wu o u-Ru u-gan kyak, m-zeg u m-sek ne shu'ut udu
 wa m-mommo. U shu'ut iya. (aiōn g165) **18** Um o nomu bo
 tun-to him-to, Timoti, wa-u ri, uka warru nomu do'e ut-
 nom u-shu su na nome u mot-ut ro ne ur-takun, u remu
 uzu a-bo dore to bo ut-nom gag-m uka wa m-gag so-wa
 remu nip-tu Rem-su m-Remer, **19** bo o m-shup u yadu

jab-u rò ur-zwar-ne, tumsu u jab ne u nape nom-u so-o u
yo-o ne. Eken net-ne e yakke tun-to tumsu remu iya e
shaktusse yadu jab-u e. 20 Go-du net-ut to e o Himeniyus
u Arezanda. Um ya'aste un u kom-tu faruk-u nom us-te,
remu uzu o do'e iis-u un yage-du pyap-su u-Ru ne.

2 Ur-takun, remu iya, um o hyum-du no, nomon us-kon
u remu ut-net ut-beet, us-toog ne, ut-vam ne, 2 nomon
us-toog remu ut-faruk u i o dom-u ur-faruk ne beet. A in
nome iya in ut-nom ur-yu m-yar tumsu u nom-du nom-u
Ru-u zuye in nom u-hen ne. 3 Go-du sin-se toog-se otte
ur-zwar, tumsu u-Ru Wa-u-ukur in hog zarru se sok. 4
Wa ut-sa ut-net ut-beet u kum u-ukur dugu ba'as-ut e
tumsu e nap rem-su ut-nip su mot-tu u-Ru. 5 Remu uzu
Ru-o u-gan kyak. Tumsu net oro gan wu eese tek-u ut-
net u u-Ru ne. Net-u wa na foge Kiristi Yeso. 6 Wa ya'aste
hi-ur wa remu wa rwurut ut-net ut-beet remu e kum-
ut u-ukur. Sin-se o rem-su Ru-u yase udu u-dak u-beet
hon-hon u da-u kame. 7 O wa'e Ru-u tomton me uka wa-
ut-but u wa-tomu-u Yeso ne, um nom kose-tu ut-nip su
rem-su mot-tu ya-du jab, udu i za-Yahuda-ne. Nom-u um
ooge ut-war nip-to. A bise um otte da. 8 Remu iya, um
ut-sa campa-ne be-du e morogte, e jakus ut-kom tu u-
hen udu u-Ru da-u e o us-toog, za namu jab ne ko inan
ne da. 9 Tumsu iya um ut-sa u neta-ne wa' cwu-tu dupe.
Kumge neta-ne wa' cwu-tu zaare haatun m-e' da tumsu
e wa' cwu-tu kose shup-du ur-hi, za uk-tu u-ga ne da,
ko kus-tu bu-mu ut-ro ko ta'ar-tu shik ko kus-tu shik
sok, 10 sedi neta-ne i o m-gwat uzu e yaste hi-ur e udu
u-Ru kumge e muut hi-ut e u nom-du nom-ut so-to. 11

Yage neta-ne iis za nom-du ur-shut tumsu u yase du ur-hi ne u-beet. **12** Um yaag neta ur-beb du ut-kose da ko e nom ur-faruk du campa-ne da. Sedi yage e ho us-ram. **13** Remu zu Ru-u nomog Adamu ur-takun kanda Hawa. **14** Tumsu Adamu wa faruk-u nom us-te engusse da. Sedi neta wa, remu uzu wa na engusse wa shu'ut wa-ut-ba'as. **15** Sedi neta-ne do'e kwum-du ukur udu ur-mat du yaag, abite e reeg u-shu u yadu jab ne, u ut-cwan ne, tumsu u-hen ne, tumsu u shup-du ur-hi ne.

3 Rem-us sin-se nip-to su zuye, a net-u o cwan-tu wa shu'ut yu-shu u-me a-doru Yeso ne wa o cwan-tu og-ur so-de. **2** Remu iya, se yu-shu shu'ute za ur-pyap, wa shu'ut campa neta gan, wa shu'ut u shup-du ur-hi ne, wa shu'ut wa-us-ver, u dim-ur so-de ne. Tumsu wa shu'ut wa-cwan-tu ut-hamut u bu-u wa, tumsu wa shu'ut wa kerru ut-kose. **3** Tumsu se wa shu'ute za wa swa-u ke u-tat da ko wa cwan-tu yunus-du jab da. Sedi se wa shu'ute net ur-ka, za wa u-har da, tumsu za wa cwan-tu shik da. **4** Se wa kerge gargu bu-u wa ur-zwar ne, tumsu se wa kerge ut-wa yaag-u wa ya' wa m-zeg tumsu e dor wa. **5** Remu zu abite net kerge gargu bu-u wa da, rene o wa dote keru gwat-du a-doru Yeso ne? **6** Tumsu se a wa shu'ut wa doru po-wa da, remu zu wa kere ut-shu'ut u huk-mu ur-hi ne tumsu wa he gandi kwup-du us-rem uka faruk-u nom us-te nomte. **7** Yu-Yat-ya a-doru Yeso ne se tumsu wa shu'ute net wu otte dim-ur so-de udu a-za-dor ne, taas wa he u-me nom-tu m-e da tumsu u-me ren-du faruk-u nom us-te. **8** Iya o hen us-dikon se e shu'ute net-tu kore ya-du m-zeg, e shu'ut net-tu ut-nip. Tumsu se

e shu'ute a-za swa-u ke ne u-tát, tumsu se e shu'ute a-ut-nip-ne u mot-tu shik ne. 9 Se e ship rem-su ut-nip su mot-tu yadu jab-u ur-zwar ne tumsu e shu'ut u jab ne u kose uzu un zatte ut-ba'as da. 10 Kanda na dag un us-dikon, yage na reg un sok. A-muune uzu un zatte ur-pyap da, yage e nom m-ank uka us-dikon. 11 Iya-o hen tumsu neta-ut un se e shu'ute net-tu kore yadu m-zeg, sedi za a remsu ha-mu ur-no ne u mot-tu or-ut e ne da. Tumsu e shu'ut u shup-du ur-hi ne u jab-u so-o ne u-me ko-uyan u e o ut-nom. 12 Se dikön yu shu'ut campa neta gan, tumsu wa kere gargu ya'agu wa u bu-u wa ne ur-zwar ne. 13 Net-tu o u nom-du pama-u so-o uka us-dikon e do'e kwum-du m-zeg dugu-du eken tumsu e do'e kwum-du swur-mu shiriktin-mu jab u-me yadu jab-u e u-me Kiristi Yeso. 14 Ko ba shu'ute uzu um o panu no, um cwang uzu um haan um hyan no za wa'as. 15 Sedi um o panu no remu uzu, a-muune uzu okon nom-o naase me uda, no shu'ut u m-nap ne uka dupte net-tu dor-ut hi-ur e u-me bu-u u-Ru. Um o us-rem u mot-tu a-doru Yeso ne u Ru-u ur-fat, u ooge ur-kug tumsu ur-tak du ut-nip. 16 Tumsu in beet in eeste uzu, yu-ur so-de in nom-tu m-yasa to tu-yat-to: Yeso haagun u war-u net, na koske in uzu wuna o wa'u u-Ru udu Yar-u u-Ru. A-tom u-Ru-ne hyun wun, a-doru Yeso nom donse-ur wa u-me ut-dak. Net-tu u-dak u-beet e yaag jab u wun ne, Ru-u kub wun u-dom u-ru, u-me sek-m wa.

4 Sedi Yar-u u-hen wargu in uzu u ho-tu m-vaste eken do'e yage-du yadu jab-u ut-nip. E do'e dorru kose-tu yar-tu ut-enk tumsu ut-kose ne tu rwune dugu nom us-te. 2

Gō-du kōse-ut tō haan ɔdu ya ha-mu ɔr-nō ne u ɔs-bi ne,
 i nap-mu nōm-u sō-o u yō-o ne mɔr-se. **3** Un zuug uzu
 kumge na nōm ɔr-gu da tumsu ana re tōkon nōm-tu ɔt-
 re tō da. Sedi Ru-u nōng nōm-u ɔt-re remu na re u tek-u
 ya-du ɔt-vam ɔdu i ya'e jab tumsu ɔdu i nape ɔt-nip. **4**
 Remu kō-uyan u Ru-u nōme u sō-o o, tumsu nōm-u na
 dō'e ɔt-gugum zaar da a-muune uzu na kabug tō u ya-du
 ɔt-vam ne. **5** Remu zu ɔdu tōog-ɔs in tumsu rem-su u-
 Ru ne na muute tō u-hen ne. **6** Abō re u-shu u rwuutun
 nōm-ut tō m-zun ɔdu ɔr-ut ró a-dor-ne, bō dō'e shu'ut
 wa-warru rem-ɔs Kiristi Yeso wu sō-wa, tumsu bō ɔt-re
 u-shu ɔt-rogom ne remu rem-su ya-du jab u kōse-ut sō-
 tō ne tu bō ooge ɔt-dor. **7** Gugme kōse-ut tō tu za tu ɔt-
 nip da, tumsu kwur-tu m-zan ne tu za ɔt-sege ɔt-net e
 ya' u-Ru m-zeg da. U swas-mu iya, iise hi-ur ró bō nōm
 ɔr-yu ũka Ru-u ɔtte ɔssa bō nōm. **8** Remu iis-u u-war o
 ɔr-zwar ne, sedi iis-u nōm-du nōm-u Ru-u ɔt-sa zek ɔr-
 zwar. O dō'e segu net u-me dinde yu-de u da-o tumsu m-
 mōmmo. **9** Nōm-u um ware rem-ɔs sin-se nip-tō, tumsu
 se korge ɔt-kab u ɔt-kom ɔt-yur. **10** O wa'e it o nōm-du
 m-ank ɔs-hund ne tumsu re-u u-shu ne remu re-u ɔr-
 korro u swadu ɔr-kōb ne, remu zu it wa'ag jab-u it ɔdu
 u-Ru ɔr-fat. Wa korge ukur du ɔt-net ɔt-beet, ukur-u
 o ɔt-zeg ɔr-zwar ɔdu i ya'e jab u-me wa beet. **11** Kōse
 nōm-ut tō tumsu bō waru kowan wa nōm-tō. **12** A-bō
 yage wakun jurum bō da remu uzu bō o wa'u beb. Sedi bō
 shu'ut nōm-u ɔt-kōse ɔdu a-dor-ne, u-me rem-ɔs ró, u
 yu-ur ró, u-me cwan-ut ró, u-me yadu jab-u ró tumsu
 u-me hen-u ró ne. **13** Kanda um haan ukun, wa jab-u

karunte a-dor-ne Ran-u u-Ru, ut-but ne tumsu nomu e ut-kose ne. **14** Taas bo yage nya-u Yar-u Ru-u u na ya'u bo udu nom-u a-warru rem-su u-Ru ne ware, da-u nengentu a-doru Yeso ne doru bo ut-kom. **15** Wa' jab u-me nom-ut to ut-beet. Yasu hi-ur ro ur-beet, u remu kowan do'e hyan-du re-u u-shu ro. **16** Gwat hi-ur ro ur-zwar ne uka bo otte ur-yu tumsu u kose-ut ro ne. Re u-shu u nom-du nom-ut to, remu zu bo u net-tu o hog-du bo ne do'e kwum-du u-ukur.

5 A-bo hagusse u-nengen da, sedi nomu wa us-rem uka u-uso. Gwat ya'ag-u beb-ne uka or-ut ro ne. **2** Gwat ut-mang uka ino-ut ro tumsu ya'ag-u neta-ne uka huno-ut ro, u jab u-hen ne. **3** Gwatun bomos-ne i zatte wakun wu do'e yadu e ur-sege da. **4** Sedi abite bomos otte ya'ag ko ya'agu ya'agu wa, nom-u kame e nom ur-takun e iis ur-yu uka ya'ag u-Ru u bu-ut e, tumsu e top i mate e udu gwat-du e. Remu zu a e nome iya Ru-u do'e hog-du zwar-ur un. **5** Sedi bomos wu zatte wakun wa segu wa da tumsu wa o war-wa, se wa toste wadu jab-u wa udu u-Ru. Tumsu wa nom us-toog u-da u-beet, m-gyup u u-ho ne wa o us-kon remu sege-du u-Ru. **6** Sedi bomos wu o yudu remu cwan-tu hog-du ur-zwar remu hi-ur wa, wa marug u-me u-Yar ko ba wa o ur-fat. **7** Yase ut-net bor-ut tunto, ko'e, remu e ut-shu'ut za ur-pyap. **8** Sedi a-muune uzu wakun kerge gwat-du ko-ur wa da ko net-tu bu-u wa da, wa yakke yadu jab-u wa u-me Kiristi tumsu go-du net-u wa zek wa-za dor m-yo. **9** Bomos wu na pane dim-ur wa, u-me ran-u bomos-ne, se wa teeg us-hak ut-shik ut-tut, tumsu wa oog wa ya-du jab udu campu wa da-u campu

wa ooge ur-fat. 10 Tumsu se wa otte dim-ur so-de remu
 nom-du ank-m somo, tumsu wa nomgu ya'agu wa ut-
 him, tumsu wa cust-du ut-hamut, tumsu wa nome-du
 net-tu u-Ru us-pama, tumsu wa sege i o swadu ur-kob,
 tumsu wa ya'aste hi-ur wa u nom-du nom-ut so-to ut-go
 ut-go ut-beet. 11 Sedi bomos-ne i omne ya'ag, a no wa
 dim-ut e u-me ran-u bomos-ne da. Remu da-u cwan-tu
 war-u e ruye yadu hi-ur e remu Kiristi, e do'e ut-cwan
 e nom ur-gu. 12 A shu'ute iya un do'e haatun hi-ur un
 kwup-du us-rem remu zu un pakus estedu us-rem un su
 ur-takun. 13 Tumsu a-muune uzu no wa'ag dim-ut e u-
 me ran-u bomos-ne, un do'e iis-du ur-shu'ut roggo ne
 tumsu e do'e naasu da-u e u cwaag u-me ut-bu tu ut-net
 ur-ba. Tumsu un zaar ut-shu'ut roggo war-o da, sedi un
 do'e ut-shu'ut u ha-mu ur-no u cwaag u nom-u zaare bu-
 m e da tumsu warru nom-tu kame e war da. 14 Remu iya,
 um o yadu us-rem udu bomos-ne i omne ya'agu rek-e
 uzu e sur m-nom ur-gu, e mat ya'ag, tumsu e gwat bu-ut
 e, faruk-u nom us-te zaar u kwum-du kerru zudu okon
 nom-o u yo-o u un ne da. 15 Um zuug iya remu zu eken
 bomos-ne i o ya'ag taag yage-du dorru Yeso tumsu e o
 dorru faruk-u nomu us-te u da-o. 16 Abite wakun neta wa
 wu o wa-doru Yeso otte bomos-ne u-me bu-u wa, kamug
 wa gwat e tumsu za wa sake a-doru Yeso ne m-no da. Se
 a-doru Yeso ne gwat bomos-ne i zatte wakun wu do'e
 sege un da. 17 Ut-nengen i nome m-ank u-me morog-du
 a-dor-ne uka kumte e korge na ya' e m-zeg, tumsu na top
 e, hadde i nome m-ank sok u same ut-but ne u ut-kose
 ne. 18 Remu Ran-u u-Ru zuug, "A-bo tage nu-u gob-u u-

na' da-u wa o rew-mu hyu da.” Tumsu u dekun be-de o zuug, “Kowana nome m-ank kamug wa kum u-top.” 19 A-bo ees u remsu na kete u-nengen yu a-doru Yeso da se bo kwung us-ees us-yur ko us-tut. 20 A-muune nengen-yu a-dor Yeso nong ut-ba'as, nomu wa ut-him u-shu a-doru Yeso ne, remu tokon nengen to hog gyer-u ut-nom. 21 Um o u hyum-du bo u-shu u-Ru tumsu u Kiristi Yeso ne u a-tom u-Ru ne, bo dor tunto bor-to za kose-du m-kuuk tumsu cwan-tu ur-hi ne. 22 Abo nom hor-mu doru wakun ut-kom da, tumsu a-bo same ut-hi u-me ba'as-ut eken ne da. Ship hi-ur ro u-hen ne. 23 Yage swadu m-bu u war-mo, sedi bo swa ke dugu bu-mu inabi cashi u remu re-mu ut-men ro tumsu m-kwet-kwet-m ro ne. 24 Bakse, ba'as-tu tokon net-to to o m-zun cas, tumsu to o u dor-tu un m-ha udu kwup-du us-rem. Sedi eken oro ba'as-ut e zaar m-zun da se u ane u-shu. 25 I ya-o tumsu, ank-m so-mo tokon net-to o m-zun cas. Tumsu ank-m so-mo tu na nome m-yasa to do'e ut-rwuun dekun ho-de m-zun.

6 Tok-ne beet se e yaag uso-tu bu-ut e m-zeg. Uno ut-hoos haatun du us-pyap u dim-du u-Ru u kose-tu a-doru Yeso ne. 2 Sedi i otte uso-tu u-bu i o a-dor Yeso ne a e jurum e da remu zu e o a-doru Yeso ne. Sedi yage e sur m-nomu un us-pama uka kumte, remu uzu ank-m un segu eken a-doru Yeso ne i e tone. 3 Tokon net-to nom tokon kose-to tu o bam dugu kose-tu um nomu no ne. Kose-ut un eeste u rem-su ut-nip su Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi da. Tumsu un koste nom-tu do'e sege ut-net e nom ur-yu uka Ru-u otte ut-sa da. 4 Go-du net-ut to otte huk-mu ur-hi, tumsu un nak okon da. Net-ut to otte cwan-tu

inan u mōt-tu gom-tu m-zan ne. Gō-du nōm-ut tō haatun
 ur-shub, u u-har ne, us-pyap ne, u dorog-us yō-se u mōt-
 tu ēken ne. **5** Gō-du net-ut tō haatun namu jab u-da u-
 beet. Jab-us un natusse, tumsu un yakke dōrru ut-nip. Un
 dorog uzu doru u-Ru o fun-yu kwum-du shik. **6** M-ha iya
 ne, dōrru u-Ru u rus-du jab-u u mōt-tu nōmu bō otte ne,
 swur-mō sok. **7** Remu zu in haagun u okon ne u uno dak-
 u u-beet o da tumsu iya in zaar u kab-du okon nōm-o m-
 rwu da. **8** Sedi a in otte nōm ut-re tumsu u cwu-tu ut-wa
 ne, tō korge in. **9** Sedi net-ne i ut-sa e kum ut-kwum, e
 he u-me m-reg u ur-ren ne u cwan-tu nōm-tu m-rag ne
 u-tāt tu ur-honse, m-te m-sabre tumsu m-mar ne. **10**
 Remu cwan-tu shik o kug-du gō-du nōm-ut yō-tō ut-beet.
 Tumsu remu cwan-tu shik ēken yakke yadu jab du ut-nip,
 tumsu e naknu hi-ur e namu jab u-tāt. **11** Sedi bō Timoti,
 bō o net u-Ru. Rem iya, som m-ra dugu-du nōm-ut yō-tō
 tunto ut-beet. Tumsu bō dōr fun-yu yudu jab-u sō-o, u
 nōm-du nōm-tu Ru-u ut-sa ne, u yadu jab ne, u ut-cwan
 ne u gag-du jab ne, u jab-u m-tor ne. **12** Jumun dum-m
 sō-mō mu yadu jab. Ship fat-du m-mōmmo du Ru-u fogte
 bō remu de, tumsu rem-su bō ware u-shu ut-net u-tāt.
 (aiōnios g166) **13** Um o kon-du bō u-shu u-Ru wu yu'e ur-fat
 udu ut-nōm ut-beet tumsu u-shu Kiristi Yeso wu ware ut-
 nip tu mōt-tu hi-ur wa ne u-shu Pontus Biratus, **14** uzu
 bō ship bōr-u inya ur-zwar ne, za ur-pyap m-te hōdu
 muun-ur Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi. **15** Wa dō'e muun u
 da-u Ru-u cine. Wuna o wa nu-u sō-o tumsu u-Ru kyak,
 wu zege ut-faruk ut-beet ur-bēb tumsu Wa-ko-uyan wu
 zuge a-ko-uyan ne beet. **16** Wa war-wa wa zaar m-mar da,

tumsu wa nom ur-yu u-me m-zun mu wakun zaar wu
de kerru te-du wa da. Is-u net tamug hyan-du wun da,
tumsu wa zaar tame-du hyan-du wa da. M-zeg m-beet u
ur-beb ne udu wa m-mommo! U shu'ut iya. (aiōnios g166)

17 Nome i otte ut-kwum u unō dak-u u-beet o ut-him a e
shu'ut huk-mu ur-hi da, tumsu a e wa' jab-us e udu ut-
kwum tu do'e ut-natusse da. Sedi se un wa'ag jab-us un
udu u-Ru, wu yu'e ko-uyan m-hos remu hog-du m-rem
in. (aiōn g165) 18 Waru un uzu un wa' shik-u un udu nom-
du nom-ut so-to. Un shu'ut a-ut-kwum ne udu nom-du
ank-m somo, tumsu e mot nom-tu e otte m-hos udu i
ooge ut-sa ur-sege. 19 A un nome iya un o nomu hi-ur un
ur-cun du ut-kwum tu do'e ut-shu'ut ur-tak du ur-beb
u remu u-shu, remu zu un kum-ut ur-fat du ut-nip. 20
Timoti, ship nomu na yase bo ur-zwar ne. Bir u-kit dugu
rem-su m-zan u i ooge gug-mu bo ne u nom-u e o ut-
gwat uzu nap-mo. 21 Tokon net-to hakte u-kit dugu yadu
jab e tumsu e o dorru kose-tu us-bi. Yage nya u-Ru shu'ut
ur-kot u no ne.

2 Timoti

1 Unɔ ran-o ɔon dugu-du Burus, wu Ru-u dage wa shu'ut wa-tom-u Kiristi Yeso u cite mu u-Ru. Wa tomog me um waru net-ne mot-tu estedu us-rem su ur-fat udu yadu jab u-me Kiristi Yeso. **2** Um o pan-du unɔ ran-o udu Timoti. Bo o uka wa'-u ri wu um o ut-cwan. Yage u-Ru u-Uso u Kiristi Yeso ne Wa-ko-uyan in ya' bo u-nya, ur-on ne u rus-du jab ne. **3** Um vam-ug u-Ru wu um o nome m-tok uka uso-tu uso-ut ri nomte u jab ne u kose uzu um zatte ut-ba'as da, uka u-ho u m-gyup ne um o ut-bakus u bo ne u-me toog-us ri. **4** Da-u um bakse u is-m ro ne, um tumbte ut-sa um hyan bo, ko jab-u ri do'e ut-shu u ur-so ne. **5** Um nong ut-vam remu uzu um bakuste u yadu jab-u ut-nip ro ne u ooge ur-takun u-me wu mate ino-u ro Rois, tumsu ino-u ro Afiniki. Tumsu um nak u da-o uzu gandi yadu jab-u o u u-me ro. **6** Rem iya um o baksun bo, uzu bo puk-ut u-ra u nya-u u-Yar u Ru-u yasub, da-u um doru bo kom-ut ri dom-u ro. **7** Remu uzu Ru-u yaag in yar-u u-gyer da, sedi yar-u ur-beb, tumsu ut-cwan ne tumsu him-tu ur-hi ne. **8** Remu iya a-bo hog e'-mu warru rem-us mot-ut Wa-ko-uyan in ko e'-m ri da, me yu o u-me bu-u m-tok u remu wa. Sedi Afisa bo same ut-hi u me ne u tek-u swadu ur-kob u remu warru Rem-su m-Remer, udu beb-du u-Ru. **9** Remu Ru-u gwuug in tumsu wa fog in uzu in nomon yu-du u-hen. Wa nong inya, za remu uzu in korge wa nome in iya da. Sedi kanda wa nom u-dak u-beet Ru-u zongte wa kose in on-ur wa udu Kiristi Yeso. (aiōnios g166) **10** Sedi na koske on-du u-Ru u da-o udu haan-ur Wa-u-ukur in Kiristi Yeso. Wa gek-ut beb-du m-mar

tumsu wa kose fun-yu fat-du m-mommō udu rem-su m-remēr. 11 Ru-u dak me um shu'ut wa-ut-but, wa-tōm-u Yeso, tumsu wa-ut-kose tu Rem-su m-Remer wa. 12 O wute um otte swadu ur-kob u ana u-me bu-u m-tok. Sedi um hok e'-mu se da, remu uzu um nak wu um otte yadu jab. Tumsu um nak za u-sakna uzu wa kere e'-du Rem-su M-remēr su um ooge but-tu se m-te ho-du Kiristi do'e muun. 13 Nom-u bo hoge dugu-du ri, ship o uka fun-yu kose-tu ut-nip ur-zwar ne sok. Tumsu bo nom inya u yadu jab ne tumsu ut-cwan ne tu bo kume dugu-du same-du ut-hi u Kiristi Yeso ne. 14 Remu beb-du Yar-u u-hen u o m-yu u-me in, gwat kose-tu ut-nip tu so-to tu na yasū bo. 15 Bo nap uzu kowan u Asiya kuus-tun me u-shin, m-ha Fajerus tumsu Hamojenis ne. 16 Yage Wa-ko-uyan kose ur-on u bu-u Onesiforus, remu uzu u-da u-tat wa yaag me m-hiriktin sok, tumsu wa hok m-e' uzu um oog u-me bu-u m-tok da. 17 Sedi da-u wa haane Roma, wa goot me sok se da-u wa hyanu me. 18 Um nong us-toog uzu Wa-ko-uyan uzu wa kose wun on-ur wa u ho-du Kiristi do'e muun. Tumsu bo nak sok ur-zwar ne uka wa nom-te me ur-sege u-me Afisa.

2 Remu iya, wa'u ri, shu'ute ur-beb ne udu u-nya u bo otte remu same-du ut-hi ró u Kiristi Yeso. 2 Tumsu nom-tu bo hoge me ut-war udu ut-net u-tat, iise nom-ut to udu ut-net tu o yadu jab ne, i do'e kere iis-u eken. 3 Gag jab-u swa-u ur-kob u it ne uka wa m-gag so-wa wu Kiristi Yeso. 4 Wa m-gag zaar wu do'e guksu hi-ur wa u nom-du tokon nom-to tu net-tu nome da, remu zu cwan-ut wa uzu yu-shu wa wu kabe wun wa hog zwar-ur wun. 5 Iya

tumsu, da-u wakun o som-mu maga, na zaar wa' wun top-du re-du ur-korro da se wa dorog bor-tu maga. 6 Wa-ur-tom wu nome m-ank sok wa kamug kwum-du nom-tu ur-tom tu ur-takun. 7 Nom us-dorog u mot-tu nom um o ut-war. Remu uzu Wa-ko-uyan do'e segu bo, uzu bo nap to nom-to ut-beet. 8 U-da u-beet bakse uzu Kiristi Yeso, wu yune dugu marimari-ne, wa o dugu ko-ur Faruk Dawuda. Sin-se o Rem-su m-Remer su um o ut-war. 9 Remu warru Rem-su m-Remer, o wa'e um otte swadu ur-kob, teet un gug-ut me ho-su kwam uka wakun wu nome ut-ba'as. Sedi wakun zaar wu do'e keru gag-du remsu u-Ru da. 10 Remu iya, um gak jab u ko-uyan remu i Ru-u dage. Um nong iya remu ko'e e kum u-ukur udu yadu jab u-me Kiristi Yeso, tumsu e kum ur-cwa u-me m-sek mu m-mommo. (aiōnios g166) 11 Rem-us se nip-to: A in mare u Kiristi ne, in do'e tumsu ur-yu u wa ne. 12 A in gage jab, in ut-nom ur-Faruk u wun ne. A in nome se-m wun, wun do'e nom-du se-m in. 13 A in zatte yadu jab da, wun omōn u jab-u so-o ne, remu uzu wun za nomu se-mu hi-ur wun da. 14 Baksun kowan mot-tu tunto nom-to, tumsu nomu un ut-him u-shu u-Ru uzu un yage m-dum mu ut-gom. Go-du nan-i e i m-zan, tumsu to kere naasu i o erru un. 15 Nom uka bo dote ut-kere u-beet bo kose hi-ur ro udu u-Ru uka wa u-pama wu Ru-u hoge zwar-ur wa. Shu'ute net-u wu zare hog-du e'-mu pama-us wa da, tumsu wu iis-u net-ne rem-su ut-nip hon-hon. 16 Eese m-ra dugu rem-su m-zan u rem-su m-rag su wu'e ut-net e sur m-nom nom-tu za tu u-Ru da. 17 Kose-ut un burug uka ur-bubu. Net-ne yur i nome go-du kose-ut to una o

Himeniyus u Firetus ne. **18** Un yakke fun-yu ut-nip. Un zu na nomog yune-du marimari-ne, tumsu un o natusse ya-du jab-u eken. **19** M-ha iya ne, net-tu u-Ru ees ur-beb ne uka ur-tak du zaare ut-rumus da. U-domu tak-ur rinde Ru-u punte tunto gom-to: “Ru-u nak net-tu ooge net-ut wa” tumsu “I zuye uzu e o a-doru Wa-ko-uyan se e yakke nom-du nom-ut yo-to.” **20** U-me bu-u yat-o a kwano tu shik tu kwam-tu bu-mu ut-ro u kwam-ut pus-to ne to o war-to da, tumsu tokun oro tu na nome us-te u ut-rwab ne. Tokon na zongte to u remu morog-ur yat-de, tokon remu ank-mu ko-uyan ho-de. **21** Bo yu shu'ute kwano du ank-mu ko-uyan ho-de, a bo jaase hi-ur ro u-hen ne, bo do'e ut-shu'ut uka ut-kwano remu ank-m yat-mo. Na do'e has-tu bo u-kit, remu ank-mu uso-u u-bu, zongi zongi remu ko-uyan ank-m so-mo. **22** Sedi som dugu nom-ut yo-to tu nak-du jab-su yaag-u beb-ne. Tumsu bo dor yu-du jab-u so-o, u yadu jab ne, u ut-cwan ne, u shu'ut-du m-yar ne, ur-kot u i foge dim-ur Wa-ko-uyan u jab-u u-hen ne. **23** Sedi gugme m-rag tumsu inan i m-zan ne, remu uzu bo hi-ur ro bo nak uzu to haatun u-har. **24** Tumsu tok-u Wa-ko-uyan se wa shu'ute za u-har. Sedi se wa koske ur-on udu kowan, wa shu'ut wu do'e kere nom-du ut-kose, tumsu wa shu'ut wa tor-mu jab. **25** U-tek ut-swuumse u nome un i o gug-mu bo ut-him, u-me wadu jab uzu Ru-o ut-wa un yage ut-ba'as, tumsu u do'e huutu un udu nap-mu ut-nip. **26** Se u da-u o, un do'e ut-muun u-me dorog-us un tumsu un kum ut-kusum dugu-du ren-du faruk-u nom us-te. Remu uzu wa maaste un uka tok-ne remu e nom-ut ko-uyan u wa ut-sa.

3 Ʋm Ƴt-sa bƳ nap ƳzƳ hƳ-tƳ m-vaste da-Ƴ swadu Ƴr-kƳb
do'e haan. **2** RemƳ net-ne do'e Ƴt-shu'Ƴt a cwan-tƳ Ƴr-hi
ne, a cwan-tƳ shik ne, a Ƴt-Ƴk ne, a huk-mƳ Ƴr-hi ne, a
Ƴs-pyap ne, a-kƳb-du dorƳ i mate e ne, a-kƳb-du Ƴt-vam
ne tƳmsƳ a-za u-hen ne. **3** Ʋn do'e Ƴt-shu'Ƴt a-kƳb-du Ƴt-
cwan ne, a shƳp-du Ƴr-Ƴt e ne Ƴ jab, a naasƳ dim-tƳ Ƴr-Ƴt
e ne, a-kƳb-du shƳp-du Ƴr-hi ne, a-Ƴt-gam ne, tƳmsƳ i
gug-mƳ nom-tƳ ooge tƳ soto ne. **4** Ʋn do'e Ƴt-shuƳt a re-
du u-ra Ƴ huƳb-Ƴt Ƴn, a-kƳb-du gwat-du Ƴrut e ne, a huk-
mƳ Ƴr-hi ne, tƳmsƳ a cwan-tƳ m-remer ne m-zeg cwan-
tƳ u-Ru. **5** Ʋn do'e Ƴt-kose Ƴka a-dor u-Ru ne, sedi Ƴn
do'e gugum du shin-m mƳ do'e Ƴt-wa Ƴn shu'Ƴt net-tƳ
u-Ru. Som m-ra dugu net-tƳ ooge iya. **6** Ʋna ooge go-
du net-Ƴt to tƳ cwƳye Ƴ-me Ƴt-bu tƳ Ƴt-net tƳmsƳ Ƴn
engusse jab-sƳ neta-ne. Neta-Ƴt tun-to zatte Ƴs-ver da, i
no-mƳ ba'as-Ƴt e rƳye Ƴn u-dak, tƳmsƳ go-du Ƴt-ba'as
Ƴt-go Ƴt-go to o dor-tƳ Ƴn. **7** Go-du neta-Ƴt to u-da u-
beet e o u-iis, sedi m-ha iya ne e kerge nap-du rem-sƳ Ƴt-
nip da. **8** A-Ƴt-kose ne ine e gugum Ƴt-nip Ƴka Yannes Ƴ
Yamris e gugumte Mosa. Jab-Ƴs Ƴn za so-se da tƳmsƳ Ƴn
zatte yadu jab Ƴ Ƴt-nip da. **9** Sedi Ƴn zaar ha-mƳ m-ra da.
DekƳn hƳ-de za m-tumb kƳwan do'e Ƴt-nap ƳzƳ Ƴn o rag-
ne, Ƴka Yannes e Yamris. **10** Sedi bƳ, Timoti, bƳ nak Ƴ
mot-tƳ kose-Ƴt ri, tƳmsƳ Ƴka yƳ-Ƴr ri ne, nom-Ƴ Ƴm Ƴt-sa
Ƴt-nom Ƴ fat-Ƴr ri, Ƴ yadu jab-Ƴ ri ne, Ƴ shiriktin-mƳ jab-
Ƴ ri ne Ƴ cwan-Ƴt ri ne, Ƴ gag-du jab-Ƴ ri ne. **11** BƳ nak
Ƴka Ƴn yute me Ƴr-kƳb tƳmsƳ swadu Ƴr-kƳb ne du kume
me Ƴ-me Antakiya, Ƴ Ikoniya Ƴ Risitira ne. Ʋm gak jab Ƴ
swadu Ƴr-kƳb dinde tƳmsƳ Wa-kƳ-Ƴyan ruut me dugu to

ut-beet. **12** Ut-nip, kowana ooge ussa wa dor fun-yu u-Ru uka wa-doru Kiristi Yeso wa do'e swadu ur-kob. **13** Sedi net-ut yo-to u i o engusse ut-net ne e do'e ut-re u-shu m-swur ne. Un do'e engusse eken tumsu na do'e engusse un. **14** Sedi se bo eese u yadu jab ne udu nom-tu na iise bo ne. Bo nak uzu nom-ut to nip-to, remu uzu bo nak uzu bo keru yadu jab udu i iise bo. **15** Na iise bo Ran-u u-Hen dugu fa-ur ro. Tumsu o yaag bo us-ver u bo onk ukur-u u oone udu yadu jab u-me Kiristi Yeso. **16** Remsu Ran u-Ru us-beet gom-to tu Ru-u wa'e u-me jab-su i pane se udu Yar-u wa. Tumsu se kere iis-u in ut-nip, tumsu se wa' in nap nom-u ooge u za so-o u-me fat-ut in. Se mang in da-u in nome nom-u ooge za so-o, tumsu se iis-u in nom-du nom-u ooge u hon-hon. **17** Nom-u wute inya u-beet o uzu net wu nomu u-Ru ut-huuk do'e ut-shu'ut u-zongi zongi shuyi-shuyi u remu wa nom-ut ko-uyan u ooge u ank-m so-mo.

4 Um o hyum-du bo u-shu u-Ru u Kiristi Yeso ne, wu do'e nomu i ooge ur-fat u i mari ne kwup-du us-rem, tumsu remu uzu wa do'e muun wa ka faruk-ur wa: **2** Nom donse-du remsu u-Ru. Bo shu'ut us-zong ne, ko da-u m-remer ko da-u za m-remer. Bo mang, bo nom ut-him, tumsu bo ya' shiriktin-mu jab u gag-du jab-u yato ne tumsu u kose-ut so-to ne. **3** Remu da-u oon da-u net-tu zamuttun cwan-tu erru kose-tu ut-nip da, sedi un do'e doru nomu jab-us un ut-sa. Un do'e kargusse hi-du war-e a-ut-kose ne i do'e waru un nom-u to-tu m-koot un ut-sa ut-hog. **4** Un do'e zwape to-ut un dugu erru ut-nip, tumsu un bir u-kit udu erru ut-kwur. **5** Sedi bo, Timoti,

se bō shu'ute u shup-du ur-hi ne u-da u-beet, gag jab u
 swa-u ur-kob ne, nom ank-mu warru Rem-su m-Remer,
 tumsu bō shuus no-mu ank-mu Ru-u yase udu ró. **6** Um o
 yadu bō tunto bōr-to remu uzu fat-ur ri o uka ur-toog du
 u-swa du wa-toog dase, tumsu da-u um dō'e yage uno
 dak-u u-beet o ut-mor. **7** Um jwumug dum-m so-mo uka
 kumte. Um taaste maga. Um shupuk rem-su ut-nip su
 mot-ut Kiristi ur-beb ne. **8** Tumsu u da-o og-du o estu
 me, top-du ur-faruk jab-u so-o. Wa-ko-uyan, wa-kwup-du
 us-rem hon-hon, wa dō'e yadu me dinde og-de u ho-du
 wa dō'e muun. Tumsu og-ur rinde za remu ri o warri da,
 sedi tumsu remu i ooge cwan-tu muun-ur wun beet. **9**
 Nom m-hor uka bō dote ut-nom bō haan udu ri. **10** Remu
 zu Dimas kuustun me u-shin u remu cwan-tu nom-tu u-
 dak tumsu wa yakke me wa dō'e u Tasaronika. Kiricin
 dō'e u Garatiya, tumsu Titus dō'e u Dimatiya. (aiōn g165) **11**
 Ruka wa o ur-kot u-me ne kyak. Gote Markus u bō haatun
 wa, remu uzu wa o ur-sege ne du yat-de u-me ank-m ri.
12 Um tomog Tikikus m-ha Afisa. **13** Da-u bō o haan, se bō
 kabnu me u-godo yu um yagne u-me bō-u Toruwa u kom-
 ut Karbus. Tumsu bō kabne me ran-tu us-pan ri, hadde tu
 na nome u ka-tu ut-bisa. **14** Arezanda wu nome u-zwa ut-
 kwam, wa nongu me nom-ut yo-to u-tát. Wa-ko-uyan
 dō'e top-u wun remu nom-u wun nome. **15** Tumsu bō ees
 m-ra dugu-du wun, remu wa gugumte rem-us in ur-beb
 ne. **16** Da um ruute hi-ur ri ur-takun u-shu wa-kwup-du
 us-rem, wakun dorog dim-u ri da. Kowan somog me. Ta'as
 Ru-u top un nom-ut to ut-beet m-yo u un ne da. **17** Sedi
 Wa-ko-uyan ees ur-kot u me ne tumsu wa yu' me ur-beb

remu um shuuste donse-du rem-su m-remem m-zun m-ha
udu i za-Yahuda-ne da e hog. Tumsu wa u-kur me dugu
nu-u u-zur. **18** Wa-ko-uyan do'e ruutu me dugu ko-uyan
ank-m yo-mo mu do'e heese me tumsu wa do'e muutun
me m-yar u-me faruk-du u-ru wa. M-sek m-beet udu u-
Ru m-mommo! U shu'ut iya. (aiōn g165) **19** Bo vuk-se me
Biskira u Akira ne u net-tu bu-u Onesiforus ne. **20** Eratus
ees u-me bo-u Korintiya, tumsu um yakke Tarofimus u
kob-du m-yar u-me bo-u Miretus. **21** Nom uka bo dote ut-
kere bo teen ane kanda gos-u heen. Yuburus o tomtōn bo
us-vuk, u Fudens ne, u Rinus ne, u Karadiya ne, tumsu a-
dorū Yeso ne beet. **22** Yage Wa-ko-uyan nom ur-kot u
yar-u ró ne. Nya-u shu'ut ur-kot u no ne.

Hyan-u

1 Unō hyan-o oon dugu-du Yeso Kiristi, u Ru-u ya'u Yeso remu Ru-u o ut-sa wa koste tok-ne wa nom-u wa zonge ut-nom u-shu za m-tumb. Tumsu Kiristi nomog remsu hyan-u unō u wa tomtōn wa-tōm-u u-Ru udu tok-u wa Yohanna. **2** Yohanna wur ko-uyan hon-hon u wa hyane tumsu wa hog. Sin-se ooge ogor-tu remsu u-Ru tumsu ut-nip ne tu Yeso Kiristi upse. **3** Nu-u u-Ru udu wu karunte rem-us sin-se su nom-u do'e ut-nom u-shu, tumsu kom-u u-Ru udu wu ere tumsu wa dor se. Rem uzu nom-ut tun-to do'e ut-nom za m-tumb. **4** Unō ran-o oon dugu-du Yohanna, m-ha udu morog-tu a-doru Yeso ne ut-ta'er i o me gas-su dak-u Asiya. Yage nō onk u-nya u rus-du jab ne dugu-du u-Ru, wu o da-o, tumsu u da-u arke ne, u da-u do'e haan ne, tumsu dugu-du ut-yar ut-ta'er tu o u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru, **5** tumsu dugu-du Yeso Kiristi. Wuna o wa-warru rem-su ut-nip hon-hon wu yu'e zun-mu nom-u wa nape. Wuna o wu yune ur-takun dugu m-mar tumsu faruk-u faruk-tu u-dak ut-beet. Yeso Kiristi cwan-ug in tumsu wa ukur in dugu swadu ur-kob udu aguz-du hyu-m wa u remu ba'as-ut in. **6** Wa wa'ag in shu'ut nom-u ur-faruk tumsu a-toog-ne rem-u in nom-te Ru-u wa tumsu uso-u wa ne m-tok. M-sek tumsu ur-beb ne udu wun m-mommo! U shu'ut iya. (aiōn g165) **7** Gwatun! Yeso o haan u ut-ku'ut ne. Tumsu kowan do'e hyan-du wa, u dame i jwaye wun ne. Tumsu net-tu u-dak ut-beet e do'e nom-du namu jab u remu wun. U! U shu'ut iya. **8** Wa-Ko-uyan u-Ru zuug, “Me wa wu otte ur-beb ur-beet dugu ur-takun m-ha m-vaste, wu ooge da-o, tumsu wu

ooge da-u arke, tumsu wu do'e haan, me o Ru-u zuge ur-beb.” 9 Me, Yohanna, me o oru no wa-doru Kiristi tumsu wu nome ur-kot u no ne u-me swadu ur-kob, u faruk-du u-Ru ne, tumsu u gag-du jab ne uka wa-doru Yeso. Na gwunug me u-me dak-u ooge m-gan m-sa ne mu Patamos remu uzu um oog warru rem-su u-Ru tumsu remsu ut-nip su mot-ut Yeso ne. 10 U ho-du a-doru Yeso ne nom-u Wa-ko-uyan ut-huuk, Yar-u u-Ru dor-ut me. Tumsu um hog u-cwar u dim-u ri yu ut-wan uka wan-tu u-kar. 11 Ya zu me, “Pan u-me ran-u us-pan nom-u bo hyane, tumsu bo tomot o udu morog-tu a-doru Yeso ne u-me bo-ut tun-to ut-ta'er: Afisa, Simina, Pirigamu, Tayatira, Sardisu, Firadafiya u Rawudikiya ne.” 12 Um bir u-dim remu um hyan wana o us-rem u me ne. Tumsu da-u um bire u-dim, um hyun us-kwam us-ta'er su kwam-tu bu-mu ut-ro su shik su na sukte us-hitirra. 13 U-me tek-u us-kwam su ur-ees su na sukte us-hitirra, um hyun wakun net wa u ees “Sha-mu Wa'u Net,” wa o m-wa u toggo-yu m-wur ne m-te ba-tu us-na, tumsu wa o m-as u-zeng ne yu kwam-tu bu-mu ut-ro su shik-u sok-u wa. 14 Hi-ur wa u hi-us wa ne o pusse uka ut-randi, tumsu pusse uka ut-turum. Tumsu is-u wa o uka rem-tu u-ra. 15 Tumsu na-us wun o uka kwam-tu bu-mu u-dak tu shik tu na toke u-me u-ra. Tumsu cwar-u wa o uka gwuz-u m-bu mu o m-ja u-me u-gi. 16 Wu otte sha-mu Wa'u Net wa o m-shup u reger-ne ta'er u kom-u ut-cwa wa, tumsu u-me nu-u wa van-u m-wur rwuun yu otte m-re koyuhe gas-ya. Shu-u wa o us-mok uka zun-mu ur-ho sok. 17 Da-u um hyane wun um he u-dak ut-jwun u-shu wun uka zu um marug. Se

wa dōrū mē kom ut-cwa tūmsu wa zū mē: “A-bō hog u-gyer da! Mē wa o wū otte ur-bēb ur-beet dugu ur-takun m-te m-vaste. **18** Mē wa wū ooge wa-ur-fat. Um oogu marug, tūmsu da-o um o ur-fat m-mōmmo! Um o m-shup u u-mabudi yū m-mar nē u mabudi yū be-du andaka nē otte nē. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** “Remu iya pan nōm-u bō hyane, u nōm-u o da-o nē, tūmsu nōm-u dō'e ut-shu'ut nē da-u nōm-ut tun-tō arke. **20** Unō o zun-mu nōm-tu m-yasa tu reger ta'er i bō hyane u kom ut-cwa ri tūmsu us-kwam nē us-ta'er su bu-mu ut-ró su shik su na sukte us-hitirra: U reger nē ta'er e o a-tōm u-Ru nē e i mōrog-tu a-dorū Yeso nē ut-ta'er, tūmsu kwam-su ur-ees su na sukte us-hitirra us-ta'er se ooge mōrog-tu a-dorū Yeso nē ut-ta'er.

2 Pan ran-u unō m-ha udu wa-tōm u-Ru wū mōrog-du a-dorū Yeso nē u-mē bō-u Afisa: Unō ran-o oon dugu-du wū o m-shup u reger nē ta'er u kom-u ut-cwa u wa, tūmsu wa o m-da u tek-u us-kwam us-ta'er su kwam-tu bu-mu ut-ró su shik su na sukte us-hitirra: **2** Um nak nōm-tu nō nome ut-beet. Um hyanug pama-u ank-m nō tūmsu gag-du jab-u nō nē. Um nak uzu nō gugumte net-ut yō-tō. Tūmsu nō reg i ooge ut-war uzu e o a-tōmu Yeso nē sedi e zaar a-tōmu Yeso da. Nō byuk-ut un a-us-bi nē. **3** Nō nong gag-du jab, tūmsu nō gug jab u swadu ur-kōb u remu dim-ur ri, tūmsu nō poog da. **4** Sedi um otte u-nōm u-gan u um zaare ut-sa da u mōt-ut nō nē: Nō zaar u cwan-ut ri da kō or-ut nō nē uka nō nomte ur-takun. **5** Remu iya, baksun uka nō otte m-nōm ut-cwan ur-bēb nē kanda nō he'e. Yagun ut-ba'as tūmsu nō nōm

ur-yu ũka nŕ nomte ur-takun da-u nŕ ya'e jab ũdu ri. A
 nŕ re u-shu ut-ba'as ne, ũm do'e ut-haan ũdu nŕ tumsu
 ũm do'e ven-du nŕ ũdu hast-du kwam-su ur-ees ũ nŕ
 su na sukte ũs-hitirra dugu be-du ur-shu'ut ũ se. **6** Sedi
 nŕ otte nom-u so-o ũ nŕ nome: Nŕ gugumte nom-ut yo-
 to Nikorata, tu kome ũm gugme. **7** Kowan wu otte ut-
 to yage wa gan ut-to ũdu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war
 ũdu morog-tu a-doru Yeso ne. ũdu net-tu kere re-du ur-
 korro, me ya'u ũn kerru re-du ya-tu u-te dugu me u-te
 yu yu'e ur-fat, su rogme ũ-me u-faradisi ũ u-Ru. **8** Pan
 unŕ ran-o m-ha ũdu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru
 Yeso ne ũ-me bo-u Simina: Sin-se rem-se oon dugu-du
 wu ooge ur-takun ũ m-vaste ne, wu mare sedi da-o wa
 muugun ur-fat. **9** ũm nak ũ mot-tu swadu ur-kob nŕ ne
 tumsu taag-u nŕ ne, m-ha iya ne nŕ otte ut-kwum. ũm
 nak ũ mot-tu net-tu o ut-war ũzu net-tu Ru-u dage to,
 Yahuda-ne, sedi e zaar Yahuda-ne da. ũn o warru nom-
 ut yo-to ũ mot-ut nŕ ne, sedi ũn o me net-tu o nomu
 faruk-u nom ũs-te m-tok. **10** A-nŕ hog gyer-u kob-du nŕ
 do'e ut-swa da. Er me! Faruk-u nom ũs-te o mot-tu wadu
 huub-ut yo-to nŕ e maas eken ũ-me nŕ tumsu e wa' nŕ ũ-
 me bu-u m-tok remu ũzu e nom-tu nŕ m-reg. Nŕ do'e
 swa-u kob-ur yat-de m-roog ut-op. Sedi taas nŕ kuusun ũ
 yadu jab ũ me ne da ko a-muune ũzu na do'e ho-du nŕ.
 ũm do'e yadu nŕ top-du ur-fat. **11** Kowan wu otte ut-to
 yage wa gan ut-to ũdu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war ũdu
 morog-tu a-doru Yeso ne. Wu kere re-du ur-korro, mar-
 mu u-yurumse zaar ũ honse wa da. **12** Pan unŕ ran-o m-
 ha ũdu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne ũ-me

bō-u Pirigamu: Sin-se remse oon dugu wu o m-shup u
 van-u m-wur ne yu otte m-re koyuhe gas-ya: **13** Um nak
 be-du no otte ur-yu u-me be-du faruk-u nom us-te otte
 ur-faruk. No o a-doru ri a jab-u so-o ne, tumsu no yakke
 dorru me da, ko da-u un hoye Antipas wu ooge wa jab-u
 pus-o udu warru rem-us ri ukun u bō-u no be-du faruk-u
 nom us-te otte ur-faruk. **14** Sedi no nom tokun nom-to tu
 um zaare ut-sa da: Tokon net-to u-me no un dor kose-ut
 Bara'amu, wu kose Barak uka wadu net-tu Isra-ne nom
 ut-ba'as. Bara'amu wu' un re nom-u ut-re u na sake ru-tu
 za ur-fat. Tumsu wa wu' e nom ut-ba'as udu reg-du e uzu
 e roog u neta-tu zaare tu' e da. **15** Iya-o, eken oró u-me
 no i dorru kose-ut Nikorata. **16** Rem iya, se no yakke ut-
 ba'as! Sedi a no gugme ut-yage, um do'e haan udu no
 za m-tumb um nom m-dum u un ne u van-u m-wur u
 rwuune dugu me nu-u ri. **17** Kowan wu otte ut-to yage
 wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-
 tu a-doru Yeso ne. Tumsu kowana wu re ur-korro me
 ut-ya wa nom ut-re u m-yasa dugu dom u-ru u na foge
 manna. Me ut-ya kowan ta'ar-ur pus-de. Tumsu u dom-
 u ta'ar-ur re dim-du oró m-pan du wakun nape da se
 wu onke de. **18** Pan unō ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru
 u morog-du a-doru Yeso ne u-me bō-u Tayatira: Sin-se
 remse oon dugu-du Wa'u u-Ru wu is-u wa ooge sha-mu
 rem-tu u-ra tumsu wu ba-tu us-na wa ooge uka kwam-tu
 bu-mu u-dak tu shik yu na toke u-ra tumsu na jig. **19** Um
 nak nom-tu no nome ut-beet. Um nak uzu no o cwan-tu
 or-ut no ne tumsu no otte yadu jab-u udu ri. Um nak uka
 no otte nomu or-ut no ne ur-sege, tumsu uka no otte

gag-du jab-u ne. Um nak u da-o uzu no ut-nom m-zeg da-
 u no onk-u me ur-takun. **20** Sedi okon oró u no nome u
 yu-ur no u um zaare ut-sa da: No gugumte egusse neta-u
 ya Jezeber dugu burgusse kose-tu us-bi wa. Wa fog hi-
 ur wa wa-warru rem-su u-Ru sedi udu kose-ut wa, wa
 o engusse net-ut ri dugu u-fun udu nom-du yudu m-o
 tumsu u re-du nom-u ut-re u na sake ru-tu za ur-fat. **21**
 Um yaag wa u-da uzu wa byurun dugu ut-ba'as, sedi wa
 zaar ut-sa ut-byurun dugu oo-m wa da. **22** Gwat! Um do'e
 gwun-du wun u dom-u u-yun u kob-du m-yar. Tumsu um
 do'e wadu i nome m-o u wun ne e swa ur-kob u-tát, se e
 byurgun tumsu e yage nom-du nom-tu wun nome. **23**
 Um do'e ho-du i o dorru kose-ut wun. Se morog-tu a-
 doru Yeso ne beet e do'e ut-nap uzu me o wu gote us-
 jab tumsu dorog-su ut-net ut-beet. Tumsu um do'e ven-
 du kowan u-me no hon-hon uka ba'as-ut tu no nome.
24 Sedi tumsu um otte us-rem u remu no i kuse u-me
 Tayatira i gugme dorru kose-tu us-bi tun-to, i gugme ut-
 nom ur-kot u nom-u a-doru wun ne foge kose-tu ut-nip
 tu ur-ra tu faruk-u nom us-te upse. Um zaar ut-swur m-
 sake no mokon no'-mo da, **25** sedi uzu no re u-shu dorru
 me ne uka no otte dorru me, kanda um haan. **26** Sedi udu
 wu reye ur-korro tumsu wa dor me m-te m-vaste, um
 do'e ya-du wa-ur-beb wa nom faruk-du ut-dak ut-beet.
27 Wa do'e nom-du faruk-ur un u kom-yu u-kwam; tumsu
 wa do'e cakmusse un uka rwab-tu ma-u ut-tur, uka um
 onkte ur-beb dugu-du uso-u ri. **28** Um do'e ya-du wun
 reger-yu ur-wun. **29** Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-

tɔ ɔdu nɔm-u Yar-u u-Ru ɔ ɔt-war ɔdu mɔrog-tu a-doru
Yeso ne.”

3 Pan unɔ ran-ɔ m-ha ɔdu wa-tɔm u-Ru wu mɔrog-du
a-doru Yeso ne u-me bɔ-u Sardisu. Wu ɔ faruk-du ɔt-
Yar ɔt-ta'er i nɔme u-Ru m-tɔk, tumsu wu ɔ m-shup u
reger ne ta'er, wa tɔmɔtɔn sin-se remse: Um nak nɔm-tu
nɔ nɔme ɔt-beet. Um nak uzu net-tu ɔ ɔt-war uzu nɔ ɔ
ur-fat, sedi nɔ marug. **2** Zutun dugu m-roog, tumsu nɔ
swure nɔm-u kuse me nɔ cashi ur-beb kanda ɔ murus u-
beet. Remu uzu um byuk-ut uzu nɔm-u nɔ ɔ ɔt-nɔm ɔ
shuuste nɔm-u Ru-u ri ɔ ɔt-sa nɔ nɔm da. **3** Remu iya,
baksun u nɔm-u nɔ onke tumsu nɔ hog, tumsu nɔ dor ɔ,
tumsu nɔ byurun ɔdu ri. A nɔ gugme ɔt-zute dugu m-
roog, um do'e ɔt-haan ɔdu nɔ za m-tumb, za nap-ur nɔ,
uka hyu-u. **4** M-ha iya ne, eken ɔrɔ i kuse cashi u-me nɔ
u bɔ-u Sardisu i gugme naas-du hi-ur e u ɔt-ba'as. Un
do'e nɔm-du m-ha u me ne u-me cwu-ut pus-to tu u-
hen remu uzu un korge. **5** Kowana re ur-korro wa do'e
wadu cwu-ut pus-to uka net-ut tun-to nomte. Um zaar u
has-tu dim-du net-u wa dugu ran-u ur-fat da. Da-u um
eese u-shu Uso-u ri u a-tomu u-Ru ne, um do'e ɔt-war
uzu wa ɔ net-u ri. **6** Kowan wu otte ɔt-to yage wa gan
ɔt-to ɔdu nɔm-u Yar-u u-Ru ɔ ɔt-war ɔdu mɔrog-tu a-
dorɔ Yeso ne. **7** Pan unɔ ran-ɔ m-ha ɔdu wa-tɔm u-Ru
wu mɔrog-du a-doru Yeso ne u-me bɔ-u Firadafiya. Wa-
u-Hen tumsu wa-ut-nip ɔ tɔmɔn sin-se rem-se. Wuna ɔ
wu ɔ m-shup u mabudi ne yu faruk-ur faruk Dawuda.
A wa upse u-is wakun za kerru ɔt-tage da, tumsu a wa
tage u-is wakun za kerru ɔt-upus da. **8** Um nak nɔm-tu

nō nome ut-beet, tumsu um upuste u-is u remu nō yu
 wakun zaaru kerru ut-tage da. Nō otte ur-beb cashi, m-ha
 iya ne nō dor rem-us ri tumsu nō nong se-m ri uzu nō o
 wa-doru ri da. 9 Ut-nip! Um do'e wadu net-ut to i o ban-
 du kirru ut-net i ooge nomu faruk-u nom us-te ut-huuk, i
 zuye, It o net-tu Ru-u dage, sedi bise un otte, un haan
 tumsu un he ut-jwun u-shu nō tumsu un war uzu um o
 cwan-ut nō. 10 Rem uzu nō dorog bor-u ri udu gag-du jab
 ne, um do'e e'-du nō dugu da-u reg-m yat-mo mu do'e
 haan u-me u-dak u-beet remu na reg-ut i o m-yu u-me u-
 dak u-beet. 11 Um o haan za m-tumb. Ship yadu jab u bo
 otte, taas u wakun haan wa kost top-du ur-faruk du na
 do'e yadu bo da. 12 Wu kere re-du ur-korro um do'e ut-
 wa wa shu'ut ur-kan u-me be-du ur-shu'ut du Ru-u ri.
 Tumsu wa zamun u yage o da. Tumsu um do'e pan-du
 dim-du Ru-u ri u dim-du bo-u Ru-u ri ne u dom-u wun.
 Bo-u o ooge Urusharima u po-o u o cuzun dugu me dom
 u-ru dugu-du Ru-u ri. Tumsu um do'e pan-du dim-ur po-
 de ri u dom-u wun. 13 Kowan wu otte ut-to yage wa gan
 ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-
 doru Yeso ne. 14 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru
 wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Rawudikiya. Wu
 na foge, U shu'ut iya o tomton nō sin-se remse. Wa ware
 ut-nip hon-hon u mot-tu u-Ru ne. Tumsu dugu wun de
 Ru-u nomte ut-nom ut-beet. 15 Um nak ank-m ró. Um
 nak uzu bo zatte m-dung ko m-tor da. Um cwan-ug uzu
 nō o m-tor ne ko m-dung ne. 16 Sedi ba shu'ute nō zatte
 m-dung ko m-tor da, um do'e top-su nō dugu me nu-u ri.
 17 Remu zu nō o ut-war u-me nō, "It o ut-kwum ne. It

otte kō-uyan u it o ut-sa.” Sedi nō nak da uzu yu-ur nō u-me Yar-u u-Ru de shaktusse, nom-tu ur-on, wa ur-kob, po, tumsu ur-so. **18** Um o yadu nō us-rem uzu nō haan udu ri nō o kwam-tu bu-mu ut-ró su shik tu na zome u u-ra. U da-u o nō do'e ut-shu'ut ut-kwum ne. Tumsu nō do'e oodu cwu-ut pus-to dugu-du ri remu nō takuste so-ur nō du shu'ute nom-tu m-e'. Tumsu nō o m-noog remu is-u nō kō nō ut-ker m-hyan. **19** Net-tu um o ut-cwan e o net-tu um o nak-du ut-to tumsu ut-him ne. Rem iya wa'un jab uka nō dote yage-du ut-ba'as. **20** Me ya ana! Um o ees u bon-du is tumsu um o ut-koot. A wakun hoge cwar-u ri tumsu wa upus u-is um do'e cwaan u-me bu-u wa tumsu um do'e re-du nom ut-re ur-kot u wa ne, tumsu wa do'e ut-re u me ne. **21** Udu wu reye ur-korro me ya'u wa ur-be ur-kot u-me ne u dom-u pora-du ur-faruk-u ri, uka um rete ur-korro tumsu um shu'ut ur-kot u uso-u ri ne u dom-u pora-du ur-faruk-u wa. **22** Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne.

4 Da-u nom-ut to arke um got, tumsu is-yu oró ukun u ees ur-huk u-me dom-u u-ru! Tumsu cwar-yu ur-takun yu um hoge ya o us-rem u me ne sha-mu furru u-kar ya zu me: “Daane dom u ana remu um kos-tu bo nom-u do'e ut-nom za u-sakna u dim-u nom-ut tun-to.” **2** Za rem Yar-u u-Ru dor-ut me, tumsu um hyun pora-du ur-faruk ukun u-me dom u-ru tumsu wakun o shu'ut u dom-u de. **3** Tumsu wu o shu'ut u-domu pora-du ur-faruk wa o us-bakut sha-mu ta'ar-ut so-to tu shik tu na foge jaspā u yakutu ne. Be-du wa otte u shu'ut rotorond yu gunus wa

ya ɔ sha-mu ta'ar-ut so-to tu shik tu na foge zumurrudu.

4 M-gan u pora-du ur-faruk ne pora-tu ut-faruk oró ur-shik ut-nas, tumsu i ɔ shu'ut u dom-u to e ɔ ut-nengen ur-shik ut-nas. Un kowan ɔ m-wa u cwu-ut pus-to ne tumsu u top-tu ur-faruk ne tu kwam-tu bu-mu ut-ró tu shik u-dom-u hi-ut wa. 5 Dugu-du me pora-du ur-faruk yakut-su ɔ rwuun tumsu ut-dum ne u gap-du us-kagagag ne. Tumsu u-shu pora-du ur-faruk-u de hittirra su orò ukun us-ta'er se ɔ m-re u-ra. To ooge Yar-tu u-Ru ut-ta'er. 6 Tumsu u-shu pora-du ur-faruk-u de ukun okon nom-o orò sha-mu sa-mu ur-madibi, du ɔ us-myak u m-bakut ne. M-gan pora-du ur-faruk de, nom-tu ur-fat oró ut-nas, tumsu war-u un ɔ ut-is ne koyuhe gas-ya, u-shu u u-dim ne. 7 Nom-yu ur-fat yu ur-takun ɔ uka u-zur, yu u-yurumse ɔ uka u-na, yu u-tuturse ɔ u u-shu ne sha-mu shu-u net, yu u-nasurse ɔ sha-mu u-shup ur-yune ut-kap ne. 8 Koyuhe u-me nom-tu ur-fat ut-nas ya otte ut-kap ut-shishin, tumsu war-ut e u-beet is-tu takuste u-shu u u-dim ne m-ha ta-u kap-ut e ne. U-ho u m-gyup ne un tamug ut-yage ut-zu: 9 Da-u nom-tu ur-fat yu'e m-sek, m-zeg ne u ut-vam ne udu wu ɔ shu'ut u-domu pora-du ur-faruk tumsu wu ɔ ur-fat m-mommo, (aiōn g165) 10 nengen-ut to ur-shik u ut-nas un he u-dak tumsu un nomu wu ɔ shu'ut u-domu pora-du ur-faruk ut-huuk wu ɔ ur-fat m-mommo. Tumsu un rust top-tu ur-faruk-u un u-shu pora-du ur-faruk tumsu un zu, (aiōn g165) 11 “Bo wa kore, Wa-ko-uyan it tumsu Ru-u it ne, u bo onk m-sek u m-zeg ne tumsu ur-beb ne, remu bo wa nome ut-nom ut-

beet, tumsu udu cite-m ró na nomte to, tumsu nom-ut to shu'ut."

5 Se um hyun ran-u us-pan u na huste u kom-u ut-cwa u wu o shu'ut u dom-u pora-du ur-faruk. U-me ran-u o pan-su oró u-me tumsu u-do ne, tumsu na rake ran-u us-pan o ut-be ut-ta'er. **2** Tumsu um hyun wa-tom u-Ru yu o ur-beb ne, wu nome ut-jar u cwar-yu m-yat uzu, "Wana kore wa upus ran-u us-pan o tumsu wa hast ut-rake tu o dom-u ran-u us-pan o?" **3** Sedi wakun zaar u-me dom u-ru ko dak-u uno ko ta-u u-dak wu kore wa upus ran-u o ko wa gwat nom-u o m-pan u-me ran-u o da. **4** Se um heese us-kan m-yat rem uzu wakun zaar wu kore wa upus ko wa karunte nom-u o m-pan u ran-u o da. **5** Se wakun u tek-u ut-nengen wa zu me, "Yage us-kan! Gwat! Wu na foge zur-yu ko-ur Yahuda, wu o dugu ko-ur faruk Dawuda, wa reeg ur-korro. Wuna o wu na nomte estedu us-rem dugu ko-ur Dawuda. Tumsu wa korge wa upus ran-u us-pan o tumsu wa hast rake-tu o ut-ta'er." **6** Se um hyun Kag-ur ur-ca, uka zu na panug ya, wu o ees ut-mor u pora-du ur-faruk, tumsu nom-tu ur-fat u to ut-nas u ut-nengen ne to gunuste wa. Wa otte us-kar us-ta'er u ut-is ne ut-ta'er, tu o Yar-tu u-Ru ut-ta'er tu wa tomne u-me u-dak u-beet. **7** Se wa do'e tumsu wa onk ran-u o dugu kom ut-cwa u wu o u shu'ut u-dom pora-du ur-faruk. **8** Da-u wa kabe ran-u o, se nom-tu ur-fat u to ut-nas u ut-nengen ne ur-shik u ut-nas to he u-dak u-shu Kag-ur Ur-ca. Kowan o u-moro ne, tumsu e o m-shup u ut-kwano ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik to shuug u noog-mu wus u-hakun, tu ooge toog-

su net-tu u-Ru. **9** Tumsu e fu sep-u po-o e o ut-zu: “Bo wa kore bo kab ran-u us-pan tumsu bo hast rake-ut wa, remu uzu na panug bo, tumsu bo gwuug net-tu u-Ru u hyu-m ró dugu koduhe ko-de tumsu ut-rem ne tumsu ut-net ne tumsu ut-dak ne. **10** Bo muute un shu'ut ur-faruk tumsu a-toog-ne remu un nom-te Ru-u in m-tok, tumsu un do'e nom-du ur-faruk u dom-u u-dak.” **11** Se um got tumsu um hog cwar-su a-tomu u-Ru u-tát, ut-zongu dom ut-zongu, tumsu ut-zongu ut-op u-so ut-zongu u-op. E gunuste pora-du ur-faruk u nom-tu ur-fat ne tumsu ut-nengen ne. **12** Tumsu un fu ut-sep u-me dom-u u-ru u cwar-yu m-yat: “Kag-ur Ur-ca wu na pane wa kore. Wa onk ut-vam, m-shin ne, ut-kwum ne, us-ver ne, tumsu ur-beb ne, m-sek ne, m-zeg ne, tumsu ut-vam ne.” **13** Se tumsu um hog kotuhe nom-tu ur-fat tu me dom u-ru u tu dom-u u-dak ne u tu ta-u u-dak ne u tu me m-sa ne, tumsu u ko-u-he nom-u ur-fat u o me m-bu u u-dak ne, e o fu-du ut-sep: “Udu wu o shu'ut u dom-u pora-du ur-faruk tumsu udu Kag-ur ur-ca ne, na ya' wa ut-vam, m-sek ne, m-zeg ne, tumsu m-shin ne, m-mommo!” (aiōn g165) **14** Tumsu nom-tu ur-fat u to ut-nas to zu, “U shu'ut iya.” Tumsu nengen-ut to ur-shik ut-nas he u-dak un nomu Kag-ur Ur-ca ut-huuk.

6 Um o ut-gwat uka Kag-ur Ur-ca haste ur-takun u-gan u tek-u ut-rake ut-ta'er. Se um hog wagan u tek-u nom-tu ur-fat u to o ut-zu u cwar-yu o uka u-kagagag, “Haane!” **2** Um got tumsu um hyun jwaak-u pus-ya o ees ukun. Wu o m-sak u dom-u ya o m-shup u-ta ne, tumsu na wa-u wa top-du ur-faruk u hi-ur wa. Wa aruk m-rwu remu wa

reet m-gag tumsu wa kum re-du ur-korro. 3 Da-u Kag-ur Ur-ca upse ut-rake tu u-yurumse, um hog nom-yu ur-fat yu u-yurumse ya o ut-zu, “Haane!” 4 Se yakun jwaak ya rwuun, yu o jaz-ya. Wu o m-sak u dom-u u-jwaak na yase wa van-u m-wur u yat-o, tumsu na yu' wa-ur-beb uzu wa hast shu'ut-du m-yar dugu me u-dak, tumsu wa wu'ut ut-net e pan or-ut e ne kohene. 5 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-tuturse, se um hog nom-yu ur-fat yu u-tuturse ya o ut-zu, “Haane!” Um got, tumsu kun u shu ri um hyun jwaak-u rim-ya! Wu o m-sak u dom-u ya wa o m-shup u nom-yu ut-mu'us ne u kom-u wa. 6 Se um hog okon nom-o uka u-cwar u tek-u nom-tu ur-fat u to ut-nas ya o ut-zu, “Kwano du u-mu'ug ur-gan du fat de o top-u ur-hoot ur-gan, tumsu kwano tu u-mu'ug tu bur ut-tut to o top-u ur-hoot ur-gan. A-bo naas m-noog u bu-mu ke ne da.” 7 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-nasurse, um hog cwar-yu nom-yu ur-fat yu u-nasurse ya o ut-zu, “Haane!” 8 Um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun u-jwaak yu bu-mu ut-ran! Wu o m-sak u dom ya dim-ur wa na zuye m-mar. Tumsu be-du andaka ne otte, du na foge Hades o dorru dim-u wa. Na yu' e ur-beb u-domu ur-ho ur-gan u-me ut-nas u-me net-tu u-dak ut-beet uzu un ho un us-van su m-wur, u us-mer ne u us-gom ne tumsu bisa-tu ur-dog ne. (Hadēs 986) 9 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-tanurse, se um hyun u-ta ur-sak andaka ne i na hoye u remu rem-su u-Ru tumsu u remu yadu jab u warru rem-su ut-nip su mot-ut Yeso 10 Un nom us-kan u cwar-u yat-ya, “Wa-ko-uyan, bo o wa-u-hen tumsu ut-nip ne! Mune o bo do'e kwup-du us-rem

tumsu bō top-u it mag-du hyu-m it u-domu net-tu dak-u
 uno i hoye it?” 11 Se na yase un kowan u-toggo yu m-wur
 yu pus-ya, tumsu na zu un este u-da cashi, se tat-u huub-
 ut un tok-ne u or-ut un ne i na do'e ut-ho uka na hote un
 o shuug. 12 Um got uka Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-
 shishin. Se na nom rumus-du u-dak du yat-de. Tumsu ho-
 du barum u rimde uka kus-u rim-o u na nome u can-
 tu gwaar-u rim-ya, tumsu pyaat-yu barum u jaz-ya uka
 m-hyu. 13 Tumsu reger heen dugu dom u-ru u u-dak
 uka gom-tu ya-tu u-rumba heetun da-u mya-mu ur-beb
 furne tumsu mo zugumse ya. 14 Se dom u-ru hust uka
 ur-wundi. Tumsu ut-ror ut-beet u dak-tu o m-gan m-
 sa ne ko-u-he na hast o dugu be-du ur-shu'ut u wa. 15
 Se faruk-tu u-dak, tumsu u faruk-ut rek-to ne, u tu-shu
 karma-ne, u a nom-u ut-kom ne, u a ur-beb ne, tumsu u i
 o m-tok ne u i zaare m-tok ne da, kowan yase hi-ur wa
 u-me ut-so tumsu u tek-u ta'ar-ur u dom-u ut-ror. 16
 Tumsu un zu ut-ror u ut-ta'ar ne, “Heenun u dom-u it!
 No yase it dugu-du wu shu'ut u dom-u pora-du ur-faruk!
 Yasun it dugu-du namu jab-u Kag-ur Ur-ca! 17 Remu ho-
 ur yat-de du namu jab-u un teegun! Wana do'e kerru ur-
 ees?”

7 Da-u taase um hyun a-tomu u-Ru ne nas u ees u jwun-
 tu u-dak ut-nas. Un o m-shup u mya-mu u-dak ne ut-nas
 remu e hooste m-mya ut-furun u-dom u-dak ko u-me m-
 sa ne, ko u-domu yakun te-ya. 2 Se um hyun wakun wa-
 tom u-Ru wa oon dugu gas-u ho-du rwuutun, wa o m-
 shup u nap-su Ru-u ur-fat ne. Wa nomu a-tomu u-Ru ne
 nas i na ya'e ur-ker e honse u-dak u m-sa ne wa o ut-jar

u cwar-u yat-ya. **3** Wa zu, “A nō hōnse u-dak kō m-sa
 kō us-te se it wa'ag us-nap u pong-tu tōk-ne u-Ru” **4**
 Wakun waru me tat-u ut-net i na wa'e us-nap dugu me
 kō-tu Isra-ne ut-beet, ur-zongu u-gan u ut-shik ut-yur
 ut-nas. **5** Dugu me kō-ur Yahuda 12,000, dugu me kō-ur
 Ruben 12,000, dugu kō-ur Gad 12,000, **6** dugu kō-ur Ashur
 12,000, dugu kō-ur Naptari 12,000, dugu kō-ur Manase
 12,000, **7** dugu kō-ur Simiyon, 12,000, dugu kō-ur Rewi
 12,000, dugu kō-ur Issakar 12,000, **8** dugu kō-ur Zeberun
 12,000, dugu kō-ur Yusuhu 12,000, dugu kō-ur Banyamin
 12,000. **9** Da-u taase um hyun morog-du ut-net u-tāt tu
 wakun zare kerru ut-ogor da, dugu kō-u-he dak-o, ut-
 kō ne, ut-net ne u ur-rem ne. Un o u ees u-shu pora-
 du ur-faruk tumsu u-shu Kag-ur Ur-ca ne. Un o m-wa u
 toggo-su m-wur su pus-se ne tumsu m-shup u ran-u u-
 dabino ne u kom-ut un. **10** Tumsu un o ut-jar u cwar-
 su m-yat: “Ukur-u oon dugu-du Ru-u it wu o shu'ut u-
 domu pora-du ur-faruk, tumsu dugu-du Kag-ur Ur-ca!”
11 Tumsu a-tomu u-Ru ne beet e o ees m-gan u pora-du
 ur-faruk ne tumsu m-gan ut-nengen ne tumsu m-gan u
 nom-tu ur-fat u to ne ut-nas. Tumsu un he u-dak u ut-
 jwun, shuut un u u-dak u-shu pora-du ur-faruk, tumsu
 un nome u-Ru ut-huuk. **12** Un fu ut-sep, “U shu'ut iya!
 Nu-u so-o u m-sek ne tumsu us-ver ne tumsu ut-vam ne
 tumsu m-zeg ne tumsu m-shin ne tumsu ur-beb ne udu
 Ru-u it m-mommo. U shu'ut iya!” (aiōn g165) **13** Se wagan u
 tek-u nengen-ut to ne ur-shik ut-nas shit me, “Wanne e
 ine m-wa u toggo-su m-wur ne su pus-se? Tumsu dugu
 hene o un rwuune?” **14** Tumsu um zu wun, “Uso-u u-

bu ri, bə wa ɔ wu nape.” Se wa zu me, “Ine ɔoge net-tu
 rwuune dugu da-u swa-u kob-ur yat-de. E jaaste toggo-su
 m-wur un tumsu mo muut un u puse u hyu-mu Kag-ur
 Ur-ca.” 15 ɔ wa'e un ɔtte u ees u-shu pora-du ur-faruk
 du u-Ru tumsu un ɔ nomu wa ut-huuk u-ho u m-gyep ne
 u-me be-du ur-shu'ut du u-Ru. Tumsu wu ɔ shu'ut u-
 domu pora-du ur-faruk wa do'e yadu un be-du ur-hure.
 16 Un zamun ut-swur m-hog us-mer ko u-swaat m-bu
 da. Ho-du zamun ut-swur m-gap un ko mokon dung-mo
 gap un da. 17 Remu Kag-ur Ur-ca ya yu ɔ shu'ut u-domu
 pora-du ur-faruk wa do'e ut-shu'ut wu ɔ gwat-du un. Wa
 do'e huutu un u be-du per-mu m-bu mu yu'e fat-du m-
 mommo. Tumsu Ru-u do'e koku un m-is m-beet dugu is-
 u un.

8 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-ta'er, se me dom
 u-ru nom tek m-te u-uk u-kwam u-gan. 2 Se um hyun a-
 tomu u-Ru ta'er i eese u-shu u-Ru, tumsu na yasɔ e us-
 kar us-ta'er. 3 Wakun wa-tom u-Ru wu ɔtte ur-tanda du
 kwam-tu bu-mu ut-ro ne du shik, wa haan tumsu wa ees
 u ur-sak du toog. Na yasɔ wa noog-mu wus u-hakun u-tat
 remu yadu toog udu u-Ru, u toog-su net-tu u-Ru ne, u
 dom-u ur-sak du kwam-tu bu-mu ut-ro ne du shik u-shu
 pora-du ur-faruk. 4 Fu'ut-mu noog-mu wus u-hakun,
 mo same u toog-su net-tu u-Ru ne, mo yune m-te du
 u-Ru dugu-du kom-u wa-tom u-Ru. 5 Se wa-tom u-Ru
 shuus ur-tanda du noog-mu wus u-hakun u-ra dugu ur-
 sak, tumsu wa gun de u-dom-u u-dak u-beet. Tumsu na
 nom gap-u us-kagagag, ut-dum ne, u us-yakut ne tumsu
 rumus-du u-dak ne. 6 Se a-tomu u-Ru ne u-ta'er i ɔ m-

shup us-kar ne us-ta'er e zongte remu un fur-ut se. 7 Wa-tom u-Ru yu ur-takun fur yuwa kar-ya, tumsu na nom ut-turum u u-ra ne ur-dame u m-hyu ne na gwun to u-dom u-dak. Ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut u u-dak to tokos, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu us-te se tokos, tumsu u gwa-us yarse ne us-beet se tokos. 8 Se wa-tom u-Ru yu u-yurumse wa fur yuwa kar-ya, tumsu okon nom-o uka ta'ar-u yat-o m-re u-ra na gun o u-me m-sa. Ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu m-sa to barum m-hyu, 9 tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu nom-tu ur-fat tu o u-me m-sa to murus, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu us-hat se natusse. 10 Se wa-tom u-Ru yu tuturse wa fur yuwa kar-ya, tumsu reger-u yat-ya heen dugu dom u-ru, ya o m-re u-ra uka u-hitirra yu ut-kom. Ya he u-domu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut su us-gi tumsu u dom-u bu-mu m-per. 11 Dim-du reger-u ya na foge Ut-gag. Ya muut ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu m-bu ut-gag ne, tumsu ut-net u-tat e murum remu swadu bu-mu ut-gag. 12 Se wa-tom u-Ru yu u-nasurse wa fur yuwa kar-ya, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu ur-ho to barum u-cwum, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu u-pyaat to barum u-cwum, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut du reger e barum u-cwum. Tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu ur-hoot to barum u-cwum, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu m-gyup to barum u-cwum. 13 Se um got tumsu um hog u-shup ya o ur-yune u tek-u dom u-ru tumsu ut-jar m-yat, ya o ut-zu, “Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on udu i o

shu'ut u-me u-dak u-beet, u remu nomu do'e ut-nom da-
u a-tomu u-Ru ne tut i kuse fure kar-us e!"

9 Se wa-tom u-Ru yu u-tanurse wa fur yuwa kar-ya,
tumsu um hyun u-reger yu heene dugu dom u-ru u-dak.
Tumsu na yase wa u-mabudi yu kub-u za ur-ma. (**Abyssos g12**) **2** Wa upus kub-u za ur-ma, tumsu fu'ut-mu yunne
dugu me u-kub uka fu'ut-mu ra-u yat-o. Ur-ho u m-mya
ne to barum u-cwum remu m-fu'ut mu rwuune dugu me
kub-u za ur-ma. (**Abyssos g12**) **3** Tumsu dugu me m-fu'ut e
cuzun u-me u-dak, tumsu na yu' un ur-beb un nom m-tot
uka tot i u-dak u-beet. **4** Na waru e uzu a e honse gwa-su
u-dak ko ur-kuwut ko u-te sedi net-ut to war-to tu zatte
nap-su u-Ru u pong-ut e da. **5** Na waru un uzu a un ho un
da, sedi un ya' un ur-kob m-te us-pyaat us-tan. Tumsu
toto-m un o uka tot-mu u-tot da-u ya to-te net. **6** U ho-ut
to net-tu do'e goot-du m-mar sedi un zaar u kwum-du
mo da. Un do'e ut-sa un mar, sedi mar-mu do'e som-
du un. **7** Sha-mu e e o uka jwaak i na zonge i m-gag. E
otte okon nom-o uka top-tu ur-faruk tu bu-mu ut-ro ne
du shik u-dom-u hi-ut e, tumsu shuut un o uka sha-mu
shuut-u ut-net. **8** Hi-us un o uka hi-su neta tumsu nin-u
un o uka nin u-zur. **9** Un otte ut-tum sha-mu tum-tu ut-
kwam, tumsu ram-su kap-ut un o uka keke-su jwaak u-tat
m-som udu m-gag. **10** Un otte us-tor tumsu un nom m-
tot uka tot nomte. Tumsu na yaag e ur-beb e honse ut-
net m-te us-pyaat us-tan u tor-us e. **11** Faruk-u un wa o
nom-yu us-te yu kub-u za ur-ma. Dim-ur wa u rem-du ut-
Ibraniya na zu wa Abadan tumsu u rem-du ut-Girik na zu
wa Aporiyan, wata Wa-ur-ho. (**Abyssos g12**) **12** Swa-u ur-

k**o**b d**u** **u**r-tak**u**n aruk**t**e, s**e**d**i** gwat, swa-**u** **u**r-k**o**b **u**t-y**u**r
 o**m**o**n**. **13** S**e** wa-t**o**m u-R**u** w**u** shi-shin fur y**u**wa kar-ya,
 t**u**ms**u** **u**m hog u-cwar ya **o** r**wu**un d**u**gu j**wu**n-t**u** **u**r-sak
ut-nas d**u** kwam-t**u** b**u**-m**u** **u**t-r**o** d**u** shik d**u** o**o**ge **u**-sh**u** u-
 R**u**. **14** T**u**ms**u** ya z**u** wa-t**o**m u-R**u** y**u** shishin w**u** **o** m-
 sh**u**p u-kar n**e**, “Ust**e** a-t**o**m u-R**u** n**e** **e** nas i **o** m-gag **u** gi-
 u yat-ya y**u** Yufiretis.” **15** T**u**ms**u** a-t**o**m u-R**u** n**e** **e** nas i na
 z**o**ng**e** **u** rem**u** da-u **o** t**u**ms**u** h**o**-**u**r re n**e** t**u**ms**u** pyaat-u ya
 n**e** t**u**ms**u** hak-u ya n**e** na ust **u**n rem**u** **u**n h**o**r**u**ss**e** **u**r-
 kw**u**s **u**r-gan **u** t**e**k-**u** **u**t-t**u**t t**u** n**e**t-t**u** u-dak **u**t-b**e**et. **16**
Um hog tat-**u** karma-n**e** **u**n teeg 200,000,000 karma-n**e** **u**-
 d**o**m**u** jwaak. **17** T**u**ms**u** u-m**e** h**u**an-u ri **u**m h**u**ang jwaak **u**
 i **o** m-sak n**e** **u**-d**o**m**u** **e**. I **o** m-sak **u** d**o**m-**u** jwaak **e** **o** m-
 wa **u**t-tum n**e** t**u** b**u**-m jaz-m**o** t**u**ms**u** rim-s**u** b**u**-m**u** **u**t-
 ran n**e** **u** b**u**-m**u** **u**t-r**o** n**e**. Jwaak-**u** **e** ot**t**e **u**t-hi **u**ka zur,
 t**u**ms**u** u-ra **u** m-f**u**'**u**t n**e** **u** ta'ar-t**u** b**u**-m**u** **u**t-r**o** t**u** **o** m-
 tok **o** r**wu**un d**u**gu m**e** nu-**u**t **e**. **18** Rem**u** n**o**m-**u**t tun-to
ut-t**u**t n**o**m-t**u** haat**u**n swad**u** **u**r-k**o**b n**e** d**u** u-ra, **u** m-f**u**'**u**t
 n**e**, ta'ar-t**u** b**u**-m**u** **u**t-r**o** t**u** **o** m-tok t**u** r**wu**un**e** d**u**gu nu-
 t**u** jwaak, t**o** h**o** **u**r-kw**u**s **u**r-gan **u** t**e**k-**u** **u**t-t**u**t t**u** n**e**t-t**u**
 u-dak. **19** B**e**b-d**u** jwaak-**u** **e** **o** d**u**gu nu-**u**t **e** **u** tor-**u**s **e**
 n**e**. Rem**u** **u**z**u** tor-**u**s **u**n **o** **u**ka fa, tor-**u**s s**e** **o** **u**t-hi n**e** t**u**
 h**o**ns**e** **u**t-n**e**t. **20** S**e**d**i** n**e**t-t**u** k**u**s**e** i na h**o**y**e** da **u**d**u** n**o**m-
 t**u** haat**u**n swad**u** **u**r-k**o**b, **u**n g**u**g**u**m **u**t-by**u**r**u**n t**u**ms**u** **u**n
 yag**e** **u**t-ba'as. **E** re u-sh**u** **u** n**o**m**e** n**o**m **u**s-te **u**t-huuk **u** r**u**-
 t**u** za **u**r-fat n**e** t**u** kwam-t**u** b**u**-m**u** **u**t-r**o** n**e** t**u** shik t**u**ms**u**
 kwam-**u**t pus-t**o** n**e** t**u** shik t**u**ms**u** **u** kwam-t**u** b**u**-m**u** u-
 dak n**e** t**u**ms**u** **u**t-ta'ar n**e** t**u**ms**u** **u**s-te n**e** t**u** zaar**e** m-h**u**an

kō m-hog kō m-ha da. 21 Tumsu e gugum yage-du hō-du
ūt-net kō nom-du m-bōn kō m-o kō u-hiw ne.

10 Se um hyun wakun wa-tom u-Ru wu o ur-beb ne
wa o cuzun dugu me dom u-ru. Ku'ut-du takus wa, u
roturond ne dom-u hi-ur wa. Shu-u wa o us-bakut uka
ur-ho, tumsu na-us wa o uka u-ra u yune m-kim m-da u-
ru uka ur-kan. 2 Tumsu wa o m-shup u ran-u us-pan ne u
rek-o u na upse u kom-ut wa. Tumsu wa dor ba-tu us-na
wa u kom-u ut-cwa wa u dom-u m-sa tumsu na-u kom-u
ur-beer wa u dom-u u-dak. 3 Se wa nom ut-jar m-yat uka
jar-tu u-zur. Tumsu da-u wa nome ut-jar, se us-kagagag
us-ta'er se shus. 4 Da-u kagagag-us se us-ta'er nome us-
rem, um o mot-tu ut-pan. Sedi um hog yakun cwar-ya
dugu me dom u-ru, ya o ut-zu, “Takse nom-u kagagag-us
se us-ta'er ware tumsu a-bo o m-pan da.” 5 Se wa-tom u-
Ru wa wu um hyane ees u-dom m-sa tumsu u-dak ne wa
jakus kom ut-cwa wa m-gwat me dom u-ru. 6 Wa nom
us-tond u dim-du wu o ur-fat m-mommō, wu nome dom-
u u-ru u nom-u ooge u-me o ne, tumsu u-dak ne u nom-u
o u-me o ne, tumsu m-sa ne u nom-u o u-me o ne. Wa zu,
“Naas u-da zamun da! (aiōn g165) 7 Sedi da-u wa-tom u-Ru
wu u-ta'er o mot-tu furru yuwa kar-ya, nom-tu m-yasa tu
Ru-u zonge ut-nom to do'e ut-shu, uka wa war-tu tok-ne
wa a-warru rem-su u-Ru ne.” 8 Se cwar-yu um hoge dugu
me dom u-ru, ya sur m-nom us-rem u me ne: “Do'e bo
onk ran-u us-pan u na upse dugu kom-u wa-tom u-Ru wu
ooge u ees u-dom m-sa tumsu dom-u u-dak ne.” 9 Se um
do'e udu wa-tom u-Ru tumsu um zu wa “Ya' me ran-u us-
pan rek-o u ooge kom-u ró.” Wa zu me, “Kab o tumsu bo

re o. O do'e ut-shu'ut ut-gag u men-ut rò, sedi u-me nu-u rò o do'e ut-shu'ut m-remér ne uka so.” 10 Se um onk ran-u us-pan rek-o dugu kom-u wa-tom u-Ru tumsu um tu'us o. O shu'ut m-remér ne uka so u nu-u ri, sedi da-u um tor-se o, o barum ut-gag u men-ut ri. 11 Se na waru me, “Se bo swurug m-war rem-su u-Ru u mot-tu ut-net u-tát, ut-dak ne, ut-rem ne tumsu ut-faruk ne.”

11 Se na yase me u-ryap yu u-te yu o uka u-kom, tumsu na zu me, “Do'e bo mu'us be-du ur-shu'ut du u-Ru u sak-du toog ne, tumsu bo ogor tat-u ut-net i nome ut-huuk ukun. 2 Sedi a-bo mu'us kat-du do-u be-du ur-shu'ut du u-Ru da. Remu uzu na ya'aste o udu ut-dak, tumsu un do'e jangusse bo-u u-hen m-te us-pyaat ut-shik ut-yur u us-yur. 3 Tumsu um do'e yadu a-warru nip-ut ri ne yur ur-beb du warru rem-su u-Ru m-te ut-ho 1,260 m-wa u cwu-tu namu jab ne.” 4 A-warru ut-nip ne ine yur e ooge te-su zetun us-yur tumsu kwam-su ur-ees su na sukte us-hitirra us-yur su eese u-shu Wa-ko-uyan wu otte u-dak u-beet. 5 A wakun o cwan-tu wa honse un, ra-u rwuun dugu nu-ut un o tokos huub-ut yo-to un. Iya-o kowana wu o ut-sa wa honsu un wa do'e ut-mar. 6 Net-ut tun-to ut-yur un otte beb-du tage du dom u-ru taas na nom u-yu da da-u e ooge warru rem-su u-Ru. Tumsu un otte beb-du muut-du m-sa tumsu us-gi ne m-hyu, tumsu un haatun ko-uyan go-du nom-tu haatun swadu ur-kob u-me u-dak ko-uyan da-o cite un. 7 Da-u un taase warru rem-su u-Ru, bisa-u yo-o yu rwuune dugu kub-u za ur-ma wa do'e nom-du m-gag u un ne tumsu wa do'e zeg beb-ur un wa horusse un. (Abyssos g12) 8 Tumsu na do'e u

yagu war-ut un m-rut u-dak u-domu fun-u yat-ya u-me
bo-u yat-o u na foge u sha-mu us-rem Saduma u Masar
ne. Gandi bo-u o ooge be-du na surgusse Wa-ko-uyan un
u-kan. **9** M-roog ut-tut u u-uk, ut-net ut-beet, ut-ko ne,
ut-rem ne tumsu ut-dak ne e do'e gwat-du u-ut un tumsu
e za ut-yage na jwak un da. **10** Tumsu I o ur-yu u dom-
u u-dak e do'e nom-du ur-so dom-u un tumsu e nom
morog-du ur-so, m-ha tom-tu u-nya ne udu or-ut un ne.
Remu ine a-warru rem-su u-Ru ne yur e yaag i o ur-yu u
dom-u u-dak ur-kob. **11** Sedi ba roog-mu ut-tut u-uk arke
vu'e su ur-fat dugu-du u-Ru to u-me un, tumsu un yune u
ba-tu us-na un. Net-tu hyane un gyer-u yat-ya maas e.
12 Se cwar-yu m-yat dugu me dom u-ru ya fog a-warru
rem-su u-Ru e yur, "Daanun u anal" Tumsu un yune m-
da u-me dom-u u-ru u-me ur-ku'ut, da-u huub-ut yo-to
un o madi-ur un. **13** U da-u o za rem na nom rumus-du
u-dak du yat-de se ur-kwus ur-gan u-me ut-op tu u-bo
o hemusse. Net-ne 7,000 e marus u remu rumus-du u-
dak. Kowan hog u-gyer sok tumsu un yu' Ru-u me dom
u-ru m-zeg. **14** Swa-u ur-kob du u-yurumse arukte. Du
tuturse oon za rem. **15** Wa-tom u-Ru wu u-ta'er wa fur
yuwa kar-ya, tumsu cwar-su yune ut-jar m-yat u-me dom
u-ru se o ut-zu: "Faruk-du dak-u u-beet shu'ute be-du
faruk-du Wa-ko-uyan u in tumsu u Kiristi wun ne. Tumsu
Wa-ko-uyan do'e u nom-du ur-faruk m-mommo." (aiōn
g165) **16** Se nengen-ut to ur-shik ut-nas i o shu'ut u-domu
pora-tu ur-faruk un u-shu u-Ru, un he dom-u ut-jwun u
shuut un ne u-dak. Tumsu un nome u-Ru ut-huuk, **17**
Tumsu un zu, "It yaag ut-vam udu ró, Wa-ko-uyan u-

Ru wu zege ur-beb, wu ooge u da-o tumsu wu ooge u da-u arke, rem uzu bo kabug beb-ur yat-de ró tumsu bo heese ur-faruk. 18 Dak-tu hog us-ryab, sedi ryab-us rò teegun, tumsu da-u teegun u bo dote nomu i mare kwup-du us-rem, tumsu bo ya' tok-ne rò, a-warru rem-su u-Ru ne, top-u un, tumsu u dame net-tu u-Ru ne u i o hog-du gyer-u dim-ur ró ne, m-ha u i-rek-e u i-yate ne. Tumsu da-u teegun u bo do'e horusse net-tu horusse u-dak u-beet.” 19 Se na upus be-du ur-shu'ut du u-Ru du o u-me dom u-ru tumsu u-me kun na hyun ur-tuksura du estedu us-rem wa u-me be-du ur-shu'ut du u-Ru. Tumsu ukun na nom us-yakut, ut-dum ne, u gap-du us-kagagag ne, rumus-du u-dak ne tumsu na nom u-yu u yat-o u ut-turum ne tumsu m-mya ne.

12 Se um hyun u-hyan u ya'u me murimmo o rwuugun dugu me dom u-ru. Um hyun u-neta ya na takuste wa u ur-ho, tumsu u-pyaat ne u ta-u ba-tu us-na wa. Wa o m-wa u top-du ur-faruk ne du reger op u yur u hi-ur wa. 2 Wa o men-tu ub ne, tumsu wa o us-ekus m-yat remu remu ur-mat da-u wa o u mot-tu ur-mat. 3 Se um hyun sekun nap-se se rwuugun dugu me dom u-ru. Um hyun fa-u yat-ya yu yo-ya u jaz-ya yu otte ut-hi ut-ta'er tumsu us-kar ne us-op tumsu top-tu ur-faruk ne ut-ta'er u dom-u hi-ut wa. 4 Tor-u wa opos ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu reger i dom u-ru tumsu wa gwun e u-me u-dak. Se fa-u yat-ya yu yo-ya ya ees u-shu neta-u ya yu o mottu ur-mat, remu wa toroste ur-ya da-u wa mate. 5 Neta-u ya mut ya-du ur-campa, wu do'e nom-du faruk-du ut-dak u kom-yu yu u-kwam. Tumsu na rumus ya-ur wa m-da

dom-u u-ru tumsu udu pora-du ur-faruk-u wa. 6 Neta-u ya kusum m-som m-cwa u-me ur-dog, m-ha be-du Ru-u zongte ur-be remu wa, du wa dote gwat-du wa m-te m-roog 1,260. 7 Tumsu gag-mu yune u-me dom u-ru. Mika'iru u a-tom wa ne e nom m-dum u fa-u yat-ya ne yu yo-ya. Tumsu fa-u yat-ya yu yo-ya u a-tomu wa ne e top ur-mag. 8 Sedi Mika'iru u a-tomu wa ne un zeg beb-du fa-u yat-ya yu yo-ya. Tumsu fa-u yat-ya yu yo-ya u a-tomu wa e taag u be-du ur-shu'ut u-me dom u-ru. 9 Se na gwun fa-u yat-ya yu yo-ya u-dak, wata fa-u ya yu dugu da-u dim yu na foge faruk-u nom us-te, wu engusse u-dak u-beet. Na gwun wa u-dom u-dak u a-tomu wa ne ur-kot u wa ne. 10 Tumsu um hog cwar-yu ur-beb dugu me dom u-ru ya o ut-zu, "U da-o ukur u haagun u ur-beb ne tumsu u faruk-du Ru-u in ne, tumsu beb-ur Kiristi wa ne. Remu wu kete or-ut in us-rem, campa-ne u ut-neta ne wu kete e us-rem u-shu Ru-u in u-ho u m-gyup ne, na gwun-gun wa u-dak. 11 Tumsu un re ur-korro u wa ne remu mar-mu Kag-ur Ur-ca dom u-kan tumsu remu rem-su u-Ru su un ware. Un cwang fat-ut un sok da, har teet un zaar u hog-du gyer-u m-mar da. 12 Rem iya, nomon ur-so, me dom u-ru! Tumsu u no ne i o ur-yu u-me dom u-ru, nomon ur-so! Sedi nom-tu ur-on udu no u-dak tumsu m-sa ne. Remu uzu faruk-u nom us-te cuzgun udu no! Tumsu wa shuug us-ryab ne, remu wa nak uzu da-u wa cashi o kuse." 13 Da-u fa-u yat-ya yu yo-ya hyane uzu na gwun-gun wa u-dak, wa buz neta-u ya yu mate ya-du ur-campa. 14 Sedi na yu' neta-u ya ut-kap ut-yur uka kap-tu u-shup, remu wa yunte ut-kap m-ha

be-dū na zonge wa u-me ur-dog taas u fa-u yō-ya maas wun da. Kuna na dote gwat-dū wa m-te, u-da u-gan, ut-da ut-yur ne tumsu uk u-da ne. **15** Se fa-u yat-ya yu yō-ya ya agzun m-bu dugu nu-u wa u dim-u neta-u ya uka bu-mu u-gi, remu bu-mu reet neta-u ya uka bu-mu re-du u-dak. **16** Sedi dak-u sege neta-u ya udu upus u-nu tumsu o toros gi-u ya yu fa-u yat-ya yu yō-ya agzun dugu nu-u wa. **17** Tumsu fa-u yat-ya yu yō-ya hog ryab-su neta-u ya, tumsu wa aruk remu wa jum-ut m-gag u ko-du neta-u ya ne, i dore nom-u Ru-u zu un nom tumsu un dor rem-us Yeso.

13 Se fa-u yat-ya yu yō-ya yune wa do'e wa ees u-kit m-sa. Se um hyun bisa-u o u yō-o u rwuun dugu me m-sa. Wa otte us-kar us-op u ut-hi ne ut-ta'er, u top-tu ut-faruk ne ut-op u-domu kar-us wa. Tumsu m-pan u dom-u koduhe hi-de dim-tu orò du pyap-su u-Ru. **2** Bisa-u yō-o ya o uka sha-mu u-go. Sedi na-us wa o u-cam tumsu ut-can ne u karanku i otte m-re tumsu m-wur sha-mu su bisa-yu ur-dog yu na foge biyer tumsu nu-u wa o sha-mu nu-u u-zur. Fa-u yat-ya yu yō-ya yase bisa-u yō-o ya beb-ur wa u pora-du ur-faruk-u wa ne u faruk-ur yat-de wa ne. **3** Um hyun ur-gan u tek-u hi-tu bisa-u yō-o ya u ur-honse ne du yat-de uka du do'e ho-du wa, sedi honse-ur re tuus! U-dak u-beet o murimmo tumsu un dor bisa-u yō-o ya. **4** Un nome fa-u yat-ya yu yō-ya ut-huuk remu zu wa yaag bisa-u yō-o ya ur-beb, tumsu un nome bisa-u yō-o ya ut-huuk. Un shit, “Wana otte ur-beb uka bisa-u yō-o inya? Wana do'e ut-kere m-gag u wa ne tumsu wa re wa m-gag?” **5** Na yu' bisa-u ya ur-ker wa war gom-tu huk-

m̥u ur-hi t̥umsu u pyap-su u-Ru ne. T̥umsu na yu' wa-ur-
 beb̥ u wa n̥om n̥om-u wa o ut-sa u-beet̥ us-pyaat̥ ut-shik̥
 ut-yur̥ u pyaat̥-su us-yur̥. 6 Se bisa-u yo-o ya upus u-nu
 wa t̥umsu wa o pyap-su u-Ru. Wa o pyap-su dim-du u-Ru
 u be-du ur-shu'ut̥ wa ne, wata, i o shu'ut̥ u-me̥ d̥om u-ru.
 7 T̥umsu na yu' bisa-u yo-o ya ur-ker̥ wa n̥om m-gag̥ u
 net̥-tu u-Ru ne t̥umsu wa re̥ e m-gag̥. T̥umsu na yu' wa-
 ur-beb̥ u wa n̥om ur-faruk̥ du̥ k̥odyhe̥ k̥o-de̥ u ut-net̥ ne̥ u
 ur-rem̥ ne̥ t̥umsu u-dak̥ ne. 8 T̥umsu net̥-tu o shu'ut̥ u-me̥
 u-dak̥ ut-beet̥ e̥ d̥o'e̥ n̥omu bisa-u yo-o ya ut-huuk̥. Una
 ooge̥ net̥-tu dim-ut̥ e̥ zare̥ m-pan̥ u-me̥ ran-u ur-fat̥ da
 dugu̥ na n̥om u-dak̥ u-beet̥, ran-u us-pan̥ o u ooge̥ u Kag-
 ur̥ Ur-ca wu̥ na pane̥. 9 Kowan̥ wu̥ otte̥ ut-to̥ yage̥ wa gan̥
 ut-to̥. 10 Kowanḁ na cine̥ uzu̥ se̥ wa n̥ong m-tok̥, tok̥-mo̥
 wa d̥ote̥ m-ha. Kowanḁ na cine̥ uzu̥ van-u m-wur̥ o d̥o'e̥
 ho-du̥ wa, t̥umsu van-u m-wur̥ o na d̥ote̥ ho-du̥ wa. Remu̥
 iya net̥-tu u-Ru se̥ e̥ gak̥ jab̥ u swadu̥ ur-kob̥ ne̥ t̥umsu e̥
 shu'ut̥ u yadu̥ jab̥ ne. 11 Se̥ um̥ hyun̥ okon̥ bisa-u yo-o wu̥
 o rwuun̥ dugu̥ me̥ u-dak̥. Wa otte̥ us-kar̥ us-yur̥ ukḁ Kag-
 ur̥ Ur-ca, sedi̥ cwar-u wa o ukḁ cwar-yu̥ fa-u yat-ya yu̥ yo-
 ya. 12 Wa o n̥om-du̥ ko-uyan̥ u beb̥-du bisa-u yo-o ya yu̥
 ur-takun̥. Wa wa'ag̥ u-dak̥ u-beet̥ u net̥-tu o u-me̥ o ne̥ e̥
 n̥omu bisa-u yo-o ya yu̥ ur-takun̥ ut-huuk̥, wu̥ honse̥-ur̥
 yat-de̥ wa tuuse̥. 13 Wa n̥om n̥om-tu̥ m-shin̥ tu-yat-to̥,
 m-ha wa-du̥ u-ra ne̥ o heen̥ dugu̥ d̥om u-ru u-dak̥ da-u̥
 k̥owan̥ o ut-gwat̥. 14 T̥umsu u us-nap̥ ne̥ su̥ na ya'e̥ wa
 n̥om u swas-mu̥ bisa-u yo-ya ya yu̥ ur-takun̥, wa engusse̥
 ut-net̥ ut-beet̥ tu̥ un̄o dak-u u-beet̥ o. Wa wu' ut-net̥ e̥
 n̄om u-ma u ooge̥ sha-mu̥ bisa-u yo-ya ya yu̥ na honse̥ u

van-u m-wur tumsu wa muun ur-fat remu e yu'ut wa m-zeg. **15** Na yu' bisa-u yo-ya ya yu u-yurumse ur-beb wa ya' ur-fat udu ma-u bisa-u yo-ya ya yu ur-takun, remu wa nom-ut us-rem tumsu wa wa' i gugme nome-du ma-u bisa-u yo-ya ut-huuk beet na ho e. **16** Tumsu wa wa'ag na wa'u kowan us-nap u kom ut-cwa ko dom-u pong-ur wa, i-yate, i-rek-e, a-ut-kwum ne, a-ur-kob-ne, tok-ne, tumsu wu zare m-tok da. **17** Tumsu wakun zaar wu do'e kerru ut-o ko wa bab okon za nap-us se da, wata dim-du bisa-u yo-ya ya, ko ut-ogor ne tu o ees-mu dim-ur wa. **18** Un o nom-o otte sa-u us-ver: Wu otte m-nap, yage wa nap ogor-tu bisa-u yo-ya ya, remu uzu ogor-tu dim-du net-to. Ogor-ut to ooge 666.

14 Se um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun Kag-ur Ur-ca u ees u-domu ur-ror du na foge Sihiyona u-me u-bo u-hen u-Ru. Tumsu u Kag-ur Ur-ca ne, ut-net ne ur-zongu u-gan u ut-shik ut-yur ut-nas, i otte dim-ur wa u dim-du Uo-u wa ne m-pan u pong-ut e. **2** Tumsu um hog us-ram se o rwuun dugu me dom u-ru sha-mu ram-su bu-mu o m-ja tumsu sha-mu dum-tu u-kagagag m-yat. Wan-tu um hoge to o sha-mu wan-tu ya ut-oni ne e o os-du us-moro. **3** Tumsu e fu sep-u po-o u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru tumsu u-shu nom-tu ur-fat ut-nas u nengen-ut to ne. Wakun zaar wu o wu kere iis-u sep-u o da se net-ne e ur-zongu u-gan u ut-shik ut-yur ut-nas i na guye dugu me u-dak u-beet. **4** Tun-to o net-tu naase war-ut e u yu-du m-o da, remu zu un shupuk hi-ut un u-hen ne. Un o doru Kag-ur Ur-ca kohene wa huute. Na oog e dugu me net-tu u-dak uka sha-mu yadu toog-du ket ur-takun du na yu'e

5 Un warug us-bi u nu-ut un
 da. Un zatte ur-pyap da. 6 Se um hyun wakun wa-tom u-
 Ru ut-riig ut-kap m-mya u-dom u-ru. Wa zongte remu wa
 nom-ut but-tu rem-su m-remer su m-mommo udu i o
 ur-yu u-me u-dak u-beet, udu ko-u-he dak-o, ur-ko ne,
 ur-rem ne tumsu ut-net ne. (aiōnios g166) 7 Se wa zu u u-
 cwar yu m-yat, “Hogon gyer-u u-Ru tumsu no ya' wa m-
 sek remu ho-du kwup-du us-remu wa teeg. Nomon wa
 ut-huuk wa yu nomu me dom u-ru u u-dak ne, m-sa ne
 tumsu hu-su bu-mu m-per ne.” 8 Se wa-tom u-Ru wu u-
 yurumse doron wun, wa zu, “Babira o hemusse! Babira
 bo-u yat-o hemusse! Bo-u uno wa'ag ut-dak ut-beet e
 nom ur-kot u wa ne u yu-du m-o u wun ne uka net wu ke
 hoye.” 9 Wa-tom u-Ru wu tuturse dor un, ut-jar m-yat,
 “A-muune wakun nonge bisa-u yo-ya ya ut-huuk tumsu u
 ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya tumsu wa onk nap-us
 u wa dom-u pong-ur wa ko dom-u kom-u wa, 10 wa do'e
 ut-goone u ryab-su u-Ru ne. Wa do'e yadu e ur-kob sok u
 ryab-su u-tat u wa ne us-shuyi. Tumsu e do'e swadu ur-
 kob u-tat u-me u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e u-shu a-
 tom u-Ru ne i u-hen tumsu u-shu Kag-ur Ur-ca. 11 Fu'ut-
 mu u-ra mu swadu ur-kob u un do'e ut-yune u-dom u-ru
 m-mommo. Tumsu e zaar kwum-du ur-hure dugu swa-u
 ur-kob un da u-ho u m-gyep ne, remu i nome bisa-u yo-o
 ya ut-huuk u ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ne ko i onke
 nap-su dim-ur wa.” (aiōn g165) 12 Remu iya, net-tu u-Ru se
 e gak jab-u swa-u ur-kob ne, i dore bor-tu u-Ru tumsu e
 ship yadu jab-u e u-me Yeso. 13 Se um hog u-cwar dugu
 me dom u-ru uzu, “Pan nom-ut tun-to: Nu-u so-o udu i

mare u-me yadu jab udu Wa-ko-uyan dugu da-o m-ha u-shu.” “U,” nom-u Yar-u u-Ru ware, “un do'e kwum-du ur-hure dugu ank-m un, remu na do'e nomu un u-top u remu ank-m somo mu un nome do'e dorru un.” 14 Se um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun ku'ut-ur pus-de, tumsu wu o shu'ut u-dom ku'ut-ur re wa o sha-mu Wa'u Net. Wa otte top-du ur-faruk du kwam-tu bu-mu ut-ro du shik u-domu hi-ur wa tumsu u-roji ne yu otte m-re sok u kom-u wa. 15 Se wakun wa-tom u-Ru rwuun dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru. Tumsu wa nom ut-jar m-yat udu wu o shu'ut u-dom ur-ku'ut, “Kab roji-u ro tumsu bo nom ket, rem uzu da-u ket teeg, remu da-u ket-u nom-tu na kawe me u-dak u-beet teegun.” 16 Se wu o shu'ut u-dom ur-ku'ut wa nub roji-u wa u-me u-dak u-beet tumsu na kest u-dak u-beet. 17 Se wakun wa-tom u-Ru rwuun dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru u-me dom u-ru, tumsu kowa wa otte u-roji yu m-re sok. 18 Wakun wa-tom u-Ru, wu o gwat-du u-ra, wa rwuun dugu me ur-sak wa nom us-rem u cwar-yu ur-beb udu wu o m-shup u-roji ne yu otte m-re, “Kab u-roji yu m-re ro bo kargusse yatu inabi tu nene dugu u-dak, remu uzu ya-tu inabi to neng.” 19 Se wa-tom u-Ru nub roji-u wa u-me u-dak, tumsu wa gargusse inabi dugu me tak-u inabi u o me u-dak. Se wa gun un u-me be-ur yat-de be-du na nomte rew-mu yatu inabi. Kuna Ru-u dote u yadu un ur-kob u-me ryab-us wa. 20 Na rywugusse e u be-du na nom-te ryu-u mu yatu inabi u-do u-bo. Tumsu hyu-mu agzun dugu be-du na nom-te rew-mu yatu inabi mo nom m-ja m-te ja-mu nu-u u-jwaak, m-te ra-mu us-kirometa ut-kok ut-tut.

15 Se um hyun u-hyan u ya'u me murimmo u rwuugun dugu me dom u-ru: a-tom u-Ru ne ta'er e o m-shup u nom-tu haatun swadu ur-kob ne ut-ta'er tu m-vaste, tu do'e haatun shu-du ryab-su u-Ru. **2** Um hyun u-shu ri okon nom-o uka m-sa us-bakut uka ur-madibi mo samge u-ra ne. Tumsu u-domu de net-tu reye ur-korro u bisa-u yo-ya ya ne u ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya tumsu pan-yu dim-ur wa ne. Un o m-shup us-moro ne su Ru-u yase un. **3** Un fu sep-u Mosa tok-u u-Ru tumsu u sep-u Kag-ur Ur-ca ne: "Nom-tu bo nome to o u-tat tumsu murimmo ne, Wa-ko-uyan u-Ru, wu zuge ur-beb u-beet. Fun-us ro o hon-hon tumsu ut-nip ne, Faruk wu ut-dak ut-beet. **4** Wana za hog-du gye-u ro da, Wa-ko-uyan, tumsu wa ya' m-sek u dim-ur ro da? Remu uzu bo wa ooge wa-u hen u war ro. Ut-dak ut-beet to do'e haan tumsu e nom ut-huuk u-shu ro, remu ank-mu jab-u so-o ro rwuugun m-zun." **5** Se um got um hyun be-du ur-shu'ut du u-Ru (rimpa-du estedu us-rem su u-Ru) ur-huk u-me dom u-ru. **6** Se a-tom u-Ru ne ta'er i ooge m-shup u nom-tu haatun swadu ur-kob ne ut-ta'er e rwuun u-do dugu me be-du ur-shu'ut du u-Ru. E o m-wa u cwu-ut so-to ne tumsu tu m-bak-ut ne u hap-su kwam-tu bu-mu ut-ro yu shik-u sok-ut un. **7** Se wagan u tek-u nom-tu ur-fat u to ut-nas yase a-tom u-Ru ne e ta'er, ut-kwano ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik, to shuug u ryab-su u-Ru ne, wu o ur-fat m-mommo. (aiōn g165) **8** Be-du ur-shu'ut du u-Ru de shi m-fu'ut dugu sek-mu u-Ru u beb-ur wa ne. Wakun zaar wu o kerru cwadu be-du ur-shu'ut du u-Ru da se a-

tom u-Ru ne ta'er e taaste dasu nom-tu haatun swadu ur-
kob ne ut-ta'er.

16 Se um hog u-cwar m-yat dugu be-du ur-shu'ut du u-
Ru ya o zudu a-tom u-Ru ne ta'er, "Deen tumsu no aguz
kwano-ut yat-to to ut-ta'er tu shiye u ryab-su u-Ru ne u-
me u-dak u-beet." 2 Se wa-tom u-Ru wu ur-takun do'e wa
da'as u-wa kwano o u-me u-dak u-beet. Se tokon nat-ut
yo-to tu o m-re ne to rwuun u war-tu ut-net i otte nap-su
bisa-u yo-ya ya tumsu u i nome ma-u ooge sha-mu bisa-
u yo-ya ne ut-huuk. 3 Se wa-tom u-Ru wu u-yurumse
do'e wa da'as u-wa kwano o u-domu m-sa, tumsu sa-mu
barum uka hyu-mu ut-net tu mare. Tumsu ko-uyan u o
u-me m-sa o murus. 4 Se wa-tom u-Ru wu u-tuturse wa
do'e wa da'as u-wa kwano o u-me us-gi u be-tu m-per ne,
tumsu to barum m-hyu. 5 Se um hog wa-tom u-Ru wu
otte ur-beb u dom-u m-bu o ut-zu, "Bo wa u-hon-hon wa,
Wa-u-Hen, wu ooge u da-o tumsu wu ooge u-da u-beet,
remu uzu bo tomtoton sin-se kwub-du us-rem se. 6 Remu
uzu un aguzte m-hyu mu net-tu u-Ru u a-warru rem-su
u-Ru ne, tumsu bo yaag un m-hyu un swa. O ooge top-u
un." 7 Tumsu um hog u-cwar dugu-du ur-sak, ut-zu, "U,
Wa-ko-uyan u-Ru, wu zuge ur-beb u-beet, kwup-du us-
rem u ro o hon-hon tumsu ut-nip ne." 8 Se wa-tom u-Ru
wu u-nasurse da'as u-wa kwano o u-dom ur-ho, tumsu na
yu' ur-ho ur-beb de tok ut-net u u-ra. 9 Se dung-mu u-tat
tokos ut-net har un hu pyap-su dim-du u-Ru, wu wa'e
nom-ut to ut-beet to nom. Sedi un gugum yage-du ut-
ba'as un ya' u-Ru m-sek. 10 Se wa-tom u-Ru wu u-tanurse
wa da'as u-wa kwano o u-domu pora-du ur-faruk du bisa-

u yō-ya ya, u faruk-ur wa ne to barum u-cwum. Net-tu hu
epur-du ut-gop u remu m-re. 11 Tumsu un hu pyupur-
ru u-Ru wu dom u-ru remu m-re u nat-ut un ne. Sedi e
gugum yage-du nom-du nom-ut yo-to tumsu e byurun
udu u-Ru. 12 Se wa-tom u-Ru wu u-shishin da'as u-wa
kwano o u-me gi-u yat-ya yu Yufiretis. Tumsu bu-m wa
gu'us remu na mangte faruk-tu u-dom u-fun. 13 Se um
hyun nom us-te i rime tut i o sha-mu ut-ko e rwuugun
dugu me nu-u fa-u yat-ya yu yo-ya, dugu me nu-u u bisa-
u yo-ya ya tumsu dugu me nu-tu wa-warru rem-su u-Ru
ne wu us-bi. 14 Una o yar-tu nom us-te i o nom-du nom-
tu m-shin us-nap ne. Tumsu un ru un do'e udu faruk-tu
u-dak ut-beet, tumsu un kargussun un u remu gag-mu
m-vaste mu ho-ur yat-de du u-Ru wu zuge ur-beb. 15
“Gwat, me ya um do'e haan za nap-ur no sha-mu hyu-u!
Nu-u so-o udu wu shu'ute u-hog tumsu wa cin kus-ut wa
zongi zongi, taas wa nok ur-so da tumsu wa hog m-e'
da.” 16 Se yar-tu nom us-te kargusse ut-faruk u a-m-
gagu un ne u dekun be-de du na foge Amagedon u rem-
du Yahuda-ne. 17 Se wa-tom u-Ru wu u-ta'er da'as u-
wa kwano o u-me m-mya. Tumsu jar-tu m-yat rwuun
dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru, uzu, “Na taaste!” 18 Se na
nom gap-du us-kagagag, ut-dum ne, u us-yakut ne tumsu
rumus-du u-dak. Na tamug nom-du go-du rumus-du u-
dak iya da mu na nom-te net u-me u-dak u-beet, rumus-
du u-dak u de o yat-de sok. 19 Bo-u yat-o o mot ut-kwis
ut-tut tumsu bo-tu u-dak ut-beet to hemusse. Ru-u bakus
u Babira ne bo-u yat-o tumsu wa yu' wa kok-du m-bu
ur-shuyi shuyi u ryab-su u-Ru. 20 Tumsu ko-u-he dak-u

ooge m-gan m-sa o enk, tumsu ut-ror ut-beet to enk. 21
 Na nom ut-turum tu-yat-to, tu no'-mu to teye tat-u net.
 To hu hemun dugu dom u-ru u dom-u ut-net, sedi un
 hu pepurru u-Ru u remu swa-u ur-kob du ut-turum ne,
 remu uzu swadu ur-kob u de o u-tat.

17 Wagan u tek-u a-tom u-Ru ne ta'er i otte ut-kwano
 ut-ta'er wa haan tumsu wa zu me, “Dornu me, tumsu um
 do'e kosu bo swadu ur-kob du do'e heen udu napi napi
 yu u-kaar wu o shu'ut u u-dom m-bu u-tat. 2 Faruk-tu u-
 dak nong m-o u wun ne. Tumsu net-tu u-dak ut-beet
 ke i m-o wun hoog un.” 3 Se wa-tom u-Ru haan tumsu
 wa kub me u-me sege-du Yar-u u-Ru m-cwa u-me ur-
 dog. Kuna um bitte u-neta u shu'ut u-domu bisa-u yo-ya
 yu jaz-ya tumsu bisa-u yo-ya na takuste ya u ut-gom tu
 pyap-su u-Ru ne. Wa otte ut-hi ut-ta'er tumsu us-kar ne
 us-op. 4 Neta-u ya o m-wa kus-tu bu-mu ur-ge ne tumsu
 tu jas-to ne, tumsu wa nong ut-uk u ta'ar-tu kwam-tu bu-
 mu ut-ro tu shik, u ta'ar-tu shik ne tumsu uz-ne i shik
 sok. Tumsu wa o m-shup u kok-u m-bu ne u kwam-tu bu-
 mu ut-ro du shik, de shuug u bu-mu ke ne mu o ees-
 mu nom-tu us-gur ut-go ut-go u tu oo-m wun ne. 5 U
 pong-ur wa dim-du oró m-pan: M-YASA BABIRA U YAT-Q,
 INO-U KAAR NE TUMSU INO-U NOM-TU US-GUR TU U-
 DAK U-BEET. 6 Um hyun neta-u ya swa-u hoog wa u hyu-
 mu net-tu u-Ru i ware rem-su ut-nip su mot-ut Yeso.
 Da-u um hyane wun um hog murimmo. 7 Se wa-tom u-
 Ru zu me, “Rem-u yan-o bo otte u murimmo? Um do'e
 waru bo nom-tu m-yasa tu neta-u ya u bisa-u yo-ya ya ne
 yu wa otte m-sak, yu otte ut-hi ut-ta'er u us-kar ne us-

op. 8 Bisa-u yō-o ya yū bō hyane, ya oog ūr-fat sēdi ya zaar ūr-fat ū da-o da. Tūmsu m-ha iyane wa dō'e rŵuun dugu mē kub-ū za ūr-ma tūmsu ya dō'e ū be-du m-mar. Tūmsu nēt-tū dak-ū u-beet nē i dim-ūt ē zaarē m-pan ū-mē ran-ū ūr-fat dugu na nōm u-dak u-beet, ūn dō'e nōm-du mūrimmō ū remu bisa-u yō-ya ya oog ūr-fat sēdi ya zaar ūr-fat ū da-o da tūmsu wa dō'e ūt-swur m-rŵuun ūr-fat. (Abyssos g12) 9 “Rem-ūs sin-sē ūt-sa wū otte jab-ū m-nap: Hi-ūt tō ūt-ta'er tō ees-mu ūt-ror ūt-ta'er tū neta-u ya otte shu'ūt. Tō o tūmsu shu'ūt mu ūt-faruk ūt-ta'er. 10 Ūt-faruk ūt-tan tō arukte, wū shi-shin wa o ūr-faruk ū da-o, tūmsu wū u-ta'er haagun u-ro da, sēdi faruk-ūr wa dō'e ūt-shu'ūt u-da cashi. 11 Bisa-u yō-ya ya oog ūr-fat sēdi da-o ya zaar ūr-fat da, ya ooge faruk-du u-eer. Wa o tek-ū ūt-faruk ūt-ta'er, tūmsu wa dō'e ha-mu du mar-m wa. 12 “Kar-su bō hyane ūs-op faruk tō ūt-op tū onke ūr-faruk da u-rò. Na dō'e ya-du ūn ūr-beb du nōm-du ūr-faruk u-kwam u-gan ūr-kot ū bisa-u yō-ya ya nē. 13 Faruk-ūt tun-tō dorog-ūs ūn o ūs-gan, tūmsu ūn dō'e yasū beb-ūr ūn ū faruk-ūr ūn nē ūdu bisa-u yō-ya ya. 14 Ūr-koto dē ūn dō'e m-ha tūmsu ūn nōm m-dum ū Kag-ūr Ūr-ca ya nē, sēdi Kag-ūr Ūr-ca dō'e ū rē-du ūn m-gag remu ūzu wa ooge Wa-ko-uyan yū a-ko-uyan nē tūmsu Faruk-du ūt-faruk ūt-beet. Tūmsu i wa fage ū i wa dage nē tūmsu a jab-ū sō-o wa nē ē dō'e ūt-shu'ūt ūr-kot ū wa nē.” 15 Sē wa-tōm u-Rū zū mē, “Bū-mu bō hyane, be-du kaar-u ya otte shu'ūt, dē o ees-mu ūt-nēt, ū ban-tū ūt-nēt nē, ūt-dak nē tūmsu ūt-rem nē. 16 Bisa-u yō-ya ya yū bō hyane tūmsu ūs-kar nē ūs-op ē dō'e gug-mu kaar-u ya. E

do'e onk-du kwum-ut wa ut-beet un yage wa ur-so. Un do'e tu'usu war-u wa tumsu un tokos wa u-ra. 17 Remu uzu Ru-o wa'e go-du dorog-us se u-me jab-us un, nom-u do'e ut-wa un nom nom-u wa ut-sa un nom. Un do'e ut-ees un yase faruk-ur un udu bisa-u yo-ya ya, m-te da-u na do'e shuus-du rem-su u-Ru. 18 Tumsu neta-u inya yu bo hyane u-me hyan-u ro wa o shu'ut-mu bo-u yat-o u ooge faruk-du faruk-tu u-dak u-beet.”

18 Da taase tumsu um hyun wakun wa-tom u-Ru wa cuzun dugu me dom u-ru. U beb-ur yat-de ne sok, wa otte shin-m yat-mo, tumsu dak-u nom m-zun u remu sek-m wa. 2 Wa nom ut-jar u cwar-yu m-yat: “Babira o hemusse! Babira bo-u yat-o hemusse! O shu'ute be-du ur-pak du ko-uyan go-du nom us-te ne tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du yar-ut yo-to tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du no za so-ye ne tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du bisa-o u za u-hen tumsu u tu us-gur ne. 3 Ut-dak ut-beet e nong ur-kot u wa ne, u yu-du m-o u wun ne uka net wu ke hoye. Faruk-tu u-dak to nong m-o u wun ne, tumsu a-u-cerpa ne i u-dak u-beet shu'ute a-ut-kwum ne sok remu uzu wun kerge oodu nom-tu shik u-tat.” 4 Se um hog yakun cwar-ya us-fag dugu me dom u-ru, “Hatun m-ra dugu-du wun, net-ut ri. A no same ut-hi u ba'as-ut wun ne da, taas tumsu na ya' no ur-kob ur-kot u wun ne. 5 Remu ba'as-ut wun nong u-tat, uka ta'ar-tu na kargusse to nom m-ja m-te me dom u-ru, tumsu Ru-u bakuste u nom-ut yo-to ro ne. 6 Nomu wun uka wun nomte ut-net. Top-u wun u-so yur remu nom-ut yo-to ro. U-me kok-du du wun var-tu eken ne, varun wun

kowun u-so u-yur nom-u wun varu e. 7 Ya' kaar-u ya ur-
 kob tumsu u namu jab ne uka m-sek tumsu u hog-du m-
 remer ne du wun ya'e hi-ur wun. Wa nong ut-uk u-me
 jab-u wa, 'Um shu'ute uka u-ren tumsu um zaar bomos
 da. Um zaar u tame-du nom-du namu jab da.' 8 Remu iya,
 nom-tu haatun swadu ur-kob tun-to do'e heen udu ro ur-
 ho ur-gan: m-mar u namu jab ne u us-mer ne. Ra-u do'e
 u toksu wun, remu uzu Wa-ko-uyan u-Ru wu do'e kwupu
 wun us-rem wa o wa-ur-beb u-beet. 9 "Tumsu faruk-tu
 u-dak ut-beet tu nome m-o u wun ne u yu-du hog-du m-
 remer u wun ne e do'e nom-du us-kan u namu jab ne da-
 u un hyane m-fu'ut mu o yune dugu ra-u ooge tok-du
 wun. 10 E do'e ut-ees m-ra, e hog u-gyer u remu swa-u
 ur-kob wun. Tumsu un do'e ut-zu, "Nom-tu ur-on! Nom-
 tu ur-on udu ro Bo-u Yat-o, Babira bo-u yat-o! Remu uzu
 u-me u-kwam u-gan kwup-du us-rem su u-Ru heegun
 udu ro.' 11 "A-u-cerpa ne i u-dak u-beet e nom us-kan u
 namu jab ne rem-u wun, remu uzu wakun zamun wu
 do'e u oodu cwu-ut e da. 12 Cwu-tu un ooge ut-bab to
 ooge, kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik, ta'ar-tu pus-to ne tu
 shik ne, ta'ar-tu shik ne, u uz ne i shik, tumsu u cwu-tu
 us-keer ne tu so-to, u kus-tu bu-mu ur-ge ne, u tu jas-to,
 kus-tu m-bakut ne, us-katakō ne su te-yu Sitiru, tumsu
 nom-tu na nome dugu nin u-rwag, u katako-su shik ne,
 kwam-tu bu-mu u-dak ne tu shik, kwam-ut rim-to ne
 tumsu ta'ar-tu m-bakut ne, 13 u ut-kirfa, u ut-po-ug ne,
 u noog-mu wus u-hakun ne, u m-noog ne u mur ne, u
 noog-mu mang u-war ne, u ke ne, u noog-mu inabi ne,
 u hyu-mu fat ne, u hyu-mu bur ne, u na ne, u ca ne, u

jwaak ne, u keke-su jwaak ne, u tok-ne wata, u fat-tu ut-net ne. 14 “Un do'e ut-zu, ‘Ya-tu us-te tu bo tumble ut-sa bo kum to haag m-ha. Cwu-tu shik ro ut-beet u nom-tu bo zuge ut-cwan ne to enkte bo, bo zamun u kwum-du to da m-mommo.’ 15 A-u-cerpa ne i shu'ute a-ut-kwum ne u remu babu wun nom-ut tun-to e do'e ut-ees m-ra, e o hog-du u-gyer u remu swa-u ur-kob ro. E do'e nom-du us-kan u namu jab ne. 16 “‘Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on, udu bo-u yat-o uno! Wu o m-wa' u kus-ut so-to ne tu us-keer, u tu bu-mu ur-ge ne tumsu tu jas-to ne, tumsu ut-uk ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik, u ta'ar-tu shik ne tumsu uz ne i shik! 17 U-me u-kwam u-gan kwum-ut yatto to natusse!’ “Koyuhe yu yat-ya hat-su m-bu u i nome m-ha u-me m-sa ne, u net-tu nak-du us-hat ne tumsu u i kume shik-u e ne dugu u-me m-sa e do'e ut-ees m-ra. 18 Da-u un hyane m-fu'ut dugu be-du wun otte m-tok un do'e nom-du ut-jar un zu ‘Hene o okon bo-o otte u o yat-o uka bo-u uno?’ 19 Tumsu e do'e us-kan u namu jab ne u as-du m-huug ne u hi-ut e remu e koste namu jab e. Tumsu e do'e ut-jar, “‘Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on udu ro uno bo-u yat-o o! I otte us-hat e shu'ut a-ut-kwum ne remu pust-du kwum-ut wun m-bu. U-me u-kwam u-gan, to arukte ut-beet! 20 Cwar-yu re u-shu ut-zu dugu me dom-u u-ru, Nomon ur-so u remu Babira no net-tu o me dom u-ru! Nomon ur-so, net-tu u-Ru u atomu Yeso ne u a-warru rem-su u-Ru ne! Ru-u nomgu wun kwup-du us-rem uka wun nom-tu no.’” 21 Se watom u-Ru wu ur-beb kub ta'ar-u yat-o uka ta'ar-ur du urna tumsu wa gun de u-me m-sa, wa o ut-zu, “I ya-o bo-

u yat-ɔ Babira na dɔtɛ ɥ gwun-du wa-ur-bɛb tumsu na zamun ɥ hyan-du ɔ da. **22** Na zamun ut-sur m-hog wan-tu us-moro, ɥ a ut-sep ne, ur-tukkurma ne, tumsu us-kar ne ɥ-me ró da. Tumsu na zamun ut-sur m-kwum wakun wa nom-du u-cerpa ɥ-me rò da. Na zamun tumsu ut-sur m-hog wan-tu ur-na ɥ-me ró da. **23** Zun-mu u-hitirra zamun ut-mok ɥ-me ró da. Cwar-yu gwup ur-gu ɥ zwar ur-gu ne na zamun ut-sur m-hog ɥ-me ró da. A-ut-kwum ne ró e ooge i-yate u-dak u-beet, rem uzu bo engusse ut-dak ut-beet ɥ gwat-u bo nome. **24** U-me fun-us rò na byuk-ut hyu-mu a-warru rem-su u-Ru ne ɥ net-tu u-Ru ne tumsu ɥ hyu-mu ut-net ut-beet tu na hoye ne ɥ-me u-dak u-beet.”

19 Da taase um hog na nong u-gwuz uka gwuz-u ut-net u-tát ɥ-me dom u-ru, un ɔ ut-jar: “Na vam Wa-ko-uyan! U-ukur tumsu m-sek ne ɥ ur-bɛb ne shu'ut udu Ru-u in, **2** remu uzu kwup-du us-rem ɥ wa nip-to tumsu hon-hon. Remu wa nongu kaar-u yat-ya ya kwup-du us-rem wu nase u-dak u-beet ɥ m-ɔ. Wa nongu wun u-top remu uzu wun hoog i nomu wa m-tok.” **3** Tumsu uyurumse un sur m-nom ut-jar, “Na vam Wa-ko-uyan! M-fu'ut mu bo-u ɔ do'e ut-yune u-ru m-mommol!” (aiōn g165)

4 Tumsu nengen-ut to ur-shik ut-nas ɥ nom-tu ur-fat ne ut-nas un he u-dak un nome u-Ru ut-huuk wu ɔ shu'ut ɥ dom-u pora-du ur-faruk. Tumsu un zu, “U shu'ut iya! Na vam Wa-ko-uyan!” **5** Se cwar-yu rwuun dugu pora-du ur-faruk, ya zu, “Vamun Ru-u in, tokne wa beet, i ooge ɥ gyer-u wa, ɥ same i-rek-e ɥ i-yate.” **6** Se um sur m-hog ut-jar uka jar-tu ut-net u-tát, ko sha-mu gwuz-u gi-

yu o m-ja, ko sha-mu u-kagagag. Un zu, “Na vam Wa-
 ko-uyan! Remu Wa-ko-uyan in u-Ru wu zuge ur-beb wa
 hesete ur-faruk. 7 Yagun in nomon ur-so u men-ut pus-
 to ne, tumsu yagun in ya' wun m-sek. Remu da-u teegun
 u morog-du ur-gu du Kag-ur Ur-ca, tumsu gwup ur-gu
 wun zongte hi-ur wa. 8 Na yaag wa kus-ut pus-to tu so-to
 tumsu tu m-bakut ne u wa wa'.” Remu kus-ut pus-to tu
 so-to to o ees-mu ank-m so-mo mu net-tu u-Ru. 9 Se wa-
 tom u-Ru zu me, “Pan inya: ‘Nu-u so-o udu i na bane udu
 morog-du ur-gu du Kag-ur Ur-ca!’” Tumsu wa sur m-zu,
 “Sin-se o rem-su u-Ru su ut-nip.” 10 Da-u um hoge nom-
 u wun zuye se um he u-dak ut-jwun u-shu wun um nomu
 wun ut-huuk. Sedi wa zu me, “A-bo nom iya da! Tok wa
 um ooge u bo ne tumsu u or-ut ro ne i o jab-u so-o ne
 udu donse-du rem-su mot-ut Yeso. Nome u-Ru ut-huuk!
 Remu rem-su mot-ut Yeso o haatun beb-du warru nom-u
 do'e ut-nom u-shu.” 11 Se um hyun u-me dom u-ru ur-
 huk tumsu jwaak-u pus-ya o ees ukun, tumsu wu o m-
 sak u dom-u jwaak-u ya dim-ur wa oye Wa ya-du jab-u u
 Wa-ut-nip ne. Wa nom kwup-du us-rem hon-hon tumsu
 wa nom m-gag hon-hon. 12 Is-u wa o uka rem-du u-ra,
 tumsu u dom-u hi-ur wa top-tu ur-faruk oro u-tat. Dim-
 du oro m-pan u dom-u wa wakun kerge nap-du de da se
 wa hi-ur wa. 13 Wa o m-wa ut-cwu ne tu na mase u-me
 m-hyu, tumsu dim-ur wa na foge Rem-su u-Ru. 14 Ban-du
 karma-ne i o me dom u-ru o dorru wun, tumsu e o m-sak
 u jwaak-u puse tumsu m-wa u kus-ut pus-to ne tumsu us-
 myak ne. 15 Dugu me nu-u wa van-u m-wur rwuun yu o
 m-re ne remu wa horusse huub-ut yo-to tu u-Ru dugu

ko-u-he dak-o. “Wa do'e nom-du faruk-ur un u kom-yu u-kwam.” Wa do'e jangusse be-du rew-mu inabi, du ooge ees-mu ryab-su u-Ru wu zuge ur-beb u-beet. **16** Wa otte dim-ur wa m-pan u-domu toggo-u wa tumsu u-domu kut-u wa ne: FARUK-U FARUKINA NE TUMSU WA-KO-UYAN WU A KO-UYAN NE. **17** Se um hyun wa-tom u-Ru u ees u-me ur-ho, wa o ut-jar m-yat udu no i ooge ur-yune ut-kap u-dom u-ru, “Haanun! Kargun ur-be ur-gan remu uzu ho-du morog-du re-du nom-u ut-re du yat-de du u-Ru zonge. **18** Haanun no tu war-tu ut-faruk, u i-yate karma-ne, u beb-ne i m-gag. Tu'un ap-mu jwaak u a sakmu jwaak ne, tumsu u ap-mu ut-net ne ut-beet, u same tok-ne tumsu i zaare m-tok ne da, i-rek-e u i-yate ne.” **19** Se um hyun bisa-u yo-o ya u faruk-tu dak-u u-beet ne tumsu u a-m-gag ne e karugte ur-be ur-gan remu e nom-ut m-gag u wu o m-sak dom-u u-jwaak ne u a-m-gagu wa ne. **20** Sedi na maas bisa-u yo-o ya, tumsu ur-kot u wa ne u wa-warru rem-su u-Ru ne i us-bi i nome nom-tu m-shin u-tat u ees-m wa. U nap-us se wa engusse ut-net u-tat i kabe nap-su bisa-u yo-ya ya, tumsu un nome ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya ut-huuk. Un yur na gun un ur-fat ne u-me ur-kaw du u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e. (Limnē Pyr g3041 g4442) **21** Na horusse karma-ne wa beet u van-u m-wur u rwuune dugu me nu-u wu oye m-sak u jwaak-u pus-ya. Tumsu sagra tu'us ap-mu u-ut un se da-u e shige.

20 Se um hyun wa-tom u-Ru wa o cuzun dugu me dom u-ru. Wa o m-shup u mabudi ne yu kub-u za ur-ma tumsu wa o m-shup u ho-su kwam ne su m-no u kom-u wa. (Abyssos g12) **2** Wa maas fa-u yat-ya yu yo-ya ya, wata, fa-u

ya yu dugu da-u dim, wu na foge faruk-u nom us-te, ko
 Shetan. Tumsu wa gug wa m-te us-hak ur-zongu u-gan. **3**
 Wa guns wa u-me u-kub u za ur-ma, wa tage tumsu wa
 rake o. Wa nong iya remu hooste wa engusse net-tu ut-
 dak m-te da-u hak-su ur-zongu u-gan shiye. Da taase, na
 do'e yagu wa u-da cashi. (Abyssos g12) **4** Se um hyun pora-
 tu ur-faruk, tumsu net-tu o shu'ut u dom-u to na yu' e
 beb-du kwup-du us-rem. Tumsu um hyun net-tu na hoye
 u remu warru rem-su mot-ut Yeso tumsu u remu donse-
 du rem-su u-Ru ne. E gugumte nome-du bisa-u yo-o ya
 ut-huuk ko ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya, ko e onk
 nap-us wa u pong-ut e ko u kom-ut e. E beet e yunge
 tumsu ur-fat, tumsu e nom ur-faruk u Kiristi ne m-te us-
 hak ur-zongu u-gan. **5** Dinde o yune-du marimari ne du
 ur-takun. Net-tu mare i kuse, e yunge ur-fat da se hak-
 su ur-zongu u-gan shuug. **6** I kume yune-du ur-takun e
 kwumug nu-u so-o udu u-Ru, tumsu na haste e kit remu
 ank-m wun. Mar-mu u-yurumse zatte ur-beb u dom un
 da, sedi e do'e shu'ut a-toog-ne i u-Ru tumsu u Kiristi ne.
 Tumsu e do'e nom-du ur-faruk ur-kot u wa ne us-hak ur-
 zongu u-gan. **7** Da-u hak-su ur-zongu u-gan arke, na do'e
 u usti faruk-u nom us-te dugu gug-u wa. **8** Tumsu wa
 do'e ur-rwu remu wa engusse ut-dak dugu koyuhe gas-yu
 u-dak u-beet, wata Gog u Magog ne, tumsu Shetan do'e
 kargusse e ur-be ur-gan remu m-gag. Karma-ne e o u-
 tat i na zaare kerru ut-ogor da, uka m-hereg kit m-sa. **9**
 Tumsu um hyun un da-u un ooge m-nok m-pas m-cwa u-
 dak u-beet, tumsu un gunus net-tu u-Ru tumsu bo-u Ru-u
 tone ne. Sedi ra-u heen dugu me dom u-ru tumsu o tokos

un beet. **10** Se faruk-u nom us-te, wu engusse ut-dak na guns wa u-me ur-ka-u du u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e, be-du na gunte bisa-u yo-ya ya u wa-warru rem-su u-Ru ne wu us-bi. Un do'e swadu ur-kob ukun u-ho u m-gyup ne m-mommō. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11**

Tumsu um hyun pora-du ur-faruk du pus-de u yat-de, u wu o shu'ut u-domu de ne. U-dak u-beet u u-me dom u-ru ne e som dugu-du shu wa, sedi e kwumug be-du ur-pak da. **12** Tumsu um hyun i mare, i-yate u i-rek-e ne e o ees u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru. Na upus ut-ran, tumsu na upus okon ran-o, u na foge ran-u ur-fat. Na nomu i mare kwup-du us-rem uka otte m-pan u-me ut-ran uka ank-m un. **13** Se sa-mu yu' net-tu mare u-me wa tumsu be-du andaka ne o yu' tu wa net-to, tumsu mar-mu yu' tu wa net-to. Tumsu Ru-u nomu un beet kwup-du us-rem uka nom-tu un nome. (Hadēs g86) **14** Se m-mar tumsu be-du andaka ne otte ne na gun un u-me ur-ka-u du u-ra. Ka-w du ra-u uno o ooge mar-mu u-yurumse. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Kowana na bite dim-ur wa m-pan u-me ran-u ur-fat da, se na guns wa u-me ur-ka-u du u-ra. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Se um hyun me dom u-ru u po-o u dak-u po-o ne. Remu me dom u-ru u ur-takun u dak-u ur-takun ne o arukte, tumsu mokon sa-mo zamun da. **2** Tumsu um hyun bo-u u-hen u u-Ru, Urusharima u po-o, o u cuzun dugu-du u-me dom u-ru dugu-du u-Ru. Bo-u o oog shamū gwup ur-gu wu nome ut-uk u kus-ut so-to tumsu zongi zongi u remu campa ur-gu wa wu wa do'e ut-ga. **3** Tumsu um hog u-cwar m-yat dugu pora-du ur-faruk ya o

ut-zu, “U da-o be-du ur-shu'ut du u-Ru de o ur-kot u ut-
 net ne, tumsu wa do'e ur-yu u un ne. E do'e u ut-shu'ut
 net-ut wa, tumsu u-Ru u hi-ur wa, wa do'e ut-shu'ut ur-
 kot u un ne tumsu wa do'e ut-shu'ut Ru-u un. 4 Wa do'e
 koku un m-is m-beet dugu is-u un. Mar-mu zamun da ko
 namu jab ko us-kan ko m-re, remu uzu ut-ut ut-nom tu
 ho-to to arukte.” 5 Se wu o u shu'ut u-dom pora-du ur-
 faruk wa zu, “Gwatun, um o muutu ko-uyan u po-o!” Se
 wa zu me, “Pan nom-ut tun-to, remu nom-u um waru bo
 o u hon-hon tumsu nip-to.” 6 Se wa zu me, “Na taaste!
 Me wa ooge Ar-fa u Omega, wu ur-takun tumsu m-vaste
 ne. Udu i o hog-du u-swaat beet me ya'u e bu-mu ut-swa
 m-hos dugu per-mu m-bu mu ur-fat. 7 I re ur-korro beet
 e do'e onk-u dinde og-du ur-mat de, tumsu me ut-shu'ut
 Ru-u un tumsu un do'e shu'ut ya'ag-u ri. 8 Sedi i o u-
 gyer ne, a-kob-du yadu jab ne, u a nom-du nom-tu us-gur
 ne, u a ho-du ut-net ne, u a m-o ne, u a-u-gwat-ne, u
 a nome-du ru-tu za ur-fat ut-huuk ne tumsu u a-us-bi
 ne beet, og-ur e o u-me ur-ka-u du u-ra u do'e ut-wa u
 kwam-tu u'e. Un o mar-mu u-yurumse.” (Limnē Pyr g3041
 g4442) 9 Se wagan u tek-u a-tom u-Ru ne ta'er wu o m-
 shup u ut-kwano ne ut-ta'er tu shiye u nom-tu haatun
 swadu ur-kob ne ut-ta'er tu m-vaste wa haan tumsu wa
 zu me, “Dornu me! Me kosu bo gwup ur-gu, neta Kag-ur
 Ur-ca.” 10 Se Yar-u u-Ru dor-ut me, wa kub me m-da ror-
 ur yat-de tumsu du m-ja. Ukun wa kosu me bo-u u-hen,
 wata Urusharima o u cuzun dugu me dom u-ru dugu-du
 u-Ru. 11 Sek-mu u-Ru o ur-mok u-me o. Tumsu to o ur-
 myak ne uka ta'ar-tu m-bakut tu na foge jaspā, tumsu m-

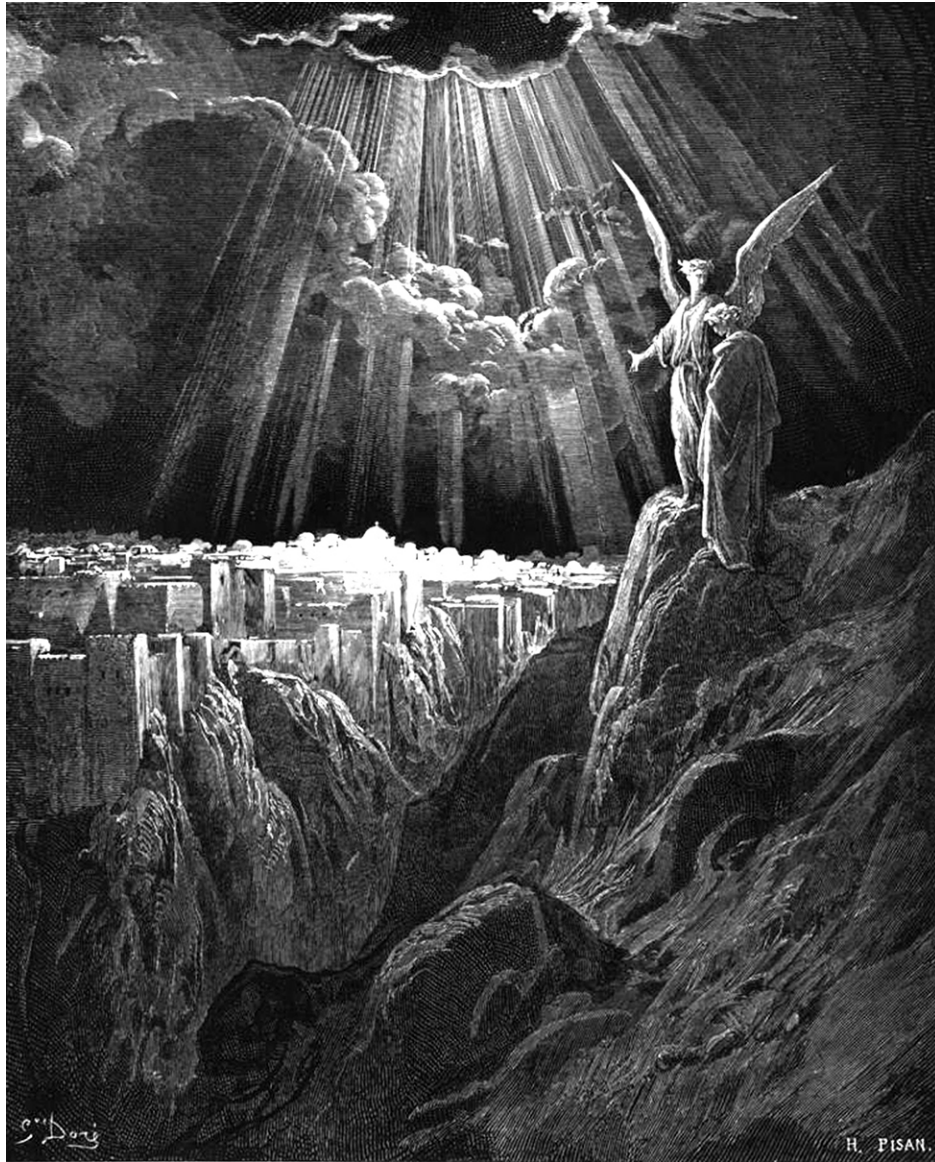
zun ne ũka ũr-madibi. **12** O otte sar ũ yat-o tumsu m-ja
 ne ũ ũs-is ne op ũs-yur, tumsu ũ a-tom u-Ru ne op ũ yur,
 wagan ũ koyuhe is-ya. Tumsu ũ-domu koyuhe is-ya na
 panug ũr-dim ũr-gan du koduhe ko-du Isra-ne op ũ ũt-
 yur. **13** Is-ũs oró ũs-tut ũ gas-u u-dom, ũs-tut ũ kom ũr-
 beer, ũs-tut ũ kom ũt-cwa, tumsu ũs-tut ũ gas-ũ u-ta. **14**
 Saru bo-u o na maag o ũ-domu ta'ar-ut yat-to op ũt-yur.
 U-domu ta'ar-ut to dim-du oró ũr-gan m-pan du kowuhe
 a-tomu Kag-ur Ur-ca op ũ ũt-yur. **15** Wa-tom u-Ru wu o
 ũs-rem ũ me ne wa otte kom-yu bu-mu ũt-ró yu shik
 remu mu'us-du bo-u o, is-ũs wa ũ saru wa ne. **16** Da-ũ wa
 mu'use bo-u o ũ u-kom, se wa bit o teeg ũs-tadiya 12,000
 su shu'ute ũka ũs-kirometa 2,220. Wur-m wa ũ huk-m
 wa tumsu m-ja ne ganse. **17** Se wa mu'us saru bo-u o,
 tumsu wa bit cam-u wa teeg ũs-kubit 144, su shu'ute ũs-
 na 200. Mu'us-ut tun-to to o ũka net-ne mu'uste, to wa-
 tom u-Ru nome. **18** Saru bo-u o na maag o ũt-ta'ar tu so-
 to tu na foge jaspera. Tumsu ko-uyan ũ ooge me bo-u o na
 nong to ũ kwam-tu bu-mu ũt-ró tu shik, to o ũs-mok
 m-bakut ne ũka ũr-madibi. **19** Saru bo-u o na maag o ũ
 dom-ũ ũt-ta'ar tu na nome ũt-uk ũ ko-uyan go-du ta'ar-
 tu so-to tu shik. Ta'ar du ũr-takun na nongu wa ũt-uk
 ũ ta'ar-ut so-to na zu to jaspera, tu u-yurumse na zu to
 sappaya, tu u-tuturse na zu to agata, tu u-nasurse na zu
 to zummurudu, **20** tu u-tanurse na zu to onis, tu u-shishin
 na zu to yakutu, tu u-ta'er na zu to kirisorata, tu u-eer na
 zu to berir, tu u-jwuur na zu to topaz, tu u-op na zu to
 kirisoparasa, tu op ũ u-gan na zu to yakinta, tu op ũ u-
 yur na zu to ametis. **21** Is-su bo-u o op ũ ũs-yur na nong

se ʉ uz i shik tu na foge ru'uru'u. Koyuhe is-ya na nong ya ʉ ru'uru'u u-gan. Tumsu fun-u yat-ya yu bo-u o na nong ya ʉ kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik to na nomte ya, m-zun ne uka ur-madibi. **22** Um hyanug be-du ur-shu'ut du u-Ru ʉ-me bo-u o da, remu uzu Wa-ko-uyan u-Ru wu zuge ur-beb u-beet ʉ Kag-ur Ur-ca ne e ooge be-du ur-shu'ut du u-Ru du bo-u o. **23** Bo-u o zaaru cwan-tu zun-mu ur-ho ko u-pyaat mo mok o da, remu sek-mu u-Ru mo yu'e m-zun, tumsu ya-du Kag-ur Ur-ca wa ooge u-hitirra yu bo-u o. **24** Dak-tu do'e ur-nok ʉ zun-mu bo-u o, tumsu faruk-tu u-dak u-beet do'e haatun sek-m e ʉ-me o. **25** Na za tage is-su bo-u o u-ho da, tumsu gyep-mu zaar ukun da. **26** Net-tu do'e haatun m-sek tumsu m-zeg ne mu ut-dak ʉ-me o. **27** Okon zaar ʉ za u-hen ʉ do'e cwa-du bo-u o da, ko wakun wu nome nomtu m-e' ʉ wa-us-bi ne. Sedi i dim-ut e ooge m-pan ʉ war-e ʉ-me ran-ʉ ur-fat ʉ Kag-ur Ur-ca e do'e cwadu bo-u o.

22 Se wa-tom u-Ru kose me gi-yu m-bu mu ur-fat. Ya o us-bakut uka ur-madibi, tumsu ya rwuugun dugu pora-du ur-faruk du u-Ru tumsu udu Kag-ur Ur-ca ne. **2** Ya jaan m-dor tek-u fun-u yat-ya yu bo-u o. U koyuhe gas-yu gi-u ya te-yu ur-fat o ees, su mute ut-ya ut-go op ʉ ut-yur, koyuhe pyaat-ya ya mut ut-ya. Tumsu ran-tu te-u ya hen ʉ remu yar-mu ut-dak to. **3** Nu-u yo-o zamun ukun da. Pora-du ur-faruk du u-Ru ʉ du Kag-ur Ur-ca ne do'e ut-shu'ut ʉ-me bo-u o, tumsu tok-ne wa do'e nomu wa m-tok. **4** E do'e hyan-du shu-u wa. Tumsu dim-ur wa do'e ut-shu'ut ʉ pong-ut un, ut-kose uzu un net-ut wa to. **5** Na zamun ʉ nom-du m-gyep ukun da. Un zamun ʉ cwan-tu

zun-mu us-hitirra ko zun-mu ur-ho da, remu Wa-ko-uyan
 u-Ru wa do'e ut-shu'ut zun-m un. Tumsu un do'e nom-
 du ur-faruk m-mommo. (aiōn g165) 6 Se wa-tom u-Ru zu
 me, “Ko-uyan u bo hoge tumsu bo hyun o u hon-hon o
 tumsu u ut-nip. Wa-ko-uyan u-Ru, wu Yar-u wa dorte
 a-warru remsu u-Ru ne, wa tomgon wa-tom u-Ru wa,
 wa ware tok-ne wa nom-u do'e ut-nom za m-tumb.” 7
 “Gwat, um do'e muun za m-tumb! Nu-u so-o udu i dore
 rem-su nom-u do'e ut-nom u-shu su o m-pan u-me ran-u
 uno.” 8 Me, Yohanna, me wa hoge tumsu um hyun nom-
 ut tun-to ut-beet. Tumsu da-u um hoge tumsu um hyun
 to, um he u-dak u dom-u jwun-ut ri remu um nom-tu wa-
 tom u-Ru ut-huuk wu kose me to. 9 Sedi wa zu me, “O'o!
 A-bo nom-u me ut-huuk da. Me tok-u u-Ru wa um ooge,
 uka u-ro tumsu u or-ut ro ne a-warru rem-su u-Ru ne,
 tumsu u same i dore nom-u o m-pan u-me ran-u uno.
 Nome u-Ru ut-huuk kyak.” 10 Se wun nomu me ut-him,
 “A-bo yase rem-su nom-u do'e ut-nom u-shu u-me ran-
 u uno da, remu zu da-u o ut-mor. 11 Yage wu o nom-
 du nom-ut yo-to wa re u-shu u nom-du nom-ut yo-to
 ne, tumsu wu o nom-du nom-tu us-gur yage wa re u-
 shu u nom-du nom-tu us-gur ne. Wu o nom-du nom-tu
 jab-u so-o yage wa re u-shu u nom-du nom-tu jab-u so-
 o ne, tumsu wu o nom-du nom-tu u-hen yage wa re u-
 shu u nom-du nom-tu u-hen ne.” 12 Gwat, um o haan za
 m-tumb! Um o haatun top-u ri ur-kot u me ne, remu
 um top-u kowan uka nom-tu wa nome. 13 Me wa oye
 Ar-fa u Omega ne, wa ur-takun u m-vaste ne, takun-du
 u-nom u vaste mu u-nom ne. 14 Nu-u so-o udu i jaase

toggo-su m-wur e. Na do'e ya-du e ur-ker e cwa u-me is-u
bo-u o tumsu e re ya-tu u-te dugu te-yu ur-fat. **15** I o
do-u u-bo una oye o, i nome u-gwat ne, a-u-as ne, u a
ho-du ut-net, u a nome ru-tu za ur-fat ut-huuk tumsu u
kowan wu o cwan-tu us-bi ne tumsu wa nom us-bi ne. **16**
Me Yeso, um tomgon wa-tom u-Ru ri wa waru bo sin-
se remse remu morog-tu a-doru Yeso ne. Me wa o ur-
kug tumsu dugu ko-ur Dawuda ne, tumsu me oye reger
yu' m-zun yu ur-gas is. **17** Yar-u u-Ru u gwup ur-gu ne
un zu, "Haane!" Tumsu yage wu o hog-du rem-us sin-se
wa zu, "Haane!" Kowana wu o hog-du u-swaat, yage wa
haan. Tumsu kowana ut-sa, yage wa haan tumsu wa kab
nya-u m-hos u m-bu mu ur-fat. **18** Um o nomu kowan
ut-him wu o hog-du rem-su nom-u do'e ut-nom u-shu
su o me ran-u unq: A wakun sure dekun gom-de u se,
tumsu Ru-u do'e swuru wa nom-tu haatun swadu ur-kob
ne tu na pane u-me ran-u unq. **19** Tumsu a wakun haste
okon nom-o dugu me ran-u unq u nom-u do'e ut-nom
u-shu, Ru-u do'e hastu og-ur ro dugu me te-yu ur-fat
tumsu dugu me bo-u u-hen, su na ware u-me unq ran-o.
20 Yeso, wu ware rem-us sin-se wa zu, "U, Um o haan za
m-tumb!" U shu'ut iya! Haane, Wa-ko-uyan Yeso! **21** Yage
nya-u Wa-ko-uyan Yeso u shu'ut ur-kot u net-tu u-Ru ne!
U shu'ut iya.

Tumsu um hyun bo-u u-hen u u-Ru, Urusharima u po-o, o u cuzun dugu-du u-me dom u-ru dugu-du u-Ru. Bo-u o oog sha-mu gwup ur-gu wu nome ut-uk u kus-ut so-to tumsu zongi zongi u remu campu ur-gu wa wu wa do'e ut-ga. Tumsu um hog u-cwar m-yat dugu pora-du ur-faruk ya o ut-zu, "U da-o be-du ur-shu'ut du u-Ru de o ur-kot u ut-net ne, tumsu wa do'e ur-yu u un ne. E do'e u ut-shu'ut net-ut wa, tumsu u-Ru u hi-ur wa, wa do'e ut-shu'ut ur-kot u un ne tumsu wa do'e ut-shu'ut Ru-u un."

Hyan-u 21:2-3

Reader's Guide

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Ut-Ma-in---Ut-Ma-in-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Roma-ṇe 10:7
Hyan-u 9:1
Hyan-u 9:2
Hyan-u 9:11
Hyan-u 11:7
Hyan-u 17:8
Hyan-u 20:1
Hyan-u 20:3

ai̇dios

Roma-ṇe 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matiyu 12:32
Matiyu 13:22
Matiyu 13:39
Matiyu 13:40
Matiyu 13:49
Matiyu 21:19
Matiyu 24:3
Matiyu 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Pama-ṽ 3:21
Pama-ṽ 15:18
Roma-ṇe 1:25
Roma-ṇe 9:5
Roma-ṇe 11:36
Roma-ṇe 12:2
Roma-ṇe 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Garatiya-ṇe 1:4
Garatiya-ṇe 1:5
Afisa-ṇe 1:21
Afisa-ṇe 2:2
Afisa-ṇe 2:7
Afisa-ṇe 3:9
Afisa-ṇe 3:11
Afisa-ṇe 3:21
Afisa-ṇe 6:12
Firipi-ṇe 4:20
Colossians 1:26
1 Timoti 1:17
1 Timoti 6:17
2 Timoti 4:10
2 Timoti 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Hyan-u 1:6
Hyan-u 1:18
Hyan-u 4:9
Hyan-u 4:10
Hyan-u 5:13
Hyan-u 7:12
Hyan-u 10:6
Hyan-u 11:15
Hyan-u 14:11
Hyan-u 15:7
Hyan-u 19:3
Hyan-u 20:10
Hyan-u 22:5

aiōnios

Matiyu 18:8
Matiyu 19:16
Matiyu 19:29
Matiyu 25:41
Matiyu 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Pama-ū 13:46
Pama-ū 13:48
Roma-nē 2:7
Roma-nē 5:21
Roma-nē 6:22
Roma-nē 6:23
Roma-nē 16:25
Roma-nē 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Garatiya-nē 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timoti 1:16
1 Timoti 6:12
1 Timoti 6:16
2 Timoti 1:9
2 Timoti 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Hyan-u 14:6

eleēsē

Roma-nē 11:32

Geenna

Matiyu 5:22
Matiyu 5:29
Matiyu 5:30
Matiyu 10:28
Matiyu 18:9
Matiyu 23:15
Matiyu 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6

Hadēs

Matiyu 11:23
Matiyu 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Pama-ū 2:27
Pama-ū 2:31
1 Corinthians 15:55
Hyan-u 1:18
Hyan-u 6:8
Hyan-u 20:13
Hyan-u 20:14

Limnē Pyr

Hyan-u 19:20
Hyan-u 20:10
Hyan-u 20:14
Hyan-u 20:15
Hyan-u 21:8

Sheol

Ūr-Takun 37:35
Ūr-Takun 42:38
Ūr-Takun 44:29
Ūr-Takun 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

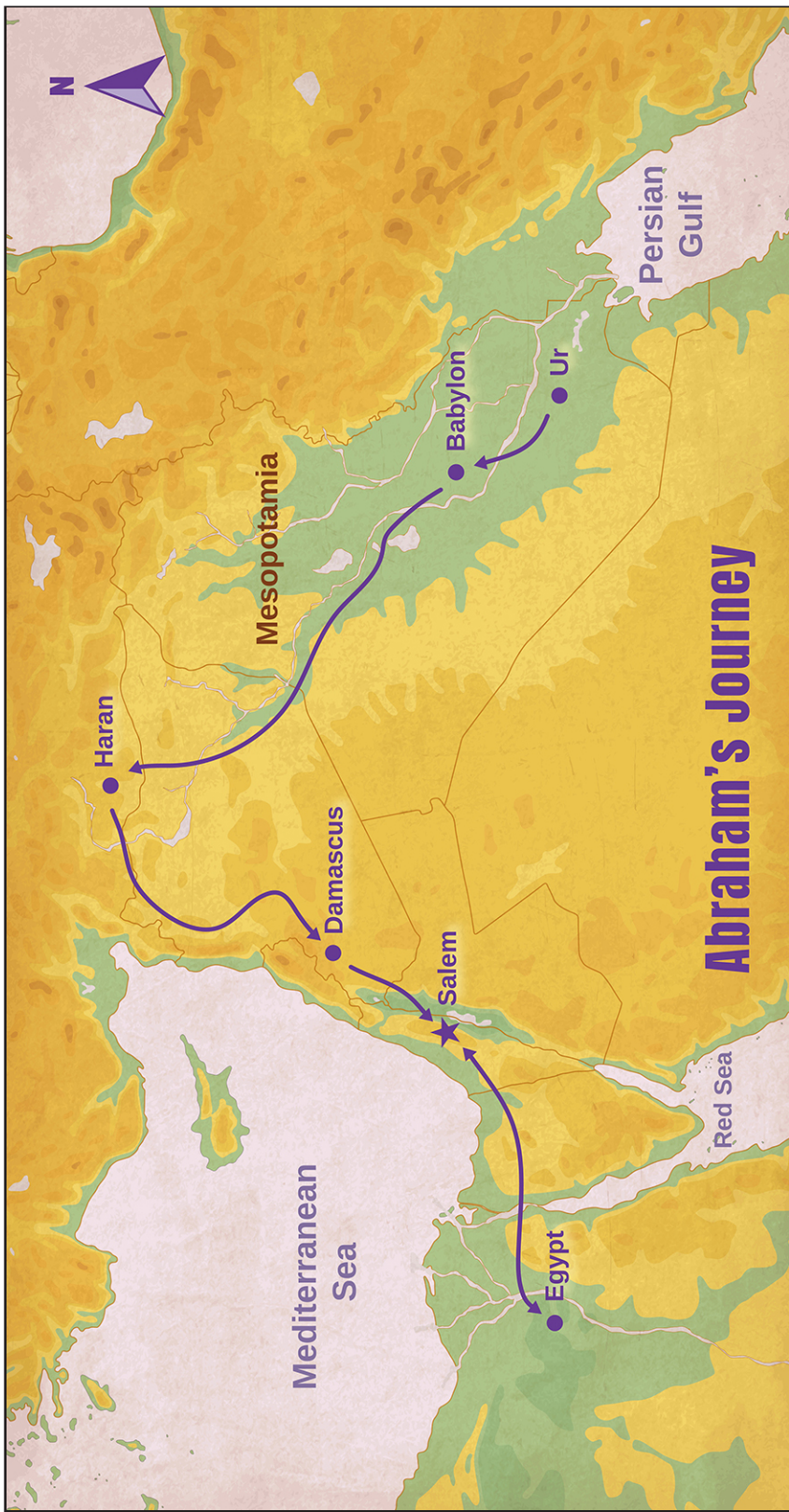
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Yunana 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

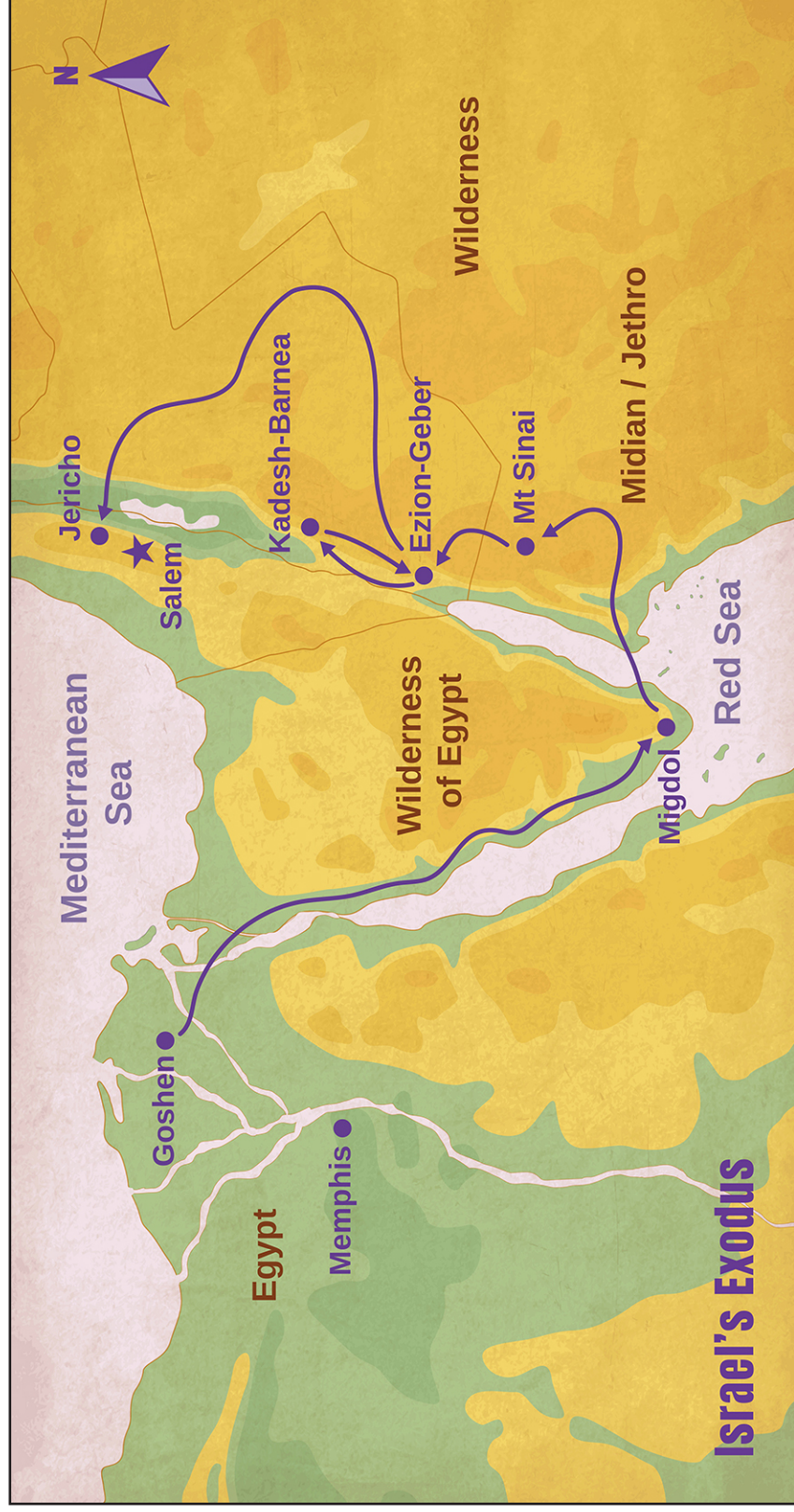
Questioned

None yet noted

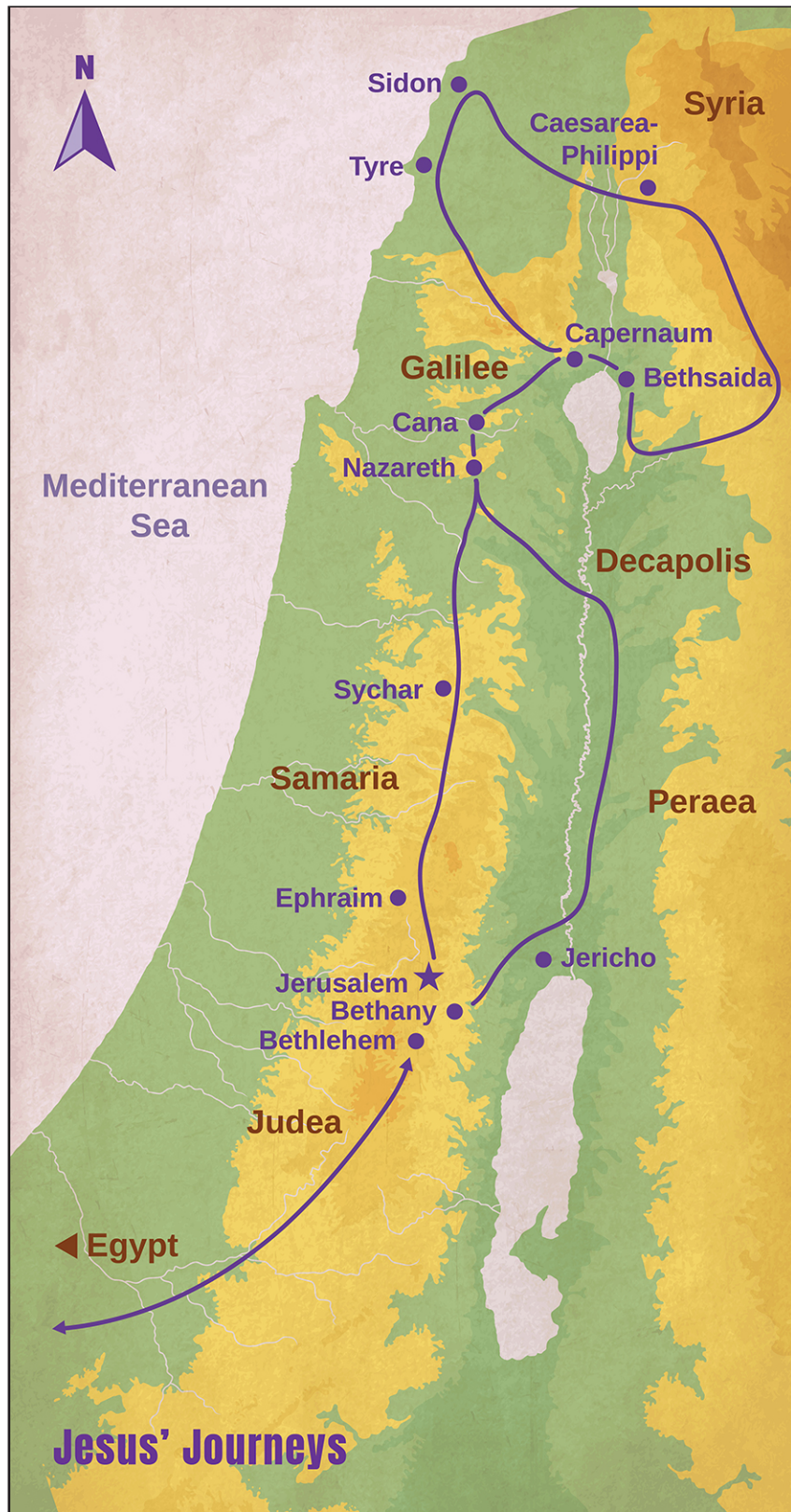

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

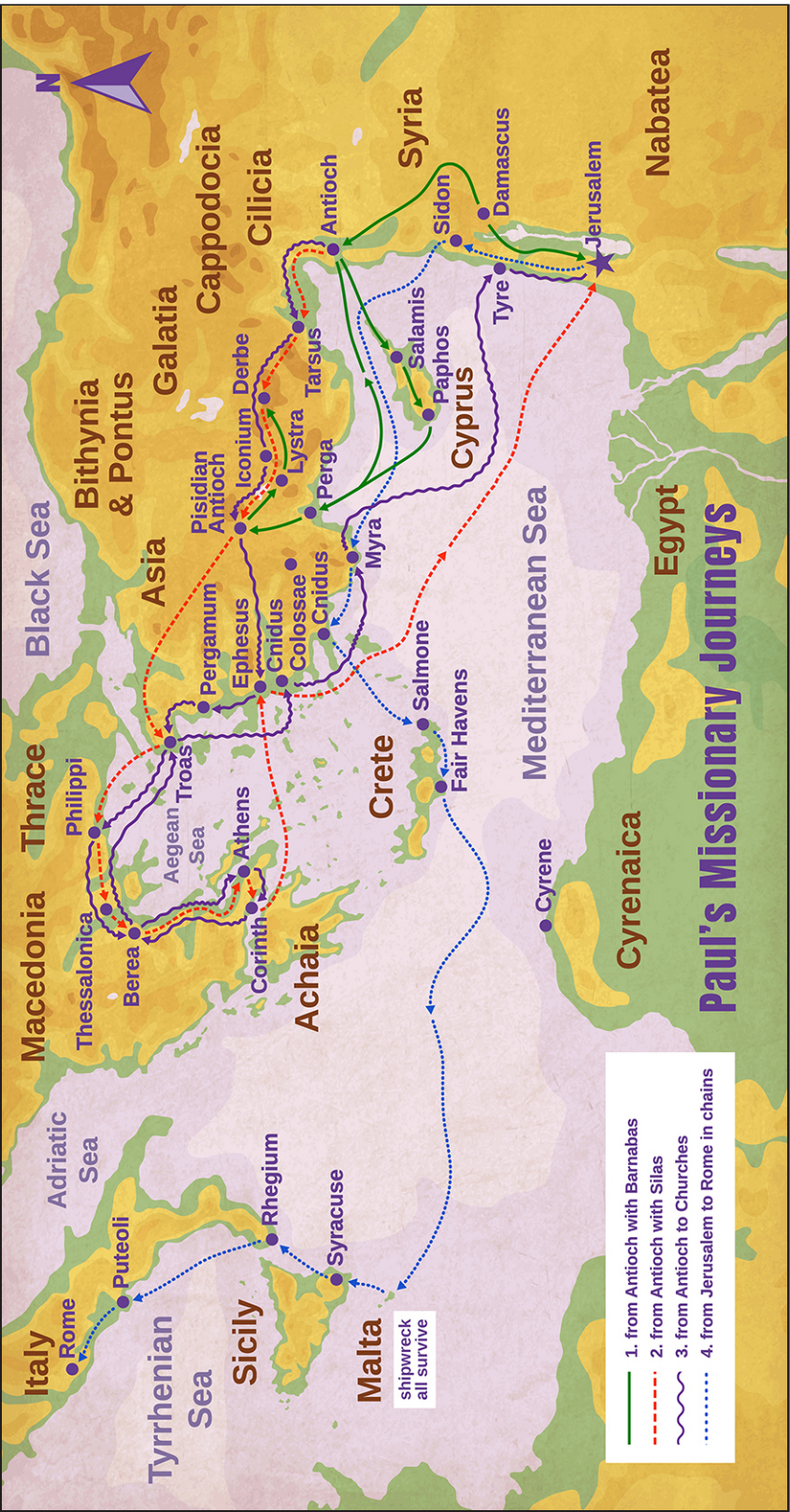

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near;
for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Mē, Burus wa-dorū Kiristi Yēso, mē panē unō ran-ō. Ru-ū dak mē Wa-tōm-ū Yēso. Wa dak mē remū ūm nom-ūt but-tū Rem-sū m-Rēmēr sū u-Rū. - Roma-nē 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis preaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

When?									
Innocence					Fallen			Glory	
Eternity Past		4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth	
God	Father	God's Perfect Fellowship John 10:30	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16				God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City No Hades No Dead Rev 20:3	All Restored Acts 3:21	
	Son	God's Perfect Fellowship	Pre-Incarnate, John 8:58	Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43				
	Holy Spirit	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Everywhere, Psalm 139:7	Indwelling Believers, John 14:17					
	Living Mankind	No Creation No people Gen 1:1	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5						
	Deceased Believing Mankind		Blessed in Paradise, Luke 16:22						
Angels	Deceased Unbelieving Mankind		Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13						
	Holy Angels	Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14					Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels Mat 25:41 Rev 20:10	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?	
	Imprisoned Angels	No Fall No Unholy Angels Gen 1:31	Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6		Thalaasa, Rev 20:13				
	Fugitive Angels		Rebelling Against Christ Accusing Mankind 1 Peter 5:8 and Revelation 12:10		Lake of Fire Revelation 19:20				
	First Beast Demon				Abyss Revelation 20:2				
	False Prophet Demon								
	Satan								

Who?

Destiny

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Remu iya, do'en no nomu net-tu u-dak ut-beget kose-tu rem-us ri, uka e dote shu'utu a-doru ri. No nomu e ut-yubusse m-by e shu'ut u-me faruk-du Uso-u ri,
udu ri ne, Wa-u wa, tumsu udu Yar-u u-Ru ne. - Matiyu 28:19